Nr. III 1588

ARDEALUL NOSTRU

– Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul –

DIN PUNCT DE VEDERE GEOGRAFIC, ECONOMIC, ADMINISTRATIV ȘI MAI ALES **FINANCIAR**

DE

PROFESOR CRISTU S. NEGOESCU

FOST ADMINISTRATOR AL CASEI ȘCOALELOR, INSPECTOR GENERAL
DEPUTAT ETC.

Din însărcinarea Ministerului de Finance
(Rezoluțiile No. 5222 din 19 Iunie 1915 și 430 din 17 Aprilie 1919)

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA GUTENBERG, JOSEPH GOBL S-sori
STRADA PARIS, No. 20
1919

BIB CA
Nr. III 1588 III 14706

ARDEALUL NOSTRU

— Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul —

DIN PUNCT DE VEDERE GEOGRAFIC, ECONOMIC, ADMINISTRATIV ŞI MAI ALES **FINANCIAR**

Ministerul Artelor Muzeul N. Iorga

DE

PROFESOR CRISTU S. NEGOESCU

FOST ADMINISTRATOR AL CASEI ŞCOALELOR, INSPECTOR GENERAL, DEPUTAT, ETC.

Din însărcinarea Ministerului de Finance
(Rezoluțiile No. 5222 din 19 Iunie 1915 și 430 din 17 Aprilie 1919).

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA «GUTENBERG», JOSEPH GÖBL, S-sori
STRADA PARIS, No. 20
1919

13130/67

33(R4)-24
338(R4)
35(R4)
333(R4)
BIBLIO... TARĂ
COTA 41135
1015/05
B.C.U. Bucuresti
C20057822

BIBLIOTECA
Nr. III 1588

PRECUVÂNTARE

Habent sua fata libelli. *Şi lucrarea de faţă îşi are soarta şi micul ei istoric. Concepută, gândită, simţită şi încălzită de pe băncile şcoalei, din acele vremuri când nu ne puteam gândi politiceşte nici la România Liberă de dincoace de Carpaţi, planul alcătuirei acestei lucrări a luat fiinţă în sufletul meu, când eram încă elev în clasa V a liceului «Carol» din Craiova. Şi după 40 de ani şi mai bine îmi fuse dat să văd întrupată şi lucrarea, şi... — minune! — izbândirea visului neamului întreg, unitatea naţională, alipirea Ardealului, pentru care eu mă mulţumeam să aduc ca prinos numai lucrarea de faţă.*

În decursul timpului am adunat încet, încet tot felul de cărţi reviste, ziare, studii, apărute în diferite limbi, material istoric şi statistic cu care aveam de gând să-mi documentez lucrarea.

Şi nu fu tocmai uşoară această colecţionare.

Ca profesor de limba şi literatura română, de curs superior liceal, mi-am selecţionat o serie de elevi buni, cari mi-au dat un concurs de nepreţuit. Unii din ei mi-au servit de corespondenţi Dincolo, adunând material, pe care, cu toată supravegherea de Arguşi, autorităţile maghiare n'au fost în stare să împiedice transportarea lui peste munţi, dincoace.

Apoi, situaţia mea oficială în diferite funcţiuni cu caracter didactic, mi-a fost de mare folos. Ca director al învăţământului primar şi secundar-normal, ca secretar general al Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii, ca Administrator al Casei Şcoalelor, am avut putinţa de a veni în contact direct

cu diferite elemente didactice de dincolo, a sta de vorbă cu ele şi a culege date referitoare la situaţia de acolo. Şi, ajutat de câteva călătorii personale întreprinse prin provinciile locuite de Români, am ajuns să adun un material bogat în toate direcţiunile.

Nu aşteptam de cât prilejul să mă pun pe lucru şi să întocmesc lucrarea. Acest moment sosi odată cu izbucnirea războiului mondial din 1914. Fiind în legături mai apropiate cu D. Emil Costinescu, *pe atunci titular al Ministerului Finanţelor, D-sa, ca vechiu publicist, a înţeles repede expunerea mea, şi fără multe preambuluri, mi-a încredinţat întocmirea unei lucrări asupra Românilor din monarhia Austro-Ungară, cu restricţiunea ca materia să intereseze departamentul său. Cu alte cuvinte, dorea d. Costinescu o lucrare care să-i dea o privire exclusivă asupra părţei economice, statistice, financiare şi legislative a ţărilor româneşti de dincolo, lucrare care să serve de călăuză tuturor, şi mai cu seamă funcţionarilor şi dregătorilor financiari, în primul moment, când armata română va trece Carpaţii şi va cuprinde acele ţări. Voia o lucrare care să dea ştiri şi date şi care să fie un fel de inventar al bunurilor, al avuţiilor, al mijloacelor de producţiune şi consumaţiune, al averei publice şi particulare, al forţelor industriale şi comerciale, al impozitelor, contribuţiilor şi taxelor, al legislaţiunii economice şi cadastrale, — într'un cuvânt, o lucrare economico-financiară, un vade-mecum pentru toţi acei cari vor avea să ia în primire administrarea ţinuturilor româneşti din monarhia Austro-Ungară.*

Aşa fiind cererea D-lui Costinescu, a trebuit să procedez la o selecţionare a materialului din grămada de note şi notiţe, pe care le adunasem în decursul câtorva decenii. Trebuia să las la o parte tot ce nu intra în cadrul programului D-lui Ministru Costinescu. Cu mâhnire mă despărţii de atâtea ramuri de activitate a celor de dincolo, — şi tocmai de materii cari-mi erau scumpe. Biserica şi şcoala, aceşti doi factori importanţi în desvoltarea vieţei fraţilor noştri, poate unica putere de rezistenţă în lupta lor de toate zilele, au trebuit să fie lăsate la o parte. Lăsată a fost şi partea demografică,

precum şi organizaţia militară; esclusă a fost şi desvoltarea literară şi artistică, mişcarea socială, precum şi atâtea altele.

Conformându-mă acestui program restrâns m'am apucat de lucru în anul 1915, având un număr de colaboratori destoinici, un birou în toată regula, cu personal special, care îmi compulsa materialul, traducând din limbile maghiară, franceză şi germană tot ce ne priveşte pe noi Românii. Redactarea întregului material se elabora zilnic sub directa mea supraveghere, şi în timp de un an şi jumătate lucrarea s'a terminat. Aşteptam numai ca ea să fie pusă sub tipar.

Era în August 1916; armatele române trecuseră Carpaţii. D. Emil Costinescu mă chemă şi hotărâ să încep imprimarea, Tipografia lucra de zor şi neîntrerupt până în a doua jumălate a lunei Noembrie, când în ziua de 23, stil vechiu, Miercuri, ea fu întreruptă la coala 31. Intrase duşmanul în Capitală.

Câtă grije şi teamă n'avui, mai cu seamă în primele luni ale Ocupaţiunii, când toate librăriile şi tipografiile fură răscolite şi percheziţionate. Scrierile cu conţinut românesc ca tendinţă fură confiscate, ridicate şi arse. Mulţămită însă patriotismului tipografului, lucrarea fu păstrată aşa de bine, că scăpă de urgia agenţilor germano-maghiari.

Acum, după doi ani şi jumătate, după ce viforul Ocupaţiunii a trecut, ea ese din ascunzătoare şi apare la lumina zilelor frumoase ale unui neam în triumf, bucurie şi sărbătoare.

* * *

In întocmirea lucrării, şi în interesul de a o face cât mai înţeleasă, sarcina nu mi-a fost tocmai atât de uşoară. Nu puteam să fac o descriere escluzivă a Ardealului, în înţelesul strict al cuvântului; trebuia să desprind în toate privinţele aceste ţinuturi din întreg regatul maghiar; ele formau un tot neseparat cu restul monarhiei în toate ramurile de activitate şi în toate direcţiunile. Şi, admiţând că, chiar dacă am realizat planul şi scopul propus, a trebuit ca la fiece materie din care se compun capitolele în parte, să dau paralel, sumar şi succint, descrierea

aferentă maghiară, și apoi descrierea mai pe larg a Ardealului: aceasta, pentru a se vedea și înțelege mersul și desfășurarea activității țărilor românești în corpul Ungariei.

Lucrarea noastră cuprinde următoarele 11 capitole:

I. Topografia. Climatul. Orografia. Hidrografia.
II. Populația.
III. Agricultura și proprietatea.
IV. Industria și comerțul.
V. Institute de credit și bănci.
VI. Regimul fiscal și impozitele din Ungaria.
VII. Intocmiri și așezăminte economico-financiare.
VIII. Organizația administrativă.
IX. Privire rezumativă asupra Ardealului.
X. Toponimia.
XI. Legislația financiară și fiscală a Ungariei ce se aplică și în Ardeal.

Primul capitol tratează despre condițiunile fizice ale Ungariei și Ardealului. A trebuit firește, să vorbesc despre Ungaria în general, căci în definitiv, aceleași condițiuni sunt și pentru Ardeal Negreșit că partea Ardealului am descris-o mai pe larg, am dat cât mai multe date și știinte despre ce e al nostru. Am utilizat toată bibliografia, hărți și planuri, pentru a da o privire cât mai exactă și cât mai aproape de adevăr.

Capitolul II: „Populația mi-a dat mult de lucru; aci am avut de a face cu celebrele statistici și recensăminte maghiare. Izvoarele acestea trebuesc luate întotdeauna sub cel mai strict beneficiu de inventar. Căci nici o țară din lume nu a procedat cu mai multă parțialitate, cu mai mult șovinism orb, ca Ungaria. Ținea cu tot dinadinsul să scoată o populație maghiară, covârșitoare față de aceea a celorlalte naționalități, și mai cu seamă față de cea românească. Clasa conducătoare din Budapesta până la cea din fundul provinciei urmărea un scop: acela de a înmulți pe hârtie populația maghiară și a micșora în acelaș timp populația românească. Statistica onestă, întocmită de oameni de bună-credință, își are legile ei fixe, de la care nimeni nu se poate abate. Naționalitatea unui individ se cunoaște după naștere, după limba lui maternă. Este maghiar acela care vor-

beşte de la sânul maicei sale limba maghiară; e român acela care vorbeşte de acasă, dela părinţi, de mic copil, limba românească. Tendinţa maghiară a fost cu totul alta. Ea ţinea — vorba lui Kossuth — «să maghiarizeze şi pietrele». Cei cari făceau catagrafia în Ungaria, intrau prin casele Românilor şi-i întrebau: «Ştii ungureşte?», şi dacă li se răspundea afirmativ, statisticianul trecea pe acest român în numărul maghiarilor. Foarte simplu şi comod; o sancţionare satanică. După ei, nu limba maternă decide, ci limba de conversaţie. De aceea, la socoteală eşau unguri mulţi; erau prolifici fără nici o osteneală. Falşificarea aceasta intenţionată avea un scop bine determinat. Grandomani cum sunt, Ungurii voiau să se impue ca o naţie mare şi să aibe cuvântul lor preponderent în concertul european. De aceea a trebuit să recurgem la cifrele preoţilor şi învăţătorilor; şi numai după ce am verificat socoteala ungurească cu cea reală cinstită şi desinteresată a acestora, am putut da cifre cât mai aproape de adevăr.

Un capitol care interesa pe d. Costinescu. era partea privitoare la Proprietate. Aci d sa era în elementul său; un ministru de finanţe are absolută nevoie să cunoască forţele de producţie şi de consumaţie ale unei ţări, ale unui comitat sau district, ale unui oraş sau comune rurale. Ministrul vrea să introducă fiscalitatea, contribuţii, taxe, impozite şi trebue să cunoască negreşit partea sau părţile impozabile. De aceea am dat o desvoltare mai mare acestui capitol. Am dat toate cunoştinţele de care ar avea necesitate personalul financiar în aşezarea veniturilor. Felul proprietăţii, agricultura ca plus-valută, renta funciară, lucrătorii agricoli, marea şi mica proprietate, achiziţionările de proprietăţi de către români, tutun, vin, alcool, păduri, plata muncilor, fondurile comp sesorale, emigrările, etc. sunt atâtea cestiuni importante care interesează Tezaurul şi au fost tratate în mod amplu, ca fiecare să-şi poată face o idee deplină şi exactă a situaţiunii reale.

Venim la capitolul IV, care e în strânsă legătură cu cel precedent, un fel de continuare şi care se leagă ca efecte şi cauze. E partea care tratează despre industrie şi comerţ. Aceste două ramuri de activitate fiind foarte desvoltate în Ungaria şi

Ardeal le-am acordat o atențiune deosebită, ele fiind izvorul de bogăție a unei țări. Pentru acest capitol, în afară de datele noastre personale, am avut ca auxiliar izvoare și publicațiuni ungurești, austriace și românești. Izvoarele au fost comparate și verificate cu multă băgare de seamă și ele sunt de dată recentă, chiar din anii 1914, 1915 și începutul lui 1916, în plin războiu mondial. Importul ca și exportul, debușeuri, comerțul exterior, îndeletnicirile Românilor în general, îndeletnicirile speciale ale Românilor, industriile, absolut toate, sunt atâtea cestiuni ce au fost tratate pe larg și care vor fi utilizate cu mult folos de cei cari vor fi chemați mai întâiu să întocmească așezământul financiar la frații noștri de dincolo de Carpați.

Cu cât înaintăm în lucrarea noastră dăm din ce în ce mai mult de materii speciale, care interesează mai cu seamă departamentul finanțelor, Capitolul V: Institute de credit și bănci. D. Emil Costinescu, care, în 1916, în timpul întocmirei lucrării noastre, se interesa în de aproape de lucrare, a citit capitol cu capitol toată materîa ce i-am prezentat treptat și, lăsând modestia la o parte, vom spune că pentru acest capitol a găsit numai cuvinte de aprobare și elogii. E un fel de oglindă care redă în mod fidel situațiunea reală a întregei mișcări financiare a Românilor ardeleni. Acest capitol ne-a interesat în cel mai mare grad, căci instituțiile de credit și băncile au fost singurele arme puternice și eficace cu care au putut să lupte Românii în contra tendințelor de desnaționalizare a maghiarilor Ele, aceste institute, au fost refugiul tuturor Românilor spre a se întări economiceşte, spre a se susține în greaua luptă împotriva cotropitorilor. Aci găseau ajutoare și subvențiuni toate societățile, toți studenții și elevii români Ele erau focarul de unde pornea stimulentul, curajul, inițiativa, persistența, răbdarea, și rezistența. Toate clasele românești își găseau adăpost la aceste bănci: și fabricantul, și cultivatorul de pământ, și meseriașul, și funcționarul, și țăranul. Nimeni nu pleca fără sfaturi bune, fără ajutor bănesc efectiv. Și numai așa s'a putut menține până la ziua cea mare a eliberărei, până la închegarea Românieĭ Mari, elementul românesc. Acele cooperative, bănci populare, «însoțiri» cum le zice dincolo, au fost citadela de economie, de chiverniseală

chibzuință, cumpătare și îmbogățire pentru frații noștri. De aceea am crezut de cuviință să dăm pe larg tot ce ar putea interesa pe cei de aici asupra stării lucrurilor de dincolo.

Capitolul VI. Regimul fiscal și impozitele din Ungaria, e un capitol ce mi-a fost cerut special de d. Costinescu ca să fie tratat pe larg în lucrarea noastră: aceasta pentru a fi o îndrumare pentru funcționarii noștri cari se ocupă cu cestiunile financiare, să cunoască în amănunt această cestie atât de complicată din fostul regat vecin. Am dat tot în mod complect asupra regimului fiscal și al impozitelor. Firește că condițiunile de desvoltare și de traiu ale fiecărui popor sau grupe de popoare și naționalități. nu sunt aceleași, ele sunt condiționate de o serie de împrejurări, de mediu și de rasă, cu totul diverse. De aceea condițiunile din vechea Românie nu seamănă cu cele din Ardeal. Noi ne-am desvoltat în contact cu Rușii și mai cu seamă cu Turcii, Grecii și cu celelalte popoare din Orient; iar instituțiunile le-am adoptat pe cele din Occident; Românii din Ardeal, au făcut parte din condițiunile de desvoltare cu altfel de popoare, cu alte tradiții, obiceiuri, moravuri și năravuri De aceea, Românii din vechiul regat român când vor trece Carpații, cată să fie informați asupra felului de a fi al Românilor de dincolo, în fostele lor relațiuni cu maghiarii. Altfel e așezat sistemul impozitelor acolo, altfel de deprinderi și altfel de educație fiscală au avut frații noștrii în atingere cu Ungurii; alfel de repartiție a proprietății, altfel de producție, altfel de consum. Și deci, *argumentum ad hominem*, ce e bun la noi și ce înțelegem noi în această materie nu poate fi potrivit dincolo, și vice-versa. Și tocmai pentru aceasta trebue procedat cu băgare de seamă spre a nu produce schimbări brusce, ci să facem un fel de endosmoză în mod lent, să căutăm pe cât posibil să introducem măsurile de aci, și în chip evolutiv, după o trecere de timp necesar, să ne forțăm a unifica sistemul de impozite și regimul fiscal. Noi, în lucrarea de față, am dat îndrumări pentru ai noștri de aici și ne am silit a fi utili tuturor.

In imediată relațiune și ca un corolar al capitolului precedent, e capitolul următor, al VII-lea, care tratează despre întocmirile și așezămintele economico-financiare. Aci am trecut în

revistă toate instituțiunile maghiare de cari firește, ca naționalitate încorporată, s'au folosit și Românii, instituțiuni cu caracter general și exclusiv de stat, al clasei conducătoare cu ascendență în mersul statului maghiar. Creditul funciar, Casa de economie a poștelor, Asigurarea vitelor, Societățile de asigurare, Cooperativele comunale mutuale de asigurare și altele sunt atâtea instituțiuni cu totul specifice desvoltării organizațiunii de stat maghiare, pe care le-am tratat, spre a se avea de cei interesați o idee complectă de mecanismul vieței de dincolo.

Pentru cei ce vor merge dincolo ca soli ai administrației financiare, am dat în capitolul VIII, o idee despre organizația administrativă. Această cestie fiind în strânsă legatură cu celelalte ramuri, le-am tratat numai întrucât vin în atingere cu fiscalitatea, cu Ministerul Financelor. Și tot în acest capitol am dat nomenclatura comunelor locuite de Români, indicând și numărul locuitorilor români.

In capitolul următor, al IX-lea, am dat o privire rezumativă asupra Ardealului. Aci am dat pe scurt, recapitulativ, în câteva pagini, tot ce se atinge de Români în toate ramurile și în toate direcțiunile, un fel de memento a cestiilor tratate până la acest capitol. Am crezut în utilitatea acestui capitol, pentru ca cititorul să aibă repede o privire asupra Ardealului, fără desvoltări, ci numai date cifre, nume și fapte, lapidar, fără considerațiuni de amănunte.

Am crezut de cuviință pentru ușurarea cercetătorului și a funcționarului de la Ministerul de Finance să alcătuesc capitolul X, în care dau tot ce privește Toponimia, adică nomenclatura principalelor numiri geografice din Ardeal. Această nomenclatură am dat-o în românește, ungurește și nemțește, pentru că localitățile se cunosc în aceste trei limbi. Și nu ar fi prea comod a nu se cunoaște exact toate numirile de care se servesc națiunile convietuitoare, mai cu seamă pentru acei ce nu au mai fost pe acolo; adică de ce n'ar ști funcționarul nostru că Sibiul românesc e pe ungurește Nagyszeben și pentru populațiile austriace și săsești, Hermannstadt, și așa mai departe.

Am ajuns la ultimul capitol al lucrării, al XI-lea, care tratează despre legislația financiară și fiscală a Ungariei, ce se

aplică și în Ardeal. Am dat in extenso, în traducere românească, legile cu caracter financiar și fiscal care formează sau au format regimul de până acum și în Ardeal, legislație de care trebue să aibă cunoștință aparatul legislativ, financiar, funcționarii ceilalți, precum și jurisconsulții și legiuitorii noștri în conflictele, neînțelegerile și litigiile ce se pot ivi.

Un *index rerum et nominorum* bogat, cuprinzând tot ce privește ca nume proprii de persoane, localități și obiectul materiei, însoțește lucrarea și formează ultimele pagini, și în fine tabla materiilor așezată pe capitole și sub-capitole.

* * *

Și acum, înainte de a termina, țin să aduc omagiile mele respectuoase și sentimentele mele de recunoștință adâncă D-lui Emil Costinescu, *fost ministru de Finance, care a avut încredere în destoinicia mea.*

Imediat aci, exprim gratitudinea mea Excelenței-Sale d-lui Oscar Kiriacescu, *actualul titular al departamentului Financelor, care mi-a arătat multă bunăvoință și a ținut să apară cât mai curând lucrarea de față, în urma referatului de aprobare al d-lui dr* Sever Dan, *consilier al ministerului de finance al Consiliului dirigent din Ardeal.*

Un ultim cuvânt: s'or fi strecurat erori în lucrarea aceasta, vor fi lacune; rog a mi se acorda circumstanțe ușurătoare; ea e întocmită cu bună-credință și iubire de neam. Am voit să fiu de folos acelora cari vor trece în primele momente Munții.

Iar în fața Domnului din Ceruri, îmi plec genunchii și-i aduc slavă și mulțămită că, odată cu terminarea acestei cărți, căreia i-am jertfit ultimele licăriri ale ochilor mei[1]), am ajuns la sfârșitul robiei românești și împlinirea visului secular.

Trăiască România-Mare, glorioasă în vecii-vecilor!

CRISTU S. NEGOESCU.

---

[1]) Când am început lucrarea în 1915, puteam citi, scrie și umbla singur; astăzi disting numai lumina de întunerec și încolo... nimic.

CAPITOLUL I

Topografia. – Climatul. – Orografia. – Hidrografia

a) Ungaria cu ţările româneşti

Situaţia topografică.

Pe cele două laturi ale basinului descris de cursul mijlociu al Dunării, se întinde, la nord până pe subt poalele munţilor Carpaţi, iar la sud, udată de marea Adriatică şi zvântată de vânturile ei calde, câmpia Ungariei.

Fiind situată în mare parte pe întinderea platoului meridional al Europei centrale, Ungaria, cu toată coasta sa sudică, scăldată de valurile Adriaticei şi ale golfului de Quarnero, rămâne totuşi o ţară continentală, cuprinsă între 45° şi 49′ latitudine nordică, deşi punctele cele mai înaintate ale extremelor sale ating la sud 49° şi 38′ [1]). In lărgime ea se întinde şi mai mult, şi pentru a arătă aceasta, este destul să spunem că punctul său de graniţă cel mai occidental, Fiume, se află situat pe 32° şi 4′ longitudine, la răsărit de insula Feroe, pe când curba orientală a Carpaţilor transilvăneni atinge 44° şi 16′ adică aci soarele răsare cu 49 minute mai de vreme decât la Fiume [2]).

Privit în totalitatea lui, solul Ungariei se înfăţişează subt un aspect interesant, în ceeace priveşte mai ales câmpia şi

1) *L'État Hongrois millénaire et son peuple,* par le dr. Joseph de Jekelfalussy, pag. 1.

2) Idem: *Op citat,* pag. 1.

munții, — aceştia din urmă formând sisteme şi grupuri care se aliniază de-alungul frontierei, în aşà mod, încât constituesc *o coroană de granit* şi păduri imense de-asupra cetăţuiei naturale de verdeaţă, care se deschide către sud şi vest, spre basinurile Dunării şi Tisei.

Solul Ungariei prezintă într'adevăr depresiuni foarte importante.

Pe aproape toate limitele teritoriului său, Ungaria are frontiere naturale, formate în nord şi la est de coroana pietroasă şi acoperită cu uriaşi codri seculari, a munţilor Carpaţi, iar la sud, de cursuri de apă mai mult sau mai puţin mari, dintre care, cel mai de seamă este, fără îndoială, basinul Dunării.

Munţii Ungariei nu sunt totuşi prea abrupţi, şi nici neobişnuit de severi ca înfăţişare sau construcţie [1]).

Numai câteva piscuri presărate ici şi colo de-alungul masivilor carpatini, amintesc înălţimile colţuroase ale Alpilor, numai câteva lanţuri izolate, ca acela al grupului Tatra de pildă, dau cercetătorului urcat pe coama lor, senzaţia adevăratei, colosalei înălţimi.

In restul sistemului muntos al Ungariei, se găsesc mai degrabă vaste platouri, cultivate sau nu, pe întinsul cărora s'a desvoltat o întreagă economie casnică şi o industrie proprie, datorite plaiurilor acoperite cu o vegetaţie abundentă, şi zăcămintelor miniere, bogate în metale preţioase şi alte materii prime utile oricărei fabricaţii.

Multe popoare au încălcat în decursul vremurilor aceste ţinuturi ale basinului Tisei şi Dunării de mijloc: prea puţine însă s'au putut statornici aci, şi au reuşit să formeze grupări etnice de sine-stătătoare, Ungurii fiind ei înşişi un grup ce s'a putut definitiv statornici pe aceste câmpii şi 'nspre înălţimile înconjurătoare. Din acest punct de vedere, Ungaria este un conglomerat de naţiuni, dar *politiceşte*, ea nu se compune de cât din trei părţi bine distincte: Ungaria propriu zisă, Oraşul şi teritoriul Fiume, şi Croaţia-Slavonia, aceste două din urmă având fiecare privilegiul unei autonomii pentru administrarea lor interioară [2]).

Ardealul rămâne ca o simplă unitate naţională şi nici de cum politică.

Suprafaţa acestor teritorii la un loc, care alcătuesc împreună regatul de sub coroana Sf. Ştefan, este de 322.310 km.p.,

---

1) René Gonnard: *La Hongrie au XX siècle*, pag. 23.
2) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 2.

dintre cari 43.531 revin Croației-Slavoniei, iar 137.427 țărilor dintre Carpați și Tisa [1]), cunoscute sub numele colectiv de: *Ardealul.*

Sau mai în amănunt: [2])

Țărmul stâng al Dunării	32.891 km²
» drept » »	44.591 »
Basinul Dunării-Tisei	36.124 »
» drept al Tisei	31.841 »
» stâng » »	43.316 »
» Tisei-Mureșului	36.297 »
Transilvania	57.243 »
Banatul	28.523 »
Crișana	33.884 »
Maramureșul	17.216 »

Climatul.

Datorită situațiunei sale geografice, și în deosebi lanțului munților Carpați, cari o separă complectamente de nordul și răsăritul Europei, climatul Ungariei este temperat, cu deosebire în părțile muntoase, unde iarna este adesea foarte geroasă, și în regiunea șesului, în care verile sunt lungi și arzătoare [3]).

Totuși, în generalitatea ei, temperatura este dulce, de oarece defileul Carpaților apără țara de vânturile reci dela miază-noapte, și înlesnește năvala în interiorul ei, a curenților calzi dela sud.

Vecinătatea cu marea exercită de asemenea o influență binefăcătoare asupra climatului, și a umidității, pe care o face abundentă și regulată.

Climatul regiunilor de la șes. se face simțit mai ales în micul și marele Alföld (Pusta), cum și în regiunile străbătute de cursul inferior al Murei, Dravei și Savei, dar el stăpânește cu deosebire în marele Alföld, unde se constată foarte mari și chiar extreme variațiuni în temperatură, ca și în repartiția lunară și anuală a umidității.

Climatul muntos, din potrivă, este întâlnit în masivii septentrionali și orientali ai Carpaților, dar nu este prea exce-

---

1) René Gonnard: *Op citat*, pag. 2; vezi și: Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul*, pag. 7.

2) Vezi Richard Calwer, *Jahrbuch der Weltwirtschaft*, 1912, pag. 773, Jena, Gustav Fischer.

3) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat*, pag. 9. Vezi și Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Idem*, pag. 20.

siv, şi se poate spune că, în mijlociu altitudinea sa este mai mult decât moderată.

Temperatura mijlocie a Ungariei este, în general, superioară aceleea care corespunde situaţiunei sale geografice. Ea oscilează după diferitele anotimpuri, însă cu mai puţină intensitate iarna decât primăvara şi toamna; variaţiunile de temperatură sunt mult mai bruşte în regiunile dela şes decât în regiunile muntoase, iar primăvara este uneori atât de capricioasă, încât se poate vedeà şi către sfârşitul lunei Mai, cum sămănăturile sau pomii fructiferi sunt complectamente compromişi de gerurile neprevăzute sau ploile reci însoţite de grindină.

Vara, în Alföld mai cu seamă, este târzie şi arzătoare; iarna este foarte adesea neobişnuit de aspră şi de lungă durată în părţile muntoase. Primăvara sosește cu patru pânăla opt zile mai târziu în văile Transilvaniei, şi cu două pânăla trei săptămâni în văile nordice ale Carpaţilor, decât în întinsele regiuni dintre Dunăre şi Tisa, unde semănăturile se fac de obiceiu mai din vreme decât în alte părţi.

Presiunea aerului e de 755 până la 758 milimetri în regiunile cele mai joase ale Alföldului, la Panciova şi în împrejurimi; aerul apasă mai puţin cu aproape 200 milimetri, la Budapesta şi localităţile din imediata apropiere a acesteia [1]).

In ceeace priveşte curenţii atmosferici, vânturile calde şi umede dela sud şi chiar şi cele dela sud-est, bat vara; iarna, vânturile uscate dela nord-est, alternează câteodată cu vânturile de nord şi est. Vânturile văratice suflă de obiceiu dela sfârşitul lunei Aprilie pânăla sfârşitul lunei Septemvrie şi chiar mijlocul lui Octomvrie; cele de iarnă ţin din Octomvrie până în Aprilie, dar în tot acest timp, apar desigur şi alte vânturi care bat în diferite epoci şi în diferite locuri.

Furtunile şi uraganele sunt mai obişnuite la munte decât la şes; proporţia este destul de însemnată, şi ea se poate indică prin următoarele cifre: pentru 22 de zile bântuite de vijelie în masivul Tatra sau în regiunea transilvană, nu se pot numără decât 13 întunecate de furtună, în câmpiile Alföldului [2]).

Date meteorologice.

Repartiţia umidităţii, în general abundentă, este foarte inegală în Ungaria.

---

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 21.
2) Idem, *idem*, pag. 21.

Câmpiile dintre Dunăre și Tisa, ca și basinurile largi ale râurilor, cultivate și acoperite de o vegetație bogată, sunt uneori arse de soare, pe când alteori aceleași regiuni sunt acoperite în întregime de apă.

In deobște, umiditatea este cu mult considerabilă în regiunile muntoase, decât pe șesurile Alföldului (Pustei).

In părțile muntoase, fără a se socoti munții cei mari, s'au calculat 114 zile de ploaie, iar la șes 101 zile în care a plouat [1]).

Asemenea este defavorabilă la șes și repartizarea acestor zile de ploae, căci în lunile călduroase, ploaia este mai puțin frecventă, încât seceta perzistă chiar după o ploae de 60 cm. pătrundere.

Ploile torențiale sunt foarte dese în părțile muntoase. Lunile în cari ploile sunt abundente, sunt: Octomvrie și mai ales Noemvrie; iar cele mai puțin ploioase sunt: Ianuarie, Februarie și Septemvrie.

In mijlociu, se socotesc 44 zile cu zăpadă în Transilvania, și 35 zile cu zăpadă în celelalte părți ale Ungariei. Primăvara este anotimpul cel mai înorat [2]).

In regiunea sud-vestică a teritoriului său, Ungaria se bucură de o climă ceva mai dulce, datorită curenților calzi cari bat dinspre mare; totuși, verile sunt și aci foarte uscate, pe când toamna și iarna cad ploi dese și foarte abundente.

Când pe mare presiunea atmosferică este foarte slabă, iar coastele sunt din potrivă, îngreuiate de apăsarea aerului, suflă dinspre nord și nord-est vânturi violente.

Aceste contraste ale climei exercită o mare influență asupra fizicului și moralului locuitorilor, ca și asupra faunei și florei Ungariei. Organismele, care nu se pot acomodă unor atari condițiuni atmosferice, sunt în mod fatal osândite pieirei, pecând cele în stare să reziste rigorilor temperaturii, au toată putința să se desvolte și să se fortifice în voe [3]).

Munții.

Văzut în totalitatea lui, solul Ungariei împreună cu țările românești, se prezintă cu mari și importante deosebiri [4]).

Ungaria propriu zisă, cu desăvârșire netedă și întinsă în

---

1) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat*, pag. 9. Vezi și *L'État hongrois millénaire et son peuple*, pag. 22.

2) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 22. Vezi și Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat*, pag. 9.

3) Dr. Joseph de Jekelfallussy: *Op citat*, pag. 22.

4) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat*, pag. 9.

interior, înconjurată de munți la răsărit, de-alungul granițelor Transilvaniei și brăzdată de câteva lanțuri și coline în regiunea apuseană, — nu este muntoasă, în strictul înțeles al cuvântului, decât la nord, zonă pe care am putea-o asemui cu o secțiune de cerc, înconjurată de un arc de circonferință, desemnat de masivul Carpaților, și susținut de o linie dreaptă, trasă dela Pozsony (Pressburg) până la marele cot superior al Tisei, către Zemplen sau Csap [1]).

Înălțimile muntoase sunt terenuri rezistente care formează baza fertilă a pădurilor și pășunilor. Partea de sus a Ungariei are solul puțin consistent, pe unele locuri chiar nisipos. Din potrivă, platoul de dincoace de Tisa este mai închegat, mai fertil și mai propriu fânețelor; centrul este bogat în pământ negru.

Regiunea colinelor este formată de pământuri argiloase de bună calitate, potrivite culturei viilor. Șesurile sunt, mai ales pe lângă albiile râurilor, de o fertilitate considerabilă [2]).

In general, aspectul topografic al Ungariei este foarte variat; câmpia și munții se repartizează astfel că, masivurile principale se înlănțuesc de-asupra frontierelor într'o admirabilă cunună de granit și verdeață, pe când centrul rămâne șes, abundent de bogăție și viață.

Regiunile muntoase ale Ungariei aparțin celor două sisteme [3]). Carpații și Alpii, cari formează valea largă a Dunării, pe malurile căreia se și unesc aproape în două locuri, între Dévény și Pressburg, și între Visegrad și Vat, și cari sunt despărțiți unii de alții prin imensele câmpii ale Alföldului, sau șesul Ungariei.

Lanțul Carpaților, care este una din cele mai frumoase podoabe ale Europei centrale, începe nu departe de ultimile ramificațiuni ale Alpilor, la punctul numit Dévény, loc pe unde Dunărea intră în Ungaria, și după ce brăzdează prin mijloc ținutul regatului, urcă mai întâi spre nord-est, apoi cotește spre est și sud-est, unde se lasă brusc spre sud-vest, până la Porțile de Fier, punct prin care bătrânul Danubiu părăsește câmpia Ungariei.

Acest puternic sistem de munți, se împarte în trei grupe: cel de nord-vest, de nord-est și sud-est.

Prin grupul muntos de nord-vest se înțelege acea parte a lanțului Carpaților care stăpânește în regiunea de sus a

1) René Gonnard: *Op citat*, pag. 22 și 23.
2) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat*, pag. 9.
3) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 2 și 3.

dublului basin al Dunării, până la est de Ondava, și care, în termeni populari, se numește Ungaria de sus. In această porțiune se găsesc masivii cei mai renumiți ai sistemului, atât pentru întinderea lor considerabilă cât și pentru marea lor înălțime, și din cari isvorăsc nenumărate pârae și râuri cari-și îndreaptă cursul de obiceiu spre sud, străbătând văi pitorești și fertile.

Munții lasă să se desfășoare aci ramificațiuni pietroase și acoperite cu păduri bogate, care coboară spre sud-vest, sau sud-est, între două torente repezi de apă.

Pe malul drept al râului Vag se înalță o serie de muscele pietroase cari cresc treptat până la valea Miavei: sunt micii Carpați, numiți cu un termen impropriu *lanțul frontierei* nord-vestice, de oarece teritoriul ungar se întinde până dincolo de coastele lor opuse, spre basinul râului Morva.

Din această îngrămădire de piatră, crește spre o înălțime impunătoare și mândră, în norii vineți cari acopăr veșnic crestele Carpaților, masivul Javorina, care atinge 1500 metri și se găsește exact pe granița Ungariei. Un alt pisc, tot atât de însemnat, al grupului nord-vestic sunt Beszkizii, înapoia cărora se deschide luminos, defileul atât de practicabil al Jabloncei; de aci, lanțul înaintează crescând până la masivul Babia-Gura, care domină întreaga vale a râului Arva, de la o înălțime de 1720 metri.

In fața acestui sistem muntos, format în majoritatea lui din șisturi cristaline [1]), se ridică între văile paralele ale Vagului și ale Nitrei, și stăpânește înălțimile micul Fatra, ale cărui prime coline iau naștere în apropiere de Ersek-ujvár, se prelungesc în direcția nord-est și capătă numele de Măgura, acolo unde înălțimea lor s'a ridicat până la însemnătatea unui pisc. Lanțul occidental, opus acestuia, închide valea Vagului, presărată de nenumărate și pitorești ruine.

Intre Nitra și Garam se întinde marele Fatra, începând din niște coline din apropierea Dunării, și crește apoi gradat răspândindu-se în văi și luminișuri superbe. Lanțul acesta cuprinde, pe o mare întindere de teren de trahit, grupul munților Metalici, cari închid în pântecele lor, vine bogate de aur și argint.

La nord, pe linia de frontieră, se înalță masivul marelui Tatra, dominând pe o mare întindere basinul râurilor din acea regiune.

---

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 3 și 4.

Nici un alt vârf din vecinătate nu se măsoară cu acesta în maiestate și înălțime.

Se găsesc totuși aci câteva vârfuri mai însemnate, cari ating înălțimi variind între 2620 și 2663 metri, și ale căror extremități aeriene se sfârșesc prin câte un bloc de granit de îngustime neobișnuită; ele sunt aride, pleșuve și pietroase, și stau mai tot timpul verei acoperite cu straturi groase de zăpadă.

Jos la poale, pe o întindere imensă, spre nord și spre sud-est de masivul marelui Tatra, terenul este calcaros și presărat cu sfărâmături de munte, alcătuind adesea depresiuni însemnate, sau văi uniforme, în care, apele ploilor și izvoarele naturale s'au sălășluit în mai mult de o sută de lacuri liniștite, care constitue localități de escursiune.

In majoritatea lui, marele Tatra este compus din granit și gneis, pe când aripele-i conțin grezie și elemente calcaroase.

La sud de marele Tatra, și aproape paralel cu acesta, se ridică și continuă lanțul său spre est, micul Tatra, o considerabilă și minunată clădire de granit și gneis, ale cărei coaste, prelungite pe o distanță asemenea foarte mare, merg descrescând de la apus spre răsărit. Și în acest șir de munți, ca și în celelalte, se găsesc multe piscuri care domină întinderea, dintre care, cel mai înalt, urcă până la 2043 metri; de asemenea, multe din marile cursuri de apă cari udă câmpia Ungariei iau naștere în cetățuia muntoasă a micului Tatra, care, clădit în întregime din granit și gneis [1]), adăpostește numeroase și bogate zăcăminte de fier, ceeace a făcut ca să se desvolte aci un centru industrial de o însemnătate europeană.

Ceva mai jos, și continuând șirul aceluiași sistem al Carpaților apuseni, se găsesc întinse regiuni ocupate de o desfășurare, nu tocmai înaltă, de coline muntoase, care alcătuesc mai degrabă un platou imens cu vârfuri subt 1011 metri; în spatele acestora, și în apropiata vecinătate a piscului Selmecz, se află una din cele mai renumite regiuni miniere a Ungariei, cu o largă exploatațiune de aur, argint, aramă, plumb și mai ales fier, și cu vestitele ei instalațiuni metalurgice [2]).

Incepând dela Ipoly spre Sajo și prelungindu-se până departe, către câmpia Ungariei, se întinde grupul și ramificațiunile lui Matra, lângă care doarme, așternută pe o distanță imensă splendidul ținut Gödöllö.

---

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 23.
2) Idem, *idem*, pag. 5.

Matra propriu zisă, care domină sistemul, este format din trahit și bazalt, iar ramificațiile sale, desfășurate în direcția nordului, acopăr terenuri calcaroase, care, la rându-le închid vine de aur, argint, și mai cu deosebire bogate zăcăminte de huilă [1]). Partea cea mai ridicată a lui Matra, este numită Muntele Albastru, și de pe înălțimea ei se deschide o frumoasă priveliște spre văile și câmpiile infinite ale Alföldului.

Grupul Matra se termină la est prin munții Bükk, amplificați de formațiile lor paleozoice, de imensele păduri de fag, și exploatațiunile renumite de cărbuni și fier.

Între Sajo, Rima și Poprád, se găsesc o seamă de depresiuni, pe alocurea nu preà înalte, uneori scunde și sărăcăcioase în vegetație, dar crescând și mărindu-și importanța spre nord, care în întregul lor sunt cunoscute sub numele de munții Metalici, datorită minelor bogate în aramă, cobalt și fier.

La acest grup se adaugă alte câteva lanțuri de munți nu preà înalți însă, precum și o infinitate de brațe și ramificațiuni calcaroase, în care se deschid numeroasele și romanticele peșteri de stalactite și stalagmite ale Ungariei.

Această parte a țării este bogat populată și industrială. Fabricele întemeiate acì sunt numeroase și au căpătat o însemnătate și o desvoltare uimitoare, iar uzinele și turnătoriile de fier, cu acele orășele de lucrători de curând ridicate, dau regiunei o importanță de netăgăduit. Se găsesc apoi acì multe fabrici de smalț, de hârtie și cărămidă, precum și uzine producătoare de ciment, etc. Inaintând spre răsărit, nu preà departe de Hernád și Tarcza, pânăla valea Ondova, și chiar pânăla Bodrog și Tisa, întinderea este stăpânită de lanțul munților Tokay, alcătuiți în întregimea lor de trahit și bazalt, și pe alocurea tăiați în conuri de o regularitate uimitoare [2]).

In partea superioară a sistemului, își ridică culmile spre nori, până la o înălțime de 1092 metri, masivul Simonca, bogat în opaluri, pe când în extremitatea lor meridională, acești munți se termină cu o regiune deluroasă de formă conică și dimensiuni relativ puțin considerabile, pe întinderea cărora se cultivă vița de vie, universal cunoscută prin excelentele sale produse: Tokay.

Podgoriile care se întind pe coastele nisipoase din centru și dela răsărit, și care acopăr coastele puțin înclinate ale

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 5.
2) Idem, *idem*, pag. 6.

colinelor dinspre apus, constituesc una din principalele îndeletniciri ale populației din această regiune nordică. Ele se întâlnesc mai ales la cele două extremități ale ținutului, adică la răsărit de munții Tokay, și în comitatele Bereg, Zemplén și Sătmar, la apus în comitatul Pressburg, și celelalte înconjurătoare.

Sistemul carpatin din nord-est, se întinde dela văile Topoly și Ondava până la basinul lui Visó, un afluent, nu de prea mare importanță, al Tisei. Aceasta este porțiunea cea mai îngustă a întregului sistem de care ne ocupăm aci, și vârfurile ei nu sunt atât de înalte ca acelea ce se înalță în lanțul dominat de Tatra.

Ea se desface încă dela început în două ramificațiuni care se numesc, prima: Carpații frontierei, aparținând în latura lor interioară numai Ungariei, și desfășurați mai mult în întindere decât în înălțime, dar deosebiți de restul masivului prin bogatele ocne de sare; — și, a doua: Vihorlat-Gutin, remarcabilă prin numeroasele sale terenuri de trahit, întretăiate de cursuri de apă, afluente ale Tisei.

In sfârșit, cea de a treia parte a sistemului Carpaților, o formează grupul transilvan, de o formă aproape circuită. La marginea de răsărit și miazăzi se ridică impunător lanțul de munți cu culmile aproape drepte.

Interiorul acestui cerc este format de un platou înalt, ondulat, străbătut în toate direcțiunile de o mulțime de văi. Partea aceasta se aseamănă cu un imens castel, în care nu se poate intra decât numai prin câteva defileuri.

Cea mai grandioasă culme a Carpaților transilvăneni, este totuși aceea alcătuită din munții cari formează frontiera dinspre România, cu defileurile: Tulgheș, Bicaz, Ghimeș și Oituz spre Moldova; cu defileurile: Buzău, Predeal, Turnu-Roșu și Vulcan, spre Muntenia și Oltenia.

Vârfurile principale de pe aceste înălțimi sudice ale Carpaților sunt: Bucegii de 2500 metri, Negoiul de 2600 metri, și Retezatul de 2470 metri [1]).

Partea răsăriteană a platoului transilvan, dinspre câmpia Tisei, este îngrădită între Dunăre și Mureș, de munții Metaliferi, ai Banatului; iar dela Mureș în sus, înspre cele trei Crișuri și Someș, de munții Metaliferi ai Transilvaniei.

In apropierea defileului dela Turnu-Roșu, se află masivul de munți ai Rășinarilor; iar în apropierea defileului Vulcan, se întind munții Huniedoarei, până la râurile Striu și Jiu,

1) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat*, pag. 10.

unde se găsesc bogate zăcăminte de cărbuni de piatră.

Pela jumătatea cursului râului Striu, se desfășură regiunea Hațegului, o vale, care în afară de frumusețile sale naturale, mai este cunoscută și prin ruinele Sarmisegetuzei, fosta capitală a regelui Daciei, Decebal, precum și prin castelul restaurat dela Huniedoara, vechea locuință a lui Huniade.

In apropiere de Huniedoara se găsesc foarte bogate mine de fier și alte metale.

De aci și pânăla Orșova, se întind munții de frontieră, cu o mulțime de văi, dintre care cea mai frumoasă este aceea dela Mehadia, cu renumitele băi Herculane.

In jurul acestor munți s'a desvoltat de asemenea, o importantă industrie de fier și de cărbuni [1]).

Lanțul de munți dinspre vestul Transilvaniei, se continuă dela malul drept al Mureșului, pânăla cursul inferior al Someșului. Sunt o serie de munți aceștia, cari se ramifică dealungul Crișurilor, izvorâți din Transilvania, pentru a se îndreptă spre câmpia Tisei.

La răsărit, între Mureș și Arieș, sunt munții Abrudului, bogați în mine de aur. In partea aceasta sunt faimoasele coloane de bazalt ale Detunatei, cu defileul cel strâmt dela Turda, lung de 30 kilometri și cu pereții înalți de 300 până la 600 metri.

Mai spre nord se întinde masivul Bihorului.

In munții dintre Mureș și Someș, sunt bogate regiuni de sare și ape minerale [2]).

De-alungul munților se întind păduri bogate, formând un brâu lat de 30 până la 150 kilometri. In general sunt răspândite aci coniferele; alte soiuri de arbori ocupă mai puțin loc.

Regiunea muntoasă acoperă 30 % din solul împădurit, iar șesul are abiă 1 până la 5 % regiuni împădurite

Am arătat că, în afară de marele sistem al Carpaților, cu grupurile și ramificațiile sale distincte, solul Ungariei mai este prevăzut, în partea sud vestică, cu depresiunile prelungite ale imensului masiv al Alpilor.

Aceștia pătrund în Ungaria prin desfășurări muntoase nu fără importanță, și stăpânesc regiunea dintre cursul superior al Dunării și coastele Adriaticei, lăsându-se în jos, spre sud, pentru a se uni cu Balcanii, prin lanțul secundar al Alpidinaricilor.

---

1) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat*, pag. 10.

2) Idem, *idem*, pag. 10. Se poate vedea și: Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*.

Alpii ungari se împart la rându-le în trei grupuri principale [1]): Alpii Norici, cari ocupă întreaga regiune dintre Dunăre și Drava, Alpii Carnieni, formând o depresiune mai mult deluroasă cuprinsă între Drava și Sava, și Alpii Julieni, strânși între basinul repede al râului Sava, și coastele stâncoase ale Adriaticei.

Multe alte ramificațiuni se desfac din aceste trei grupuri, și coboară, fie spre mare, fie de-alungul cursurilor numeroase, care se varsă în Dunăre, de malul căreia se sparg, sau sunt îndulcite și transformate în simple coline acoperite de păduri și vii.

Lanțul de munți care formează frontiera, pleacă din Austria și din Stiria; el nu formează o graniță naturală, căci trupul lui se găsește când înăuntru, când în afară, când deacurmezișul granitei politice, deschizând spre Ungaria numeroase văi, care în loc de a împiedică, ușurează și mai mult comunicațiunile.

Crestetul de miază-noapte este format de munții Laitha, cari se ridică pe marginea dreaptă a Dunării, în fața micilor Carpați. Ei se prelungesc către lacul numit Fertö prin munții Ruszt, și la sud prin frumoasa colină Rozalia înaltă de 820 metri, lângă orașul Sopron. De aci, pânăla Köszeg se prelungesc munți puțin înalți, dominați de vârful Irott-kö (900 m.) care are o formă foarte regulată.

In jos de Szombathely se înșiruesc munți tot atât de puțin înalți, dar foarte colțuroși, cari împrăștie niște coline mici spre răsărit. Munții Bakony și Vértes se întind pe marginile occidentale și nordice ale lacului Balaton, și ei pot fi considerați ca un lanț aparte, căci nu sunt lipiți de Alpi decât prin câteva coline foarte joase.

La o mică distanță, la sud-vest de masivul Bakony, se înalță în mijlocul câmpiei câțiva munți izolați, de formă conică, încoronați aproape toți de numeroase ruine pitorești. Creasta verde a masivului Bakony, se ridică deasupra lor, spre nord, dar nu trece de 600 metri. Văile Moór îl despart de piscul numit Vértes mult mai puțin înalt, al cărui trunchiu stă întors cu fața către Tata. Acesta din urmă e lipit la răsărit de întreitul grup Gerecse, Gete și Pilis, cari acopăr regiunea cuprinsă în cotitura făcută de Dunăre la Vat și, în apropiere de Visegrad, formează pe partea dreaptă a fluviului stânci ascuțite, foarte importante. Rădăcina cea

---

1) Dr. Ioseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 11.

mai orientală a acestei treimi, Pilis, trimite spre Budapesta ramuri cu foarte variate și pitorești peisage.

Dintre munții Buda, singur masivul St. Gellért, care cade vertical în Dunăre, are o formațiune mai interesantă, datorită stâncilor lui despuiate, din cari țâșnesc izvoare termale.

La sud de Balaton, pe o întinsă câmpie numită Mezöföld, se ridică munții Pécs-Siklós, de o înălțime mijlocie; principalele piscuri sunt [1]): Zengöhegy (681 metri) în apropiere de Pécsvárad, Mecsek (592 metri), lângă bogatele zăcăminte de cărbuni dela Pécs.

Ramificațiile Alpilor, cari înaintează între Drava și Sava, sunt de asemenea puțin înalte. Mai întâi sunt muntii Matzel, pe granița Croației și Stiriei, pe urmă, la est, munții Ivansicza, Kalnik, Bilo și Papuk; în sfârșit, dincolo de câmpia largă care se întinde între Eszék și Pétervárad, sunt munții Vrdnic sau Fruska-Gora.

In munții Ivansicza, câteva vârfuri trec de 1000 de metri.

Intre Sava, Kulpa, Adriatica și Una, se întinde regiunea Karst, un platou înalt, sălbatic și foarte neregulat, înconjurat de munții Velebit și Kapella-Plesivicza. Este o amestecătură de teren stâncos și scorojit, subt care se găsesc cavități închise, și a cărui asprime nu e înveselită decât de două-trei cursuri de apă cari izvorăsc de aci și se pierd puțin mai departe.

Această regiune seamănă cu îngrămădirea de ruine ale unei fortărețe bombardate. Abiă dacă ici și colo se întâlnesc câteva păduri care înconjoară acest peisaj pustiit.

Astfel, în totalitatea ei privită, Ungaria este străjuită de munți cari-și întind ramificațiunile până în cele mai îndepărtate regiuni ale vastului platou rămas în centru, și care desfășurat în lungul basinului Dunării, formează ceeace se chiamă cu un singur cuvânt: Alföldul, sau câmpia, pusta Ungariei.

Această câmpie este udată de numeroase ape. Ele aparțin aproape toate basinului Dunării, afară de Popradul și Dunaietul, cari izvorăsc din marele Tatra, traversează frontiera, și merg să se verse în Vistula. Totuși, acea parte a Alföldului, cuprinsă între Dunăre și Tisa, cea mai mare și cea mai însemnată, căreia i se spune și marele Alföld, este foarte sărăcăcioasă din punct de vedere hidrografic. Ea nu este udată decât de cele două fluvii care o hotărnicesc la sud și la est, și nu este traversată la miazăzi de Budapesta, de nici un râu altul, decât micul și neînsemnatul Zagyva. Nici Dunărea, pe malul său stâng, nici Tisa, pe malul ei drept, nu primesc

1) Dr. Joseph de Jekelfallusy: *Op citat*, pag. 12.

vre-un afluent care să răcorească și să aducă puțină umiditate de-alungul vastei câmpii nemișcate subt soare.

Cursuri de apă.

Dunărea intră în Ungaria prin strâmtoarea dela Dévény și-și urmează cursul spre răsărit pânăla Vaț.

Aci, printr'o întorsătură bruscă, marele fluviu ia direcțiunea spre sud, pe care o păstrează pânăla întâlnirea lui cu Drava, când cotește către răsărit și merge astfel pânăla Porțile de Fier, punct pe unde trece zgomotos în România.

Basinul Dunării în Ungaria e de 274.000 km² și parcurge o cale de 997 km.

In acest drum lung, Dunărea udă regiuni foarte variate. Ea străbate munții ca să intre în micul Alföld, unde primește pe stânga pe Vag, Nitra, Garam și Ipoly, iar la dreapta pe Laitha și Raba, râuri importante, mărite la rândul lor de alți afluenți; la Párkány și la Esztergom munții ating din nou țărmurile Dunării; iar între Visegrad și Vaț ea intră în marele Alföld. Aci cursul său se domolește și fluviul înaintează astfel pânăla Baziaș, unde stâncile perpendiculare cari împrejmuesc cele două țărmuri, nu-i mai lasă decât atât cât poate să-și deschidă un drum foarte strâmt; defileul acesta este impozant, mai ales în partea numită Cazane și în îngustimea navigabilă a Porților de Fier.

Dupăce a trecut de Vaț, Dunărea formează mai multe insule, dintre care cele mai principale sunt [1]: insula, locuită, Sf. Andrei; insula Margareta, situată în cartierele superioare ale Budapestei; insula Csepel, populată de zece comune puțin mai la vale de Budapesta; în fața Mohaciului, insulele Margitta și Nagy-Petres.

In cursul său inferior nu se mai găsesc decât stânci, dintre cari foarte multe, pentrucă împiedicau navigația, au fost înlăturate de știința tecnică [2].

In jos de Vaț, Dunărea primește numai câțiva afluenți mici, și abiă după aceea se întâlnește cu Drava, ce-și are izvoarele în Stiria, care laolaltă cu Mura, formează liniștita deltă dela Mura-köz unde se aruncă în Dunăre. Mai la vale, între Semlin și Belgrad Dunărea primește pe Sava, care parcurge dela un capăt la altul Croația-Slavonia. La est de Titel, ea primește la stânga pe Tisa, acest mare curs de apă care

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 15.
2) Idem, *idem*, pag. 16.

constitue el singur un important sistem fluvial, și care își are obârșia și gurile în Ungaria.

Inainte de a se întâlni, aceste două fluvii sunt puse în contact prin canalul Francisc (108 km.), care le leagă între Bezdán și Bács-Földvár.

Tisa își începe cursul în masivul Ruszki, aparținând Carpaților nord-estici, prin două izvoare cari iau denumirea de Tisa albă și Tisa neagră, și care se întâlnesc nu departe de locul de origină, pentru a formă un râu îndeajuns de însemnat, mărit de alte numeroase ape și pârâuri eșite din masivii vecinali. Odată intrată în marele Alföld, Tisa își șerpuește într'un chip cu totul particular cursul, și primește pe dreapta câțiva afluenți, dintre cari cel mai însemnat este Bodrog, format din Latorca, Ung, Laborța, Ondava și Topoly.

Basinul Tisei e de 153.000 km² și are o lungime de 1411 km.

La stânga afluenții săi mai principali sunt: Someșul, format din apele reunite ale Someșului mic și Someșului mare; Crasna, care traversează lacul Ecsed; cele trei Crișuri: Crișul repede, Crișul alb și Crișul negru; Mureșul, care vine îngroșat de numeroși afluenți din Transilvania, și care se întâlnește cu Tisa în fața Seghedinului; și Bega, canalizat, care se varsă în jos de Titel.

Cursul Tisei, o apă foarte capricioasă și nu lipsită de primejdii pentru populațiunea mărginașe, a fost în vremea din urmă oarecum regulat, prin digurile cu care i-au fost străjuite țărmurile și numeroasele tăeturi practicate în albia-i șerpuitoare, cu intențiunea de a o fixă și îndreptă. Prin aceste lucrări s'au câștigat și întinse domenii care mai nainte erau pierdute pentru agricultură, dar nu s'a putut înlătură definitiv pericolul inundațiilor; aceasta este o adevărată și permanentă primejdie națională, care a culminat în catastrofa dela 1879, când orașul Seghedin a trebuit să sufere pagube enorme de vieți omenești și avuții [1]).

După împreunarea cu Tisa, Dunărea mai primește pe Timișul, Carașul, Nera și Cerna. In armele Ungariei se văd patru linii de argint, cari reprezintă fluviile: Dunărea, Tisa, Drava și Sava.

Ungaria posedă relativ, puține lacuri; cele mai însemnate sunt: lacurile Balaton și Fertő, situate amândouă pe malul drept al Dunării.

Lacul Balaton se întinde între comitatele Veszprém, So-

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 17 și 18.

mogy și Zala, formând un basin care pleacă dele sud-vest și se îndreaptă spre nord-est, în mijlocul unui peisagiu încântător, cel mai frumos poate, din întreaga Ungarie. El se întinde pe o suprafață de 690 kmp., la o altitudine de 130 metri deasupra nivelului mării. Este lung de aproape 66 kilometri și larg de 12 km., dar în partea superioară, între Szántód și Thany, unde se găsește cunoscuta mânăstire, și se poate auzi minunatul ecou al apelor, abiă dacă atinge 600 metri.

La nord-est și la nord, lacul este împrejmuit de stânci drepte, pe când din contra, la sud și la est, el este mărginit de o câmpie imensă. Apele sale, de o coloare verde-albastră, au în general o adâncime de 7 pânăla 11 metri, și numai la piciorul stâncei Tihany, ele măsoară 45 pânăla 46 metri în profunzime.

Balatonul primește din munții vecini numeroase râuri, cari, după ce-l părăsesc, sunt la rându-le alimentate de izvoarele calde și reci ce țâșnesc din adâncul lui.

Scurgerea Balatonului se face prin Sió care se deschide la nord-est de lac și curge spre Dunăre. Pe țărmuri se găsesc numeroase izvoare minerale, iar la Keszthely, izvoare termale.

Lacul Fertö se întinde între comitatele Moson și Sopron, pe o suprafață de 325 kmp. Lungimea sa este de 32 km., iar lățimea de 13 km., și are o altitudine de 112 metri deasupra nivelului mării.

Apele i sunt atât de puțin stabile, că adesea ele se umflă fără vre-o cauză explicabilă, pecând alteori descresc atât de mult, încât albia îi rămâne aproape uscată timp de mai mulți ani; el nu are o adâncime mai mare de 3 metri.

La apus, lacul Fertö este înconjurat de un lanț de munți de o înălțime puțin remarcabilă.

Celelalte lacuri pe cari le posedă Ungaria, nu sunt prea importante. Se poate totuși menționă lacul Velencze la nord-est de Balaton, lacul zis «fără-fund» Tata, în comitatul Komárom, și mlaștinele dela Hátas, Seghedin și Palics, între Dunăre și Tisa.

Canalele din Ungaria sunt, în afară de canalul Francisc (108 km.) și canalul Francisc Josif (74 km.), canalul Bega (70 km.), canalul Berzava în comitatele Temeș și Torontal, acelea dela Rába, din Sárviz, Sió și Kapos, în partea cisdanubiană, și canalul Vukovár-Stramácz, în Croația. Canalul Francisc este singurul navigabil.

De asemenea se găsește în Ungaria un mare număr de izvoare minerale, feruginoase, sulfuroase, amare, termale,

sărate, iodurate, etc. [1]). Mai însemnate izvoare sunt la: Héviz, Orade, Rajecz-Teplicz, Stubnya, Balaton-Füröd, Borszék, Moha, Luh, Szolyva, Bicsad, Budapesta, Herkules-Fürdö (Mehadia), Parád, Vihnye, Szliács, Feredeŭ, Vâlcele, Lubló, Málnás, Bártfa, Tuşnad, Koritnicza, Pőstyen, Trencsén-Teplicz, Harkány, Szobrancz, Fenyöháza, Vizakna (Ocna-Sibiului), Zaizon, Elöpatak, Covasna, etc.

Fauna.

Fauna Ungariei e unică în întreaga Europă, nu numai pentrucă aici se întâlnesc faunele orientale, meridionale, occidentale şi septentrionale ale continentului, dar mai ales pentrucă ea formează o limită peste care unele animale n'au putut şi nu vor puteà trece. Astfel, speţa canină oarbă sau terestră (Spalax tiphius Pall) din Rusia meridională, nu se găseşte în apusul Ungariei.

Printre speţele din Europa de sud, şopârla scurtă, cu membrele chircite (Ablepharus pannonicus F.) nu se găseşte la nord. De asemenea şacalul (Canis aureus L.) nu trece dincolo de regiunea Alföld. Vulturul-negru şi vulturul-călugăr, nu se găsesc dincolo de Carpaţi, după cum nici liliacul balcanic (Miniopterus Schreibersii) nu se mai întâlneşte dincolo de Viena [2]).

Unele speţe de insecte occidentale, nu înaintează decât până aci în Ungaria, şi unele animale de nord, mai ales bodârlăul, nu coboară dincolo de regiunea Alföld.

Ungaria numără 70 speţe de mamifere, 310 speţe de pasări, şi aproape 70 speţe de peşti.

Dintre cele mai însemnate speţe de animale sălbatice, se pot citâ aci următoarele: ursul, lupul, vulpea, bursucul, pisica sălbatică; apoi: cerbii, porcul mistreţ, berbecul sălbatic, capra neagră, căprioarele; iepurii se găsesc pretutindeni; apoi: zibelina, hermina, diferite variaţiuni de dihor şi lutru, etc.

Trebuesc menţionate de asemenea următoarele animale domestice: frumoasa speţă de boi albi, cu coarne mari, orizontale; calul, de o înălţime mijlocie, dar foarte rezistent; berbecul unguresc, cu coarnele lungi şi întoarse, şi cu o lână ondulată de bună calitate; caprele, şi în sfârşit, râmătorii, a căror speţă, foarte des întâlnită în Alföld, şi numită Mangulita,

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 19.
2) Idem, *idem*, pag. 23.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREŞTI
13130/67

este mult căutată. Câinele numit «ciobănesc» (Komondor) foarte bun pentru paza turmelor, începe să dispară, tot așa, și ogarul.

Printre păsările, cari populează pădurile, munții, câmpiile întinse și crângurile, se remarcă numeroasele varietăți de vulturi și ulii, ca: șorecarul, uliul șopârlesc, uliul găinilor, șoimul, etc.; apoi: ciorile, cari colindă în cârduri uriașe plaiurile Alföldului înegrind cerul, bufnițele colțurilor singuratice de pădure, cotofanele grădinelor, cucul și mierlele dimineților de vară; pe urmă, rața moțată, găina de apă, cristeiul și prepelița, becața, care zboară din toate stuhurile de pe marginea lacurilor, cocoșul sălbatic, și alte multe păsări de pădure.

Cele mai însemnate păsări din țările de jos sunt: bâtlanul alb, ibisul, barza, cocorul, foarte obișnuit regiunilor din preajma râurilor și lacurilor, dropia mare, specifică întinselor câmpii, gâsca și rața sălbatică, lebăda, fazanul, etc.

Păsările de curte cresc pretutindeni, mai ales: găina, gâsca, curca și rața.

Peștii cari populează lacurile și apele curgătoare ale Ungariei, sunt: fogașul, care trăește mai cu deosebire în lacul Balaton, apoi: crapul, știuca, aga, nisetrul, țiparul, păstrăvul, etc. Abundența de altădată a scăzut din cauza canalizării apelor și a navigațiunii; piscicultura artificială formează totuși ocupațiunea deosebită a multor locuitori, și ea este din ce în ce mai încoronată de succes [1]).

Flora.

Flora ungurească formează tranziția între flora mărilor Mediterană, Neagră și Baltică, la care se mai adaugă și flora Alpilor.

In regiunile înalte ea este specific muntoasă, pe când în regiunile joase, mai ales în Alföld, se întâlnesc plante foarte variate. Din punctul acesta de vedere, se deosibesc patru regiuni: 1) regiunea muntoasă a Carpaților, împărțită și ea în regiunea occidentală; 2) regiunea colinelor și a munților izolați; 3) regiunea țărilor de jos, și 4) regiunea munților Croați și a mării Adriatice.

Flora din regiunea Alföld diferă mult de aceea din re-

---

1) Dr. Joseph Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 24.

giunile muntoase, mai ales în ceeace privește vegetația bălților, a terenurilor nisipoase și a terenurilor de sodiu. Plantele unui anotimp predomină; Ungaria are, relativ, puține păduri, iar în terenurile neîmpădurite, abiă dacă se găsesc ici și colo câteva tufișuri și mărăcinișuri.

Arborii cei mai răspândiți sunt: ștejarul, care a dat naștere unei industrii a lemnului foarte desvoltată, câteva varietăți de mestecăn, și de salcâm, întrebuințate de asemenea ca lemn de lucru; pe când arborii fructiferi sunt foarte răspândiți pe malurile Tisei și între Tisa și Dunăre, unde se produc mari cantități de pere, mere, caise, cireșe, prune, și mai ales plantații de viță, de unde se exportă mult vin.

Cea mai mare parte din întinderea pădurilor, se desfășură de-alungul munților dela frontieră, pe o centură largă de 30 pânăla 150 km.[1]). Arborii principali sunt: ștejarul, fagul, și diferite specii de brad; mai rari sunt: plopul, arțarul, frasinul, cornul, mesteacănul, teiul, alunul și carpenul. In general, coniferele ocupă mai puțin teren decât arborii cu frunze.

In regiunile muntoase pădurile acoperă 30% din întindere, pecând la șes, ele nu stăpânesc decât 1 pânăla 5%.

Plantele agricole, industriale și comerciale cari cresc în Europa centrală, se găsesc și în Ungaria, unde sunt favorizate de o temperatură caldă și un pământ priincios desvoltării lor în spațiul de vreme al unui singur anotimp. Astfel sunt: cerealele, porumbul, rapița, cartofii, tutunul, cânepa, inul, leguminoasele; apoi, în afară de fructele obișnuite, se mai găsesc: migdalele, castanele, smochinele și măslinele.

Cu toate ravagiile făcute de filoxeră, cultura viței de vie este considerabilă, ca și recolta ce se produce, căci în afară de comitatele Turócz, Árva, Liptó, Szepes, Sáros, Maramureș și câteva regiuni înalte din Transilvania și Croația vița de vie crește și dă rod pretutindeni.

Pe pământul Ungariei se găsesc deasemenea și numeroase plante medicinale, dintre cari, unele, sunt foarte mult căutate în străinătate.

Ungaria este bogată în minerale, cari nu se găsesc însă decât în anumite regiuni.

Marele Alföld, de pildă, nu posedă decât silitră, sodă și turbă; din contra, în părțile muntoase, se găsesc mari depozite de minerale, iar în nord-vestul și estul Ungariei, se

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 25.

exploatează mult fier. La Zlatna se găsește telur; diamantul de Marmația e de asemenea cunoscut. Munții metaliferi din Ungaria posedă cele mai multe și mai bogate vine de aur din Europa. (M-ții Apuseni, Abrud, Roșia, Bucium; Secărâmb, Băila, Brad, etc.; apoi în munții: Selmecz și Körmóczbánya). Se găsește de asemenea, în mari cantități, argintul, cobaltul, nikelul, sulful, zincul, plumbul și magnetul.

Unele râuri conțin în basinurile lor și le răspândesc prin zonele nisipoase depe țărmuri, fire perceptibile, de aur.

Opalul nobil, care se extrage din terenurile de trahit de lângă Vörösvágás și Cservenica, e renumit în lumea întreagă.

Salinele din Transilvania și Maramureș sunt deasemenea foarte bogate; sarea alcătuește, în multe regiuni, stânci întregi și goale, care dau un aspect particular ținutului.

Principalele localități cu straturi uriașe sunt la: Ocna-Sibiului, Ocna-Dejului, Uioara, Parajd, Szovata, Sugabag, etc.

Lignitul abundă pretutindeni. Se întâlnesc de asemenea, numeroase cariere de marmură roșie, grezie, trahit, granit și ardezie.

Cu câțiva ani în urmă, s'a descoperit în niște straturi de grezie, din Carpați, bogate zăcăminte de petrol și smoală minerală, a căror exploatare dă rezultate satisfăcătoare [1]).

Alföld (Pusta).

Inima Ungariei, din punct de vedere geografic, ca, de altfel, și centrul politic al dominațiunei maghiare, este Alföldul, câmpia cu desăvârșire dreaptă și neîntreruptă de nici o depresiune sau apă, care este mărginată la vest și la est de cele două basine paralele ale Dunării și Tisei, în cursul lor de nord-sud, — pe când hotarul de miazăzi, îi este deasemenea format de albia Dunării, iar cel exact opus, din nord, susținut de lanțurile bine legate ale munților Tatra [2]).

In regiunea apuseană a Dunării, ca și în cea de miază-noapte a Tisei, se întinde aceeași câmpie a Ungariei, dar în nici o altă parte, mai mult ca aci, nu se poate distinge cu repeziciune și claritate, caracteristica acestui șes regulat și deschis.

Ea începe odată cu primele desfășurări ale basinului râului Pozsony, și se continuă subt o formă aproape ovală, pe cele două maluri ale Dunării, purtând denumirea de micul

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 26.
2) Idem, *idem*, pag. 13.

Alföld, și măsurând o suprafață de aproape 15.000 kilometri pătrați[1]). Este o regiune frumoasă și fertilă, al cărei pământ, format în mare parte din argilă neagră și din grase sedimente de mâl, ajută într'un chip cu totul particular la desvoltarea calitativă a vegetației.

Din această câmpie, Dunărea intră prin poarta Vațului în marele Alföld, teritoriul reprezentativ și tipic prin excelență al configurației geografico-economice a Ungariei.

El se întinde dela poalele curbei septentrionale a Carpaților, până în basinul Dunării de jos, și are o suprafață de peste 90.000 kilometri pătrați, dintre care, componenții principalei sale fâșii, sunt așternuți pe cele două maluri ale cursului inferior al Tisei.

Marele Alföld, cu infinitele lui șesuri, variate în altitudine, cu superba măreție a înfățișărei sale, și vegetația lui abundentă, constitue una din cele mai curioase și mai interesante regiuni ale Europei.

Este o câmpie cu pământul cenușiu sau negru închis[2]), stropită pe alocurea de petele albicioase ale natriului, și fără nici un alt accident de pământ, vizibil, decât ici și colo, câte o grămadă de ruini arhaice.

Aproape pretutindeni, pământul este productibil; țarinile au fost îngrășate, bălțile secate; prin multe locuri, chiar izlazurile necesare pășunatului vitelor, au fost desființate și înlocuite cu ogoare.

Prin aceasta, regiunea a pierdut poate din înfățișarea ei de altădată, dar a câștigat în schimb, în importanță agricolă, și deci în bogăție.

Chiar din punct de vedere pitoresc însă, Alföldul de astăzi se prezintă subt o frumusețe impunătoare, mai ales când, după ce recoltele au fost ridicate, pământul despuiat de haina lui de verdeață, impusă de mâna omului, își reia goliciunea și uniformitatea de mai nainte.

Văzut toamna de pildă, când sămănăturile sunt coapte, dar neridicate, el prezintă ici și colo pete întunecoase, din cauza nenumăratelor fărâmituri de stâncă, răvășite pe câmpie, sau pete mici și galbene, desemnate de grămezile de pământ, adunate în mari cantități.

Nici un semn de viață la orizont, nici o depresiune pe imensa întindere, afară de siluetele uscate ale acelui T înclinat, din bârne, cari se ivesc din distanță în distanță, și cari lasă

---

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 13.
2) René Gonnard: *Op citat*, pag. 7.

să se înțeleagă că acolo este un puț: sunt puțurile de pe «Bărăganul» ungar. Ici și colo, câte un drum larg, care pare o trâmbă de pânză aruncată în linie dreaptă de-acurmezișul țarinelor, își ridică pulberea gălbue în soare, stârnită de copitele unui fugar în galop, călărit de vre-un locuitor al pustei.

Negrul-cenușiu, dar mai ales galbenul-stins al fânului și al porumbului tăiat, stăpânește orizontul; acesta este Alföldul în Octomvrie; întinderea lui, mărită prin tonurile neutre ale zărilor largi, lasă, — cu toată prezența omului care-și muncește produsele, — un aspect de pustiu, impresionant, mai ales atunci când e îmbrăcat în coloarea roșie a apusului de soare.

Această impresie este cu deosebire covârșitoare, în părțile unde cresc fânețele acelor întinse domenii, întretăiate pe alocurea de siluetele arborilor rari, dar mai întotdeauna goale și tunse, și împrejmuite în depărtare cu lungi șiruri de salcâmi, — arborul tipic al câmpiei maghiare.

In nouri mișcători de praf, trec nenumărate turme de oi, unele risipindu-se pe miriști, altele îndreptându-se spre stâne, și cârduri imense de rămători, negri sau cenușii, cu părul lânos, cu botul închis, ascuțit, ochiul vioi, cu mersul ușor, și cari, luând-o în galop, străbat pășunile cu iuțeala unui epure, trec apoi turme de boi, de coloarea albă sau cenușie-albicioasă, cu ochii mari, negri, cu imensele lor coarne ascuțite [1]).

Privire generală.

Pământul pustei este pretutindeni cultivat, pe alocurea uscat, pe toată desfășurarea lui neted ici și colo nisipos, dar în nici o parte stâncos sau pietros; dela un capăt la altul, în lung și în lat, la dreapta și la stânga, nu se deschide ochiului decât o linie cu desăvârșire dreaptă, neîntreruptă în toată întinderea ei de nici o ridicătură, de nici o cută de teren, cât de puțin însemnată.

Abiă dacă, din distanță în distanță, în preajma satelor, sau a unei dumbrăvi izolate, agerimea ochiului poate să descopere o imperceptibilă cocoașe de țărână, un mușuroi părăsit subt care doarme vreun strămoș al pustei. Este mormântul țăranului maghiar, această locuință de veci, anonimă și tristă, neînțeleasă pentru un străin, căreia îi lipsește până și piatra, cu inscripția ei obișnuită.

In schimb însă, muncitorul câmpiei ungare, își trăește viața într'un lăcaș încăpător, curat și luminos.

---

1) René Gonnard: *Op citat*, pag. 9.

Casele țăranilor de pe pustă sunt clădite, toate, din pământ și cărămidă ne-arsă, dar uscată la soare, foarte pe alocurea întinderea solului este jupuită de suprafața sa lutoasă, iar alături stau înșirate pentru a se usca, micile cuburi de lut, cari formează piramide cenușii, și cari servesc la ridicarea construcțiunilor nou plănuite.

Cu toate acestea, locuințele nu se întâlnesc izolate, ori unde și ori când, pe întinderea nemăsurată a pustei: nici o casă răspândită pe câmpie [1]).

E un mare contrast între fermele țărilor din occident, de pildă, împrăștiate pretutindeni, pe ogoare și moșii, și între concentrarea satelor ungurești. Țăranul ungur este asociabil, el se strânge la un loc cu ai lui, și viețuește astfel laolaltă, în vecinătate apropiată și folositoare. De aceea satele în pustă sunt așă de rare. Trebue să meargă cineva mult, să parcurgă distanțe enorme, pânăce să deă de o comună, — ce e dreptul, foarte populată, — în care să întâlnească ființe omenești; «din departare în depărtare, — spune un strein care a colindat pusta, — dupăce ai traversat spațiuri întinse și deșerturi imense, abiă dacă poți întâlni o îngrămădire de gospodării, de cele mai multe ori considerabilă, unde, în jurul a două biserici adversare, catolică și calvinistă, și foarte adesea și o sinagogă, trăesc laolaltă țăranii...»

Cu toate acestea, dacă locuințele izolate sunt necunoscute, se întâlnesc totuși, mai ales în timpul muncilor, la capătul lanurilor acoperite de bucate, sau în mijlocul micilor moșioare îndepărtate de sat, câte un bordei săpat în pământ, ori o turlă făcută din stuh, subt care se adăpostește țăranul, cu ajutoarele sau chiar cu familia lui, în vremea lungilor săptămâni cât ține munca agricolă. Aceste bordeie au uneori și dependințe pentru unelte și vite, ca și pentru păstrarea temporară a recoltei, dar ele sunt în general foarte mici, și zac undeva, ascunse subt frunzișul unor salcâmi, lângă care se ridică, strâmbă, o spânzurătoare de lemn, indicând prezența unui puț.

Pe întinsele domenii, — care sunt foarte multe în Ungaria, — sunt într'adevăr și ferme izolate, dar ele capătă importanța unor sate adevărate, date fiind clădirile ridicate în juru-le, și populațiunea numeroasă de oameni și animale, cari le locuesc [1]). Ele sunt înconjurate, cât se poate vedeă cu ochii, de imense câmpii uniforme, pe întinsul cărora se cultivă grâu, porumb, sfeclă sau lucernă, lanuri mari cari răspândesc în verile secetoase, un aer răcoros și dau regiunei o

1) René Gonnard: *Op citat*, pag. 10.

înfățișare înviorătoare, pe când, din distanță, în distanță răsar crânguri dese, pline cu vânat, spre cari se 'ndreaptă, fugind, sperioși, iepurii.

Satele sunt de obiceiu, populate. Mai mult încă: adeseori aceste sate sunt adevărate orășele de țărani. Câteva din aceste orășele pot să rivalizeze ca populație cu marile centre ale Ungariei, dar ele și-au păstrat caracterul și întreaga lor înfățișare țărănească, pe când locuitorii au rămas în cea mai mare parte, agricultori. Sunt, s'ar puteà zice, dacă aceste două cuvinte pot fi alăturate, niște *orașe rurale.*

Privindu-le, oricine ar spune, cu foarte mare dreptate, că în țara aceasta s'a realizat idealul partizanilor «orașului-grădină».

Împrăștiate în câmpie, fără ca vre-un accident să le oprească expansiunea, sau să le forțeze să-și construiască locuințele pe un spațiu restrâns și lipite unele de altele, aceste enorme sate sunt răsfirate pe suprafețe întinse, și aproape fiece gospodărie e înconjurată de grădini sau livezi mari, împrejmuite; ulițele, cari nu sunt decât continuarea drumurilor pustei, au o lărgime neobișnuită; pieței sunt de asemenea, imense, și pe ele se țin, la date hotărâte, marile bâlciuri de animale și produse agricole.

Casele n'au decât un singur cat; cele cu două sau trei caturi, sunt foarte puține, aproape o raritate. Totul este clădit și desvoltat în lărgime; nimic în înălțime, afară de turlele bisericilor și turlele orientale ale sinagogelor, care indică din depărtare aglomerația de locuințe și oameni grupați în jurul lor.

In felul acesta sunt alcătuite cea mai mare parte din satele ungurești, unele numărând 60.000 de locuitori, altele 90 de mii, iar câteva trecând chiar peste 100 de mii de suflete.

In jurul orașelor și satelor, pământul este deobiceiu parcelat; aceste fâșii, unele mai mari decât altele, și de o formă dreptunghiulară, cu producțiunile de pe ele, constitue proprietăți țărănești, spre deosebire de imensele culturi uniforme, întinse pe sute de hectare, ale marilor latifundiari.

Infățișarea subt care se prezintă aceste moșioare țărănești, denotă, în Alföld mai ales, că cultura se face pe o scară foarte regulată, oarecum sistematică, și că producțiunea este de cele mai multe ori abundentă; micii proprietari se folosesc foarte adesea de mașinile agricole, pe cari le apreciază și le conduc singuri cu o rară îndemânare, și pe cari

1) René Gonnard: *Op citat*, pag. 11 și 12.

cumpără sau le ia cu chirie dela societățile mari, producătoare de asemenea unelte, după ce s'au întovărășit mai mulți pentru aceasta. Plugul cu aburi, foarte utilizat pe întinsele domenii, este cu succes întrebuințat și pe mica proprietate țărănească; tot așa sămănătorile, grapele, etc.

Câmpia desfășurată dincolo de Tisa nu diferă în înfățișare de aceea a marelui Alföld; se poate spune chiar, că amândouă prezintă aceleași caracteristice. Albia Tisei apare de cele mai multe ori ca o crăpătură a câmpiei, prea puțin accidentată, și ale cărei țărmuri sunt aproape la fel.

Și cu toate astea, pe măsură ce albia râului înaintează spre răsărit și nord, în aceeași măsură ceva nelămurit se schimbă în înfățișarea tabloului înconjurător. E aceeași câmpie, dar linia orizontului nu mai prezintă regularitatea ei uniformă: câteva dealuri o întretae în lung și 'n lat, iar la răsărit se distinge în zare un lanț de munți, nu prea stâncoși e adevărat, dar destul de înalți. Se întâlnesc aci chiar păduri de brad și carpen, unele cu o vegetație bogată cum sunt cele din Transilvania, iar pământul este în această parte negru sau cenușiu, și neproductiv prin locurile pe unde natriul și-a împrăștiat petele lui nimicitoare; culturile mari și mici, alternează, dând astfel un aspect variat și mai puțin monoton întinderei, iar între ele se văd, ondulându-și podoaba verde, subt bătaia vântului, fânețele bogate.

Satele sunt mai rare, și în spre răsărit, ceva mai sărăcăcioase; casele sunt acoperite cu stuh sau strujeni de porumb, dar în general, aspectul lor nu este prea mult modificat. Trebue să pătrundă cineva în intimitatea lor pentru a deosebi unele particularități, cu neputință de observat la prima vedere.

Astfel, și aci, ca și în Alföld, ele constituesc aglomerațiuni considerabile, aruncate în mijlocul vastelor întinderi uniforme, cu șosele largi, case scunde și pretutindeni împrejmuite, și acele edificii publice dominând restul construcțiunilor, câte odată foarte frumoase și mai totdeauna de curând clădite.

Domeniile mari sunt și aci destul de numeroase, și proprietarii lor, — magnații, — stăpânesc pe alocurea orașe întregi, cum este cazul cu moșia Debreținului, o întindere imensă de peste o sută de mii de hectare [1]), sau cu domeniul statului, dela Mezöhegyes. «Orașele țărănești» sunt de asemenea foarte numeroase, și unele foarte populate.

Pe câmpie, rătăcesc totdeauna, ca și în Alföld, numeroase

---

1) René Gonnard: *Op citat*, pag. 14. Vezi și Dr. Joseph de Jekelfalussy: *L'État hongrois millénaire et son peuple*, pag. 433.

turme de animale cornute, oi, rămători, sau cârduri imense de gâşte, ale căror pene albe contrastează violent, cu negrul întunecat şi lucitor, al ciorilor, foarte numeroase în această regiune. Adeseaori, seara, întreg cerul, dela un orizont la altul, este acoperit de una din aceste armate de ciori, cari amintesc cârdurile călătoare de porumbiei, de pe întinsul savanelor americane.

Tot în această parte a Ungariei se întâlnesc importante crescătorii de cai, şi adesea, aceste frumoase animale, păşunează în herghelii de câte o sută şi două sute, sau străbat în galop câmpia, urmărite de un flăcău voinic, cu pieptul gol, care trozneşte dintr'un biciu lung. Seara, este un tablou interesant, defilarea impozantă în apusul soarelui, prin ţărâna înroşită a pustei, a cirezilor lenese de boi cari se întorc spre sat, şi cari înaintează încet, cu frunţile lor armate de coarne gigantice.

b) Ardealul [1])

La muntele *Petros* (1063 m.[2]), care se ridică deasupra trecătoarei de *Iablonița*, în preajma căreia izvorăsc râurile *Tisa*, *Prutul* și *Bistrița*[3]), Carpații se despart în două grupe bine deosebite, cea apuseană, care se întinde dela Tisa până la March și până în Dunăre, și cea răsăriteană, care cuprinde toate ridicăturile de pe teritoriul mărginit de Tisa, Nistru și Dunăre.

Acest teritoriu al Carpaților răsăriteni formează, în basinul Dunării, un sistem orografic și hidrografic de sine-stătător, care se coboară din Petrosul spre miazăzi până în Dunăre, de unde terenul iar se ridică apoi spre culmile Balcanilor. Apele de pe acest teritoriu se varsă dar toate în Dunăre; excepțiune fac numai câteva râuri mici, cari se varsă în Nistrul izvorât și el din marea grupă apuseană a Carpaților.

Ardealul este centrul acestui sistem orografic și hidrografic, o țară cuprinsă între trei șiruri de munți, cari formează un triunghiu, cu laturi aproape egale. Baza acestui triunghiu sunt așa numiții *Alpi transilvani*, linia meridională, care se începe cu *Retezatul*, (1310 m.) din Transilvania, și merge aproape paralel cu Dunărea până în *Penteleu* (937 m.) din România, în dreptul orașului Focșani. Linia aceasta e cea mai înaltă și mai masivă în întreaga grupă orientală a Carpaților.

Vârful triunghiului se află spre miează-noapte în *Ineul* (1203 m.), care se ridică deasupra trecătoarei dela *Borșa*, unde izvorăsc râurile *Vișeu*, un afluent al Tisei, și *Bistrița*, un afluent al Siretului, amândouă afară de Ardeal. Linia apuseană se întinde dar din Ineu până în Penteleu.

Intinderea teritoriului cuprins între aceste trei linii e de vre-o 50.000 km. Acest teritoriu se desparte în două basinuri, unul apusean și mai mare și altul răsăritean, iar despărțirea apelor se face în linia, care pornește, dinspre miază-zi, din *Cindrel* (1185 m.), unde izvorește Cibinul, și trece peste Sibiu și prin muntele *Rakosi* (926 m.) spre izvoarele Mureșului și ale Oltului, atingând linia răsăriteană în *Nagy Hagymás* (945 m.).

Apele din basinul răsăritean se varsă toate în Olt, care

1) I. Slavici, *Ardealul*, București, 1893.

2) Înălțimile sunt notate după harta statului-major austriac din 1879.

3) Cerna-bistryca, care se varsă pe lângă orașul galițian Stanislau în Nistru.

iese prin linia meridională spre Dunăre ; iar apele basinului apusean se varsă toate prin linia apuseană în Tisa. Basinul apusean se subdivide însă și el în valea Mureșului și în valea Someșului, care sunt despărțite printr'un șir de înălțimi, cari pornesc din *Molin* (964 m.), unde izvorește *Arieșul*, și trece peste *Turda* spre *Izvorul* (1071 m.) din grupa *Călimanilor*.

Cea mai lesnicioasă trecere din basinul răsăritean spre cel apusean e pela Sibiu, iar din valea Mureșului în valea Someșului pela Turda. Centrul topografic al Ardealului se află deci în valea Mureșului, spre linia apuseană, la mijloc între Sibiu și Turda, în Alba-Iulia, unde a și fost timp îndelungat capitala țării.

Deoarece basinul apusean înclină spre Tisa, Ardealul e mai accesibil înspre șesul Ungariei, unde munții nu sunt nici atât de înalți, nici atât de masivi ca 'n celelalte două linii, și astfel, și trecătorile sunt mai numeroase și mai largi.

Cea mai largă din trecătorile acestea e cea dela *Zam*, pe valea Mureșului, drept spre centrul topografic al țării. Pe aici intră în Ardeal și cel mai scurt drum spre Orient, care trece peste Sibiu și iese din Ardeal prin valea Oltului, la *Turnu-Roșu*. De aceea pe aici s'a construit și prima linie ferată, care pune Ardealul în comunicațiune cu Apusul. In timpul luptelor cu Turcii, trecătoarea aceasta eră apărată din castelele dela *Lipova*, *Soimoș* și *Deva*.

Tot spre valea Mureșului se deschide o intrare mai spre răsărit, la *Porțile de Fier*, iar mai spre apus la *Vulcan*, în dreptul *Abrudului*. Trecătoarea dela Porțile de Fier, pe valea râului *Bistra* (Bârzava, afluent al Timișului), a fost drumul Romanilor, de oarece eșeà la Sarmisegetuza, capitala Daciei, care se află sub Retezatu. Astăzi însă ea e, întocmai ca cea dela Vulcan, de o importanță secundară.

Mai importante sunt alte două trecători, cari ies în valea Someșului, una dinspre Oradea-Mare pe Crișul-negru pela *Ciucea*, iar alta pe Someș la deal spre *Deș*. Prin trecătoarea dela Ciucea, numită și a *Meseșului*, intră linia ferată, care străbate prin Ardeal spre Orient.

Dinspre miază-zi, dela Dunărea de jos, numai pe Jiu la deal, prin strâmtoarea *Vulcanului*, se deschide un drum spre basinul apusean al Ardealului. Celelalte trecători din linia meridonală, dau întocmai ca cele din linia orientală, în basinul oriental al Ardealului. Excepțiune face una singură, care din multe puncte de vedere e cea mai importantă dintre toate trecătorile din Carpații orientali. Venind dinspre miază-noapte,

numai prin valea râului *Moldova*, un afluent al Siretului, se deschide drum spre Ardeal.

Din sus de orașul Câmpulung, unde Moldova coteşte spre răsărit, drumul se abate spre miază-zi, în valea pârâului *Putna*, și trece pe sub culmea *Mestecăneşti* (679 m.) la *Iacobeni*, în valea Bistriței.

La Iacobeni se deschid două drumuri, unul spre Bistrița la deal spre trecătoarea dela Borșa, care dă în valea Tisei, iar altul pe Bistrița la vale, care la *Vatra-Dornei* se abate pe Dorna la deal, trece pe sub *Măgura-Calului* (649 m.) în valea *Bârgăului*, care se varsă în Someș. Din drumul ce merge spre Borșa se abate în sfârșit, la *Bretila*, un alt drum, care trece pe sub *Vârful-Omului*, la *Rodna* în valea Someșului.

La vârful dinspre miază-noapte al triunghiului, în preajma Ineului, avem dar trei trecători, una cea dela Borșa, spre șesul Ungariei, iar două, cea dela *Rodna*, și cea de pe *Bârgău*, spre basinul apusean al Ardealului.

La Iacobeni însă toate trei aceste trecători devin una singură.

Cel mai scurt și astăzi cel mai practicabil, e drumul, care trece pe Bârgău spre Bistrița, de unde trecerea e lesnicioasă spre valea Mureșului. Astfel la Alba-Iulia e punctul, în care se întâlnesc toate drumurile: cel dela Zam cu cel de pe Bârgău, cel dela Turda cu cel dela Sibiu, cel dela Vulcanul de lângă Abrud cu cel dela Vulcanul de pe Jiu și cu cel dela Porțile de Fier.

Orografia [1]).

Munții. — Munții cei mai principali din Ardeal sunt:

1. Munții Călimanului 2000 m. înălțime;
2. Munții Gherghin (Gyergyó), 1600 m.;
3. Munții Ciucului și ai Oituzului, 1500 m.;
4. Munții Bretcani (Berecker-Gebirge) cu vârful Lacoci 1.778 m.;
5. Munții Görgeny, cu o înălțime de 1.700 m.;
6. Munții Hârghita, 1.700 m.;
7. Munții Barăoltului, 1000 m.;
8. Munții Buzăului, între 1400 și 1700 m.;
9. Munții Bârsei, înălțime 2000 m.;

1) Vezi *Dacia Transcarpatină din punct de vedere geografic și militar* de Lt.-Colonel Ion Pavelescu din geniu, apărut în „Buletinul Societății Regale Române de Geografie“, anul XXXVI, 1915, Socec & Comp.

10. Munții Făgărașului, cei mai înalți munți ai Ardealului; înălțimea lor atinge 2500 m.;
11. Munții Sebeșului, cu o înălțime între 1500 și 2200 m.;
12. Munții Hațegului (Retezatul) cu o înălțime între 1500 și 2477 m.;
13. Munții Poiana-Ruscăi, cu o înălțime de 1500 m.;
14. Masivul Banatic cu înălțime de 800 - 1000 m.;
15. Munții Metalici (Erzgebirge) între 500 și 1000 m.;
16. Munții Bihorului, cu vârful Bihor de o înălțime de 1849 m.;
17. Munții Mesesului și ai Crasnei, cu o înălțime de 800 m.;
18. Munții Vihorlatului, cu partea lor cea mai înaltă de 1290 m.;
19. Munții Zibleșului, cu înălțimi de 1842 m.;
20. Munții Rodnei, înalți de 2300 m.;
21. Munții Bistriței transilvane cu pasul Tihuța.

Podișuri și șesuri. — Între Tisa și Carpați se întinde un platou deluros, numit Podișul Transilvan, alcătuit din o serie de dealuri cu înălțimi între 500 și 600 m.

Între Someș și Mureș se întinde o regiune cu vegetație săracă, care se numește Câmpia (Mezöseg).

La sudul Mureșului, basinul celor două Târnave cuprinde regiunea numită Pădurea, acoperită în cea mai mare parte de păduri.

Șesurile principale sunt:

1. Șesul Miclăușului (Györgyö-St. Micloș) cu o lungime de 25 km. și o lărgime de 15 km.;
2. Șesul Ciucului între munții Hârghița, Ciucului și Cașon;
3. Șesul Trei-Scaune (Haromszeck) în lungime de 50 km. și lărgime de 15 km. între munții Cașon, Oituz, Bretcani și Buzău;
4. Șesul Bârsei (Burzenland) în care se găsește și orașul Brașov, în lungime de 100 km. și lărgime de 10 km.;
5. Șesul Făgărașului, în lungime de 60 km.;
6. Șesul Sibiului, mai mic ca al Bârsei;
7. Șesul Hațegului, de o întindere relativ mică;
8. Plaiul Domașnei, între izvoarele Timișului și ale Mehadiei;
9. Șesul Orșovei, puțin întins;
10. Pusta Ungurească, 400 km. lungime și 200 km. lățime.

Râul Tisa o desparte în două: partea din dreapta numită Podișul Cuman și partea din stânga, Alföld.

Hidrografia.

Principalele cursuri de apă care udă Ardealul sunt:

1. Tisa, se varsă în Dunăre. Are o lungime de 1200 km.

2 Someșul, format din două ramuri:

Someșul mare și Someșul mic. La rândul lui Someșul mic e format din Someșul cald și Someșul rece. Se varsă în Tisa.

3. Crișul, format din trei ramuri: Crișul repede, Crișul negru și Crișul alb. Crișul repede are ca afluent pe Beretăul. Se varsă deasemenea în Tisa.

4. Mureșul, cel mai mare afluent al Tisei, este colectorul tuturor apelor părții centrale a Ardealului. Mureșul primește pe Târnava, care, la rândul ei, e formată din Târnava mică și Târnava mare.

5. Bega, curge în Timiș, se varsă în Tisa, la Titel.

6. Timișul, curge în Banat, se varsă în Dunăre la Panciova.

7. Oltul, care se varsă în Dunărea românească, are ca afluenți în Ardeal: Pârâul negru, Temeșul și Sibiul.

Clima.

După poziționea lui geografică, Ardealul ar trebui să aibă o climă temperată, dulce, însă situațiunea lui, cu totul în interiorul continentului și reliefu lui, foarte variat, influențează elementele meteorologice și aduce modificări climei.

Temperatura. — Media anuală variază cu înălțimea. Temperaturile extreme variază între $+35^0$ C. și -25^0 C.

In tot ținutul locuit de Români, în regiunea dintre Tisa și Carpați este trecerea bruscă dela iarnă la vară și viceversa. Iarna se continuă cu înghețuri târzii, până în Aprilie, când temperatura se urcă brusc, iar la sfârșitul lui Mai încep căldurile cele mari.

Toamna, vine adesea brusc după vară, de multe ori continuă până în Decemvrie, iar de multe ori chiar din Octomvrie să înceapă iarna.

Făcând media pe anotimpuri, regiunea dintre Tisa și Carpați, ca și întreaga regiune locuită de Români, are ierni foarte friguroase cu o medie sub 0^0 și veri foarte călduroase, cu o medie în jurul lui 20^0.

Ploile. — In Ardeal, aproape, toată vara este ploioasă și iarna uscată. Regiunea munților primește cea mai mare cantitate de ploaie 900—1200 m m. anual; regiunea dealurilor 700—900 m.m.; iar regiunea șeasă, cea mai puțină (550 m.m.).

Regiunile împădurite primesc în genere mai multă apă.

Vânturile. — Trei vânturi predomină în ținuturile româ-

nești : Crivățul dela E-N-E, Austrul dela W-S-W și Băltărețul dela S-E.

Crivățul este vântul violent (5—25 m. pe secundă) care iarna face să înghețe Dunărea.

Austrul este un vânt mai cald, fiind o continuare a vântului Bora din Italia.

Băltărețul suflă dinspre bălți și mare, aduce întotdeauna ploae.

Clima pustei este nesănătoasă, din această cauză regiunea Transilvaniei, e expusă la friguri palustre.

Clima Ardealului, mai sănătoasă, este însă aspră iarna. In general părțile locuite de Români, au ierni lungi, reci și bogate în zăpadă ; primăveri scurte, variabile, cu multe perioade de înghețuri; veri foarte călduroase, către sfârșit secetoase ; și toamne frumoase ca și primăverile, dar cu răceli timpurii.

CAPITOLUL II

Populațiunea.

a) **Ungaria** (cifre generale)

In trecut.

De cine a fost și este încă populată imensitatea acestei zidării naturale de munți, platouri și văi, și câmpii de o fecunditate uimitoare?

Insiși istoricii cei mai reputați ai Ungariei [1]), au căzut de acord în a mărturisi că este greu să se stabilească precis mișcarea și evoluția populației acestei țări, în decursul veacurilor.

Este sigur că vechii cronicari au exagerat numărul maghiarilor cari au năvălit în Ungaria. De altă parte, cercetările istorice asupra migrațiunilor popoarelor, permit să se stabilească cu certitudine că teritoriul pe care îl ocupă astăzi regatul Ungariei, nu puteà să numere la acea epocă mai mult de câteva sute de mii de locuitori. Cea mai mare parte a acestui teritoriu, erà atunci acoperit de păduri și de bălți, iar populațiunea nu puteà să fie mai numeroasă decât în vechia Panonie, în care s'a desvoltat viața politică maghiară, în timpul primelor veacuri ale istoriei sale.

Cu toate neajunsurile, populațiunea a crescut sub regii casei de Arpad, și sub aceia ai dinastiilor streine.

După vechile liste de impozit rămase, se poate evaluà populațiunea regatului, către sfârșitul veacului al XV-lea, la patru sau cinci milioane capete, număr considerabil pentru

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 364, 365.

acea epocă. In urma catastrofei dela Mohaci, dominația turcă și războaele interne, au adus mari pagube Ungariei.

Cu ajutorul datelor istorice, se pot stabili aproape precis, aceste pierderi nenumărate, pe cari ea le-a suferit timp de două sute de ani.

La începutul secolului al XVIII-lea, după ce Turcii au fost goniți, și după ce s'a încheiat pacea, populațiunea se ridică la numărul de 2.500.000 locuitori, adică la jumătate din numărul pe care îl atingeà cu două secole mai nainte.

Din acest moment, populațiunea a început să crească din nou, fie din cauza emigrațiunilor streine, fie din cauza desvoltării interne, pe care războaele nu o mai turburau. Intr'adevăr, recensământul din timpul domniei lui Iosif al II-lea (1785–1787) a găsit opt milioane și jumătate locuitori, fără cadrele militare, ceeace însemnà mai mult de nouă milioane de locuitori. Numărătorile făcute dela jumătatea secolului al XIX-lea încoace, arată de asemenea o creștere constantă a populațiunii.

Această populațiune a Ungariei, se ridica:

în	1850	la	13.191.553
»	1857	»	13.768.513
»	1870	»	15.509.455
»	1881	»	15.739.259
»	1890	»	17.463.791
»	1900	»	16.838.255
»	1910	»	18.264.533 locuitori [1]).

Creșterea nu e totuși atât de simțită, ca aceea din timpul secolului precedent, nici aceea a anumitor națiuni occidentale, mult mai favorizate; dar în aceasta nu trebue să se vadă o micșorare a virtuților prolifice ale poporului unguresc.

Intr'adevăr, creșterea naturală este tot atât de considerabilă, dar nenumăratele epidemii au defavorizat imens desvoltarea numerică a populațiunii; holera din 1872 și 1873 [2]) cum și boalele contagioase la copii, din 1875–1880 explică puținul progres făcut de populațiune în perioada 1870–1880, care de altfel, a fost defavorabilă și din punct de vedere al economiei generale.

Creșterea efectivă de 1.$_{10}$% anual, în timpul perioadei următoare, arată că ameliorarea higienei publice a dat popu-

1) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat*, pag. 11.
2) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 365 și 366.

laţiunii ungureşti putinţa de a creşte tot atât de mult ca şi naţiunile cele mai prolifice ale Europei, deşi emigrarea priveză de câtva timp, de o bună parte din locuitori.

Recensământul din 1891.

Recensământul dela 1 Ianuarie 1891 evaluiază populaţiunea la cifra rotundă de 18 milioane şi jumătate locuitori, iar ultimul recensământ, cel dela 1910, stabileşte populaţiunea la cifra de 18.264.533 locuitori.

Creşterea populaţiunii nu a fost aceeaşi în toate părţile ţării. Marele Alföld unguresc, devastat de Turci, a fost repopulat parte în secolul următor, parte în secolul al XIX-lea; dela 1787 populaţiunea lui s'a întreit; creşterea a fost de asemenea mare în comitatele dela nord-est, care erau încă foarte puţin populate în secolul trecut.

Din contra, progresul s'a realizat încet, în nord, şi în Transilvania.

Regiunile septentrionale, fiind foarte muntoase, populaţiunea găseşte greu mijloace de existenţă, şi emigrează sau în părţile mai bogate dela centru, sau peste graniţă: principalele centre de emigraţiune americană, sunt comitatele Szepes, Sáros şi Albany-Torna.

Aceleaşi cauze favorizează de mult timp, emigrarea populaţiunilor maghiare, din regiunile limitrofe frontierei Transilvaniei.

La apus, s'a constatat că, de câtva timp, numărul populaţiunii descreşte, mai ales pe partea dreaptă a Dunării, un curent de emigraţiune s'a format, sau spre provinciile austriace, unde industria e mai desvoltată, sau dincolo de Drava. Pe urma acestei mişcări de emigrare, câştigă mai ales Croaţia-Slavonia, unde se observă o creştere uimitoare a populaţiunii.

Alături, sau mai bine zis, în jurul imediat al Maghiarilor, se găsesc astfel grupaţi: Germanii, Slovacii, Slovenii, Croaţii, Sârbii, Rutenii şi Românii.

Este greu să se ştie exact prin ce fracţiune este reprezentată fiecare din naţionalităţile care populează Ungaria, nu pentrucă statisticile ar tăceă în această privinţă, — departe de aceasta; dar pentrucă multă lume refuză să le acorde toată încrederea. Reprezentanţii naţionalităţilor dovedesc că statisticianii maghiari, îngroaşă cifra conaţionalilor lor, şi o subţiază pe aceea a celorlalte grupuri etnice.

Recensământul din 1900.

Iată care erà, după *Anuarul statistic ungar*[1]), repartiția populațiunii regatului, după limba maternă, în anul 1900:

	Numărul	Pe 100
Maghiari	8.588.834	51,4
Germani	1.980.423	11,8
Slovaci	1.991.402	11,9
Români	2.748.726	16,7
Ruteni	423.159	2,5
Croați	188.552	1,1
Sârbi	434.641	2,6
Alte naționalități	329.827	2,0

După cum se vede din statistica din 1900, observă René Gonnard, este slabă majoritatea formată de populația a cărei limbă maternă este cea maghiară. Apoi trebue să se observe că în această majoritate figurează elemente streine de elementul maghiar, și dintre care, multe nu s'au maghiarizat decât de curând [2]).

Pentru a dovedi aceasta, este suficient să se constate că majoritatea din 1900 (51,4 p. 100), erà minoritate în 1890 (48,5 p. 100) și mai ales în 1880 (46,6 p. 100); și cum natalitatea maghiară, departe de a fi superioară celorlalte populațiuni ale regatului – este din contra, inferioară – creșterea repede a numărului de indivizi a căror limbă maternă este cea ungară, trebue să se explice mai mult prin victorii linguistice, decât prin creșterea elementului etnic maghiar.

Nu e deci mai puțin sigur că, din 16.720.000 de locuitori ai Ungariei propriu zise, statistica nu numără decât 51 p. 100 a căror limbă maternă este cea ungară, și 8.500.000 aproape, la care nu se pot adăugà decât doar câteva zeci de mii de maghiari pentru numărul populației din Croația-Slavonia, unde elementul croat e mult mai dens (61 p. 100) decât elementul maghiar în Ungaria [3]).

Recensământul din 1910.

Ultimul recensământ, făcut în 1910, a stabilit populația

1) *Anuarul din 1905*, editat în 1907.

2) René Gonnard : *Op citat*, pag. 46.

3) Idem, *idem*, pag. 46. Este de observat că în lucrarea economistului francez, autorul dă cifra populației de 16.720.000, după recensământul din 1900, singurul ce a putut avea în 1908 la îndemână – când s'a tipărit cartea.

Ungariei, fără Croația și Slavonia la cifra de 18.264.533 locuitori, repartizați după cum urmează:

			Spor sau scădere în 10 ani
Unguri	9.944.627	sau 54,9%	+ 14,9%
Români	2.948.186	» 16,2 »	+ 5,8 »
Slovaci	1.906.357	» 10,5 »	— 4,8 »
Germani	1.903.357	» 10,5 »	— 4,8 »
Ruteni	464.270	» 2,5 »	+ 9,8 »
Sârbi	461.516	» 2,5 »	+ 5,4 »
Croați	134.803	» 0,7 »	+ 1.8 »
Alții	401.412	» 2,2 »	+ 20,5 »

Particularitățile statisticei maghiare.

O particularitate a statisticei maghiare este aceea că ea stabilește naționalitatea locuitorilor după limba ce o vorbesc, iar nu după naștere. Se vede aceasta și din cifrele indicate de statistici; astfel în anul 1900, statisticile arătau că Ungurii, adică locuitorii a căror limbă este cea ungurească, nu formau decât o majoritate de 1.38% față de totalul celorlalte naționalități. Dar la 1910, adică după trecere de numai zece ani, statisticile vorbesc de o sporire a Ungurilor cu 14.9%, pe când Slovacii și Germanii sunt înfățișați ca fiind în descreștere cu 4.8%. Românii ar fi sporit numai cu 5.8% în zece ani! Pe când ei? Este o statistică falșă și trișată.

Totalul populațiunii din Ungaria după religiuni, a fost repartizat, după recensământul din 1900, în chipul următor:

Romano-catolici	8.198.497	sau 48,69%
Greco-catolici	1.841.272	» 10,93 »
Reformați	2.427.232	» 14,41 »
Evangelici	1.258.860	» 7,48 »
Greco-orientali	2.199.195	» 13,06 »
Unitari	68.551	» 0,41 »
Izraeliți	831.162	» 4,94 »
Alții	13.486	» 0,08 »

Unguri	romano-catolici sunt	4.960.079
	reformați »	2.384.382
	Total	7.344.461

Aci se observă altă particularitate a statisticei maghiare. Anume, în acel tablou se poate află numărul unei naționalități, care, după limbă, este contopită în națiunea maghiară: este națiunea izraelită, destul de numeroasă în Ungaria.

După cum se știe, Ungurii sunt de religiune romano-

catolică sau reformată; Germanii de religiune romano-catolică sau evangelică; Românii sunt greco-orientali sau greco-catolici; Slovacii romano-catolici sau evangelici; Rutenii greco-catolici; Croații romano-catolici, și Sârbii greco-orientali.

Repartiția naționalităților după regiuni.

Cu puține excepții, Maghiarii locuesc în Ungaria propriu zisă, pe când nu tot așa se petrece cu Croații, cari locuesc în mare majoritate în Croația-Slavonia, și nu figurează în Ungaria propriu zisă decât 1,1 p. 100.

In ce mod sunt repartizate însă celelalte naționalități din Ungaria? Amestecul lor e foarte mare, și în anume regiuni harta etnografică a Ungariei prezintă un adevărat mozaic de colori și forme. Credem interesant a da aci in extenso următoarele pasagii din lucrarea lui René Gonnard, cu privire la repartiția naționalităților în Ungaria:

«.... Cu toate astea, se pot distinge în general, trei mari blocuri de populațiune: blocul maghiar, în centru și la apus; blocul român, la răsărit, și blocul slovac, la nord.

Ungurii ocupă, aproape singuri, spațiul dintre Dunăre și Tisa, afară de sudul acestei regiuni, unde se găsește o populațiune foarte amestecată, în care predomină Germanii și mai ales Sârbii. Ei se răspândesc la răsărit, dincolo de Tisa, și la nord de Maramureș. ocupând astfel cele două maluri ale Tisei, către nord, pânăla cotul făcut de acest fluviu, dincolo de nord-est. La apus de Dunăre Maghiarii predomină, amestecați cu Germanii, în lungul granitei austriace, cu Slovenii și Croații în unghiul sud-vestic, iar cu Slovacii și Germanii, între Budapesta și Balaton.

Românii ocupă un mare loc pe harta regatului unguresc, al doilea după Unguri. Ei locuesc la apusul Transilvaniei, un teritoriu exclusiv al lor, întinzându-se până către mijlocul comitatelor Temeș și Arad, iar la nord, până în valea superioară a Tisei. In schimb însă, pe teritoriul transilvănean, trăește o populațiune maghiară și germană, mai ales pe lângă granița României independente, unde un bloc de Maghiari, formează avantgarda urmașilor lui Arpad în Orient, împestrițați de un alt bloc, german, al Sașilor din Transilvania, cari nu trebuesc confundați cu Svabii din Banat.

Elementul românesc cel mai pur e în valea Maramureșului.

Slovacii se găsesc la nord, unde sunt amestecați cu Germanii, Maghiarii și Rutenii, cum și la nord-vest, unde predomină

Dacă s'ar trage o linie dreaptă dela Pressburg la Losoncz, și dela Losoncz la Tatra, s'ar vedeà că tot colțul Ungariei, astfel delimitat, este slovac, afară de câteva grupuri de naționalitate germană. Cele trei populațiuni, pe care le-am numit mai sus, sunt deci așezate pe trei teritorii destul de deosebite. Germanii, din contra, aproape tot atât de numeroși ca și Slovacii, sunt foarte împrăștiați; se găsesc aproape pretutindeni, dar nicăeri, afară de cele două extremități ale țării, pe frontiera austriacă și în Transilvania, — mai amestecați în lungul Dunării de jos, — ei nu se găsesc în grupuri compacte.

Șvabii dela Dunărea de jos, originari din Germania de sud, și stabiliți de mult timp în Ungaria, sunt destul de credincioși coroanei Sf. Ștefan. Ei votează ca și Ungurii, și vorbesc deseori ungurește. Centrul lor este Timișoara.

Rutenii se găsesc în două sau trei comitate muntoase dela nord-est, pe granița galițiană, între Carpați și valea de sus a Tisei.

Sârbii formează un mic grup compact pe un teritoriu ngust, în unghiul format de Tisa (malul drept) la vărsarea ei, și Dunăre (malul stâng). Un alt număr de Sârbi trăesc amestecați cu Germanii și Maghiarii, în unghiul opus, format de cotul Dunării, după ce aceasta a primit pe Drava, de-alungul Tisei inferioare (malul stâng), ca și pe frontiera sârbească, dela Semlin, la Porțile de Fier.

Mai sunt apoi Slovenii, dintre cari, un grup trăește pe frontiera sud-vestică, vecină cu Croația, și Țiganii, al căror număr se evaluează la peste 200.000 de capete.

In sfârșit trebuesc socotiți cei 826.000 de Evrei, în Ungaria propriu zisă, fără a vorbi de alți 20.000 în Croația. Cea mai mare parte din ei locuesc în marele orașe, mai ales în Budapesta, unde, într'un singur cartier, trăesc, mai mult de 200.000.

Dar dacă în Ungaria, ca pretutindeni de altfel, Evreii preferă orașul, se găsesc totuși mulți cari locuesc la țară. In regiunea nord-estică nu e sat în care să nu fie câteva familii evreești, iar pe alocurea, sunt sate întregi întemeiate și locuite de Evrei. Un mare număr din acești Evrei-țărani, sunt de altfel Unguri de curând maghiarizați, emigrați din Rusia sau din Orient; chestiunea emigrațiunii evreești este de asemenea, una din acele probleme care preocupă astăzi opiniunea publică maghiară.

Aceeași naționalitate, în Ungaria, prezintă câteodată două sau trei tipuri deosebite.

Printre maghiari se numără astfel, trei fizionomii distincte. Prima este aceea a Ungurului, așa cum apare în general în imaginațiunea occidentalilor, și cum se află câteodată, dar foarte rar, în realitate: un trup mare, osos, uscat, o figură lată, cu trăsături accentuate, părul negru, ochii mari, negri, cu privirea îndrăzneață, cu nasul mare, aquilin, de-asupra mustăților negre, lungi și dese.

Foarte adeseaori printre Unguri se remarcă existența unui alt tip, tot atât de mare, dar blond, cu ochii albaștri sau căprui, nasul drept, tenul alb, mustața roșcată, evocând o imagine a tipului galic.

Dar tipul maghiar cel mai răspândit, e foarte diferit de acestea: fie în aristocrație, fie în popor, tipul ce se întâlnește mai des, este individul de talie mijlocie, bine făcut, cu înfățișarea robustă, câteodată îndesat, cu ochii vii, părul negru, nasul drept și puțin cam scurt. Câteodată, la acest soi de Unguri apare atavismul oriental, în anume trăsături, în forma ochilor de pildă, a pometilor obrajilor, sau a nasului.

Existența acestor diferite tipuri, — un specialist ar găsi poate și altele, — e explicabilă, dacă se ține seamă de faptul că Maghiarii de astăzi (făcând abstracție de celelalte naționalități din Ungaria), sunt coborâtorii unei populațiuni mult încrucișate. «Toți acei cari se cred Maghiari în Ungaria și în Transilvania, zice Elisée Reclus [1]), coboară din populațiuni foarte deosebite și chiar dușmane una-altora. Triburile Iazigilor, Quazilor, Geților, Dacilor, și altele, din marele amfiteatru al Carpaților, n'au putut fi exterminate de cuceritori, și descendența lor se regăsește cu siguranță în populațiunile actuale. In timpul descompunerii imperiului roman, câmpia imensă, și colinele înconjurătoare ale acesteia, au rămas câmp de bătae pentru toți barbarii. Goții, Gepizii, Vandalii, s'au stabilit aci ca învingători, apoi veniră peste ei înfricoșetorii huni. Tabăra principală a lui Atila, se află în centrul acestei câmpii imense, dintre Tisa și Dunăre. Avarii, cari au stăpânit în urmă timp de două secole și jumătate, populațiunile din Dacia și Panonia au avut fără îndoială, asupra acestora, o influență durabilă».

Tocmai în secolul al IX-lea, au intrat în Ungaria, triburile maghiare, subt conducerea lui Arpad, în număr de câteva sute de mii de oameni, și au fundat aci, peste celelalte naționalități băștinașe, o monarhie care a rezistat zguduirilor istorice din decursul veacurilor. Ei au dat numele lor învinșilor, dar

1) *Géographie Universelle*, t. III, pag. 333.

au luat dela aceştia multe lucruri; pe unii i-au asimilat, şi nu arareori s'au lăsat asimilaţi ei înşişi [1]).

Slovenii din Panonia au avut, după credinţa lui Reclus, o mare influenţă asupra civilizaţiunii maghiare, şi mai cu deosebire asupra evoluţiei limbei, căreia i-au împrumutat toate cuvintele relative la mediul geografic şi social în care intraseră. Mai târziu, Maghiarii şi-au asimilat şi alte populaţiuni deosebite: pe Ismaeliţii bulgari. pe Pecenegi, foştii lor învingători, învinşi apoi şi goniţi de Cumani, pe Cumanii goniţi de Mongoli, şi cari au lăsat numele lor unui district din Alföld, mica şi marea Cumanie, — fără a mai vorbi de numeroşi Germani.

Din aceste fuziuni de triburi şi de rase, a ieşit o naţionalitate deosebită, — Ungurii de astăzi, cari, alături de Români, în mare majoritate, şi rămaşi în picioare, cu toate vânturile soartei. şi de blocul slovac, constituesc ceeace se înţelege geograficeşte şi politiceşte, prin cuvântul singur: *Ungaria*».

b) Ardealul

Teritoriile locuite de Români.

După statistica recensământului din 1910, populaţia din teritoriile locuite de Români, este repartizată în chipul următor:

Transilvania	2.678.367	locuitori
Banatul	1.582.133	»
Crişana	2.308.468	»
Maramureş	846.092	»
Total . . .	7.415.060	locuitori

Populaţia după limba maternă

PROVINCIILE	Suprafaţa în kmp.	Români	Unguri	Germani	Slovaci	Sârbi	Alţii	Total
Transilvania.	57.804	1.472.021	918.217	234.085	2.404	421	51.219	2.678.367
Banatul . .	28.523	592.049	242.152	387.545	22.131	284.329	53.927	1.582.133
Crişana . .	33.884	661.699	1.473.734	52.083	102.773	6.392	11.787	2.308.468
Maramureş .	17.216	214.020	364.026	70.854	965	34	196.193	846.092
Total .	**137.427**	**2.939.789**	**2.998.129**	**744 567**	**128.273**	**291.176**	**313.126**	**7.415.060**

1) René Gonnard: *Op citat*, pag. 74.

Populaţia după religie

— minus populaţiile din ţinuturile ocupate escluziv de Maghiari

PROVINCIILE	Greco-orientali	Greco-catolici	Catolici	Reformaţi	Evangelici	Unitari	Izraeliţi	Alte confesiuni	Total
Transilvania .	792.864	749.404	375.325	399.312	229.028	67.749	64.074	611	2.678.367
Banatul . .	855.852	36.215	591.447	34.084	41.391	417	20.643	2.084	1.582.133
Crişana . .	483.014	208.137	204.298	337.806	22.713	625	52.769	4.019	1.316.981
Maramureş .	3.640	433.613	94.633	136.690	1.707	90	96.231	62	766.666
Total .	**2.138.370**	**1.427.969**	**1.265.703**	**907.892**	**294.839**	**68.881**	**233.717**	**6.776**	**6.344.147**
	33,7 %	22,5 %	20,0 %	14,3 %	4,7 %	1,1 %	3,6 %	0,1 %	100,0 %

Populaţia după naţionalitate.

PROVINCIILE	Români	Unguri	Germani	Slovaci	Sârbi	Ruteni	Izraeliţi	Alţii	Total
Transilvania	540.088	786.076	234.085	2.404	421	1.759	64.074	49.460	2.678.367
Banatul . .	615.336	198.222	387.545	22.131	284.329	2.392	20.643	51.535	1.582.133
Crişana . .	690.294	492.380	43.416	25.537	2.517	940	52.769	9.128	1.316.981
Maramureş.	277.617	207.897	21.872	928	33	159.603	96.231	2.485	766.666
Total .	**3.123.335**	**1.684.575**	**686.918**	**51.000**	**287.300**	**164.694**	**233.717**	**112.608**	**6.344.147**
	42,9 %	26,6 %	10,8 %	0,8 %	4,5 %	2,6 %	3,7 %	1,8 %	100,0 %

Totalul naţionalităţilor din provinciile locuite de Români.

Socotite pe temeiul religiunii, naţionalităţile din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş, se înfăţişează sub următoarele date:

Români	3.123.335	sau	49,2 %
Unguri	1.684.575	»	26,6 »
Germani	686.918	»	10,8 »
Slovaci	51.000	»	0,8 »
Sârbi	287.300	»	4,5 »
Ruteni	164.694	»	2,6 »
Izraeliţi	233.717	»	3,7 »
Alţii	112.609	»	1,8 »
Total . . .	6.344.147	sau	100,0 %

Stabilit după religiune, numărul Românilor se prezintă deci mai sporit, deși încă departe de adevăr.

Ungurii, cari după limba maternă se ridică la cifra de 2.064.336, scad, socotiți după religiune, la numărul de 1.684.575. Această micșorare se datorește mai ales scoaterii Evreilor din numărul care reprezintă populația ungurească, și cari fuseseră înglobați după limba maternă, iar nu după naționalitate.

Iată în amănunt, pe provincii, datele cu privire la populație:

1) Transilvania

Populația după limba maternă

(Toate datele statistice sunt după Recensământul din 1910)

COMITATELE	Suprafața în km.	Români	Unguri	Secui	Germani (Sași)	Alții	Total
Alba de jos . .	3.646	171.483	39.107	—	7.269	3.759	221.618
Bistrița-Năsăud .	4.333	87.564	10.737	—	25.609	3.933	127.843
Brașov	1.492	35.091	—	35.372	29.542	1.194	101.199
Ciuc	5.064	18.032	—	152.888	1.080	720	145.720
Făgăraș	2.444	84.436	6.466	—	3.236	1.036	95.174
Trei-Scaune . .	3.889	22.963	—	123.518	617	982	148.080
Huniedoara . .	7.809	271.675	52.720	—	8.101	7.639	340.135
Târnavele-Mici .	1.724	55.585	34.902	—	20.272	5.332	116.091
Cojocna	5.006	161.279	111.439	—	8.386	5.583	286.687
Mureș-Turda .	4.203	71.909	—	134.166	8.312	5.202	219.589
Târnavele-Mari .	3.337	60.381	18.474	—	62.224	7.747	148.826
Sibiu	3.619	113.672	10.159	—	49.757	3.333	176.921
Solnoc-Dobâca .	4.786	189.443	52.181	—	6.902	3.410	251.936
Turda-Arieș . .	3.514	125.668	44.630	—	576	3.501	174.375
Odorhei . . .	2.938	2.840	—	118.458	2.202	673	124.173
Total .	**57.804**	**1.472.021**	**380.815**	**537.402**	**234.085**	**234.085**	**2.678.367**

Majoritatea populațiunii din Transilvania este, după cum de altfel reiese și din statistica oficială ungară, românească, și se ridică la cifra de 1.472.021 Români, față de 918.217 Unguri și de 234.085 Sași.

Românii locuesc mai cu deosebire în comitatele: Huniedoara (271.675), Solnoc-Dobâca (189.443), Alba de jos (171.483) Cojocna (161.279), Turda-Arieș (125.668), Sibiu (113.672) Bistrița-Năsăud (87.564), și Făgăraș (84.436).

Ungurii se găsesc într'o minoritate mai însemnată în comitatul Cojocna (111.439). In celelalte comitate ei sunt prea puțini, și alcătuesc mai cu deosebire populația administrativă, în afară de comitatele secuești, unde trăesc în masse ceva mai compacte, cum ar fi de pildă: Murăș-Turda (134.160), Ciuc (125.888), Trei-Scaune (123.518) și Odorhei (118.458). Români se găsesc totuși și în aceste comitate secuești, unde ei formează o minoritate însemnată, ca în: Murăș-Turda (71.909), Trei-Scaune (22.963) și Ciuc (18.032).

Sașii din ținutul Transilvaniei sunt răspândiți mai cu seamă în comitatele: Târnavele-Mari (62.224), Sibiu (49.757), Brașov (29.542), Bistrița-Năsăud (25.609) și Târnavele-Mici (20.272). Numărul Sașilor este cu totul neînsemnat în celelalte comitate. Ei nu formează, din punct de vedere al numărului, un popor propriu zis, și s'au menținut mai mult ca populație orășenească și ca târgoveți. Chiar și în comitatul unde sunt mai compacți, în Târnavele-Mari (62.224), numărul lor nu întrece cu mult pe acela al Românilor (60.381), iar în celelalte comitate locuite de Sași, majoritatea o formează tot Românii, adică: în Sibiu (113.672 români), în Bistrița-Năsăud (87.564 Români), și în Târnavele-Mici (55.585 Români). In comitatul Brașov, nu numai Românii, dar și Ungurii sunt în majoritate față de Sași.

Populația după religie

COMITATELE	Greco-orientali	Greco-catolici	Catolici	Reformați	Evangelici	Unitari	Izraeliți	Alte confesiuni	Total
Alba de jos .	89.724	85.276	11.194	23.009	7.283	1.269	3.845	18	221.618
Bistrița-Năsăud. .	16.615	72.494	5.083	3.781	22.415	200	7.254	1	127.843
Brașov . . .	35.585	979	11.886	6.854	42.901	1.441	1.503	50	101.199
Ciuc	188	23.724	117.351	1.689	263	140	2.357	8	145.720
Făgăraș . . .	61.881	23.651	3.024	2.441	2.768	482	905	22	95.174
Trei-Scaune.	28.077	3.052	49.654	60.030	765	5.228	1.222	52	148.080
Huniedoara .	217.425	60.024	34.668	16.675	4.110	1.525	5.679	29	340.135
Târn.-Mici .	19.433	41.323	6.488	21.995	20.159	4.916	1.766	6	116.091
Cojocna. . .	41.715	126.217	28.427	65.910	8.167	3.331	12.581	339	286.687
Murăș-Turda	31.266	49.911	30.828	85.692	6.442	7.894	7.550	6	219.589
Târn.-Mari .	51.622	17.145	5.042	8.320	62.370	3.222	1.089	16	148.826
Sibiu	99.952	16.064	9.503	3.528	45.913	379	1.565	18	176.921
Soln.-Dobâca	38.008	155.364	10.522	32.290	2.182	223	12.797	10	251.936
Turda-Arieș.	56.748	72.672	6.539	25.526	300	9.932	2.648	10	174.375
Odorhei . .	4.020	1.508	45.116	41.632	2 991	27.567	1.313	26	124.173
Total . . .	**792.864**	**749.404**	**375.325**	**399.312**	**229.078**	**67.749**	**64.074**	**611**	**2.678.367**

Populaţia după naţionalitate

(calcule făcute pe baza religiunei)

COMITATELE	Români	Unguri	Secui	Germani	Izraeliţi	Alţii	Total
Alba de jos .	174.974	31.771	—	7.269	3.845	3.759	221.618
Bistriţa-Năsăud	88.890	2.157	—	25.609	7.454	3.933	127.843
Braşov	36.524	—	32.436	29.542	1.503	1.194	101.199
Ciuc	23.721	—	117.842	1.080	2.357	720	145.720
Făgăraş . . .	85.509	4.488	—	3.236	905	1.036	95.174
Trei-Scaune .	30.971	—	114.288	617	1.222	982	148.080
Huniedoara . .	276.703	42.013	—	8.101	5.679	7.639	340.135
Târnavele-Mici	60.758	27.963	—	20.272	1.766	5.332	116.091
Cojocna . . .	167.875	92.262	—	8.386	12.581	5.583	286.687
Mureş-Turda .	80.978	—	117.547	8.312	7.550	5.202	219.589
Târnavele . .	68.757	9.009	—	62.224	1.089	7.747	148.826
Sibiu	115.716	6.550	—	49.757	1.565	3.333	176.921
Solnoc-Dobâca	193 811	35.016	—	6.902	12.797	3.410	251.936
Turda-Arieş .	129.409	38.241	—	576	2.648	3.501	174.375
Odorhei . . .	5.492	—	114.493	2.202	1.313	673	124.173
Total . .	**1.540.088**	**289.470**	**496.606**	**234.085**	**64.074**	**54.044**	**2.678.367**
	57,5%	10.8%	18,5%	8,8%	2,4%	2,0%	100,0%

Populaţia după ocupaţiuni şi profesiuni.

Iată ocupaţiunile după cari trăiesc locuitorii Transilvaniei:

Agricultură	1.873.844	sau	75,5 %
Mine	33.681	»	1,4 »
Industrie	233.097	»	9,4 »
Comerţ şi Credit	40.617	»	1,6 »
Comunicaţie	35.629	»	1,4 »
Serv. publice şi prof. libere	70.965	»	2,9 »
Armată	22.970	»	0,9 »
Muncitori cu ziua	77.251	»	3,1 »
Capitalişti şi Pensionari	23.404	»	1,0 »
Alte ocupaţiuni	20.825	»	0,8 »
Servitori	44.715	»	1,8 »
Total . . .	2.476.999	sau	100,0 %

Populaţia comunelor urbane pe comitate şi cercuri.

COMITATE	CERCURI	Populaţia
Abrud	Alba de Jos	2.938
Alba-Iulia	„ „ „	11.616
Aiud	„ „ „	8.660
Ocna-Sibiului	„ „ „	4.048
Bistriţa	Bistriţa-Năsăud	13.236
Braşov	Braşov	41.056
Sâreda	Ciuc	3.701
Gheorghio-Sân-Miclăuş	„	8.905
Făgăraş	Făgăraş	6.579
Tg.-Secuilor	Trei-Scaune	6.079
Sepşi-Sângeorz	„	8.665
Deva	Huniedoara	8.654
Haţeg	„	3.124
Orăştie	„	7.672
Huniedoara	„	4.520
Elisabetopol	Târnavele Mici	4.408
Cluj	Cojocna	60.808
Cojocna	„	4.138
Reghinul-Săsesc	Mureş-Turda	7.310
Tg.-Mureşului	„	25.517
Mediaş	Târnavele Mari	8.626
Sighişoara	„ „	11.587
Sibiu	Sibiu	33.489
Sebeşul-Săsesc	„	8.504
Dej	Solnoc-Dobâca	11.452
Gherla	„ „	6.857
Turda	Turda-Arieş	13.455
Odorheiu-Săcuesc	Odorhei	10.244

2) Banatul.

Populaţia după limba maternă.

COMITATELE	Suprafaţa în kmp.	Români	Unguri	Germani	Slovaci	Sârbi	Alţii	Total
Torontal . .	10.036	86.937	128.405	165.779	16.145	199.750	18.137	615.151
Timiş . . .	7.433	169.030	79.960	165.883	3.080	69.905	12.977	500.835
Caraş-Severin	11.074	336.082	33.787	55.883	2.908	14.674	22.813	466.147
Total .	**28.523**	**592.049**	**242.152**	**387.545**	**22.131**	**284.329**	**53.927**	**1.582.133**
		37,4%	15,3%	24,5%	1,4%	18,0%	3,4%	100,0%

Românii trăesc mai ales în comitatele Caraș-Severin (336.082) și în Timiș (169.030); Germanii (Șvabii) se găsesc mai mult în Torontal (165.779) și în Timiș (165.883), iar Ungurii mai cu seamă în Torontal (128.405).

In acest din urmă comitat, se mai găsesc, pe lângă Șvabi și Unguri, o însemnată minoritate de Români, care se urcă la cifra de 86.937 locuitori.

Sârbii constituesc grosul populației comitatului Torontal (199.750), în care întrec ca număr atât pe Șvabi cât și pe Unguri.

In comitatul Timiș, Sârbii nu se ridică decât la 69.905, iar în Caraș-Severin numai la cifra de 14.674 locuitori.

Populația după religie.

COMITATELE	Greco-orientali	Greco-catolici	Catolici	Reformați	Evangelici	Unitari	Izraeliți	Alte confesiuni	Total
Torontal . .	286.642	3.828	279.793	12.549	24.905	115	6.114	1.205	615.151
Timiș . . .	232.057	12.381	221.175	11.135	13.611	160	9.734	582	500.835
Caraș-Severin	337.153	20.006	90.479	10.400	2.875	142	4.795	297	466.147
Total .	**855.852**	**36.215**	**591.447**	**34.084**	**41.391**	**417**	**20.643**	**2.084**	**1.582.133**

Populația după naționalitate

COMITATELE	Români	Unguri	Germani	Slovaci	Sârbi	Ruteni	Izraeliți	Alții	Total
Torontal . .	90.699	118.529	165.779	16.143	199.750	11	6.114	18.126	615.151
Timiș . . .	184.503	54.753	165.883	3.080	69.905	30	9.734	12.947	500.835
Caraș-Severin	340 134	24.940	55.883	2.908	14.674	2.351	4.795	20.462	466.147
Total .	**615.336**	**198.222**	**387.545**	**22.131**	**284.329**	**2.392**	**20.643**	**51.535**	**1.582.133**
	38,9 %	12,5 %	24.5 %	1,4 %	17,9 %	0,2 %	1,3 %	3,3 %	100,0 %

Populaţia după ocupaţiuni şi profesiuni

Repartizând pe locuitorii Banatului după ocupaţiuni, găsim că se hrănesc din:

Agricultură	1.095.654	sau	71,9 %
Mine	16.853	»	0,9 »
Industrie	181.025	»	11,0 »
Comerţ şi Credit	34.680	»	2,1 »
Comunicaţie	28.023	»	1,5 »
Serv. publice şi prof. libere	39.022	»	2,1 »
Armată	10.182	»	1,3 »
Muncitori cu ziua	56.928	»	3,6 »
Capitalişti şi pensionari	28.280	»	2,2 »
Alte ocupaţiuni	13.674	»	0,8 »
Servitori	24.278	»	2,6 »
Total	1.528.606	sau	100,0 %.

Populaţia comunelor urbane pe comitate

ORAŞE	COMITATE	Populaţie
Chichinda-Mare	Torontal	26.795
Becicherecul-Mare	„	26.006
Panciova	„	20.808
Timişoara	Timiş	72.555
Verşeţ	„	27.370
Biserica-Albă	„	11.524
Caransebeş	Caraş-Severin	7.999
Lugoş	„	19.818

3) Crişana

Populaţia după limba maternă

COMITATE	Suprafaţa în km.	Români	Unguri	Germani	Slovaci	Sârbi	Alţii	Total
Arad	6.048	239.755	124.215	38.695	5.451	2.138	4.134	414.388
Cenad . . .	1.714	14.046	108.621	1.013	17.133	3.967	468	145.248
Bichiş . . .	3.670	6.125	219.261	6 048	66.770	76	430	298.710
Bihor	10.657	265.098	365.642	3.599	8.457	122	3.384	646.301
Haiduc . . .	3.343	376	251.918	1.044	118	76	331	253.863
Sabolci . . .	4.637	212	316.765	868	1.117	7	849	319.818
Sălagiu . . .	3 815	136.087	87.312	816	3.727	6	2.192	230.140
Total . . .	**33 884**	**661.699**	**1.473.734**	**52.083**	**102.773**	**6.392**	**11.788**	**2.308.469**

Populaţia după naţionalităţi

Populaţia Crişanei este repartizată după naţionalităţi, în modul următor :

Români	654.281	sau 49,7 %
Unguri	581.162	» 44,1 »
Germani	48,416	» 3,3 »
Slovaci	25.537	» 1,9 »
Sârbi	2.517	» 0,2 »
Alţii	10.068	» 0,8 »
Total . . .	1.316.981	sau 100,0 %

Totalul locuitorilor Crişanei este redus la comitatele locuite de Români : Arad, Bihor, Sălagiu şi 4 comune din Cenad şi Bichiş.

In comitatul Arad, Românii se găsesc în număr de 265.098, faţă de 365.642 de Unguri; în comitatul Bihor, în număr de 239.755 faţă de 124.215 Unguri, şi în Sălagiu în număr de 136.087 faţă de 87.312 Unguri.

In afară de Români şi Unguri, se mai găsesc în Crişana 43.416 Svabi şi 25.537 Slovaci.

După Români, populaţia cea mai numeroasă a Crişanei, este cea ungurească. Chiar şi în comitatele Aradului şi al Sălagiului, Ungurii reprezintă o minoritate destul de însemnată faţă de Români.

Numărul însemnat al Ungurilor în aceste comitate cu populaţie românească, se explică prin maghiarizarea multor comune româneşti, pe ai căror locuitori, rămaşi totuşi Români, dar vorbind ungureşte, statistica i-a trecut în rândul Ungurilor.

Populaţia după religie.

— minus locuitorii ţinuturilor locuite excluziv de Maghiari

COMITATE	Greco-orientali	Greco catolici	Catolici	Reformaţi	Evangelici	Unitari	Izraeliţi	Alte confesiuni	TOTAL
Arad . . .	230.907	16.318	117.630	26 709	10.950	223	10.102	1.549	414.388
Bihor . . .	233.159	57.488	68.019	249.613	3.307	299	32.462	1.954	646.301
Sălagiu . .	9.801	132.741	15.569	60.938	786	77	9.849	379	230.140
Cenad şi Bichiş(4 com.)	12.147	2.190	3.080	546	7.670	26	356	137	26.152
Total . .	**486.014**	**208.737**	**204.298**	**337.806**	**22.713**	**625**	**52.769**	**4.019**	**1.316.981**

Populaţia după naţionalităţi.

— minus locuitorii ţinuturilor locuite excluziv de Maghiari

COMITATE	Români	Unguri	Germani	Slovaci	Sârbi	Ruteni	Izraeliţi	Alţii	TOTAL
Arad . . .	243.410	110.458	38.695	5.451	2.138	677	10.102	3.457	414.388
Bihor . . .	290 314	307.964	3.599	8.457	122	211	32.462	3.172	646.301
Sălagiu . .	142.484	71.066	816	3.727	6	52	9.849	2.140	230.140
Cenad şi Bichiş(4 com.)	14.086	2.892	306	7.902	251	—	356	359	26.152
Total . .	**690.294**	**492.380**	**43.416**	**25.537**	**2.517**	**940**	**52.769**	**9.128**	**1.316.981**
	52,4 %	37,4 %	3,3 %	1,9 %	0,2 %	0,1 %	4,0 %	0,7 %	100,0 %

Populaţia după ocupaţiuni şi profesiuni.

După felul ocupaţiunilor vedem că trăesc din:

Agricultură	1.545.279	sau	71,4 %
Mine	1.221	»	0,1 »
Industrie	233.187	»	11,2 »
Comerţ şi Credit	56.479	»	2,4 »
Comunicaţie	37.864	»	1,3 »
Serv. publice şi prof. libere	61.254	»	2,7 »
Armată	13.986	»	1,4 »
Muncitori cu ziua	60.354	»	3,1 »
Capitalişti şi Pensionari	23.622	»	1,4 »
Alte ocupaţiuni	23.575	»	0,6 »
Servitori	44.906	»	4,6 »
Total . . .	2.101.727	sau	100,0 %

Populaţia comunelor urbane pe comitate.

ORAŞE	COMITATE	Populaţie
Arad	Arad	63.166
Macău	Cenad	34.918
Gyula	Bichiş	24.284
Oradia-Mare	Bihor	64.169
Haidunanaş	Haiduc	16.781
Haidusăbăslău	„	16.093
Debreţin	„	92.729
Nyiregyhaza	Sabolci	38.198
Sălagiu	Sălagiu	6.885
Zălău	„	8.062

4) Maramureşul

Populaţia după limba maternă

COMITATE	Suprafaţa în km.	Români	Unguri	Germani	Slovaci	Sârbi	Ruteni	Total
Maramureş	9.717	84.510	52.964	39.552	503	34	160.142	357.705
Satu-Mare	6.287	119.760	268.385	6.670	425	—	1.392	396.632
Ugocia	1.213	9.750	42 677	4.632	37	—	34.659	91.755
Total	**17.216**	**214.020**	**364.026**	**70.854**	**965**	**34**	**196.193**	**846.092**

In ţinutul Maramureş, populaţiunea românească este de 213.863 locuitori, faţă de 322.805 Unguri, şi de 159.603 Ruteni. Cei mai mulţi Români se găsesc în comitatele Satu-Mare (119.769) şi Maramureş (84.510). Ungurii locuesc partea vestică a comitatului Satu-Mare (268.385), iar Rutenii, partea de nord-vest a comitatului Maramureş (196.193).

In ţinutul Maramureşului mai trăesc şi vre-o 67 mii de Germani. Dar, cum repartizarea populaţiei după religiuni, arată că majoritatea acestor germani sunt de religie mozaică, este probabil că aceştia nu pot fi decât Evrei emigraţi din Bucovina şi Galiţia, cari n'au ajuns încă să cunoască limba ungurească, spre a puteă fi înglobaţi, după limba maternă, în populaţia maghiară.

Populaţia după religie

COMITATE	Greco-orientali	Greco-catolici	Catolici	Reformaţi	Evangelici	Unitari	Izraeliţi	Alte confes.	Total
Maramureş .	1.437	254.215	26.204	9.646	464	42	65.694	3	357.705
Satu-Mare . .	2.202	168.870	67.924	126.826	1.237	46	29.468	59	396.632
Ugocia (8 com.)	1	10.528	505	218	6	2	1.069	—	12.329
Total . . .	**3.640**	**433.613**	**94.633**	**136.690**	**1.707**	**90**	**96.231**	**62**	**766.666**

Populaţia după naţionalitate

COMITATE	Români	Unguri	Germani	Slovaci	Sârbi	Ruteni	Izraeliţi	Alţii	Total
Maramureş .	96.157	20.000	15.175	503	66	159.489	65.694	681	357.705
Satu-Mare .	170.931	197.746	6.670	425	27	114	29.468	1.251	396.632
Ugocia (8 com.)	10.529	151	27	—	—	—	1.069	553	12.320
Total .	**277.617**	**297.897**	**21.872**	**928**	**33**	**159.603**	**96.231**	**2.485**	**766.666**
	36,2 %	27,1 %	2,9 %	0,1 %	0,0 %	20,8 %	12,6 %	0,3 %	100,0 %

Maramureşul se prezintă, sub raportul religiunei, cu următoarele naţionalităţi :

Români	277.617	sau	26,2 %
Unguri	207.897	»	27,1 »
Germani	21.872	»	2,9 »
Slovaci	928	»	0,1 »
Sârbi	33	»	0,0 »
Ruteni	159.603	»	20,8 »
Izraeliţi	96.231	»	12,6 »
Alţii	2.485	»	0,3 »
Total . . .	766.666	sau	100,0 %

Populaţia după ocupaţiuni şi profesiuni.

Populaţia Maramureşului trăeşte din:

Agricultură	545.441	sau	72 8 %
Mine	14.589	»	1,5 »
Industrie	72.479	»	8,8 »
Comerţ şi Credit	22.161	»	2,2 »
Comunicaţie	16.360	»	1,4 »
Serv. publice şi prof. libere	21.421	»	2,2 »
Armată	2.400	»	0,7 »
Muncitori cu ziua	35.237	»	4,8 »
Capitalişti şi pensionari	10.191	»	1,5 »
Alte ocupaţiuni	7.163	»	0,6 »
Servitori	13.042	»	3,7 »
Total	760.484	sau	100,0 %

Populaţia comunelor urbane pe comitate.

ORAŞE	COMITATE	Populaţie
Sighetul-Marmaţiei	Maramureş	21.370
Satu-Mare	Satu-Mare	34.892
Baia de Sus	»	4.422
Baia-Mare	»	12.877
Careii-Mari	»	16.078
—	Ugocia	—

CAPITOLUL III

Agricultura şi Proprietatea

a) Ungaria.

Priviri generale.

Cultivarea pământului a fost încă din cele mai îndepărtate timpuri, una din ocupaţiunile de seamă ale locuitorilor Ungariei, şi unul din principalii factori ai producţiunii naţionale.

Cu toate acestea, până târziu în urmă, exploatăţiunea solului n'a servit exclusiv decât pentru a îndestulà nevoile interne, fără a se puteà face din produse un mijloc de îmbogăţire naţională. Se opuneau la aceasta o serie de circumstanţe, dintre care cele mai însemnate sunt: lipsa preà mare de braţe pentru trebuinţele exploatăţiunii, — rezultat fatal al deselor războaie care decimau populaţia, o insuficientă perfecţionare a mijloacelor întrebuinţate în agricultură, dar mai cu seamă lipsa şi primitivitatea căilor de comunicaţiune, a căror desvoltare, — foarte recentă în întreaga Europă, — a făcut ca exploatăţiunea solului să se ridice, abià în ultimile decenii. la rangul unei probleme economice de bogăţie şi însemnătate naţională.

Până la această epocă, creşterea vitelor erà ramura esenţială a economiei rurale, şi exportul de animale întrecea cu mult în valoare micile tranzacţiuni ce se făceau în porturi sau pe pieţele străine de câţiva negustori de cereale maghiari, reprezentând în total abià un milion de fiorini anual.

Incepând cu prima jumătate a secolului al XIX-ea însă, atât producțiunea cât și exportul cerealelor, luară un avânt din ce în ce mai mare. Cu deosebire după 1848, când avu loc marea reformă economico-socială a dezrobirii proprietății fonciare, cultivarea solului căpătă o desvoltare neobișnuită și ridică agricultura la o însemnătate considerabilă, ceeace făcu ca de atunci încoace, Ungaria să joace un rol mare în alimentațiunea Europei.

Cu toate acestea însă, progresele făcute în ultimul timp de agricultură n'au putut să ia economiei rurale a Ungariei, vechile sale trăsături caracteristice, manifestate în contrastele preà izbitoare ale repartiției proprietății, datorite în bună parte condițiunilor naturale, și de sigur, într'o mare măsură, și evoluțiunilor istorice.

Impărțirea proprietății.

De altfel, numai așà se explică reaua împărțire a proprietății fonciare, înglobată pe unele locuri în domenii fenomenal de întinse, pe când, în restul țării, ea stă fărămițită în parcele de o întindere și valoare cu totul secundare.

Proprietatea mare și cea mică, formează în Ungaria cele două categorii dominante; despre proprietatea intermediară, cu o întindere mijlocie, abià dacă se poate vorbi. Marile domenii, — adică acelea cari, date fiind condițiunile speciale ale Ungariei, au o suprafață de peste 1000 jugăre cadastrale[1]) (570 hectare), — precum și domeniile colosal de mari, a căror întindere neobișnuită trece peste 10.000 jugăre cadastrale (5700 hectare), ocupă 40% din suprafața totală a teritoriului țării, numărând între ele câteva a căror întindere depășește cifra de 100.000 jugăre cadastrale (57.000 hectare), iar altele chiar imensa cifră de 400.000 jugăre cadastrale, adică 228.000 hectare.

Mica proprietate țărănească, sub 30 jugăre cadastrale (17 hectare), ocupă la rândul său 32% din suprafața totală a țării; dar dacă la această mică proprietate propriu zisă, se adaugă mica proprietate mijlocie (care în Ungaria intră în categoria micei proprietăți) se obține următoarea repartiție a solului ungar: 40% în mâinile marei proprietăți, 46% în acelea ale micei proprietăți, și numai 14% reprezintând bunul fonciar al clasei de mijloc [2]).

---

1) Jugăr cadastral = 5.755 m. p.
2) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 433.

Proprietatea mare, ca și cea mijlocie, este strânsă toată la un singur loc, ceeace constitue un avantaj în plus față de mica proprietate, alcătuită foarte adesea din parcele izolate sau răspândite pe teritoriile mai multor comune. Acesta este un mare neajuns pentru agricultori, și el se observă mai cu seamă în Alföld, — rezultat al ocupațiunii turcești — unde foarte multe comune urbane și rurale îndepărtate, ca de pildă Debreținul, Sabadca și Seghedinul, posedă frânturi de proprietate, de 14 pânăla 17 leghe pătrate.

Agricultura și proprietatea.

Se înțelege deci că, în asemenea condițiuni, agricultura nu puteà să devie prea intensivă, depărtarea la care se găseau porțiunile de pământ, una de alta, obligând pe exploatator la mijloace cât mai simple. Sistemul fermelor provizorii, ridicate chiar pe locurile de cultură, și care caracterizează economia rurală în Alföld, a modificat, este drept, procedeele primitive într'o oarecare măsură, dar el n'a ajuns încă să deà o rezolvare definitivă și cu rezultate mai practice, problemei.

La acestea toate, se adaugă marele neajuns, — consecință a greșitei evoluțiuni istorice, — după care, bunurile de mână moartă, bunurile naționale, averile mânăstirești și eclesiastice, majoratele, proprietățile comunale și composesoratele, ocupă considerabila întindere de 34.6 %[1]) din întregul teritoriu. Mare parte din aceste proprietăți însă, au pe întinderea lor izlazuri, păduri și locuri neproductive, care micșorează de profitul pe care ele l-ar aduce agriculturii în genere. Inconvenientele lor se simt însă mult în unele părți ale țării, unde acest fel de propietate este alcătuită din imense întinderi arabile, și unde suprafața lor reprezintă o proporțiune exagerată în raport cu proprietatea fonciară totală.

Agricultura ca plus-valută.

Nimic nu dovedește mai mult progresele pe care le-a făcut în ultimul timp agricultura ungară, ca plus-valuta proprietății.

Fără a ne îndepărtà prea mult în trecut, când în unele regiuni proprietatea nu reprezintà, ca să zicem astfel, nici o valoare, ci, din potrivă, cercetând situația pământului cu puțin înainte de anii 1848, vom vedeà că, chiar în părțile cele mai fertile ale Ungariei, în lunca Tisei, pământul țărănesc se

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 434.

vindea între 30 și 40 fiorini jugărul, iar cel de proprietate între 50 și 60 fiorini, pe când astăzi, pentru aceeași întindere de pământ, se plătește bucuros dela 300 pânăla 400 fiorini [1]). Prin anii 1870–1871, valoarea totală a proprietății din Ungaria, a fost evaluată la 4 miliarde fiorini; astăzi ea este evaluată la 10 miliarde.

Tot așà ca și valoarea lui, ba poate mai mult decât aceasta, a crescut în ultimul timp arenda pământului. Acolo unde prin anii 1860–1870 de pildă, abiă dacă se puteà obține pentru un jugăr 1 sau doi fiorini arendă, astăzi se închiriază jugărul cu 12–15 fiorini, chiar și în marea proprietate, iar pământurile de luncă, cele mai grase și de bună calitate, cu 30–40 fiorini.

Renta fonciară.

Această îmbunătățire se datorește, în afară de creșterea progresivă a rentei fonciare, și extensiunei continue a sistemului de arendare a pământurilor, cât și înmulțirii numărului arendașilor, cari exploatează astăzi o parte considerabilă din întinderea totală a proprietății fonciare.

Arendarea prezintă aceleași contraste în ceeace privește proporția, ca și sistemul de repartiție al pământului, adică: arendările cele mari se întâlnesc de obiceiu în regiunile unde domină marea proprietate, tot așà cum arendările în mic, dar foarte numeroase, se fac mai cu seamă în rândurile micei proprietăți, — pe când terenurile de o întindere mijlocie, luate cu arendă dela deținătorii lor, se găsesc tot atât de rare ca și proprietatea mijlocie în sine.

Dar plus-valuta proprietății fonciare se mai datorește și altui fapt, și anume, înclinării firești pe care poporul Ungariei o are pentru economia rurală.

In felul acesta se explică de ce o bună parte din totalul populațiunii se îndeletnicește cu agricultura, proporțiune căreia trebue să i se adauge de altfel și cei 15 % muncitori cari lucrează de asemenea la cultura pământului și trăesc de pe urma acestuia.

Rezultă de acì că în regiunile unde populațiunea este mai deasă, ca de pildă în regiunea deluroasă și muntoasă sau în provinciile dintre Carpați și Tisa, oferta muncitorimii agricole întrece cu mult cererea, ceeace face ca salariul să fie foarte redus și să varieze după anotimp și împrejurări. Astfel, pri-

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 434.

măvara, ziua de lucru pentru un muncitor bărbat este valorată la 100—120 fileri iar vara la 140—180 fileri [1]; de asemenea salariile servitorilor și paznicilor, variază și sunt stabilite după aceleași norme.

Din potrivă, în regiunile mai puțin populate sau abundente în domenii și mari proprietăți, ca în Alföld de pildă, muncitorii agricoli sunt foarte adesea insuficienți; această lipsă se simte cu deosebire în lunile de vară, și ea are drept rezultat o creștere a salariilor, — 4 coroane pe zi uneori, — în timp ce iarna, aceiași lucrători, rămân aproape de obiceiu fără ocupație. In general însă, marea lipsă de muncitori agricoli se datorește mai degrabă insuficienței brațelor necesare, decât repartiției defectuoase a muncei.

Lucrătorii agricoli.

Pentru a se da o soluție problemei lucrătorilor agricoli, marii proprietari au recurs câteodată la sistemul colonizării; mai târziu însă, se răspândi și găsi o mai deasă întrebuințare sistemul arendării pământului în dijmă, care caracterizează astăzi economia rurală a Ungariei; de câțiva ani încoace au fost introduși și sunt și în prezent mult întrebuințați, lucrătorii agrico ambulanți.

Prin sistemul arendării în dijmă, lucrătorul se face antreprenor, și primește, în loc de salariu, o anumită parte din recolte, de pildă: pentru seceriș 1 din 16 — 1 din 10; pentru treerat 3%; pentru cultura porumbului pe din două; a treia sau a patra parte; pentru cultura tutunului, și în general jumătate din valoarea productelor.

Muncitorii ambulanți se recrutează de prin comitatele vecine ale munților. Ei sunt mult căutați și mai dinainte tocmiți pentru lunile de vară, de către agricultori, cari au de luptat uneori cu sărăcia într'adevăr foarte mare, dar tot atât de îndărătnică, a muncitorilor; acest proces dintre cerere și ofertă a avut totuși un rezultat bun, căci el a contribuit în mare parte la egalarea și urcarea salariilor.

In ceeace privește servitorii agricoli, anumite obiceiuri caracterizează de asemenea condițiunile de vieață ale acestora. Pe proprietățile mici se întrebuințează mai întotdeauna argați, cari primesc în schimbul serviciilor făcute, casă, masă, și 120 până la 240 coroane pe an. Pe marile domenii însă se uzitează în special sistemul zis «după învoială», care dă dreptul ser-

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 435.

vitorilor și vizitiilor astfel angajați, la locuință pentru ei și familia lor, la un salariu de 50 până la 100 coroane lunar 16 până la 24 hectolitri de grâu [1]), și câte odată la anumite cantități de alimente, ca : sare, legume, slănină, sau lemne de foc; în Alföld li se dă pae, o jumătate până la un jugăr de pământ arabil, și dreptul de a crește și hrăni o vacă în staulul proprietății. Această plată în natură, ridică uneori simbria slujitorilor căsătoriți până la 360 - 480 coroane pe an, în timp ce folosința servitorilor celibatari trebue socotită cu aproape 40% în minus.

Condițiunile de existență a muncitorilor agricoli.

Din cele câte s'au putut vedeà până aci, rezultă că, în general, condițiunile de existență ale muncitorimei agricole din Ungaria, nu sunt defavorabile. Cauzele pentru care totuși se observă în unele regiuni manifestări ale socialismului agrar, sau mișcări de emigrațiune crescândă, trebuesc căutate în condițiunile de viață locale. Agitațiunile cari au de pildă loc în Alföld, se datoresc în primul rând modificării condițiunilor de salariu, lipsei de lucru pe timp de iarnă, și relațiunilor economice creiate de arendarea în dijmă devenită un sistem de uzură fonciară. Intru cât privește emigrațiunea, ea este reprezentată în majoritatea cazurilor, de podgorenii locuitori ai regiunei transdanubiene, cari în timpul din urmă au fost privați de sursele veniturilor lor prin marile ravagii făcute de filoxeră ; la nord și în Transilvania ea este cauzată de condițiunile defavorabile de vieață care stăpânesc în aceste regiuni, a căror populație este prea densă, în raport cu întinderea terenului arabil. Aceste neajunsuri însă, au început să fie înlăturate în vremea din urmă, prin adoptarea progresivă a culturei intensive, înmulțirea întreprinderilor industriale și stăruința ce se pune pentru reușita din ce în ce mai mare a colonizării «bărăganelor» sărace în populație.

Creșterea producțiunei agricole.

Creșterea vertiginoasă a producțiunii agricole în Ungaria se datorește în primul rând marilor transformări cari s'au operat în exploatațiunea solului. In anul 1850 terenurile productive ocupau 26.866.000 hectare, iar cele neproductive 5.056.482 hectare, care singure reprezintau 15.84% din supra-

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy : *Op citat*, pag. 436.

fața totală a țărei [1]). In urmă marilor lucrări ce s'au făcut mai târziu, pentru regularea cursurilor râurilor și a bălților din interior, terenurile productive s'au ridicat către anul 1880, la 30.709.383 hectare, adică 94.5%, pe când cele neproductive au scăzut la 1.791.333 hectare, reprezentând numai 5.5% din suprafața totală a Ungariei.

Repartiția solului de cultură.

Statistica din 1880.

Diferite ramuri ale culturei pământului au suferit de asemenea modificări însemnate. Iată, după arătările ultimului cadastru, cum era repartizat în 1880 solul regatului Sf. Ștefan:

	Ungaria și Fiume hectare	%	Croația-Slavonia hectare	%	Regatul Sf. Ștefan hectare	%
Pământ arabil .	11.584.385	43.42	1.303.304	32.36	12.887.689	41.97
Pomi fructiferi, legume, grădini .	347.797	1.30	52.836	1.31	400.633	1.30
Câmpii	2.993.616	11.22	464.948	11.55	3.458.564	11.64
Pășuni	3.709.625	13.90	603.889	15.00	4.313.514	14.05
Zăvoae	90.174	0.34	2.686	0.07	92.860	0.33
Viță	358.045	1.34	67.452	1.66	425.497	1.36
Păduri	7.598.293	28.48	1.532.333	38.05	9.130.626	29.73
Total . . .	26.681.935	100.00	4.027.448	100.00	30.709.383	100.00

In Croația-Slavonia, pădurile ocupă încă o suprafață destul de întinsă; în Ungaria, din potrivă, terenurile arabile sunt acelea care ocupă cea mai mare parte din întinderea solului productiv, dar aceasta, e adevărat, numai de puțin timp. Către anul 1850 suprafața totală a pământului arabil, nu era decât de 8 milioane hectare; în 1870 ea se ridică la 9.93 milioane hectare, în 1880 la 11.59 milioane, în 1890 la 11.81 milioane, iar în 1895 această suprafață număra 12.2 milioane de hectare. Terenurile arabile au crescut deci în 40 de ani cu 50%. Cum însă întinderea celorlalte pământuri de cultură nu s'a schimbat decât foarte puțin, în decursul acestor ani, este dela sine înțeles că terenurile arabile au

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy *Op citat*, pag. 437 și 438 și următoarele.

sporit în suprafață, adăugindu-și nouile pământuri câștigate de agricultură prin ogorirea izlazurilor și livezilor, defrișarea unei mari părți din întinderea împăduriță, și secarea vastelor bălți și locuri mocirloase, cari pătau la distanțe nu preà depărtate una de alta, câmpia Ungariei.

In afară de diversele asociațiuni pentru regularea cursurilor, îmbunătățirea și creșterea suprafeței arabile, se datorește în mare măsură și institutiunii inginerilor agricoli, cari dela înființarea ei, în anul 1879, și până astăzi, a canalizat și drenat peste 550.000 jugăre cadastrale și a executat cu un mare succes, irigațiuni pe mai mult de 30.000 de jugăre de luncă.

Din punct de vedere orografic, repartiția pământului arabil este foarte inegală, în diferitele regiuni ale Ungariei. Astfel, în comitatele muntoase dela nord și din răsărit, proporțiunea lor nu este decât de 30 %; ea se ridică la 40—50 % în ținuturile cu depresiuni mai mult sau mai puțin mari, și trece de 70 % în marele Alföld. Această din urmă parte, este deci, cu câmpiile sale imense, întretăiate de mici coline, înconjurătoare, centrul principal al agriculturii ungare.

Sistemele de cultură.

La toate aceste cauze, s'a mai adăugat însă un factor poate tot atât de important, care a ajutat enorm de mult la creșterea producțiunii agricole a Ungariei: este transformațiunea radicală a sistemului de cultură.

Până pela mijlocul secolului al XIX-lea erà uzitat, în Ungaria sistemul trienal, care domina; în țelină se facea o sămănătură de toamnă, apoi una de primăvară; nutrețul vitelor erà dat de imașuri sau livezi. Incepând cu anul 1850, îmbunătățirea condițiunilor de desfacere a productelor, a pieței comerciale și a transporturilor, care permiteau o mai avantajoasă plasare a cerealelor, agricultorii se preocupară să exploateze într'un mod mai intensiv pământul arabil. Sistemul trienal fu încetul cu încetul înlocuit cu acela al alternării grânelor, sistem care este aplicat astăzi, fără excepție, pe mijlocia și marea proprietate, și care prezintă, după condițiunile naturale și economice ale diferitelor ținuturi, numeroase și îndreptățite variațiuni.

Astfel, în Alföld, productul principal, grâul, se seamănă în țelină, după rapiță, după plantele furajere sau după porumb;

---

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 438 și următoarele.

sămănăturile de primăvară se fac după porumb, sau grâu. In regiunea transdanubiană este mai cu deosebire uzitat sistemul următor [1]: 1) porumb; 2) sămănăturile de primăvară; 3) plantele furajere (trifoiu, măzăriche, mohor, mei); 4) grâul de toamnă; 5) plantele furajere; 6) sămănăturile de toamnă. In părțile muntoase porumbul este înlocuit prin cartofi.

Cu toată extensiunea însă pe care în timpii din urmă a luat-o acest sistem al alternanții sămănăturilor, proprietatea mică țărănească, continuă să fie exploatată și astăzi după sistemul trienal, modificat în parte.

In bogatele câmpii ale Alföldului, sistemul trienal este de asemenea frecvent, porumbul alternând cu grâul, pe când în basinul Pozsony, se întrebuințează sistemul quatrienal, țelina fiind sămănată de trei ori consecutiv cu grâu.

Uneltele agricole.

In ceeace privește uneltele pentru arat, ele au suferit în timpul dela 1870 și până astăzi o prefacere considerabilă. Acum patru-zeci de ani de pildă, plugul cu brăzdar de lemn era încă foarte răspândit; încetul cu încetul însă el fu înlocuit prin plugul de fier, la început cu un singur brăzdar, mai apoi cu mai multe. Celelalte mașini agricole fură de asemenea progresiv perfecționate și pe marile domenii plugul cu aburi este din ce în ce mai întrebuințat.

Este dela sine înțeles că întrebuințarea instrumentelor perfecționate a contribuit într'o măsură considerabilă la desvoltarea și progresele făcute de agricultură; în multe locuri, de asemenea se dă o mai mare atenție îngrășării sistematice a pământului. Uzitarea în mod regulat a îngrășămintelor este de altfel de mult timp în obiceiurile cultivatorilor din regiunile muntoase și deluroase, cu toate că nu într'o măsură suficientă; dar în Alföld și astăzi încă se exploatează pământul fără a-i da nimic în schimb, pornindu-se dela presupunerea că forța primitivă a solului îi întoarce cu prisosință elementele nutritive absorbite de plante. In vremea din urmă însă acest fel de a judecă numai este împărtășit de majoritatea agricultorilor, cari s'au convins de importanța îngrășămintelor, și își gunoiesc moșiile din patru în patru ani. Mai mult, întrebuințarea îngrășămintelor chimice se răspândește cu iuțeală mai ales în ținuturile unde se cultivă cu asiduitate sfecla.

---

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 438 și următoarele.

Cu toate acestea nu se poate susține că agricultura Ungariei a ajuns la acea intensitate care reclamă exploatațiunea rațională a solului; din contra, în anumite părți, se întâlnește încă o cultură din cele mai primitive. Dar marile progrese ce s'au făcut în această ramură a activității naționale nu pot fi contestate și se pot dovedi oricând cu diminuarea treptată a țelinelor, înmulțirea continuă a teritoriilor semănate și secerate, ca și cu buna repartiție din prezent a productelor cultivate.

In 1870, suprafața țelinelor se ridică în Ungaria la 2.14 milioane de hectare, adică, 22.55 % pământ arabil; în 1880 acestea nu se socoteau decât la 18.7 %, iar în 1895 la 1.72 milioane de hectare adică 14.2 %. Este adevărat că suprafața țelinelor este încă și astăzi destul de mare, și aceasta pentru că în regiunile muntoase și în anumite părți din Transilvania, preà îndepărtate și puțin fertile ele au fost permanent ignorate de agricultori; întinderea lor reprezintă acì 25 și chiar 28 %, pe când în regiunile mai populate și mai favorizate de climat, cum se întâmplă în comitatele Cenad, Ciongrad și Torontal de exemplu, proporția scade la 2 și 1 %.

Dela 1870 la 1895 întinderea terenurilor semănate s'a ridicat dela 7.9 milioane de hectare la 10.4 milioane, adică o creștere de două milioane și jumătate hectare într'un sfert de secol. Creșterea întinderilor cultivate cu grâne este încă și mai mare. Intr'adevăr, în toți anii o parte mai mult sau mai puțin mare din semănături este distrusă de diferite elemente, printre care mai principale sunt: inundațiile, seceta, grindina și mana. Față de aceste neajunsuri, agricultorii au căutat să reacționeze și silințele lor nu au rămas fără rezultat, căci pe când în perioada 1880–1886 teritoriile astfel distruse reprezentau în mijlociu 486 mii de hectare, adică 5.5 % din suprafața cultivată, în perioada dintre 1887—1894 ele n'au mai reprezentat decât 215 mii de hectare adică 2.2 % deoarece regularea cursului apelor și indiguirea râurilor au redus inundațiile pe deoparte, iar pe de alta, cultura din ce în ce mai îngrijită a înlăturat aceste rele ale elementelor. Reducerea țelinelor și a pericolelor arătate mai sus, a avut de rezultat creșterea suprafeței terenurilor cultivate cu grâne. Ele s'au ridicat în Ungaria dela 8.76 milioane de hectare câte ereau în 1880 la 10.19 milioane [1]), hectare în 1895, adică dela 75.6 la 83.88 % din terenurile semănate.

---

1) Dr. Joseph de Iekelfalussy: *Op citat*, pag. 440 și 441.

Repartiția solului de cultură.

— Statistica din 1905 —

Ungaria are o suprafață totală de 32.498.891 hectare, din care 30.768.878 hectare de terenuri cultivate și 1.730.013 hectare de terenuri necultivate.

Această suprafață se repartizează în felul următor

	Hectare
Pământ arabil	13.569.349
Grădini	421.231
Livezi naturale	3.342.922
Vii	235.665
Fânețe	4.102.214
Păduri	9.023.162
Stuh	74.335
Pământ necultivat	1.730.013
	32.498.891

Marea și mica proprietate.

Din punct de vedere al întinderii proprietăților, situația pământului arabil din Ungaria se prezintă astfel:

proprietăți mari . . . . . 32,29% din suprafața țării
prorietăți mijlocii . . . . . 75,37% » » »
proprietăți mici . . . . . 15,84% » » »

Situația agriculturii în Ungaria este astăzi înfloritoare. Cele mai recente statistici arată că suprafața terenurilor cultivabile urmează un curs ascendent. In Ungaria propriu zisă suprafața terenurilor cultivabile a crescut dela 1871 și pânăla 1895 adică într'o perioadă de două-zeci și cinci de ani cu 19,13% iar raportul dintre suprafața semănată și suprafața totală a pământului agricol s'a ridicat dela 77,03 la 87,49%

Aceeași creștere a continuat să se facă simțită și după recensământul din 1895.

Cercetările și cifrele statistice cele mai mari, arată că din totalitatea suprafeței pământului arabil, 89,27% este semănat, în timp ce numai 10,73% rămâne țelină.

In rezumat, situația agriculturii în Ungaria este prosperă; producțiunea crește cu repeziciune, regimul asolamentelor se perfecționează din ce în ce, conformându-se condițiunilor fizice și economice din feluritele regiuni, micșorarea țelinilor se urmează progresiv cu întrebuințarea tot mai frecuentă a îngrășămintelor; îmbunătățirea utilajului este deasemenea constantă.

Felul semănăturilor.

Din punct de vedere general, productele agricole ale Ungariei și Ardealului pot fi clasate în două mari categorii: *semănăturile de toamnă* și *cele de primăvară*.

Dintre grâne, cele care se seamănă toamna sunt: grâul, secara, orzul, rapița și măzărichea, în timp ce celelalte plante agricole sunt semănate primăvara.

Proporția între semănăturile de toamnă și cele de primăvară se prezintă în Ungaria subt un raport constant:

Anii	Semănături de toamnă	Semănături de primăvară
1891	42.25 %	58.24 %
1892	41.76 »	58.09 »
1893	41.91 »	57.51 »
1894	42.49 »	57.41 »
1895	41.19 »	58.81 »
1900	41.38 »	58.62 »

Cu toate acestea, proporția între semănăturile de toamnă și cele de primăvară variază în chip destul de simțitor după diferitele regiuni geografice și climă.

Felul cerealelor pe categorii.

Grâul. – Dintre cereale, cel mai important este grâul, ale cărui excelente calități recunoscute îi rezervă un loc de primul rang în agricultura Ungariei, nu numai prin producția și consumația sa, dar mai ales prin rolul pe care-l joacă în comerțul exterior al țării.

Condițiunile solului și climatul au favorizat în așă chip compoziția chimică a acestui product, încât îl face să se distingă printr'o proporțiune însemnată de gluten, amidon și diatază care dă făinei calități excepționale pentru paste și alte produse făinoase.

Grâul unguresc are bobul greu, pe când poșghița acestuia se desprinde cu ușurință, ceeace înlesnește măcinatul și face să se obțină astfel o făină superioară.

Inainte de 1905 întinderea semănată cu grâu în Ungaria eră de 3 milioane hectare, adică 30 % din terenurile ocupate cu cereale[1]); în părțile cele mai fertile ale Pustei de exemplu, ca și în câteva comitate străbătute de basinul Tisei, ea atingeă

1) Dr. Joseph de Jekelfallussy: *Op citat*, pag. 441.

40 și chiar 50 %. In 1905 grâul ocupă singur 31 % din suprafața cultivată cu cereale; la o suprafață de 3.722.210 hectare s'au recoltat atunci 46.427.392 quintale metrice, hectolitrul având o greutate mijlocie de 75,8 până la 77,8 kilograme.

Producția mijlocie a fost de 9,15 quintale metrice la hectar, pentru grâul de primăvară, și 12.58 quintale metrice pentru cel de toamnă, quintalul valorând între 14,20 și 15,20 coroane [1]), ceeace a făcut ca pe recolta din acel an să se încaseze 696 milioane coroane.

Regiunile care produc cele mai bune calități de grâu sunt comitatele: Bichiș, Timiș, Torontal, Solnoc, Cenad din stânga Tisei, și Borusod, Heves, Ciongrad și Baci-Bodrog din dreapta Tisei, în care cultura grâului ocupă 50 până la 55 % din suprafața destinată cerealelor, în timp ce în comitatele Sepes, Lipto și Arva, această proporțiune, scade până la 1 %, pentru a atinge 27 sau 28 % în regiunile occidentale.

Porumbul. — După grâu, cel mai important produs al agriculturii din Ungaria este porumbul, foarte întrebuințat în alimentație, pentru fabricarea alcoolului și creșterea porcilor. El este cultivat cu deosebire în ținuturile din sud-est, unde ocupă, în anumite comitate 40 pânăla 48 % din suprafața destinată cerealelor.

In 1905 porumbul ocupă 21 % din suprafața generală a cerealelor, și la o întindere de 2.523.397 hectare, s'au recoltat 28.558.680 quintale metrice, hectolitrul având o greutate mijlocie de 72 kilograme.

Producția mijlocie a fost de 11,38 quintale metrice la hectar, vânzându-se în mijlociu cu 13 și 16 coroane, ceeace a făcut ca valoarea totală a recoltei de porumb din acel an să reprezinte suma de 376.052.000 coroane.

Cele mai bogate regiuni în porumb sunt comitatele: Solnoc-Dobâca, Caraș-Severin, Târnavele-Mari și Mici, Maramureș, Alba-de-Jos, Murăș-Turda și Huniedoara, unde ocupă, după cum am arătat mai sus, 40 pânăla 48 % din suprafața semănată; în Alföld el este de asemenea foarte răspândit și ocupă 26 %, în est 15 %, în regiunea între Dunăre și Drava 12 %, în nord 7 % și numai 5 % în apus.

Secara.—Secara ocupă aproape 9 % din suprafața semănată a Ungariei.

In 1905 la o suprafață de 1.129.442 hectare s'au recoltat

---

1) A. de Návay de Földeák: *La Hongrie et son rôle économique*, pag. 19 și următoarele.

13.483.257 quintale, cu o greutate mijlocie de 69,7 pânăla 71,9 kilograme de fiecare hectolitru, atât pentru semănătura de primăvara cât și pentru aceea de toamnă.

Producția mijlocie la hectar a fost de 8,67 pânăla 12,02 quintale metrice, pentru semănătura de primăvară și pentru cea de toamnă, în valoare mijlocie de 12,06 și 12,48 coroane quintalul, reprezintând astfel o valoare totală de 168.222.000 coroane pentru recolta din acel an.

Secara este foarte răspândită prin locurile nisipoase, unde cultura ei reușește mai cu deosebire. In cantități mari, ea se recoltează prin comitatele: Pest, Zala, Sabolci și Vas; în aceste comitate secara ocupă 20 pânăla 25 % din totalul suprafeței semănate; pe când în cele cu terenuri argiloase, cum sunt Torontalul, Cenadul și Bichișul, abiă dacă ocupă 1%.

Orzul. — Orzul ocupă cam 8½% din suprafața semănată. In 1905 la o suprafață de 1.101.721 hectare s'au recoltat 15.786.070 quintale metrice, cu o greutate mijlocie de 63,8 pânăla 65,8 kilograme la hectolitru, atât pentru semănătura de toamnă cât și pentru cea de primăvară.

Producția mijlocie la hectar a fost de 12,47 și 12,96 quintale metrice, atât pentru semănătura de toamnă cât și pentru aceea de primăvară, quintalul valorând în mijlociu 11,48 pânăla 12,92 coroane, reprezentând o valoare totală de 182.290.000 coroane [1]) pentru întreaga recoltă din 1905.

In comitatele Nytra, Pojon, Mosou, Barș și Trencsén, în care solul este prielnic culturii orzului destinat pentru fabricațiunea berei, el ocupă o întindere importantă, cam 25 până la 30%, pe când în comitatele Alba-de-Jos, Târnavele-Mari și Mici întinderea lui scade până la 1%. Orzul se exportă în mare cantitate în Germania, dar Anglia și Olanda sunt un debușeu mai important pentru desfacerea acestui produs.

Ovăzul. — Cultura ovăzului absoarbe aproape 9 ¼% din suprafața semănată. In 1905 s'a recoltat pe o suprafață de 1.116.665 o cantitate de 12.204.798 quintale metrice, cu o greutate mijlocie de 45,5 kilograme la hectolitru.

Producția mijlocie la hectar a fost în acel an de 10,98 quintale metrice, vânzându-se în mijlociu 11,85 coroane, ceeace a făcut ca pe întreaga recoltă să se obție 145.028.000 coroane.

Ovăzul este foarte răspândit în comitatele din nordul Ungariei, unde cultura sa ocupă o întindere de 25 pânăla

1) A. de Návay de Földeák: *Op citat*, pag. 20 și 21.

50%; el este mai puțin răspândit în Alföld și anume în comitatele: Ciongrad, Cenad, Solnoc și Haiduc, unde abiă dacă se cultivă pe o întindere de 4 până la 5%.

Cultura cerealelor enumărate mai sus ocupă la un loc 85% din teritoriul semănat, rămânând astfel numai 15% pentru semănăturile celorlalte producte, ca: leguminoasele, plantele furajere și plantele industriale, fapt care dă economiei rurale a Ungariei caracterul său unilateral; totuși se poate observă și în privința acestor producte un oarecare progres, dat fiind, că atât cultura plantelor furajere cât și a celor industriale, crește din an în an.

Dintre leguminoase, măzărichea este aceea a cărei cultură progresează în mod simțitor, concurând în unele epoci chiar cu cantitatea productelor furajere; din potrivă, mazărea și lintea nu sunt cultivate decât într'o foarte restrânsă cantitate, în timp ce fasolea, care constitue un important articol pentru export, sunt semănate pretutindeni, ca o recoltă secundară, venind totdeauna după porumb și vița de vie. Cât despre mei și hrișcă, cultura lor este în descreștere de mai mulți ani.

Plante industriale.

Cartofii. – In fruntea plantelor industriale stau, prin importanța lor în alimentație și întinderea destul de însemnată a culturei, cartofii.

In 1905, s'au recoltat pe o suprafață de 608.575 hectare 49.209.689 quintale metrice, hectolitrul având o greutate mijlocie de 70,9 kilograme.

Producția mijlocie a fost de 80,85 quintale metrice la hectar, quintalul vânzându-se în mijlociu cu 3,39 coroane, ceeace a făcut ca pe recolta din acel an să se încaseze 166.697.000 coroane.

Cartofii sunt răspândiți mai ales în comitatele de nord, unde ocupă 20 pânăla 30% din suprafața semănată, pe când în Pustă și în Transilvania, abiă dacă ocupă 2%[1]).

Napii și Sfecla. – Producțiunea napilor și a sfeclei a crescut considerabil în ultimii zece ani, datorită marei desvoltări a industriei zahărului a distilăriilor și creșterii vitelor.

In 1905 terenurile recoltate cu sfeclă pentru fabricațiunea zahărului au fost de 95.382 hectare, și 170.190 hectare cu

1) A. de Návay de Földeák: *Op citat*, pag. 21 și următoarele.

sfeclă destinată îngrăşatului vitelor, care au dat, cele dintâi, 19.309.643, iar cele din urmă, 37.771.339 quintale metrice.

Producţia mijlocie a fost de 202,45 quintale metrice la hectar, pentru sfecla destinată fabricaţiunii zahărului, şi 221,94 quintale metrice pentru sfecla furajeră, quintalul valorând, din cea dintâi, 1,79 coroane, şi 1,28 coroane din cea de a doua, ceeace însemnează că s'a încasat în total 19.309.543 coroane la sfecla pentru zahăr şi 37.771.339 coroane la cea furajeră.

Rapiţa. — Rapiţa care jucă altădată un rol important în agricultura Ungariei, a pierdut în ultimul timp din însemnătate, cultivându-se pe o întindere mult mai redusă. In 1905, suprafaţa cultivată cu rapiţă a fost de 31.221 hectare, care au produs 206.432 quintale metrice, în greutate mijlocie de 67,3 până la 68,4 kilograme de hectolitru, atât pentru semănătura de toamnă cât şi pentru cea de primăvară. Producţia mijlocie a fost de 6,66 şi 5,98 quintale metrice la hectar, atât pentru semănătura de toamnă cât şi pentru cea de primavară, valorând între 19,97 şi 21,6 coroane quintalul, adică 4.437.000 coroane întreaga recoltă a acelui an.

Cânepa. — Cultura cânepei, mult timp staţionară în întreaga Ungarie, a crescut în ultimii ani în chip simţitor.

In 1905 suprafaţa ocupată de cânepă erà de 67.674 hectare, care au produs o cantitate de 218.495 quintale metrice de sămânţă şi 605.625 quintale metrice de fuioare de cânepă.

Valoarea totală a recoltei din acel an s'a ridicat la 3.631.000 coroane încasate pentru sămânţă şi 33.989.000 coroane, pentru fuioarele de cânepă. Cânepa se cultivă mai ales în comitatele Baci-Bodrog, Cenad şi Bihor.

Inul. — Producţia inului este deasemenea în creştere de câţiva ani încoace.

In 1905 suprafaţa cultivată cu in a fost de 20.496 hectare, care au produs 65.412 quintale metrice de sămânţă şi 154.963 quintale de fuioare.

Producţia mijlocie a fost de 3,19 quintale metrice la hectar, în ceeace priveşte sămânţa, care a avut de asemenea o greutate mijlocie de 70,7 kilograme de hectolitru, şi 7,56 quintale metrice, în ceeace priveşte fuiorul. Valoarea respectivă a fost de 20,96 până la 75,42 coroane quintalul, reprezentând astfel o valoare totală de 1.371.000 coroane încasate pentru sămânţă şi 11.688.000 coroane pentru fuioare.

Tutunul. — Cultura tutunului ocupă un loc important în agricultura Ungariei, şi aceasta datorită nu atât consumaţiunii interne, cât cererilor din afară, care au pregătit tutu-

nului unguresc debuşeuri serioase, susţinute prin valoarea şi calităţile acestui product.

Valoarea tutunurilor ungureşti este datorită facultăţii lor, care le face bune pentru întrebuinţări variate, cât şi diversităţii speciilor cultivate şi calităţii botanice a semintelor uzitate.

Produsele ungureşti aparţin la două varietăţi ale nicotianamacrophyma zisă şi Maryland.

Dar denumirile tutunurilor ungureşti nu amintesc de loc origina lor; ele sunt determinate numai de necesităţile comerciale. Aşa, de pildă, tutunurile în cutie dela Sabolci, precum şi tutunurile pentru ţigarete, ca şi tabacul propriu zis din pământurile negre dela Sătmar, se numesc în comerţ «tutun de Debreţin»; tutunurile dela Czetnek şi Tárkány se deosebesc prin aroma lor specială; acelea dela Verpelét şi Debrö, cele mai slabe din întreaga lume, n'au poate o aromă atât de rară, dar au în schimb un gust foarte plăcut; tutunurile dela Fadd şi Réthád, nu au echivalent.

Se deosibesc în general speciile tari şi slabe. Printre cele dintâi se numără «tutunurile de grădină» şi tutunul aşa zis «Muskatály»; printre cele din urmă se numără tutunurile cultivate în valea Tisei la Debreţin în comitatele Sabolci şi Satmar, cum şi tutunul numit «Kapa». Inainte de anul 1850 cultura tutunului era liberă; decretul dela 29 Noembrie acel an însă stabili monopolul Statului asupra acestui produs, monopol care intră în vigoare la 1 Maiu 1851.

In decursul anilor guvernul ungar a făcut sforţări serioase pentru a da o desvoltare mai mare culturii tutunului. La 1882, Direcţiunea centrală a regiei fu reorganizată în sensul ca ea să poată da un real ajutor producătorului. Cu chipul acesta recoltele începură să se îmbunătăţească şi ele crescură în superioritate mai ales că puţin după aceea se introduse utilajul perfecţionat al manufacturilor străine, fapt care asigură tutunului unguresc posibilitatea de a susţine cu succes concurenţa altor produse pe pieţele din afară. Pentru a se ajunge la aceste rezultate s'a dat o atenţie mai mare studiilor agro-geologice, s'au înfiinţat posturi de instructori ambulanţi, s'au întemeiat ferme-model, staţiuni experimentale şi alte instalaţiuni care îmbrăţişează industria tutunului în toate fazele sale, dela plantaţie şi până la punerea în valoare a produselor fabricate.

Aceste sforţări au fost încoronate de succes, şi cultura tutunului a luat un mare avânt care tinde să crească şi mai mult, aşa după cum rezultă din tablourile de mai jos [1]):

1) A. de Návay de Földeák: *Op citat*, pag. 21.

	1904	1905	1906
Suprafața plantată (în hectare) .	46.185	49.669	50.820
Numărul cultivatorilor de tutun .	11.285	11.962	11.835
Cantit. produsă (în quint. metr.) .	427.938	557.394	698.716

Cele 698.716 quintale metrice produse în diferite părți ale țării în anul 1906 au fost cumpărate de către Regia Regală Ungară și Regia Imperială a Austriei, iar diferitele clase au fost repartizate după cum urmează (în quintale metrice):

Tutunuri obișnuite:	Pentru Regia Regală Ungară	Pentru Regia Imp. a Austriei
a) de Debrețin	144.943	157.659
b) de Seghedin	49.423	61.240
c) dela Tisa	92.766	71.475
d) de Szolnok	16.532	—
e) Tutun de sapă	40.270	10.783
f) Muskatály	10.063	92
g) Tutun obișnuit de grădină .	6.584	6.140
h) Tutun de grădină Debrö .	—	1.341

Adăogând la cantitățile cumpărate de Regia Regală Ungară și de Regia Imperială a Austriei, cantitatea de 3898 quintale metrice de produse stricate și deci inutilizabile, se obține cifra de 698.716 quintale metrice, reprezentând exact cantitatea recoltată în 1906.

Regia Regală Ungară a plătit în 1906:

Costul à 372.845 q. m.	14.263.000	coroane
Cheltueli de transport	209.000	»
Cheltueli de recepție	142.000	»

adică un total de 14.614.000 coroane, reprezentând un preț mijlociu la quintal de 39,20 coroane.

Regia Imperială a Austriei a plătit în 1906:

Costul à 321.973 q. m.	12.394.000	coroane,
Cheltueli de transport	123.000	»
Cheltueli de recepție	115.000	»

adică un total de 12.632.000 coroane. reprezentând un preț mijlociu la quintal de 39,23 coroane.

Cifrele de mai jos arată că producția mijlocie a anului 1906 a fost inferioară aceleia a anilor precedenți, care s'a cifrat după cum urmează:

Anii	Producția mijlocie la hectarul de tutun (quint. metr.)	Valoarea în coroane
1886–1890	8.7 la 9.1	312 la 332
1891–1895	12.11 » 12.2	448 » 456
1896–1900	12.77 » 13.11	391 » 396
1901–1905	11.60 » 11.61	448 » 454
1906	7.01 » 7.89	308 » 310

Cultura furajeră.

In afară de plantele și cerealele despre a căror cultură ne-am ocupat mai sus, în Ungaria se mai cultivă și altele, ca, de pildă: macul, măzărichea, floarea-soarelui, hameiul, și, în părțile meridionale, orezul, dar nici unul din aceste producte nu s'a ridicat la vre-o importanță oarecare în economie.

In schimb, producțiunea furajelor artificiale a crescut într'o mare măsură. Cultura napilor, întrebuințați ca hrană pentru vite s'a ridicat dela 40.000 hectare cât erau în 1870, la 150.000 hectare în 1894, iar de atunci suprafața cultivată cu napi a crescut și mai mult. Plantele furajere verzi, — dintre care cele mai răspândite sunt: lucerna și trifoiul, și în mici cantități amestecul de măzăriche, ovăz verde și mei — ocupau în 1870, 200.000 de hectare și în 1894 mai mult de 600.000 de hectare, mergând din ce în ce crescând. Producțiunea semințelor furajere crește de asemenea și Ungaria exportă astăzi mari cantități de semințe de trifoi și lucernă.

Este dela sine înțeles că progresul culturei plantelor furajere nu puteă să nu exerciteze o influență binefăcătoare asupra altei ramuri tot atât de principală a economiei rurale: creșterea vitelor; cu toate acestea se găsește departe de scopul final.

In adevăr, suprafața destinată furajerelor nu ocupă decât 7 % [1]), din totalitatea terenului arabil, și dacă acestei suprafeți i se adaogă fânețele naturale și izlazurile, teritoriul afectat nutriținii vitelor nu reprezintă decât 36 % din totalitatea terenurilor cultivate, proporțiune, care nu poate fi considerată ca satisfăcătoare, mai cu deosebire din punct de vedere al conservării forțelor solului.

Acestei insuficiențe se datorește desigur faptul că o mare parte din exploatațiunile agricole nu dispun de cantitatea de gunoi animal necesară pentru o mai bogată prefacere a pământurilor și deci pentru a obține rezultate mai avantajoase.

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 443.

Suprafeţele cultivate.

Iată, după statistica oficială referitoare la Ungaria propriu zisă, — fără Croaţia-Slavonia — cum se prezintă creşterea suprafeţelor cultivate cu principalele producte agricole, în perioada dintre 1870 şi 1895:

NATURA PRODUCTELOR	Mijlocia anuală a terenurilor semănate					
	1870–1879		1880–1889		1890–1894	
	Mii de hectare	%	Mii de hectare	%	Mii de hectare	%
Grâu	2.259	26.54	2.676	29.20	3.107	31.17
Secară	1.511	17.76	1.294	14.11	1.262	12.50
Orz	931	10.36	991	10.78	1.039	10.30
Ovăz	1.057	12.31	1.016	11.08	992	9.85
Total	**5.758**	**67.47**	**5.977**	**65.17**	**6.400**	**63.82**
Porumb	1.683	19.20	1.866	20.35	2.051	20.40
Mei	45	0.51	38	0.41	32	0.32
Măzăriche	39	0.46	57	0.62	87	0.86
Rapiţă	89	1.06	92	1.00	67	0.67
Tutun	56	0.65	57	0.62	41	0.40
Cartofi	399	4.62	406	4.42	445	4.44
Sfeclă	22	0.26	38	0.41	76	0.75
Napi	50	0.58	86	0.92	133	1.32
Plante furajere	272	3.23	417	4.52	568	5.65

Creşterea vitelor.

Cu mult înainte, creşterea vitelor eră ocupaţia principală a locuitorilor Ungariei, cari fiind în genere puţin numeroşi aveau şi trebuinţe mai puţine, fără a mai vorbi de faptul că defectuozitatea mijloacelor de transport împedică pe aceşti oameni să se ocupe mai serios de cultura solului. Afară de aceasta, în vremile nesigure şi atât de des întretăiate de războaie, care au precedat evoluţia socială şi economică a ţărei, creşterea vitelor constituiă o proprietate mobilă, care puteă fi cu uşurinţă sustrasă dinaintea inamicilor năvălitori. Pe astfel de vremuri, populaţia creşteă — sau mai exact întreţineă, nutreă şi împerecheă — următoarele specii de animale casnice: calul, boul, oaia şi porcul. Fiecare din aceste soiuri de animale întâlneă în ţară condiţiunile favorabile desvoltării

sale: calul, în cele două basine ale câmpiei Ungare, boul, în terenurile bogate ale marilor văi, oaea în terenurile calcaroase, pe colinele cu povârnișuri sterpe și în vegetația regiunilor muntoase, porcul, în marele păduri și în hățișurile din apropierea râurilor.

Imensele terenuri expuse inundațiilor, lacurile, bălțile, imașurile mlăștinoase, ca și locurile împădurite, destul de numeroase în trecut, făceau ca climatul să fie umed și deci foarte prielnic desvoltării iz'azurilor cari asigurau astfel o hrană abundentă și de bună calitate, vitelor. Marile proprietăți aveau pe atunci pășuni vaste; fiecare comună, la rându-i, avea pe a sa. Afară de aceasta, dat fiind sistemul general de cultură, țelinele, paele, strujenii de porumb, și chiar semințele erau întrebuințate așișderea pentru hrana vitelor. In aceste condițiuni, întreținerea animalelor domestice, nu reclama, firește, nici cheltueli și nici oboseli preă mari, de aceea ele se găseau în abundență pretutindeni, ba chiar, în unele locuri, se întâlneau specii excelente.

In general deci, creșterea vitelor erâ, și — datorită marilor progrese realizate în decursul ultimelor decenii, — este, în economia rurală a Ungariei, un element tot atât de important ca și cultura cerealelor, pe care guvernul l-a încurajat în totdeauna și l-a ajutat în desvoltarea lui.

Iată aci un tablou de totalul animalelor de fermă din Regatul Ungariei, în anul 1895, cu excluderea acelora cari aparțin armatei și jandarmeriei:

	Numărul în total	Proporția la 100 km.²	Pentru 1000 locuitori
Cai	2.282.028	708	125.2
Catâri și măgari .	25.763	8	1.4
Vite cornute . . .	6.738.257	2.091	369.7
Oi	8.122.681	2.520	445.7
Porci	7.330.091	2.274	402.2
Capre	308.810	96	16.9
Păsări	32.765.339	10.166	1.797.7
Stupi de albine .	969.007	239	42.2

Calul. — Dintre toate animalele de muncă, acela pe care cultivatorul ungur l-a îngrijit mai cu deosebire și l-a crescut, a fost calul.

Mai înainte de vreme nu se găseau în Ungaria decât cai de rasă ungară, foarte rari astăzi, cari nu erau ceeace se

înțelege prin cuvintele «un animal frumos», dar aveau în schimb diferite calități cari îi făceau proprii nevoilor agriculturii: îndurau deopotrivă setea și căldura cu aceeași tenacitate cu care suportau gerurile aspre ale ernei; răzbăteau cu răbdare terenurile mâloase ale Pustei, străbăteau cu ușurință prin întunericul nopții, și chiar răbdau de foame la nevoe. Locuitorii unei țări cu mijloace de comunicație atât de reduse și de primitive pe vremea aceea, nu puteau decât să aprecieze după cuviință serviciile unui asemenea animal.

Mai târziu însă, au fost introduși în Ungaria, cai din Rusia, cari au fost repede aclimatizați și răspândiți.

Astăzi se dă o mare atențiune creșterii cailor, încurajată în chip larg de către Stat, care a înființat herghelii la Mezöhegyes în 1785, la Babolna (1790), apoi în 1860 la Kișber, și în 1868 la Făgăraș.

La Kișber se cresc cai pur-sânge, și jumătate-sânge englezi, la Babolna pur sânge și jumătate-sânge arab, la Mezöhegyes calul Nonius (anglo-normand), Furioso și Gidran, iar la Făgăraș rasa albă de Lipicza.

In 1907 se aflau în herghelille Statului 4190 cai, repartizați astfel:

Kișber 718, Babolna 838, Mezöhegyes 2.207 și Făgăraș 431.

In afară de herghelii, Statul mai întreține cinci stațiuni de montă, al căror efectiv se ridică în 1907 la 3.264 armăsari.

In cursul anului 1907 au fost gonite la stațiunile de montă 144.645 de epe și 5.723 de către armăsarii-gonitori, adică o mijlocie de 44 epe gonite de armăsari în stațiile de montă și 33 de către armăsarii-gonitori.

In timpul aceluiași an, taxele percepute pentru dreptul de montă, s'au ridicat la 938.266 coroane, adică o mijlocie de 287 coroane de armăsar și 65 coroane de iapă, pecând sumele percepute pentru dreptul de închiriere au fost de 152.650 coroane, adică o mijlocie de 882 coroane de armăsar.

Vitele cornute se bucură în Ungaria de o îngrijire deosebită.

In special rasa bovină face obiectul unor preocupări foarte serioase din partea agricultorilor și a Statului, din care cauză ea este astăzi în plin progres, atât din punct de vedere al numărului, cât și din acela al calității.

Recensământul din 1885 arată că se găseau atunci în Ungaria 4.800.000 de capete de vite, pe când cel din 1895 constată prezența a 5.829.018 capete, repartizate după cum urmează:

Rasa ungară	3.296.217
Rasa ungară de munte, pete roșii . . .	1.347.527
Rasa ungară cenușie bondoacă	158.112

Rasa cea mai căutată și mai de preț este fără îndoială «rasa ungurească», cu constituția ei robustă, mușchii ca de oțel, și marea sa ușurință de a se mișcă și supune oricărei poveri.

S'a observat totuși, și nu fără dreptate, că vacile aparținând acestei rase, nu dau cantități mari de lapte, și că se desvoltă foarte încet, în timp ce vițelul nu devine propriu pentru muncă decât tocmai după patru ani. Aceste obiecțiuni nu sunt întemeiate decât în aparență, de oarece acest animal reprezintă o forță motrice cum rar se va puteà găsì la o altă specie. In ceeace privește laptele, trebue de știut că el conține 4 pânăla 5.3 % materii grase, pe lângă că se bucură și de alte calități superioare. Boul unguresc rezistă opt, zece și câteodată chiar și doisprezece ani la muncă, și după acest timp, el poate fi îngrășat pentru tăere.

Hrana lui este cât se poate de simplă, și lucrează în schimbul ei 290 zile pe an, putând ca în trei zile să are două hectare de pământ foarte tare, la o adâncime de 0.15 m.; de asemenea el poate transportà poveri oricât de mari la distanțe de 28 și 30 kilometri, pe drumuri impracticabile și fără a-și întrerupe călătoria; iarna o poate petrece afară, în plin aer, fără a se resimți din cauza frigului, și mulțumindu-se numai cu pae de grâu și câțiva strujeni de porumb pe zi.

In afară de rasele ungurești s'au aclimatizat în Ungaria și alte rase de vite streine, cum sunt acelea de Simmenthal, de Pinzgau, de Algau, de Oberinnthal și Montafoun.

Guvernul unguresc n'a neglijat nimic pentru a favorizà creșterea vitelor, aducând-o la o mare desvoltare. Prin legea din 1894 a împărțit creșterea vitelor după regiuni, supunând-o regulamentelor și supravegherii comitatelor. Mai mult încă: Ministerul agriculturii a înscris în bugetul său o sumă de 1.500.000 coroane, destinate la încurajarea și favorizarea creșterii vitelor (creșterea cailor nu este cuprinsă aci), iar în 1899 a făcut să se distribue sătenilor și micilor agricultori, prin intermediul comunelor, un număr de 2000 tauri, destinați împrospătării rasei, pe preț redus, plătibil în mai multe termene.

Tot prin legea dela 1894, Ministerul agriculturii a instituit un fond de un milion de coroane, din care să se acorde premii crescătorilor de vite.

Toate aceste măsuri au dat naștere în Ungaria la rase locale prețioase și bine acomodate condițiunilor speciale, independent de rasele de pur-sânge, care se conservă în număr

mari și cari asigură creșterii vitelor o situație preponderentă.

Oile sunt foarte numeroase în Ungaria, și se împart în diferite rase, după calitatea lânei. Creșterea oilor se face pe o scară întinsă și acopere necesitățile industriei postavurilor, rămânând o bună parte și pentru comerțul de export.

Rasele care se găsesc în Ungaria, sunt: «Electora» cu lâna foarte albă și fină, însă statură mijlocie; «Infantado-Negretti» de statură ceva mai mare și dând o lână de calitate superioară și în cantitate abundentă; «Electora-Negretti» încrucișarea celor două varietăți precedente, dă o lână bună pentru pânzeturi și foarte durabilă. Mai sunt de asemenea, rasa numită «Țigae» și alte câteva varietăți de origină franceză și spaniolă, care dau o lână tot atât de bună și de apreciată.

Acum cincisprezece ani, creșterea oilor scăzuse în chip simțitor, din cauza prețului puțin avantajos al lânei, a condițiunilor vamale și concurenței de peste ocean.

După aceea însă, piața îmbunătățindu-se, s'a desvoltat treptat și creșterea oilor, care a ajuns astăzi la un grad de extensiune destul de mare, putându-se face față în chip mulțumitor necesităților pieților străine.

Statul a favorizat de asemenea creșterea oilor organizând târguri periodice pentru vânzarea lânei, și înființând «Institutul Regal Ungar pentru clasarea lânei» care are de scop să înlesnească pe crescătorii de oi și să-i ajute cu sfaturi și, la nevoe, cu bani.

In afară de cele două târguri pentru vânzarea lânei, care se țin anual la Budapesta, altele asemenea au loc în diferite puncte ale țărei, dar cele mai importante sunt acelea dela Miskolcz și Losoncz.

Ungaria își exportă lâna în Austria și Germania, de câțiva ani însă, se observă la târgurile din Budapesta și prezența câtorva negustori francezi.

Horticultura. — Livezile, grădinile de zarzavat și de fructe joacă un rol foarte însemnat în gospodăria agricolă a Ungariei.

Acestea, care în 1885 ocupau 200.139 hectare, iar în 1898 ajunseseră la 406.481 hectare, ocupă, după ultima statistică dela 1905, un număr de 430.934 hectare [1]).

In această cifră, livezile intră cu aproximativ 5 %, rămânând ca grădinile de zarzavat și de fructe să fie reprezentate fiecare cu câte 25 %.

---

1) A. de Návay de Földeák: *Op citat*, pag. 30.

Livezile nu s'au bucurat de o importanță mai mare decât după jumătatea secolului trecut, când plantațiunile de arbori au început să se facă mai sistematic, mai cu deosebire în est și nord-est, în terenurile nisipoase.

Numărul arborilor fructiferi plantați anual întrece astăzi cifra de un milion; fructele se remarcă prin culoarea lor vie, prin aroma plăcută pe care o răspândesc și prin mărimea lor. Merele se cultivă mai ales în Transilvania și în regiunile înalte ale Ungariei, iar perele, în toată țara. La nord și la sud se întâlnesc mai mult piersicile, în podgorii, caisele și zarzările, în regiunea muntoasă, cireșele și vișinele, iar la sud și în centru, nucile.

Pentru industrializarea fructelor se fac încercări de-a determină tipurile fiecărei regiuni, și a se introduce cât mai mult, cuptoarele pentru uscat, teascurile, cazanele pentru distilat și pivele, grație cărora producția conservelor de fructe crește continuu și și-a deschis un bun debușeu pe piețele germane și engleze. Cele mai renumite fabrice pentru conserve sunt la Kecskemét, la Pojon, la Rimaszombat și la Deva.

Grădinile de zarzavat, mai puțin importante decât livezile, sunt răspândite în toată țara pentru trebuințele casnice. In câteva regiuni recolta lor este totuși destinată exportului, cum se întâmplă de pildă în comitatele Pest, Fehér și Csallóköz, unde se cultivă multă varză; la Budapesta și Pojon, unde se cultivă pătlăgelele roșii; pătrunjelul și sfecla la Győr, Székesfehérvár, Papa și Csallóköz; hreanul la Debrețin, Kassa și Kóka; piperul-roșu la Seghedin; castraveții și ceapa la Nagy-Körös și Makó.

Grădinile de agrement se desvoltă de asemenea în chip foarte simțitor și sunt răspândite în toată țara. Un mare număr de cultivatori se ocupă cu sădirea și vânzarea florilor, care sunt căutate și chiar insuficiente necesităților din ce în ce mai mari, ale populațiunii.

Arboricultura. — Statul, comunele și societățile, precum și particularii amenajează și întrețin pepinierele de arbori. Tendința de a opri devastarea pădurilor și de a replanta terenurile exploatate în chip barbar, se manifestă deopotrivă, atât din partea Statului cât și din partea comunelor și particularilor. Pe fiecare an se plantează o mulțime de arbori în regiunile sterpe, mărindu-se astfel bogăția pădurilor.

Pepinierele de arbori întreținute de Stat sunt în număr de 12, și au în total o suprafață de 454 hectare, pe când cele 8.734 pepiniere întreținute de comune și de școli primare

ocupă la un loc o suprafață de 5.448 hectare și numai 200 hectare pepinierele particulare [1]).

Odată cu reorganizarea șoselelor și crearea altora noi, cari s'au ridicat în timpul din urmă la o lungime de peste 8000 de kilometrii, s'a plantat de alungul lor un mare număr de arbori, dintre cari 800.000 de arbori fructiferi, pe o perioadă de 10 ani.

Viticultura. — Cultura viței de vie a fost încă din timpurile cele mai depărtate una din predilecțiile de căpetenie ale locuitorilor Ungariei, cu atât mai mult cu cât această cultură se desvolta în voe pretutindeni pe unde condițiunile solului și climatului i-o permiteau. Chiar în comitatele cele mai septentrionale, vița de vie este cultivată cu sârguință, și ea crește atât pe coastele munților, cât și prin câmpii sau văi; cu toate acestea, regiunile cele mai renumite prin vinul pe care-l produc, sunt privilegiul unor anumite părți din solul țărei, care se bucură de o situațiune favorabilă și condițiuni excepționale de climă.

Vinurile Ungariei, de o superioară calitate, s'au bucurat totdeauna de o reputație universală. Ungaria produce tot felul de vinuri, dela vinurile albe ordinare, până la vinurile cele mai rare și superioare, și pe deasupra, câteva specialități care nu se găsesc în nici o parte a lumei, cum sunt de pildă vinurile de dessert cunoscute sub numele de «Szomorodni» și «Tokay».

Inainte de 1891, epoca aparițiunei filoxerei în Ungaria, producția anuală atingea 6 până la 8 milioane hectolitri, cifră care uneori era depășită.

Dela această epocă însă, ravagiile flagelului accentuându-se din ce în ce, producția scăzu la rându-i în chip foarte simțitor, ajungând în 1898 subt un milion și jumătate hectolitri.

Guvernul a făcut sforțări considerabile pentru a remedia această stare de lucruri, căutând ca prin diferite mijloace să vulgarizeze cunoștințele științifice pentru prevenirea sau stârpirea insectei, și silindu-se deasemenea să replanteze regiunile bântuite de filoxeră, cu viță americană, și făcând plantațiuni în terenurile nisipoase.

Aceste terenuri au jucat un rol important în lupta contra filoxerei; experiența a demonstrat chiar că viile cultivate în aceste regiuni nisipoase quarțifere, lucrate și îngrijite după toate metodele științei viticole, dau vinuri care se bucură de aceleași proprietăți ca și acelea recoltate pe coastele dealurilor și munților.

---

1) A. de Návay de Földeák: *Op citat,* pag. 31.

Stropirea podgoriilor nu se preà practică în Ungaria, din cauză că viile cele vechi, susceptibile de a fi contaminate, se găsesc pe locuri ridicate, cum sunt de pildă dealurile și ultimele ramificări ale munților. Se întrebuințează însă sulfura de carbon, grație căreia au putut fi conservate o mare parte din podgoriile indigene, cu excluderea acelora plantate în terenuri argiloase sau foarte poroase, gazul de sulfură neputând să pătrundă păturile preà dense ale celui dintâiu, pe când prin cel de al doilea se evaporează preà repede.

Pentru a vulgarizà acest tratament, util când el este aplicat la vreme și în împrejurări de climă determinate, guvernul a creiat încă din 1891, posturi de conductori-experți, cari străbat regiunile viticole și țin conferințe cu privire la întrebuințarea soluțiunei mai sus amintite. Afară de aceasta, Statul a înființat mai multe uzine pentru fabricarea sulfurei de carbon pe care o distribue producătorilor, în schimbul unei sumi ce nu întrece costul și cheltuelile fabricațiunii.

In unele regiuni viticole, s'au înființat de Stat, comune sau comitatele agricole, pepiniere de viță americană, pentru necesitatea cărora se importă anual câteva milioane de vițe, din America.

Dar în afară de metodele nouă și elementele pe care autoritatea s'a grăbit să le pue la dispoziținea cultivatorilor, în dorința de a salva o bogăție națională atât de serios amenințată, podgorenii au mai fost ajutați și bănește, fapt care a contribuit ca în cele din urmă, plantațiunile de vii să se poată reface și să deà în scurt timp o recoltă superioară și abundentă. Intr'adevăr, prin legea din 1896, s'a pus la dispoziția Ministerului agriculturii o sumă de 2.400.000 coroane, din care să se distribue ajutoare producătorilor cari vor să-și replanteze viile cu viță americană, precum și premii de încurajare, fie viticultorilor, fie societăților constituite cu scopul de a vulgarizà procedeele raționale ale fabricațiunii vinurilor și a organizà desfacerea lor.

Toate aceste sforțări și-au dat roadele, căci dela 1900 încoace, recolta vinurilor a mers progresând, astfel că, în 1905, ea a atins, la o suprafață de 300.574 hectare[1]), cifra de 3.837.000 hectolitri, reprezentând o valoare de 121.423.000 coroane, pe când în 1907, la o suprafață de 314.374, recolta vândută a fost de 3.792.000 hectolitri, reprezentând o valoare de 153.334.000 coroane.

---

1) A. de Návay de Földeák: *Op citat*, pag. 34.

b) Ardealul

Priviri generale.

Principala ocupație a locuitorilor din comitatele de dincoace de Tisa este agricultura.

Din nefericire nu avem încă date statistice pentru a puteà stabilì precis condiția economică a populației agricole românești, fiindcă un cadastru general al proprietății în Ungaria este abià în lucrare.

«Societatea maghiară de agricultură din Cluj» a făcut oarecare cercetări în privința repartiției proprietății pe naționalități, dar rezultatele sunt cu totul parțiale.

Există o statistică publicată în 1900, cuprinzând numărul familiilor, grupate după întinderea proprietății. De ea ne putem servì. După această statistică, proprietatea particulară reprezintă 12.903.145 jugăre cadastrale și cea a Statului și a diverselor așezăminte, 8.362.427.

Proprietatea mică până la 5 ha. este foarte răspândită (72 % din numărul total al gospodăriilor). In general proprietatea de $2\frac{1}{2}-50$ ha. reprezentată prin 48.66 % din numărul gospodăriilor stăpânește 7.961.665 jugăre, pe când proprietatea mare – peste 1000 jugăre - reprezentată prin 0.11 % din numărul total al gospodăriilor stăpânește numai 4.026.951 jugăre.

Tipul care predomină este deci tipul proprietății mici.

Românii nu intră decât în chip escepțional în categoria proprietăților mijlocii românești, adică 2,4 % din numărul total al acestor proprietari — o cantitate neglijabilă.

Deatunci evoluția generală a proprietății particulare din Ardeal, s'a caracterizat printr'o pulverizare a proprietății mari, cauzată de ruina financiară a nemeșilor unguri.

Românii au rămas însă țărani cultivatori de prea mici proprietăți, care, fiind insuficiente pentru întreținerea unei familii, nu scutesc pe proprietarul lor de a fi și muncitor agricol pe pământul altuia.

Lipsurile din cultivarea pământului le complectează țăranii prin creșterea vitelor, care e foarte desvoltată în Ardeal. După statistica publicată în 1914, de fiecare gospodărie în comitatele românești, ar venì între 2–3 capete de vită, un cal, patru oi și doi porci.

Numai cantitatea de lapte produsă în această regiune valorează anual peste 125 milioane de lei [1]).

1) C. Sp. Hasnaș: *Condițiunile vieții culturale a Românilor din afară de Regat.*

Impărţirea proprietăţii din Ardeal.

După ultimele conscrieri în legislatură cu statistica dreptului electoral s'a constatat că numărul proprietarilor trecuţi de 24 ani din teritoriul românesc (11 comitate) ale Transilvaniei a fost de 207.091,

dintre cari aproape 80 la sută, adică 163.224 Români,
dintre cari aproape 11 la sută, adică 24.579 Saşi,
dintre cari aproape 9 la sută, adică 19,288 Unguri.

Confruntând rapoartele numerice ale populaţiei după naţionalităţi şi proprietari, se vede, că 70% a populaţiei românesti dau 80% proprietarilor, iar cele 20% Unguri dau numai 9% proprietarilor şi 10% Saşi dau 11% proprietarilor. Astfel se poate constată că jumătate din populaţia ungurească din comitatele românesti, adică peste 200.000 n'au proprietăţi. Aceştia sunt paraziţii neamului românesc, droaia funcţionarilor, care va trebui să dispară cu desăvârşire, din Ardeal.

Numărul proprietarilor trecuţi de 24 ani din Săcuime (4 comitate) a fost de 62586,

din cari peste 79 la sută, adică 49.906 Unguri,
din cari peste 16 la sută, adică 11.771 Români,
din cari peste 2 la sută, adică 909 Saşi.

Din confruntarea datelor referitoare la populaţie cu proprietarii, se vede, că în Săcuime, proporţia este aproape aceeaşi.

Marii proprietari unguri, cari sunt mai puţini la număr, posedă mai mult de jumătate din pădurile Ardealului, iar din teritoriul cultivabil numai 627,092 jugăre. Cea mai mare parte a restului de păduri este proprietate erarială, comunală, urbană şi grănicerească.

Din tablourile statistice reiese că majoritatea proprietarilor o formează Românii, însă proprietăţile lor sunt mici, aşă că proprietarii peste 100 jugăre nu avem decât cel mult 2 la sută.

Cumpărări de proprietăţi de către Români.

Numărul mare al Românilor are nevoie de hrană, deci râvneşte, să câştige cât mai mult pământ, ca să-şi asigure existenţa nu numai pe azi, ci şi pe viitor, şi ţinând minte proverbul că «a cui este pământul, aceluia-i ţara», este în stare, să plătească aşă de scump fiecare bucată de pământ cum nimeni altul. Astfel fiind, nu este de mirare, că Ungurii scăpătaţi şi-au vândut moşiile, Românilor. In aceste cumpărări de moşie îşi văd Ungurii pieirea lor, deci guvernanţii unguri au pornit o luptă contra acestui «pericol» românesc, atât prin Societatea

agricolă regn. ungară, prin Banca Altruistă, precum și prin asociațiile săcuești și celelalte bănci, cât și prin școala și biserica lor națională.

De teama acestui pericol, au început a face statistice despre cumpărările de proprietăți de către Românii din toate comitatele. Astfel, contele Ștefan Bethlen a comunicat în conferința sa din Mai 1913, în Cluj, că în ultimii 5 ani au cumpărat Românii dela Unguri 44.000 jugăre pământ arabil și 20.000 jugăre pădure, în total 64.000 jugăre, în preț de 25.000.000 cor. Acest teritoriu ar face 8 la sută din proprietatea particulară ungurească de peste 100 jugăre și este situat în comitatele: Cluj, Solnoc-Dobâca, Turda-Arieș, Târnava-Mică, Alba-Inferioară și Mureș-Turda, adică în comitatele în care sunt cele mai multe proprietăți mari unguresti și țărănime ungurească mai de loc, decât în câteva insule ici-colea împrăștiate.

Contele Bethlen a mai spus, că tot așa s'a întâmplat și în celelalte comitate românești din Ungaria, adică în Timișana, Crișana și Maramureș, unde ar fi ajuns în mâini românești tot în acești 5 ani din urmă 52.000 jugăre pădure, în total 120.000 jugăre în preț de 45 – 50.000.000 coroane. El a calculat deci pierderile de proprietăți unguresti anual la suma de 5.000.000 coroane în Transilvania și 9.000.000 coroane în celelalte ținuturi locuite în majoritate de Români [1]).

Repartiția suprafeței Ungariei.

Cadastrul din anul 1910 ne reprezintă această țară, din punct de vedere al repartiției solului după felul culturilor, în chipul următor: [2])

Teren de cultură . .	12.525.092	ha . .	44,4 %
Grădini	372.324	» . .	1,3 »
Fânețe	2.742.741	» . .	9,7 »
Vii	277.206	» . .	1,0 »
Pășuni	3.392.034	» . .	12,0 »
Păduri	7.402.009	» . .	26,2 »
Stuf	63.882	» . .	0,2 »
Teren neproductiv .	1.465.950	» . .	5.2 »
Total . . .	28.241.238	ha .	100.0 %

Suprafețele din acest tablou sunt calculate după cadastru, și se deosibesc foarte puțin de suprafețele comunicate de autoritățile comunale și forestiere.

1) N. Bogdan: *Impărțirea proprietăților din Ardeal*, în ziarul „Acțiunea", No. 3932, din anul XV, 1916, București.

2) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat.*

Din tablou se vede că arăturile ocupă partea cea mai însemnată (44.4 %); urmează apoi pădurile cu 26.2 %; păşunile cu 12.0 % şi în sfârşit fânețele cu 9.7 %.

Repartiţia teritoriilor româneşti.

Suprafaţa teritoriilor locuite de Români, se repartizează după felul culturilor, în modul următor:

Teren de cultură . .	5.280.776	ha . .	38,5 %
Grădini	206.086	» . .	1,5 »
Fânețe	1.532.758	» . .	11,2 »
Vii	67.903	» . .	0,4 »
Păşuni	1.812.624	» . .	13,3 »
Păduri	4.170.042	» . .	30,6 »
Stuf	14.092	» . .	0,1 »
Teren neproductiv .	607.420	» . .	4,4 »
Total . . .	13.691.701	ha .	100,0 %

Ca şi în Ungaria propriu zisă, arăturile ocupă în teritoriile locuite de Români partea cea mai însemnată din suprafaţa totală, adică 38.5 %; urmează apoi pădurile cu 30.6 %; păşunile cu 13.3 % şi în sfârşit fânețele cu 11.2 %.

Suprafaţa acestor teritorii exprimată în procente faţă de suprafaţa restului Ungariei, precum şi după felul culturilor, se prezintă astfel:

	Teritoriile locuite de Români	Restul Ungariei	Ungaria întreagă
Teren de cultură .	42,2 %	57,8 % =	100,0 %
Grădini	55,4 »	44,6 » =	» »
Fânețe	55,9 »	44,1 » =	» »
Vii	24,3 »	75,7 » =	» »
Păşuni	53,5 »	46,5 » =	» »
Păduri	56,3 »	43,7 » =	» »
Stuf	22,4 »	77,6 » =	» »
Teren neproductiv	41,4 »	58,6 » =	» »
Suprafaţa totală .	48,4 »	51,6 » =	» »

Prin stabilirea proporţiilor de suprafeţe a teritoriilor locuite de Români, faţă de restul suprafeţei Ungariei, se observă că acele teritorii alcătuesc o suprafaţă aproape tot atât de mare cât jumătate din întinderea Ungariei. Arăturile sunt mai întinse în restul nelocuit de Români, al Ungariei; tot aşa şi viile, stufuł şi terenul neproductiv.

Dimpotrivă, grădinile, păşunile, fânețele şi pădurile se găsesc în proporție mai mare în teritoriile locuite de Români, decât în restul Ungariei.

Agricultura în teritoriile locuite de Români.

Intinderea totală a semănăturilor, în teritoriile locuite de Români, a fost în anul 1910 de 4.920.229 hectare, iar suprafața ogoarelor, care, din diferite cauze, au rămas neproductive, de 564.823 hectare.

Iată cum se împarte, după provincii, pământul de cultură, în teritoriile locuite de Români:[1])

Transilvania . .	1.289.936 ha.	semănături	296.415 ha.	ogoare,
Banatul	1.422.117 »	»	30.974 »	»
Crişana	1.800.881 »	»	136.199 »	»
Maramureş . .	407.895 »	»	101.235 »	»
Total . .	4.920.229 ha.	semănături	564.823 ha.	ogoare.

Grâul. In teritoriile locuite de Români, ca şi în restul Ungariei de altfel, se cultivă mai mult grâul de toamnă decât cel de primăvară.

Dacă privim cele trei mari regiuni: Transilvania, Banatul şi Crişana cu Maramureşul, vedem că cea mai mare cantitate de grâu de toamnă, se cultivă în Banat, şi anume peste 631 mii de hectare, ceeace însemnează peste 47% din totalul culturii grâului; urmează apoi Crişana şi Maramureşul cu aproape 400 mii de hectare, adică aproape 30%, şi apoi Transilvania cu peste 303 mii hectare, adică 23%. Să se observe că întreaga Transilvania, cu toate cele 303 mii de hectare ce cultivă, rămâne totuşi în urma Torontalului, care, singur, cultivă peste 345 mii hectare.

Comitatele care cultivă mai mult grâu, sunt în Banat: Torontalul cu 345 mii hectare, Timiş cu 212 mii, iar în partea de nord a Mureşului: comitatele Bihor, cu 148 mii şi Arad cu 122 mii de hectare. In Transilvania sunt comitatele Huniedoara, cu 37 mii, Cojocna cu 33 mii, şi Alba-de-Jos, cu 32 mii hectare.

Cea mai redusă cultură de grâu de toamnă, o înregistrăm în Maramureş, unde abia au fost semănate 1.063 hectare, şi după el, în Transilvania, şi anume în comitatele Ciuc, cu 2.400, Braşov cu 5.800 şi Făgăraş cu 8.000 hectare.

Grâul de primăvară se cultivă pe o scară ceva mai întinsă în următoarele comitate ale Transilvaniei: Cluj cu

1) Valeriu Popa şi Nicolae Istrate: *Op citat*; deasemenea şi Ion şi Iuliu Enescu: *Ardealul. Banatul, Crişana şi Maramureş, 1915.*

12.600 hectare, Turda-Arieș cu 12.300, Huniedoara cu 11.800, și Alba-de-Jos cu 8.100 hectare; toate acestea la un loc reprezintă peste 65% din totalul grâului de primăvară.

In anul 1910 producția grâului a fost de 13.4 chintale metrice la hectar, și a variat între 10.8 cât a fost în comitatul Solnoc-Dobâca, și între 17.2 cât s'a recoltat în Sălagiu.

Urmărind producțiunea pe comitate se constată că producția medie a Transilvaniei, care este de 12.6 chintale metrice, este neasemănat mai mică decât a comitatelor dintre Tisa și Munții Apuseni, unde a ajuns în mijlociu la 13.8 chintale.

Producțiuni mai mari de 14 chintale la hectar, au fost în comitatele: Brașov, Făgăraș, Târnava-Mică și Sibiu, din Transilvania adică acolo unde se găsește o mai deasă populație săsească, precum și în comitatele Torontal, Sălagiu și Sătmar, din Banat și stânga Tisei.

Porumbul se cultivă aproape pe aceeași întindere ca și grâul, și în toate comitatele fără deosebire. Regiunea Crișana și Maramureș cultivă 329.000 hectare, adică 26% din totalul suprafeței destinată porumbului; Banatul 505.000 hectare, 41%; iar Transilvania 423.000 hectare, adică 33%.

Reese dar că cea mai întinsă cultură de porumb se face în Banat, apoi în Transilvania și mai puțină în Crișana și Maramureș.

Dintre comitatele de dincolo de Munții Apuseni, acelea în care se cultivă mai mult porumb sunt: Torontalul, cu 250.000 hectare, Timiș cu 161.000 hectare, și Bihor cu 108.000 hectare; mai puțin porumb cultivă comitatele: Maramureș cu abiă 29.000 hectare și Sălagiul cu 41.000 hectare.

In Transilvania cultura cea mai întinsă de porumb se face în comitatele Solnoc-Dobâca, cu 64.000 hectare, și Huniedoara, cu 57.000 hectare, iar cea mai restrânsă, adică sub 10.000 hectare, se face în comitatele Ciuc, cu 1.400, Brașov, cu 4.500 și Trei-Scaune, cu 8.300 hectare.

Producțiunea porumbului a fost în generalitatea ei foarte ridicată, socotindu-se în mediu, pânăla 18 și adesea și peste 18 chintale metrice la hectar.

Variațiunile de producțiune sunt între 13.5 și 25.4. Luate după regiuni, cele mai mari producțiuni medii s'au obținut în comitatele din Banat; urmează apoi comitatele din Crișana, și în sfârșit, Transilvania.

Comitatele cu producțiuni mai mari de 20 chintale sunt: Torontalul cu 25.4, Timiș cu 21.7, și Făgărașul cu 20.8.

Sub 15 chintale la hectar, nu poate fi trecut decât comitatul Ciuc, care a dat 13.5.

Ovăzul este planta care după grâu și porumb, se cultivă pe întinderile cele mai mari. Cultura ovăzului este însă mai răspândită în Transilvania, unde se seamănă în mediu, cam 167.000 hectare, adică 45% din întinderea totală sămănată cu ovăz; urmează apoi Crișana și Maramureșul cu 106.000 hectare, adică 30%, și Banatul cu 93.000 hectare, adică 25%.

In regiunea dintre Munții Apuseni și Tisa, comitatele care cultivă mai mult ovăz, sunt: Torontalul cu 38.800 hectare, și Timiș cu 32.300 hectare, pe când Sălagiul și Aradul, sunt dintre cele care cultivă mai puțin, adică, primul semănând 12.500 hectare, iar al doilea 18.900 hectare. In Transilvania comitatele fiind comparativ mai mici, face ca și întinderea terenului semănat cu ovăz să fie mai redusă. Astfel se înregistrează 24.400 hectare maximum în comitatele Solnoc-Dobâca, și minimum sub 5000 hectare numai în comitatele Brașov și Târnava-Mică.

Producțiunea ovăzului se înfățișează în generalitatea ei, tot atât de variată ca și aceea a orzului. In medie însă, se pare că în Transilvania se obțin cele mai mari producțiuni, față de restul teritoriului din Ardeal.

Producțiunea medie la hectar variază între 6.5 chintale, cât s'a înregistrat la 1910 în comitatul Ciuc, și 14.7 cât a fost în comitatul Sibiu. Comitatele cu producțiuni mai mari de 14 chintale nu sunt de cât două, și anume: Făgărașul și Sibiul, iar acelea care dau sub 10 chintale la hectar sunt: în Transilvania, Turda-Arieș cu 9.1, Alba-de-Jos, cu 8.7, Huniedoara cu 8.8, și Ciuc cu 6.5, iar în celelalte regiuni, Bihorul cu 9.8, Caraș-Severin cu 9.5, Maramureșul cu 8.9, Arad cu 8.9 și Sătmar cu 8.3.

Secara. Asemenea grâului, Românii cultivă în teritoriile lor, secară de toamnă și secară de primăvară.

Dintre acestea două, aceea care se cultivă mai mult este secara de toamnă, și anume, în proporție de $^2/_3$ față de secara de primăvară, care ocupă restul.

Cantitatea cea mai mare de secară de toamnă se cultivă în regiunea de Nord a Mureșului, unde se samănă anual peste 80.200 hectare, adică 53% din totalul teritoriului destinat secarei.

Comitatele care cultivă mai multă secară sunt: Bihorul cu 36.000 hectare, Sătmarul cu 34.500; în Banat, comitatul Timiș cu 6000 hectare, și în Transilvania, comitatele Ciuc cu 14.300, Trei-Scaune cu 9.800 și Făgărașul cu 6.600 hectare.

Cea mai puțină secară se cultivă în Bistrița-Năsăud, unde se seamănă anual abiă 142 hectare; urmează apoi Sibiul, Târnava-Mică, Murăș-Turda, Alba-de-Jos și Maramureșul, cu mai puțin de 1000 hectare.

Secara de primăvară este ceva mai răspândită în comitatele Turda-Arieș și Huniedoara, ca și în Bihor, unde trece de 1.200 hectare; foarte puțin răspândită este în comitatele: Târnava-Mare și Mică, Odorhei, Torontalul, Arad și Sălagiu, unde cultura ei se ridică abiă la 40 hectare, și uneori și sub această cifră.

Producțiunea medie a secarei, a fost, în același an, 1910, ceva mai mică decât a grâului, și a atins în medie 12.4 chintale metrice la hectar, variind între 9.4 cât a dat în Sibiu. La această cultură se observă în general că ea a avut o vegetație egală, atât în Transilvania cât și în Banat și în părțile din stânga Tisei.

Producțiuni mai mari de 14 chintale la hectar se găsesc numai în Transilvania, și anume: în Sibiu 16.3, Brașov 15.5, Făgăraș 14.1 și Târnava-Mică 14.1.

Orzul. Cultura orzului se împarte deasemenea, după anotimpul în care se fac semănăturile, în cultură de primăvară și de toamnă; mai răspândită însă este cultura de primăvară, și anume în proporție de $^5/_6$ față de $^1/_6$.

Cultura orzului de toamnă este limitată aproape numai la comitatele Bihor, Sătmar, Arad, Caraș-Severin și mai cu seamă în Timiș și Torontal, adică la șes, unde se cultivă la un loc 21.300 hectare, ceeace reprezintă 92% din totalul orzului de toamnă. In comitatele Brașov, Ciuc și Trei-Scaune, nu se fac semănături de orz.

Orzul de primăvară se cultivă în toate comitatele, dar mai ales în Transilvania, unde s'au semănat 57.600 hectare, adică 48% din totalul suprafeței destinată culturii orzului. Comitatele în care cultura orzului este mai întinsă, sunt: Bihorul cu 21.400 hectare, Aradul cu 10.400, Torontalul cu 11.900 și Trei-Scaune cu 10.100 hectare.

Producțiunea orzului variază foarte mult dela un comitat la altul, nu numai în Transilvania, dar și în celelalte părți, de pildă:

în Transilvania	producțiuni	dela	8.7	chintale, la	16.6
» Banat	»	»	8.9	» »	17.4
» Crișana și Maramureș	»	»	8.6	» »	14.7

Cele mai mari producțiuni la hectar, s'au înregistrat în comitatele: Brașov 16.7, Făgăraș 16.6, Sibiu 15.1.

Cartofii, se cultivă în mare cantitate în Transilvania și Maramureș, și în cantitate mult mai mică în Banat. In Transilvania se înregistrează, de pildă, 39.200 hectare semănate cu cartofi, adică 40% din totalul întinderii destinată acestui pro-

duct; în Maramureș 40.000 hectare, adică 41 %, pe când în Banat nu se cultivă decât 17.000 hectare, adică 19 %.

Cea mai întinsă cultură de cartofi se face în Maramureș, unde s'au semănat în 1910, 15.000 hectare, și în Sătmar, unde s'au semănat tot atunci 10.800 hectare; apoi în coltul format de comitatele Făgăraș, cu 5.500, Trei-Scaune cu 5.900, Brașov cu 4.200, Ciuc cu 3.500, și în sfârșit, Huniedoara cu 4.100 hectare.

Producțiunea cartofilor a fost relativ mică, fiind în majoritate abiă de $^3/_4$ de vagon la hectar. Ea variază între 43.6 chintale, cât a dat în Turda-Arieș, și 171.4 chintale, cât a dat la Brașov. Producțiuni peste 100 chintale la hectar nu s'au înregistrat decât în comitatele Brașov cu 171.4, Făgăraș cu 124.0 și Sibiu cu 105.1.

Recoltele principalelor culturi agricole, în anul 1910.

(După Anuarul Statistic al Ungariei, din acel an)

COMITATE	PRODUCȚIUNEA TOTALĂ					
	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb	Cartofi
	Chintale metrice					
Alba-de-Jos . .	545.565	17.172	17.854	53.686	698.847	80.711
Bistrița-Năsăud	203.158	2.724	28.832	178.694	305.178	68.786
Brașov	90.004	33.280	150.183	53.012	83.679	721.043
Ciuc	31.244	144.394	51.486	83.233	18.954	236.484
Făgăraș . . .	133 780	95.517	19.478	142.463	253.953	685.097
Trei-Scaune .	173 280	123.568	100.569	133.953	125.648	484.487
Huniedoara .	608.788	83.501	17.769	95.540	1.127.719	182.489
Târnava-Mică .	277.407	24.258	17.232	48.501	474.783	46.178
Cojocna . . .	528.952	72.915	89.412	144.027	697.355	115.418
Mureș-Turda .	368.921	17.746	50.549	155.573	574.676	71.172
Târnava-Mare .	312.948	20.984	16.108	144.633	571.022	274.702
Sibiu	272.197	24.692	33.629	104.981	376.111	289.870
Solnoc-Dobâca	352.766	27.690	28.328	237.160	951.131	64.946
Turda-Arieș .	439.172	37.474	51.822	71.050	497.083	67.739
Odorhei . . .	213.477	45.451	12.132	14.624	260.761	92.345
Transilvania . .	**4 551.659**	**771.366**	**685.383**	**1.761.085**	**7.016.900**	**3.481.067**
Torontal . . .	4.752.359	86.995	225.847	432.299	6.290.625	709.739
Timiș	2.908.169	112.489	135.721	339.895	3.453.954	320.523
Caraș-Severin .	899.925	28.380	25.942	201.816	1.457.701	248.482
Banat	**8 560.453**	**227.864**	**387.510**	**974.010**	**11 202.280**	**1.278.744**

(Continuă pe pagina următoare)

(Urmare)

COMITATE	PRODUCȚIUNEA TOTALĂ					
	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb	Cartofi
	Chintale metrice					
Arad	1.823.895	112.996	158.413	190.415	1.747.855	180.259
Cenad	821.063	22.889	139.857	48.790	990.184	114.634
Bichiș	1.787.698	61.791	392.006	134.174	1.390.952	101.759
Bihor	1.951.683	620.417	221.807	247.723	1.843.561	666 812
Haiduc . . .	929.553	214.934	161.478	54.795	751.898	205.930
Sabolci	853.770	969.305	112.689	80.486	652.931	2.687.498
Sălagiu	516.990	89.123	39.217	111.809	702.041	170.810
Crișana	**8.684.652**	**2.091.455**	**1.225.467**	**868 192**	**8 079.422**	**4.127.702**
Maramureș . .	27.379	16.594	16.562	206.311	457.094	909.865
Satu-Mare . .	1.188.502	445.198	86.660	252.482	1.080.854	1.070.515
Ugocia . . .	151.136	50.239	5.312	75.270	219.134	141.840
Maramureș . .	**1.367.017**	**512.031**	**108.534**	**534.063**	**1.757.082**	**2.122.210**
Recapitulație						
Transilvania . .	4.551.659	771.366	685.383	1.761.085	7.016.900	3.481.067
Banat	8.560.453	227.864	387.510	974.010	11.202.280	1.278.744
Crișana	8.684.652	2.091.455	1.225.467	868 192	8.079.422	4.127.702
Maramureș . .	1.367.017	512.031	108.534	534.063	1.757.082	2.122.210
Total .	**23 163.781**	**3.602.716**	**2.406.894**	**4.137.350**	**28.055.684**	**11.009.723**
Ungaria	46.185.380	13.294.103	11.676.584	10.262.285	47.686.809	48.164.912

Sfecla. Cultura acestei plante se face pe o scară foarte întinsă în țările locuite de Români, și se împarte, după trebuințele pentru care este cultivată, în *sfeclă de zahăr* și *sfeclă de nutreț.*

Sfecla de zahăr se cultivă pe o mare întindere în comitatele, în care se găsesc în apropierea fabricilor. Totuși cea mai multă sfeclă se cultivă în comitatele Brașov, Bihor, Torontal și Arad. Suprafața reprezentată de aceste comitate este de 8.800 hectare, adică 80 % din totalul culturii de sfeclă.

Sfecla de nutreț se cultivă pe o scară mult mai întinsă de cât cea de zahăr, și anume în proporție de $^2/_3$ la $^1/_3$. Luată pe regiuni, se constată că: Crișana și Maramureșul cultivă la un loc 18 300 hectare, adică 48 % Transilvania 13.400 hectare, adică 35 %, și Banatul numai 6.600 hectare, adică 17 % din totalul culturii de sfeclă.

Mazărea, bobul și *lintea* se cultivă pe întinderi foarte reduse. Ele ar puteà fi uzitate pentru îmbunătățirea pământului, căruia i s'ar înapoia azotul absorbit de celelalte plante; dar această operațiune de reconfortare a solului, se săvârșește mai ales cu trifoiul și borceagul.

Cultura lor se face mai mult pentru trebuințele casnice, și nu prezintă nici o importanță în economia generală a țării.

Tutunul se cultivă mai mult în regiunea de dincolo de Munții Apuseni, și mai cu deosebire în Crișana, decât în celelalte părți ale Ardealului.

In anul 1910, s'a cultivat în toată Ungaria, tutun pe o întindere de 51.771 hectare, de către 11.938 cultivatori, din 941 de comune. Producțiunea a fost în acel an de 671.504 chintale metrice, plătindu-se suma de 29.455.760 coroane pentru cumpărarea întregei culturi.

In același an s'a cultivat în teritoriile locuite de Români, tutun pe o suprafață de 30.809 hectare, de către un număr de 7.285 cultivatori, aparținând la 482 comune. Producțiunea a fost în aceste teritorii de 401.799 chintale metrice, iar sumele plătite pentru cumpărarea tutunului s'au urcat la 17.009.826 coroane.

Cea mai mare întindere cultivată cu tutun se află în Crișana, adică 25.197 hectare, din care numai 13.740 hectare în comitatul Sabolci. Suprafețe cu mult mai mici, dar totuși destul de însemnate cultivate cu tutun, se întâlnesc și în celelalte comitate ale Crișanei, și anume : în Cenad 3.072 hectare, Bichiș 2.235 hectare, Bihor 2.218 hectare, Arad 1.953 hectare, Haiduc 1.623 hectare, și Sălagiu 356 hectare.

In Maramureș se cultivă tutun numai în două comitate și anume : Satu-Mare cu 2.715 hectare, și Ugocia cu 244 hectare. De asemenea, în Banat cultura tutunului este limitată numai la comitatele : Torontal cu 1.538 hectare și Timiș cu 958 hectare.

Transilvania posedă neînsemnate suprafețe cultivate cu tutun, în cinci comitate, și anume : Murăș-Turda 81 hectare, Turda-Arieș 49 hectare, Făgăraș 19 hectare, Cojocna 5 hectare și Târnava-Mică 3 hectare.

După provincii, avem următoarea producțiune și următoarele sume plătite pentru cumpărarea tutunului :

Transilvania	1.492	chint. m.	85.208	coroane.
Banatul	21.546	» »	990.018	»
Crișana	337.287	» »	14.179.312	»
Maramureș	41.474	» »	1.755.280	»
Total . . .	401.799	chint. m.	17.009.818	coroane.

Alăturându-se suprafața cultivată cu tutun din teritoriile locuite de Români, la aceea utilizată în același fel, a întregei Ungarii, se observă că tutunul este cultivat pe o mai mare întindere în aceste teritorii, decât în restul Ungariei.

Producţiunea tutunului, precum şi sumele plătite pentru cumpărarea recoltei, în anul 1910.

(După Anuarul Statistic al Ungariei, din acel an)

COMITATE	Numărul Comunelor în care s'a cultivat tutun	Numărul Cultivatorilor de tutun	Suprafaţa plantată cu tutun	Producţiunea	Sumele plătite pentru cumpărarea tutunului
			Hectare	Chint. mt.	Coroane
Făgăraş	1	1	19	242	15.770
Târnava-Mare	3	25	3	29	1.287
Cojocna	3	15	5	59	3.600
Mureş-Turda	33	862	81	411	19.750
Turda-Arieş	7	52	49	751	44.801
Transilvania	**47**	**955**	**157**	**1.492**	**85.208**
Torontal	24	1.249	1.538	13.168	513.360
Timiş	26	1.464	958	8.375	476.566
Caraş-Severin	1	1	—	3	92
Banat	**51**	**2.714**	**2.496**	**21.546**	**990.018**
Arad	35	456	1.953	19.082	892.964
Cenad	21	520	3.072	28.178	1.373.781
Bichiş	20	275	2.235	25.538	1.215.128
Bihor	38	132	2.218	30.862	1.302.261
Haiduc	24	792	1.623	22.219	962.179
Sabolci	140	1.039	13.740	205.367	8.276.625
Sălagiu	16	95	356	4.041	156.374
Crişana	**294**	**3.309**	**25.197**	**337.287**	**14.179.312**
Sătmar	78	288	2.715	38.474	1.619.196
Ugocia	12	19	244	3.000	136.084
Maramureş	**90**	**307**	**2.959**	**41.474**	**1.755.280**

Recapitulaţie

Transilvania	47	955	157	1.492	85.208
Banat	51	2.714	2.496	21.546	990.018
Crişana	294	3.309	25.197	337.287	14.179.312
Maramureş	90	307	2.959	41.474	1.755.280
Total	**482**	**7.285**	**30.809**	**401.799**	**17.009.818**
Ungaria	941	11.938	51.771	671.504	29.455.769

Plantele textile. Dintre plantele textile principala plantă este cânepa, care se cultivă pe 25.100 hectare, fiindcă cultura inului se face mai mult pentru trebuințele casnice.

Ca cultură cânepa este mai răspândită în Crișana și Maramureș, unde s'au semănat în 1910 aproape 11.400 hectare, adică 45%, apoi în Transilvania unde găsim 10.300 hectare, adică 41%, și mai puțin răspândită în Banat unde nu sunt decât 3.400 hectare, adică 14% din totalul suprafețelor cultivate. In regiunea de câmpie, dincolo de Munții Apuseni cea mai multă cânepă se cultivă în Bihor 3.150 hectare, și în Satu-Mare 2.694 hectare, iar cea mai puțină în Timiș, unde nu sunt decât numai 851 hectare. In Transilvania în fruntea comitatelor stau Huniedoara cu 1 683 hectare, Solnoc-Dobâca cu 1.584 hectare și Cojocna cu 1.306 hectare, cea mai redusă cultură este în comitatul Brașov, unde abiă se găsesc 32 hectare.

Inul se cultivă în comitatele: Torontal (388 ha), Ugocia (190 ha.), Bihor (177 ha.), Maramureș (166 ha.), Ciuc (152 ha.), Bichiș (144 ha.), și Huniedoara (136 ha.).

Viile. Producțiunea viilor, îndeajuns de răspândită în teritoriile locuite de Români, a avut să sufere în ultimii ani de filoxeră, care a nimicit o bună parte din podgoriile locuitorilor.

Pentru a se remedia răul și a se preveni pe viitor asemenea ravagii, viticultorii au început să replanteze viile cu viță americană altoită, sau să planteze viță indigenă în terenuri nisipoase, unde filoxera nu poate trăi.

Intrucât privește podgoriile existente, ele sunt apărate contra filoxerei și a altor insecte vătămătoare, prin stropirea cu sulfură de carbon.

Vinul produs de vița americană fiind inferior celui produs de vița indigenă, producătorii au introdus tratarea cu sulfură de carbon nu numai a viilor vechi, dar și a celor tinere, cari sunt făcute din butașii de viță indigenă, pe o scară foarte întinsă.

Statul încurajează în diferite moduri pe viticultori; astfel, pentruca aceștia să poată avea la îndemână cantitățile de sulfură de carbon necesare, și pe un preț convenabil, Statul a întemeiat la Zlatna o fabrică, precum și mai multe depozite de sulfură de carbon în diferite părți ale țării. Cheltuelile de transport de la fabrică la depozite, privesc pe Stat.

In scopul ca replantarea cu viță americană altoită să se facă cât mai cu succes, Statul a creiat câmpuri de experiență, unde s'au studiat port-altoii cei mai buni pentru diferitele centre viticole.

In ceeace privește adaptarea diferitelor soiuri de port-altoi, s'a ajuns la următoarele concluziuni:

Riparia Gloire, bună pentru terenurile fertile, profunde și fără calcar. Dă rezultate bune și regulate. Cere însă mult îngrășământ, suferă de secetă și nu durează mult. Poate fi înlocuită cu succes cu Riparia et Berlandieri.

Rupestris du Lot, bun port-altoi, viguros și roditor, dar de cele mai multe ori tardiv.

Solonis a fost înlăturat cu totul din cauza slabei sale rezistențe la filoxeră.

Riparia et Rupestris este introdusă numai de câțiva ani de către importatorii francezi, mai ales în Transilvania. Se comportă la fel cu Solonis et Riparia, care, în general constitue un port-altoi viguros, fertil și rezistent la umezeală.

Aramon et Rupestris convine terenurilor calde și văroase (până la 40% var). Se plantează mult și cu bune rezultate; se pare că dintre toți hibrizii noi, Riparia et Berlandieri va fi acela care în viitor va fi mai mult importat.

Din pepinierele sale, Statul a distribuit producătorilor port-altoi și vițe altoite pe prețuri reduse; astfel, în 1910 s'au distribuit 25.000.000 vițe altoite și 40–50.000.000 de port-altoi.

Societățile viticole, comunele, municipalitățile, au dat un larg concurs Statului, în această operă de înflorire a culturei viței de vie, prin înființarea de nouă și bogate pepiniere în diferite părți ale țării.

Prin legea din 1896, și în vederea accelerării replantării viilor, s'a dat putința podgorenilor de a face împrumuturi cu dobânzi mici, de 5.25 %, pe garanția Statului. Rambursarea sumelor împrumutate se face în 15 anuități plătibile la 1 Noembrie a fiecărui an, și începând cu al 5-lea an dela plantare, adică atunci când viea este dată pe rod. Viile plantate sunt scutite de impozite timp de zece ani, afară de cele situate în terenuri nisipoase, care nu sunt scutite de cât 6 ani.

De asemenea, Statul a vândut în condițiuni avantajoase o mare parte din ținuturile nisipoase dela Deliblat, și anume 2.878 hectare, pentru a fi plantate cu vii.

Din tabloul de mai jos se vede că cultura viilor, în teritoriile locuite de Români, a ocupat o suprafață de 78.205 hectare, și se împarte, după provincii, în modul următor:

Transilvania	12.060 ha.
Banat	28.935 „
Crișana	32.621 „
Maramureș	4.589 „
Total . . .	78.205 ha.

Cele mai întinse suprafețe cultivate cu vii se găsesc în comitatele: Timiș (14.865 ha.), Torontal (12.608 ha.), Bihor (9.002 ha.), Arad (7.167 ha.), Sabolci (6.903 ha.), Haiduc (4.110 ha.), Satu-Mare (3.880 ha.), Sălagiu (2.970 ha.), Târnava-Mare (2.221 ha.), Alba-de-Jos (2.123 ha.) și Târnava-Mică (1.893 ha.).

In terenuri nisipoase s'au plantat 18.354 ha. de vie, cu deosebire în comitatele: Sabolci (6.611 ha.), Haiduc (3.374 ha.), Timiș (3.238 ha.), Bihor (2.201 ha.), și Satu-Mare (1.655 ha.). Plantații cu viță europeană sunt mai ales în comitatele: Torontal (9.143 ha.), Timiș (1.655 ha.), Târnava-Mare (1.400 ha.) și Sibiu (1.074 ha.); iar plantațiile cu viță americană sunt mai numeroase în comitatele: Timiș (9.972 ha.) Bihor (6.448 ha.), Arad (6.258 ha.), Sălagiu (2.879 ha.), Torontal (2.744 ha.), și Sătmar (1.985 ha.).

Cultura viei este deci mult mai bine reprezentată în comitatele dintre Munții Apuseni și Tisa, pentrucă în această regiune se cultivă 30.155 hectare, ceeace însemnează 71.4% din total, pe când în Transilvania nu se cultivă decât numai 12.060 hectare, adică 28.6%. Aceasta se datorește în bună parte climatului, care aci este mult mai favorabil decât în Transilvania, și în al doilea rând, stării materiale a țăranilor, a asociațiunilor viticole, și în fine sprijinului dat de Stat.

Replantarea viilor cu viță americană altoită se știe că reclamă mari cheltueli, pe care mai ales, țăranul român, cu greu le poate suportă.

Producțiunea viilor a fost în Transilvania de 117.258 hectolitri, în Banat de 202.333 hl., în Crișana de 358.972 hl., și în Maramureș de 46.388 hl. Repartizată pe comitate, producțiunea viilor a fost mai însemnată în: Timiș (132.737 hl.), în Arad (117.201 hl.), Bihor (90 234 hl.), Sălagiu (65.022 hl.), Torontal (64.762 hl.), Sabolci (60.337 hl.), Satu-Mare (34.050 hl.), Târnava-Mică (31.128 hl.), Alba-de-Jos (30.908 hl.).

Valoarea producțiunii viilor din teritoriile locuite de Români a fost în anul 1910 de 30.241.943 cor. Repartizată pe comitate, valoarea producțiunii a fost în Timiș de aproape 5 milioane cor., în Arad de peste 4 milioane cor., în Bihor de peste $3\frac{1}{4}$ milioane cor., în Torontal de $2\frac{3}{4}$ milioane cor., în Sabolci de aproape $2\frac{3}{4}$ milioane cor., în Sălagiu de peste $2\frac{1}{4}$ milioane cor., în Târnava-Mică de aproape 2 milioane cor., în Alba-de-Jos de aproape $1\frac{3}{4}$ milioane cor., și în Satu-Mare de aproape $1\frac{1}{2}$ milioane cor.

Intinderea şi producţiunea viilor, în anul 1910

(După Anuarul Statistic al Ungariei, din acel an)

COMITATE	VII					
	în terenuri nisip.	plantate cu viţă europ.	plantate cu viţă americ.	Total	Producţiunea	Valoarea recoltei
	Hectare				Hectolitri	Coroane
Alba-de-jos	—	598	1.525	2.123	30.908	1.711.860
Bistriţa-Năsăud	2	383	160	545	3.971	197.129
Braşov	—	—	—	—	—	—
Ciuc	—	—	—	—	—	—
Făgăraş	—	54	—	54	346	15.440
Trei-Scaune	—	5	—	5	42	2.736
Huniedoara	—	399	146	545	1.557	74.407
Târnava-Mică	7	487	1.399	1.893	31.128	1.845.666
Cojocna	1	406	270	677	4.820	327.225
Mureş-Turda	6	790	373	1.169	3.262	188.333
Târnava-Mare	46	1.400	775	2.221	21.661	1.102.618
Sibiu	—	1.074	298	1.372	9.934	371.385
Solnoc-Dobâca	12	241	169	422	2.141	130.293
Turda-Arieş	—	229	663	892	7.264	413.778
Odorhei	—	142	—	142	218	9.632
Transilvania	**74**	**6 208**	**5.778**	**12.060**	**117.258**	**6.390.502**
Torontal	7	9.143	2.744	12.608	64.726	2.723.221
Timiş	3.238	1.655	9.972	14.865	132.737	4.921.813
Caraş-Severin	4	257	1.201	1.462	4.870	230.017
Banat	**3.963**	**11.055**	**13.917**	**28.935**	**202.333**	**7.875.151**
Arad	308	601	6.258	7.167	117 201	4.136.519
Cenad	151	344	111	606	1.414	74.207
Bichiş	—	855	1.008	1.863	5.112	268.244
Bihor	2.201	353	6.448	9.002	90.234	3.311.626
Haiduc	3.374	443	293	4.110	19.652	831.733
Sabolci	6.611	238	54	6.903	60.337	2.671.505
Sălagiu	13	78	2.879	2.970	65.022	2.277.642
Crişana	**12.658**	**2 912**	**17.051**	**32.621**	**358.972**	**13.571.476**
Maramureş	—	5	1	6	8	642
Satu-Mare	1.655	240	1.985	3.880	34.050	1.410.100
Ugocia	4	61	638	703	12.330	994.172
Maramureş	**1.659**	**306**	**2.624**	**4.589**	**46.388**	**2.404.814**
Recapitulaţie						
Transilvania	74	6.208	5.778	12.060	117.258	6.390.502
Banat	3.963	11.055	13.917	28.935	202.333	7.875.151
Crişana	12.658	2.912	17.051	32.621	358.972	13.571.476
Maramureş	1.659	306	2.624	4.589	46.388	2.404.814
Total	**18.354**	**20.481**	**39.370**	**78.205**	**724.951**	**30.241.943**
Ungaria	125.483	79.882	99.787	305.152	2.541.378	110.160.286

Pomicultura. In ultimile două decenii, plantarea pomilor fructiferi a luat o mare desvoltare în toată Ungaria. Numărul pomilor nou plantați se socotește anual la peste un milion. Cu toate acestea lipsesc date mai recente asupra pomiculturii din Ungaria.

In tablourile noastre de mai jos ne vom folosi de rezultatele Anchetei Agrare din anul 1895, ținând însă seamă numai de repartizarea pomilor fructiferi în ținuturile locuite de Români.

In același an se aflau, după cum arată tabloul ací alăturat, în cuprinsul provinciilor locuite de Români, un total de 30.082.744 pomi fructiferi, repartizându-se astfel:[1])

Transilvania	10.910.291	pomi fructiferi
Banat	7.701.032	» »
Crișana	7.886.474	» »
Maramureș	3.584.947	» »
Total . . .	30.082.744	pomi fructiferi.

1) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat*, pag. 50.

Numărul pomi

COMITATELE	Meri	Peri	Cireşi	Vişini	Persici
				B	U
Alba-de-Jos	109.208	35.182	17.210	23.573	29.929
Bistriţa-Năsăud . .	170.412	55.978	14.846	17.388	13.509
Braşov	96.961	47.262	12.337	7.289	901
Ciuc	29.480	18.648	2.247	14.199	308
Făgăraş	96.381	36.160	5.725	18.746	1.055
Trei-Scaune	96.553	51.708	9.472	38.894	1.003
Huniedoara	152.716	57.863	44.564	29 555	43.219
Târnava-Mică . . .	84.302	32.446	5.820	8.798	29.430
Cojocna	133.956	62.348	16.098	24.383	14.340
Mureş-Turda . . .	161.114	56.510	35.009	47.399	23.244
Târnava-Mare . . .	182.661	72.130	6.061	7.242	23.350
Sibiu	140.434	57.375	29.947	24.415	21.887
Solnoc-Dobâca . .	136.405	52.956	20.863	18.198	10.269
Turda-Arieş . . .	75.145	27.170	11.798	18.523	15.022
Odorhei	108.539	48.881	13.380	32.967	6.394
Transilvania . . .	**1.774.267**	**712.647**	**245.377**	**331.569**	**233.860**
Torontal	299.997	79.824	96.944	200.860	73.216
Timiş	231.915	67.688	50.786	98.213	69.769
Caraş-Severin . . .	278.206	92.030	192.373	32.877	40.202
Banat	**810.118**	**239.542**	**290.103**	**331.950**	**183.187**
Arad	180.815	70.716	41.199	111.101	44.799
Cenad	72.904	24.315	12.606	129.711	7.673
Bichiş	186.673	83.977	34.313	215.472	27.066
Bihor	295.036	123.249	80.326	169.633	120.482
Haiduc	73.222	34.232	9.482	49.398	20.833
Sabolci	105.222	38.818	14.947	94.212	36.875
Sălagiu	192.990	72.330	47.275	50.253	58.850
Crişana	**1.106.862**	**447.637**	**240.148**	**819.780**	**316.578**
Maramureş	260.177	65.069	18.752	13.377	5.444
Satu-Mare	225.351	94.720	29.825	74.676	59.088
Ugocia	52.050	28.695	11.491	16.080	20.766
Maramureş	**537.578**	**186.754**	**60.068**	**104.133**	**85.298**
				R e c a p i	
Transilvania . . .	1.774.267	712.647	245.377	331.569	233.860
Banat	810.118	239.542	290.103	331.950	183.187
Crişana	1.106.862	447.637	240.148	819.780	316.378
Maramureş	537.578	186.754	60.068	104 133	85.298
Total .	**4.228.825**	**1,586.580**	**835.696**	**1.587.432**	**818.923**

lor fructiferi

Caişi	Pruni	Nuci	Migdali	Castani	Duzi	Total
C À Ţ I						
8.242	456.426	17.427	789	610	14.522	713.118
5.432	348.968	15.015	181	891	2.764	645.384
1.600	159.463	6.785	75	204	1.865	334.742
260	29.696	326	25	278	726	96.193
520	171.200	6.385	55	57	2,866	339.150
1.918	301.865	5.172	100	674	11.205	518.594
8.592	1.963.283	66.170	1.694	539	33.052	2.400.647
4.307	282.385	16.049	295	252	13.993	478.077
6.586	502.064	19.591	478	246	18.721	798.811
6.539	471.146	19.056	352	1.873	16 770	859.012
4.009	593.774	23.265	332	240	4.500	917.564
2,605	537.110	19.290	256	160	8.421	841.900
4.089	597.931	26.636	321	883	15.668	884.219
3.927	227.668	8.853	698	395	6.530	395.729
1.883	461.659	9.534	135	189	23.590	707.151
60 509	**7.104.638**	**259.554**	**5.186**	**7.491**	**175.193**	**10 910 291**
51.947	170.772	45.269	4.046	26.162	395.708	1.394.745
35.226	798.317	44.072	3.507	3.328	320.396	1.723.237
16.054	3 704.024	113.506	1.624	833	111.321	4.583.050
103.247	**4.673.113**	**202.847**	**9.177**	**30.323**	**827.425**	**7.701.032**
17.848	824.070	73.956	3.196	5.431	107.417	1.480.548
17.963	87.443	13.323	873	1.932	111.095	479.838
30.135	334.150	32.069	2.003	3.619	140.576	1.090.053
28.053	1.161.893	92.183	4.671	2.622	100.637	2.178.785
20.856	121.336	21.117	864	524	45.168	397.032
17.114	199.846	25.836	806	621	57.854	592.151
12.103	1.132.324	58.766	658	1.008	41.510	1.668.067
144.072	**3.861.062**	**317.250**	**13.071**	**15.757**	**604.257**	**7.886.474**
3.959	635.498	26.044	446	306	2 921	1.031.993
18.684	1.318.863	104.445	1.955	11.892	60.048	1.999.547
6.136	367.747	38.461	673	626	12.412	553.407
28.779	**2.322.108**	**168.950**	**3.074**	**12.824**	**75.381**	**3.584.947**
f u l a ţ i e						
60.509	7.104.638	259.554	5.186	7.491	175.193	10.910.29[1]
103.247	4.673.113	202.847	9.177	30.323	827.425	7.701.032
144.072	3.861.062	317.250	13.071	15.757	604.257	7.886.474
28.779	2.322.108	168.950	3.074	12.824	75.381	3.584,947
336.607	**17.960.921**	**948.601**	**30.508**	**66.395**	**1.682 256**	**30.082.744**

Numărul cel mai mare al pomilor fructiferi îl găsim în comitatele Caraș-Severin (4.583.050), Huniedoara (2.400.647), Bihor (2.178.785), Timiș (1.723.237), Satu-Mare (1.999.547), Sălagiu (1.668.067), Arad (1.480.548), Torontal (1.394.745), Bichiș (1.090.053), Maramureș (1.031.993). Târnava-Mare (917.564), Solnoc-Dobâca (884.219), Sibiu (841.900), Murăș-Turda (839.012), Cojocna (798.811), Alba-de-Jos (713.118), Odorhei (707.151) și Bistrița-Năsăud (645.384).

După felul pomilor fructiferi au fost, în teritoriile locuite de Români : în total 4.228.825 meri, 1.586.580 peri, 835.696 cireși, 1.587.432 vișini, 818.923 persici, 336.607 caișI, 17.960.921 pruni, 948.601 nuci, 30.508 migdali, 66.395 castani și 1.682.256 duzi.

Cei mai mulți meri au fost în comitatele: Torontal (299.997), Bihor (295.036), Caraș-Severin (278.206), Maramureș (260.177), Timiș (231.915), Satu-Mare (225.351), Sălagiu (192.990), Bichiș (186.675), Târnava-Mare (182 661), Arad (180.815) și Bistrița-Năsăud (170.412).

Perii au fost mai numeroși în comitatele: Bihor (123.249), Satu-Mare (94.740), Caraș-Severin (92.030), Bichiș (83.977), Torontal (79.824), Sălagiu (72.330), Târnava-Mare (72.130), Arad (70.716), Timiș (67.688), Maramureș (65.069), Cojocna (62.348), Huniedoara (57.863) și Sibiu (57.375)

Cireșii au fost în număr mai mare în comitatele: Caraș-Severin (192.373), Bihor (80.326), Timiș (50.786), Sălagiu (47.275), Huniedoara (44 564), Torontal (46 944), Arad (41.199), Murăș-Turda (35.009), Bichiș (34.313), Sibiu (29.947) și Satu-Mare (29.825).

Numărul cel mai mare de vișini a fost în comitatele: Bichiș (215.472), Torontal (200.860), Bihor (169.633), Cenad (129.711), Arad (111.101), Timiș (98.213), Sabolci (94.212), Satu-Mare (74.676) și Sălagiu (50 253).

Persicii au fost mai numeroși în comitatele: Bihor (120.482), Torontal (73.216), Timiș (69.769), Satu-Mare (59.088), Sălagiu (58.850), Arad (44.799), Huniedoara (43.219) și Caraș-Severin (40.202).

Mai mulți caișI au fost în comitatele: Torontal (51.947), Timiș (35.246), Bichiș (30.135), Bihor (28.053), Haiduc (20.856), Satu-Mare (18.684), Cenad (17.963) și Arad (17.848). Cei mai puțin sunt în comitatele: Ciuc (260) și Făgăraș (520).

Prunii, cei mai numeroși pomi fructiferi, se găsesc cu deosebire în comitatele: Caraș-Severin (3.704.024), Huniedoara (1.963.283), Satu-Mare (1.318.863), Bihor (1.161.893),

Sălagiu (1.132.324), Arad (824.070), Timiș (798.317), Maramureș (635.498), Solnoc-Dobâca (597.931), Târnava-Mare (593.774) și Sibiu (537.110).

Cei mai mulți nuci au fost în comitatele: Caraș-Severin (113.506), Satu-Mare (104.445), Bihor (92.183), Arad (73.956), Huniedoara (66.170), Sălagiu (58.766), Torontal (45.269) și Timiș (44.072); iar cei mai puțini nuci au fost în comitatele: Ciuc (326), Trei-Scaune (5.172) și Făgăraș (6.385).

Migdali au fost mai mulți în comitatele: Bihor (4.671), Torontal (4.046), Timiș (3.507), Arad (3.196), Bichiș (2.003), Satu-Mare (1.955), Caraș-Severin (1.624) și Huniedoara (1.094); mai puțini în comitatele: Ciuc (25), Făgăraș (55) și Brașov (75).

Cei mai numeroși castani au fost în comitatele: Torontal (26.162), Satu-Mare (11.892), Arad (5.431), Bichiș (3.619), Timiș (3.328), Bihor (2.622), Cenad (1.932) și Murăș-Turda (1.873); iar mai puțini, în comitatul Făgăraș (57).

Numărul cel mai mare al duzilor a fost în comitatele: Torontal (395.708), Timiș (320.396), Bichiș (140.576), Caraș-Severin (111.321), Cenad (111.095), Arad (107.419) și Bihor (100.637).

Dela 1895 și până astăzi de sigur a crescut foarte mult numărul pomilor fructiferi, și în teritoriile locuite de Români, dacă facem socoteala, că pe fiecare an s'a mărit numărul pomilor în toată Ungaria cu peste un milion, și având în vedere că provinciile românești fac aproape jumătate din teritoriul Ungariei, — în 20 de ani a crescut numărul pomilor fructiferi în teritoriile românești cu cel puțin zece milioane, adică în total ar fi azi în Ardeal peste 40 de milioane.

Pădurile. In teritoriile locuite de Români, ca și în restul Ungariei, de altfel, pădurile sunt supuse unei legi prin care Statul a urmărit conservarea acestui bun de o importanță covârșitoare în economia generală a țării. Acea lege cuprinde toate felurile de păduri, și anume: pe acele de protecțiune, pe acele de pe nisipuri zburătoare, precum și pe acelea al căror sol nu ar puteà fi prielnic nici unui fel de cultură durabil, ca: ogoare, fânețe, grădină sau vie. In primele două soiuri de păduri, defrișarea și tăerea rasă sunt interzise; în cel de al treilea nu este permisă defrișarea. Deasemenea este interzisă în pădurile de protecțiune, ca și în acelea de pe nisipuri zburătoare, ridicarea oricărui copac frânt, și păsunatul; — acesta din urmă, atâta timp cât exercitarea lui ar prezenta o pagubă serioasă pentru arbori.

Dispozițiunile din lege, care se referă la exploatațiunea rațională a pădurilor, se întind, afară de pădurile Statului, asupra pădurilor comitatelor, orașelor libere, comunale, corporațiunilor religioase, fidei-comisului, precum și asupra pădurilor composesorale[1]) între care sunt cuprinse și acelea ce pe baza regulamentului urbarial au devenit proprietatea vechilor colonii (clăcași, ne-nemeși). Aceste dispoziții sunt aplicate în aceeași măsură și pădurilor care aparțin societăților anonime, constituite pentru exploatarea de mine sau alte exploatațiuni industriale. Legea silvică obligă pe exploatatorii de păduri ca utilizarea acestora să fie făcută după un plan de amenajament sistematic și numai de oameni cu cultură tecnică specială.

Pădurile ocupă în Ungaria o suprafață de 7.473.257 hectare, din care numai 4.737.101 hectare sunt supuse regimului silvic.

După felul esențelor, pădurile se repartizează astfel:

Păduri de stejar 2.037.269 hectare; păduri de fag și alte foioase 3.673.158 hectare; păduri rășinoase 1.762.830 hectare.

In teritoriile locuite de Români (Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș) pădurile ocupă o suprafață mare, repartizându-se după comitate astfel: Maramureș 533.968 ha., Caraș-Severin 518.071 ha., Huniedoara 360.622 ha. Bihor 293.832 ha, Trei-Scaune 230.622 ha., Ciuc 227 614 ha., Murăș-Turda 196.121 ha., Arad 186.337 ha., Bistrița-Năsăud 184.057 ha., Sibiu 163 849 ha., Cojocna 152.970 ha., Solnoc-Dobâca 146.460 ha., Satu-Mare 142.662 ha., Odorhei 112.421 ha., Sălagiu 106.146 ha. și Târnava-Mare 102.580 ha.

Cele mai puține păduri le găsim în comitatele: Cenad 1.122 ha., Bichiș 5.497 ha. și în Torontal 10.149 ha.

Comitatele în care pădurile sunt supuse mai mult regimului silvic sunt: Caraș-Severin 449.126 ha., Maramureș 387.154 ha., Huniedoara 224.762 ha., Ciuc 196.996 ha., Bihor 195.696 ha., Bistrița-Năsăud 175.912 ha., și Sibiu 165.617 ha. In afară de comitatul Ciuc, toate celelalte comitate sunt locuite în absolută majoritate de Români și pe unde sunt pădurile supuse regimului silvic, nu există aproape de loc alți locuitori de cât Români.

Cele mai numeroase păduri de stejar sunt în comitatele: Bihor (126.780 ha.), Caraș-Severin (120.172 ha.), Arad (95.214

---

1) Composesorat: proprietate stăpânită de nobili, de mai mulți membri ai aceleași familii.

ha.), Satu-Mare (74.828 ha.), Sălagiu (69.179 ha.), Huniedoara (67.955 ha.), Timiș (57.718 ha.), Cojocna (52.085 ha.) și Solnoc-Dobâca (46.229 ha.).

Pădurile de fag și alte foioase sunt mai numeroase în comitatele: Caraș-Severin (384.608 ha.), Maramureș (311.385 ha.), Huniedoara (234.482 ha.), Bihor (153.028 ha.), Trei-Scaune (146.530 ha.), Solnoc-Dobâca (97.361 ha.), Arad (90.906 ha.), Odorhei (76.916 ha.), Murăș-Turda (75.987 ha.), Sibiu (73.972 ha.) și Bistrița-Năsăud (70.831 ha.).

Pădurile rășinoase sunt cele mai puțin întinse în raport cu celelalte, aflându-se mai mult în apropierea munților. Cele mai numeroase sunt în comitatele: Maramureș (203.549 ha.), Ciuc (203.112 ha.), Murăș-Turda (103.168 ha.), Bistrița-Năsăud (102.510 ha.), Cojocna (60.895 ha.), Sibiu (58.537 ha.), Huniedoara (58.185 ha.) și Trei-Scaune (53.260 ha.).

După tabloul de mai jos, pădurile Statului, au ocupat în toată Ungaria o întindere de 1.295.450 ha., din care suprafață au fost terenuri ocupate de diferite instalațiuni pe o întindere de 2.311 ha., arături 9.295 ha., fânețe 27.908 ha., pășuni 31.358 ha., pășuni de munte 66.774 ha., teren neproductiv 22.145 ha.; în total 159.791 ha., terenuri neîmpădurite, rămânând păduri curate 1.135.749 hectare. Valoarea pădurilor Statului se ridică la suma de 151.545.000 coroane.[1])

1) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat*, pag. 59.

Suprafaţa pădurilor şi felul esenţelor

(După Anuarul Statistic al Ungariei din 1910)

COMITATE	Suprafaţa pădurilor		Felul esenţei		
	Totală	Supusă regimului silvic	Păduri de stejar	Păduri de fag şi alte foioase	Păduri de răşinoase
	Hectare		Hectare		
Alba-de-Jos . . .	90.887	63.819	39.517	48.683	2.687
Bistriţa-Năsăud . .	184.057	175.912	10.716	70.831	102.510
Braşov	61.712	61.665	8.318	37.570	15.824
Ciuc	227.614	196.996	689	23.813	203.112
Făgăraş	95.234	88.747	3.528	63.909	27.797
Trei-Scaune	230.622	121.072	30.832	146.539	53.260
Huniedoara	360.622	224.762	67.995	234.482	58.185
Târnava-Mică . .	28.889	15.013	16.068	12.783	38
Cojocna	152.970	73.849	52.085	39.990	60.895
Mureş-Turda . . .	196.121	100.279	16.966	75.987	103.168
Târnava-Mare . .	102.580	88.522	43.254	58.637	689
Sibiu	163.849	161.617	31.340	73.972	58.537
Solnoc-Dobâca . .	146.460	59.152	46.229	97.361	2.870
Turda-Arieş	96.347	72.756	16.732	42.634	36.981
Odorhei	112.421	76.647	14.438	76.916	21.067
Transilvania . . .	**2.250.385**	**1.580.807**	**398.667**	**1.104.098**	**747.620**
Torontal	10.149	3.042	5.078	5.071	—
Timiş	73.308	42.097	57.718	15.656	25
Caraş-Severin . . .	518.071	449.126	120.172	384.608	13.291
Banat	**601.524**	**494.265**	**182.968**	**405.244**	**13.316**
Arad	186.337	83.948	95.214	90.906	217
Cenad	1.122	1.016	301	821	—
Bichiş	5.497	2.351	3.550	1.947	—
Bihor	293.832	195.696	126.790	152.028	15.014
Haiduc	14.459	15.666	14.353	3.106	—
Sabolci	22.615	4.769	17.195	5.254	166
Sălagiu	106.146	28.347	69.179	36.967	—
Crişana	**633.008**	**330.793**	**326.582**	**291.029**	**15.397**
Maramureş	533.968	387.154	19.034	311.385	203.549
Satu-Mare	142.662	74.497	74.828	67.555	279
Ugocia	24.988	12.738	10.423	14.566	—
Maramureş	**701.619**	**474.389**	**104.285**	**393.506**	**203.828**
Recapitulaţie					
Transilvania . . .	2.250.385	1.580.807	398.667	1.104.098	747.620
Banat	601.528	494.265	182.968	405.244	13.316
Crişana	633.008	330.793	326.582	291.029	15.397
Maramureş	701.619	474.389	104.285	393.506	203.828
Total . .	**4.186.540**	**2.880.254**	**1.012.502**	**2.193.877**	**980.161**
Ungaria	7.473.257	4.737.101	2.037.269	3.673.158	1.762.830

Suprafaţa pădurilor Statului, după felul de cultură, precum şi valoarea proprietăţ i forestiere

(După Anuarul Statistic al Ungariei din 1910)

Administraţiile forestiere	Ecareturi	Teren pentru arătură	Fânețe	Păşuni	Păşuni de munte	Teren neproductiv	Totalul supr. neîmpădurite	Păduri	Totalul întinderei	Valoarea totală forest.
	Hectare									1000 de k.
Of. Bustyahaza .	159	217	1.533	774	7.760	521	10.964	105.678	116.642	9.330
Dir. Sigetul-Mar.	217	1.207	3.609	1.249	26.034	952	33.268	142.077	175.345	16.842
» Cluj	119	373	1.178	4.494	5.227	1.021	12.412	135.799	148.211	7.227
Of. Sebeşul-Săs.	352	198	1.370	4.023	8.132	1.177	25.252	101.641	116.893	5.880
Dir. Lugoş . .	101	940	2.100	7.520	—	1.790	12.451	41.712	54.163	4.400
Of. Orşova . .	79	34	858	966	4.385	1.411	7.733	145.930	153.663	2.680
» Baia-Mare .	368	33	798	1.773	1.071	291	4.334	51.045	55.379	3.240
» Lipova . . .	175	768	656	562	—	1.102	3.263	63.442	66.705	6.347
Total . . .	**1.570**	**3.770**	**12.102**	**21.361**	**52.609**	**8.265**	**99.677**	**787.324**	**887.001**	**55.946**
Ungaria	2.311	9.295	27.908	31.358	66.774	22.145	159.791	1.135.749	1.295.540	151.545

In terenurile locuite de Români, pădurile Statului, au ocupat în 1910, o întindere de 887.001 ha., din care 1.570 ha. teren pentru diferite instalaţiuni şi locuinţe, 3.470 ha. teren de arătură, 12.102 ha. fânețe, 21.361 ha. păşuni, 52.609 ha. păşuni de munte, 8.265 ha. teren neproductiv, — rămânând păduri curate 787.324 ha. Valoarea pădurilor Statului din teritoriile locuite de Români e socotită la suma de 55.946.000 cor.

Pentru administraţia pădurilor Statului din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş sunt instituite opt oficii forestiere, cu sediul la Bustyahaza, Sigetul-Marmaţiei, Cluj, Sebeşul-Săsesc, Lugoş, Orşova, Baia-Mare şi Lipova. Iată cum se repartizează întinderile precum şi valoarea proprietăţii forestiere a Statului, după cele opt oficii administrative:

Bustyahaza . . .	116.642	ha în	valoare	de	9.330.000 cor.
Sigetul-Marmaţiei .	175.345	»	»	»	16.842.000 »
Cluj	148.211	»	»	»	7.227.000 »
Sebeşul-Săsesc . .	116.893	»	»	»	5.880.000 »
Lugoş	54.163	»	»	»	4.400.000 »
Orşova	153.663	»	»	»	2.680.000 »
Baia-Mare . . .	55.379	»	»	»	3.240.000 »
Lipova	66.705	»	»	»	6.347.000 »
Total . . .	887.001	ha. în	valoare	de	55.946.000 cor.

Din datele acestea vedem o mare disproporție între întinderile diferitelor regiuni forestiere și valoarea lor. Astfel, întinderea cea mai mare de 153.663 ha. păduri, aparținând oficiului de administrație dela Orșova, nu valorează decât 2.680.000 coroane, pe când cea mai mică întindere de 54.163 ha. ținând de administrația pădurilor din Lugoș, are o valoare de 4.400.000 coroane. Dispoziția aceasta se poate explică în mai multe feluri, fie că exploatarea pădurilor, din cauza terenului, se face cu anevoință, fie că lipsesc mijloacele eftine de transport, fie în sfârșit că pădurea însăși variază dela o regiune la alta, cantitativ și calitativ, în ce privește esența lemnelor și grosimea lor [1]).

Repartizarea pădurilor Statului, după principalele esențe lemnoase.

(După Anuarul Statistic al Ungariei din 1910)

Administrațiile forestiere	Suprafața totală a pădurilor	Din suprafața totală a pădurilor, revine pentru							
		Pădurile neexploatate	Pădurile de						
			stejar		răşinoase	de fag şi alți arbori foioşi	de salcie, plop şi alte foioase	Total
			codru	crâng				
	Hectare							
Of. Bustyhaza . .	105.678	37.816	2.607	150	39.863	25.242	–	67.862
Dir. Sig.-Marmației	142.077	27.836	2.758	–	78.742	32.741	–	114.241
» Cluj	135.799	11.618	4.591	304	62.072	57.201	13	124.181
Of. Sebeșul-Săsesc	101.641	8.865	7.962	24	34.252	50.409	189	92.776
Dir. Lugoș . . .	41.712	1.159	14.455	75	552	22.342	3.129	40.553
Of. Orșova. . . .	145.930	16.141	10.662	–	11.527	107.600	–	129.789
» Baia-Mare . .	51.045	4.551	2.023	–	4.127	40.344	–	46.494
» Lipova . . .	63.442	222	26.990	145	250	34.863	972	63.220
Total .	**787.324**	**108.208**	**71.988**	**698**	**231.385**	**370.742**	**4.303**	**679.116**
Ungaria	1.135.749	129.107	105.444	7.680	362.114	519.280	12.124	1.006.642

Statul dispune în Ungaria întreagă, după cum vedem din tabloul de mai jos, încă de 129.107 ha., păduri neexploatate, iar în teritoriile locuite de Români dispune de 108.208 ha, păduri neexploatate. După felul esențelor principale, pădurile Statului se repartizează astfel pentru toată Ungaria: 105.444 ha. stejar în codru și 7.680 stejar în crâng; 362.114 ha. răşinoase; 519.280 ha. păduri de fag și alte foioase; 12.124 ha. salcie, plopi și alți arbori; în total 1.006.642 hectare. Iată

1) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat.*

și cum sunt repartizate pe oficii de administrație pădurile Statului din teritoriile locuite de Români după principalele esențe lemnoase:

	Stejar ha.	Rășinoase ha.	Fag și alte foioase ha.
Bustyahaza	2.757	39.863	25.242
Sigetul-Marmației . . .	2.758	78.742	32.741
Cluj	4.895	62.072	57.201
Sebeșul-Săsesc	7.926	34.252	50.409
Lugoș	14.530	552	22.342
Orșova	10.662	11.527	107.600
Baia-Mare	2.023	4.127	40.344
Lipova	26.990	250	34.863
Total . . .	72.686	231.385	370.742

Tabloul de mai jos ne arată, că dintr'o suprafață exploatabilă de 35.388 ha. împădurite, Statul a exploatat în cursul anului 1910, numai 7.740 ha., rămânând neexploatate 27.648 ha., în toată Ungaria. Cantitatea produsă din tăierile de pe suprafața exploatată a fost:

1.057.173 steri (m. cubi) lemne de lucru și construcție
și 1.399.294 „ „ „ „ foc.
Total 2.456.467 steri.

Cantitatea nepusă la profit, din tăierile anului 1910, a fost de 24.601 steri (m^3), iar cantitatea evaluată asupra tăierilor, nepusă la profit, a fost de 7.355.240 steri (m^3) pentru întreaga Ungarie. După datele contului final, cheltuelile au fost de 13.889.000, încasările de 22.003.000 coroane și excedentul de 8.114.000.

Din suprafața neexploatabilă, a teritoriilor locuite de Români, de 24.959 ha., împădurite, Statul a exploatat 4.913 ha., rămânând neexploatate 20.046 ha. Cantitatea produsă din tăierile de pe suprafața exploatată a fost de:

872.864 steri (m^3) lemne de foc și de construcție,
621,570 „ (m^3) „ „ lucru.
Total 1.494.434 steri (m^3).

Cantitatea supusă la profit, din tăierile anului 1910, a fost de 12.331 steri (m^3), iar cantitatea evaluată, asupra tăierilor nesupusă la profit, a fost de 5.426.772 steri (m^3). După datele contului final, cheltuelile s'au ridicat la suma de 7.270.000 coroane, încasările de 12.652 000 coroane și escedentul, de 5.382.000 coroane.

Dacă ne orientăm după regiunile forestiere administrative, vedem, că la Bustyahaza şi la Sigetul-Marmaţiei, unde au fost cheltuelile mai mari, a fost şi excedentul însemnat la încasări. In alte părţi, cum e la Lugoş şi la Baia-Mare, dimpotrivă, vedem că cheltuelile întrec încasările, realizându-se, în loc de câştiguri, deficite. Rezultatul general însă nu poate fi decât mulţumitor pentru Stat, pe urma exploatărilor sale de păduri care i-au adus un venit, în anul 1910, de 8.114.000 coroane la o suprafaţă exploatată de 7.740 ha.[1])

Producţiunea şi suprafaţa pădurilor tăiate, aparţinând Statului şi rezultatele financiare în 1910.

Administraţiile forestiere	Suprafaţa împăduriţă			Cantitatea produsă din tăerile de pe supr. exploatată în cursul anului 1910			Cantitatea repusă la profit din tăierile anului 1910	Cantitatea evaluată asupra tăerilor repuse la profit	Contul final		
	Susceptibilă de a fi exploatată	Exploatată	Rămasă neexploatată	Lemne de lucru şi de construcţie	Lemne de ars	TOTAL			Cheltueli	Incasări	Excedent sau deficit
	Hectare			Steri (metri cubi)					1000 de coroane		
Bustyahaza . . .	1,296	394	902	93.082	24.461	117.543	1.000	248.289	1.220	2.243	1.023
Sigetul-Marmaţiei .	1.860	808	1.052	203.210	101.870	305.080	—	319.600	2.357	5.860	3.503
Cluj	6 064	1.260	4.804	124.560	164.666	289.226	8.314	867.994	704	890	186
Şebeşul-Săsesc . .	3,108	694	2.414	74.369	161.429	235.798	3,017	958.531	916	1.269	353
Lugoş	2 358	359	1.999	17.410	74.869	92.287	—	526.883	616	451	165
Orşova	6.996	826	6.170	76.245	168.002	244.247	—	1.707.959	327	565	238
Baia-Mare	2.275	149	2.126	9.506	52.315	61.821	—	686.245	545	540	5
Lipova	1.072	423	579	23.180	125.252	148,432	—	111.271	585	834	249
Total . .	**24.959**	**4.913**	**20.046**	**621.570**	**872.864**	**1.494.434**	**12.331**	**5.426.772**	**7.270**	**12.652**	**5.382**
Ungaria	35.388	7.740	27.648	1.057.173	1.399 294	2.456.467	24.601	7.355.240	13.889	22.003	8.114

Fânetele şi păşunile. Un rol de căpetenie în desvoltarea activităţii economice a poporului, l'au avut de bună seamă fânetele şi păşunile, fără de care creşterea vitelor n'ar fi putut să se facă pe o scară atât de întinsă. Date mai recente asupra întinderii fânetelor şi păşunilor lipsesc însă. In tabloul alăturat se găsesc indicaţiuni asupra acestui soiu de producţiune în economia rurală, luate după Ancheta Agrară ce s'a făcut în Ungaria în 1895; este dela sine înţeles că în acest interval de timp trebue să se fi produs în situaţiunea fânetelor şi păşunilor multe schimbări în avantagiul arăturilor, care însă nu sunt de natură să modifice prea mult rezultatele înregistrate de această Anchetă.

1) Valeriu Popa şi Nicolae Istrate: *Op citat*, pag. 62.

Așà dar se poate spune că suprafețele ocupate de fânețe și pășuni în teritoriile locuite de Români, au fost în anul 1895 de 2.800.135 jug. cad. fânețe și de 3.285.977 jug. cad. pășuni, ocupând cele dintâi 11.82% și cele din urmă 13.87% din toată suprafața acestor teritorii. In Ungaria întreagă au fost 4.977.636 jug. cad. fânețe, sau 10.19% și 6.361.265 jug. cad. pășuni, sau 13.03% din toată suprafața țării.

Intinderile cele mai mari de fânețe au fost în comitatele: Maramureș (303.251 jug. cad.), Ciuc (186.347 jug. cad.), Bihor (163.994 jug. cad), Huniedoara (163.404 jug. cad.), Caraș-Severin (156.531 jug. cad.), Cojocna (144.361 jug. cad.), Satu-Mare (141.342 jug. cad.) și Solnoc-Dobâca (111.079 jug. cad.); iar cele mai mari suprafețe de pășuni, în comitatele: Bihor (282.012 jug. cad.), Caraș-Severin (276.503 jug. cad.), Torontal (250.980 jug. cad.), Maramureș (215.040 jug. cad.), Huniedoara (206.072 jug. cad.), Ciuc (174.341 jug. cad.), Arad (170.997 jug. cad.) și Timiș (154.023 jug. cad.). In raport cu întinderea suprafețelor comitatelor celor mai bogate în fânețe, sunt comitatele: Ciuc (22.41%), Odorhei (18.23%), Maramureș (18.00%), Turda-Arieș (17.53%), Făgăraș (17.68%), Târnava-Mare (17.14%) și Alba-de-Jos (17.01%); iar cele mai bogate în pășuni, comitatele: Haiduc (26.16%), Ciuc (20.96%), Bistrița-Năsăud (19.76%), Sibiu (16.42%), Arad (16.24%), Turda-Arieș (15.62%), Huniedoara (15.26%), Bihor (15.37%) Cojocna (14.95%) Făgăraș (14.60%), Caraș-Severin (14.40%) și Torontal, (14.40%).

Cele mai mari suprafețe semănate sunt în comitatele: Torontal (731.459 ha.), Timiș (470.937 ha.), Bihor (453.834 ha.), Sabolci (301.615 ha.), Bichiș (296.231 ha.), Arad (283.064 ha.), Satu-Mare (278.468 ha.), Caraș-Severin (219.621 ha.), Haiduc (188.725 ha.), Solnoc-Dobâca (148.372 ha.), Cenad (147.007 ha.), Huniedoara (146.412 ha.) și Cojocna (136.244 ha.); iar cele mai mici întinderi semănate sunt în comitatele: Brașov (39.705 ha.), Ciuc (44.857 ha.), Făgăraș (47.929 ha.) și Ugocia (46.319 ha.).

Ogoarele sterpe ocupă suprafețele cele mai mari în comitatele: Satu-Mare (60.712 ha.), Sabolci (46.124 ha.), Solnoc-Dobâca (37.588 ha.), Cojocna (35.688 ha.), Sălagiu (35.293 ha.), Bihor (33.602 ha.), Alba-de-Jos (31.719 ha.), Maramureș (27.619 ha.), Turda-Arieș (26.383 ha.), Ciuc (26.321 ha.) și Huniedoara (22.165 ha.). Cele mai puține ogoare sterpe le au comitatele: Cenad (992 ha.), Brașov (1.056 ha.), Haiduc (5.061 ha.), Torontal (5.453 ha.), Sibiu (5.767 ha.) și Bichiș (5.911 ha.).

Suprafaţa fâneţelor şi păşunilor.

(Date luate după raportul Comisiunei de Anchetă Agrară)

COMITATE	Intinderea fâneţelor	Intinderea păşunilor	La % din supr. com. fâneţe	La % din supr. com. păşuni
	Jugăre cadastrale [1]			
Alba-de-Jos	105.511	80.548	17,01	12,98
Bistriţa-Năsăud	101.496	142.792	14,04	19,76
Braşov	37.805	31.576	14,63	12,22
Ciuc	186.347	174.341	22,41	20,96
Făgăraş	74.591	61.578	17,68	14,60
Trei-Scaune	64.943	28.771	9,65	4,27
Huniedoara	163.404	206.072	12,10	15,26
Târnava-Mică	47.901	35.870	16,13	12,08
Cojocna	144.361	129.819	16,62	14,95
Mureş-Turda	78.639	66.611	10,91	9,24
Târnava-Mare	99.237	64.298	17,14	11,10
Sibiu	85.181	102.636	13,63	16,42
Solnoc-Dobâca	111.079	96.103	13,47	11,66
Turda-Arieş	107.393	95.717	17,53	15,62
Odorhei	91.727	69.767	18,23	13,86
Transilvania	**1.499.615**	**1.386.499**	**15,13**	**13,99**
Torontal	102.581	250.980	5,88	14,40
Timiş	107.423	154.023	8,40	12,07
Caraş-Severin	156.531	276.503	8,16	14,40
Banat	**366.535**	**681.506**	**7,42**	**13,79**
Arad	50.796	170.997	4,82	16,24
Cenad	6.683	19.796	2,25	6,65
Bichiş	40.489	87.693	6,37	13,81
Bihor	163.994	282.012	8,94	15,37
Haiduc	52.105	150.793	9,04	26,16
Sabolci	69.005	84.086	8,62	10,50
Sălagiu	75.631	78.332	11,45	11,86
Crişana	**458.703**	**873.709**	**7,83**	**14,66**
Maramureş	303.251	215.040	18,00	12,77
Sătmar	141.342	104.722	13,05	9,67
Ugocia	30.689	24.501	14,71	11,75
Maramureş	**475.282**	**344.263**	**15,97**	**11,57**
Recapitulaţie.				
Transilvania	1.499.615	1.386.499	15,13	13,99
Banat	366.535	661.506	7,42	13,79
Crişana	458.703	873.709	7,83	14,66
Maramureş	475.282	344.263	15,97	11,57
Total	**2.800.135**	**3.285.977**	**11,82**	**13,87**
Ungaria	4.977.636	6.361.265	10,19	13,03

1) Jugărul cadastral = 5.775 m. p.

Creşterea vitelor.

In legătură cu marea desvoltare a păşunilor şi fânetelor artificiale, precum şi cu sforţările deosebite pe care agricultorii, — încurajaţi de Stat, — le-au depus pentru ridicarea acestei importante ramuri de producţiune în economia rurală, stă fără îndoială avântul, pe care în vremea din urmă, l-a luat creşterea vitelor.

Dăm, în tablourile alăturate, cifre amănunţite de numărul gospodăriilor şi al vitelor după categoria lor şi după comitate, aşă cum s'au găsit în ultima statistică din 1911 [1]).

Numărul animalelor

(Recensământul din Februarie, 1911)

COMITATE	Numărul proprietarilor	Vite cornute	Cai	Asini	Catâri	Porci	Oi	Capre
		Capete						
Alba-de-jos .	31.665	78.116	6.650	357	48	40.746	214.454	5.711
Bistriţa-Năsăud	18.619	70.631	14.736	35	4	21.317	118.657	13.572
Braşov . . .	10.235	33.263	11.877	33	4	26.333	14.313	592
Ciuc	23.287	78.610	15.093	30	1	20.668	117.681	9.032
Făgăraş . . .	17.782	64.550	9.332	45	5	33.541	83.472	2.909
Trei-Scaune .	22.526	58.685	14.509	72	10	51.116	87.340	3.455
Huniedoara	49.411	151.474	12 537	226	9	60.383	300.439	35.320
Târnava-Mică	19.142	47.663	4.764	69	5	44.109	105.780	1.474
Cojocna . .	34.826	111.155	11.904	567	24	51.270	214.686	5.856
Murăş-Turda	27.333	84.624	13.071	166	26	31.802	129.024	4.135
Târnava-Mare	25.567	83.995	18.234	84	4	67.523	76.208	1.344
Sibiu	26.611	72.659	19.204	231	11	42.601	135.001	8.774
Solnoc-Dobâca .	37.301	113.534	10.210	253	10	47.601	205.324	15.012
Turda-Arieş	25.880	72.051	8.434	430	27	30.090	191.969	7.259
Odorhei . .	19.843	57.160	15.336	47	5	32.798	110.083	10.354
Transilvania.	**390.028**	**1.178.170**	**185.891**	**2.645**	**193**	**601.876**	**2.104.431**	**124.799**
Torontal . .	87.218	181.076	172.748	915	21	305.954	405.877	121
Timiş . . .	67.745	130,595	105.457	426	18	197.188	244.896	1.829
Caraş-Severin	69.156	171.584	39.854	371	24	142.556	535.023	47.214
Banat . . .	**224.119**	**483.255**	**318.059**	**1.712**	**63**	**645.698**	**1.185.796**	**49.164**

(Continuă în pagina următoare)

1) Valeriu Popa şi Nicolae Istrate : *Op citat,* pag. 62 şi 63.

(Urmare)

COMITATE	Numărul proprietarilor	Vite cornute	Cai	Asini	Catâri	Porci	Oi	Capre
		Capete						
Arad	53.683	124.721	60.189	205	32	164.592	112.316	19.231
Cenad . . .	18.167	37.709	31.767	190	46	101.469	21.812	34
Bichiş . . .	34.641	77.926	53.607	149	7	195.949	83.516	119
Bihor	85.463	233.432	73.501	514	23	273.195	261.920	26.020
Haiduc . . .	25.921	66.879	35.913	119	13	106.116	131.769	394
Sabolci . . .	41.547	118.029	42.759	147	44	160.810	119.002	92
Sălagiu . . .	32.509	95.772	12.480	1.011	33	64.635	124.428	10.342
Crişana . . .	**291.931**	**754.468**	**310.216**	**3.335**	**198**	**1.066.766**	**854.763**	**56.232**
Maramureş .	49.967	121.353	20.602	90	11	28.918	158.771	20.444
Satu-Mare . .	54.275	164.951	44.232	390	27	149.681	170.479	7.785
Ugocia . . .	13.449	35.540	6.659	14	—	13.516	26.164	2.801
Maramureş. .	**117.691**	**321.844**	**71.493**	**494**	**38**	**192.115**	**355.414**	**31.030**
		Recapitulaţie						
Transilvania .	390.028	1,178.170	185.891	2.645	193	601.876	2.104.431	124.799
Banat	244.119	483.255	318.059	1.712	63	645.698	1.185.796	49.164
Crişana . . .	291.931	754.468	310.216	3.335	198	1.066.766	854.763	56.232
Maramureş .	17.691	321.844	71.493	494	38	192.115	355.414	31.030
Total .	**1.023.769**	**2.737.737**	**885.659**	**8.186**	**492**	**2.506.455**	**4.500.404**	**261.225**
Ungaria . . .	2.264.666	6.184.264	2.001.431	17.832	937	6.416.424	7.697.719	331.383

Din aceste cifre se poate vedeà că fiecărei gospodării în parte, îi revin următoarele vite:

Vite cornute	2.69 capete
Cai	0.80 »
Porci	2.71 »
Oi	4.63 »
Capre	0.29 »
Total . . .	10.58 capete

Observând diferitele regiuni, vedem că în Transilvania sunt cele mai multe vite cornute, în Banat caii cei mai mulţi, în Banat şi Maramureş numărul cel mai mare de porci, în Transilvania şi Banat cele mai multe oi, şi în Maramureş şi Transilvania, caprele cele mai multe.

Dacă calculăm numărul vitelor din aceste trei regiuni pe gospodării, avem următorul tablou:

	Maramureș-Crișana	Banat	Transilvania
Vite cornute	2.68	2.12	3.25
Cai	0.76	1.41	0.47
Porci	2.46	2.88	1.54
Oi	3.00	5.33	5.39
Capre	0.30	0.22	0.31
Total	11.20	11.96	10.96

Vitele cornute. Numărul vitelor cornute în teritoriile locuite de Români a fost, după numărătoarea făcută în 1911, de 2.737.737 capete, repartizate după provincii în modul următor:

Transilvania	1.178.170
Banat	483.255
Crișana	754.468
Maramureș	321.844
Total	2.737.737

Cai. Numărul cailor se repartizează după provincii astfel:

Transilvania	185.891
Banat	318.059
Crișana	310.216
Maramureș	71.493
Total	885.659

Creșterea cailor se poate împărți în trei categorii:

1. Creșterea prin herghelille Statului;
2. „ „ „ particulare;
3. „ în general de către toți locuitorii țării.

Această din urmă categorie este forța vitală a întregei activități desfășurată în acest domeniu, de oarece ea produce marile mase de cai.

Populația face tot ce-i stă prin putință pentruca creșterea cailor să ia o cât mai mare desvoltare.

Cei mai mulți cai sunt în comitatele: Torontal cu 172.748, Timiș cu 105.457, Bihor cu 73.501, Arad cu 60.189, Bichiș cu 53.607, Sătmar cu 44.232, Sabolci cu 42.759, Caraș-Severin cu 32.854, Haiduc 35.913 și Cenad cu 31.767.

Porci sunt în număr de 2.506.455 capete, repartizându-se după provincii în modul următor:

Transilvania	601.876
Banat	645.698
Crișana	1.066.766
Maramureș	192.115
Total	2.506.455

Rasa cea mai răspândită de porci este «Mangalița», și aceasta din cauză că dă o mare cantitate de grăsime și se adaptă foarte ușor oricăror condițiuni de temperatură și sol.

Pentru îmbunătățirea acestei rase s'au făcut încrucișări foarte reușite cu rasa engleză «Lincoln-Shire». Porcii cei mai numeroși sunt în comitatele: Torontal (305.954), Bihor (273.195), Timiș (197.188), Bichiș (195.949), Arad (164.592), Sabolci (160.810), Sătmar (149.681) și Caraș-Severin (142.556).

Oile sunt foarte numeroase în teritoriile locuite de Români și anume: 4.500.404 capete. Repartizat după provincii, acest număr se descompune astfel:

Transilvania	2.104.431
Banat	1.185.796
Crișana	854.763
Maramureș	355.414
Total . . .	4.500.404

In ceeace privește rasa, în comitatul Arad și într'o parte din Banat se cresc mai cu deosebire oile numite «Raczka» (Turcană), cari ajung la o desvoltare mare, și anume: berbecul între 60–70 kgr. și oaia între 45–50 kgr. Această rasă a fost înbunătățită în vremea din urmă cu oaia «Merinos», care are o lână mai albă și de calitate mai bună.

Se crește apoi rasa de munte care este răspândită în tot Ardealul și în nordul Ungariei, dar este mult mai mică la trup.

După acestea, vine oaia din Trasilvania, mai mică și decât cea precedentă din comitatele Caraș-Severin și Torontal.

Turmele de oi sunt ținute la pășune aproape tot timpul anului, afară de epocile prea friguroase sau bântuite de viscol; cu toate acestea, chiar și atunci, dacă zăpada nu e prea mare, ele sunt duse mai multe ore pe zi la pășunat, care se face, fie în pășunile improprii pentru nutrirea altor animale, fie în pășunile temporale ale fermelor cu cultură intensivă.

Oaia dă anual cam 40 litri de lapte. In ce privește venitul obținut de pe urma oilor, el se poate fixă la 3,50 coroane de cap pe an. Așă fiind, venitul total al oilor ar fi de 14.405.286 coroane.

Cele mai multe oi sunt în comitatele: Caraș-Severin (535.023), Huniedoara (300.439), Bihor (261.920), Timiș (244.896), Cojocna (214.686), Alba-de-Jos (214.454), Solnoc-Dobâca (205.324), Turda-Arieș (191.969), Sătmar (170.479), Maramureș (158.771) și Sibiu (131.769).

Caprele. Numărul caprelor este de 261.225 capete, repartizându-se după provincii în chipul următor:

Transilvania	124.799
Banat	49.164
Crișana	56.232
Maramureș	31.030
Total	261.225

Cele mai multe capre sunt în comitatele: Caraș-Severin (47.214), Huniedoara (35.320), Bihor (26.020), Maramureș (20.444), Arad (19.231), Solnoc-Dobâca (15.012) și Bistrița-Năsăud (13.572).

Lăptăriile. In cuprinsul teritoriilor locuite de Români au fost, în anul 1910, după cum se vede din tabloul de mai jos, un număr total de 113 lăptării cooperative, cu 14.945 de membri, posedând 20.580 vaci.

Valoarea produselor de lapte, vândute de către societăți, a fost de 2.180.000 lei în annl 1910. S'au vândut 3.308.000 litri lapte 160.000 litri, smântână, 387.000 kgr. unt, 266.000 kgr. brânză, 82.000 kgr. brânză albă și 2.408.000 kgr. alte produse.

Cele mai multe lăptării le găsim în comitatele: Murăș-Turda (22) Torontal (20), Odorhei (15), Timiș (11), Cojocna (8), Bichiș (5). Comitatele: Trei-Scaune, Solnoc-Dobâca, Maramureș și Arad posedă fiecare câte 4 lăptării; comitatul Sibiu posedă 3 lăptării; comitatele Bistrița-Năsăud, Târnava-Mică, Târnava-Mare, Turda-Arieș și Bihor fiecare câte 2; iar comitatele Alba-de-Jos, Brașov și Sabolci câte 1.

După valoarea produselor de lapte, stă în fruntea lăptăriilor cooperative cea de la Brașov, ale cărei produse se urcă la o valoare de 908.000 cor., numărând 1.161 de membri. Lăptăriile din comitatul Mureș-Turda au vândut produse în valoare de 246.000 coroane, posedând 5.334 membri. Lăptăriile din comitatul Timiș au vândut produse în valoare de 192.000 coroane; cele din Torontal de 153.000 coroane; cele din comitatul Bichiș de 125.000 coroane și cele din comitatul Sibiu de 98.000 coroane.

Prețul laptelui furnizat societăților, variază dela mai puțin de 10 fileri până la mai mult de 14 fileri litrul. In total li s'a furnizat societăților pe preț de mai puțin de 10 fileri o cantitate de 2.926.330 litri; pe preț de 10–12 fileri o cantitate de 4.590.770 litri; pe preț de 12—14 fileri 3.446.850 litri și pe preț de mai mult de 14 fileri 4.452.328 litri. Cel mai scump lapte s'a furnizat lăptăriei cooperative din Brașov, cu mai mult de 14 fileri litrul, o cantitate de 4.218.479 litri. Laptele smântânit li s'a înapoiat membrilor în cantitate de 3.876.057 litri, în valoare de 137.782 coroane.

Lăptăriile

(După Anuarul Statistic

COMITATE	Numărul societăților cooperative	Numărul		Cantitatea de lapte predată societ.			Lapte furnizat socie-	
		Membrilor	Vacilor	In mii de litri	Pe zi		Mai puțin de 10	10—12
		La sfârșitul anului			Maximă	Minimă		
					Litri			F I
Alba-de-Jos . .	1	75	185	3	32	230	5.592	—
Bistrița-Năsăud.	2	304	572	375	344	1.552	—	213.161
Brașov	1	1.161	—	4.218	4.999	19.141	—	—
Trei-Scaune . .	4	387	273	81	76	582	—	32.639
Târnava-Mică	2	229	148	4	33	91	—	4.260
Cojocna	8	520	1.411	449	580	2.297	2.244	118.859
Mureș-Turda . .	22	2.334	3.406	1.796	2.413	7.280	305.817	1.240.026
Târnava-Mare .	2	108	120	126	212	482	—	26.000
Sibiu	3	641	492	651	991	3.519	126.841	-
Solnoc-Dobâca .	4	654	558	366	459	1.762	—	231.446
Turda-Arieș .	2	119	259	116	192	672	—	10.090
Odorhei	15	1.658	1.950	323	406	1.847	12.562	241.620
Transilvania . .	**66**	**8.190**	**9.374**	**8.511**	**10.737**	**39.445**	**453.056**	**2 118.101**
Bichiș	5	895	1.857	1.312	1.468	6.009	—	628.478
Bihor	2	213	378	48	20	250	50.130	33.420
Maramureș . . .	4	376	555	332	786	3.468	—	263.952
Sabolci	1	94	125	24	11	215	24.236	—
Arad	4	576	945	729	1.089	3.623	601.797	—
Timiș	11	1.540	4.766	2.031	2.190	10.912	82.879	814.623
Torontal	20	3.061	6.580	2.393	1.955	13.646	1.714.232	678.796
Banat, Maram. și Crișana	**47**	**6.755**	**11.206**	**6.905**	**7,519**	**38.123**	**2.473.274**	**2.472.669**
Total . .	**113**	**14.945**	**20.580**	**15.416**	**18.256**	**77.568**	**2.926 330**	**4 590.770**
Ungaria	540	57.555	92.274	104.659	167.487	447.182	30.121.623	29.382.074

cooperative

al Ungariei din 1910)

tăților pe prețul de		Laptele smântânit înapoiat membrilor		CANTITATEA DE						Valoarea totală a produselor de laptăriile vândute de societăți
12—14	Mai mult de 14	Cantitatea în mii de litri	Valoarea în coroane	Lapte	Smântână	Unt	Brânză	Brânză albă	Alte produse	
L E R I				Vândută de către societăți în						
				Mii de litri		Mii de kilograme				Mii de cor.
—	—	4.817	96	—	—	1	—	—	—	1
161.657	—	—	—	10	—	18	24	—	73	56
—	4.218.479	1.699.940	74.776	2.081	14	97	6	5	14	908
48.025	—	8.747	199	20	—	3	34	—	28	51
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1
94.505	233.849	412	25	374	—	3	5	—	—	72
250.293	—	39.443	1.105	169	3	66	89	1	856	246
99.693	—	3.864	155	3	—	6	1	—	17	17
524.491	—	74.420	2.517	—	—	29	40	—	288	98
134.537	—	5.662	227	22	1	15	12	7	120	62
106.378	—	9.400	282	10	—	5	—	—	93	17
68.421	—	13.212	495	10	—	14	18	—	27	46
1.488.000	**4.452.328**	**1.859.917**	**79.877**	**2.699**	**18**	**257**	**229**	**13**	**1.522**	**1.577**
629.706	—	11.502	464	274	21	17	18	12	144	125
—	—	—	—	16	—	2	—	—	—	9
68.335	—	4.605	92	—	—	13	5	5	162	38
—	—	—	—	3	—	1	—	2	8	5
126.848	—	26.846	586	46	25	16	14	35	71	81
1.133.961	—	976.106	30.010	149	36	46	—	4	343	192
—	—	996.991	26.753	121	60	35	—	11	158	153
1.958.850	—	**2.016.140**	**57.905**	**609**	**142**	**130**	**37**	**69**	**886**	**603**
3.446.850	**4.452.328**	**3.876.057**	**137782**	**3.308**	**160**	**387**	**266**	**82**	**2.408**	**2.180**
11.773.151	33.392.417	20.153.038	658610	30.193	894	2.499	448	1.702	10.728	15.521

Apicultura Tabloul care urmează ne arată în ce măsură a fost răspândită, în anul 1910, cultura albinelor, în teritoriile locuite de Români. In total au fost 4.789 comune cu stupi de albine. Numărul stupilor au fost de 325.309, dintre cari 120.602 mobili și 204.707 comuni. Cei mai mulți stupi mobili au fost în comitatele din Banat, anume: Torontal (19.120), Timiș (14.401), Caraș-Severin (10.042), apoi în comitatele: Cojocna (6.708), Arad (6.420), Bihor (6.234), Ciuc (6.140) și Bichiș (5.926); iar stupii comuni sunt mai numeroși în comitatele: Solnoc-Dobâca (22.379), Cojocna (16.197), Turda-Arieș (15.344), Murăș-Turda (12.447), Torontal (12.436), Huniedoara (10.784), Bistrița-Năsăud (10.198), Ciuc (9.695), Satu-Mare (9.588) și Odorhei (9.268).

S'a produs miere în cantitate de 27.962 chintale metrice, repartizându-se mai ales în următoarele comitate: Ciuc (2826 chint. m.), Cojocna (2.589 chint. m.), Turda-Arieș (2583 chint. m.), Solnoc-Dobâca (2.436 chint. m.) și Timiș (2.007 chint. m.) In afară de miere s'a produs ceară în cantitate de 1.460 chint. m., repartizându-se în cantitate mai mare astfel după comitate: Solnoc-Dobâca (174 chint. m.), Cojocna (170 chint. m.), Turda-Arieș (151 chint. m.), Ciuc (120 chint. m.) și Murăș-Turda (115 chint. m.).

Valoarea producției mierei și a cerei a fost în anul 1910, de 2.640.838 cor. în Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. Repartizată pe comitate, valoarea cantității mai însemnate, se prezintă în modul următor: Ciuc (261.384 cor.), Solnoc-Dobâca (239.424 cor.), Cojocna (251.476 cor.), Turda-Arieș (247.172 cor.), Murăș-Turda (188.732 cor.), Timiș (173.788 cor.), Odorhei (147.888 cor.), Bistrița-Năsăud (136.888 cor.), Torontal (134.324 cor.), Trei-Scaune (113.128 cor.) și Caraș-Severin (100.728 cor.).

Apicultura.

(După Anuarul Statistic al Ungariei din 1910).

COMITATE	Numărul comunelor la care se raportă datele	Numărul stupilor		Cantitatea produsă de		Valoarea producțiunii
		mobili	comuni	miere	ceară	
				Chintale metrice		Coroane
Alba-de-jos	178	1.841	6.209	315	34	33.260
Bistrița-Năsăud	96	1.634	10.198	1.432	83	136.888
Brașov	21	2.941	653	237	11	22.108
Ciuc	59	6.140	9.695	2.826	120	261.384
Făgăraș	85	528	2.629	121	16	13.364
Trei-Scaune	102	4.071	7.501	1.192	65	113.128
Huniedoara	451	1.503	10.784	361	59	42.124
Târnava-Mică	115	852	4.239	229	17	22.636
Cojocna	230	6.708	16.197	2.589	170	251.476
Mureș-Turda	203	3.151	12.447	1.973	115	188.732
Târnava-Mare	124	2.726	7.142	351	28	35.084
Sibiu	86	1.753	4.096	236	22	24.224
Solnoc-Dobâca	315	2.160	22.379	2.436	174	239.424
Turda-Arieș	138	3.047	15.344	2.583	151	247.172
Odorhei	132	3.071	9.268	1.582	75	147.888
Transilvania	**2.335**	**43.126**	**138.781**	**18 463**	**1.140**	**1.778.892**
Torontal	207	19.120	12.436	1.411	79	134.324
Timiș	223	14.401	2.004	2.007	26	173.788
Caraș-Severin	358	10.042	1.984	1.142	24	100.728
Banat	**788**	**43.563**	**16.424**	**4 560**	**129**	**408.840**
Arad	215	6.420	3.140	433	18	39.972
Cenad	27	3.790	601	140	9	13.560
Bichiș	26	5.926	1.961	549	16	49.313
Bihor	489	6.234	9.668	897	35	82.348
Haiduc	18	2.480	3.119	389	5	33.676
Sabolci	129	2.602	5.764	519	21	47.796
Sălagiu	239	1.141	6.360	391	31	39.044
Crișana	**1.143**	**28 593**	**30.613**	**3.318**	**135**	**305.712**
Maramureș	151	1.772	7.403	766	27	69.744
Satu-Mare	304	3.390	9.508	717	23	64.828
Ugocia	68	158	1.978	138	6	12.792
Maramureș	**523**	**5.320**	**18.889**	**1.621**	**56**	**147.374**
Recapitulație						
Transilvania	2.335	43.126	138.781	18.463	1.140	1.778.892
Banat	788	43.563	16.424	4.560	129	408.840
Crișana	1.143	28.593	30.613	3.318	135	305.712
Maramureș	523	5.320	18.889	1.621	56	147.364
Total	**4.789**	**120.602**	**204.707**	**27.962**	**1.460**	**2.646.808**
Ungaria	12.378	255.538	410.769	47.808	2.451	4.506.672

Sericicultura, care este mai mult o ramură a industriei casnice, nu e desvoltată decât în comitatele : Arad, Timiș, Caraș-Severin și Torontal.

In toate aceste comitate se găsesc 174.448 de duzi.

Viermii de mătase se cresc în 795 comune, de către 39.956 familii, și produc anual 696.164 kgr. gogoși de mătase a căror valoare se ridică la 1.422.816 coroane.

Iată cum este repartizată pe comitate cultura viermilor de mătase :

COMITATE	No. comun. cultivatoare	No. famil. de cultivatori	Gogoși în kgr.	Valoarea în coroane	No. duzilor în comitat
Arad	108	2.480	49.097	101.777	30.798
Caraș-Severin	259	5.764	112.701	232.306	36.598
Timiș	220	12.365	208.968	427.746	45.906
Torontal	208	19.347	325.398	660.987	61.146
Total . . .	**795**	**39.956**	**696.164**	**1.422.816**	**174.448**

Munca câmpului și Românii.

Dintre toate naționalitățile, Românii ocupă locul întâiu în ce privește îmbrățișarea agriculturii. Muncitorii cu ziua, sunt, în același timp, mai puțini. Asta pe d'oparte din cauză că prin ținuturile locuite de Români sunt cele mai puține stabilimente industriale, parte pentrucă Românii nu se duc bucuros nici la acestea, ci în cele mai multe lucrează străini (la piatră și fer Italienii, la lemnărie Rutenii).

Iată o comparație procentuală a diferitelor ocupații (socotit pe 1000 de locuitori) :

	Români	Sași	Ruteni	Slovaci	Sârbi	Unguri	Svabi
Agricultură .	633.88	557.26	536.74	536.63	527.94	481.54	431.39
Muncit. cu ziua	197.05	231.42	312.05	234.21	282.32	268.54	335.93
Indust. și com.	122.87	157.20	110.33	172.84	132.38	182.98	172.15
Intelectuali .	26.17	34.67	29.56	29.56	25.28	35.57	26.94
Rentieri, pens.	14.59	14.93	11.04	19.57	24.43	21.32	30.72

Cauza principală este însă puțina trebuință a Românului. Nu e țăran, care să se mulțumească cu mai puțin, observă,

Russu-Şirianu. «Lipsa asta de exigenţă îi face pe ţăranii noştri să nu muncească decât pentru strictul necesar. Două treimi dintre Români se hrănesc cu mămăligă, ceapă şi fasole. Peşte (sărat) destul de rar, iar carne rar de tot se pomeneşte în casa Românului. Escepţie în bine fac cei de pe câmpiile bănăţene, din comitatul Cenad, câmpenii din comitatele Arad, Bihor şi Sătmar şi mărginenii dela Sudul Transilvaniei.

«Adevărul e că parte mare dintre Români locuesc regiunile muntoase ale ţării, unde nu e de lucru şi chiar dacă este, ei sunt la discreţia marilor proprietari maghiari mai ales» [1]).

Plata muncilor agricole.

Ca să ne facem ideie de marea mizerie cu care luptă în privinţa asta bieţii Români, vom arătă pe baza operei întocmită de Ministerul de agricultură, (intitulată «Mezögazgasági munkabérek 1902 évben») muncitorii cu ziua din Ungaria (în fileri) :

	Salarul ce se dă bărbaţilor		Salarul ce se dă femeilor	
	fără mâncare	cu mâncare	fără mâncare	cu mâncare
Primăvara	112	81	83	56
Vara	176	130	118	86
Toamna	148	93	92	65
Iarna	92	64	69	48

Şi să notăm: asta pesta ţara întreagă. Intre Români desigur că se coboară sub medie. Se va luă apoi în vedere, că jumătate din toamnă şi iarna întreagă nu este de lucru. Aşă că muncitorii din comitatele ungureşti locuite de Români, abiă câştigă pe anul întreg (în coroane) :

	Comitat. nordice	Com. Arad, Cenad şi în Banat	In Transilvania
Diferite lucruri	325	326	225
Cultura sfeclii	338	382	203
Cultura viei	449	283	179
Cultura tutunului	352	—	—
Munca în pădure	430	338	251

Din atâta trebue să-şi susţină familia, să se îmbrace, să plătească şi dări, dintre care cea mai împovărătoare este darea pentru şosele.

Iată acuma şi tabloul de plata muncilor agricole, aşă cum s'a practicat în 1912, în cele 28 de comitate româneşti din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş:

---

1) I. Russu-Şirianu: *Românii din Statul Ungar*, 1904, pag. 363.

Plata muncilor agricole în 1910 [1]).

COMITATE	Plata zilnică (fără mâncare) şi felul muncii la:											
	Bărbaţi						Femei					
	Secератul	Strânsul	Treeratul	Cositul	Recolta sfeclelor	Culesul porumbului	Secератul	Strânsul	Treeratul	Cositul	Recolta sfeclelor	Culesul porumbului
	Fileri						Fileri					
Alba-de-Jos	193	259	208	271	180	176	145	182	167	131	135	135
Bistriţa-Nasăud	165	204	186	249	183	155	147	165	145	130	150	131
Braşov	194	321	268	324	210	215	158	202	195	206	159	172
Ciuc	186	297	298	334	197	208	152	220	209	240	139	148
Făgăraş	172	244	238	281	169	166	136	173	163	138	123	127
Trei-Scaune	196	247	255	267	219	206	165	207	207	175	173	159
Huniedoara	203	258	243	273	201	197	164	195	180	154	157	154
Târnava-Mică	144	207	174	248	142	134	122	163	136	150	109	109
Cojocna	146	211	186	219	148	155	125	158	142	122	120	121
Mureş-Turda	170	220	214	251	163	148	140	185	162	175	136	119
Târnava-Mare	173	251	233	282	199	173	140	187	177	161	145	132
Sibiu	187	285	292	328	191	187	155	201	182	190	190	153
Solnoc-Dobâca	152	289	184	203	149	145	130	159	147	136	125	126
Turda-Arieş	178	220	217	275	175	174	149	181	174	122	145	147
Odorhei	175	250	249	254	173	167	138	198	70	158	136	130
Media în Transilvania	**186**	**246**	**232**	**273**	**183**	**177**	**145**	**187**	**173**	**140**	**144**	**139**
Torontal	201	472	357	302	196	257	169	283	239	167	142	198
Timiş	208	470	322	342	210	249	165	312	240	199	153	194
Caraş-Severin	200	305	278	290	189	192	156	212	185	164	130	145
Media în Banat	**203**	**382**	**319**	**311**	**198**	**233**	**163**	**269**	**221**	**177**	**142**	**179**
Arad	193	365	288	259	171	218	138	229	185	121	122	145
Cenad	225	523	397	320	224	349	173	301	229	165	173	258
Bichiş	228	524	348	251	215	281	157	282	191	157	146	184
Bihor	171	350	265	224	174	195	124	230	165	141	122	137
Haiduc	220	551	282	228	215	226	154	293	179	143	151	163
Sabolci	176	326	250	234	177	166	127	203	161	142	134	120
Sălagiu	159	252	223	218	146	149	128	178	156	140	125	123
Media în Crişana	**193**	**413**	**293**	**248**	**175**	**226**	**143**	**245**	**181**	**144**	**139**	**161**
Maramureş	200	260	233	276	250	211	132	158	135	156	139	133
Sătmar	182	338	259	270	190	187	139	212	166	154	132	132
Ugocia	175	302	228	251	145	144	143	161	140	—	115	106
Media în Maramureş	**186**	**300**	**240**	**267**	**196**	**181**	**138**	**177**	**147**	**155**	**129**	**124**
Recapitulaţie												
Transilvania	186	246	232	273	183	177	145	187	173	149	144	13
Banat	203	382	319	311	198	233	163	269	221	177	142	17
Crişana	193	413	293	248	175	226	143	245	181	144	139	16
Maramureş	186	300	240	267	196	181	138	177	147	155	129	12
Total	**192**	**335**	**271**	**275**	**188**	**204**	**147**	**219**	**180**	**156**	**138**	**151**

1) După *Volkswirtschaftliche Mitteilungen aus Ungarn*, anul 1912.

După cum se vede în tabloul de mai sus, în anul 1910 s'a plătit în Transilvania munca cu ziua, fără mâncare, pentru bărbați în mijlociu 186 fileri la secerat, 246 fileri la strâns, 233 fileri la treerat, 273 fileri la cosit, 183 fileri la recolta sfeclelor și 177 fileri la culesul porumbului; pentru femei s'a plătit: 145 fileri la secerat, 187 fileri la strâns, 173 fileri la treerat, 149 fileri la cosit, 144 la recolta sfeclelor și 139 fileri la culesul porumbului. In Maramureș, prețurile muncilor agricole sunt aproape aceleași ca și în Transilvania.

Mult mai bine sunt plătiți muncitorii agricoli în Banat și ceva mai puțin bine în Crișana, unde prețurile variază foarte mult de la un comitat la altul. Astfel, în Bichiș și în Cenad plata unui bărbat secerător a fost în anul 1910 de 225 și 228 fileri, a unui strângător de 523—524 fileri, a unui lucrător la treerat de 348 - 397 fileri, a unui cosaș de 251--320 fileri, a unui lucrător la treerat de 348 - 397 fileri, a unui cosaș de 251 - 320 fileri, a unui recoltător de sfecle de 215 până la 224 fileri, a unui culegător de porumb de 281 - 349 fileri; plata femeilor a fost: pentru lucrătoarele la secerat 157—173 fileri, pentru o lucrătoare la strânsul recoltei 280—301 fileri, o lucrătoare la treerat dela 191—229 fileri, o lucrătoare la cosit 157—165 fileri, o lucrătoare la recolta sfeclelor 146 - 173 fileri, și pentru o lucrătoare la culesul porumbului 184—285 fileri.

Școalele de gospodărie. In decursul ultimilor ani mai ales, Statul apreciind însemnata desvoltare a agriculturii în Ungaria a hotărât să se dea o și mai mare atenție atât învățământului practic cât și celui superior agricol. Datorită acestui fapt școalele de gospodărie din Ungaria, au ajuns repede la o mare desvoltare, care a avut de rezultat creșterea și înflorirea gospodăriilor rurale. Din tabloul alăturat se poate constată că teritoriile locuite de Români au pentru folosința locuitorilor lor 2 academii agricole, una la Cluj, înființată în 1869, cu durata cursurilor de 3 ani, cu 18 profesori și mai mulți conferențiari, și alta la Dobrițin, înființată în 1868, cu durata cursurilor de 3 ani și cu 14 profesori și conferențiari. Școalele practice de agricultură sunt în număr de 9: la Geoagiu-Joseni în comitatul Huniedoara, la Ciaba în comitatul Bichiș, la Ciacova în comitatul Timiș, la Ciuc-Sereda, Târgul-Câmpului, Cârceag, Lugoș, Sân-Miclăuș și Șimlău în comitatul Sălagiu. Acestea sunt școli întreținute de Stat. Afară de ele mai sunt trei școli de agricultură comunale, dar care sunt administrate de Stat: la Bistrița, Feldioara și Mediaș. In cuprinsul teritoriilor locuite de Români se mai găsesc de asemenea trei școli de viticultură: la Bihardioszeg (Bihor), la Miniș (Arad), și la Aiud (Alba-de-Jos). Pentru păzitorii silvici sunt două școli: la Gurghiu (Mureș-Turda) și la Casa-Verde (Timiș).

Şcoalele de gospodărie din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş.

(După Anuarul Statistic al Ungariei din 1910)

NUMIREA ŞI SEDIUL ŞCOALELOR	COMITATUL	Anul înfiinţării	Durata cursurilor (Anii)	Numărul profesorilor, conferenţiarilor	Numărul elevilor la sfârşitul anului şcolar
I. Academii agricole					
Cluj	Cojocna	1869	3	18	69
Debreţin	Haiduc	1868	3	14	79
II. Şcoale practice de agricultură aparţinând Statului					
Geoagiu-Joseni	Huniedoara	1891	2	7	42
Ciaba	Bichiş	1896	2	5	22
Ciacova	Timiş	1885	2	6	31
Sereda	Ciuc	1904	2	6	25
Târgul-Câmpului	Ciongrad	1896	2	5	27
Cârceag		1897	2	5	27
Lugoş	Caraş-Severin	1895	2	8	21
Sân-Miclăuş-Mare	Torontal	1887	2	5	30
Şimlăul-Silvaniei	Sălagiu	1902	2	5	33
III. Şcoale de agricultură comunale şi private, însă administrate de Stat					
Bistriţa	Bistriţa-Năsăud	1870	2	2	11
Feldioara	Braşov	1871	2	4	26
Mediaş	Târnava-Mare	1870	2	9	67
IV. Şcoale de viticultură (elementare)					
Bihardioszeg	Bihor	1870	2	5	29
Miniş	Arad	1881	1	3	21
Aiud	Alba-de-Jos				
V. Şcoale de guarzi forestieri					
Gurghiu	Murăş-Turda	1892	2	4	48
Casa-Verde	Timiş	1885	3	7	49

Statistica de casele Românilor

Iată o statistică de casele de locuit ce au în comitatele cu populaţie românească, după numărătoarea din acelaş an [1]):

COMITATE	Case de:				cu acoperiş de:		
	Piatră ori cărămidă	Piatră şi pământ	Pământ	Lemn	Ţiglă ori tinichea	Şindrilă ori scândură	Trestie ori paie
Alba-de-Jos	7934	324	11.524	25.079	4566	14.582	25.513
Bistriţa-Năsăud . .	3537	117	140	21.048	3916	16.662	4264
Braşov	10.363	11	91	8007	12.455	5807	212
Cojocna	3689	155	7352	29.792	1187	17.104	22.697
Făgăraş	5811	164	24	14.480	12.961	3016	4502
Mureş-Turda . . .	1464	108	10.228	26.051	4761	17.671	15.419
Sibiu	17.444	131	984	16.190	19.650	11.695	3343
Solnoc-Dobâca . .	4594	79	2669	41.971	411	18.395	30.507
Târnava-Mare . . .	21.477	47	2386	8450	25.224	1884	5252
Târnava-Mică . . .	6476	324	8112	8746	8301	1443	13.814
Odorhei	3982	9	215	23.534	10.733	14.243	2764
Arad	2632	3606	27.250	30.114	15.070	10.391	38.141
Bihor	3365	4147	54.200	38.247	14.100	16.055	69.805
Caraş-Severin . . .	24.136	8399	5935	47.915	24 345	51.573	10.467
Maramureş	2385	258	346	59.395	539	42.481	19.364
Sătmar	3260	3521	21.789	31.873	2577	14.274	43.592
Sălagiu	1608	2093	10.397	27.435	3522	7874	30.117
Timiş	9615	5455	44.988	16.798	35.693	6888	34.245
Torontal	10.425	6733	87.036	1476	48.731	4718	52.221
Ugocia	360	1214	4066	10.697	176	7300	8861

1) I. Russu-Şirianu : *Românii din Statul Ungar*, pag. 307.

Se poate considerà că numărul acesta al caselor românești să fi sporit, pentru ultimii 15 ani (până la 1915, inclusiv) cu 15%.

Regimul restricțiunilor proprietăților.

Suprafața rurală a teritoriilor locuite de Români, de a cărei bogăție agricolă ne-am ocupat în capitolele precedente, se găsește, din punct de vedere al proprietății, în mâini foarte diferite.

Cele mai multe din aceste proprietăți sunt supuse regimului restricțiunilor, și aparțin: Statului, comunelor sau orașelor, fondurilor religionare și școlare, diferitelor fundațiuni, bisericilor romano-catolice, greco-catolice, greco-orientale, evangelice, reformate, unitare, izraelite, școalelor de Stat, școalelor comunale, asociațiilor, corporațiilor, societăților pe acțiuni, căilor ferate, fidei-comisurilor și moșnenilor sau urbarialiștilor (foștilor clăcași).

Multe din aceste proprietăți, trecute în tablourile aci anexate ca fiind supuse regimului restricțiunilor, trebue să fie socotite în realitate ca proprietăți de mână-moartă, dăruite cu îndatoriri pe seama Statului, comunelor și diferitelor comunități.

Iată cum s'ar puteà reprezentà situația proprietăților supuse regimului restricțiunilor, în teritoriile locuite de Români:

Proprietatea Statului, care reprezintă		7.65%	din	total.	
» comunală	»	15.45	»	»	»
Fonduri religioase și studii	»	0.43	»	»	»
Diferite așezăminte	»	0.10	»	»	»
Biserica catolică	»	1.83	»	»	»
» greco-catolică	»	1.08	»	»	»
» » orientală	»	0.46	»	»	»
» reformată	»	0.34	»	»	»
» evangelică	»	0.21	»	»	»
» unitară	»	0.07	»	»	»
Școli de Stat, comunale, part.	»	0.01	»	»	»
Societ., corporaț., căi ferate	»	1.55	»	»	»
Composesorat, urbarialiști	»	9.05	»	»	»
Fidei-comis	»	0.82	»	»	»
Proprietate particulară	»	60.95	»	»	»

După cum se vede dar, proprietatea particulară este reprezentată prin 87,82%, iar restul de 12,18% este format din 7,65% proprietatea Statului și 4,53% proprietate de mână-moartă.

Este ușor de înțeles că bunurile de mână-moartă nu au suferit schimbări prea mari, cum s'a întâmplat de pildă, cu proprietatea particulară.

Aceasta din cauză că Statul, prin politica lui de colonizare, cât și mai cu seamă că așezămintele bisericești, au acaparat după putință, terenuri din proprietatea particulară, mărindu-și astfel patrimoniul în detrimentul acesteia, care s'a pulverizat în bună parte, cum s'a întâmplat de altfel, și cu marea proprietate.

Specificarea pro-

FELUL PROPRIETĂȚILOR	Arabil	Grădini	Fânețe	Vii
	In jugăre cada			
1. Proprietatea Statului . .	27.845	1.995	29.133	764
2. „ comunală . .	95.522	7.652	68.541	4.203
3. Fonduri relig. și studii .	36.776	460	8.968	155
4. Diferite așezăminte . . .	4.954	619	1.973	164
5. Biserica romano-catolică .	102.784	1.081	21.582	388
6. „ greco-catolică .	33.471	1.456	15.846	179
7. „ greco-orientală. .	47.842	1.242	12.898	106
8. „ reformată . . .	32.100	968	9.096	248
9. „ evangelică . . .	13.492	555	7.426	247
10. „ unitară	4.066	163	2.076	23
11. „ izraelită	44	20	5	8
12. Școli de Stat	592	107	269	7
13. „ comunale	1.374	54	409	5
14. „ particulare	—	—	5	—
15. Societ., corpor., căi ferate	28.784	2.011	13.651	431
16. Composesorat, urbarialiști	50.633	11.036	45.031	1.618
17. Fidei-comis.	49.868	535	12.014	164
	530.111	**29.954**	**248.923**	**8.710**
18. Proprietate particulară . .	6.652.436	313.274	2.352.241	105.231

prietăţii rurale

Păşuni	Păduri	Stuf	Neproductiv	TOTAL
strale				
164.434	1.321.036	752	70.722	1.616.681
1.035.842	1.682.776	2.555	368.102	3.265.195
8.521	33.872	775	2.112	91.639
3.961	9.598	1	1.363	22.633
41.231	209.065	603	7.686	384.384
25.104	146.805	121	5.777	228.759
11.156	20.187	167	5.510	99.108
6.842	19.046	221	4.018	72.539
8.291	15.408	4	1.008	46.431
2.184	6.256	36	356	15.160
20	—	1	94	192
67	517	1	57	1.617
835	4.422	—	132	7.231
—	—	—	—	5
45.117	219.856	145	18.678	328.673
669.690	1.067.470	651	62.244	1.908.373
32.384	70.749	786	7.307	173.807
2.055.679	**4.827.06**	**6.819**	**555.168**	**8.262.427**
863.429	2.327.580	16.538	273.424	12.904.145

Cele mai multe proprietăți ale *Statului*, supuse restricțiunilor, le găsim în comitatele: Maramureș (525.187 jug. cad.); Caraș-Severin (377.028 jug. cad.), Timiș (154.207 jug. cad.), Huniedoara (148.757 jug. cad.), Mureș-Turda (76.553 jug. cad.), Arad (66.600 jug. cad.), Cojocna (65.827 jug. cad.), Turda-Arieș (55.831 jug. cad.), Satu-Mare, (53.471 jug. cad.), Făgăraș (43.175 jug. cad.), și Sibiu (33.545 jug. cad.), prin urmare mai mult în comitatele românești. De asemenea cele mai multe proprietăți orășenești și comunale supuse restricțiunilor, în comitatele românești sunt: Caraș-Severin (454.734 jug. cad.), Bistrița-Năsăud (396.912 jug. cad.), Sibiu (312.720 jug. cad.), Târnava-Mare (199.735 jug. cad.) și Huniedoara (169.818 jug. cad.). *Proprietățile fond. religionar* și *școlar* sunt mai multe în comitatele: Timiș (40.528 jug. cad.), Haiduc (20.719 jug. cad.), Cojocna (16.074 jug. cad.) și Caraș-Severin (12.305 jug. cad.). *Fondațiunile diverse* au proprietăți sub regimul restricțiunilor, foarte puține: Sibiu (10.309 jug. cad.), Arad (3.223 jug. cad.), Alba-de-Jos (2.515 jug. cad.), Târnava-Mică (1.788 jug. cad.), Solnoc-Dobâca (1.645 jug. cad.) și Bistrița-Năsăud (1.175 jug. cad. [1]).

Cele mai multe *proprietăți ale Bisericii romano-catolice* sunt în comitatele: Bihor (289.336 jug. cad.), Sabolci (58.131 jug. cad.), Torontal (27.336 jug. cad.), Alba-de-Jos (18.432 jug. cad.), Ciuc (17.430 jug. cad.) și Cenad (14.349 jug. cad.); ale *Bisericii greco-catolice*: în Bihor (142.025 jug. cad.), Maramureș 12.158 jug. cad.), Alba-de-Jos (11.977 jug. cad.) și în Cojocna (11.920 jug. cad.); ale *Bisericii ortodoxe*, în comitatele: Timiș (19.807 jug. cad.), Torontal (19.224 jug. cad.) și în Caraș-Severin (16.864 jug. cad.); *Biserica evangelică* are proprietăți mai însemnate în comitatele: Târnava-Mare (16.081 jug. cad.) și în Sibiu (10.125 jug. cad.); *Biserica reformată* dispune de proprietăți mai multe în comitatele: Mureș-Turda (10.314 jug. cad.), Sabolci (9.747 jug. cad.), Cojocna (9.360 jug. cad.), Bihor (9.295 jug. cad.), Trei-Scaune (8.135 jug. cad.) și Satu-Mare (8.726 jug. cad.); *Biserica unitară* și cea *izraelită* nu dispun decât de puține proprietăți (moșii) supuse regimului restricțiunilor; asemenea nu posed multe proprietăți nici *Școalele*. În schimb, găsim proprietăți însemnate de ale *asociațiunilor, corporațiilor, societăților pe acțiuni* și de ale *căilor ferate*, în comitatul Caraș-Severin (259.603 jug. cad.), unde sunt bogate exploatațiuni miniere; ceva mai puține sunt în comitatele: Mureș-Turda (14.357 jug. cad.) și Arad

---

[1]) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat*, pag. 73 și următoarele.

(12.723 jug. cad.). Proprietățile *fidei-comisuri*, de ale nobililor, sunt mai ales în comitatele: Satu-Mare (71.586 jug. cad.), Sabolci (34.574 jug. cad.), Bichiș (28.258 jug. cad.), Turda-Arieș (24.649 jug. cad.), Arad (19.665 jug. cad.), Torontal (16.816 jug. cad.), Bihor (12.973 jug. cad.), Haiduc (11.613 jug. cad.) și Cojocna (19.140 jug. cad.). *Proprietăți de ale moșnenilor* și *urbarialiștilor* (foștii clăcași) sunt cele mai întinse în comitatele: Ciuc (257.605 jug. cad.), Maramureș (205.015 jug. cad.), Huniedoara (201.117 jug. cad.), Odorhei (146.903 jug. cad.), Bihor (138.104 jug. cad.) și Arad (134.827 jug. cad.).

Făcând totalul proprietăților supuse restricțiunilor, găsim că cele mai multe sunt în comitatele: Caraș-Severin (1.218.829 jug. cad.), Maramureș (825.489 jug. cad.), Bihor (691.955 jug. cad.), Huniedoara (539.316 jug. cad.), Ciuc (461.674 jug. cad.), Bistrița-Năsăud (416.242 jug. cad.), Timiș (397.473 jug. cad.) și Sibiu (376.333 jug. cad. [1]).

1) Al. v. Matlekovits: *Das Königreich Ungarn*, Leipzig.

Repartiţia proprietăţii rurale

FELUL PROPRIETĂŢII	Numărul gospodăriilor	Totalul proprietăţii	Teren arabil	Numărul gospodăriilor	Totalul proprietăţii	Teren arabil
	Bihor			Maramureş		
Sub 1 jugăr fără teren arabil	6.979	2.161	—	3.936	1.281	—
» 1 » cu » »	10.925	5.628	4.086	6.621	3.015	276
Dela 1—5 jugăre teren arabil	29.937	84.534	63.495	12.969	35.303	14.514
» 5—10 » » »	20.062	144.037	107.892	9.044	65.909	22.478
» 10—20 » » »	12.913	178.047	130.344	8.708	123.020	39.882
» 20—50 » » »	4.987	144.503	101.509	5.764	170.521	53.401
» 50—100 » » »	805	54.684	36.852	990	64.676	18.492
» 100—200 » » »	250	34.827	22.636	248	34.387	9.734
» 200—500 » » »	192	62.527	39.071	120	35.870	6.283
» 500—1000 » » »	117	82.960	42.284	44	31.696	3.188
» 1000 în sus teren arabil	193	832.561	219.630	52	214.533	6.249
Total . .	**87.970**	**1.626 469**	**767.800**	**48.496**	**780.211**	**176.497**
	Caraş-Severin			Timiş		
Sub 1 jugăr fără teren arabil	9.632	2.816	—	14.121	4.791	—
» 1 » cu » »	2.382	1.213	884	6.669	3.706	2.368
Dela 1—5 jugăre teren arabil	21.183	62.385	34.194	17.333	49.339	33.300
» 5—10 » » »	21.903	155.832	86.991	14.956	110.039	37.544
» 10—20 » » »	14.392	193.799	103.672	14.224	199.877	162.785
» 20—50 » » »	3.636	98.618	47.339	7.307	222.839	184.464
» 50—100 » » »	244	16.130	9.729	1.249	82.812	71.322
» 100—200 » » »	36	5.037	2.935	268	35.774	29.834
» 200—500 » » »	25	8.084	4.006	144	46.984	35.810
» 500—1000 » » »	40	24.897	12.310	79	56.098	40.676
» 1000 în sus teren arabil	51	145.355	26.324	82	199.818	98.658
Total . .	**73.524**	**718.170**	**328.384**	**76.432**	**1.005.077**	**746.761**
	Braşov			Ciuc		
Sub 1 jugăr fără teren arabil	3.026	635	—	878	284	—
» 1 » cu » »	1.570	869	735	2.224	1.068	829
Dela 1—5 jugăre teren arabil	4.509	12.150	7.985	6.129	17.406	8.142
» 5—10 » » »	3.055	22.011	14.144	5.410	39.563	16.873
» 10—20 » » »	2.572	35.688	22.650	5.845	83.394	32.806
» 20—50 » » »	947	26.184	16.023	3.795	110.672	39.795
» 50—100 » » »	61	4 240	2.328	527	34.451	10.976
» 100—200 » » »	13	1.606	853	114	15.341	4.182
» 200—500 » » »	8	2.737	881	40	11.373	1.491
» 500—1000 » » »	—	—	—	14	10.373	726
» 1000 în sus teren arabil	2	1.657	1.269	16	53.264	688
Total . .	**15.766**	**108 777**	**66 866**	**24.992**	**377.071**	**116.508**

în comitatele româneşti

Numărul gospodăriilor	Totalul proprietăţii	Teren arabil	Numărul gospodăriilor	Totalul proprietăţii	Teren arabil	Numărul gospodăriilor	Totalul proprietăţii	Teren arabil
Satu-Mare			**Sălagiu**			**Arad**		
4.689	1.427	—	2.702	271	—	11.581	3.775	—
7.856	3.731	2.704	4.347	2.228	1.660	7.986	3.999	2.588
13.072	34.607	21.523	12.952	35.259	22.976	18.856	55.873	41.120
8.071	58.652	37.396	7.916	56.694	36.679	11.492	83.620	65.535
7.176	101.228	64.432	6.023	83.803	52.754	5.870	81.023	66.213
5.226	157.175	100.964	2.780	80.544	48.038	2.813	83.690	72.164
920	62.137	37.751	459	30.928	16.883	573	38.538	31.728
296	40.681	26.660	163	22.659	11.555	160	21.484	17.253
236	74.848	45.093	110	35.790	16.591	111	34.434	24.707
104	72.056	35.899	50	33.879	13.320	50	35.992	17.222
85	268.558	85.891	64	163.846	38.418	31	352.094	88.013
47.731	**875.100**	**458.313**	**37.566**	**546.601**	**258.814**	**59.583**	**788.966**	**431.948**
Torontal			**Alba-de-Jos**			**Bistriţa-Năsăud**		
17.018	5.571	—	4.199	1.165	—	1.797	507	—
6.063	3.239	2.005	2.722	1.516	1.088	1.429	746	574
20.083	54.905	45.333	11.807	32.961	20.944	5.438	15.246	8.064
15.348	113.630	101.270	8.238	59.611	38.109	4.681	34.082	17.588
15.817	223.183	202.570	6.444	90.119	52.991	5.277	75.724	37.029
11.220	341.627	315.017	2.716	78.275	43.473	3.727	110.529	48.051
2.313	153.913	142.836	327	21.368	12.759	501	32.531	11.459
469	61.138	54.795	85	11.794	9.066	60	7.832	2.354
184	54.554	44.662	52	16.824	11.581	25	7.003	2.259
64	44.174	34.183	30	21.358	13.466	6	4.344	1.589
90	308.942	216.351	22	51.731	23.286	3	11.109	889
88.677	**1.363.876**	**1.159.042**	**36.642**	**386.722**	**226.759**	**22.944**	**299.653**	**129.854**
Făgăraş			**Trei-Scaune**			**Huniedoara**		
972	242	—	3.946	977	—	2.716	850	—
653	347	241	4.229	2.190	1.748	3.509	1.911	1.480
4.165	12.937	7.300	9.872	25.496	16.297	15.703	45.837	27.577
5.564	41.118	22.247	5.389	38.641	24.047	13.743	99.453	55.584
5.660	78.851	40.810	3.934	55.085	33.120	11.653	162.754	81.288
1.857	50.188	24.413	2.160	63.509	35.206	5.766	165.251	69.237
97	6.230	2.571	450	30.543	14.989	607	39.325	13.523
8	1.004	292	166	23.412	8.921	108	14.927	5.369
9	3.063	297	87	27.109	7.714	69	20.779	6.831
11	7.825	773	20	15.008	3.138	29	19.290	4.979
8	18.909	3.769	29	94.322	6.527	37	166.364	11.136
19.004	**220.714**	**102.713**	**30.282**	**376.292**	**151.707**	**53.939**	**736.741**	**277.004**

(Urmează)

(Urmare)

FELUL PROPRIETĂȚII	Numărul gospodăriilor	Totalul proprietății	Teren arabil	Numărul gospodăriilor	Totalul proprietății	Teren arabil
	Târnava-Mică			Cojocna		
Sub 1 jugăr fără teren arabil	2.102	558	—	5.046	1.551	—
» 1 » cu » »	1.872	1.020	689	2.195	1.233	904
Dela 1—5 jugăre teren arabil	6.943	19.552	12.772	11.529	32.271	19.711
» 5—10 » » »	5.292	38.140	24.444	8.246	59.682	35.038
» 10—20 » » »	3.662	50.720	31.037	7.435	104.037	57.135
» 20—50 » » »	1.324	37.521	21.328	4.060	118.367	59.335
» 50—100 » » »	162	11.232	5.440	641	43.649	19.291
» 100—200 » » »	90	12.851	6.327	181	25.191	10.658
» 200—500 » » »	72	24.361	11.223	183	57.720	21.708
» 500—1000 » » »	25	17.730	7.513	62	46.172	14.136
» 1000 în sus teren arabil	18	37.379	11.399	69	196.971	39.684
Total . .	**21.562**	**251.064**	**132.169**	**39.665**	**686.844**	**277.598**
	Solnoc-Dobâca			Turda-Arieș		
Sub 1 jugăr fără teren arabil	4.747	1.620	—	3.323	1.056	—
» 1 » cu » »	3.750	1.975	1.464	1.460	769	536
Dela 1—5 jugăre teren arabil	13.560	37.260	22.898	6.610	18.616	9.995
» 5—10 » » »	9.590	69.493	42.509	5.722	41.673	22.505
» 10—20 » » »	8.527	120.951	71.417	5.408	76.694	39.837
» 20—50 » » »	4.915	143.955	77.343	3.306	96.617	47.646
» 50—100 » » »	759	51.252	23.040	543	35.755	16.342
» 100—200 » » »	247	33.993	13.787	145	20.726	9.327
» 200—500 » » »	148	46.560	16.924	86	27.876	13.527
» 500—1000 » » »	70	50.331	16.270	45	33.613	14.989
» 1000 în sus teren arabil	61	127.816	27.496	36	94.017	19.239
Total . .	**46.374**	**685.212**	**313.154**	**26.684**	**447.412**	**193.943**

Numărul gospodăriilor	Totalul proprietății	Teren arabil	Numărul gospodăriilor	Totalul proprietății	Teren arabil	Numărul gospodăriilor	Totalul proprietății	Teren arabil
Mureș-Turda			**Târnava-Mare**			**Sibiu**		
4 327	1.267	—	2.163	523	—	3.096	861	—
3.368	1.754	1.179	1.867	1.007	731	3.797	2.025	1.204
11.344	30.781	18.013	7.901	22.789	14.668	12.994	35.333	18.573
6.583	47.244	26.835	7.208	52.957	33.614	6.939	49.447	27.433
5.264	74.034	39.422	7.433	105.144	63.994	4.571	63.058	34.441
2.842	84.044	42.615	3.535	98.888	56.691	1.879	53.674	29.754
547	37.228	17.621	250	16.018	7.732	204	12.872	6.869
174	24.188	10.581	68	9.484	3.532	34	4.606	2.079
119	36.744	14.400	40	11.677	4.035	20	6.612	2.057
41	28.668	10.150	8	5.760	1.509	9	6.020	969
35	172.551	14.529	12	29.040	2.726	1	9.442	7
34 644	**538.503**	**195.345**	**30.485**	**353.287**	**190.232**	**33.544**	**243 950**	**123.386**

Odorhei		
1.662	480	—
1.629	857	591
5.999	17.030	8.221
4.961	36.225	17.174
5.123	72.685	32.783
3.233	93.740	40.395
477	30.632	12.053
94	12.061	3.896
48	15.015	4.015
14	8.889	1.690
13	17.341	3.414
23.253	**304.955**	**124.232**

Datele care alcătuesc tabloul de mai sus, indică felul cum este repartizată proprietatea rurală în teritoriile locuite de Români, și sunt luate după Statistica ungară, publicată în 1900. Ele ne arată destul de lămurit care este întinderea de pământ de care dispun gospodăriile agricole, în diferitele comitate.

Pe lângă proprietatea totală, este specificată în numitul tablou și suprafața terenului arabil cuprins în totalul proprietății. Menționăm de asemenea că în datele de mai sus, nu se cuprinde numai proprietatea particulară, ci și composesoratul și fidei-comisurile.

După situațiunea din Ungaria, se consideră:

ca proprietate	minusculă	întinderea	de	0— 5 jugăre
»	» mică	»	»	5— 100 »
»	» mijlocie	»	»	100—1000 »
»	» mare	»	dela	1000 jugăre în sus.

Rezumatul repartiției proprietății rurale în comitatele românești

FELUL PROPRIETĂȚII	No. gospodăriilor	Totalul proprietății	Teren arabil
Sub 1 jugăr fără teren arabil	56.793	18.317	—
	45.404	12.915	—
	29.887	9.615	—
	132.084	40.847	—
Sub 1 jugăr cu teren arabil	25.237	13.308	8.468
	36.581	19.445	13.990
	37.735	18.601	13.114
	99.553	51.354	35.572
Dela 1—5 jugăre	81.183	228.996	161.783
	135.669	378.659	221.160
	87.786	245.576	163.628
	304.638	853.231	546.571
Dela 5—10 jugăre	65.933	478.723	355.437
	101.356	734.685	418.144
	56.585	408.912	269.980
	223.874	1.622.320	1.043.561
Dela 10—20 jugăre	52.583	730.204	564.773
	89.579	1.259.753	671.765
	40.690	567.121	363.625
	182.852	2.557.078	1.590.154

(Urmează)

(*Urmare*)

FELUL PROPRIETĂȚII	No. gospodăriilor	Totalul proprietății	Teren arabil
Dela 20—50 jugăre	26.910	801.643	673.856
	46.611	1.348.398	651.305
	21.570	636.433	376.076
	95.091	2.786.474	1.701.237
Dela 60—100 jugăre	4.885	325.681	286.302
	6.326	419.099	176.999
	3.747	251.013	141.707
	14.958	995.793	605.008
Dela 100—200 jugăre	1.057	139.846	119.064
	1.664	230.083	91.224
	1.117	154.038	87.838
	4.838	522.967	298.126
Dela 200—500 jugăre	537	167.658	130.325
	1.062	331.870	118.943
	769	243.469	131.745
	2.368	742.997	381.013
Dela 500—1000 jugăre	263	186.743	123.585
	403	289.503	91.893
	365	256.583	111.914
	1.031	732.829	327.392
Dela 1000 jugăre în sus	328	1.070.054	480.664
	385	1.125.305	166.058
	485	1.831.592	438.199
	1.198	4.026.951	1.084.921
	1.061.485	**14.933.841**	**7.613.555**

Din tabloul de mai sus rezultă că în teritoriile locuite de Români, sunt în total 1.061.485 gospodării agricole, care au la un loc 14.933.841 jugăre proprietate totală, cu o suprafață de 7.613.555 jugăre teren arabil.

Din aceste gospodării:

12.44% posedă 0.27% din propr. totală fără teren arabil
9.37 » » 0.34 » » » » **în care sunt 0.47% ter. arabil**
28.70 » » 5.72 » » » » cu 7.18% **din ter. arabil**
21.09 » » 10.87 » » » » » 13.71 » »
17.22 » » 17.13 » » » » » 20.87 » »
8.95 » » 18.63 » » » » » 22.34 » »
1.40 » » 6.67 » » » » » 7.95 » »
0.40 » » 3.51 » » » » » 3.92 » »
0.22 » » 4.98 » » » » » 5.01 » »
0.09 » » 4.91 » » » » » 4.30 » »
0.11 » » 26.97 » » » » » 14.25 » »

Din cele de mai sus se poate vedeà că numărul gospodăriilor care n'au teren de muncă pentrucă au sub 1 jugăr proprietate, şi prin urmare sunt nevoite să trăiască ca muncitori agricoli, reprezintă 21.81 % din totalul gospodăriilor agricole.

Dar dacă la acestea se adaogă, cum trebue de altfel, şi acele gospodării, care, cu toate că au într'adevăr între 1—5 jugăre proprietate, nu pot folosì de fapt decât un hectar şi adesea şi mai puţin ca teren arabil, — numărul gospodăriilor avizate la munci agricole în alte gospodării, este de 50.51 %. Se poate spune deci că jumătate din gospodăriile ţărăneşti sunt lipsite de pământul arabil necesar existenţei lor proprii.

Gospodăriile ţărăneşti mici, cu o proprietate între 5 – 100 jugăre reprezintă 48.66 %, gospodăriile mijlocii cu 100 – 1000 jugăre reprezintă 0.67 %, iar proprietatea mare, cu mai mult de 1000 jugăre, reprezintă 0.11 %.

In rezumat se observă deci că marea proprietate, reprezentată prin 0.11 %, are la un loc 4.026.951 jugăre, din care 1.084.921 pământ arabil, iar proprietatea mijlocie reprezentată prin 0.67 %, are la un loc 1.999.793 jugăre, dintre care 1.600.531 teren arabil.

Proprietatea mică, aceea de 48.66 %, are la un loc 7.961.665 jugăre, cu 4.939.960 jugăre teren arabil, pe când proprietatea minusculă abiă are 945.432 jugăre, cu 582.143 jugăre teren arabil.

Repartiţia proprietăţii româneşti.

Populaţiunea românească nu are în stăpânirea ei suprafeţe întinse de pământ, aşà că nu se poate vorbì cu privire la Români de o proprietate mijlocie sau mare.

Dăm ca document, după datele statisticei oficiale din 1895, situaţiunea locuitorilor Români cari aveau peste 100 jugăre:

Comitatul	No. gospod.	Totalul propr. în jugăre	Comitatul	No. gospod.	Totalul propr. în jugăre
Bihor	3	1.302	Făgăraş	17	10.497
Maramureş .	23	19.513	Trei-Scaune . .	2	857
Sătmar . . .	8	2.990	Huniedoara . .	25	14.717
Sălagiu . .	6	2.186	Târnava-Mică .	10	5.140
Arad	6	2.512	Cojocna	29	9.243
Caraş-Severin	13	35.739	Murăş-Turda .	1	767
Timiş . . .	18	15.962	Târnava-Mare .	1	476
Torontal . .	3	752	Sibiu . . .	2	1.363
Alba-de-Jos .	4	1.837	Solnoc-Dobâca.	25	16.133
Ciuc	8	6.015	Turda-Arieş. .	5	2.066

Rezultă deci că în totalitatea lor, Românii erau în număr de 209 proprietari mijlocii și mari, cari stăpânea la un loc 150.067 jugăre.

Dacă se ține seamă de faptul că în teritoriile de care ne ocupăm sunt 8435 proprietari mijlocii și mari, cari la un loc posedă 6.026.744 jugăre, atunci proprietarii Români mijlocii și mari, reprezentau abiă 2.4 % din totalul lor, iar proprietatea, de asemenea 2.4 % din totalul ei.

Menționăm că în comitatele: Bistrița-Năsăud, Brașov și Odorhei, nu se găsea nici o proprietate mijlocie sau mare, românească.

Din totalul de 209 proprietari Români, cea mai mare parte dintre ei, au fost proprietari mijlocii, pentrucă marea proprietate abiă dacă este reprezentată printr'un număr de 35 de persoane.

Urmează deci că marea masă a populațiunii românești este lipsită de pământ, și intră în categoria proprietății mici[1]).

Specificarea fondurilor culturale composesorale.

Din proprietatea composesorală de 1.908.373 jugăre, o mare parte este alcătuită din fondurile cu caracter cultural, a căror evaluare, după statistica ungurească din 1912, e de 1.769.614 coroane. Existența acestor fonduri are ca bază niște privilegii acordate în diferite timpuri, și sunt administrate după anumite regule speciale.

Mai jos arătăm specificarea acestor fonduri, și istoricul lor:

1. *Averea Universității săsești și a celor 7 comitate săsești* este de cea mai veche dată, și e formată din pământul crăesc (fundus regius) dat de Regii Ungariei foștilor locuitori ai acestor regiuni. Acest pământ crăesc cuprinde 23 comune din comitatul Bistrița-Năsăud, 23 din comitatul Brașov, 14 din comitatul Huniedoarei, 6 din comitatul Târnava-Mică, 79 din Târnava-Mare, 75 din comitatul Sibiu și 4 din comitatul Odorhei. La averea celor 7 comitate, orașele Bistrița, Brașov și Mediaș și comunele din cercurile lor, nu au nici un drept.

In cursul veacurilor, Sașii au căutat să elimine comunele românești dela veniturile acestor averi, susținând împotriva documentelor că pământul crăesc nu poate fi al regilor, ci al națiunii săsești (?). Au urmat nenumărate procese, care nu de mult, s'au sfârșit stabilind că pământul crăesc este un teri-

1) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat*, pag. 80.

toriu regesc inalienabil, pe care Sașii și ceilalți locuitori viețuesc numai ca oaspeți.

Urmarea a fost, că s'au admis la beneficiile acestor averi toți locuitorii din comunele comitatelor amintite, în următoarea proporție: Sașii cu 60%, Românii cu 20%, Ungurii tot cu 20%, și întregul venit să se împartă numai pentru scopuri culturale. Administrația acestor fonduri, care are autonomie, se găsește la Sibiu. Intreaga avere e socotită la 7.556.347 coroane.

Din veniturile acestor două fonduri, care chiar și guvernului ungar i s'au părut cam mici, s'a dat în 1908:

Sașilor 409.320 coroane (225.000 consistoriale, 95.100 școalelor secund., 25.920 școal. săs. agricult., 16.700 teologice, 1.400 grădinilor de copii, diferitelor școli 16.795).

Românilor de religia greco-ortodoxă 87.400 coroane (pentru școalele primare 73.000, școalele secundare 10.000, și pentru biserici 4.400).

Românilor de religia greco-catolică 5.000 coroane, (pentru școalele primare 4.000, pentru ajutorarea bisericilor 1000).

Ungurilor de religie reformată 46.000 coroane (școalelor secundare 36.000, bisericilor sărace 10.000).

Ungurilor de religia romano-catolică 46.600 coroane (școalelor primare 31.600, școalelor secundare 5000).

Școalei de meserii săsești 22.000 coroane.

Unei școli comunale 1.000 coroane.

2. *Averea comunală a Caransebeșului* cuprinde teritoriile ce aparțineau odinioară foștilor grăniceri Români ai Regimentului No. 13. De această avere nu se pot folosi de cât locuitorii orașului Caransebeș, precum și 72 comune din comitat.

Ea este administrată independent, subt controlul autorităților, și se compune în cea mai mare parte din păduri, evaluate la un loc la 35.075.727 coroane.

Pe lângă lemnele de foc și de construcții, care se împart locuitorilor gratuit sau pe un preț redus, această avere a mai produs un venit de 560.653 coroane. Din acest venit s'a dat pentru întreținerea gimnaziului unguresc din Caransebeș suma de 56.671 coroane, cu titlul de ajutoare 43.305 coroane, în depozite spre fructificare s'au plasat 130.006 coroane, investiții imobiliare 76.913 coroane și salariile funcționarilor 160.172 coroane.

3. *Averea fostului Regiment de grăniceri sârbesc No. 14* cuprinde 11 comune din comitatul Torontal, 23 din comitatul Timiș și 22 din comitatul Caraș-Severin. In 1908 această avere

eră prețuită la 8.650.051 coroane, și a produs un venit de 171.054.

Din acest venit s'a dat Statului pentru administrare 20.000 coroane, a rămas disponibil un fond de 30.042 coroane, iar restul s'a cheltuit pentru biserică și școală.

Averea este administrată la Biserica-Albă.

4. *Averea foștilor grăniceri năsăudeni* este prețuită la 2.407.845 coroane, și au dreptul la ea 45 comune din regiunea Năsăudului.

Venitul acestui fond a fost în 1908 de 318.800 coroane, din care s'au distribuit 315.255 coroane și anume : salarii și diurne 6.360 coroane, fondului de pensiuni 12.032 coroane, burse și ajutoare pentru școli 66.332 coroane, depuși spre capitalizare 74,406 coroane, dat în împrumuturi 32.428 coroane și pentru cumpărare de hârtii de valoare 25.500 coroane.

Administrația acestei averi se face la Năsăud și este pusă sub controlul Ministerului Instrucțiunii publice, care are ca reprezentant pe prefectul comitatului.

5. *Bunurile particulare ale comitatului Ciuc* constau în terenurile dăruite de regi prin secolul al XVIII-lea foștilor grăniceri Săcui, cari erau obligați să aibă cai și hainele lor militare.

Dela 1851 această avere a trecut în proprietatea Statului, dar în anul 1869 ea le-a fost dată înapoi cu obligația ca din veniturile ei, să se verse sume pentru îmbunătățirea apiculturii, desvoltarea industriei casnice, pentru învățământ și exploatațiuni miniere.

Cele patru fonduri care alcătuesc această avere sunt la un loc de 2.512.207 coroane, iar venitul lor se urcă la 354.414 coroane, din care s'au împărțit 324.940 coroane, și anume: 22.680 coroane pentru salarii, diurne și fond de pensiune, 47.599 coroane pentru școli și burse, 77.734 coroane pentru cheltueli administrative, 26.161 coroane pentru investiții imobiliare, 80.270 coroane depuși spre fructificare, și 39.500 coroane pentru amortizarea împrumuturilor.

Averea este administrată de Ministerul Instrucțiunii publice, care, împreună cu organele administrative, alege comisiunea care se ocupă direct de mânuirea fondurilor.

Notăm în treacăt că din fondurile grănițărești dela Caransebeș, s'a făcut gimnaziul unguresc din acel oraș, precum și linia ferată Hațeg-Caransebeș, iar din fondurile grănițărești ale comitatului Ciuc, s'a construit o parte a liniei ferate din Săcuime.

Date amănunțite asupra acestor fonduri se găsesc în tabloul alăturat:

Averea diferitelor

NUMIREA FONDURILOR	AVEREA					
	AVERE FONDIARĂ				Mobiliar	Depozite spre fructificare
	Pământ		Case	Total		
	Supraf. în jugăre	Valoarea prețuită				
I. Universitatea săsească	—	38.382	617.220	655.602	1.200	—
II. Șapte com. săs.	35.916	91.800	6.520	98.320	800	808.431
III. Fondurile administrate de Universitatea săsească și cele 7 comitate						
1. Fondul Șt. Molnar	—	—	—	—	—	40.347
2. » de rezervă al Universit. săsești	—	—	—	—	—	91.062
3. Fondul de rezervă al celor 7 juzi . .	—	—	—	—	—	45.378
4. Fond. Gottfr. Müller	—	—	—	—	—	265
5. Fondul de ajutorare al stud. în drept .	—	—	—	—	—	128
6. Fond. de împădur.	—	—	—	—	—	145.200
IV. Districte Sârb. .	35.844	7.396.543	—	7.396.543	—	2,118.000
V. Averea comunală a Caransebeșului						
1. Fondul pădurilor	253.142	33.174.974	334.369	33.509.343	107.859	95.593
2. » caselor .	—	—	241.865	241.865	15.216	—
3. » pensiun.	—	—	—	—	—	—
4. » funcț. bol.	—	—	—	—	—	2.656
5. » bibliotecei	—	—	—	—	—	780
6. » depozitelor	—	—	—	—	—	—
VI. Fondul fostului Reg. de inf. sârb. din Banat . . .	37.891	8.316.171	9.370	8.325.541	19.490	277.838
VII. Fondul grănic. năsăudeni						
1. Fondul internat.	263.855	—	—	—	—	11.549
2. » școalelor .	1.127	—	—	—	—	30.132
3. » burselor .	1.242	—	—	—	—	127.160
VIII. Fondul pădur. Năsăud comun. .	197.103	36.019.591	728.873	36.748.464	97.679	314.930
IX. Bun. particulare ale com. Ciuc						
1. Fondul de echipare	62.501	—	—	—	—	—
2. » » meserii	—	—	—	—	—	—
3. » p-tru cump. cailor	—	—	—	—	—	—
4. Fondul emigr. săcuești	—	—	—	—	—	—

fonduri culturale

IN 1908

Hârtii de valoare	Pretenţiuni	Bani gata	Restanţe	Alte	Total general	Imprumut	Plăţi neachitate	Total
309.200	3.042.307	38.583	10.330	—	4.057.222	—	500	500
698.200	1.884.169	2.125	7.080	—	3.499.125	26.856	807.426	834.282
30.000	26.116	709	3.215	—	100.387	—	—	—
—	9.018	—	—	—	100.080	—	—	—
—	21.356	—	916	—	67.650	—	—	—
—	672	—	—	—	937	—	—	—
—	824	—	—	—	952	—	—	—
—	—	—	—	—	145.200	—	—	—
5.000	—	33.851	—	—	9.553.394	454.783	—	454.783
491.000	1.049	15.235	201.121	—	34.421.200	—	—	—
—	—	—	—	—	257.081	—	72.306	72.306
179.000	—	55	—	—	179.055	—	—	—
—	—	240	—	—	2.896	—	—	—
—	—	—	—	—	780	—	—	—
208.006	—	—	—	6.709	214.715	—	—	—
—	—	27.182	—	—	8.650.051	—	—	—
27.500	7.000	—	—	—	—	7.000	—	7.000
1.845.400	3.813	1.813	13.445	—	—	139.734	4.629	144.363
192.800	138.234	1.732	7.267	—	—	—	—	—
1.694.350	—	—	446.079	—	39.301.502	1.328.333	1.340	1.329.673
1.448.800	798.278	14.248	33.494	—	—	—	14.756	14.756
28.000	46.407	3.586	—	—	77.993	—	—	—
22.000	56.815	7.778	3.559	—	90.152	—	1.740	1.740
8.000	37.380	3.862	—	—	49.242	—	—	—

Emigrările: Ungurii şi Românii.

O calamitate a Ungariei e marele curent de emigrare în mase a populaţiunii rurale peste Ocean. Acest fenomen s'a pornit în penultima decadă a secolului XIX şi a continuat, din ce în ce crescând, până în 1910. Imediat după Italia — unde emigrările peste Ocean au atins într'un singur an (1906) înspăimântătoarea cifră de 800.000 [1]) — vine Ungaria, care numai în anul 1904 a înregistrat 170.430 emigrări. Datele pe care le avem, ne arată că dela 1886, până în 1898 se înregistra anual câte 25.000 emigrări, dela 1899, curentul de a părăsi ţara, a mers crescând cu furie, până în 1907, când emigrantii Unguri au început a fi expulzaţi din uzinele din Statele-Unite, cu prilejul izbucnirei marei crize economice; numai atunci s'a potolit furia emigrării. Inregistrăm emigrări în: [2])

1899	43.000
1900	54.000 [3])
1901	71.000
1902	91.000
1903	119.000
1904	170.430
1905	143.000

Contingentul acesta de emigranţi îl dau în cea mai mare parte, mai cu seamă: Slovacii, Ungurii, Saşii şi Românii [4]).

Guvernul, şi'n general toţi bărbaţii politici, s'au alarmat că naţiunea scade şi că predominarea de azi a Maghiarilor se va micşora într'un viitor apropiat faţă de celelalte naţionalităţi. Din punctul de vedere economic, Partidul Agrar s'a alarmat: că nu va mai găsi muncitori cari să fie întrebuinţaţi la lucrările câmpului; că munca agricolă şi-a pierdut din caracterul ei sedentar şi băştinaş; că nu se mai poate pune temei pe muncitorii locali; şi că din ce în ce trebue să recurgă pentru munca câmpului, la cetele pribege de secerători Slovaci, cari nu sunt legaţi cu nimic de pământul, pe care-l recoltează [5]).

---

1) *Sul rimpatrio degli emigrati*, în „Economista", Decembrie, 1907.
2) *Anuarul Statistic al Ungariei pe 1905*, (apărut în 1907).
3) Russu-Şirianu în lucrarea sa: *Românii din Statul Ungar*, crede că aceste cifre sunt prea mici şi nu corespund realităţii, ele sunt cu mult mai mari; aşa numai în anul 1900, cifra adevărată a emigranţilor din Ungaria s'ar fi ridicat la 210.000!
4) de Mailáth: *L'Émigration hongroise*, în „Revue Internationale", 1905.
5) René Gonnard: *Op citat*, pag. 267.

Iată cauzele, care au determinat curentul de emigrare [1]:

Emigrările sunt și ele o urmare a altor calamități: a sărăciei care bântue, a administrațiunei destrăbălate și a prigonirilor de tot felul, ajunse adevărat sistem de guvernare. A ajuns un fel de răspuns stereotip: «Dacă nu le place, plece în America, ori în Valahia», — naționalitățile adică, răspunsul pe care-l dau cei din administrație la multele și întemeiatele plângeri ale naționalităților.

Reprezentanții administrațiunii de Stat, a comitatelor și comunelor, lăsați de guvern să trateze naționalitățile după bunul plac, iar nu cum prescrie legea, au contractat obiceiuri rele, care li s'au prefăcut în a doua natură, așă că au început să se poarte în același chip și cu connaționalii lor. Ungurii pleacă deci și ei în America, pâlcuri-pâlcuri, așă în cât bărbații de Stat maghiari sunt cu adevărat îngrijorați. După Slovaci, emigranții cei mai mulți sunt Ungurii.

In America, Românii, din fericire, nu se prea duc. Dintre câți Români emigrează, trec Oceaunl cam 40 la mie; restul se duce în România [2].

Nu e mai puțin adevărat însă, că în ceeace privește numărul, emigrările acestea slăbesc Românismul în Statul ungar; în deosebi, în comitatele ardelene dela fruntarii, unde emigrările sunt mai însemnate.

Astfel, cu ocazia ultimului recensământ, s'au aflat emigranți din următoarele comitate:

Alba-de-Jos, Brașov, Făgăraș, Huniedoara, Sibiu, Solnoc-Dobâca, Târnava-Mare, Târnava-Mică și Trei-Scaune.

Negreșit, nu toți sunt Români, ci în deosebi din comitatele Brașov, Solnoc-Dobâca și Trei-Scaune 30% cel puțin vor fi Unguri. Cei din Făgăraș însă, din Huniedoara, Sibiu și Târnave, sunt Români.

Și bine să notăm, va fi îndoit numărul celor cari n'au putut ajunge a fi înregistrați de agenții biuroului statistic, parte pentru că au plecat cu familia întreagă, parte că au plecat fără pașport, prin «Vama-Cucului», cum se zice, ori cu pașportul altora.

Au emigrat mai puțini, și din comitatele:

Bistrița-Năsăud, Ciuc, Cojocna, Murăș-Turda, Turda-Arieș și Odorhei.

In comitatele din Ungaria locuite de Români, mai mulți

1) I. Russu-Șirianu: *Românii din Statul Ungar*, pag. 309.

2) In 1905, după cum arată *Anuarul Statistic al Ungariei*, au luat drumul spre România, 11.021 de Români.

au emigrat din Caraș-Severin, Maramureș, Timiș și Torontal, dintre cari, numai a treia parte dacă ar fi Români (în Caraș-Severin sunt 90 %) și tot face un număr care contribue la micșorarea procentului sporului.

Privire istorică asupra stăpânirii pământului de Români [1]).

După tradițiunile păstrate de popor și după puținele știri rămase din primele două secole ale Regatului Ungar, Românii din Transilvania și cei din părțile anexe erau iobagi regali, oameni liberi, cari stăpâneau pământul ca moșnenii, în deavalma, și făceau sub căpeteniile lor, fie voivozi, fie knezi, parte din oastea regală, iar nu din a nobilimii, pe care o alcătuiau nobilii cu slugile lor.

Mai ales în timpul secolului XIII, nobilii s'au făcut stăpâni pe castelele regale și și-au supus pe iobagii regali ce se țineau de ele. Sunt destule dovezile, că în timpul acesta mulți dintre voivozi și dintre knezi s'au făcut și ei stăpâni pe pământul folosit mai înainte în deavalma și-au intrat în rândurile nobilimii ungare.

In drumul năvălitorilor Pacinați și Cumani, dela trecătorile despre Iacobeni înainte, pe Someș la vale, dela trecătoarea Buzăului înainte peste Țara-Bârsei și de acolo înainte până în valea Mureșului, precum și spre Porțile-de-Fer, locurile au rămas pustii și astfel, domeniu regal.

Regii au făcut pe aceste locuri donațiuni, spre Năsăud, cavalerilor Ioaniți, în Țara-Bârsei, cavalerilor Teutoni, și au adus coloniști germani la Bistrița, la Brașov, la Sibiu, la Sighișoara, la Mediaș, la Sebeș, la Orăștie și la Cluj. Toți acești coloniști au rămas, după obiceiul locului, oameni liberi, cari stăpâneau pământul în deavalma, erau datori să apere hotarele și însoțeau pe Rege la războiu.

Aceleași erau stările pela trecătorile din Săcuime, la Turnu-Roșu, în fața trecătorii dela Lainici și la Porțile-de-Fer. Iobagie era numai în Maramureș, unde boierimea, intrată cu diplome regale în rândurile nobilimii ungare, se făcuse stăpână pe pământ și în părțile mai depărtate de hotare.

Voivozii Transilvaniei, făcându-se, după bătălia dela Mohács, stăpâni pe domeniile regale, au iobăgit și pe oamenii liberi ce se aflau pe ele. Impărăteasa Maria Terezia și Impăratul Iosif II, au restabilit starea de mai înainte, declarând pe locuitorii

1) I. Slavici: *Românii din Ardeal*, 1910, pag. 29.

de pe domeniile acum împărătești, oameni liberi și stăpânitori în deavalma ai pământului, cum au fost, obligându-i să apere, ca părinții lor, hotarele. Aceștia sunt grănicerii dela Năsăud, din Săcuime, din Țara-Oltului, din ținutul Hațegului și dela Caransebeș.

Coloniștii așezați în secolul XVIII pe câmpia Tării Ungurești și în Banat sunt două feluri. Unii, veniți ca oameni liberi, au primit pământ ca proprietate individuală. Alții, iobagi, și-au schimbat stăpânii, dar au rămas tot iobagi.

Mai erau apoi pretutindeni, și mai ales unde nu era iobăgie, în fundul regiu, printre Sași și prin Granițe, oameni oarecum fără de rost, un fel de venetici, care-și agoniseau mijloacele de traiu ca păstori ori ca pălmași plătiți cu ziua, deci *«zilerii»*, după terminologia oficială *«zsellér»*.

Inainte de 1848 dar, populațiunea rurală era împărțită în șase categorii : *nobili* cu proprietate individuală, *Sași*, cari aveau pământuri de cultură în stăpânire individuală și păsuni ori păduri în devălmășie, *grăniceri*, cari trăiau în aceleași condițiuni ca Sașii, dar erau organizați militărește, *coloniști* liberi, cari aveau proprietate individuală, *iobagi* și *zileri*.

La 1848, când s'a votat legea de împroprietărire, s'au schimbat condițiunile numai pentru iobagi și pentru zileri, în rândul cărora au intrat și argații.

Din norocire pentru Români, legea a fost executată de administrațiunea austriacă ce s'a instituit după Revoluțiune.

Preocupată de interesele populațiunii, această administrație a interpretat legea drept o restituire — în parte — a drepturilor pierdute. Mai înainte de a le fi dat dar foștilor iobagi pământuri de cultură ca proprietate individuală, a hotărât pentru fiecare sat un loc de păsune și o parte de pădure ca proprietate comună (nu comunală), precum și sesiune parohială (16—32 jugăre) pentru biserică și școală. Zilerii au primit loc de casă și de grădină, o cânepiște în rând cu foștii iobagi și dreptul de a păsuna, nu însă și în Granițe, nici printre Sași, unde nu s'a făcut împroprietărirea. Astfel s'a întâmplat, ca o însemnată populațiune să rămâie fără locuri de case, fie tolerată numai, fie cu embatic.

Asemenea embaticari sunt mulți pe Crișuri și casele lor sunt considerate ca mobile.

Viile foștilor iobagi au rămas cu embatic, și abiă după 1867 au fost răscumpărate.

Foștii iobagi și-au câștigat dar independența economică îndeplin, deci și dreptul de a-și vinde proprietatea.

Azi, după șapte-zeci de ani, ni se pune dar întrebarea,

dacă au ştiut ori nu Românii din Regatul Ungar să-şi chivernisească pământul şi dacă au fost ori nu în stare să-l păstreze, să-i ridice valoarea şi să-şi sporească avutul.

In genere, da. După socoteli făcute cu multă osteneală, în timp de vre-o cincizeci de ani, până la 1900 proprietatea fonciară a Românilor din Regatul Ungar s'a înzecit.

Nu însă pretutindeni e progresul economic acelaşi, ba în unele părţi, e printre Români mare mizerie.

Pretutindeni, unde au trăit în mai apropiată atingere cu Germani, cu Saşi, cu Şvabi, Românii au avut să susţie o grea luptă economică şi au pierdut pe alocurea mult. Având însă trebuinţe mai puţine decât Germanii, ei au rezistat, s'au îmbărbătat, încetul cu încetul, au luat obiceiuri bune şi au ajuns în cele din urmă deasupra.

Pe toată întinderea fundului regiu şi prin împrejurimile lui, dela Braşov pânăla Orăştia şi pe la Bistriţa, sunt cei mai destoinici gospodari Români, cari au vite de rasă bună, pometuri de soiuri alese ori vii bine îngrijite, oameni voinici, bine hrăniţi şi totdeauna curaţi.

Aici Românul e cel ce cumpără pământurile scoase în vânzare, fie bucată cu bucată, fie moşii mai mari, pe care le împart cei harnici între dânşii.

Aceeaşi e atât în Banat, cât şi în Ţara Ungurească, înrâurirea Şvabilor, cari le sunt Saşilor superiori. Aici însă pământul e mai mănos şi astfel şi rezultatele muncii săvârşite sunt mai însemnate, şi cei mai înstăriţi şi mai înaintaţi dintre toţi plugarii Români sunt în Podgoria Aradului, pe cele două ţărmuri ale Mureşului, dela Rodna spre Seghedin, şi pe Câmpie atât în Ţara Ungurească, cât şi în Banat. Aici nu numai cultivarea pământului e raţională, ci plugarii sunt totdeodată şi buni prăsitori de animale domestice. O însemnată parte din caii de lux din România este eşită din grajdurile plugarilor Români din aceste părţi, cari nu ţin în curţile lor decât animale, chiar şi păsări, de soiu bun.

Atât în Transilvania, cât şi în Banat, în Ţara Ungurească şi în Sălagiu, sunt mari întinderi de vii cultivate de Români, cari sunt vieri priceputi.

Cei mai vestiţi sunt în Podgoria Aradului, şi unii din aceştia îşi petrec verile în alte podgorii, până pe la Pojon, ca conducători de cultură.

Nu aceeaşi e starea plugarilor Români unde ei trăesc împreună cu Maghiarii ori în atingere cu dânşii.

Maghiarii, în genere, nu prea iubesc pământul, au trebuinţe mari, sunt adeseori uşurateci, şi astfel îşi pierd uşor

pământul și trec în oraș, se apucă de meserii, lucrează la fabrici ori își caută vre-o slujbă, fie la Stat, fie la particulari. Acolo dar, unde trăesc împreună cu Maghiari, pot să mai cumpere Românii pământ, dacă muncesc mâncând ceapă cu pâine, dar sporul economic nu-l au ca în vecinătatea Germanilor.

Cu multe și mari nevoi se luptă însă Românii unde sunt compacți pe locuri mai mult ori mai puțin sterpe, unde, nici agricultură mai întinsă, nici prăsire de vite, nu se poate face.

La izvoarele Mureșului sunt Români, cari nu fuseseră iobagi, ci oameni fără de rost, trecuți din Moldova, și astfel n'au fost împroprietăriți și n'aveau nici dreptul de pășunat. Ei își agoniseau mijloacele de traiu, prăsind mii și mii de gâște frumoase, pe care negustorii evrei le adunau pentru Budapesta, Viena și Paris.

Cam aceeași e soarta multora dintre Moți, dintre Pădureni și dintre Vidigani. Cea mai mare e mizeria dela izvoarele Crișurilor și în Maramureș. Aici nici nu va puteà să fie ridicată starea economică decât prin îndrumare spre meserii și prin înființare de stabilimente industriale.

CAPITOLUL IV

Industria şi Comerţul

a) Ungaria

INDUSTRIA. — Consideraţiuni generale.

După Compromisul din 1867, care asigură independenţa Ungariei, guvernul acesteia s'a preocupat cu deosebire de a găsi mijloacele materiale care constituesc baza solidă a oricărui Stat.

Paralel cu atenţiunea ce a arătat totdeauna agriculturei, — incontestabil una din principalele ramuri de bogăţie naţională, — s'a urmărit pe toate căile desvoltarea industriei şi a comerţului, ale căror resurse sunt mai puţin supuse capriciilor naturii şi mai susceptibile de a evoluă în mod regulat. Pentru aceasta, conducătorii Statului au acordat o vie atenţiune învăţământului profesional cât şi utilajului industrial.

Nu este mai puţin adevărat însă că şi înainte de Compromis există în Ungaria acea ramură a activităţii omeneşti pe care am numit-o industrie, şi pentru desvoltarea căreia, într'o măsură cât mai mare, se întrec astăzi popoarele [1]).

Dar vechea industrie ungară eră, cum uşor se poate înţelege, într'o stare foarte înapoiată; produsele ei nu erau lucrate decât pentru a răspunde nevoilor celor mai directe şi mai imediate, iar din cauza greutăţilor transportului ea eră excluziv locală. Lipsa căilor de comunicaţie, departe de a-i fi făcut rău, a favorizat-o, căci a oprit fabricatele din afară să concureze

1) A. de Návay de Földeák: *Op citat,* pag. 35 şi următoarele.

produsele sale manuale; de îndată însă ce căile ferate înlesniră marei industrii austriace să pătrundă în Ungaria și să-i facă o concurență neegală, vechiul sistem indigen începù să decadă și nu mult după aceea să dispară cu totul. Pânăla anul 1870 industria ungară a avut să sufere cea mai dureroasă criză.

Dar pe măsură ce agricultura lua avânt, capitalul crește în Ungaria, și, căutând un plasament, erà firesc ca el să se oprească asupra industriei. Averile creșteau, consumația de asemenea, gustul se rafina, nevoile se multiplicau, — cauze care aveau drept efect îndrumarea spre industria ungară, nu numai a capitalului indigen, dar și a aceluia din afară.

Totuși, toate încercările Ungariei, de a deveni o țară industrială, n'au fost încoronate de succes, având a suferi concurența fabricilor austriace, ale căror produse în Ungaria, grație teritoriului vamal comun, nu puteau fi împiedicate de a găsi plasare alături de fabricatele inferioare ale industriei ungare. Din pricina aceasta, caracterul Ungariei a rămas tot acela de țară agricolă, abia putând să industrializeze unele produse de-ale agriculturei. S'au făcut în timpurile din urmă mari sforțări din partea Ungurilor, de a se separà economicește de Austria, însă n'au reușit.

Și ce ușor ar fi putut luà desvoltare comerțul și industria în Ungaria; dacă această țară ar fi avut teritoriul vamal propriu și dacă ar fi urmat o politică comercială mai favorabilă țărilor învecinate la Sud [1]).

Starea actuală a industriei.

Pentru a aveà un tablou exact de starea actuală a industriei ungare nu este fără folos să arătăm aci care este numărul de oameni cari se îndeletnicesc cu această ramură de activitate [2]).

Vom spune deci că acest număr se ridică la 719.003 indivizi pentru ocupațiunile industriale propriu zise, — necuprinzându-se aci industriile care au de scop numai consumațiunea sau consistând în servicii personale, de asemenea nici industriile ambulante și cea domestică, — și se împarte în 309.834 patroni independenți și 409.169 lucrători. Printre aceștia se găseau un număr de 156.996 însoțitori și 88.928

1) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op citat*, pag. 113.
2) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 516 și următoarele.

lucrători mai mari de 16 ani, cari cu cei 1.952 lucrători mecanici ridică la 247.866 numărul lucrătorilor profesioniști; se socotesc de asemenea 87.959 ucenici și 7.495 lucrători având mai puțin de 16 ani; restul se compune din funcționari, membrii familiilor sau servitori, cari iau parte la lucrările industriale.

Industriile care întrebuințează mai mulți lucrători sunt acelea ce privesc alimentația, construcțiunile și postăvăriile.

In ceeace privește pe patronii independenți, 61.96 % dintre ei lucrează fără a aveà nevoe de lucrători, 21.15 % nu au nevoe decât de unul — de obicei un ucenic — numai 18 % au mai mulți lucrători. Cea mai mare parte dintre patronii aceștia, fac parte deci din mica industrie; lucrul acesta îl găsim dealtfel mai în toate Statele unde industria este mai înaintată. S'au găsit la 1.244 întreprinderi, la fiecare mai mult de 20 lucrători; numărul este mic dar importanța acestor mari întreprinderi este considerabilă, pentru că întrebuințau împreună 112.345 indivizi, fie 30.95 % din totalitatea lucrătorilor. Printre marile întreprinderi, 117 întrebuințau mai mult de 200 indivizi de fiecare, 231 întrebuințau fiecare mai mult de 100 și, restul, 62.120. De obicei cele mai mari întreprinderi aparțineau metalurgiei, industriei de mașini, de construcțiuni de lemne, de cărămizi și de zahăr.

In ceeace privește felul proprietății, întreprinderile se împart astfel: 869 aparținând indivizilor sau societăților indigene 40 străinilor stabiliți în țară, 143 societăților anonime indigene, 36 Statului, 12 comunelor și diferitelor confesiuni, 4 asociațiilor, 44 domeniilor agricole, 70 aparținând unor societăți sau indivizi străini și 26 societăților anonime străine. In întreprinderile aparținând societăților anonime, se numărau 32.996 lucrători.

Nu se cunoaște cifra capitalurilor vărsate în aceste întreprinderi, dar se cunosc sumele afectate marei industrii dela 1890 încoace. Ele s'au ridicat: în 1890 la 25 milioane fiorini, în 1891 la 9 milioane, în 1892 la 12 milioane, în 1893 la 25 milioane, în 1894 la 14 milioane, iar 5 ani după aceea, la 85 milioane fiorini. In urma acestor noi plăți, 3.907 așezăminte industriale, funcționau la începtul anului 1895 în Ungaria, întrebuințând sau motoare, sau cel puțin câte 20 lucrători.

Industriile principale.

In tabloul de mai jos sunt arătate industriile cele mai bine reprezentate din Ungaria:

Morăritul	1.405	Zahăr	17
Spirtoase	318	Turnătoria de fer	16
Cherestele	306	Ciment	14
Cărămidăria	238	Tutun	14
Mașini și fer	90	Cioplitul în piatră	14
Tipografii	61	Fabrici de lichior	13
Mobile	51	Torcătorii	13
Pielăria	38	Lumânări	12
Obiecte în metal	35	Bomboane	11
Reparația mașinilor	34	Obiecte de hârtie	11
Sticlăria	30	Electricitate	11
Scrobeala	29	Malț	11
Lucruri de fer	26	Petrol	10
Postăvăria	26	Celuloza	10
Gaz	25	Coniac	9
Produse chimice	22	Vopsele	9
Lăcătușăria	21	Faianță	9
Țesătoria	20	Aramă	9
Ceramica	19	Electrotecnica	8
Hârtia	19	Boiangeria	8
Cărbuni	18	Mobile în lemn flexibil	7
Chibrituri	18		

Invățământul industrial.

Reprezentarea intereselor industriale este încredințată celor 20 Camere de industrie și comerț, întocmite după principiile autonomiei. Școli speciale se ocupă cu complectarea instrucțiunii generale a ucenicilor industriali. Acum 10 ani se numărau 750 școli de acest fel, frequentate de 173.536 ucenici. Cursuri de Duminică au fost înființate în multe centre pentru răspândirea cunoștințelor teoretice industriale.

Mai importante încă, din punct de vedere al rezultatului imediat, sunt școlile industriale, care au ca scop prepararea elevilor pentru o profesie sau alta. Aceste școli sunt puse sub controlul Consiliului Național al Invățământului industrial, care veghează ca programul să fie executat cu metodă, atât din punct de vedere teoretic, cât și din punct de vedere practic. In 1904, ținea de resortul Ministerului de comerț 78 școli de felul acesta — fără a mai numără atelierele industriale — frequentate de 8.333 elevi. Din aceste școli, în 16 se predau cunoștințele despre mecanică și metalurgie, în 15 cele despre ceramică, iar în 16 cunoștințele referitoare la branșele textile.

Cassa pentru lucrători.

Este locul acì de a se menționà reglementarea repaosului duminical, precum și legea din 1891 pe temeiul căreia s'a fondat cassa pentru lucrători și patroni pânăla concurența unei treimi din cotizații. La sfârșitul anului 1904, existau 803 casse de felul acesta, dintre care 402 casse pentru ajutor în caz de boală pentru lucrătorii de fabrici. Insă întreprinderile care lucrau cu mai mult de 100 lucrători, puteau să aibă casse independente.

Inspecțiunea fabricilor, precum și măsurile luate din punct de vedere al evitării accidentelor, au fost reglementate prin legea din 1893.

Marile întreprinderi.

Tabloul de mai jos arată cum au fost repartizate în 1905 marile întreprinderi industriale în circumscripțiile diferitelor Camere de industrie și comerț:

Camera	din	Budapesta	170 intreprinderi
»	»	Arad	271 »
»	»	Besterczebánya . .	191 »
»	»	Brașov	158 »
»	»	Debrețin	509 »
»	»	Fiume	14 »
»	»	Győr	108 »
»	»	Kassa	306 »
»	»	Cluj	182 »
»	»	Marosvásarhely . .	94 »
»	»	Miskolcz	178 »
»	»	Oradea-Mare . . .	120 »
»	»	Pécs	130 »
»	»	Pressburg	218 »
»	»	Sopron	164 »
»	»	Siget	243 »
»	»	Timișoara	312 »
Teritoriul Capitalei			449 »
		Total . . .	3907 intreprinderi.

Morăritul.

Cea mai importantă din industriile Ungariei, acea care constitue o industrie eminamente națională, este morăritul.

E interesant pentru cercetătorii situației din Ungaria, să dăm starea acestei industrii în anul 1895, înainte de serbările Mileniului:

La sfârșitul anului 1894 erau în Ungaria 1636 mori mari, din care 1405 cu aburi. Se aflau de asemenea 71 societăți anonime pentru exploatarea de mori, reprezentând împreună un capital social de 16.431.370 fiorini. In afară de cele 8 mori mari din Buda-Pesta, funcționau în provincie 30 de mori cu aburi, al căror capital social erà mai mare de 10.000.000 fiorini.

In 1894 aceste mori au întrebuințat 7.178.203 quintale de grâu, care au dat 5.464.838 quintale de făină și 1.542.842 quintale de tărâțe; în același an Ungaria a exportat 5.960.819 quintale de făină, reprezentând o valoare de 67.595.687 fiorini.

Exportul făinei.

Exportul acesta s'a făcut mai ales în țările următoare

Austria	4.897.086	quintale
Bosnia-Herzegovina	78.168	»
Germania	182.557	»
Elveția	48.449	»
Italia	7.053	»
Franța	135.369	»
Belgia	3.040	»
Olanda	2.231	»
Anglia	524.831	»
Suedia	1.600	»
Serbia	4.126	»
Bulgaria	1.391	»
Turcia	2.222	»
Brazilia	71.552	»

Industria alcoolului [1]).

In legătură cu agricultura s'a desvoltat industria spirtoaselor, altă ramură importantă a producțiunii Ungare.

Vom dà ca document următoarele date asupra acestei producțiuni întocmite în preajma Mileniului:

In anul 1893/94, cele 84.499 distilerii cari au funcționat în Ungaria, au produs în total 109.827.509 hectolitri de alcool. Zece ani mai înainte, în anul 1883/84 numărul distilăriilor era de 92.657,

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat.*

pe când totalul producției era numai de 76.413.701 hectolitri. Deci producția mijlocie s'a ridicat dela 825 la 1300 hectolitri de fiecare distilărie, adică ridicarea marei industrii în detrimentul micilor rachieri. Lucrul acesta se explică prin împuținarea distilăriilor agricole. In 1888/89 se numărau 454 distilării agricole, supuse unui impozit asupra consumației; astăzi numărul lor nu mai este decât de 429. Cu privire la legea impozitului pe alcool, se deosebesc distilării supuse impozitului pe consumație sau supuse impozitului asupra producțiunii. In prima categorie se numără acelea care au întrebuințat materii făinoase, produse vegetale, scrobeală sau zahăr ars; celelalte intră în categoria a doua. Cele din categoria întâi, în număr de 5000, cu o producție 103.949.539 hectolitri de alcool; cele din categoria a doua, în număr de 83.999, cu o producție de 5 877.970 hectolitri alcool. De altfel, ele sunt repartizate astfel, după materiile întrebuințate:

	Numărul distilăriilor supuse impozitului pe consumație	pe producție	Total
Porumb	209	16	225
Alte cereale	8	3	11
Cartofi	1	1	289
Grâu și cartofi . . .	40	—	40
Tulpini și rădăcini vegetale	—	2	2
Sfeclă	23	—	23
Fructe	—	72.427	72.427
Tescovină	—	872	872
Drojdie de vin	—	6.097	6.097

Industria zahărului.

Altă industrie, care s'a desvoltat de asemenea în legătură cu agricultura este industria zahărului. In anul 1893—94, funcționau 17 fabrici de zahăr în Ungaria, cu 240 mașini cu vapori, a căror forță motrice totală eră de 6370 cai putere. Ele au întrebuințat 9.915.922 quintale de sfeclă și au consumat combustibil 2.639.908 quintale de cărbuni și lemne. Dela anul 1883-84 până la anul mai sus menționat, numărul fabricelor a crescut cu 2, dar acelea care erau atunci, întrebuințau numai 2.607.031 quintale de sfecle; într'adevăr, atunci, fiecare fabrică întrebuința aproape 173.802 quintale de sfecle, iar acum cantitatea s'a ridicat la 583.289. Incepând cu anul 1889, industria zahărului a evoluat în felul cum se arată în tabloul de mai jos:

Anul	Sfeclele întrebuințate (quintale)	Zahărul (quintale)
1888—89	3.836.881	495.262
1889—90	6.119.035	783.266
1890—91	7.038.511	931.921
1891—92	8.485.965	1.095.699
1892—93	8.622.969	1.145.202
1893—94	9.915.922	1.386.240 [1]
1900—01	17.996.706	2.877.552
1905—06	21.635.707	6.175.733 [2]

In urma progresului producției, și cu toată creșterea consumației, importul zahărului în Ungaria scade, în timp ce exportul se ridică într'o măsură constantă.

Printre fabricile de zahăr din Ungaria nu se găsește nici una care să producă mai puțin de 15.000 quintale pe an, iar patru din ele, produc, fiecare, mai mult de 100.000 quintale.

Fabricațiunea berei.

Fabricațiunea berei s'a efectuat în condițiuni modeste și într'o cantitate mică; în vremea din urmă însă, ea a făcut progrese simțitoare.

In 1893/94, cele 106 fabrici câte erau în Ungaria au produs 1.586.561 hectolitri de bere. Dintre acestea, 22 au o producție anuală mai mare de 10.000 hectolitri iar 3 o producție mai mare de 100.000 hectolitri; aceste trei din urmă au produs ele singure 926.780 hectolitri de bere.

In 1906—1907 au fost 89 fabrici care au produs 1.882.385 hl.

Industria tutunului.

In 1907, numărul manufacturelor de tutun a fost de 21, cu un personal de 19.889 lucrători. Aceste manufacture au fabricat 17.199.069 kgr. tutun ordinar, 253.114 kgr. tutun fin, 558.056.000 țigări de foi indigene și 207.300 țigări străine. Produsele vândute au valorat 119.782.000 coroane.

Industria textilă.

In 1898 când s'a făcut ultimul recensământ industrial, industriile textile numărau 110 ateliere principale și 3 secon-

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat.*
2) A. de Naváy de Földeák: *Op citat.*

dare; valoarea producțiunii a fost de 53.472.886 coroane. Numărul lucrătorilor a fost de 13.742.

Cu toate progresele făcute, Ungaria este încă și azi tributara străinătății în ceeace privește industria textilă.

Industria lânei. — In 1898 se numărau 47 de fabrici de postav, cu un număr de 2.945 lucrători. Producțiunea eră evaluată la 9.758.399 coroane.

Industria bumbacului. — In 1898, au fost 19 fabrici, cu 6.204 lucrători, producând pentru suma de 22.000.000 coroane.

In, cânepă și iută. — Inul n'a produs decât 17% a consumațiunii; cânepa e puțin înaintată; iar industria iutei răspunde la trebuințele țării.

Industria mătăsei. — In 1905 cantitatea coconilor a fost de 1.959.214 kgr., iar a mătăsei de 164.000 kgr.

Industria minieră.

Producțiunea fierului a trecut de asemenea în aceeași măsură ca cele precedente. In timp ce în perioada anilor 1881—1885, producția mineraiului de fer se ridică în mijlociu la 5.8 milioane quintale pe an, în 1893 ea a atins 9.7 milioane quintale; iar producția fierului curat s'a ridicat dela 1.9 milioane, la 3.2 milioane de quintale. In urma acestui progres, Ungaria are astăzi 309 așezăminte metalurgice, dintre care, câteva sunt cunoscute și dincolo de granițele țării. Dar nu numai industria fierului s'a perfecționat, ci și fabricarea mașinelor, a diferitelor unelte necesare, construcția vapoarelor și apoi obiectele necesare locomoției.

In 1906 producțiunea fierului a fost de 16.983.805 quintale metrice, în valoare de 9.276.346 coroane.

Producțiunea cărbunilor. — In 1906 s'au produs cărbuni de pământ 12.377.298 quintale metrice, în valoare de 13.174.458 coroane.

Producțiunea lignitei, în același an, a fost de 63.743.136 quintale metrice, în valoare de 46.967.918 coroane.

Cu toate că exploatarea cărbunilor sunt în continuu progres, totuși trebuințele industriei reclamă importarea în cantități însemnate din străinătate.

Metalele prețioase. In 1906 producțiunea aurului a fost

de 3.537 kgr., în valoare de 12.252.211 coroane; acea a argintului a fost de 13.642 kgr., în valoare de 1.426.149 coroane.

Recensământul industrial din 1906.

Vom da și câteva date din Recensământul din 1906: [1])

In recensământul din 1906 au fost în mica industrie 467.298 patroni și 361.665 lucrători, cu o producțiune anuală de 800 milioane coroane.

In industria mare în 1906 au fost 4.832 fabrici, cu 371.496 lucrători, cu o valoare de 2.448.384.014 coroane.

In 1907 au fost în Ungaria 757 intreprinderi industriale pe acțiuni, cu un capital global de 953.667.520 coroane.

Produsele alimentare au avut în 1906, 1.698 fabrici, cu 68.274 lucrători, cu o valoare de producțiune anuală de 1.117.186.472 coroane.

Industria fierului și a metalelor: 372 fabrici, 54.302 lucrători, cu o producție anuală de 300.341.793 coroane.

Construcțiile mecanice, electrotecnica: 311 fabrici, 50.015 lucrători, producție anuală de 241.336.577 coroane.

Industria pietrei, a pământului, sticlăria: fabrici 746; lucrători 58.617; producția anuală 95.090.266 coroane.

Industria lemnului, etc.: fabrici 658; lucrători 46.857; producția anuală 161.455.294 coroane.

Industria pielăriei: fabrici 83; lucrători 8.615; producția anuală 80.477.423 coroane.

Industria textilă: fabrici 234; lucrători 30.792; producția anuală 132.864.128 coroane.

Industria hainelor confecționate: fabrici 223; lucrători 13.034; producția anuală 45.930.134 coroane.

Industria papetăriei: fabrici 105; lucrători 9.819; producția anuală 40.573.312 coroane.

Produsele chimice: fabrici 299; lucrători 21.910; producția anuală 166.189.371 coroane.

Artele grafice: fabrici 133; lucrători 9.181; producția anuală 33.552.936 coroane.

---

1) A. de Návay de Földeák: *Op citat.*

COMERŢUL. Privire generală.

Intru cât priveşte comerţul, această ramură de activitate este la rândul ei în strânsă legătură cu starea agriculturii şi industriei ţării.

Este dela sine înţeles că aşă cum se găseşte astăzi, comerţul Ungariei constitue o organizaţiune încă tânără, care însă creşte, se modifică şi se perfecţionează fără încetare, pe măsură ce viaţa economică a ţării ia o desvoltare mai mare, şi negustorii adoptă din ce în ce mai mult mijloacele proprii desvoltării ei.

Atâta timp cât viaţa economică nu erà bazată decât pe producţiunea agricolă, atâta timp cât surplusurile acestei producţiuni nu puteau, din cauza lipsei mijloacelor de transport, să fie desfăcute cu profit, atâta timp cât Ungaria nu a avut industrie modernă şi cât necesităţile vieţei erau limitate, — comerţul n'a putut să găsească în această ţară un teren favorabil.

Odată însă cu transformarea agriculturii şi înlocuirea vechiului industrialism printr'o activitate mai largă şi mai perfecţionată în raport cu exigenţele moderne, aceste condiţiuni se modificară ele însile.

Subt influenţa lor, comerţul ungar luă o desvoltare simţitoare, căci, de unde în 1870 el nu ocupà decât 133.582 indivizi, în 1890 un total de 174.925 oameni îşi găseau ocupaţiunea pe piaţa comercială ungară, dintre cari 154.357 în comerţul propriu zis, 14.313 pentru colportaj şi 6.069 pentru curtagiu. Din datele statisticei dela 1890, reese că totalul indivizilor cari se ocupau cu comerţul propriu zis, se împărţea în 73.313 patroni şi 81.044 impiegaţi. Faţă cu aceste cifre, numărul membrilor Camerelor de Comerţ, aparţinând clasei comerciale, se ridică, în 1894, la 107.525.

In 1904 aceste cifre se măresc şi mai mult: Totalul patronilor se urcă la 156.690, iar al impiegaţilor, la aproape 200.000.

In 1910 aceste cifre cresc şi mai mult: patroni 205.000, impiegaţi. 311.700.

Diferenţa considerabilă între cifrele de mai sus arată progresele repezi făcute de comerţul ungar. Acestea pot fi văzute şi mai bine examinându-se numărul negutătorilor membrii ai Camerelor de Comerţ.

Numărul lor a crescut într'adevăr în ordinea următoare:

în 1891	la 95.702
în 1892	» 104.772
în 1893	» 98.884
în 1894	» 107.525
în 1900	» 120.540
în 1910	» 130.610[1])

Ceeace arată însă că comerțul ungar este încă un comerț eminamente de detaliu, e numărul relativ minim al personalului [2]).

Populația comercială.

Iată cum se repartizà în 1910 populațiunea comercială a Ungariei, între principalele grupe:

Prăvălii de mărunțișuri	54.870
Diferite comerțuri	41.268
Băcănii	40.213
Marchitănie	20.606
Comerț de grâne	12.723
Comerț de lemne	9.900
Articole de modă	7.390
Comerț cu fier	7.148
Comerț de vite	4.214
Comerț cu postavuri	4.850
Comerț cu vin	5.817
Comerț de piei	4.482
Ceramică și sticlărie	2.967
Comerț cu făinuri	3.651
Confecțiuni	2.576
Transporturi și comision	1.834
Librari	2.167
Articole de lux	2.109
Mobile	1.492

Invățământul comercial.

In dorința de a ridicà cât mai mult nivelul comerțului, s'au făcut școli speciale, în total 175, cu 1287 profesori și

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 526.
2) A. de Návay de Földeák: *Op citat*, pag. 77.

19.122 elevi; 48 din aceste școli sunt pentru învățământul superior. 25 din ele sunt frecventate de femei.

Târgurile, foarte numeroase și foarte obișnuite altădată, încep să dispară încetul cu încetul; prăvălia negustorului ține loc astăzi de bâlciu permanent, și nici vânzătorul, nici cumpărătorul nu mai simt nevoia unei reuniuni publice și periodice pentru a se orientă asupra situațiunii prețurilor sau a stabilì libera concurență. Afară de aceasta, ușurința, eftinătatea, cât și rapiditatea mijloacelor de transport, fac ca călătoriile să nu mai fie o întreprindere atât de grea, pentru înlăturarea căreia să fie nevoe de târguri organizate la locuri și date fixe.

Bursele. In schimb, timpurile moderne au creat alte mari târguri speciale și permanente: bursele. Sunt în Ungaria două: Bursa de valori și de mărfuri din Budapesta, și Bursa din Fiume.

Printre instituțiile care au ajutat la înflorirea comerțului, putem menționă și antrepozitele. Se numără 49 de antrepozite în Ungaria: cel mai de seamă e acela din Budapesta, care poate fi luat ca model.

Tot în interesul comerțului, și mai ales, al comerțului internațional, a fost fondarea Muzeului Comercial din Ungaria, care are o expoziție permanentă de articole de industrie indigenă, cu scop de a deschide un debușeu pentru aceste articole, mai ales pentru Orient.

«Biroul de Informațiuni» care funcționează pe lângă acest Muzeu, furnizează negustorilor și industriașilor anume știri cu privire la condițiunile și operațiunile din Ungaria și din afară, asupra solvabilității întreprinderilor străine, tarifelor vamale, etc. In 1910, Muzeul Comercial Ungar, dispunea pe pieţele străine de 41 agenții, care, la un loc, făceau afaceri și transacțiuni de aproape 5.500.000 fiorini.

Această cifră nu arată însă toată importanța acestei instituțiuni, pentrucă agențiile au mai mult de scop să introducă pe pieţele din Orient mărfurile și fabricatele ungurești, de prima însemnătate, pe când marea majoritate a negustorilor și fabricanților angajează ei înșiși relațiuni de această natură pe numitele piețe.

Trebue să adăogăm că interesele comerțului în străinătate sunt servite și de către consulatele, pe care Ungaria le are în comun cu Austria.

Import şi export.

In general, comerţul internaţional al Ungariei nu a încetat de a creşte necontenit, şi iată care a fost evoluţia importului şi exportului mărfurilor între anii 1885–1906, cu excluderea metalelor preţioase :

Anii	Export	Import	Total
1885	396.148.000 florini	448.889.000 florini	845.037.000 florini
1886	417.846.000 »	416.237.000 »	834.083.000 »
1887	402.528.000 »	437.504.000 »	837.032.000 »
1888	444.383.000 »	446.631.000 »	891.014.000 »
1889	460.563.000 »	459.478.000 »	920.041.000 »
1890	530.123.000 »	485.487.000 »	1.015.610.000 »
1891	545.207.000 »	502.780.000 »	1.047.987.000 »
1892	509.659.000 »	519.384.000 »	1.029.043.000 »
1893	524.543.000 »	513.696.000 »	1.038.239.000 »
1894	562.564.000 »	546.278.000 »	1.108.842.000 »
1900	1.327.500.000 coroane	1.110.400.000 coroane	2.427.900.000 coroane
1906	1.508.800.000 »	1.555.600.000 »	3.064.400.000 »

Aceeaşi situaţie, pe timpul perioadei 1882—1906, se prezintă în chipul următor, din punct de vedere al cantităţilor (tonajului) mărfurilor exportate şi importate (în mii de quintale metrice) :

Anii	Import	Export	Total
1882	12.461	29.683	42.144
1887	13.913	32.559	46.472
1892	23.455	39.255	62.710
1897	37.099	48.846	85.945
1902	35.479	63.999	99.478
1905	44.820	63.235	108.055
1906	50.736	67.592	118.328

Ceeace dă, pentru pentru perioada de 25 de ani mai sus indicată, o creştere în mişcarea totală a comerţului, de 180 %, corespunzând unei creşteri de 304 % pentru import şi 129 % pentru export.

Rezultă din datele de mai sus că cantitatea mărfurilor importate a progresat mult mai mult ca aceea a mărfurilor

vândute peste graniță, ceeace se explică prin faptul că mărfurile care se exportă în masă pot să varieze, în timp ce mărfurile importate în masă, au crescut considerabil în ultimii ani.

Repartiția exportului și importului Ungariei.

Iată cum se repartizà exportul și importul, între principalele grupuri de mărfuri în anul 1895, dând mai jos și tabloul comerțului exterior pe anul 1906:

GRUPE DE MĂRFURI	IMPORT		EXPORT	
	Valoarea în 1000 fiorini	%	Valoarea în 1000 fiorini	%
A) Materii prime				
Obiecte destinate industriei	53.773	9.33	79.368	14.16
Obiecte casnice și pentru alimentație.	61.909	11.85	290.857	51.70
Totalul materiilor prime . .	**115.682**	**21.18**	**370.225**	**65.86**
B) Obiecte fabricate				
Articole pentru alimentație	44.489	8.14	111.632	19.84
Ață	11.290	2.07	2.082	0.37
Țesături	161.394	29.53	17.375	3.09
Vestminte și albituri	28.151	5.16	6.853	1.22
Obiecte în piele	27.825	5.09	6.503	1.16
Papetărie	7.884	1.44	1.319	0.24
Obiecte de lemn și os	10.577	1.94	3.304	0.59
Produse chimice	19.281	3.53	11.250	1.99
Produse în materie organică	17.656	3.23	5.471	0.97
Ceramică și sticlărie	12.269	2.25	1.642	0.29
Fier și obiecte de fier	27.537	5.04	8.861	1.58
Alte metale (și obiecte)	23.759	4.35	4.942	0.89
Mașini, instr. de precizie, vechicule .	26.508	4.86	9.017	1.60
Obiecte de artă și literatură	11.976	2.19	2.088	0.37
Totalul obiectelor fabricate . .	**430.596**	**78.82**	**192.339**	**34.20**

Din acest tablou reese că materiile prime acuzau în 1895 un excedent de 254.543.000 fiorini la export, în timp ce pentru obiectele fabricate, importul depășește exportul cu 238.257.000

fiorini. Această singură constatare este suficientă pentruca cineva să caracterizeze natura traficului internațional al Ungariei: Această țară exportă materii prime și importă obiecte fabricate, mai cu deosebire produsele industriei textile și acelea ale industriei metalurgice.

Dacă se specifică subîmpărțirile care alcătuesc principalele grupe ale traficului internațional al Ungariei, se obține tabloul următor:

Importul:

I. *Industria textilă*

Ață	11.291.000	fiorini
Articole în bumbac	65.784.000	»
Articole de in, cânepă . . .	15.836.000	»
Articole de lână	48.546.000	»
Articole de mătase	31.203.000	»
Produse textile . . .	172.660.000	fiorini
II. *Vestminte și rufărie, mode* .	33.436.000	fiorini
III. *Piele și obiecte de piele* . .	27.824.000	»
Total . . .	233.920.000	fiorini

Exportul:

I. *Grâne, leguminoase, făinuri,* . .	171.043.000	fiorini
II. *Animale vii*	140.051.000	»
II. *Produse animale:*		
Alimente	22.902.000	»
Produse destinate industriei . .	19.935.000	»
Total . . .	353.931.000	fiorini

Debușeuri.

În ceeace privește direcțiunea traficului, tabloul de mai jos indică proveniența articolelor importate precum și debușeurile pentru desfacerea produselor destinate exportului.

ȚĂRILE	IMPORT		EXPORT	
	Valoarea în fiorini	%	Valoarea în fiorini	%
Austria	442.258.285	80.96	406.973.941	72 34
Germania	28.837.860	5.28	73.451.427	13.06
Elveția	1.362.248	0.25	7.098.710	1.26
Italia	10.913.541	2.—	10.017.077	1.78
Franța	2.240.745	0.41	14.273.918	2 54
Spania	157.132	0.03	216.201	0.04
Belgia	649.705	0.12	2.264.604	0.40
Olanda	741.587	0.14	2.479.583	0.44
Anglia	4.524.875	0.83	12.045.428	2.14
Rusia	2.869.209	0.52	1.870.086	0.31
România	10.950.146	2.—	9.642.762	1.72
Serbia	21.450.187	3.93	4.991.832	0.89
Bulgaria	766.679	0.14	3.606.760	0.64
Grecia	296.026	0.05	275.964	0.05
Turcia	2.353.141	0.43	2.320.545	0.42
Indiile-Engleze	6.330.740	1.16	35.924	0.01
Egipt	1.176.721	0.22	160.727	0.03
America-de-Nord	601.599	0.11	1.469.813	0.26
Brazilia	584 017	0.11	1.190.776	0.21

Repartiţia exportului şi importului Ungariei în 1906.

Iată cum s'a repartizat exportul şi importul Ungariei a principalelor mărfuri şi produse în anul 1906:

No. corent	FELUL MĂRFURILOR	IMPORT		EXPORT	
		în quintale metrice sau bucăţi	în mii de coroane	în quintale metrice sau bucăţi	în mii de coroane
1	Coloniale	115.848	19.220	3.630	817
2	Fructe din sud	388.369	11.563	9.444	256
3	Zahăr	464.730	9.605	1.429.380	35.328
4	Tutun	74.532	14.912	283.551	16.002
5	Cereale, făină	2.537.777	40.357	27.861.145	499.901
6	Legume, fructe, plante	1.423.928	30.785	3.751.744	40.124
7	*Animale* (capete)	1.306.989	—	7.630.920	—
8	Produse de animale	212.782	37.560	1.049.361	73.688
9	Lemne, cărbuni	28.771.408	73.507	13.955.358	89.254
10	Minerale	1.960.740	6.985	9.369.188	16.479
11	Uleiuri minerale	2.980.657	20.275	473.904	6.953
12	In, cânepă, iută, etc.	388.213	48.508	205.619	19.420
13	Mătăsării	12.463	45.104	5.858	8.956
14	*Haine şi lingerii*	4.792.269	—	854.929	—
15	Hârtie şi obiecte de hârtie	685.219	32.463	499.186	13.597
16	Cauciuc	15.896	10.841	8.489	6.295
17	Pielărie	146.788	88.897	60.878	32.724
18	Fier şi obiecte	1.692.295	86.714	1.312.409	37.022
19	Metale neprețioase	238.003	48.718	70.595	11.535
20	Maşini	571.684	60.228	152.310	14.789
21	Aparate electrice	35.384	11.918	37.208	9.683
22	Vehicule	10.214	7.808	3.752	15.786
23	*Instrum. muz., ceasuri*	338.341	25.051	22.556	2.244
24	Substanţe auxil. chimice	1.354.812	29.503	820.834	26.225

Repartiţia comerţului exterior al Ungariei după ţări, pe 1906.

Ţări	Import (în mii de coroane)	Export
Austria	1.195.140	1.072.912
Germania	118.766	146.210
Anglia	27.854	34.674
Indiile-Engleze	33.727	18.239
Italia	17.061	33.982
România	15.682	30.141
Franţa	16.495	27.669
Statele-Unite	27.403	6.520
Serbia	23.193	8.144
Rusia	6.937	15.979
Turcia-Europeană	7.335	11.846
Elveţia	6.874	11.731
Belgia	5.570	6.348
Olanda	3.004	8.813
Bulgaria	2.648	7.617
Turcia-Asiatică	2.945	6.247
Brazilia	5.828	2.687
Egiptul	2.962	3.522
Argentina	1.202	3.112
Spania	1.170	1.817
Japonia	1.694	774

Se observă din cifrele de mai sus că partea cea mai mare din totalul traficului, revine Austriei, ceeace de altfel este şi firesc, dată fiind Uniunea vamală ce leagă aceste două ţări. Austria este cel mai mare cumpărător al produselor agricole ungureşti, în timp ce Ungaria este la rându-i principalul cumpărător al fabricatelor industriei austriace.

Din Germania se importă mai ales maşini, al căror număr s'a ridicat în ultimul timp foarte mult, datorită creşterei intreprinderi'or industriale. Vin apoi pieile de bou brute, cărţile, grânele, cărbunii şi derivatele tutunului; acestea din urmă sunt însă de proveniență ultra-marină şi Germania nu figurează în importaţiunea lor decât ca intermediară. Germania mai trimete încă în cantităţi considerabile, ţesături de lână, tablouri, gravuri, blănuri, instrumente de preciziune, fier brut, maşini agricole, etc. Exportul Ungariei în Germa-

nia se compune mai ales din materii prime, precum și porci, boi și orz; apoi, fulgi pentru saltele, ouă, făină, lână, sămânță de trifoi și lucernă, seu, mobilă, grâu, păsări, leguminoase, minereuri de fier, etc.

Italia importă mari cantități de vin, apoi pietre refractare. Cel mai important articol al exportațiunei ungare este zahărul brut; se mai exportă de asemenea mobile și gogoși de mătase.

Din Elveția se importă mai ales ceasoarnice și mătăsuri și i se trimete grâu, orz, malț, leguminoase, boi, ouă, făină, porci și extrase de tanin.

Franța importă în Ungaria mătăsuri și țesături de lână, articole de lux și coniac. Cele mai importante articole exportate în Franța sunt: lemnul, făinoasele, legumele uscate, gogoșile de mătase și apele minerale.

Anglia importă bumbăcărie, fier, aramă brută, țesături de lână și mașini; în schimb, Ungaria îi trimite: făină, orz, extrase de materii de tăbăcărie, zahăr și mobile.

Belgia importă tutun, mașini, țesături de lână, și primește în schimb orz, materii de tăbăcărie și mobile.

Din Spania se importă plumb, și i se trimite mobile și legume uscate.

Traficul cu Brazilia se compune din cafea la import și făinoase la export.

In ceeace privește Statele Balcanice, România este aceea care are traficul cel mai însemnat. Ea importă grâu, porumb, mei, orz, pește-sărat, porci, petrol brut și lână; Ungaria îi trimite cai, ștofe, mașini și obiecte de fier.

Serbia importă mai ales porci și boi pentru abator, grâu, porumb, orz, fructe și piei de oaie, capră și miei, și primește din Ungaria vinuri, cai, țesături de bumbac, mobilă, fier, obiecte de fier, aramă, etc.

Mai favorabil pentru Ungaria este traficul cu Bulgaria. Aceasta importă grâu, orz, porumb și piei brute și primește alcool, mobilă, cai, articole de pielărie, zahăr, ștofe și alte produse industriale.

Din Rusia se aduce în Ungaria petrol brut, în schimbul lânei, materiilor de tăbăcărie, pieilor brute și mașinelor.

Exportul din 1912[1]).

S'a exportat din Ungaria în anul 1912 următoarele:

Grâu . .	în cantitate de	4.595.230	quintale metrice
Secară .	» »	2.999.078	» »
Orz . .	» »	2.532.300	» »
Ovăz . .	» »	2.245.105	» »
Fasole .	» »	539.050	» »
Mazăre .	» »	13.635	» »
Linte . .	» »	1.570	» »
Cânepă .	» »	59.850	» »
	Total . . .	8.390.578	quintale metrice

Cărbunii din exploatațiile miniere ale Ungariei nu sunt de calitate bună, ca să poată suporta concurența cărbunilor din Silezia, și nici producția nu este așà de abundentă, ca să satisfacă cerințele consumațiunii.

S'au exportat în anul 1912 din Ungaria:

Lignit	2.577.410	quintale metrice
Cărbuni de piatră . . .	556.436	» »
Brichete	25.130	» »
Coks	147.827	» »

și s'au importat următoarele cantități:

Lignit	3.021.321	quintale metrice
Cărbuni de piatră . .	31.794.976	» »
Brichete	37.547	» »
Coks	5.945.288	» »

b) Ardealul

Industria și comerțul. Indeletnicirile Românilor. Meseriile.

Meseriile. – De oarece iobagii erau cu desăvârșire atârnători de Domnii de pământ, cari nu-i lăsau să răsufle, nici industria casnică, nici, mai ales, meseriile nu s'ar fi putut desvoltà la Români, dacă n'ar fi fost între dânșii și nobili,

1) *Handel und Industrie Ungarns im Jahre 1912*, editat de Camera de Comerț din Budapesta.

cari, deși puțini, erau risipiți pretutindeni. Oierii, grănicerii și nobilii au desvoltat admirabila industrie casnică, cu care ne fălim azi, și tot dintre aceștia au eșit timp îndelungat și meșteșugarii, cari vara își lucrau pământul ori își păsteau turmele, iară iarna își exercitau profesiunea. Iobagul nu puteà să învețe meseria, nici mai ales s'o exercite, căci el trebuià să steà la dispoziția Domnului de pământ.

Numai oameni, cari nu-și dau seama despre înțelesul vorbelor, pe care le rostesc, pot să spună, că la Români exercitarea unei meserii e lucru rușinos.

Acei plugari-meseriași erau oameni de frunte, cari pretutindeni, se bucurau de mare trecere.

Iată ce găsim în *Românii din Ardeal*, a lui Ioan Slavici, cu privire la meseriașii Românii [1]):

Meseriașii în înțelesul de azi al cuvântului nici nu puteau înainte de 1848 să fie decât la Brașov, la Seliște și la Lugoj, unde erau în oraș Români ce se bucurau de libertate.

In Banat, dela Temișoara și Lipova înainte, precum și în Țara Ungurească, atât pe Mureș, cât și în podgorie până pe la 1866 în atelierele puținilor Români se vorbià mai mult sârbește, căci calfele erau mai ales Sârbi, dela care trebuiau să învețe și ucenicii sârbește.

Pe timpul acesta a pornit prin înființarea «Reuniunii» dela Brașov mișcarea pentru îndrumarea spre meserii a Românilor și pentru organizarea meseriașilor Români.

Mișcarea aceasta s'a întins repede, și azi meseriașii Români sunt organizați pretutindenea până la Cluj și Oradea-Mare.

Clasa de meseriași e tot slabă, iar aceasta nu numai pentrucă e grea concurența, pe care o susține, ci și pentrucă o însemnată parte din meseriași a trecut în România.

Așezăminte industriale mai însemnate sunt între Români la Brașov, la minele din Munții-Apuseni, la acele dela stânga Mureșului, în Banat și pela Baia-Mare. Pretutindeni însă muncitorii de alt neam sunt mai numeroși decât cei Români.

Indeosebi în Munții-Apuseni au fost mulți «băieși» și proprietari de mine între Moți, dar azi, când se lucrează cu capitaluri mari, ei susțin cu anevoie concurența.

Comerciul. — Organizând după încheerea tratactelor dela Pasarovăț și Belgrad comerciul oriental, Austria a adus din Turcia o mulțime de Macedo-Români, cari au format companii privilegiate în cele mai de căpetenie centre de viață.

---

1) Pag. 35.

Cele mai însemnate din aceste companii se aflau la Brașov, la Sibiu, la Oradea-Mare, la Pesta și la Viena. Erau însă Macedo-Români pretutindeni, nu numai prin orașele depe teritoriul locuit de Români, mai ales la Timișoara, Arad, Alba-Iulia și Cluj, ci și prin orașele curat maghiare, unde există și azi bisericile înființate de dânșii.

De oarece printre Macedo-Românii aceștia erau și Greci ori grecizați și de oarece ei veniseră despre Grecia, Românii le ziceau Greci, și până în ziua de astăzi mai ales în Țara Ungurească, negutător va să zic Grec. «*Mă duc la Greci*», va să zică «mă duc la prăvălie».

De prin orașe, acești «Greci» s'au rispit prin satele mai mari și parte s'au sârbizat ori maghiarizat, parte au format dimpreună cu nobilii, clasa conducătoare a poporului român. Toți însă, chiar și cei ce s'au lepădat în cele din urmă de neam, au avut înrâurire pecât de hotărâtoare, pe atât de binefăcătoare asupra desvoltării culturale a Românilor.

Ei însă n'au rămas negutători și nu i-au îndrumat pe Români spre comerț, ci au format, fie ca fruntași ai preoțimii, fie ca dregători ori ca advocați ori medici, chiagul clasei culte române.

Nu e cu toate acestea mai puțin adevărat, că mai ales împrejurul lor s'a format în Ardeal și azi încă slaba clasă a negutătorilor Români. In Banat însă, și în Țara Ungurească negutătorii erau mai mult Sârbi, cari, cel puțin în parte, s'au românizat.

Cu mult mai hotărâtor pentru desvoltarea economică a Românilor a fost spiritul comercial propagat de negutătorii fără de prăvălie, cari, ca: Secelenii, Boicenii, Rășinărenii, Seliștenii ori Moții cutreerau țara, ca să adune producte românești și să le pună pe la bâlciuri în vânzare. Asemenea mijlocitori erau pretutindeni între nobili și, în genere, între oameni liberi. Erau și ei plugari, cari făceau negoț fie ca «jelepari» cu vite, cu cai, cu oi ori cu porci, fie cu var, cu ciubere, cu seu, cu ceară, cu doage, cu cercuri, cu teiu pentru legatul viilor, ori cu pește, fie cu fel de fel de mărunțișuri, de care Românii aveau trebuință.

Acest comerț național a fost încetul cu încetul nimicit de Evrei, cari mai ales, dela 1867 încoace, au venit în locul Grecilor și au început să cumpere cu bani și să vândă pe grâu, pe porumb, pe ouă ori pe păsări și pe piei crude. A rămas însă spiritul, și numai dat fiind acest spirit a fost cu putință frumoasa organizațiune a băncilor românești din țările

Coroanei ungare, despre care vorbim mai jos într'un capitol special.

Aceste bănci nu sunt așezăminte comerciale în adevăratul înțeles, ci tot întreprinderi făcute de oameni, cari nu sunt negutători și numai negutători. Ele se razemă pe tradițiunile plugarilor, cari sunt totodată și meșteșugari ori negutători [1]).

Indeletniciri speciale ale Românilor [2]).

Creșterea vitelor: Oieritul. — Cu oieritul se ocupă mult locuitorii dela vest de Huniedoara, numiți Pădureni și Munteni. Oieritul constitue de asemenea ocupația principală a Românilor de pe Jiuri.

In trecut, până acum 50—60 de ani, oieritul era în floare; Rășinari, Seliște, Poiana, Jina au fost și sunt și azi centre însemnate ale acestei îndeletniciri. Mai cu seamă «Mărginenii», locuitorii comunelor celor mai apropiate de România, erau oieri vestiți; ajungeau cu turmele lor de mii de oi, mânându-le la pășune, până în România, Basarabia și peste Dunăre, în câmpiile Bulgariei și ale Turciei. Condițiile de trai devenind mai dificile ca odinioară, oieritul este mai restrâns în parte. Românii s'au dat la diferite meserii, și cei mai mulți ocupându-se cu negotul.

Astăzi, oieritul prosperă la Românii săceleni, cari trăiesc mai mult la munte și în România, la Românii din Covasna, a căror avere formează târlele de oi. Aceștia se ocupă și cu negotul cu brânză, lână, etc. care sunt foarte căutate, cu deosebire brânza cunoscută la noi sub numele de brânză de Penteleu, dela numele muntelui pe care pasc oile Covăsnenilor.

Alături de oierit, Românii se ocupă mult și cu creșterea vitelor mari: cai, boi, etc., la care îi îndeamnă natura ținutului. Românii dela pasul Bran, unde sunt pășune bogate, erau, mai ales odinioară, vestiți prin această ocupație a lor; deasemenea Românii din Săcele, Covasna, Rășinari și Seliște. Tocmai din cauza ocupației lor li s'a dat numele de «mocani», care numire s'a extins în urmă, desemnând în general pe Românii din Țara-Bârsei și Trei-Scaune, cari locuesc dealungul granitei României și se ocupă cu creșterea vitelor.

Sunt însă nuanțe în aplicarea numelui de mocan. Mocanii adevărați sunt Românii din Săcele, Covasna, Bretcu; Românii

---

1) I. Slavici: *Românii din Ardeal*, pag. 37 și 38.
2) Silvestru Moldovan: *Țara noastră*, Sibiu, 1894.

din preajma Branului și cei din Râjnov, Tohan, se numesc mai mult moroieni; în fine, Românii crescători de vite din jurul Sibiului, cărora în Ardeal li se zice mărgineni, Săcelenii îi numesc tuțuieni. Mocanii din Săcele se aseamănă mult cu cei din Covasna, având același mod de trai, același port, datine și obiceiuri; în apropierea Brașovului însă traiul mocanilor este mai influențat de civilizația orășănească.

Lemnăritul. — Cu tăiatul lemnelor se ocupă Românii din Valea Hațegului, la poalele Retezatului și cei din Zăicani, în apropiere de Porțile-de-Fier (lemne de foc); Românii din Rășinari (lemne de foc și de clădit); Românii din satele de pe Sebeș. In timpul verei, valea Sebeșului prezintă o activitate intensă, plutitul trunchiurilor pe Sebeș și plutăritul sunt în floare. Lemnele plutesc pânăla Sebeșul săsesc, unde se află un mare depozit de lemne și fierăstrae. Adeseori râul duce trunchiuri atât de numeroase, încât e nevoe să fie urnite de oameni de pe mal.

In fine, lemnăritul este o ocupație însemnată a Românilor din jurul Zamului. Zam este punctul unde Murășul părăsește Ardealul, trecând în Ungaria; este localitatea cea mai jos situată, 167 m. deasupra nivelului mării. Zamul este un centru principal al negoțului de lemne; este punctul de descărcare al lemnelor de brad, aduse pe Mureș dela Toplița și Reghin și punctul de încărcare pentru Arad și Seghedin.

Pomăritul. — Este una din ocupațiile Românilor din Cisnădia, la SV de Sibiu; apoi a Românilor din Zam; mai cu seamă este înfloritor pomăritul în Brașov și în jur, împreună cu *stupăritul* și *grădinăritul*, fiind mulți Români grădinari vestiți. In timpul din urmă, au început a se ocupă cu pomăritul și Românii din Bran.

Pădăritul este ocupația Românilor din ținuturile muntoase, cum e valea Sebeșului, desvoltându-se împreună cu lemnăritul.

Vieritul. — Românii se ocupă cu cultivarea viței de vie, în Sebeș și în împrejurimi, în Laz și Săsciori. Pe o scară întinsă cultivă vița Românii din Mediaș și în tot ținutul Târnavelor; de aceea Sașii numesc acest ținut Weinland.

Cu *cojocăria* se ocupă Românii din Seliște; cu *postăvăria*, Românii din Cisnădie, unde mai ales în trecut eră înfloritor negoțul de pănură; cu *zidăria* se ocupă Românii din Alba-Iulia, unde întâlnim de asemenea și *pânzari* și *pielari*. Pân-

zarii erau foarte numeroși în trecut, de unde se și numește biserica greco-ortodoxă, biserica «Pânzarilor»; de asemenea a scăzut și numărul Românilor *măcelari*. In Săsciori întâlnim *dogăria* și *olăritul*. Cu *arderea varului* se îndeletnicesc Românii din Grădiște și Bar.

Cărăușitul. – Sunt cărăuși Românii din Țara-Oltului; cei mai vestiți însă erau Românii din Brașov, întrecând și pe cei din Zernești, din Dârste și din jurul Făgărașului. Înainte de construirea căii ferate, acești cărăuși erau un factor important de transport. Odinioară ei mergeau până pela Viena și Pesta, unii chiar până 'n Rusia și Turcia; până pela 1880, ei cutreerau întreg Ardealul și România. Cărăușii Români erau cunoscuți și apreciați pentru inteligența și onestitatea lor, având încrederea deplină a caselor mari de comerț. Toți călătorii de pe vremuri laudă pe cărăușii Români, de pildă Friedrich Körner, în 1858. Odată cu aparițiа drumului de fier, această ocupație a Românilor încetează, păstrând pe alocurea o valoare strict locală, cum ar fi cărăușia în oraș, la Românii din Alba-Iulia.

Industria casnică. – Românсele din Ardeal sunt cunoscute prin hărnicia și priceperea lor la țesut și cusut. In Seliște ele își îmbracă toată casa; în Rășinari fac postav, torc, țes o pânză foarte căutată; femeile din Bran țes pânză, lână și borangic; execută diferite cusături cu mătase și fir, mult admirate de străini.

Extragerea cărbunilor de pământ. – Regiuni bogate în cărbuni de pământ sunt văile Jiurilor; păturile de cărbuni se întind dela Petrila, pe valea Jiului răsăritean, până la Câmpul-lui-Neagu, pe Jiul apusean, în lungime de 46 km. și în lățime de 5–6 km., pe alocurea până la 20 km. Cărbunii se găsesc foarte superficial, iar acolo unde ploile au spălat pământul, se văd chiar direct la fața pământului, de ex. la Petrila, Uricani, Câmpul-lui-Neagu. Grosimea păturii de cărbuni e foarte mare și necunoscută până azi. La Petroșani forajul în profuziune de 730 m. n'a dat de o pătură nouă, ci a întâlnit 21 feluri de cărbuni. Astăzi cărbunii se exploatează la Petroșani, în împrejurimi și la Lupeni.

Existența paturilor de cărbuni este menționată de istoricul Benkö încă dela 1782. Generalul London, pentru a sperja pe Turcii cari pătrunseseră pe valea Jiului, aprinse o masă de cărbuni în Valea-Arsă. Exploatarea însă începe d'abia în 1867, de către Societatea de mine din Brașov. Apoi Statul

deschide o mină la Petrila și una pe Jiet, exploatate azi din arendă tot de Societatea din Brașov. Minele comunică între ele și cu gara din Pietroșani, prin linia ferată, de asemenea și cu mina deschisă mai târziu la Lupeni.

Extragerea aurului. — Mai toate râurile Ardealului conțin nisip aurifer; cele mai bogate în aur sunt Arieșul, Abrudul, Ampoiul, Crișurile, Streiul, Cibinul, Sebeșul și unele pârae, care se varsă în râurile mari, printre care, pârâul Pianului. Extragerea aurului din nisipul râurilor se cunoaște din cele mai vechi timpuri, dela Romani. Până astăzi, această extragere constitue în multe regiuni singurul izvor de câștig al locuitorilor. Pianul românesc, la S de Vinț, este un sat mare, cunoscut pentrucă aici se spală aur. După spălarea unei mari cantități de nisip, se obține un amestec de parcele de fier, aramă și aur. Această ocupație aduce câștig puțin; cu toate astea, este întâlnită foarte des pe malurile râurilor din Ardeal.

Extragerea sării. — Uioara e vestită pentru minele de sare, care sunt cele mai mari și mai bine exploatate din Ardeal. Sarea se găsește pe o lungime 900 m. și o lățime de 550 m.; adâncimea ei e necunoscută, până la 180 m.; nu i s'a dat de fund; e acoperită de un strat de pământ nisipos de 1—4 m. Minele au fost exploatate încă de Romani; timp de sute de ani au stat în părăsire, reluându-se exploatarea lor la 1791. Azi minele constau în două despărțăminte vaste, deosebite, fiecare cu numeroase coridoare și hale, cuprinzând o biserică și o sală de dans cu băncile săpate în sare. Minele sunt înzestrate cu toate cuceririle științei moderne: mașini cu vapori, lumină electrică, etc. În ele sunt ocupați peste 400 de mineri Români. Astăzi, sarea extrasă dela Uioara se transportă pe calea ferată, dar înainte de aceasta, transportul se făcea pe Mureș, cu «năile». Descrieri interesante ale acestui mod de transport s'a făcut de către *Kövari* și de *Reichersdorffer*.

Năile se încărcau cu sare la Vințul-de-Jos, la Partoș, navigând până la Seghedin. Depozite de sare erau la Partoș, Șoimuș, Șoborșin, Aradul-Vechiu, Seghedin și Macău. Statul avea în Partoș o fabrică de năi, în care se lucră tot anul, executându-se 5—6 năi pe lună.

Navigația dură din Aprilie, până la înghețul apelor.

Durata unei călătorii era de 6 săptămâni, pentru că la întoarcere, naia trebuia trasă de oameni în susul apei.

Desvoltarea industrială în teritoriile româneşti.

In cele ce urmează vom vedeà desvoltarea industrială în teritoriile locuite de Români :

Mine şi cariere. — Subsolul teritoriului locuit de Români este bogat în felurite zăcăminte de minereuri, care au dat loc unei puternice exploatațiuni.

Centrele miniere cele mai importante se găsesc în lanțul munților Apuseni, care despart Transilvania de Banat, de Crişana şi Maramureş ; ele se împart în următoarele grupuri miniere : Baia-Mare, Zlatna şi Oravița.

Parte din aceste mine aparțin Statului şi sunt exploatate de el, iar parte sunt ale particularilor şi ale diferitelor societăți. Statul mai are şi uzine pentru extracțiunea ferului, iar în Banat are uzini puternice în care se lucrează diferite unelte, se produce fontă, etc.

Petroşanii. — O mină importantă de cărbuni de piatră, se află la Petroşani, la 7 km. de frontiera românească la 610 m. altitudine, între munții Vulcanului, ai Parângului, ai Sebeşului şi ai Hațegului. Intregul basin Petroşani comunică cu România prin defileul Jiului în lungime de aproape 80 km. [1]). Păturile de cărbuni sunt acoperite cu un strat de pământ subțire, iar pe unele locuri, unde pământul e spălăcit de ploi, cărbunii se văd eşiți la fața pământului. Afunzimea lor este foarte mare şi până acum necunoscută. S'a făcut o sfredelire în adâncime de 730 m., fără a se dà de marginea masei de cărbuni, străbătând prin 21 de straturi [2]).

Straturile de cărbuni fac parte din formațiunea terțiarului neogen. Ele ar conține (în 1912) peste 5000 milioane de quintale metrice, pe o suprafață de 900 km. pătrați [3]).

Exploatarea cărbunilor s'a început în anul 1840, iar din 1867, se exploatează în mod sistematic, pe o scară mare. Exploatarea cărbunilor o face «Societatea de mine şi uzine» din Braşov. Producțiunea anuală (în 1912) a fost aproape de 3.500.000 măji metrice [4]) în valoare de peste 3.000.000 coroane.

Cărbunele de Petroşani este tare, de coloare neagră, frântura lui este zgrunțuroasă şi arde cam cu greu [5]).

---

1) Dr. C. Diaconovich: *Enciclopedia Română*, vol. III, pag. 580.
2) Silvestru Moldovan: *Țara Noastră*, pag. 76.
3) Rudolf Bergner: *Ungarn, Land und Leute*, (în Biblioteca «Woerl's Reisenhandbücher»), pag. 91.
4) O majă metrică = 100 k.-grame.
5) Silvestru Moldovan: *Op citat*, pag. 78.

Petroşanii, la început mic sat, azi e orăşel cu edificii moderne şi cu o populaţie de 10.000 locuitori.

Minele stau în legătură cu gara prin calea ferată.

Din tablourile următoare se poate vedeà câtă cantitate de minereuri s'a extras din diferitele exploataţiuni miniere aflate în cuprinsul teritoriilor locuite de Români: [1])

Aur.

Localităţile Miniere	Cantitatea produsă aparţinând			Valoarea producţiunii aparţinând		
	Statului	Particularilor	Total	Statului	Particularilor	Total
	In kilogr.			Coroane		
Baia-Mare	542,40	343,10	885,56	1.779.139	1.125.391	2.904.530
Zlatna	249,03	1.171,15	2.020,18	813.526	5.798.052	6.611.578
Total . .	**791.43**	**2.114,25**	**2.905,68**	**2 592.665**	**6.923.443**	**9.516.108**
Ungaria	917,02	2.124,10	3.041,12	3.004.502	6.955.755	9.960.257

Argint.

Localităţile Miniere	Cantitatea produsă aparţinând			Valoarea producţiunii aparţinând		
	Statului	Particularilor	Total	Statului	Particularilor	Total
	In kilograme			Coroane		
Baia-Mare	5.323,65	1.068,01	6.391,66	459.680	92.192	551.872
Zlatna	1.360,85	877,20	2.238,05	114.864	77.130	121.998
Total . .	**6.684,50**	**1.945,21**	**8.629,71**	**574.548**	**169.322**	**743.870**
Ungaria	10.601,47	1.945,83	12.547,30	909.553	169.378	1.078.931

1) Vezi: *Bericht und statistisches Jahrbuch über die Tätigkeit der k. ung. Regierung und der öffentlichen Zustände im Jahre 1911*, Budapesta, 1912.

Minereuri de fier.

Localităţile Miniere	Cantitatea produsă aparţinând			Valoarea producţiunii aparţinând		
	Statului	Particularilor	Total	Statului	Particularilor	Total
	în quintale metrice			Coroane		
Baia-Mare . . .	—	23.830	23.830	—	37.876	37.876
Oraviţa	—	1.681.427	1.681.427	—	1.188.392	1.188.392
Zlatna	2.310.173	598.161	2.908.334	1.280.210	319.379	1.599.589
Total . .	**2.310.173**	**2.303.418**	**4.613.591**	**1.280.210**	**1.545.647**	**2.825.857**
Ungaria . . .	2.810.639	162.46.849	19.057.488	1.658.064	11.969.525	13.627.589

Fier brut pentru uzine.

Localităţile Miniere	Cantitatea produsă aparţinând			Valoarea producţiunii aparţinând		
	Statului	Particularilor	Total	Statului	Particularilor	Total
	în quintale metrice			Coroane		
Baia Mare . .	—	8.800	8.800	—	78.720	78.720
Oraviţa	—	806.730	806.730	—	5.459.277	5.459.277
Zlatna	921.507	215.355	1.136.862	7.321.894	1.498.321	8.820.215
Total . .	**921.507**	**1.030.885**	**1.952.392**	**7.321.894**	**7.036.321**	**14.358.212**
Ungaria . . .	1.048.312	3.825.893	4.874.205	8.465.675	29.610.859	38.076.534

Fontă brută.

Localităţile Miniere	Cantitatea produsă aparţinând			Valoarea producţiunii aparţinând		
	Statului	Particularilor	Total	Statului	Particularilor	Total
	In quintale. m.			Coroane		
Baia-Mare .	—	15.952	15.952	—	379.302	379.302
Oraviţa. . .	—	58.839	58.839	—	1.198.090	1.198.090
Zlatna. . .	7.321	14.561	21.882	109 103	232.976	342.079
Total . . .	**7.321**	**89.352**	**96.673**	**109.103**	**1.810.368**	**1.919.471**
Ungaria . .	9.387	136.996	146.353	158.696	2.751.284	2.909.980

Cărbuni-de-piatră.

Localităţile Miniere	Cantitatea produsă aparţinând			Valoarea producţiunii aparţinând		
	Statului	Particularilor	Total	Statului	Particularilor	Total
	în quintale metrice			Coroane		
Oraviţa . .	—	4.303.809	4.303.809	—	6.628.416	6.628.416
Petroşani .	—	3.500.000	3.500.000	—	3.000.000	3.000.000
Zlatna. . .	—	56.600	56.600	—	56.760	56.760
Total . . .	—	**7.860.409**	**7.860.409**	—	**9.685.176**	**9.685.176**
Ungaria . .	432.337	2 588.691	13.021.028	613.990	16.064.762	16.678.681

Lignit.

Localităţile Miniere	Cantitatea produsă aparţinând			Valoarea producţiunii aparţinând		
	Statului	Particularilor	Total	Statului	Particularilor	Total
	In quintale m.			COROANE		
Baia-Mare .	—	831.143	831.143	—	404.425	404.425
Oraviţa . .	19.274	26.210	45.484	23.129	20.342	43.471
Zlatna . . .	2.107.829	18.185.488	20.293.317	2.318.612	18.832.977	21.151.589
Total . . .	**2.127.103**	**19.042.841**	**21.169.944**	**2.341.741**	**19.257.744**	**21.599.485**
Ungaria . .	6.058.287	71.283.372	77.341.659	5.646.485	65.847.635	71.494.120

Recapitulaţie.

Felul	Cantitatea produsă aparţinând			Valoarea producţiunii aparţinând		
	Statului	Particularilor	Total	Statului	Particularilor	Total
	In quintale m.			COROANE		
Aur	—	—	—	2.592.665	6.923.443	9.516.108
Argint	—	—	—	574.548	169.322	743.870
Minereu de fer .	—	—	—	1.280.210	1.545.647	2.825.857
Fer brut p. rafinat .	—	—	—	7.321.894	7.036.318	14.358.212
Fontă brută . . .	—	—	—	109.103	1.810.368	1.919.471
Huilă	—	—	—	—	6.685.176	6.685.176
Lignit	—	—	—	2.341.741	19.257.744	21.599.485
Total . . .	—	—	—	**14.220.161**	**43.428.018**	**57.648.179**
Ungaria	—	—	—	20.456.894	133.369.198	153.826.092

Numărul lucrătorilor ocupați la exploatarea minelor. [1])

Localitățile Miniere	Exploatarea minelor aparținând											
	Statului				Particularilor				Totalul			
	Bărbați	Femei	Copii	Total	Bărbați	Femei	Copii	Total	Bărbați	Femei	Copii	Total
Baia-Mare .	1.907	10	365	2.282	3.103	80	497	3.680	5.010	90	862	5.962
Oravița . .	257	—	2	259	5.245	126	310	5.681	5.502	126	312	5.940
Zlatna . .	5.500	45	245	5.790	15.929	46	825	16.800	21.429	91	1.070	22.590
Total . . .	**7.664**	**55**	**612**	**8.331**	**24.277**	**252**	**1.632**	**26.161**	**31.941**	**307**	**2.244**	**34.492**
Ungaria . .	12.439	94	1.048	13.581	58.974	1.311	3.869	64.154	71.413	1.405	4.917	77.735

In tabloul alăturat sunt specificate întinderile terenurilor miniere, afectate pentru exploatări în regiunile Românești: Baia-Mare, Zlatna și Oravița. In total s'au afectat în aceste regiuni: Statului, pentru căutarea aurului numai 12 hectare, iar particularilor 3441 hectare. Cele mai multe terenuri s'au dat pentru căutarea minereurilor și anume: Statului 4894 hectare, iar particularilor 43.370 hectare. Numărul proprietarilor de mine particulare a fost în cele trei regiuni 767.

Terenul concedat pentru căutarea minereurilor

REGIUNILE MINIERE	Intinderea terenului dela suprafața solului concedat								Suprafața totală concedată pentru căutarea minereurilor			Numărul proprietarilor de mine particulare	Suprafața mijlocie concedată proprietarilor particulari
	Pentru căutarea						Total						
	Aurului și Argintului		Minereului de fier		Altor minerale				Statului	Particularilor	Total		
	Stat	Partic.	Stat	Partic.	Stat	Partic.	Stat	Partic					
	Hectare												Hect.
Baia-Mare	12	1	—	12	—	—	12	13	1.018	4.188	5.206	153	27
Oravița	—	3.144	—	92	—	—	—	3.236	361	13.421	13.782	65	206
Zlatna	—	296	—	23	—	—	—	319	3.518	20.864	24.382	549	38
Total . . .	**12**	**3.441**	**—**	**127**	**—**	**—**	**12**	**3.568**	**4.897**	**38.473**	**43.370**	**767**	**50**

1) Vezi: *Anuarul Statistic al Ungariei*, pe 1910.

Sarea.

Sarea se exploatează, după cum am arătat, în două regiuni: Uioara și Maramureș.

Producțiunea sării a fost în anul 1910 de 2.243.964 quintale metrice, în valoare de 31.028.000 coroane. Sarea s'a exploatat numai în minele de sare ale Transilvaniei și ale Maramureșului. In restul Ungariei nu s'au descoperit până astăzi ocne de sare.

Iată producțiunea și valoarea sării pe anul 1910:[1])

SALINELE	Producțiunea Quintale m.	Valoarea în mii de Coroane
a) *Uioara*		
Cojocna	456.797	6.156
Uioara	697.247	6.594
Parajd	173.993	1.824
Turda	13.998	192
Ocna-Sibiului	21.943	301
Total	**1.363.978**	**15.067**
b) *Maramureșul*		
Ocna-Sugotag	221.219	3.686
Ocna-Slatina	439.006	8.477
Ronasek	219.761	3.798
Total	**879.986**	**15.961**
Total general	**2.243.964**	**31.028**

Stațiunile balneare.

In teritoriile locuite de Români sunt în total 28 stațiuni balneare, specificate în tabloul alăturat. Cele mai vizitate sunt: Băile dela Mehadia (Caraș-Severin), unde, în 1910, au fost 3.674 vizitatori din țară și 1.453 din străinătate (mai ales din România).

După Mehadia vin: Băile Felix (Bihor), Sf. Ladislau (Bihor), Baziaș (Timiș), Ocna-Sibiului (Alba-de-Jos), Sovata (Mureș-Turda), Rusanda (Torontal), Valea Maria (Satu-Mare), Cojocna (Cojocna), Tușnad (Ciuc), Borsec (Ciuc), Gyaparos (Bichiș),

1) Vezi: *Anuarul Statistic la Ungariei*, pe 1910.

Elöpatak sau Vâlcele, (Trei-Scaune), Zizin (Săcele), Basna (Târnava-Mică) și Sân-Georgiu Românesc (Bistrița-Năsăud).

Următoarele stațiuni sunt mai ales preferate de către străini: Băile dela Mehadia, Baziaș, Tușnad, Ocna Sibiului, Zizin, Borsec și Elöpatak (Vâlcelele).

Iată numărul vizitatorilor la cele mai principale stațiuni balneare din provinciile locuite de Români[1]):

NUMIREA STAȚIUNILOR	COMITATUL	Numărul vizitatorilor permanenți din	
		Țară	Străinătate
Mehadia	Caraș-Severin	3.674	1.453
Băile Felix	Bihor	4.799	—
Sf. Ladislau	„	2.445	10
Tinca	„	999	—
Buziaș	Timiș	2.312	301
Tușnad	Ciuc	819	221
Borsec	„	1.124	183
Ciceu	„	414	—
Ocna-Sibiului	Alba-de-Jos	2.078	191
Sovata	Mureș-Turda	1.548	4
Gyaparos	Bichiș	1.134	—
Valea Maria	Sătmar	1.320	—
Biksad	„	750	4
Bajfalău	„	547	—
Ovari	„	652	16
Rusanda	Torontal	1.478	34
Kelecsény	Maramureș	924	—
Gyertyen	„	539	22
Elöpatak	Trei-Scaune	760	165
Zizin	Brașov	581	125
Vața-de-Jos	Huniedoara	656	—
Gyogyfürdö	„	427	—
Cojocna	Cojocna	1.086	—
Târna-Mare	Ugocia	661	—
Bidin	Solnoc-Dobâca	604	—
Uioara	Alba-de-Jos	1.114	4
Sân-georgiu-Românesc	Bistrița-Năsăud	525	19
Basna	Târnava-Mică	861	26

Industria fierului.

Turnătorii de fier. — In teritoriile locuite de Români sunt următoarele turnătorii de fier:

1) Valeriu Popa și Nicolae Istrate: *Op. citat*, pag. 120.

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Soc. pe acţiuni	Dohla	Maramureş
2. Soc. pe acţiuni	Călan	Huniedoara
3. Soc. pe acţiuni	Ruschita	Caraş Severin
4. Statul	Govăşdia	Huniedoara
5. Statul	Huniedoara	„
6. Soc. pe acţiuni	Nădrag	Caraş-Severin
7. Soc. Austro-Maghiară	Anina	„
8. Soc. Austro-Maghiară	Reşiţa	„
9. V. Török	Restirata	Arad
10. Wenckheim Fr. Grif.	Menyhaza	„
11. Wenckheim Fr. Grif	Restirata	„

Cuptoarele pentru purificarea fierului şi oţelului:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Soc. pe acţiuni	Nandorhegy	Caraş-Severin
2. Lamtzky Sandor.	Szent-Keresztbany	Odorhei
3. Statul	Cugir	Huniedoara
4. Statul	Huniedoara	„
5. Soc. din Nădrag	Nădrag	Caraş Severin
6. Soc. C. F. Austro ungare .	Anina	„ „
7. Soc. C. F. Austro ungare .	Reşiţa	„ „
8. V. Török	Dezna	Arad
9. Wenckheim Fr.	Sebeş	„

Industria produselor pentru construcţii.

Fabricaţiunea varului. — Cu prepararea varului, etc., se ocupă şi micii gospodari. Ei au în vedere trebuinţele locale, aşa că nu sunt cuprinşi printre marii fabricanţi.

In total, Ungaria posedă 26 fabrici. Iar valoarea tuturor produselor s'a ridicat la 5.044.546 coroane.

Cele mai însemnate fabrici în teritoriile locuite de Români sunt următoarele:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Soc. pe acţiuni	Dobroşteni	Bihor
2. Schwarz I.	Keszteg	„
3. Junghaus E.	Luncaspriş	„
4. Stern D.	Var-Sonkolyos	„
5. Haraga S. şi Comp. . . .	Huedin	Cojocna
6. Reiter fiu şi Comp.	Kovazan	Caraş-Severin
7. Soc. C. F. Austro ungare .	Bocşa-Nemţească	„ „
8. Soc. pe acţiuni a C. F. . . .	Gâlgău	Solnoc-Dobâca

Fabrici de ciment. — Pe întreg teritoriul Ungar, în anul 1898 existau 11 fabrici de ciment.

Cimentul produs de cele 11 fabrici a adus în total suma de 5.857.535 coroane. In străinătate, s'a trimes din producția totală 303.091 quintale metrice, în valoare de 989.223 coroane.

In teritoriile locuite de Români au fost următoarele fabrici de ciment:

Proprietar sau arendaș	Localitatea	Comitatul
1. Asoc. C. F. din Arad și Cenad.	Gurahonț	Arad
2. Angele Hock și Comp. . .	Brașov	Brașov
3. Asociația C. F. Austro-ungare	Ciudanovetz	Caraș-Severin
4. „ „ „ „ „	Craşo	„ „
5. „ „ „ „ „	Oravița	„ „

Fabrici de țiglă, cărămidă și alte produse argiloase. Fabricele de cărămidă, etc. au luat desvoltare numai în jurul orașelor și comunelor mai mari, căci în micile comune singuri locuitorii își fabrică cărămida pentru construcțiile necesare.

In 1898 funcționau în Ungaria 279 fabrici de cărămidă, etc., iar produsele acestor fabrici au avut o valoare de 27.499.119 coroane.

Pe teritoriile locuite de Români existau în 1898, următoarele fabrici:

Proprietar sau arendaș	Localitatea	Comitatul
1. Bethleen	Aiud	Alba-de-Jos
2. Soc. pe acțiuni	Arad	Arad
3. Soc. com.	Pecica	„
4. Posszert F.	Butinul-Mare	„
5. Suk și Co.	Ciaba	Bichiș
6. Oläh L. (arend. Bleier și Co.)	Ghioman	„
7. Oläh P.	„	„
8. Almássy D.	Ghijula-Varin	„
9. Kristo și Co.	Oroshazá	„
10. Buk A.	Szarvas	„
11. Grexa P.	„	„
12. Liderer M.	Eskülö	Bihor
13. Knopp F.	Oradia-Mare	„
14. Rendes V.	„	„
15. Rimanoczy K.	„	„
16. Kertsch Fr.	Brașov	Brașov
17. Berger și Co.	Debreţin	Haiduc
18. „ „	„	„

Proprietar sau arendaș	Localitatea	Comitatul
19. Toth I. și Co.	Debrețin	Haiduc
20. Comuna	„	„
21. Raczkovy S.	Baru-Mare	Humiedoara
22. Wegner Fr.	Orăștie	„
23. Andresowszky și Co.	Cluj	Cojocna
24. Friedmann A.	„	„
25. Comuna	„	„
26. Soc. pe acț. „Sf. Gheorghe“	„	„
27. „ „ „	„	„
28. Belgrader și Co.	Agadici	Caraș-Severin
29. Soc. pe acțiuni	Caransebeș	„
30. Bohn și Co.	Lugoș	„
31. „ „	„	„
32. Görner și Co.	„	„
33. Hlesner L.	„	„
34. Frații Simker	„	„
35. Soc. C. F. Austro-maghiare	Bocșa Română	„
36. Alexandrovici K.	Slatina	„
37. Soc. pe acțiuni	Sigetul-Marmației	Maramureș
38. Comuna	Murăș-Oșorhei	Murăș-Turda
39. Straetz H.	Medeșfalău	„
40. Non Gy.	Careii-Mari	Satu-Mare
41. Soc. pe acț. (Prima fabr. cu ab.)	Sătmar	„
42. „ „ „ „ „ „	„	„
43. Eder H. și Co.	Sibiu	Sibiu
44. Prolsdorfer S.	Petrifalău	„
45. Venus Gr.	„	
46. Iacob K. și Co.	Dej	Solnoc-Dobâca
47. Buchmann Al.	Delta	Timiș
48. Nelter M.	Kisfalud	„
49. Lalter M. și Co.	Kissodan	„
50. Soc. pe acț. (Fabr. țiglă și cim.)	„	„
51. Soc. pe acțiuni	Sag	„
52. Deker M.	Sârbova	Timiș
53. Soc. pe acțiuni	Recaș	„
54. Kunz I.	Timișoara	„
55. Soc. pe acțiuni	„	„
56. „ „ „	Vârșeț	„
57. Jos. D. și Co.	Kis-Zombor	Torontal
58. H. Landgraf și Co.	Modoș	„
59. Dann Gy.	Becicherecu'-Mare	„
60. Klein B.	„ „	„

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
61. Stagelschmidt I.	Becicherecul-Mare	Torontal
62. Bohn M. şi Co.	Chichinda-Mare	„
63. Dippong I.	„ „	„
64. Pavlicsek I.	„ „	„
65. Soc. pe acţiuni	Sân-Miclăuşu-Mare	„
66. Bechmann A.	Pancioava	„
67. Balgacs L.	„	„
68. „ „	„	„
96. Hubany I.	Pardány	„
70. Kohmar Gh.	Sănad	„
71. Bohn M. şi Co.	St. Hubert	„
72. Bohn M.	Szomboly	„
73. Soc. pe acţ. (fabrică cu aburi)	„	„
74. Ugron G.	Betleen	Odorhei

Alte fabrici de produse argiloase. — In grupa aceasta se cuprind 31 fabrici.

Valoarea producţiunii a fost de 4.081.232 coroane.

In teritoriile locuite de Români au fost fabricile următoare :

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Fraţii Schmidt	Braşov	Braşov
2. Soc. pe acţiuni	Cristian	„
3. Balog M.	Debreţin	Haiduc
4. Frank Kiss	Cluj	Cojocna
5. Trepera P.	Gurghiu	Murăş-Turda
6. Stractz H.	Medeşfalău	„
7. Weisz L.	Timişoara	Timiş
8. Wilhelm I. Co.	Periamos	Torontal

Fabrici de sticlă.

In Ungaria erau în anul 1899, 29 fabrici de sticlă. Ele au produs tot felul de sticlă afară de sticla, pentru trebuinţele optice.

Toată producţiunea a fost de 187.504 quintale metrice, în valoare de 6.297.779 coroane.

In teritoriile locuite de Români erau 7 fabrici şi anume:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Soc. Unite de sticlărie	Feketeerdö	Bihor
2. Comunele Ditrău şi Sarhighi.	Borsec	Ciuc

	Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
3.	Fraţii Fleissig şi Comp. . . .	Avrig	Sibiu
4.	Losch I.	Tomesten	Caraş-Severin
5.	Schreter şi Comp.	Ferenczvölgy	Maramureş
6.	Soc. pe acţiuni	Trebusa Fejerpotak	„
7.	Rènyi Arpad	Zelestye	Satu-Mare

Fabrici de chibrituri.

In 1898, erau în Ungaria 17 fabrici de chibrituri. Producţiunea totală a fost de 82.883 quintale metrice, iar valoarea de 3.213.238 coroane.

In teritoriile locuite de Români găsim numai trei fabrici şi anume :

	Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1.	Reisner Em.	Gyula	Bichiş
2.	Societatea pe acţiuni	Timişoara	Timiş
3.	Reitter I.	Cluj	Cojocna

Industria lemnului.

Fabrici de cherestea. – Pe la sfârşitul anului 1898, numărul ferăstraelor mari în funcţiune erau de 208. Valoarea totală a produselor de cherestea din Ungaria se urcă la suma de 51.512.488 coroane. Din această sumă s'a încasat, numai din exportul făcut în străinătate, aproape 30.000.000 coroane.

Pe teritoriile locuite de Români găsim următoarele fabrici de cherestea :

Cherestele de brad :

	Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1.	Czukor L.	Arad	Arad
2.	Walder S. şi fiu	„	„
3.	Soc. Com.	Pecica-Ungurească	„
4.	Statul	Bărgău	Bistriţa-Năsăud
5.	Soc pe acţiuni	Dombhat	„
6.	Schulz V.	Kis-Demeter	„
7.	Hoffmann H.	Romulin	„
8.	Fraţii Neuberger (cu aburi)	Telcia	„
9.	Soc. pe acţiuni	Răjnov	Braşov
10.	Fink şi Comp.	Braşov	„

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
11. Klein S.	Braşov	Braşov
12. Kissing şi Comp.	Baratos	Ciuc
13. Soc. pe acţiuni (cu aburi)	Ciuc-Sân-Mărtin	„
14. „ „ „ „ „	„	„
15. „ „ „ „ „	„	„
16. Urmànezy I. Co. „ „	Gyümölcsenes	„
17. Stein I.	Ghimeş	„
18. Kissing şi Co.	Racota	„
19. Thierfeld L. şi Co.	Cărtişoara	Făgăraş
20. Farkas M. (cu aburi) . . .	Biksad	Trei-Scaune
21. Mikes A. „ . . .	Ghelinţa	„ „
22. Soc. pe acţiuni „ . . .	Gyulafalău	„ „
23. „ „ „ „ . . .	„	„ „
24. Ugron I. fiu „ . . .	Covasna	„ „
25. Maderspach V. (cu apă) . . .	Iszkron	Huniedoara
26. Peccol G. şi Co. „ . . .	Sânta-Maria-Orlea	„
27. Pollacsck M. (arend.) (cu aburi)	Petrila	„
28. Kendeffy şi Co. (cu apă) .	Petroşeni	„
29. Kenderessy şi Co. „ . . .	Puiu	„
30. Wolf I. şi Co. (cu aburi) .	Ciucia	Cojocna
31. Statul (arendată) „ . . .	Hideg-Szamos	„
32. Soc. pe acţiuni „ . . .	Călătele	„
33. „ „ „ „ . . .	Vâlcău-Unguresc	„
34. Statul (arendată) „ . . .	Poiana-Mărului	Caraş-Severin
35. „ „ „ . . .	Siget.-Marmaţiei	Maramureş
36. „ „ „ . . .	Siget-Kamaran	„
37. Schwartz M. (cu apă) . . .	Reghinul-Ungur.	Murăş Turda
38. Farkas M. (cu aburi) . . .	Tg.-Murăşului	„ „
39. Soc. pe acţiuni „	Iernotfaia	„ „
40. Statul (arend.) „	Reghinul-Săsesc	„ „
41. „ „ „	Sebeşul-Săsesc	Sibiu
42. „ „ „	Dej	Soln.-Dobâca
43. Baiersdorf et Co.	Bobşo	Timiş
44. Baiersdorf et Co. (cu aburi)	Topolovăţul-Mare	„
45. Soc. pe acţiuni „	Hăşdate	Turda-Arieş
46. Naphclz A.	Becicherecul-Mare	Torontal
47. Milutinovici şi fii	Panciova	„
48. Grünwald Zs	Stebeiu-Sârbesc	„
49. Milkö V.	Beciul-Turcesc	„
50. Fabian I. (cu aburi)	Zetelak	Odorhei
51. Fink şi Co. (cherest. pach. etc.)	Braşov	Braşov
52. Letz I. şi Co. (cherest. pach. etc.)	Sighişoara	Târnava-Mare

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
53. Baiersdorf H. (cher. mese).	Sebeşul-Săsesc	Sibiu
54. Leitinger I. şi Co.	Braşov	Braşov
55. Statul	Jibot	Huniedoara

Cherestele de stejar.

Proprietar san arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Moraru F.	Ocna-Sibiului	Alba-de-Jos
2. Herczeg S.	Aranyág	Arad
3. Baiersdorf şi Co. cu vapori. .	Balintz	Caraş-Severin
4. Statul (arendat)	Poniasca	„ „
5. Eissler I. şi Co.	Ungra	Târnava-Mare
6. Lord şi Co.	Gilvaci	Satu-Mare
7. Lamarche A.	Careii-Mari	„
8. Lamarche A.	Şomcuta-Mare	„
9. Soc. pe acţiuni (tanin şi cherestea cu vapori).	Sătmar	„

Cherestele de fag.

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Hunk H. şi fii	Slatina	Arad
2. Soc. pe acţiuni	Dobreşti	Bihor
3. Junghaus	Luncaspri	„
4. Schilz şi Co. (şi parchete) .	Batiza	Maramureş
5. Brandmayer şi Co. (şi mobile).	Hosszumezö	„
6. Kohn I. şi Co.	„	„
7. „ „ „	Monoştor	„
8. Spitz A.	Berezna-Mare	„
9. Fraţii Gross	Tecsö	„
10. Eissler I. şi fii	Slatina	Timiş
11. Fraţii Tonet (de mobilă) . .	„	„

Fabrici de parchete. — In Ungaria au funcţionat în 1898, 11 fabrici, care s'au ocupat numai cu fabricarea parchetelor. Ele lipsesc în teritoriile locuite de Români. In Ungaria mai sunt încă 5 fabrici, care fabrică parchete în al doilea rând. Valoarea producţiunii a acestor 5 fabrici a fost de 189.000 coroane.

Două din aceste fabrici se găseau în Transilvania, în oraşele

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Bak L. (mobile)	Cluj	Cojocna
2. Mestitz M. (mobile)	Tg.-Murăşului	Murăş-Turda

Fabrici de tâmplărie. — In anul 1898 au fost 77 fabrici de tâmplărie. Ele se împart în trei grupe şi anume: 1) fabrici pentru material de construcţii, 2) fabrici pentru material de construcţii şi mobilă, şi 3) fabrici de mobile.

Numărul fabricilor care s'au ocupat excluziv numai cu facerea *materialului de construcţii*, au fost în număr de 28. Iar valoarea materialului produs se urcă la suma de 3.656.196 coroane.

In Budapesta îşi au sediul aproape toate fabricile.

In teritoriile locuite de Români găsim numai 2 şi anume:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Czeiler şi Co.	Arad	Arad
2. Fischer I.	Timişoara	Timiş

Fabrici pentru material de construcţii şi mobilă, au fost în număr de 18. Iar valoarea materialului produs se urcă la 2.526.702 coroane.

Din numărul total al acestor fabrici, 3 se găsesc pe teritoriile locuite de Români şi anume:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Varga I.	Arad	Arad
2. Bak L. (are şi fabrică de parchete)	Cluj	Cojocna
3. Henesi I.	"	"

Fabrici de mobile. — In 1898 erau în Ungaria 28 fabrici de mobilă. Valoarea mobilei produsă a fost de 3.959.925 coroane. In provinciile româneşti găsim 5 fabrici:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Reinhardt F.	Arad	Arad
2. Reiss şi Co.	Ciaba	Bichiş
3. Gaal şi Co.	Cluj	Cojocna
4. Mestitz M. şi Fii	Târgul Murăşului	Murăş-Turda
5. Elges Fr.	Sibiu	Sibiu

Fabricaţiunea mobilelor de lemn curbat. — Numărul acestor fel de fabrici a fost de 12. Valoarea mobilelor fabricate a fost în suma de 5.042.324 coroane.

Provinciile româneşti au 3 fabrici:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Weitzer I.	Boroş-Ineu	Arad
2. Fraţii Hornung	Codlea	Braşov
3. Fraţii Gross	Sigetul-Marmaţiei	Maramureş

Fabrici de bastoane, planşete şi alte obiecte pentru desen, jucării de copii, etc. — Numărul acestor fabrici au fost de 17. Valoarea totală a produselor s'a estimat a fi de 1.418.444 coroane.

In provinciile româneşti găsim 2 fabrici şi anume :

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Wallisch Antal (fabr. de bast.).	Nădaş	Arad
2. Malakka Zsig şi C. (Fabr. de juc.)	Târgul-Murăşului	Murăş-Turda

Fabrici de împletituri. — Numărul fabricilor de împletituri a fost de 13, iar producţiunea totală a fost evaluată la 8.000.000 coroane. Valoarea împletiturilor de pae a fost cea mai însemnată, de 5 milioane coroane.

In teritoriile locuite de Români au fost următoarele fabrici :

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Grünfeld M.	Aiud	Alba-de-Jos
2. Timar L.	Bucian	Bihor
3. Tafler I.	Oroshaza	Bichiş

Tăbăcării şi văpsitul pieilor.

In Ungaria funcţionau în 1898, 47 fabrici de piei. Numărul total al pieilor preparate a fost de 70.606 bucăţi, în valoare de 2.624.000 coroane.

In teritoriile româneşti găsim următoarele fabrici :

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Soc. pe acţiuni	Bistriţa	Bistriţa-Năsăud
2. Fraţii Scherg	Braşov	Braşov
3. Kavres S.	Mediaş	Târnava-Mare
4. Soc. pe acţiuni	Agnita	" "
5. Dahinten G.	Sebeşu l-Săsesc	Sibiu
6. Fraţii Korber	Sân-Miclăuşul-Sârb	Toron tal

Capitalul social al Societăţii pe acţiuni din Agnita a fost de 166.087 coroane, iar al Societăţii pe acţiuni din Bistriţa,

de 68.241 coroane; valoarea producțiunii acestor 2 fabrici a fost de 334.650 coroane.

Industria morilor.

In Ungaria funcționau 133 mori în anul 1898. Ele au dat în total 5.337.115 quint. metrice, în valoare de 71.777.995 coroane.

In teritoriile locuite de Români găsim următoarele mori mânate cu aburi:

Proprietar sau arendaș	Localitatea	Comitatul
1. Frații Glück	Alba-Iulia	Alba de-Jos
2. Soc. pe acțiuni	Arad	Arad
3. Frații Neumann	„	„
4. Rosenthal M.	Ciaba	Bichiș
5. Medgyasz și Co.	Oroshaza	„
6. Gerlech M.	Marghita	Bihor
7. Soc. pe acțiuni	Oradia-Mare	„
8. Weinberger și Co.	„ „	„
9. Moscowitz A. și fii	„ „	„
10. Soc. pe acțiuni	Brașov	Brașov
11. Seewald A.	„	„
12. Soc. pe acțiuni	Debrețin	„
13. Soc. pe acțiuni	Cluj	Cojocna
14. Vecsei S. (arendaș)	„	„
15. Soc. pe acțiuni	Gavoșdia	Caraș-Severin
16. Soc. C. F. Austro-ungare	Bocșanul-Nemțesc	„
17. „ „ „	Oravița	„
18. Frații Schmidt	Topleț	„
19. Schwartz M.	Reghin	Murăș-Turda
20. Rochlitz H.	Kiș Varda	Sabolci
21. Mandel E. și Co.	Nyirbator	„
22. Schwartz M	Mate-Szalka	Sătmar
23. Frații Kaufmann și Co.	Careii-Mari	„
24. Blau și Co.	„	„
25. Göbl I.	Sătmar	„
26. Soc. pe acțiuni	„	„
27. Frații Kejes	Szinyer-Varolja	„
28. Jäger P.	Detta	Timiș
29. Lamotha și Co.	„	„
30. Scheirich și Co.	„	»
31. Herzl și Co.	Becicherecul-Mic	»
32. Rieger și Co.	Timișoara	„
33. Soc. pe acțiuni „Erzsebet“	„	„

Proprietar sau arendaș	Localitatea	Comitatul
34. Sos. pe acțiuni „Panonia“ .	Timișoara	Timiș
35. „ „ „	Vârșeț	Torontal
36. Reiter I. și Co.	Lovrin	„
37. Soc. pe acțiuni	Modoș	„
38. Hegedus B. și fiu	Mokrin	„
39. Soc. pe acțiuni	Chichinda-Mare	„
40. „ „ „	Panciova	»
41. „ „ „	Sân-Miclăușu-Mare	„
42. „ „ „ „Panonia“ .	Szombolya	„
43. „ „ „	„	„

Industria alimentară.

Fabrici pentru surogat de cafea și conserve. – Numărul acestor fabrici a fost de 4 în Ungaria.

In teritoriile românești a funcționat una singură și anume:

Proprietar sau arendaș	Localitatea	Comitatul
1. Beck Mor	Ermihalyfalva	Bihor

Mai găsim o *fabrică de conserve*, și anume:

1. Strasser J. și Co.	Oradia-Mare	Bihor

Fabrici de salam și alte produse de carne. – Acest fel de fabrici erau, în anul 1898, în număr de 15. Producțiunea totală a fost evaluată la suma de 9.751.474 coroane.

In teritoriile locuite de Români au funcționat următoarele 6 fabrici:

Proprietar sau arendaș	Localitatea	Comitatul
1. Fleischer M. și Co. . . .	Brașov	Brașov
2. Frații Vidoni	Debrețin	Haiduc
3. Soc. pe acțiuni	Mediaș	Târnava-Mare
4. Kessler I. și Fiu	Sibiu	Sibiu
5. Nussbacher G.	„	„
6. Herz și Fiu	Karolyfalva	Timiș

Fabrici de zahăr. – In anul 1909—1910 nu funcționau în teritoriile locuite de Români de cât 3 fabrici de zahăr: la Mezöhegyes, în Crișana, la Tg.-Murășului (Mureș-Oșorhei) și la Bod (Botfalu) (Brașov). Cantitatea produsă de aceste

fabrici a fost de 303.561 quintale metrice, față de 3.247.238 quintale metrice, cât s'a produs în întreaga Ungarie.

Iată în amănunt cantitățile fabricate [1]):

SEDIUL FABRICILOR	Anul fundării	Lucrători			Cantitatea sfeclelor întrebuințate la fab.	Producția zahărului fabricat
		Bărbați	Femei	Total	Quintale metrice	
Mezöhegyes . . .	1889	950	270	1.220	1.284.672	177.866
Tg.-Mureșului . .	1894	350	55	405	232.398	28.519
Bod	1889	831	339	1.170	653.832	97.176
Total . . .		**2.131**	**664**	**2.795**	**2.170.902**	**303.561**
Ungaria [2])		14.242	3.053	17.295	1.124.996	3.247.238

Industria alcoolului.

Fabrici de bere. — Au funcționat în anul 1898, 91 de fabrici de bere. Producțiunea berei a fost de 1.604.468 hl., în valoare de 29.453.039 coroane.

In teritoriile locuite de Români găsim următoarele fabrici:

Proprietar sau arendaș	Localitatea	Comitatul
1. Rohrlich S. și Co. . . .	Bistrița	Bistrița-Năsăud
2. Goldschmidt Fr.	Năsăud	»
3. Soc. pe acțiuni	Oradia-Mare	Bihor
4. Czell Fr. și Fiu	Dârstea	Brașov
5. Ticky F.	Feldioara	»
6. Văduva Rompfeld F. . . .	Sereda	Ciuc
7. Rompfeld I.	George Sân-Miclăuș	»
8. Köpe V.	Baraolt	Trei-Scaune
9. Nagy D. (arendată)	Tg.-Săcuilor	»
10. Wellenreiter Gh.	»	»
11. Czell Fr. (arendaș)	Cluj	Cojocna
12. Fischer M.	Ciclova	Caraș-Severin
13. Panajoth M.	Bocșanul Nemțesc	»
14. Raichl S.	Orșova	»
15. Burger A.	Tg.-Mureșului	Mureș-Turda
16. Czell Fr. și Fii	Sighișoara	Târnava-Mare
17. Habermann I.	Sibiu	Sibiu

1) După *Anuarul Statistic al Ungariei* pe 1910.
2) 22 fabrici de zahăr.

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
18. Jickeli Fr. şi Co.	Sibiu	Sibiu
19. Felger L.	Biserica-Albă	Timiş
20. Bondy şi Co.	Lippa	„
21. Soc. pe acţiuni „Gyártelep“	Timişoara	„
22. Zselenski R.	Aradu-Nou	„
23. Zoffmann S.	Vârşeţ	„
24. Mendel L. şi fii	Turda	Turda-Arieş
25. Herp A.	Araci	Torontal
26. Dungyerssky L.	Becicherecul-Mare	„
27. Weifert I. M.	Pancioava	„
28. Wiedmann M.	„	„
29. Soc. pe acţiuni	S. Miclăuş-Sârbesc	„
30. Wieser O.	Vizesdan	„
31. Hamital	Odorhei	Odorhei

Fabricele cu producţiune mai mare de bere sunt:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Producţ.
1. Soc. pe acţiuni „Gyártelep“	Timişoara	29.880 Hl.
2. Zselenszky R.	Aradu-Nou	11.625 „
3. Jickeli şi Co.	Sibiu	11.154 „
4. Barger A.	Tg.-Murăşului	10.800 „
5. Zoffmann S.	Vârşeţ	10.240 „

Fabrici de spirt. — In Ungaria existau în anul 1898, 146 fabrici de spirt. Producţia spirtului în acel an a fost de 872.542 hl., în valoare de 47.687.775 coroane.

In teritoriile locuite de Români, găsim următoarele fabrici:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Ionas A.	Alba-Iulia	Alba-de-Jos
2. Soc. pe acţiuni	Arad	Arad
3. „ „ „	„	„
4. Fraţii Neumann	„	„
5. „ „	„	„
6. „ „	„	„
7. Goldschmidt şi Co.	Năsăud	Bistriţa-Năsăud
8. Rohrlich S. şi Co.	Bistriţa	„
9. Berger D.	Oradia-Mare	Bihor
10. Heller E.	„ „	„
11. Lederer şi Co.	„ „	„
12. Löblé H.	„ „	„

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
13. Moskovits A. şi fii	Oradia-Mare	Bihor
14. „ Mor	„ „	„
15. Czell Fr. şi fii	Dârstea	Braşov
16. „ „ „	Cristian	„
17. Taglicht şi Co.	Făgăraş	Făgăraş
18. Fraţii Fleissig şi Co.	„	„
19. Schuleri Fr.	Orăştie	Huniedoara
20. Fraţii Sigmond	Cluj	Cojocna
21. Soc. pe acţiuni	Lugoş	Caraş-Severin
22. Fraţii Farkas	Tg.-Murăşului	Murăş-Turda
23. Straetz H.	Mediaş	„ „
24. Farcas M.	Reghinul-Săsesc	„ „
25. Kloss S.	„ „	„ „
26. Kosch şi Co.	„ „	„ „
27. Hager K. şi Co.	Agnita	Târnava-Mare
28. Mandel E. şi Co.	Nyir-Bator	Sabolci
29. Binder şi Co.	Sadu	Sibiu
30. Fraţii Hager	Sibiu	„
31. Schenker Gh. şi fii	„	„
32. Voith G.	Dej	Solnoc Dobâca
33. Fraţii Blau	Timişoara	Timiş
34. Soc. pe acţiuni	„	„
35. Schlichting I. şi Co.	„	„
36. Mendl S.	Blaj	Alba-de-Jos
37. Glück R.	Alba-Iulia	„ „
38. Glück H. şi Co.	Aiud	„ „
39. Zselensky R.	Ötvenes	Arad
40. Statul	Mezöhegyes	Cenad
41. Iancsó M.	Tg. Săcuilor	Trei-Scaune
42. Mendel L.	Mediaş	Târnava-Mare
43. Karolyi T.	Gyulai	Sabolci
44. Beretvas E.	Karason	„
45. Herzfelder Zs.	Kotay	„
46. Fraţii Sramnetz	„	„
47. Rochlitz D. şi fiu	Mandok	„
48. Zuckermann G.	Löv	„
49. Bogathy I.	Nyir-Bogat	„
50. Principesa Odecalski	Nyir-Császan	„
51. Dessewffy M.	Nyir-Beltek	„
52. Solomon F.	Tuzser	„
53. Szalkai S. şi Co.	Mateszalka	Satu-Mare
54. Lederer S. şi Co.	Csoka	Torontal

Fabrici de coniac, lichior, rachiu şi rom. — Numărul acestor feluri de fabrici a fost de 39. Producţiunea de 84.181 hl. Valoarea spirtoaselor produse a fost de 11.817.000 coroane.

In teritoriile locuite de Români găsim următoarele fabrici:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Fraţii Nyary (fabrică de lichior şi rom)	Arad	Arad
2. Dephanis şi Co. (fab. de con.)	Vilagos	"
3. Marty şi Co. " " "	"	"
4. Soc. pe acţiuni (fab. de con. şi rachiuri).	"	"
5. Adamovitz S. (fab. de con. şi rachiuri).	Uj-Videk	"
6. Weiss M. şi Co. (fab. de lichior şi rom)	Gyula	Bichiş
7. Kimmelmann I. (fab. de lichior şi rom)	Bistriţa	Bistriţa-Năsăud
8. Iakabfi L. (fabrică de rachiu de prune)	Elesd	Bihor
9. Ianky şi Co. (fab. de coniac şi rom).	Oradia-Mare	"
10. Kenyeres K. (fab. de coniac rom şi lichior)	Braşov	Braşov

Industria torsului şi a ţesăturilor.

Fabrici pentru torsul lânei, facerea postavului, etc. — Numărul fabricilor cu motor, care s'au ocupat cu torsul lânei, au fost pentru Ungaria întreagă de 46. Valoarea materialului produs a fost de 10.458.000 coroane.

In teritoriile locuite de Români, găsim următoarele fabrici:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Binder şi Co. (tors. lânei) .	Sadu	Sibiu
2. Binder şi Co. " " .	Cisnădie	"
3. Eitel K. şi Co. " " .	"	"
4. Paulini şi Co. " " .	"	"
5. Paulini şi Fam. " " .	"	"
6. Billes şi Co. " " .	Avrig	"
7. Tellmann şi Co. " " .	Braşov	Braşov
8. Fleischer M. " " .	Cisnădie	Sibiu

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
9. Scherg V. (fabr. de postav)	Timişul-de-Jos	Braşov
10. Brossek A. „ „ „	Braşov	„
11. Adler şi Co. „ „ „	Sighişoara	Târnava-Mare
12. Fraţii Zimmer „ „ „	„	„
13. Scholze şi C. „ „ „	Sibiu	Sibiu
14. Soc. industriaş. „ „ „	„	„
15. Scherer K. „ „ „	„	„
16. Petri I. „ „ „	Cisnădie	„
17. Lang H. „ „ „	Braşov	Braşov
18. Fleischer şi Co. „ „ „	Cisnădie	Sibiu
19. Scherg V. şi Co. „ „ „	Braşov	Braşov
20. Popp I. „ „ „	Râjnov	„
21. Stampf A. „ „ „	Sibiu	Sibiu
22. Soc. pe acţiuni „ „ „	Becicherecul-Mare	Torontal
23. „ „ „ „ „ „	Timişoara	Timiş

Fabrici de ţesătorie (in, cânepă, bumbac). – Numărul fabricilor a fost de 19. Producţiunea a fost evaluată la 21.200.297 coroane.

In regiunile locuite de Români au fost următoarele fabrici:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Balint I.	Arad	Alba-de-Jos
2. Soc. pe acţiuni	Sepsi S.-George	Trei-Scaune
3. Löw V (fab. de văp. şi ţes. bumb.)	Sighişoara	Târnava-Mare
4. Baumann F. (fab. de bumbac)	Sebeşul-Săsesc	Sibiu
5. Weiss I. „ „ „	Timişoara	Timiş

Fabrici pentru prepararea sfoarei, frânghiilor, etc. – In 1898 existau în Ungaria 12 fabrici. Valoarea producţiunii a fost de 3.986.720 coroane.

In regiunile locuite de Români găsim:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Soc. pe acţiuni (Fabr. pentru prepararea cânepei)	Comadin	Bihor
2. Soc. pe acţiuni (Fabr. pentru prepararea cânepei)	Mezöhegyes	Cenad
3. Soc. pe acţiuni (Fabr. pentru torsul cânepei).	—	—

Industria îmbrăcămintei.

Fabrici de îmbrăcăminte. — In Ungaria numărul fabricilor de îmbrăcăminte a fost de 48, dintre care cele mai multe au avut sediul la Budapesta.

In teritoriile locuite de Români găsim următoarele 2 fabrici:

Proprietar sau arendaș	Localitatea	Comitatul
1. Kollarits N.	Timișoara	Timiș
2. Stern	Oradia-Mare	„

Fabrici de pălării. — Numărul acestor fel de fabrici în toată Ungaria a fost de 12.

In teritoriile locuite de Români sunt următoarele:

Proprietar sau arendaș	Localitatea	Comitatul
1. Friedländer H (pălării de paie).	Oradia-Mare	Bihor
2. Lustein F. (pălării de pâslă).	Timișoara	Timiș
3. Sohler I. (pălării de paie).	Haidu-Nanaș	Haiduc

Fabrici de ghete.—In 1895, funcționau în toată Ungaria 19 fabrici de ghete.

In teritoriile locuite de Români găsim următoarele:

Proprietar sau arendaș	Localitatea	Comitatul
1. Ferenczy I.	Cluj	Cojocna
2. Matutsek I.	„	„
3. Moskovits F. și Co. . . .	Oradia-Mare	Bihor
4. Orban și Co.	Odorhei	Odorhei
5. Ott R.	Sibiu	Sibiu

Industria celulozei.

Fabrici de hârtie și pentru extragerea materiilor brute (celuloză). — In anul 1898 au funcționat 9 fabrici pentru extragerea materiilor brute (întrebuințate la fabricarea hârtiei), în Ungaria, și 20 fabrici de hârtie.

Cantitatea de hârtie fabricată a fost de 231.844 quintale metrice, evaluată la 9.168.765 coroane.

Fabricile următoare le găsim în teritoriile locuite de Români:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Pollak Fr. (fab. materii brute din pae)	Arad	Arad
2. Fab. de celuloză şi hârtie . .	Zărneşti	Braşov
3. Schoeller şi Co. (fab. de celul.)	Turda	Turda-Arieş
4. Cojony M. (fab. de hâr. de pae)	Prejmer	Braşov
5. Cojony M. (fabrică de hârtie)	Zărneşti	„
6. Varga D. fiu şi Co. (fabrică de hârtie)	Cluj	Cojocna
7. Soc. pe acţiuni (fabr. de hârt.)	Petrifalău	Sibiu

Industria petrolului.

Rafinării de petrol. – In Ungaria găsim 11 rafinării de petrol, care au mai produs: benzină, uleiu p. maşini, uleiu verde, vaselină, parafină, lumânări, etc. Producţiunea totală a fost de 1.001.192 quintale metrice, în valoare de 20.257.098 coroane.

In teritoriile româneşti găsim următoarele rafinării:

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Societatea pe acţiuni	Tuffi	Caraş-Severin
2. „ „ „	Mezö-Teleg	Bihor
3. „ „ „	Braşov	Braşov
4. Soc. c. f. Austro-ungare . . .	Oraviţa	Caraş-Severin
5. Ioanides C. G.	Braşov	Braşov
6. Baruch Ieremias	T.-Murăşului	Murăş-Turda
7. Dr. Otroban N.	Braşov	Braşov

Diverse alte fabrici.

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
1. Soc. Austro-ungară (amoniac, sodă şi prod. metalurgice).	Uioara	Alba-de-Jos
2. Dobiasch M. şi Co. (haloxylin substanţă explosivă) . . .	Arad	Arad
3. Dobiasch I. (fitil p. aprins).	„	„
4. Soc. pe acţiuni (asfalt) . .	Derna	Bihor
5. Biehn I. (foi de asfalt) . .	Mezö-Teleg	„
6. Kollar şi Co. (catran şi vax)	„	„
7. Satori M. şi Co. (superfosfat).	„	„
8. Soc. pe acţ. (îngrăşăm. chim.).	Oradia-Mare	„

Proprietar sau arendaş	Localitatea	Comitatul
9. Soc. pe acţiuni (asfalt) . . .	Tataros	Bihor
10. Soc. pe acţiuni (pucioasă) . .	Braşov	Braşov
11. Apor G. (acid carbonic) . .	Altoy	Trei-Scaune
12. Henler A. (lum. şi săpun) . .	Cluj	Cojocna
13. Kramer I. (îngrăş. chim.) . .	Aghireş	"
14. Soc. Austro-mag. (acid sulf.) .	Uj-Moldova	Caraş-Severin
15. Klotild (produse chimice) . .	Bocica-Mare	Maramureş
16. Prima fabr. de stearină (lum.)	Sibiu	Sibiu
17. Singer I. (îngrăşăm. chimice)	Timişoara	Timiş
18. Steiner M. (carboniz. oaselor)	"	"
19. Ebergenyi şi Co. (azotin) .	Câmpeni	Turda-Arieş
20. Statul (sulf, acid sulfuric, sulfat de carbon)	Zlatna	Alba-de-Jos
21. Soc. pe acţ. (chibrituri, catran)	Timişoara	Timiş

CAPITOLUL V

Institute de Credit şi Bănci

a) Ungaria.

Privire generală.

Evoluţia situaţiei financiare şi a institutelor de credit, ocupă un capitol însemnat în Istoria desvoltării economico-sociale a Ungariei.

Începând cu epoca imediat următoare catastrofei dela Mohaci, finanţele Ungariei, înfloritoare mult timp, suferiră o scădere foarte mult simţită, care făcù ca pe viitor Statul Ungar să depindă din acest punct de vedere, exclusiv, de Austria.

In decursul vremilor, această stare financiară atât de puţin îmbucurătoare, s'a înrăutăţit şi mai mult, din cauza deselor războaie care prejudiţiau interesele agriculturei, – singura sursă de bogăţie naţională – ca şi din cauza unui lung şir de serioase conflicte în Orient, şi a multor războaie vamale, care opriră permanent statornicirea unui sistem fix de propăşire financiară.

Afară de aceasta, condiţiunile creditului erau în Ungaria din cele mai puţin favorabile, nu numai din cauza marei sărăcii de capital, dar şi din aceea a defectuozităţii legilor creditului.

Totuşi, datorită unor mari şi continue sforţări, precum si marelui avânt pe care în ultimul pătrar al secolului XIX l'a luat producţiunea solului, Ungaria a putut să iasă din această criză generală, şi să-şi clădească încetul cu încetul un aşezământ nou pentru progresul ei financiar.

Astfel, începând cu anul 1889, budgetele s'au soldat cu excedente importante ceeace constitue o dovadă despre abundenţa resurselor sale economice.

Primele începuturi.

Primul așezământ financiar în Ungaria s'a înființat în anul 1840 la Pesta și a căpătat denumirea de: Casa Națională de Depuneri și Economii[1]). Inceputurile acestui așezământ au fost foarte modeste; primii fondatori au subscris acțiuni fără speranță de beneficii, și numai cu gândul de a asigurà Casei de economii capitalul necesar funcționării ei; această casă dispunea la sfârșitul anului 1895 de importanta sumă de cinci milioane fiorini capital social, mai mult de 16 milioane fond de rezervă, și administrà aproape 100 milioane fiorini în depozit.

In același an, 1840, se fondă pe aceleași baze a doua casă de economie într'un oraș de provincie, foarte prosper, Aradul; apoi în 1841 se fondă o altă casă de economie în Sibiu, urmărind același scop filantropic și umanitar.

Prima casă de economie întemeiată ca societate anonimă pe acțiuni fu aceea din Pressburg, fondată în 1842. Incepând cu această dată, casele de economie adoptară toate această formă, chiar și cele mai vechi, în afară de două: cea din Sibiu și cea din Brașov. Această transformațiune este foarte importantă, pentrucă institutiile încetară de a mai fi case de economii propriu-zise, pentru a deveni bănci de depozit, care folosiră mult desvoltării economice a Ungariei. Din acel an se fondară una după alta case de economii în mai toate orașele Ungariei, care, favorizate de împrejurări și de o producție din ce în ce mai bogată a solului, făcură repezi progrese. Sumele pe care le aveau în depozit crescură succesiv, și, la sfârșitul anului 1847, toate aceste case de economii, în număr de peste 36, administrau împreună mai mult de 11 milioane fiorini [2]).

Șapte ani după înființarea Casei Naționale de Economii din Pesta, se fondă primul așezământ financiar: Banca Ungară de Comerț din Pesta. Biletele Băncii Naționale Austriace întemeiată la Viena în 1816, aveau curs în Ungaria, dar acest așezământ nu participà la operațiunile de credit ale industriei și comerțului indigen.

In acest timp dubla capitală a Regatului, Buda-Pesta, făceà însemnate progrese pe terenul comerțului, ceeace făcù pe negustori să se gândească la întemeierea unui institut de credit, care să le favorizeze operațiunile comerciale atât în interior cât și în străinătate; astfel luă ființă Banca Ungară

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 573.
2) Idem: *Idem*, pag. 574.

de Comerț, cu un capital de abiă două milioane fiorini, la început. Ea sconta hârtiile de schimb și dădeà avansuri asupra mărfurilor; deasemenea, liberà bonuri de casă asupra depozitelor, mărindu-și astfel capitalul rulant.

Cu toate acestea, Banca Ungară de Comerț nu putù face față nevoilor din ce în ce mai mari, și publicul reclamă înființarea a noui institute de credit.

Băncile de emisiune.

Pentrucă guvernul din Viena se opuse întemeerei unei bănci de emisiune, Ministerul de finanțe ungar se văzù nevoit să închee un contract în acest senz cu Banca Ungară de Comerț, care-și mări astfel importanța; ea căpătă privilegiul de a emite hârtie-monedă garantată de Stat, fără a-și pierde totuși independența, căci urmă să se administreze singură și să facă toate operațiunile de comerț din trecut.

Ținta care se urmăreà erà în primul loc de a se veni în ajutorul întreprinderilor cu caracter public, ca de pildă drumurile de fier și industria.

Funcționarea acestei bănci de emisiune fu însă de scurtă durată: în primăvara anului 1849 prințul Windischgraetz, generalissimul armatelor imperiale, ocupă orașul Pesta și confiscă tot stocul metalic al Băncii Ungare. Biletele acestei bănci fură anulate, ceeace atrase după sine un mare dezastru financiar, și năruirea celor mai multe case de economie, care-și pierdură întregul capital social. Abiă după 1852, când intră în Ungaria în vigoare legea asociațiunii austriace[1]), casele de economii reîncepură să funcționeze.

Zece ani mai târziu, și după nenumărate și grele străduințe, fu inaugurat Institutul Ungar de Credit Fonciar, organizat pe baze de asociație și pe principiul excluderii beneficiilor.

Casele de economie.

In aceeași vreme, adică în epoca în care se prepară Compromisul, ca și restabilirea libertăților constituționale, operațiunile de comerț câștigând iar teren și promițând să se desvolte sub cele mai favorabile auspicii, casele de economie începură să se înmulțească din nou. Astfel[2]), numai între anii 1861 și 1866 se fundară în Ungaria 23 de asemenea așezăminte, fără

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 577.
2) Idem, *idem*, pag. 580.

a mai socoti băncile şi alte asociaţiuni financiare. Mai târziu, în 1872 de pildă, tendinţa către întreprinderile financiare crescuse aşa de mult încât numai în acel an Ministerul de agricultură, industrie şi comerţ trebui să aprobe statutele a 361 case de economie, 94 mari stabilimente de bancă, 40 bănci de credit şi bănci populare, 28 bănci de credit agricol şi hipotecar, 17 bănci de economie şi 2 bănci industriale.

Se înţelege că începând cu acea dată, numărul acestor instituţiuni a mers crescând, aşa că, în 1905, s'au putut socoti mai mult de 4543 aşezăminte de credit, dintre care, 498 bănci, 7 stabilimente de credit fonciar, 824 case de economii şi 3221 diferite asociaţii financiare.

Trebue să se noteze că în Ungaria casele de economie sunt de fapt adevărate institute de credit, de oarece ele fac tot felul de operaţii de bancă.

Cooperaţiunea şi economia.

Băncile populare au luat de asemenea un mare avânt ca şi spiritul de economie în straturile cele mai de jos ale poporului; astfel numărul libretelor pentru economii liberate de diferitele bănci, case de economii şi Casa de economii a Poştei, a crescut dela 78.197 cât era în 1905, la cifra globală de 1.468.313 în anul imediat următor, reprezintând la o laltă un total de 2.496.976.000 coroane depozite.

In anul 1910 funcţionau în Ungaria 1642 bănci şi case de economie şi 2941 asociaţii cooperative.

---

b) Ardealul

Trecutul.

Averea cea mare, cu ajutorul căreia s'a susţinut Românii din Ungaria veacuri de-arîndul, au fost virtuţile moştenite dela strămoşi. Săraci fiind strămoşii, în cele pământeşti, bine înţeles că tot ce au în prezent, e agonisit de generaţiunea mai nouă. Ca iobagi trăind de veacuri, Românii nu şi-au putut forma o clasă de proprietari mari ori mijlocii, ci ei au fost pătura cea mai săracă a ţării. Chiar dacă vre-unul a parvenit să se ridice, s'ajungă la demnitate şi avere, s'a desfăcut de neam.

Titlul de noblețe, de baron ori de conte, l'a ademenit și a trecut în tabără ungurească [1]).

Românii, numai dela 1848 încoace, au putut intrà în șirul națiunilor din Monarhie, astfel și adevărata lor viață culturală numai dela această epocă începe [2]).

Numeroasele institute de credit, întemeiate de Români în ultimele decenii au adus și vor aduce Românilor foloase care nu se pot prevedea. Cine cunoaște condițiile de subsistență ale economilor de pe la sate, cine știe ce dobândă mare plătesc mulți dintre ei chiar și astăzi, numai acela va ști aprecia în deajuns binefacerile neprețuite ale institutelor de bani. De altă parte institutele acestea sunt un stimulent extraordinar pentru a îndemnà pe oameni la economie, care este primul pas către bună-stare.

Până la intrarea în viață a legei contra cametei, care stabilește maximul de 8 %, împrumutătorii luau dobânzile cele mai mari, 40 % erau ordinare, dar luau 60, 100, și mai multe procente. Legea nici astăzi nu poate împiedicà, ca cei ce se împrumută să nu plătească peste 8 %.

Din practică se cunosc mulțime de țărani, cari țineau cu anii pe fundul lăzilor, sume considerabile de bani, sau pentrucă nu voiau să știe nimeni că au bani, sau pentrucă nu știau, unde să-i depună în siguranță. In chipul acesta, capitaluri însemnate steteau ani întregi fără să aducă vr'un folos. Astăzi, mulțumită spiritului introdus prin institutele de credit, asemenea cazuri nu se mai întâmplă.

In afară de aceasta, așezămintele financiare, înființate de Sași și Unguri nu erau deschise Românilor, ele fiind înființate a veni în prima linie în ajutorul connaționalilor lor [3]).

---

1) I. Rusu-Șirianu: *Op citat*, pag. 288.

2) Petra-Petrescu: *Compas Românesc*, (Anuar financiar pe 1892, anul I) Sibiu, pag. 7.

3) Primul așazământ financiar în Ardeal și Ungaria revine Sașilor din Brașov, cari au fondat, în 1835, cea mai veche cassă de păstrare, sub firma: „Kronstädter Allgemeine Sparcassa".

Ungurii au înființat, în 1839, la Pesta, institutul: „Pesti Hazai Elsö Takárékpénztáregyesület".

Acesteia i-a urmat la 1840 la Arad „Elzö Aradi Takárékpénstár".

In 1841, la Sibiu, se înființase de Sași și Nemți „Hermannstädter Allgemeine Sparcassa".

Toate aceste institute au fost fondate după modelul casselor de păstrare din Austria, mai mult ca instituțiuni umanitare, decât de câștig.

Aceste patru sunt cele mai vechi institute de bancă din Ungaria.

„Albina“.

Astfel s'a născut la Români măreața idee de a înființă din propriile lor puteri o mare *societate pe acțiuni*, care să urmărească scopul: *«de a procură poporului țăran mijloacele băneşti necesare pentru purtarea şi desvoltarea economiei sale, a ridică creditul real în țară şi astfel prin operațiunile ei a promovă interesele economiei naționale»* [1]).

Ideea a fost concepută încă în anul 1869 de răposatul Visarion Roman, învățător din Răşinari, dar nu s'a putut realizà decât cu 3 ani mai târziu, în 14 Martie 1872. Atunci luă ființă *primul aşezământ financiar al Românilor din Ardeal şi Ungaria*, «Albina», institut de credit şi economii, cu un capital de 600.000 coroane, în 3000 acțiuni de câte 200 coroane.

Răsunetul a fost mare; întreaga presă din Ungaria se ocupă de acest eveniment, iar G. Barițiu se pronunță asupra fondării «Albinei» cum urmează:

«Incât pentru propriul popor cultivator de pământ, dacă s'a făcut vr'odată ceva spre uşurarea lui, apoi aceasta s'a întâmplat numai de când câțiva bărbați aleşi, au înființat *întâiul* institut de credit şi economii «Albina». Cutez a susține după experiența ce o am, că de atunci încoace mijlocul atâtor asupriri şi spoliațiuni pânăla 50.000 de familii române au scăpat de o ruină sigură, cauzată prin uzurării de câte 50, 100 şi chiar 200 % — numai cu ajutorul băncii «Albina» şi al celorlalte, care s'au fondat cu ajutorul lui D-zeu pe urma acesteia în cele mai multe regiuni locuite de Români».

Inceputurile „Albinei“.

Timp de 10 ani «Albina» a rămas unicul institut financiar românesc din Ardeal şi Ungaria.

Convingându-se de foloasele ce rezultă din asociarea capitalurilor şi îndemnați de succesele realizate de «Albina», încetul cu încetul Românii au început a fondà după modelul primului lor aşezământ financiar, institute de credit în toate centrele lor mai mari. Aceasta se puteà face în cadrul legei comerciale (legea XXXVI din 1875), cu atât mai mult cu cât vechiul sistem de concesiune, împreunat cu multe formalități, a fost abandonat, şi'n locul lui legea a acordat societăților drept de liberă dispoziținne, obligându-le numai la o anumită publicitate a gestiunilor. În modul acesta se înființă în 1883 cu ajutorul «Albinei», în Făgăraş «Furnica», în 1884,

1) Vezi statutele societății „Albina“: Scopul.

«Cassa de păstrare din Sălişte», în 1885 «Ardeleana» şi «Timişioara» din Timişioara, etc. etc.

In 1888 numărul institutelor române de credit era de 28; în 1892, de 45; în 1895, de 52; în 1898, de 75; în 1900, de 81; în 1903, de 104.

Astăzi, după patru decenii, Românii din Ardeal şi Ungaria, dispun de 146 şi mai bine de institute de credit proprii ale lor, cu aproape 160.000.000 cor. capital social, fonduri de rezervă şi depozite, răspândite în toate regiunile locuite de elementul românesc, încât nu există comitat cu populaţie românească cât de puţin numeroasă, unde să nu se fi fondat un institut de credit excluziv românesc, menit a ocroti şi a veni în ajutorul ţăranului Român întru acoperirea trebuinţelor sale de credit şi a-l feri de deposedarea la care este adeseaori expus din partea rău-voitorilor săi.

Funcţionarea şi modul de rulement.

Institutele de credit române din Ardeal şi Ungaria sunt fondate ca societăţi pe acţiuni; acţiunile sunt nominale între 50 şi 400 coroane. Detentorii lor sunt escluziv Români sau instituţiuni româneşti: fonduri culturale, şcolare, bisericeşti, etc.

Mijloacele cu care operează băncile române sunt: capitalurile acţionarilor şi fondurile de rezervă; capitalurile depuse spre fructificare şi capitalurile obţinute din reescont.

Majoritatea covârşitoare a clientelei se recrutează din sânul poporului român.

Numai o neînsemnată parte a capitalului băncilor e consumată în comerţul propriu zis. Românul se împrumută ca să-şi întemeeze o gospodărie, să-şi cumpere unelte, să-şi câştige o bună prăsilă de animale domestice, să-şi sădească vii ori pomi şi să cumpere pământ. In gândul tuturora e că munca e în spor şi că se consumă mai puţin decât ceeace se agoniseşte [1]).

Ca organe conducătoare administrative ale băncilor române funcţionează aşa numitele «direcţiuni» compuse după importanţa băncilor, din câte 4–12 persoane, alese de acţionari. «Direcţiunile» au întreaga responsabilitate a gestiunei; ei sunt respunzători personal pentru capitalul ce-l mânuesc.

Controlul băncilor se face de organul de control prevăzut în lege, numit *Comitetul de supraveghere*, compus din 3 membri.

---

1) I. Slavici: *Op citat*, pag. 39.

Operațiunile financiare.

Institutele de credit românești din Ardeal cultivă în general toate afacerile de credit uzitate în operațiunile de bancă: scont, împrumuturi personale, împrumuturi ipotecare, credite pe obligațiuni cu cavenți (așa numitele credite personale țărănești), credite cambiale cu asigurare ipotecară (un fel de credite fixe), împrumuturi pe efecte publice și mărfuri (lombard și warante) cont-curent, depozite spre fructificare, participațiuni, etc. etc.

Dobânzile băncilor românești sunt moderate, în comparație cu celelalte bănci săsești și maghiare. Ele variază, la cambii între 5%—8%, la care se mai adaugă un comision de 1—2%. Împrumuturile ipotecare, cele cambiale-ipotecare și împrumuturile pe efecte variază între 5½—8%; iar creditele personale țărănești (cu cavenți) 8%.

Pentru depozite spre fructificare, băncile românești plătesc între 4% și 6%.

Dividenda ce se plătește acționarilor trece de 10% și ajunge chiar 14%—18%. Numai în 1903 s'a plătit cea mai scăzută: 5%.

Pe lângă acestea, toate băncile românești din Ardeal afectează anual sume importante pentru scopuri culturale și filantropice românești, (școli, biserici, diferite asociațiuni, reuniuni de muzică, spitaluri, biblioteci populare, editură, etc. [1]).

Gruparea băncilor și împărțirea populațiunii.

Iată cum s'au grupat în anul 1908, așezămintele de credit potrivit cu împărțirea populațiunii [2]:

Mărginenii cu centrul la Sibiu au avut 12 bănci, care lucrau cu 37.546.209 cor., 16 însoțiri, care lucrau cu 3.448.347 coroane.

Mai erau afară de acestea vre-o 20 de alte însoțiri.

Țara-Oltului cu 17 bănci, care lucrau cu 8.515.146 cor., și alte însoțiri.

Țara-Bârsei aveă afară de filiala «Albinei» și de băncile particulare, două bănci populare cu 976.312 cor., 1 însoțire cu 246.040 cor., și 3 alte însoțiri.

Săcuimea, o singură însoțire cu 148.658 coroane.

---

1) Constantin Popp: *Băncile Române din Transilvania*, Sibiu, 1905, pag. 6 și următoarele.

2) I. Slavici, *Op. citat*, pag. 40.

Valea Murășului, 6 bănci și 2 însoțiri, care lucrau împreună cu 10 milioane.

Românii de pe Târnave, 8 bănci cu 8.511.358 cor., și 3 însoțiri cu 191.964 cor.

Hațeganii, 10 bănci cu 5.078.601 cor. și 2 însoțiri cu 443.298 cor., precum și 6 alte însoțiri.

Moții, 5 bănci cu 3.156.113 coroane și alte 6 însoțiri, dintre care 1 cu 96.523 cor.

Câmpia, 2 bănci cu 1.745.956 cor.

Valea Someșului, 17 bănci cu 14.889.344 și 7 însoțiri cu 2.116.798 cor., precum și încă alte 13 deosebite însoțiri.

Țara Ungurească, Murășenii, Podgorenii și Câmpenii aveau 3 bănci cu 14.237.735 cor. și 6 însoțiri.

Crișurile, Pădurenii, Luncanii și Vidicanii, 4 bănci cu 6.874.082 cor.

Sălăgenii până în Chioara și în Sătmar aveau 8 bănci cu 9.996.475 cor., și 9 însoțiri, dintre care 1 cu 159.443 cor.

Bănățenii de la Lipova spre Codrenii din Granița și spre Podgorenii dela Oravița aveau 17 bănci cu 11.277.628 și aveau însoțiri cu 682.212 cor., precum și încă alte 14 însoțiri.

Timișorenii până spre Vârșet și Mureș aveau 12 bănci cu 14.134.763 cor. și 2 însoțiri cu 226.952 coroane.

Frățuții din Banat spre Tisa și Dunăre, 3 bănci cu 443.690 cor. și 2 însoțiri cu 120.714 cor.

Situația la începutul anului 1915.

Pe întreg teritoriul locuit de Români erau la 1914, în total 654 bănci, săsești, ungurești și românești, cu un capital social de peste 120 milioane coroane și active de peste 800 milioane, — dintre care *românești*, 146 bănci cu un capital social de 34.392.476 cor., fonduri de rezervă de 13.929.994, depozite spre fructificare 107.326.374 și active totale de 243.527.095 coroane.

Dintre 1.236 de cooperative săsești, ungurești și românești (între care 377 de consum) cu active totale de peste 89 milioane, erau *românești* 70, cu un capital social de 1 mil. 048.011 cor., fonduri de rezervă 791.980 cor., depozite spre fructificare de 5.814.387 și active totale de 10.354.066 coroane.

Numai în 3 dintre cele 23 de comitate care alcătuesc teritoriul Ardealului nu avem bănci românești, anume în cele 3 comitate săcuiești: Ciuc, Trei-Scaune și Odorhei. In toate celelalte 20 comitate avem dela 1 până la 21 de

bănci; cele mai puține bănci (câte una) în comitatele: *Maramureș*, *Brașov* și *Târnava-Mică*, cele mai multe în comitatele *Hunedioara* (15), *Caraș-Severin* (19), *Sibiu* (20) și *Făgăraș* (21).

Avem anume: în *Bihor* 4 bănci, *Maramureș* 1, *Sătmar* 3, *Sălagiu* 4, *Arad* 4, *Caraș-Severin* 19, *Timiș* 9, *Torontal* 5, *Alba-de-Jos* 9, *Bistrița-Năsăud* 7, *Brașov* 1, *Făgăraș* 21, *Hunedioara* 15, *Târnava-Mică* 1, *Târnava-Mare* 5, *Cojocna* 5, *Murăș-Turda* 3, *Sibiu* 20, *Solnoc-Dobâca* 7, *Turda-Arieș* 3.

Capitalul social de care dispun băncile românești variază foarte mult. Capitalurile se mișcă între limite foarte distanțiate: 10.000 și 6 milioane. Dintre cele 146 de bănci românești anume au capital social mai mic de 50.000 coroane 40 bănci; 38 de bănci au capital între 50.000 și 100.000; 32 de bănci între 100.000 și 200.000; 25 de bănci între 200.000 și 500.000; 6 bănci peste 500.000, dar mai puțin de 1 milion; 2 bănci un milion sau mai mult, dar mai puțin de 2 milioane, iar 3 bănci cel puțin 2 milioane de coroane și anume «Timișana» din Timișoara 2 milioane, «Victoria» din Arad 2 milioane și jumătate și «Albina» din Sibiu 6 milioane de coroane.

Băncile împreună dispun de fonduri de rezervă aproape de 14 milioane de coroane, fără fondurile de pensiuni care, în mare parte, sunt proprietatea funcționarilor [1]).

„Solidaritatea".

Inmulțindu-se băncile, a fost natural ca în cursul anilor să se ivească mereu probleme noui de rezolvat, mai ales în ce privește administrația și soliditatea băncilor. Pentru discutarea acestor probleme, directorii de bancă s'au văzut nevoiți să se întrunească în mai multe conferințe, al căror rezultat a fost, la 1907, înființarea federalei *«Solidaritatea»* din Sibiu, ca însoțire cu răspundere limitată, cea dintâiu de felul acesta în Ungaria. Membrii acestei federale sunt băncile și cooperativele românești. Scopul ei este îndrumarea politică economică a băncilor, stabilindu-se regule generale, unitare în ce privește contabilitatea și supunându-se unui control periodic contabilitatea și administrația băncilor. Pentru ajungerea acestor ținte s'a înființat și un organ de publicitate: *Revista Economică* și s'a ales un număr mai mare de revizori experți,

1) Ion Iosif Schiopul: *O țară care moare*, Ardealul etnografic, statistic, etc., 1916, pag. 81.

pentru a face controlul băncilor. Prin controlul acestora s'au înlăturat multe defecte de administrație și s'a creat o bază mai solidă acestor așezăminte financiare [1])

Această federalizare nu e un fel de cartel, ci o organizație în vederea eftenirii banilor. Căci este o limită peste care nu se poate trece cu fructificarea banilor în muncile agricole

Această limită e atinsă pretutindeni, unde pământul nu este destul de mănos, ca din roadele lui să iasă și hrana muncitorilor și interesele banilor împrumutați. Acela care trece peste limita aceasta, nu-și îmbunătățește gospodăria, ci o ruinează, nu cumpără, ci vinde pământ.

Românii pot să plătească interesele muncind întins și mărginindu-și trebuințele, numai însă acolo, unde pământul nu e încă prea scump și răsplătește bine munca. Băncile însă urcă prețul pământului. Nu le va rămâne dar decât să-i îndrumeze pe Români spre industrializare și comerț, mânându-i dela sate în orașe, unde azi sunt puțini Români. Acesta e rostul federalizării, și *Solidaritatea*, bine condusă, are să fie începutul unei faze nouă în desvoltarea economică a Românilor[2]).

Solidaritatea dispunea în 1910 de un fond de 50.000 coroane.

Băncile românești și-au câștigat pentru operațiunile lor și un reescont de vre-o 50 milioane. Vreo 5 milioane le acordă *Albina* din Sibiu, iar restul, băncile ungurești din Budapesta și, în rândul întâi, *Banca Austro-Ungară*, care are sucursale aproape în toate centrele comerciale. Pe teritoriul celor 23 de comitate are 18 sucursale și anume în orașele: Brașov, Sibiu, Deva, Târgul-Mureșului, Dej, Bistrița, Cluj, Sătmar, Sigetul-Marmației, Zălău, Oradia-Mare, Marghita, Arad, Timișoara, Lugoj, Vârșeț, Panciova și Becicherecul-Mare.

Băncile românești susțin aproape 500 de funcționari și contribuie, anual, pentru scopuri culturale, la întreținerea de școli, de societăți științifice și culturale și altele, cu peste 150.000 coroane.

Cooperativele de credit (Insoțirile).

Prima cooperativă de credit (însoțire) românească s'a înființat în Rășinari, la 1867. La 1872, când s'a înființat prima bancă românească, existau 17 însoțiri. Cele mai multe dintre ele s'au desființat, întemeindu-se în schimb altele noui. Azi

1) I. și I. Enescu: *Ardealul*, ed. II, București, 1915.
2) I. Slavici: *Op citat*, pag. 42.

se găsesc pe teritoriul românesc 70 de cooperative de credit, înființate aproape toate după sistemul Raiffeisen, cu răspundere nelimitată și mărginindu-și cercul de activitate ca regulă generală asupra unei singure comune, mai ales în ceeace privește agronomia.

In afară de aceste cooperative de credit, avem 14 societăți de consum și valorizare, cu un capital de părtășii în valoare de 59.275 cor. și fonduri de rezervă de 12214. Mai este o tovărășie pentru comerțul cu ouă la Huedin; la Blaj, o societate industrială *Vulcanul*; la Cohalm, însoțirea economică *Plugul*; la Sân-Georgiul-Românesc, societatea *Hebe* pentru valorarea apei minerale; la Arad, tipografia *Concordia* și la Bistrița, o societate pentru fabricarea de cărămizi.

Dintre cooperativele de credit, două au luat un avânt mai mare: *Cassa de păstrare* din Săliște, care, pe lângă un capital social de 200.000 cor. are rezerve de 354.805 cor. și depozite spre fructificare de 2.739.924 cor., *Aurora* din Năsăud, pe lângă un capital de 168.500 cor., are fonduri de rezervă de 183.756 cor. și depozite spre fructificare de 1.136.477 coroane [1]).

Băncile românești și Ungurii.

Băncile românești reprezintă cea mai serioasă organizație a Românilor de peste Munți. Ele sunt rezultatul unor străduințe îndelungate și a unei munci neobosite, desfășurată nu numai fără orice sprijin *strein*. ci chiar în luptă împotriva tendințelor dușmănoase ale conlocuitorilor streini.

Prosperarea băncilor românești n'a plăcut însă Ungurilor, și dela o vreme încoace opinia publică ungurească și mai ales economiștii unguri discutau pe față necesitatea amestecului administrației în controlul acestor bănci, — de sine-înțeles, tot în scopul maghiarizării sau chiar al desființării lor. In 1914 s'a și întocmit un proiect de lege relativ la controlul pe care Statul are să-l exercite în administrația băncilor românești [2]).

Războiul, însă, a împiedecat realizarea acestor noui planuri.

Păreri asupra îndrumării în viitor a cooperației din Ardeal. [3])

In ultimul timp, chestiunea propagării organizării cooperației, a dobândit la Românii din Ardeal și Ungaria o deo-

1) Ion Iosif Schiopul: *Op citat*, pag. 85.
2) I. și I. Enescu: *Op citat*, ediția II, București, 1915.
3) Ioan Răducanu: *Intru îndrumarea cooperației din Ardeal*, în

sebită însemnătate. Această chestiune se discută și se agită, căci e vorba de îndreptarea stării în care se găsește țărănimea românească din acele părți.

Propagarea și îndrumarea cooperației trebue să preocupe de aci înainte, pe toți adevărații conducători, pe toate așezămintele culturale.

Ce ar urma să facem?

Donațiunea în valoare de 150.000 coroane, a venerabilului mecenate basarabean, V. Stroescu, făcută «Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român», cu scopul de se propagă și organiză cooperația, ne dă prilejul să arătăm câteva păreri cu privire la modul cum ar fi mai nemerit să se muncească acum în această direcție.

Intru lămurirea chestiunei ce ne preocupă, să răspundem mai întâi, la următoarele:

1. Care e situațiunea de față a mișcării noastre cooperative în Ardeal și Ungaria?

2. Cum trebue întreprinsă propaganda?

3. In ce mod ar puteă progresă diferitele tovărășii, «însoțiri», la sate, mai ales cele «de credit și economie» și în ce legături pot intră aceste însoțiri cu celelalte instituțiuni financiare?

1. Dacă băncile românești cu caracter comercial (pe acțiuni) se înmulțesc, an cu an, întărindu-se și câștigând încrederea atât a acționarilor cât și a depunătorilor, «însoțirile», băncile populare sătești, sunt încă în fașe, în modesta perioadă a începuturilor.

La sfârșitul anului 1910, Românii din Ardeal și Ungaria dispuneau de 145 bănci comerciale, în care se găseau:

a) Capital social . . . . . cor. 26.013.600,—
b) Depuneri spre fructificare » 105.226.820,—
c) Fonduri de rezervă . . . » 10.444.170,—

Acestea sunt principalele sume puse la dispoziția băncilor pentru afacerile lor, acordarea de împrumuturi.

In prezent, creditul țărănimei este îndestulat, pe cât e cu putință, de băncile comerciale. Ori, creditul micului țăran, — aceasta se știe îndeobște — are nevoe de izvoare speciale dela care să se alimenteze, prin care să se procure nevoilor producțiunii agricole capital în condițiuni avantajoase

---

ziarul „Tribuna“ din Arad, anul XV, No. 253, 1911. Vezi de același: *Fapte și Idei în Cooperația Românească*, 1916, pag. 96 și următoarele.

și ca preț — dobânda — și ca termen de restituire un termen mai lung, potrivit împrejurărilor din viața economică dela sate.

Organizarea rațională a creditului micilor plugari, urmează să se înfăptuiască și la noi. Ea nu-și găsește o mai nemerită înfăptuire decât prin înființarea băncilor populare, însoțirilor de credit și economie, bazate pe principiile raiffeisiane.

Majoritatea covârșitoare a clientelei - debitorii - băncilor pe acțiuni, tot țărănimea o alcătuiește. Și deci, s'ar putea obiectă, că o mișcare cooperativă nu-și are rostul. Profundă eroare.

Aici e vorba de micii plugari, adică de acei săteni cari nu pot străbate decât cu multă greutate, — dacă străbat, — până la institutele financiare existente.

Atât nevoia, cât și condițiunile de existență ale cooperației în viața economică a poporului românesc, există fără îndoială.

Precum sistemul Raiffeisen al băncilor populare, întemeiat, pe răspunderea nelimitată a celor întovărășiți, pe îngrădirea dividendului ce se acordă «părților sociale», a prins rădăcini în alte părți, chiar la neamurile învecinate cu noi, chiar la acelea cu care trăim la olaltă pe același pământ, nu înțelegem de ce nu ar putea fi adoptat și de țărănimea ardeleană?

Se va răspunde, de sigur că plugarul român e prea individualist sau că nu e în stare să pătrundă rostul unei instituțiuni așa de înalte. Se va arătă, deasemenea că, băncile raiffeisiane, pot fi o primejdie (cum a fost în Bucovina), pot duce spre dezastru o gospodărie a țăranilor întovărășiți.

Plugarul român nu e mai individualist decât cel ungur, spre pildă,—care, și el, a adoptat sistemul băncilor raiffeisiane.

Să avem numai propăvăduitori, cari să-i tălmăcească firea intimă și marele folos al instituției, - și încredințați că săteanul nu se înspăimântă de răspunderea solidară nelimitată, — temelia sistemului Raiffeisen — căci ea slujește drept chezășie puternică la procurarea unui credit mai eftin decât în timpul de față, când bietul sătean e izolat slab, neștiutor și deci mai lesne de exploatat.

2) Propaganda pentru răspândirea ideilor și organizarea cooperativelor trebue să se înceapă fără întârziere și cu toată energia.

Alte neamuri — Sașii, Maghiarii — ne-au luat înainte pe această cale. Centrala societăților cooperative de credit și «Hangya» (Furnica) adică Magazinul Central, federala cooperativelor de consum ungare, - amândouă cu sediul în Budapesta - ca și centralele «Uniunea de control» și «Centrala cooperativă pentru aprovizionarea magazinelor de consum», a Sașilor,

dovedesc organizați cooperative bine chibzuite și în plin progres.

Propaganda cooperației ar urmă să se desfășoare pe două căi:

a) Prin pregătirea cu o educație cooperatistă desvoltată a viitoarelor elemente conducătoare în satele noastre, a preoților și învățătorilor.

b) Prin întemeerea de societăți cooperative acum, la început, a celor de credit și economie aoolo, unde se găsesc pe lângă condițiunile materiale și cele morale, prielnice propășirei lor, acolo, unde se pot recrută din «inteligența» satelor conducători destoinici, cinstiți și cu tragere de inimă pentru binele celor obidiți.

Munca de propagare, cea mai însemnată în prezent, — pentru răspândirea cooperației, — se poate susține cu ajutorul fondului V. Stroescu. Intenția donatorului a fost tocmai ca această sumă să slujească mai ales la pregătirea elementelor, îndrumătorilor cooperației [1]). Banii cheltuiți în acest fel, vor fi sămânța aruncată în pământ bun, din care va eși rod îmbelșugat.

«Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român» ar urmă să înființeze în primul rând, un birou special de propagandă și educație cooperativă. In acest birou s'ar strânge toate datele asupra stărei de față a mișcărei cooperative, — date ce nu se cunosc pe deplin astăzi — s'ar alcătui instrucțiuni pentru administrarea diferitelor însoțiri sătești; tot acolo s'ar întocmi deasemenea *statute-model* pentru societățile cooperative.

Prin acest birou, în sfârșit, s'ar execută un control asupra societăților cooperative până în ziua, în care acestea, destul de puternice, și ca număr și ca putere materială, ar luă inițiativa să înființeze un organ propriu, o Uniune de control și de îndrumare a lor.

«Asociațiunea», prin personalul biroului, la început alcătuit din câțiva funcționari, ce s'ar alege printre tinerii pregătiți în școalele speciale de cooperație din Apus, ar aveă chemarea să organizeze, periodic, prelegeri la seminarele de pedagogie și teologie. Avem în total 6 seminare și s'ar puteă face o vie propagandă prin ele.

«Asociațiunea» va dobândi ușor îngăduirea, de a ținea cursuri de 2—3 ori pe săptămână, pentru lămurirea chestiunei cooperative, din punct de vedere tecnic și practic. Prin asemenea cursuri se va plămădi sufletul viitorilor fruntași ai

1) Astfel reiese din cuprinsul scrisoarei ce a adresat-o «Asociațiunei».

satelor, pregătindu-i astfel pentru o activitate socială mai largă. Fiecare tânăr eșit din seminarele noastre, să meargă la locul de muncă cu conștiința deplină a îndatoririlor sale față de obște.

Numai în acest mod s'ar asigură un viitor mai trainic mișcării cooperative, a cărei bază morală este creștinismul social.

3) Dar trebue să ne dăm seama că însoțirile, care s'ar înființă nu vor progresă, cu toate că ar fi înzestrate cu statute-model, în care să se oglindească admirabil și principiile cooperației și normele cele mai practice de conducere, luate dintr'o îndelungată experiență, pentru întreprindere, în partea ei comercială; însoțirile nu vor progresă, chiar dacă ar fi să presupunem — că am găsi imediat administratorii necesari, oamenii cu simț practic și educație socială, — dacă nu vor dispune, la început cu deosebire, de un sprijin financiar din afară, adică de-o legătură favorabilă cu însemnatele noastre bănci.

Băncile fruntașe din Ardeal vor ști să aprecieze, luând pildă dela organizarea financiară a Sașilor, însemnătatea mișcării cooperative, vor ști, în interesul lor, prin mijlocirea aceasta, să câștige un mare și întins teren de activitate.

Dacă cei, cari sunt în fruntea marilor noastre bănci comerciale, se vor convinge, că e mai sigur, și în același timp, mai practic, să steă în legătură de operațiuni cu însoțirile, bazate pe răspunderea solidară nelimitată a unui sat întreg, decât cu un ins cu totul singuratic, dacă se ține seamă de valoarea reală a garanției ce înfățișează acea răspundere, limitând creditul, ce acordă însoțitorilor, la limitele raționale; vom avea o nouă și chibzuită organizare a creditului țărănesc, fără însă să știrbim prea mult interesele institutelor noastre financiare existente, atât de folositoare gospodăriei poporului românesc; vom avea un mare curent în viața satelor: curentul solidarismului, ce se va resfrânge și asupra vieții politice [1]).

* * *

Iată în amănunt situațiunea institutelor de credit românești din Ardeal și Ungaria:

---

1) Acum — în 1916 — există un birou de propagandă cooperativă, pelângă „Asociația pentru literatura și cultura poporului Român", iar cooperativele de credit dela sate, au dat ființă unei federale *Însoțirea*, cu sediul la Sibiu.

Institutele de Cre

(După Anuarul Bănci

No. curent	NUMELE INSTITUTELOR	Anul fondării	SEDIUL
1	Agricola	1905	Ecica . . . . .
2	Agricola	1903	Lugoş . . . . .
3	Agricola	1909	Sebeşul-Săsesc . . . . .
4	Ajutorul	1909	Seica Mare . . . . .
5	Albina	1872	Sibiu . . . . .
6	Ancora	1910	Gătaia . . . . .
7	Andreiana	1911	Răşinari . . . . .
8	Ardeleana	1885	Orăştie . . . . .
9	Arieşeana	1887	Turda . . . . .
10	Armonia	1903	Ciucul-Mare . . . . .
11	Auraria	1887	Abrud . . . . .
12	Aurora	1903	Baia-Mare . . . . .
13	Avrigeana	1903	Avrig . . . . .
14	Banatul	1910	Lugoş . . . . .
15	Bănăţeana	1901	Bucovăţ . . . . .
16	Banca Poporală	1907	Arpaşul-Inferior . . . .
17	„ „	1910	Birchis . . . . .
18	„ „	1907	Caransebeş . . . . .
19	„ „	1901	Dej . . . . .
20	„ „	1907	Zagra . . . . .
21	Berzava	1911	Reşina-Montană . . . .
22	Berzovia	1899	Jidovin . . . . .
23	Bihoreana	1898	Oradea-Mare . . . . .
24	Bistriţeana	1888	Bistriţa . . . . .
25	Bocşana	1895	Bocşa-Montană . . . .
26	Brădetul	1893	Orbat . . . . .
27	Brâncoveana	1911	Zărneşti . . . . .
28	Câmpiana	1905	Mociu . . . . .
29	Cârţişoreana.	1905	Streza-Cârţişoara. . . .
30	Cassa de păstr. în Dezna	1908	Dezna . . . . .
31	Cassa de păstr. Mercurea	1898	Mercurea . . . . .
32	Cassa de păstrare. . .	1913	Săcădate . . . . .
33	Cassa de păst. soc. pe acţ.	1895	Sasca-Montană. . . . .
34	Cassa de păstrare. . . .	1911	Şercăiţa . . . . .

dit din Ardeal.

lor Române din 1914).

COMITATUL	Capital vărsat	Fond de rezervă general	Profit curat
	C O R O A N E		
Torontal	70.000	—.	—
Caraş-Severin	200.000	65.000	27.603
Sibiu	150.000	27.230	17.249
Târnava-Mare.	250.000	86.602	27.475
Sibiu	6.000.000	1.000.000	703.628
Timiş	50.000	5.400	—
Sibiu	30.000	1.692	8.010
Huniedoara	1.000.000	300.000	163.299
Turda-Arieş	300.000	128.403	28.447
Târnava-Mare	100.000	27.930	8.777
Alba-de-Jos	83.950	94.832	24.549
Satu-Mare	150.000	67.605	19.754
Sibiu	20.000	33.326	8.154
Caraş-Severin	166.150	22.632	5.255
Timiş	40.000	10.876	6.767
Făgăraş	20.000	13.674	5.046
Caraş-Severin	43.000	2.000	3.063
„ „	220.000	18.274	20.322
Solnoc-Dobâca	200.000	27.000	25.278
Bistriţa-Năsăud	58.000	13.472	10.488
Caraş-Severin	150.000	3.037	7.672
„ „	70.000	13.128	5.883
Bihor	1.706.000	318.000	176.389
Bistriţa-Năsăud	240.000	240.000	32.131
Caraş-Severin	210.000	99.222	27.165
Sibiu	25.000	50.000	11.623
Făgăraş	80.000	1.873	5.808
Cojocna	100.000	59.049	22.542
Făgăraş	20.000	15.200	10.184
Arad	40.000	2.299	3.009
Sibiu	300.000	70.789	33.371
„	20.000	10	3.147
Caraş-Severin	390.390	102.490	41.777
Făgăraş	30.000	3.598	3.666

No. curent	NUMELE INSTITUTELOR	Anul fondării	SEDIUL
35	Cassa de păstrare. . .	1911	Şinca-Nouă . . . .
36	Cerbul	1911	Reghinul-Săsesc . . .
37	Chiorana.	1900	Şomcuta-Mare . . . .
38	Chiseteiana	1896	Chisetău. . . . .
39	Codreana	1906	Băseşti. . . . .
40	Codrul	1908	Buteni. . . . .
41	Codru.	1911	Lupşa-Mare . . . . .
42	Comuna.	1893	Căvăran . . . . .
43	Concordia	1910	Gherla. . . . .
44	"	1893	Uzdin-Ozore. . . . .
45	"	1897	Fofeldea. . . . .
46	Coroana	1903	Bistriţa. . . . .
47	Corvineana	1895	Huniedoara . . . . .
48	Creditul	1903	Zărneşti . . . . .
49	Crişana	1891	Brad . . . . .
50	Cugiereana	1902	Cugir . . . . .
51	Dacia	1901	Orăştie . . . . .
52	Decebal	1910	Deva . . . . .
53	Detunata	1895	Bucium . . . . .
54	Doina	1895	Câmpeni . . . . .
55	Drăganul	1908	Beiuş . . . . .
56	Dunăreana.	1900	Timiş-Cubin. . . . .
57	Economia	1902	Cohalm . . . . .
58	Economia	1910	Goruia . . . . .
59	Economul.	1886	Cluj . . . . .
60	Făgeţeana	1891	Făget . . . . .
61	Frăţia	1907	Agnita . . . . .
62	Frăţietatea	1906	Sadu . . . . .
63	Furnica	1883	Făgăraş . . . . .
64	Geogeana	1904	Geoagiu . . . . .
65	Gloria	1907	Pui . . . . .
66	Goronul	1912	Aiud . . . . .
67	Grănicerul	1908	Hârseni . . . . .
68	"	1898	H. Dobra . . . . .
69	Haţiegana	1898	Haţeg . . . . .
70	Illadiana.	1907	Illadia . . . . .
71	Inst. de Credit şi Econ.	1906	Gâvoşdia . . . . .
72	" " " "	1909	Mehadia . . . . .

COMITATUL	Capital vărsat	Fond de rezervă general	Profit curat
	C O R O A N E		
Făgăraş	30.000	1.300	3.245
Murăş-Turda	100.000	2.008	9.189
Satu Mare	200.000	111.280	28.302
Timiş	25.000	5.782	3.381
Sălagiu	200.000	29.915	17.023
Arad	100.000	13.011	5.479
Turda-Arieş	29.032	1.273	2.974
Caraş Severin	100.000	6.364	8.426
Solnoc-Dobâca	200.000	4.206	24.776
Torontal	62.000	7.026	13.524
Sibiu	120.000	43.880	16.679
Bistriţa-Năsăud	300.000	112.000	34.033
Huniedoara	70.000	70.000	27.984
Făgăraş	160.000	35.700	29.098
Huniedoara	400.000	212.898	61.643
"	100.000	51.450	15.036
"	100.000	50.000	13.752
"	60.000	32.000	10.221
Alba-de-Jos	60.000	62.318	14.482
Turda-Arieş	60.000	97.609	22.482
Bihor	360.000	71.403	34.689
Timiş	80.000	—	—
Târnava-Mare	250.000	61.700	28.261
Caraş Severin	27.371	2.488	2.244
Cojocna	400.000	236.983	71.092
Caraş-Severin	400.000	94.000	22.447
Târnava-Mare	60.000	2.858	6.051
Sibiu	25.000	5.020	4.569
Făgăraş	240.000	181.779	36.583
Huniedoara	80.000	18.777	9.598
"	85.538	22.765	6.493
Alba-de-Jos	150.000	—	—
Făgăraş	22.250	7.226	4.859
Huniedoara	500.000	174.023	40.452
"	450.000	123.920	51.311
Caraş-Severin	25.000	10.538	5.292
" "	50.000	7.236	1.310
" "	36.000	5.000	4.420

No. curent	NUMELE INSTITUTELOR	Anul fondării	SEDIUL
73	Inst. de Credit şi Econ.	1913	Părău
74	Iulia	1892	Alba-Iulia
75	Izvorul	1911	Ighiu
76	„	1907	Sebeşul-Inferior
77	Lăpuşna	1907	Lăpuşul-Unguresc
78	Ligediana	1902	Liget
79	Lipovana	1893	Lipova
80	Luceafărul	1912	Poplaca
81	„	1894	Vârşeţ
82	Lumina	1909	Sibiu
83	Luncana	1910	Marghita
84	Maramureşana	1911	Sigetul-Marmaţiei
85	Mărgineana	1907	Poiana
86	Matca	1909	Ţebea
87	Mercur	1899	Năsăud
88	Mielul	1891	Poiana
89	Minerva	1908	Beclean
90	Monoreana	1895	Monor
91	Mureşana	1887	Reghinul Săsesc
92	Mureşanul	1897	M.-Rodna
93	Nădlăcana	1897	Nădlac
94	Negoiul	1908	Porumbacul-Sup.
95	Noiana	1906	Noul-Român
96	Olteana	1893	Viştea-Inferioară
97	Oraviciana	1892	Oraviţa
98	Orientul	1908	H.-Dobra
99	Parsimonia	1895	Bran
100	Patria	1886	Blaj
101	Plugariul	1897	Săcădate
102	Poporul	1900	Lugoş
103	„	1908	Sălişte
104	Porumbăceanu	1900	Porumbacul-Inf.
105	Progresul	1907	Ilia Murăşana
106	Râşnoveana	1903	Râşnov
107	Râureana	1911	Gurghiu
108	„	1899	Copolnoc-Mănăştur
109	Săcana	1905	Săcul
110	Sătmăreana	1892	Seini

COMITATUL	Capital vărsat	Fond de rezervă general	Profit curat
	C O R O A N E		
Făgăraş	48.912	—	4.651
Alba-de-Jos	154.920	116.501	55.238
„ „ „	100.000	3.143	11.360
Sibiu	16.000	13.650	7.806
Solnoc-Dobâca	100.000	37.455	10.663
Timiş	20.000	13.772	3.213
„	200.000	111.091	31.238
Sibiu	20.000	521	2.140
Timiş	600.000	300.264	109.083
Sibiu	600.000	31.605	53.794
Bihor	150.000	2.415	2.340
Maramureş	220.000	5.742	20.988
Sibiu	80.000	39.389	20.668
Huniedoara	84.000	15.745	14.057
Bistriţa-Năsăud	200.000	132.308	20.169
Sibiu	50.000	50.000	14.830
Solnoc-Dobâca	100.000	7.630	10.072
Bistriţa-Năsăud	10.000	5.398	2.683
Murăş-Turda	240.000	148.975	49.920
Arad	150.000	81.653	12.888
Cenad	450.000	110.521	63.131
Făgăraş	20.000	7.616	6.057
„	42.000	10.004	5.384
„	200.000	75.869	20.415
Caraş-Severin	592.737	297.096	83.746
Huniedoara	100.000	15.102	11.411
Făgăraş	120.000	70.000	17.290
Alba-de-Jos	700.910	550.000	136.141
Sibiu	50.000	17.600	7.870
Caraş-Severin	500.000	137.590	66.448
Sibiu	160.000	25.000	24.599
Făgăraş	120.000	56.283	19.611
Huniedoara	120.000	25.425	11.706
Braşov	20.000	11.839	3.631
Murăş-Turda	75.000	5.742	9.039
Solnoc-Dobâca	100.000	104.056	15.099
Caraş-Severin	40.000	13.552	3.013
Satu-Mare	200.000	178.802	19.924

No. curent	NUMELE INSTITUTELOR	Anul fondării	SEDIUL
111	Schinteia	1896	Tăure
112	Sebeşana	1902	Caransebeş
113	„	1887	Sebeşul-Săsesc
114	Săcăşana	1907	Lugoşul-Mare
115	Selagiana	1897	Jibou
116	Sentinela	1895	Satul-Nou
117	Silvania	1887	Şimleu
118	Someşana	1890	Dej
119	Speranţa	1885	Borgo-Prund
120	„	1907	Hosman
121	Şercăiana	1903	Şercaia
122	Şincana	1906	Şinca-Veche
123	Şoimul	1909	Uioara
124	„	1905	Vaşcău
125	Steaua	1897	Român-Petre
126	Strugurul	1907	Pianul-Superior
127	Surul	1911	Racoviţa
128	Târnăveana	1904	Sighişoara
129	Târnovana	1904	Târnova
130	Ţibleşana	1903	Reteag
131	Timişeana	1885	Timişoara
132	Ucia Mare	1908	Ucia-Superioară
133	Unirea	1900	Vad
134	Varadiana	1910	Varadia
135	Vatra	1907	Cluj
136	Veneţiana	1901	Veneţia-Inferioară
137	Victoria	1887	Arad
138	Viitorul	1907	Ocna-Sibiului
139	Vlădeasa	1895	B.-Huedin
140	Voileana	1903	Voila
141	Vulturul	1907	Diciosânmărtin
142	„	1909	Tăsnad
143	Zărăndeana	1898	Băiţa
144	Zlăgneana	1898	Zlatna
145	Zorile	1910	Mărgău
146	Pesacana	1907	Pesaca
147	Piatra	1907	Temiş
148	Munteana	1905	Corniareva

COMITATUL	Capital vărsat	Fond de rezervă general	Profit curat
	C O R O A N E		
Bistrița-Năsăud	10.000	12.383	781
Caraș-Severin	300.000	75.864	34.776
Sibiu	200.000	178.946	35.756
»	60.000	6.942	6.955
Sălagiu	310.000	146.717	40.472
Torontal	520.000	53.346	49.258
Sălagiu	600.000	180.862	32.197
Solnoc-Dobâca	400.000	218.484	50.433
Bistrița-Năsăud	180.000	39.717	11.525
Sibiu	40.000	8.510	6.154
Făgăraș	150 000	105.063	27.539
»	70.000	33.650	12.140
Alba-de-Jos	200.000	30.825	18.940
Bihor	123.600	31.785	15.589
Torontal	160.000	53.452	14.867
Sibiu	30.000	8.515	7.059
»	10.000	950	983
Târnava-Mare	200.000	15.500	16.119
Caraș-Severin	50.000	4.109	3.389
Solnoc-Dobâca	100.000	60.450	16.049
Timiș	2.000.000	550.000	246.901
Făgăraș	20.000	9.201	3.708
»	40.000	35.405	12.023
Timiș	50.000	6.600	4.590
Cojocna	400.000	66.430	43.484
Făgăraș	20.000	30.005	8.358
Arad	2.500.000	1.000.000	482.925
Alba-de-Jos	100.000	16.453	12.538
Cojocna	300.000	51.725	44.529
Făgăraș	120.000	113.101	20.183
Târnava-Mică	100.000	32.000	16.315
Sălagiu	130.111	13.533	11.707
Huniedoara,	64.000	61.356	17.187
Alba-de-Jos	100.000	50.547	12.496
Cojocna	11.500	1.858	1.876
Torontal	44.850	2.095	3.149
Alba-de-Jos	150.000	38.765	19.043
Caraș-Severin	100.000	21.231	12.905
Total	**34.969.249**	**11.132.017**	**4.546.124**
		13.0 % profit	

După cum se vede din tabloul alăturat, numărul bănci lor 1914 de 148, cu un capital vărsat de 34.969.249 coroane, cu coroane, ceeace însemnează că aceste bănci au dat un divident

Insoţirile din Ardeal

No. curent	NUMELE INSTITUTELOR	Anul fondării	SEDIUL
1	Agrişana	1911	Agriş . . . . .
2	Asoc. de econom. şi cred.	1908	Ghiroc . . . . .
3	Asoc. Perşeiu	1887	Chinzbaia . . . . .
4	Aurora	1873	Năsăud . . . . .
5	Braşoveana	1907	Braşov . . . . .
6	Buciumana	1900	Bucium-Poeni . . . .
7	Buna	1897	Feleacul-Săsesc . . .
8	Bungărzana	1900	Bungard . . . . .
9	Câmpeana	1912	Ceanul-Mare . . . . .
10	Cassa de imp. ca însoţ.	1897	Bicaz . . . . .
11	Cassa de păstrare . . .	1884	Sălişte . . . . .
12	Cetatea	1910	Cohalm . . . . .
13	Crutarca	1909	Gâdălin . . . . .
14	Dreptatea	1913	Agârbiciu . . . . .
15	„	1906	Feneşul-Săsesc . . .
16	Dumbrava	1909	Ucia-de-Jos . . . . .
17	Economia	1887	Lugoş . . . . .
18	Hondoleana	1895	Hondol . . . . .
19	Industria	1911	Brad . . . . .
20	Insoţire de credit . .	1898	Aciliu . . . . .
21	Ins. de cred. în Agârbiciu	1907	Agârbiciu . . . . .
22	Insoţire de credit . . .	1910	Almaş-Sălişte . . . .
23	„ „ „ . . .	1909	Altina . . . . .
24	„ „ „ . . .	1896	Apoldul-de-Jos . . .
25	„ „ „ . . .	1910	Arpaşul-Superior . . .
26	A doua ins. de cred. în Boz	1910	Boz . . . . .
27	Insoţire de credit . . .	1912	Carăstău . . . . .
28	„ „ „ . . .	1910	Colun . . . . .
29	„ „ „ . . .	1908	Comana-Super. . . .
30	„ „ „ . . .	1909	Cornăţel . . . . .
31	„ „ „ . . .	1912	Crasnahidig . . . .
32	„ „ „ . . .	1910	Cristian . . . . .
33	„ „ „ . . .	1910	Daneş . . . . .
34	„ „ „ . . .	1912	Domboş . . . . .

din teritoriile locuite de Români, a fost la sfârșitul anului 11.132.017 cor. fond de rezervă, și un profit net de 4.546.124 de 13 %, fapt care a avut ca urmare o urcare a valorii acțiunilor.

(Bănci populare).

COMITATUL	Capital vărsat	Fond de rezervă general	Profit curat
	C O R O A N E		
Sălagiu	1.630	100	549
Timiș	44.466	11.593	4.319
Sătmar	20.300	20.300	3.950
Bistrița-Năsăud	168.500	104.000	25.396
Brașov	69.296	12.737	9.198
Alba-de-Jos	22.250	6.744	3.789
Solnoc-Dobâca	5.380	3.264	1.063
Sibiu	3.565	582	1.038
Turda-Arieș	1.018	46	80
Ciuc	26.279	1.810	492
Sibiu	250.000	100.000	52.282
Târnava-Mare	100.000	4.012	4.560
Cojocna	1.480	677	339
Târnava-Mare	940	—	254
Cojocna	785	965	381
Făgăraș	3.080	2.038	1.044
Caraș-Severin	73.547	28.417	7.118
Huniedoara	21.420	5.666	1.101
»	2.146	—	—
Sibiu	3.200	3.010	803
Târnava-Mare	980	5.870	894
Huniedoara	2.849	843	316
Sibiu	500	1.800	692
»	6.020	9.166	2.831
Făgăraș	1.700	805	605
Alba-de-Jos	885	740	274
Huniedoara	3.600	254	492
Făgăraș	1.900	694	811
»	2.600	3.828	1.032
Sibiu	2.000	1.294	536
Sălagiu	1.736	67	324
Sibiu	520	96	777
Târnava-Mare	2.525	2.401	205
» »	1.640	364	475

No. curent	NUMELE INSTITUTELOR	Anul fondării	SEDIUL
35	Insc̦tire de credit . . .	1911	Drăguş . . . . .
36	„ „ „ . . .	1911	Dridif . . . . .
37	„ „ „ . . .	1907	Guşterița . . . . .
38	„ „ „ . . .	1908	Surdur . . . . .
39	„ „ „ . . .	1912	Loman . . . . .
40	„ „ „ . . .	1911	Luța . . . . .
41	„ „ „ . . .	1907	Paloş . . . . .
42	„ „ „ . . .	1909	Perşani . . . . .
43	„ „ „ . . .	1905	Pianul Inferior . . . .
44	„ „ „ . . .	1898	„ Superior . . . .
45	„ „ „ . . .	1898	Rechita . . . . .
46	„ „ „ . . .	1911	Râuşor . . . . .
47	„ „ „ . . .	1894	Roşia . . . . .
48	„ „ „ . . .	1910	Ruşciori . . . . .
49	„ „ „ . . .	1910	Săsăuşi . . . . .
50	„ „ „ . . .	1909	Sâmbăta-Super. . . . .
51	„ „ „ . . .	1911	Sig . . . . .
52	„ „ „ . . .	1910	Şinca-Veche . . . . .
53	„ „ „ . . .	1911	Somlyogyörtelek . . . .
54	„ „ „ . . .	1904	Telechecea . . . . .
55	„ „ „ . . .	1903	Viştea-Superioară . . .
56	„ „ „ . .	1912	Vurpăr . . . . .
57	Izvorul	1904	Sân-Georgiul-Rom . . .
58	Lâna	1912	Lâna . . . . .
59	Mărişana	1911	Mărişel . . . . .
60	Minerva	1910	Poiana-Mărului . . . .
61	Muşcelul	1913	Tohanul-Vechiu . . . .
62	Nădejdea	1913	Blăjel . . . . .
63	Opinca	1911	Ciachi Gârlău . . . .
64	Pomul	1911	Cojocna . . . . .
65	Prunetul.	1911	Selbăgel . . . . .
66	Reun. de împr. şi păstr.	1885	Ilva-Mare . . . . .
67	„ „ „ „ „	1908	Sălcina-de-Jos . . . .
68	„ „ „ „ „	1879	Feldru. . . . .
69	Sporiul	1912	Bezna . . . . .
70	Tovărăşia	1913	Suciag. . . . .
71	Văleana.	1911	Măhaciul-de-Arieş . . .
72	Reun. de împr. şi credit	1903	Jilău. . . . .

COMITATUL	Capital vărsat	Fond de rezervă general	Profit curat
	CORONANE		
Făgăraş	2.340	634	1.085
"	2.160	962	1.146
Sibiu	779	821	152
Huniedoara	2.520	1.891	1.115
Sibiu	5.520	5.078	935
Făgăraş	983	619	166
Târnava-Mare	5.421	4.200	439
Făgăraş	2.660	2.426	772
Sibiu	2.850	6.071	1.602
"	6.800	12.293	3.542
"	2.420	3.876	692
Făgăraş	1.200	800	313
Sibiu	1.380	2.304	632
"	300	90	136
"	595	173	1.285
Făgăraş	3.180	1.843	956
Sălagiu	3.400	357	611
Făgăraş	3.165	1.175	118
Sălagiu	2.150	206	176
Făgăraş	33.665	18.327	4.240
"	3.240	7.006	1.251
Sibiu	520	—	—
Bistriţa-Năsăud	45.905	7.521	5.977
Turda-Arieş	2.128	62	332
Cojocna	640	29	150
Făgăraş	3.220	930	1.240
"	1.820	—	128
Târnava-Mică	640	—	—
Solnoc-Dobâca	17.918	1.222	768
Cojocna	1.140	—	647
Caraş-Severin	420	659	373
Bistriţa-Năsăud	22.360	11.701	3.595
Turda-Arieş	419	—	39
Bistriţa-Năsăud	11.200	4.937	339
Târnava-Mică	1.920	319	245
Cojocna	9	—	19
Turda-Arieş	1.975	148	146
Cojocna	420	659	373
Total	**1.048.119**	**433.628**	**163.805**
		15 6 %	

Băncile populare (însoțirile) românești, au fost în același coroane, având ca fond de rezervă 52.460 coroane, și dând un In mijlociu dividentul acestor bănci a fost de 15,6 %.

Societăți comerciale și alte

No. curent	NUMELE INSTITUTELOR	Anul fondării	SEDIUL
1	Consum.	1892	Blaj . . . . .
2	Fagurul	1909	Caianul-Mic . . . . .
3	Fraternitatea	1911	Reteag . . . . .
4	Frăția	1907	Șoimuș. . . . .
5	Hebe	1911	Sân-Georgiul-Rom. . .
6	Ins. de cons. și valorizare	1909	Cusiuș. . . . .
7	„ „ „ „ „	1912	Năsăud. . . . .
8	„ „ „ „ „	1910	Poenii-de-Sud. . . . .
9	„ „ „ „ „	1912	Șomcuta-Mare . . . . .
10	„ „ „ „ „	1909	Telechirecea . . . . .
11	Plugarul.	1910	Blaj . . . . .
12	Plugul.	1910	Cohalm . . . . .
13	Reun. creș. de con. și val.	1903	Băsești. . . . .
14	Reuniunea de consum.	1913	Borgo-Bistrița . . . . .
15	Soc. act. de cărămidărie	1909	Bistrița. . . . .
16	„ „ comercială. . .	1911	Borgo-Prund . . . . .
17	„ de cons. și valorizare	1913	Fofeldea. . . . .
18	„ act. electrică . . .	1913	Petre . . . . .
19	„ de cons. și valorizare	1910	Rebrișoara. . . . .
20	„ „ „ „ „	1908	Salva . . . . .
21	Tipografia Concordia	1912	Arad. . . . .
22	Tovăr. de cons. și val.	1907	Vișlea-Inferioară . . .
23	Vulcan (Soc. industr.)	1911	Blaj . . . . .
24	Agricola	1902	Huniedoara . . . . .
25	Ins. de cons. și valorizare	1907	Marchiaș . . . . .

an 1914 în număr de 72, cu un capital vărsat de 1.048.119 profit net de 28.728 coroane.

întreprinderi din Ardeal

COMITATUL	Capital vărsat	Fond de rezervă general	Profit curat
	COROANE		
Alba-de-Jos	78.500	—	—
Solnoc-Dobâca	3.280	792	644
" "	8.140	545	185
Sălagiu	2.920	1.666	419
Bistrița-Năsăud	100.000	—	—
Bihor	2.740	1.295	508
Bistrița-Năsăud	10.690	1.144	1.340
Bihor	3.290	595	—
Sătmar	6.730	—	362
Făgăraș	3.470	707	541
Alba-de-Jos	44.386	573	2.429
Târnava-Mare	4.840	3.676	3
Sălagiu	3.350	1.648	7
Bistrița-Năsăud	4.000	—	—
" "	100.000	—	—
" "	15.000	—	572
Sibiu	3.525	141	154
Torontal	120.000	98	—
Bistrița Năsăud	3.170	557	431
" "	3.370	2.119	288
Arad	30.000	2.938	124
Făgăraș	4.620	2.680	604
Alba-de-Jos	70.00	—	—
Huniedoara	100.000	30.607	20.057
Târnava-Mare	2.380	679	62
	728.401	**52.460**	**28.728**
		0.4%	

Societăți comerciale și alte întreprinderi se găseau în teritoriile locuite de Români în număr de 25 cu un capital vărsat de 728.401 coroane și fond de rezervă, 52.460 coroane; la un loc aceste societăți comerciale au dat 28.728 coroane venituri, ceeace face 0,4% dividend. Profitul acesta foarte mic se datorește faptului că societățile de care ne ocupăm aci nu urmăresc câștigul bănesc ci mai mult sprijinul reciproc al membrilor.

Societăți de asigurare. — Românii din Ungaria au o singură societate de asigurare, cu sediul în Sibiu, și cu un capital vărsat de 1.200.000 coroane. Profitul net al acestei societăți a fost în 1910, de 50.459 coroane, ceeace face 4,2%.

Institutele de credit pe provincii.

Pentru înlesnire, dăm aci și tabelele institutelor de credit grupate pe provincii și comitate

TRANSILVANIA

Numele Comitatului şi a lBăncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
			a) Bănci			
Alba-de-Jos:						
Viitorul	Ocna	1907	100.000	16.803	257.695	607.515
Auraria	Abrud	1887	93.950	159.620	531.073	1.071.397
Detunata	Bucium	1895	60.000	98.338	339.768	571.450
Zlăgueana	Zlatna	1898	100.000	50.547	312.412	678.708
Iu'ia	Alba-Iulia	1892	154.920	148.511	784.771	1 384.244
Izvorul	Ighiu	1911	100.000	3.143	103.798	276.6 5
Patria	Blaj	1886	700.910	720.000	3.289.929	5.731.753
Piatra	Teiuş	1907	150.000	38.765	206.448	656.020
Şoimul	Uioara	1909	200.000	30.825	261.403	1.189.858
			1.659.780	1.266.552	6.087.297	12.167.560
Bistriţa-Năsăud:						
Banca Poporală	Zagra	1907	58.000	13.472	80.863	160.254
Bistriţeana	Bistriţa	1888	240.000	257.918	1.418.473	3.101 654
Corona	"	1903	390.000	112.483	680.723	1.808.949
Mercur	Năsăud	1899	200.000	141.408	884.846	1.518.039
Monoreana	Monor	1895	10.000	5.398	22.449	64.555
Scânteia	Tăure	1896	10.000	12.880	25.864	53.667
Speranţa	Borgo-Prund	1885	180.000	40.589	182.869	507.447
			998.000	284.148	3.296.087	7.214.565
Braşov:						
Râşnoveana	Râşnov	1903	20.000	12.225	140.717	196.648
Ciuc:	—	—	—	—	—	—
Făgăraş:						
Banca Poporală	Arpaş-Inf.	1907	20.000	13.674	55.592	140.825
Brâncoveana	Zărneşti	1911	80.000	2.259	66.416	158.006
Cârţişoreana	Cârţişoara	1905	20.000	41.470	111.931	234.317
Casa de păstrare	Şercăiţa	1911	30.000	3.598	22.039	227.154
" " "	Şinca-Nouă	1911	30.000	1.300	30.109	180.912
Creditul	Zărneşti	1903	160.000	40.290	615.730	932.477
Furnica	Făgăraş	1883	240.000	188.412	1.439.408	2.723.133
Grănicerul	Hârşeni	1908	22.250	7.226	35.049	97.220
Insoţ de credit.	Părău	1913	48.912	—	1.277	56.400
Negoiul	Porumbacu-Sup.	1908	20.000	7.616	109.191	172.829
Noiana	Noul-Rom.	1906	42.000	10.295	65.201	161.537
	De reportat .		713.162	316.140	2.551.943	5.084.810

Numele Comitatului şi al Băncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
	Report . . .		713.162	316.140	2.551.943	5.084.810
Olteana	Vistea-Inf.	1893	200.000	92.799	310.772	749.554
Parsimonia	Bran	1895	120.000	78.560	594.474	845.583
Porumbăceana	Porumbac-Inf.	1900	120.000	56.283	350.599	670.099
Şercăiana	Şercaia	1903	150.000	112.196	554.878	1.145.797
Şincana	Şinca-Veche	1906	70.000	33.650	223.417	472.363
Şurul	Racoviţa	1911	10.000	950	25.887	46.917
Ucia-Mare	Ucia-Super.	1908	20.000	9.201	45.314	106.276
Unirea	Vad	1900	40.000	37.322	353.182	573.609
Veneţiana	Veneţia-Inf.	1901	20.000	31.468	206.127	290.229
Voileana	Voila	1903	120.000	115.261	329.885	789.107
			1.583.162	883.830	5.546.468	10.774.374
Trei-Scaune:	—	—	—	—	—	—
Huniedoara:						
Agricola	Huniedoara		100.000	30.607	614.719	969.890
Ardeleana	Orăştie	1885	1.000.000	807.148	3.423.455	7.525.461
Corvineana	Huniedoara	1895	70.000	104.290	675.783	919.052
Crişana	Brad	1891	400.000	224.525	1.364.850	2.695.513
Cugireana	Cugir	1902	100.000	17.050	186.824	440.192
Dacia	Orăştie	1901	100.000	51.914	243.707	636.856
Decebal	Deva	1910	60.000	32.000	319.784	468.621
Georgeana	Geoagiu	1904	80.000	19.197	234.848	503.941
Gloria	Pui	1907	85.538	23.053	92.392	477.209
Grănicerul	H.-Dobra	1898	500.000	174.023	521.616	1.925.195
Haţegana	Haţeg	1888	450.000	141.723	846.101	1.949.996
Matca	Ţebea	1909	84.000	15.745	95.396	492.736
Orientul	H.-Dobra	1908	100.000	15.102	110.147	309.246
Progresul	Ilia	1907	120.000	24.425	67.232	462.072
Zărăndeana	Băiţa	1889	64.000	68.198	158.859	452.211
			3.313.538	1.749.998	8.955.713	20.228.191
Târnava-Mică:						
Vulturul	D.-Sân-Martin	1907	100.000	32.300	191.12	582.348
Cojocna:						
Câmpiana	Mociu	1905	100.000	68.729	499.570	980.802
Economul	Cluj	1886	400.000	2 0.262	2.237.296	4.588.347
Vatra	"	1907	400.000	70.080	831.413	2.002.378
Vlădeasa	B.-Huedin	1895	300.000	71.146	1.148.697	2.280.679
Zorile	Mărgău	1910	11.500	1.858	16.855	46.769
			1.211.500	462.075	4.733.831	9.898.979

Numele Comitatului şi al Băncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
Mureş-Turda:						
Cerbul	Reghin	1911	100.000	2.008	106.602	227.942
Mureşana	"	1887	240.000	158.006	1.619.673	2.489.625
Râureana	Gurghiu	1911	75.000	5.742	85.561	268.978
			415.000	157.756	1.811.836	2.986.545
Târnava-Mare:						
Ajutorul	Şeica-Mare	1909	250.000	90.532	516.876	984.616
Armonia	Ciucul-Mare	1903	100.000	27.930	246.536	451.169
Economia	Cohalm	1902	250.000	62.678	554.582	1.129.696
Frăţia	Agnita	1907	60.000	4.561	129.473	303.549
Târnăveana	Sighişoara	1904	200.000	19.820	124.940	714.236
			860.000	205.521	1.572.407	3.583.266
Sibiu:						
Agricola	Sebeşul-Săsesc	1909	150.000	28.850	666.740	1.287.589
Albina	Sibiu	1872	6.000.000	1.610.773	22.773.692	56.540.751
Andreiana	Răşinari	1911	30.000	1.854	293.636	339.870
Avrigeana	Avrig	1903	20.000	33.326	260.836	361.389
Brădetul	Orlat	1893	25.000	77.268	367 766	490.706
Casa de păstrare	Miercurea	1898	300.000	117.749	1.153.431	1.750.092
" " "	Săcădate	1913	20.000	10	35.872	59.671
Cordiana	Fofeldea	1897	120.000	46.584	331.998	744.784
Frăţietatea	Sadu	1906	25.000	5.020	180.687	235.383
Izvorul	Sebeşul-Inf.	1907	16.000	13.650	213.669	359.780
Luceafărul	Poplaca	1912	20.000	541	45.325	69.366
Lumina	Sibiu	1909	600.000	31.605	1.863.115	2.939.204
Mărgineana	Poiana	1907	80.090	40.193	1.012.246	1.169.776
Mielul	"	1891	50.000	77.823	725.233	879.017
Plugarul	Săcădate	1897	50.000	18.900	173.586	285.561
Poporul	Sălişte	1908	160.000	29.437	702.569	937.174
Sebeşeana	Sebeş	1887	200.000	188.652	1.087.890	2.045.127
Secăşeana	Ludoşul Mare	1907	60.000	7.791	26.398	223.419
Speranţa	Hosman	1907	40.000	10.190	89.629	190.618
Strugurul	Pianul-Sup.	1907	30.000	8.515	108.582	254.581
			7.996.000	2.348.731	32,112.900	71.163.858
Solnoc-Dobâca:						
Banca Poporală	Dej	1901	200.000	28.000	389.167	934.466
Concordia	Gherla	1910	200.000	4.206	576.388	821.440
Lăpuşeana	Lăpuş	1907	100.000	42.066	338.943	656.425
Minerva	Beclean	1908	100.000	10.330	123.56	428.133
	De reportat .		600.000	84.602	1.428.064	2.840.464

Numele Comitatului şi al Băncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
	Report . .		600.000	84.602	1.428.064	2.840.464
Râureana	C.-Mănăştur	1899	100.000	122.983	322.736	866.731
Someşeana	Dej	1890	400.000	219.214	1.530.113	3.246.375
Ţibleşana	Reteag	1903	100.000	66.107	419.144	1.010.437
			1.200.000	492.906	3.700.060	7.967.007
Turda-Arieş:						
Arieşana	Turda	1887	300.000	134.301	974.417	1.678.461
Codrul	Lupşa-Mare	1911	29.000	1.273	11.740	50.126
Doina	Câmpeni	1895	60.000	97.609	638.155	1.040.835
			389.000	283.183	1.624.312	2.777.432
Odorheiu:	—	—	—	—	—	—

b) Bănci populare

Alba-de-jos:						
Buciumana	Bucium	1900	22.250	8.238	39.433	120.388
Insoţ. de credit.	Boz	1910	885	740	5.604	30.132
			23.135	8.978	45.037	150.520
Bistriţa-Năsăud:						
Aurora	Năsăud	1837	168.500	183.756	1.136.477	1.534.705
Izvorul	Sângeorgiu	1904	45.905	9.130	105.625	168.033
Reun. de credit	Ilva-Mare	1885	22.360	14.343	78.016	123.598
Societ. de credit	Feldru	1879	11.200	4.937	10.387	28.114
			247.965	212.167	1.330.505	1.854.450
Braşov:						
Braşoveana	Braşov	1907	69.296	12.737	391.953	648.272
Ciuc:						
Casa de împrum.	Bicaz	1897	26.279	1.955	3.992	122.618
Făgăraş:						
Dumbrava	Ucea-de-Jos	1909	3.080	2.038	39.469	46.931
Insoţ. de credit	Arpaşul-Sup.	1910	1.700	805	15.921	28.523
„ „ „	Comana-Sup.	1908	2.600	3.828	31.520	56.756
„ „ „	Drăguş	1911	2.340	634	41.330	71.536
„ „ „	Dritif	1911	2.160	962	25.432	50.483
„ „ „	Luţa	1911	983	619	6.762	38.211
	De reportat .		12.863	8.886	160.434	292.440

Numele Comitatului şi al Băncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
	Report		12.863	8.886	160.434	292.440
Insoţ. de cred.	Perşani	1909	2.660	2.426	41.306	57.738
„ „ „	Râuşor	1911	1.200	800	3.699	21.903
„ „ „	Sâmbăta-Sup.	1909	3.180	1.843	21.694	38.840
„ „ „	Şirca-veche	1910	3.165	1.175	34.793	63.163
„ „ „	Telechi-Recea	1904	33.665	18.739	135.090	300.649
„ „ „	Viştea	1903	3.240	7.006	16.524	82.348
Minerva	Poiana-Mărului	1910	3.220	930	43.460	93.286
Muşcelul	Tohan-V.	1913	1.820	—	18.394	20.941
			65.013	41.805	475.394	971.308
Trei-Scaune:	—	—	—	—	—	—
Huniedoara:						
Hondoleana	Hondol	1895	21.420	7.358	51.074	113.618
Industria	Brad	1911	2.146	—	—	3.499
Insoţ. de credit	Almaş	1910	2.849	843	1.044	27.731
„ „ „	Cărăstău	1912	3.600	154	9.674	30.517
„ „ „	Câmpuri-Surduc	1908	2.520	1.891	3.020	39.274
			32.535	10.346	64.812	214.639
Târnava-Mică:						
Nădejdea	Blajel	1913	—	—	—	—
Sporul	Bezna	1912	1.920	319	4.095	11.233
Cojocna:						
Cruţarea	Gădaliu	1909	1.480	677	7.573	126.705
Dreptatea	Feneş	1906	785	1.069	8.174	107.212
Mărişana	Mărişel	1911	640	115	1.370	15.072
Pomul	Cojocna	1911	1.140	75	14.940	33.974
Reun. de credit	Gilău	1903	420	659	15.473	51.848
Tovărăşia	Suciag	1913	9	—	—	12.947
			4.474	2.595	47.530	347.758
Mureş-Turda:		—	—	—	—	—
Târnava-Mare:						
Cetatea	Cohalm	1910	100.000	4.012	26.338	249.843
Insoţ. de credit.	Agârbiciu	1907	980	5.870	36.705	55.645
„ „ „	Danos	1910	2.525	2.401	15.112	80.441
„ „ „	Domboş	1912	1.640	364	13.789	34.330
„ „ „	Paloş	1907	5.421	4.200	40.266	193.147
			110.566	16.847	132.210	613.406

Numele Comitatului şi al Băncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
	Report . .		600.000	84.602	1.428.064	2.840.464
Râureana	C.-Mănăştur	1899	100.000	122.983	322.736	866.731
Someşeana	Dej	1890	400.000	219.214	1.530.113	3.246.375
Ţibleşana	Reteag	1903	100.000	66.107	419.144	1.010.437
			1.200.000	492.906	3.700.060	7.967.007
Turda-Arieş:						
Arieşana	Turda	1887	300.000	134.301	974.417	1.678.461
Codrul	Lupşa-Mare	1911	29.000	1.273	11.740	50.126
Doina	Câmpeni	1895	60.000	97.609	638.155	1.040.835
			389.000	283.183	1.624.312	2.777.432
Odorheiu:	—	—	—	—	—	—

b) Bănci populare

Alba-de-jos:						
Buciumana	Bucium	1900	22.250	8.238	39.433	120.388
Insoţ. de credit.	Boz	1910	885	740	5.604	30.132
			23.135	8.978	45.037	150.520
Bistriţa-Năsăud:						
Aurora	Năsăud	1837	168.500	183.756	1.136.477	1.534.705
Izvorul	Sângeorgiu	1904	45.905	9.130	105.625	168.033
Reun. de credit	Ilva-Mare	1885	22.360	14.343	78.016	123.598
Societ. de credit	Feldru	1879	11.200	4.937	10.387	28.114
			247.965	212.167	1.330.505	1.854.450
Braşov:						
Braşoveana	Braşov	1907	69.296	12.737	391.953	648.272
Ciuc:						
Casa de împrum.	Bicaz	1897	26.279	1.955	3.992	122.618
Făgăraş:						
Dumbrava	Ucea-de-Jos	1909	3.080	2.038	39.469	46.931
Insoţ. de credit	Arpaşul-Sup.	1910	1.700	805	15.921	28.523
„ „ „	Comana-Sup.	1908	2.600	3.828	31.520	56.756
„ „ „	Drăguş	1911	2.340	634	41.330	71.536
„ „ „	Dritif	1911	2.160	962	25.432	50.483
„ „ „	Luţa	1911	983	619	6.762	38.211
	De reportat .		12.863	8.886	160.434	292.440

Numele Comitatului şi al Băncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
	Report		12.863	8.886	160.434	292.440
Insoţ. de cred.	Perşani	1909	2.660	2.426	41.306	57.738
„ „ „	Râuşor	1911	1.200	800	3.699	21.903
„ „ „	Sâmbăta-Sup.	1909	3.180	1.843	21.694	38.840
„ „ „	Şirca-veche	1910	3.165	1.175	34.793	63.163
„ „ „	Telechi-Recea	1904	33.665	18.739	135.090	300.649
„ „ „	Viştea	1903	3.240	7.006	16.524	82.348
Minerva	Poiana-Mărului	1910	3.220	930	43.460	93.286
Muşcelul	Tohan-V.	1913	1.820	—	18.394	20.941
			65.013	41.805	475.394	971.308
Trei-Scaune:	—	—	—	—	—	—
Huniedoara:						
Hondoleana	Hondol	1895	21.420	7.358	51.074	113.618
Industria	Brad	1911	2.146	—	—	3.499
Insoţ. de credit	Almaş	1910	2.849	843	1.044	27.731
„ „ „	Cărăstău	1912	3.600	154	9.674	30.517
„ „ „	Câmpuri-Surduc	1908	2.520	1.891	3.020	39.274
			32.535	10.346	64.812	214.639
Târnava-Mică:						
Nădejdea	Blajel	1913	—	—	—	—
Sporul	Bezna	1912	1.920	319	4.095	11.233
Cojocna:						
Cruţarea	Gădaliu	1909	1.480	677	7.573	126.705
Dreptatea	Feneş	1906	785	1.069	8.174	107.212
Mărişana	Mărişel	1911	640	115	1.370	15.072
Pomul	Cojocna	1911	1.140	75	14.940	33.974
Reun. de credit	Gilău	1903	420	659	15.473	51.848
Tovărăşia	Suciag	1913	9	—	—	12.947
			4.474	2.595	47.530	347.758
Mureş-Turda:		—	—	—	—	—
Târnava-Mare:						
Cetatea	Cohalm	1910	100.000	4.012	26.338	249.843
Insoţ. de credit.	Agârbiciu	1907	980	5.870	36.705	55.645
„ „ „	Danos	1910	2.525	2.401	15.112	80.441
„ „ „	Domboş	1912	1.640	364	13.789	34.330
„ „ „	Paloş	1907	5.421	4.200	40.266	193.147
			110.566	16.847	132.210	613.406

Numele Comitatului şi al Băncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
Sibiu:						
Bungărzana	Bungard	1900	3.565	1.107	23.648	38.461
Casa de păstrare	Sălişte	1884	250.000	354.805	2.739.924	3.790.782
Dreptatea	Agârbiciu	1913	940	—	10.479	15.673
Insoţ. de credit.	Acilin	1898	3.200	3.767	39.157	54.694
„ „ „	Alţina	1909	500	1.800	37.549	51.667
„ „ „	Apold-de-Jos	1896	6.020	13.064	100.071	133.733
„ „ „	Cornăţel	1909	2.000	1.648	32.127	53.138
„ „ „	Cristian	1910	520	96	24.042	25.817
„ „ „	Guşteriţa	1907	779	821	10.231	19.489
„ „ „	Soman	1912	5.520	5.078	28.726	65.175
„ „ „	Pianul-Inf.	1905	2.850	6.071	38.024	164.347
„ „ „	Pianul-Sup.	1898	6.800	14.449	41.814	117.651
„ „ „	Rechita	1898	2.460	3.876	12.120	51.998
„ „ „	Roşia	1894	1.380	2.304	7.589	30.434
„ „ „	Rusciori	1910	300	90	3.570	10.438
„ „ „	Săsăuş	1910	595	173	17.591	36.123
			287.389	409.149	3.166.662	4.659.620
Solnoc-Dobâca:						
Buna	Feleac	1897	5.380	—	11.296	22.504
Opinca	Ciachi-Gârbău	1911	17.918	1.291	10.255	142.055
			23.298	1.291	21.551	164.559
Turda-Arieş:						
Câmpeana	Ceanul-Mare	1912	1.018	46	1.280	11.273
Lâna	Lâna	1912	2.128	62	1.028	21.460
Reun. de credit	Sălcina-de-Jos	1908	419	—	2.979	39.427
Văleana	Măhaciu	1911	1.975	148	898	19.865
			5.540	256	6.185	92.025
Odorhei:	—	—	—	—	—	—

c) Societăţi comerciale şi alte întreprinderi

Alba-de-Jos:						
Consum	Blaj	1892	78.500	—	—	—
Plugarul	„	1910	44.386	573	—	2.429
Vulcan (soc.ind.)	„	1911	70.000	—	—	—

Numele Comitatului şi al Băncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
Bistriţa-Năsăud:						
Hebe	Sângeorgiul-R.	1911	100.000	—	—	—
Inst. cons şi val.	Năsăud	1912	10.690	1.144	—	1.340
Reun. de cons.	Borgo-Bistriţa	1913	4.000	—	—	—
Soc. act. cărăm.	Bistriţa	1909	100.000	—	—	—
„ „ comerc.	Borgo-Prund	1911	15.000	—	—	572
Soc. cons. şi val.	Rebrişoara	1910	3.170	557	—	431
„ „ „ „	Salva	1908	3.370	2.119	—	288
Braşov:	—	—	—	—	—	—
Ciuc:	—	—	—	—	—	—
Făgăraş:						
Inst. cons. şi val.	Telechirecea	1909	3 470	707	—	541
Tov. cons. şi val.	Viştea-Inferioară	1907	4.620	2.680	—	604
Trei-Scaune:	—	—	—	—	—	—
Huniedoara:						
Agricola	Huniedoara	1902	100.000	30.607	—	20.057
Tânava-Mică:	—	—	—	—	—	—
Cojocna:	—	—	—	—	—	—
Mureş-Turda:	—	—	—	—	—	—
Târnava-Mare:						
Plugul	Cohalm	1910	4 840	3.676	—	3
Inst, cons, şi val	Marchiaş	1907	2.380	679	—	62
Sibiu:						
Soc, cons. şi val.	Fofeldea	1913	3.525	141	—	154
Solnoc-Dobâca:						
Fagurul	Caianul-Mic	1909	3.280	792	—	644
Fraternitatea	Reteag	1911	8.140	545	—	185
Turda-Arieş:	—	—	—	—	—	—
Odorhei:	—	—	—	—	—	—

Numele Comitatului şi al Băncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
d) Societăţi de asigurare.						
Sibiu:						
Banca gen. asig.	Sibiu		1.200.000	—	—	50.459
e) Asociaţiuni de institute financiare.						
Sibiu:						
Solidaritatea	Sibiu		52.000	18.997	—	25

MARAMUREŞ

Numele Comitatului şi al Băncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
a) Bănci						
Maramureş:						
Maramureşana	Sigetul-Marm.	1911	220.000	6.063	280.693	740.089
Sătmar:						
Aurora	Baia-Mare	1906	150.000	78.785	385.955	1.232.937
Chiorana	Şomcuta-Mare	1900	200.000	139.084	514.643	1.346.944
Sătmăreana	Seini	1892	200.000	209.393	852.842	1.736.622
			550.000	428.262	1.753.440	4.316.503
Ugocia:	—	—	—	—	—	—
b) Bănci populare						
Maramureş:	—	—	—	—	—	—
Sătmar:						
Asoc. de credit	Persciu	1887	20.300	32.545	63.031	121.282
Ugocia:	—	—	—	—	—	—
c) Societăţi comerciale şi alte întreprinderi						
Sătmar:						
Inst. cons. şi val.	Şomcuta-Mare	1912	6.730	—	—	36

BANATUL

Numele Comitatului şi al Băncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
			a) Bănci			
Torontal:						
Agricola	Ecica	1905	70.000	—	50.642	167.346
Concordia	Uzdin	1893	75.227	16.203	67.813	195.508
Pesăcana	Pesaca	1899	44.750	2.095	106.084	178.915
Sentinela	Satul-Nou	1895	520.000	53.346	666 476	3.003.891
Steaua	Român-Petre	1897	160.000	54.771	312 126	888.523
			870.077	126.415	1.203.141	4.434.483
Timiş:						
Ancora	Gataia	1910	50.000	8.000	41.405	213.544
Bănăţeana	Bucovăţ	1901	40.000	12.120	44.493	127.306
Chiseteana	Chisetău	1896	25.000	5.782	63.043	112.823
Dunăreana	Temeş-Cubin	1900	80.000	—	130 208	421.644
Ligediana	Liget	1902	25.000	13.772	17.442	67.627
Lipovana	Lipova	1893	200.000	113.319	1.014.896	1.700.606
Luceafărul	Vârşeţ	1894	600.000	343.264	2.071.951	6 188.737
Timişeana	Timişoara	1885	2.000.000	550.000	4.075 970	12.796.660
Varadiana	Varadia	1910	50.000	6.600	64.577	145.045
			3.065.000	1.052.857	7.523.985	21.869.952
Caraş-Severin:						
Agricola	Lugoş	1903	200.000	65.000	216.109	848.723
Banatul	„	1910	166.150	22.632	58.739	568.645
Banca populară	Bichiş	1910	43.940	2.068	15.304	135.347
„ „	Caransebeş	1907	220.000	19.429	490.609	1.194.663
Berzava	Reşiţa-Mont.	1911	150.000	3.805	39.749	208.780
Berzovia	Jidovin	1899	70.000	13.250	80.236	220.179
Bocşana	Bocşa	1895	210.000	108.941	549.936	1.000.148
Casa de păstrare	Saxa-Mont.	1895	390.390	103 370	522.871	1.382.017
Comuna	Cavarăn	1893	100.000	6.364	50.407	335.140
Economia	Gornia	1910	27.371	2.488	31.282	80.411
Făgeţeana	Făget	1891	400.000	94.000	711.922	1.967.942
Ilodiana	Illadia	1907	25.000	10.538	89.629	149.842
Insoţ. de credit	Gavosdia	1906	50.000	8.928	27.593	138.959
„ „ „	Mehadia	1909	36.000	5.000	175.509	227.484
Oraviciana	Oraviţa	1892	592.727	344.945	2.115.592	4.113.446
Poporul	Lugoş	1900	500.000	173.590	910.500	2.168.831
Săcana	Săcul	1905	40.000	15.856	34.884	212.358
Sebeşana	Caransebeş	1902	300.000	85.115	715.096	1.743.762
Ternovana	Târnova	1904	50.000	4.109	33.559	128.847
			3.571.588	1.089.428	6.868.626	16.825.524

Numele Comitatului şi al Băncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
b) Bănci populare						
Torontal:	—	—	—	—	—	—
Timiş:						
Asoc. de credit	Ghiroc	1908	44.466	11.593	31.758	137.714
Caraş-Severin:						
Economia	Lugoş	1887	73.547	28.417	—	122.813
Prunetul	Selbăgel	1911	2.772	150	2.979	12.847
			76.319	28.567	2.979	185.660
c) Societăţi comerciale şi alte întreprinderi						
Torontal:						
Soc. acţ. electrică	Petre	1913	120.000	98	—	—

CRIŞANA

Numele Comitatului şi al Băncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
a) Bănci						
Arad:						
Casa de păstrare	Dezna	1908	40.000	2.299	24.515	109.757
Codrul	Buteni	1908	100.000	13.011	413.908	1.405.170
Mureşanul	M.-Radna	1897	150.000	81.653	701.234	1.579.159
Victoria	Arad	1887	2.500.000	1.863.344	13.574.703	25.039.052
			2.790.000	1.960.307	14.714.260	28.133.138
Cenad:	—	—	—	—	—	—
Bichiş:	—	—	—	—	—	—
Bihor:						
Bihoreana	Oradia-Mare	1898	1.706.088	350.000	2.105.589	6.811.814
Drăganul	Beiuş	1908	360.000	71.403	440.759	1.559.481
Luncana	Margita	1910	150.000	2.415	89.416	426.548
Şoimul	Vascău	1905	123.600	35.313	69.173	496.509
			2.339.688	459.131	2.704.937	9.294.352
Haiduc:	—	—	—	—	—	—
Sabolci:	—	—	—	—	—	—
Sălagiu:						
Codreana	Băseşti	1906	200.000	30.627	339.865	956.121
Sălăjana	Jibou	1897	310.000	150.626	597.085	1.653.423
Silvania	Şimleu	1887	600.000	183.520	1.389.229	4.804.400
Vulturul	Tăşnad	1909	130.111	13.533	178.464	961.601
			1.240.111	378.306	2.504.643	8.375.545
b) Bănci populare						
Arad:	—	—	—	—	—	—
Cenad:	—	—	—	—	—	—
Bichiş:	—	—	—	—	—	—

Numele Comitatului şi al Băncii	Sediul	Data fondării	Capital social vărsat	Fonduri de rezervă	Depozite spre fructificare	Active
Bihor:	—	—	—	—	—	—
Haiduc:	—	—	—	—	—	—
Sabolci:	—	—	—	—	—	—
Sălagiu:						
Agrişana	Agriş	1911	1.630	100	5.301	20.402
Insoţ. de credit	Crasi ahideg	1912	1.736	67	10.219	13.747
„ „ „	Sig		3.400	357	6.961	35.096
„ „ „	Somlyegyöutelek	1911	2.750	306	4.212	39.757
			9.516	830	26.693	109.002

c) Societăţi comerciale şi alte întreprinderi

Arad:						
Tip. Concordia	Arad	1912	30.000	2.938	—	124
Bihor:						
Inst. const. şi val	Cusiuş	1909	2.740	1.295	—	508
„ „ „ „	Poeni-de-Sud	1910	3.290	595	—	—
Sălagiu:						
Frăţia	Şoimuş	1907	2.920	1.666	—	419
Reuniunea creşt. de cons. şi val.	Băseşti	1903	3.350	1.648	—	7

Românii din Ungaria au înţeles că fără o emancipare economică reală nu poate fi vorba de o viaţă culturală şi socială în condiţiuni superioare.

Avizat să trăiască prin muncă proprie şi stăruinţe necurmate, poporul Român din teritoriile dintre Carpaţi şi Tisa, care a avut înăscut de altfel un spirit larg de economie şi jertfă, a sfârşit prin a da tot concursul aşezămintelor financiare româneşti, care se întemeiau, spre cel mai mare folos al său.

Din veniturile curate ale acestor instituţii de credit, s'au acordat în atâtea rânduri sume însemnate pentru scopuri culturale, şi se poate spune că aceste instituţii sunt sufletul vieţii sociale a poporului Român din Ungaria.

CAPITOLUL VI

Regimul fiscal și Impozitele din Ungaria.

Urmând să ne ocupăm în cele ce urmează de desvoltarea și starea actuală a încasărilor și veniturilor Ungariei, trebue să arătăm dintru început cum au luat naștere primele contribuțiuni, care este astăzi legislațiunea în materie de impozite, și care este rolul jucat de drumurile-de-fier ale Statului, în restabilirea și statornicirea echilibrului financiar.

Sistemul actual al impozitelor publice[1]) se bazează în majoritatea ramurilor ce-l compun, pe dispozițiunile puse în vigoare în Ungaria, de către Guvernul absolutist. Am arătat în altă parte a acestei lucrări că, legislațiunea dela 1848, proclamase principiul, necunoscut până atunci în Ungaria, al contribuțiunii generale la îndatoririle de ordin material ale Statului, abolise privilegiile feudale care constituiau încă un obstacol la realizarea sa, și stabilise că foștii seniori să fie despăgubiți pentru aceasta, de națiune

De asemenea, am arătat că, perioada constituțională dela 1848, fiind de scurtă durată, micșorarea impozitului pe pământuri și aplicarea principiului contribuțiunii generale la sarcinile publice, fusese executată de Guvernul absolutist, care întinsese asupra provinciilor de subt coroana Sf.-Ștefan, regimul de impozite în vigoare în provinciile ereditare ale Austriei, complectase aproape procedura necesară pentru despăgubirea acelora cari aveau încă drepturi de proprietate, și — pentru a acoperi cheltuelile rezultate din această operațiune, — introdusese taxa zisă a degrevărei solului, subt forma de taxă adițională la impozitele directe.

---

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat*, pag. 623 și următoarele. Vezi și I. și I. Enescu: *Op citat*, pag. 176.

La origină, veniturile provenite din această sursă, erau în mod direct afectate trebuințelor degrevării solului; mai târziu destinațiunea lor specială nu mai fu decât nominativă; iar, în practică, luară caracterul de impozite directe.

După restabilirea Constituției, Parlamentul sancționă și menținu în vigoare, prin legea din 1868, sistemul impozitelor directe, admis în Ungaria. Acest sistem, bazat pe principiul impunerii la o contribuție fixă, a rentei, se aplică celor patru categorii de bunuri: pământul, imobilele, câștigul personal și veniturile, sistem care, cu subîmpărțirile categoriilor de mai sus ia înfățișarea următoare în anul 1910:

1.	Impoz. funciar	63.931.000
2.	» pe case	35.458.000
3.	» » venitul personal	47.027.000
4.	» » întreprinderi și societ.	13.515.000
5.	» » mine	980.000
6.	» » venitul efect. și rent.	16.177.000
7.	» » transportul c. f. și vap.	32.135.000
8.	» » bilete de loterii	29.000
9.	» » arme și vânat	1.354.000
10.	» adițional gener. pe venit	36.671.000
11.	Taxe militare	4.372.000
12.	Interese la impozite restante	2.658.000
13.	Diverse încasări	914.000
	Total	255.523.000

Impozitul fonciar.

Afară de câteva mici modificări, sistemul fu păstrat în forma lui primitivă, până la 1874. Dar când, după această dată urmă o epocă de continue deficite, care luară în scurt timp, proporțiuni neliniștitoare, necesitatea de a se realiză economii cât mai însemnate se impuse în chip serios, ca și trebuința de a se sporî într'un mod sau altul veniturile Statului.

Printre măsurile destinate să consolideze situațiunea financiară a Ungariei, stă în primul rând reforma radicală a sistemului de impozite directe, cu scop de a se mări încasările și de a le transformă după ultimele cerințe ale științei financiare moderne. Impozitele directe actuale sunt, cu mici excepțiuni și modificări, opera legislațiunii economico-financiare din 1875.

Iată cum s'ar puteă rezumă sistemul acesta, după care se conduce întreaga viață economică a Ungariei, în trăsăturile și principiile lui generale:

Până pela sfârșitul anului 1883, impozitul fonciar s'a bazat pe arătările cadastrului, ale cărui date se încheiau cu anul 1850. Drept orice modificare, legea din 1868 abrogă dreptul de reclamațiune recunoscut până atunci contribuabililor și agenților fiscului, asigurându-se prin aceasta invariabilitatea venitului cadastral net, admis ca bază a impozitului fonciar; apoi, pentru a se da o stabilitate taxelor de impozit, acea lege fixă la 29.76 % taxa pentru venitul net în Ungaria propriu zisă, și la 22 % în Ardeal; acestor taxe li s'a adaus în același timp, 9 % cu titlul de taxă pentru degrevarea solului.

Pentrucă însă, factorii luați din arătările cadastrului anterior anului 1850, ca bază a calculului pentru stabilirea venitului net, — de pildă sistemul economic, salariile, mijloacele de transport, — suferiseră foarte însemnate modificări, trebui să se procedă neapărat la o nouă evaluare a bunurilor și veniturilor în raport cu situația și împrejurările. Legea VII din 1875 fu votată cu scop de a se dă o largă satisfacție acestor exigențe.

Ținând seamă pe deoparte, de greșelile făcute cu înscrierea terenurilor în tabelele vechiului cadastru, iar pe de alta, de schimbările survenite în diferitele ramuri de culturi în legătură cu care se găseau afectate terenurile arabile, numita lege dispune ca evaluările cadastrale să fie în primul rând revăzute și îndreptate din acel punct de vedere, iar în al doilea rând că, începând cu anul 1876 și până la desăvârșirea noului cadastru, impozitul fonciar să aibă ca bază lucrările de rectificare.

Această lege nu mai ține seamă de sistemul evaluărilor comunale, pe care de altfel, îl desființează cu totul, sistem care păcătuește prin disproporțiunile prea mari între veniturile nete cadastrale din diferitele provincii, adoptând sistemul evaluărilor pe comitate.

Renta fonciară a fost stabilită, după cercetarea și studiul factorilor cari o influențează și pentru fiecare ramură de cultură în parte, pe comitate sau grupuri de comune prezentând o oarecare omogenitate economică. In fiecare grup de clasificări, terenurile sunt repartizate după calitate, în opt categorii sau chiar mai multe. Venitul net al acestor categorii diferite a fost fixat de către comisiunile instituite pe provincii și comitate, compuse din reprezentanții proprietarilor interesați în cauză și agenții-experți ai Statului, iar, în ultimă instanță, decătră Comisia Națională pentru stabilirea impozitului fonciar.

Aceste diferite comisiuni contribuiră într'o largă măsură la asigurarea evaluării proporționale a venitului fonciar net, căci comisiunile pe provincii au stabilit, fiecare în circum-

scripția ei, o proporțiune convenabilă, revizuită apoi de către comisiunile județene instituite pentru patru sau cinci comitate, în timp ce Comisiunea Națională pentru impozitul fonciar, datorită bunei sale organizațiuni, care coprindea pe reprezentanții tuturor comitatelor, ca și experienței în materie a delegaților săi ambulanți, era în măsură să controleze evaluarea proporțională a diferitelor încasări provenite din veniturile cadastrale nete, servind ca bază impozitului fonciar, și de a asigura astfel repartițiunea echivalentă și justă a sarcinelor publice.

Pentru a calculă venitul fonciar net, s'a luat ca factor determinant producția pământului, prețul producției și cheltuelile necesitate cu exploatațiunea. Producția pământului a fost evaluată după recolta din ultimii ani cari au precedat legea din 1875 (10 pentru terenurile arabile și 15 pentru vii); prețul productelor, afară de lemn, după prețurile mijlocii din cei șase ani cari precedară aceeași lege (adică 1867–1872) stabilindu-se astfel o proporție de 20%; prețul lemnului, după prețurile mijlocii ale perioadei de douăzeci de ani (1855–1874), și în sfârșit, salariile și prețul materialelor, după mijlocia celor din urmă șase ani, premergători legislației, adică 1867–1872.

După stabilirea diferitelor clase și calități conform cu principiile arătate mai sus, fură desenate pentru fiecare din ele, terenuri-tip, atât în cuprinsul comunelor cât și în acela al comitatelor; pământurile fură apoi clasate după aceste terenuri-tip, ținându-se seamă de întrebuințarea și producția lor.

Legea fundamentală din 1875 și mai apoi legea XLII din 1881, care o modifică în parte pe cea dintâi, veghiază ca terenurile devenite productive în urma lucrărilor de irigație foarte costisitoare, să beneficieze de o scutire provizorie de impozite sau să se țină seama de această circumstanță la evaluarea venitului lor net. Dar cum dificultățile de ordin tecnic împiedicau ca cheltuelile extraordinare necesitate de acele lucrări, să fie precizate pentru terenurile care erau cuprinse în Societățile pentru regularea cursului apelor, prin legea din 1881 se luă dispoziținea ca acestor Societăți să le fie restituită anual o sumă oarecare din impozitele plătite, corespunzând cu 8% din capitalul angajat pentru lucrări și cheltuelile de întreținere; acești bani li se înlesneau cu titlul de spese pentru economii, care nu erau însă provenite de la beneficiile nete cadastrale.

Mai târziu, renta capitalului fiind micșorată, legea a XXIX din 1889, menținând principiul restituțiunii, luă însă

dispoziţiunea ca să nu se mai calculeze beneficiul capitalului investit de societăţi decât numai cu 5% stipulând că rambursările nu trebuiau să depăşească mai mult de 80% din impozitul efectiv.

După această dispoziţiune, Societăţile pentru regularea apelor beneficiară de o restituire de impozite, corespunzând, în cifră rotundă, la suma de 6.500.000 fiorini din venitul cadastral net.

Printre dispoziţiunile legei VII din 1875 asupra impozitului fonciar, este locul să indicăm aci şi pe aceea care asigură invariabilitatea venitului cadastral net stabilit prin simplă înţelegere după reclamaţiunile individuale, afară de anumite cazuri prevăzute, până atunci când o nouă reglementare a impozitului fonciar va fi întreprinsă pentru întreg teritoriul ţării. Cazurile cele mai importante în practică, în care venitul cadastral net poate să sufere o modificare oarecare, se întâlnesc atunci când, pe teritoriul unei comune, a fost efectuată, fie o operaţiune de comassare, fie o măsurătoare cadastrală; în aceste împrejurări trebue să se procedeze la o nouă evaluare a venitului cadastral, conform cu situaţia reală în care au fost puse parcelele terenului, însă ţinându-se seamă de porţiunile de teren luate ca tip, ca şi de diferitele trepte stabilite deja, ale venitului cadastral net.

Legea XXII din 1885 precizează modalităţile după care trebue să se facă înregistrările relative survenite în baza impozitului fonciar. Această îndatorire este lăsată în sarcina organelor Statului, ca de pildă: lucrările noului cadastru să fie executate după operaţiunile de arpentaj, de către inspectorii cadastrali, lucrările cadastrului combinate cu comassarea proprietăţilor din regiunea transilvăneană, trecute la Direcţia cadastrului din Cluj şi în fine, alte lucrări relative la controlul impozitului fonciar, cu care sunt însărcinaţi agenţii şi inspectorii cadastrului.

Impozitul fonciar este în Ungaria un impozit «contingentar».

Legea XL din 1881 l-a fixat pentru întreg Statul ungar, a 29 milioane de fiorini, plus 11 milioane fiorini pentru taxa degrevării solului, în care nu se cuprinde însă şi Croaţia-Slavonia; dar, mai înainte ca lucrările pentru repartiţia acestei sumi să fi fost terminate, legea XLVI din 1883, îl micşoră cu 3 milioane fiorini, fixând contingentul impozitului fonciar la 26 milioane fiorini, şi autorizând Ministerul de finanţe să perceapă, cu titlul de impozit fonciar, atâta la sută, corespunzând acelei sume.

Pe această bază, impozitul fonciar este fixat astăzi la

17.1 %, iar taxa pentru degrevarea solului la 8.4 %, adică în total la 25.5 % din venitul net.

Printre lucrările relative la impozitul fonciar, se găsește și arpentajul cadastral. Din cele 5640 leghe pătrate care constituesc suprafața totală a Ungariei, au fost măsurate, în răstimpul dela 1856 la 1894, un număr de 4117 leghe, adică 73 %.

In ceeace privește rezultatele financiare ale acestei măsurători, ele constă în aceea că impozitul pământului a fost în chip simțitor micșorat în urma nouei revizuiri. Inainte de aplicarea contingentului actual, el se ridica, socotită fiind și taxa pentru degrevarea solului, la 38—39 milioane fiorini; după 1885 însă, încasările Statului reprezintă pentru această ramură, suma de 35 milioane fiorini.

In rezumat deci, impozitul pe pământ se plătește pentru orice teren folosit, cu excepția drumurilor, târgurilor, locurilor de casă și curte, fântâni, cimitire și pepiniere școlare.

Sunt scutite de impozit pe timp de 15 ani acele terenuri care numai în urma unor cheltueli speciale extraordinare pot fi folosite, de 3 până la 6 ani, terenurile coloniștilor, pe timp de 6 pânăla 10 ani viile plantate, și, în sfârșit, pe timp de 20 pânăla 40 de ani, terenurile împădurite.

Mărimea acestor impozite este de 20 % din venitul cadastral.

Impozitul proprietății imobiliare.

Al doilea impozit, care atinge proprietatea imobiliară, impozitul pe case, este unul din categoriile de impozite ungare, care au fost cele mai puțin modificate.

După legea din 1868 (modificată de cea din 1910), ale cărei dispoziții fundamentale sunt încă în vigoare, obiectul acestui impozit îl formează renta netă a imobilelor. El este de două feluri: impozitul pe chirii, și impozitul zis «pe clase».

Casele care nu sunt locuite decât vremelnic, nu sunt impuse la dări. Dacă comuna are peste 15.000 locuitori, atunci se plătește un impozit de 14 % din chirie, și sub 10.000 de locuitori 9 %, dela 10.000—15.000 locuitori 11 %.

Comunele, care n'au case închiriate, în afară de raza lor, case care sunt la o depărtare de 1 km. de comună (case de gospodărie, de vară, băi și instalațiuni industriale), sunt împărțite în 10 clase cu 3 tarife de dare, după mărimea caselor.

Sunt supuse la plata impozitului pentru chirii:

a) Toate casele de locuit, ori unde ar fi situate;

b) Casele și părți din acele case care sunt locuite de către proprietarul lor, în orașele și comunele în care mai puțin de

umătate din imobilele existente sunt date cu chirie, adică acolo unde impozitul asupra chiriilor în general este pus în aplicație.

Obiectul impozitului asupra chiriilor este format fie de venitul brut, fie — acolo unde impozitul pe chirii în general este aplicat, — din valoarea locativă stabilită prin comparație cu părțile neînchiriate, și ținându se seamă de cheltuelile de întreținere și amortismente.

Această definițiune a fost complectată prin legea XLVI din 1883, care a stabilit că venitul brut cuprinde: chiria, sumele percepute pentru apă, canal, gunoi, lumină și altele, precum și cheltuelile de reparațiune și transformațiune achitate de către locatar și puse în contul chiriei.

Cu titlul de cheltueli de întreținere și amortisment, se scade din venitul brut, în virtutea legei din 1883: 20% la Budapesta, — în loc de 15%, — 25% în localitățile supuse impozitului asupra chiriilor, și 30%, ca mai înainte, în celelalte părți ale țării.

Taxa de impozit asupra chiriei era fixată în 1868 la 24% pentru Budapesta, 20% pentru localitățile supuse la impozitul asupra chiriilor în general, și 16% pentru alte localități; mai târziu, în 1883, ea a fost redusă prin dispozițiunile legei XLVI, la 22% pentru Budapesta.

Contrariu impozitului asupra chiriilor, impozitul pe clase nu s'aplică decât unei părți din locuințele propriu zise, adică odăilor și prăvăliilor.

In loc de a se fixă valoarea locativă, sarcinile de impozit sunt stabilite în acest caz după numărul pieselor locuite.

In 1868 nu există decât o singură asemenea sarcină; astăzi însă sunt trei categorii în acest fel, variind după caracterul localității, și după împrejurarea dacă mai mult sau mai puțin de o treime din locuințe sunt închiriate sau nu.

Până în 1883, impozitele pe imobile erau fixate în fiecare an. Dela intrarea în vigoare însă a legei XLIV din același an 1883, ele fură fixate odată pentru un period de trei ani. Impozitul pe chirii a fost stabilit, luându-se ca bază venitul anului precedent epocei de impunere, ceeace simplifică foarte mult lucrările și sarcinile Administrațiunei, dar nu corespunde deloc principiilor unei drepte și echitabile impuneri.

Construcțiunile sau imobilele întrebuințate pentru serviciile publice, sunt scutite de impozite. Unele scutiri temporare au fost acordate atât de legea asupra impozitelor cât și de alte legi speciale, cu scopul de a se favoriză desvoltarea și înfrumusețarea orașelor sau a se înlesni ridicarea de construcțiuni pentru interesul public.

In timpul ultimilor decenii, impozitele pe case au produs în mijlociu, cam 13 milioane de fiorini anual. Această sumă se găsește însă într'o continuă creștere, datorită faptului că numărul construcțiunilor din orașe, a crescut deasemenea foarte mult.

Impozite personale.

Legile relative la impozitele asupra salariilor și asupra rentei capitalului mobiliar, sunt în vigoare dela anul 1875. Dispozițiunile lor fundamentale au fost luate în chiar epoca de absolutism pentru organizația interioară a Statului ungar, și ele decurg din principiile care au călăuzit pe legiuitorii asupra impozitului pe venitul personal sau a impozitului pe atunci aplicat în ceeace privește venitul în genere.

Impozitul pe venit personal, sau impozitul personal, cum i-se spune în practica vulgară, menținut prin legea XXIV din 1868, avea caracterul unui impozit pe cap de om; după importanța și natura venitului, el se divideà în trei clase, adică:

a) prima clasă cuprindea salariile inferioare (servitorimea și muncitorii angajați într'o întreprindere oarecare, cu un salariu de 80 coroane lunar), și care nu erau supuse la alte contribuțiuni;

b) a doua clasă cuprindeà lefurile regulate și salariile rezultând din ocupații industriale;

c) a treia clasă cuprindeà ramurile de activitate individuală influențând asupra rentei pământului, caselor sau capitalului (comercianții, arendașii, industriașii, avocații, medicii, inginerii, etc.), socotite după diferitele trepte proporționale cu totalul impozitelor directe percepute în anul precedent.

Contribuabilii supuși la impozitul cuprins în a doua clasă, asupra venitului personal, trebuiau, pelângă acesta, să mai achite și impozitul perceput asupra acelui venit. Pentru a fi ușurați în parte de greutatea acestei duble sarcini, s'a convenit ca, la stabilirea celui de-al doilea impozit, să se ție totdeauna seamă de cel dintâi.

Aplicațiunea tecnică a acestui procedeu dădu loc la numeroase complicațiuni, care nu putură să fie înlăturate decât printr'o nouă lege, — cea de a VIII, din 1873, — care suprimă a doua clasă de impozite asupra venitului personal; întrucât privește pe cea de a treia clasă, ea fu transformată, — pentru indivizii supuși și la impozitul pe pământ, pe case, capital sau rentă, ca și pentru funcționarii din fabrici, comerț, mine sau industrie, cari plătesc mai mult de 40 fiorini pe an, — într'un impozit adițional echivalent cu 4% din totalul

impozitelor directe achitate de ei în timpul exercițiului financiar antemergător.

Impozitul menținut prin legea XXVI din 1868 nu era decât cu numele un impozit pe venit și păcătuia printr'o lipsă totală de criteriu în impunerea subiectivă; într'adevăr, el nu se întindeà asupra tuturor veniturilor individului sau obiectului impus, ci asupra acelora dintre venituri care proveneau din alte surse decât pământul și casele, și se divizà în trei clase, după cum urmează:

a) prima clasă cuprindeà veniturile provenind dela profesiile libere, comerț, industrie, fabrici, domeniile Coroanei, mine, închirieri sau arendări, și, în general, dela ocupațiuni care asigură un beneficiu, oricare ar fi caracterul obiectului impus, fie el persoană fizică sau morală;

b) a doua clasă cuprindeà impozitul pe lefurile fixe;

c) a treia clasă de impozite se aplicà venitului capitalului, rentelor și economiilor în depozit.

Nu există minimum decât pentru impozitele de a treia clasă, și suma aceasta minimală erà fixată la 315 fiorini.

Taxa de impunere erà de 10% pentru clasa I și III, afară de anumite ramuri din exploatațiunea minieră, care fiind privilegiate, achitau 7%. In cea de a doua clasă, — cu excepțiunea indemnizațiilor de chirie, scutite de orice taxă, — plățile fixe erau supuse la un impozit care creșteà progresiv dar în chip foarte moderat, începând cu 1%.

Venitul impus erà calculat după mijlocia ultimilor trei ani, pentru prima clasă, în afară însă de tot ceeace privește minele, pentru care, — ca și la clasa II și III, — impozitul se bazà pe venitul anului imediat antemergător, mărturisit de contribuabilul însuși.

Pentru stabilirea acestui impozit se formau comisiuni din sânul contribuabililor, ale căror lucrări însă, puteau fi controlate, în urma unei reclamațiuni, de o comisiune specială, care decideà în ultimă instanță. Interveniiunea Ministerului de finanțe nu erà cerută decât atunci, când asupra venitului în chestiune există nesiguranța dacă el trebue să fie sau nu impus, și anume în ce clasă să fie repartizat. In vederea unor asemenea nedumeriri, legea prevedea oarecari mijloace pentru corectarea erorilor, dând putința organelor în drept ca să controleze pânăla ce punct sunt apropiate de adevăr cifrele indicate, și să stabilească astfel impozitul într'o măsură cât mai dreaptă, atunci când s'ar fi făcut comisiunei, mărturisiri false.

Pornind dela aceste precedente, oamenii de guvern s'au

gândit că e necesar să se elaboreze unele modificări legii ceeace se și făcu în 1875, prin niște dispoziții care sunt și azi în vigoare; aceste noui dispoziții își propuneau ca prim scop de a stabili în chip cât mai distinct diferitele categorii de impozite, pe când, pe de altă parte, nu mai puțin importantă, de a lucrà la sporirea veniturilor Tezaurului în măsura în care o permiteà situația financiară de pe atunci.

Mai întâi fu reglementat impozitul pentru întreprinderile și societățile puse sub controlul Statului, căci erau cuprinse pânăla acea dată în prima clasă de impozite pe venit.

In același timp exploatațiunile miniere fură scoase din această clasă, și impozitul lor fixat printr'o lege specială.

In ceeace privește întreprinderile și societățile puse sub controlul Statului, s'a pornit dela principiul că aceste instituțiuni trebue să plătească impozit nu numai pentru beneficiile rezultate de pe urma întreprinderii, dar chiar pentru dividendele plătite acționarilor sau membrilor din consiliile de administrație, cari nu mai erau supuși în această calitate la vreun alt impozit particular. Venitul, astfel determinat, fu, ca și în trecut, stabilit prin mijlocia celor trei ani precedenți; taxa de impozit fu menținută la 10 %.

Legea indică de asemenea dacă este sau nu locul să se stabilească asupra unui venit o dare și specifică care anume sunt cheltuelile ce trebuesc considerate ca cheltueli de exploatațiune. Asociațiunile zise de ajutor mutual, beneficiază într'o anumită măsură și numai în unele condițiuni, de o reducere de impozit asupra sumelor plătite membrilor lor, pânăla o concurență de 6 %.

Legea specială asupra impozitului pe întreprinderile și exploatațiunile miniere, nu face deosebire în ceeace privește faptul dacă acestea sunt obligate sau nu să dea socoteală în mod public de situațiunea lor financiară. Taxa de 7% n'a fost menținută decât pentru minele de cărbuni, pe când pentru celelalte categorii fu redusă la 5 % afară de puțurile și săpăturile de mică importanță, care, formând întreprinderi independente, plătesc 10 %.

Venitul este calculat pe baza rentei trienale mijlocii, și legea enumără toate cazurile în care anumite cheltueli trebuesc considerate ca spese de exploatațiune.

Din impozitul pe venit cuprins în categoria impozitelor de a treia clasă, legea XXII din 1875 creă un impozit special asupra profitului capitalului și asupra rentelor, care se aplică în general, tuturor veniturilor ce sunt sau nu supuse unei alte dări către Stat.

De asemenea, în afară de veniturile provenite din angajarea interesată a capitalurilor într'o întreprindere oarecare, acest impozit se aplică mai ales veniturilor provenind de la imobile — terenuri sau construcțiuni — situate în streinătate, precum și veniturilor societăților anonime streine, afară numai dacă aceste venituri n'au fost supuse deja la taxele legale de către un alt Stat, care observă, în această privință, principiul reciprocității față de Ungaria.

După prevederile legei XXV din 1875, instituțiunile de credit trebuiau să plătească, în loc de un impozit asupra depunerilor, o taxă de timbru în raport cu depunerile pentru economie, și care echivală cu 3 % din beneficiile plătite depunătorilor sau adăugite la capital. Dar legea VII din 1883 desființă această dispoziție și reveni la impozitul de 10 % asupra depunerilor spre economie.

Impozitul profesional e împărțit în 4 clase. Clasa I cuprinde servitorimea și muncitorii angajați într'o gospodărie sau într'o întreprindere oarecare, dacă salarul lor nu trece peste 80 cor. lunar. Cei cari au peste 80 cor. salar lunar, se taxează după tarifele clasei a IV. Cei din clasa primă plătesc o dare de 6 cor. dacă munca o fac cu brațele, și 12 cor. dacă o fac cu ajutorul vitelor, cai sau boi.

In clasa II sunt trecuți, cei cari pe lângă salarul lor ca muncitori, mai au să plătească vre-o dare de pământ sau casă și darea lor variază între 2 și 8 cor.

De clasa III aparțin toți comercianții, arendașii, industriașii, avocații, medicii, inginerii, ș. a., cu un cuvânt acei cari n'au salar lunar și plătesc după legea din 1911, un impozit de venit, specificat mai în urmă.

De clasa IV aparțin toți funcționarii salariați, cari au peste 80 cor. salar lunar (fără bani de locuință, diurne, etc.). Pentru funcționarii de bancă sau cooperative, darea e obligată a o plăti institutele. Tariful de dare e următorul [1]).

| | | |

Pe 2.800	cor.	salar	anual	. . . . .	46	cor.	dare
„ 3.000	„	„	„	. . . . .	50	„	„
„ 3.200	„	„	„	. . . . .	56	„	„
„ 3.400	„	„	„	. . . . .	62	„	„
„ 3.600	„	„	„	. . . . .	68	„	„
„ 3.800	„	„	„	. . . . .	74	„	„
„ 4.000	„	„	„	. . . . .	80	„	„
„ 4.200	„	„	„	. . . . .	86	„	„
„ 4.400	„	„	„	. . . . .	92	„	„
„ 4.600	„	„	„	. . . . .	98	„	„
„ 4.800	„	„	„	. . . . .	104	„	„
„ 5.000	„	„	„	. . . . .	110	„	„
„ 5.200	„	„	„	. . . . .	118	„	„
„ 5.400	„	„	„	. . . . .	126	„	„
„ 5.600	„	„	„	. . . . .	134	„	„
„ 5.800	„	„	„	. . . . .	142	„	„
„ 6.000	„	„	„	. . . . .	150	„	„
„ 6.200	„	„	„	. . . . .	160	„	„
„ 6.400	„	„	„	. . . . .	170	„	„
„ 6.600	„	„	„	. . . . .	180	„	„
„ 6.800	„	„	„	. . . . .	190	„	„
„ 7.000	„	„	„	. . . . .	200	„	„
„ 7.200	„	„	„	. . . . .	212	„	„
„ 7.400	„	„	„	. . . . .	224	„	„
„ 7.600	„	„	„	. . . . .	236	„	„
„ 7.800	„	„	„	. . . . .	248	„	„
„ 8.000	„	„	„	. . . . .	260	„	„
„ 8.200	„	„	„	. . . . .	274	„	„
„ 8.400	„	„	„	. . . . .	288	„	„
„ 8.600	„	„	„	. . . . .	302	„	„
„ 8.800	„	„	„	. . . . .	316	„	„
„ 9.000	„	„	„	. . . . .	330	„	„
„10.000	„	„	„	. . . . .	410	„	„

Impozitul pe venit se plăteşte pentru orice izvoare de venit care rezultă din pământ, casă, întreprinderi comerciale şi industriale, capital, etc. (Excepţie fac unele venituri stabilite prin legile din 1899 XLIV, 1907 III, 1889 XXX, 1896 V, 1897 XXXII şi 1898 XXIII).

Tariful acestor dări e următorul [1]):

Dela	800— 900	cor.	venit	anual	. . . . .	5	cor. dare
„	900—1.000	„	„	„	. . . . .	6	„ „
„	1.000—1.100	„	„	„	. . . . .	7	„ „
„	1.100—1.200	„	„	„	. . . . .	8	„ „
„	1.200—1.300	„	„	„	. . . . .	9	„ „
„	1.300—1.400	„	„	„	. . . . .	10	„ „
„	1.400—1.500	„	„	„	. . . . .	11	„ „

1) I. şi I. Enescu: *Op citat*, pag. 179.

Dela	1.500—	1.600	cor.	venit anual	. . . . .	38	cor.	dare
,,	1.600—	1.700	,,	,,	. . . . .	12	,,	,,
,,	1.700—	1.800	,,	,,	. . . . .	14	,,	,,
,,	1.800—	1.900	,,	,,	. . . . .	16	,,	,,
,,	1.900—	2.000	,,	,,	. . . . .	18	,,	,,
,,	2.000—	2.200	,,	,,	. . . . .	20	,,	,,
,,	2.200—	2.400	,,	,,	. . . . .	23	,,	,,
,,	2.400—	2.600	,,	,,	. . . . .	26	,,	,,
,,	2.600—	2.800	,,	,,	. . . . .	30	,,	,,
,,	2.800—	3.000	,,	,,	. . . . .	34	,,	,,
,,	3.000—	3.200	,,	,,	. . . . .	44	,,	,,
,,	3 200—	3.400	,,	,,	. . . . .	50	,,	,,
,,	3.400—	3.600	,,	,,	. . . . .	56	,,	,,
,,	3.600—	3.800	,,	,,	. . . . .	62	,,	,,
,,	3.800—	4.000	,,	,,	. . . . .	68	,,	,,
,,	4.000—	4.400	,,	,,	. . . . .	76	,,	,,
,,	4.400—	4.800	,,	,,	. . . . .	86	,,	,,
,,	4.800—	5.200	,,	,,	. . . . .	96	,,	,,
,,	5.200—	5.60	,,	,,	. . . . .	112	,,	,,
,,	5.600—	6.000	,,	,,	. . . . .	128	,,	,,
,,	6.000—	6.600	,,	,,	. . . . .	144	,,	,,
,,	6.600—	7.200	,,	,,	. . . . .	160	,,	,,
,,	7.200—	7.800	,,	,,	. . . . .	186	,,	,,
,,	7.800—	8 400	,,	,,	. . . . .	212	,,	,,
,,	8.400—	9.000	,,	,,	. . . . .	238	,,	,,
,,	9.000—	9.800	,,	,,	. . . . .	264	,,	,,
,,	9.800—	10.600	,,	,,	. . . . .	290	,,	,,
,,	10.600—	11.400	,,	,,	. . . . .	316	,,	,,
,,	11.400—	12.200	,,	,,	. . . . .	344	,,	,,
,,	12.200—	13 000	,,	,,	. . . . .	376	,,	,,
,,	13.000—	14.000	,,	,,	. . . . .	420	,,	,,
,,	14.000—	15.000	,,	,,	. . . . .	450	,,	,,
,,	15.000—	16.000	,,	,,	. . . . .	490	,,	,,
,,	16.000—	17.000	,,	,,	. . . . .	530	,,	,,
,,	17.000—	18.000	,,	,,	. . . . .	570	,,	,,
,,	18.000—	19.000	,,	,,	. . . . .	610	,,	,,
,,	19.000—	20.000	,,	,,	. . . . .	650	,,	,,
,,	20.000—	22.000	,,	,,	. . . . .	730	,,	,,
,,	22.000—	24.000	,,	,,	. . . . .	810	,,	,,
,,	24.000—	26.000	,,	,,	. . . . .	890	,,	,,
,,	26.000—	28.000	,,	,,	. . . . .	970	,,	,,
,,	28.000—	30.000	,,	,,	. . . . .	1.050	,,	,,
,,	30.000—	32.000	,,	,,	. . . . .	1.130	,,	,,

Printre rețetele bugetare și încasările de toată categoria, ale Statului ungar, figurează de asemenea, ca provenind dela impozitele directe, veniturile rezultate din dările asupra transporturilor pe căile ferate și pe apă, veniturile rezultate din impozitele asupra portului armelor, dreptului de vânătoare, din taxa de scutire de serviciu militar plătită de indivizii dispensați de serviciul activ și destinată printr'o lege specială unui scop anumit.

Impozitul pe dobânzi și rente îl plătesc toți aceia cari au vre-un titlu de rentă, pentru împrumuturi date în țară și streinătate.

Dacă venitul sau dobânda nu trece peste 630 coroane, se plătește 5 %; peste 630 coroane se plătește de regulă 10 %.

Impozitul pe arme și vânat plătesc toți aceia cari țin o armă și se folosesc de ea, adică: pentru o pușcă cu o țeavă se plătește 2 coroane, cu 2 țevi 4 coroane. Dreptul de vânat pe an e de 24 coroane, iar o permisie numai pentru 30 zile, 12 coroane.

Impozitul pe câștig se plătește pentru toate câștigurile la loterie și lozuri, și anume 10 %.

Cei neapți pentru serviciul militar, scutiții și reformații, ca și cei plecați din țară, plătesc de asemenea un impozit. Această dare se percepe timp de 12 ani, și se socotește după impozitul pe pământul sau venitul contribuabilului. Ea variază dela 6 pânăla 240 coroane anual.

Impozitele indirecte.

Sursa dela care provin cele mai multe venituri ale Statului ungar, deci cea mai însemnată, este aceea a contribuțiunilor indirecte.

Rezultatele financiare ale acestei surse prezintă și în Ungaria, ca și în alte țări din Europa, aceeași desvoltare istorică. Pe când ici și colo impozitele directe, afară de unele mici excepțiuni, constituesc impozite asupra rentei, și pe când impunerea venitului individual sau a capacității economice a contribuabilului, — ținta tuturor legislațiilor financiare din țările civilizate, — n'a putut să fie introdusă decât încet și cu mari sacrificii și lupte politice, desvoltarea contribuțiunilor indirecte, care consistă în utilizarea lor cât mai intensivă, poate să se efectueze, și se efectuiază chiar în mod real, fără o prea mare stăruință, și, mai ales, fără vreun pericol serios pentru forțele vii economice, când urcarea taxelor nu se face prea repede și preà brusc.

Această utilizare, din ce în ce mai intensivă, poate fi totuși împiedicată și aruncată înapoi, în general, de trei factori: de creșterea naturală rezultând din sporirea populației și a bogăției țării, de îmbunătățirea continuă a administrațiunii în sensul

de a împiedică cât mai mult cu putință ca să nu fie săvârșite fraude și alte contravențiuni la legea monopolului, care ar prejudicià serios interesele Statului, și, în sfârșit, de dispozițiunile legislative, având de scop perfecționarea sistemului impozitului, cu ajutorul progreselor făcute de tecnica și știința financiară, în același timp cu ridicarea taxelor asupra contribuțiunilor.

La acești trei factori, se adaugă un al patrulea, creat de condițiunile speciale ale Ungariei, factor care exercită o mare influență asupra rezultatelor financiare date de contribuțiunile indirecte, și care se poate definì astfel: înțelegerea permanentă dintre Ungaria și Austria cu privire la teritoriul unitar de consumațiune, și mai ales la modul de descărcare între cele două State, a rețetelor fiscale.

Este, de sigur, foarte greu să se determine cu preciziune partea de merit ce revine fiecăruia din acești factori, în procesul creșterii și desvoltării rețetelor fiscale, căci perioada în care și-au găsit aplicațiunea, rămâne, oricum, prea scurtă pentru o atare operațiune.

Totuși, printre diferitele impozite asupra consumațiunii, se găsește unul, — acela asupra cărnii de măcelărie, — care lăsă putința să se tragă oarecari concluziuni cu privire la aceste rețete; dar, chiar și în acest caz, nu se poate constată decât efectele primilor doi factori indicați, — creșterea rețetelor corespunzând sporirii populației și bogăției, și îmbunătățirii aparatului de funcționare administrativ.

Impozitele pe consum.

In economia Statelor moderne, centrul de gravitate al rețetelor fiscale, tinde, în general, să treacă dela impozitele directe, asupra cărora se fixase dintru început, la impozitele pe consum.

In țările occidentale, încasările provenind dela acestea din urmă, reprezintă 60–70%; în Anglia de pildă, ele reprezintă mai mult de 80% din totalul rețetelor fiscale. In Ungaria, încasările fiscului se împărțeau înainte de 1894, în 55% provenind dela impozitele directe, și 45% dela contribuțiunile indirecte (plus monopolurile); după 1894 însă, proporțiunea s'a răsturnat, și impozitele directe nu mai

figurau în reţetele totale decât cu 41 %, pe când cele indirecte, cu 59 %.

Ne putem face o idee generală despre înfăţişarea şi situaţia acestor impozite, numite şi impozite pe consumaţiune, din următorul tablou, care arată felul cum se subdividea în 1894, grupul de impozite de care ne ocupăm:

1.	Impozit pe alcool	74.921.000
2.	Dreptul de control	418.000
3.	Impozitul pe bere	8.824.000
4.	» » zahăr	49.824.000
5.	» » uleiuri minerale	14.447.000
6.	» » consum de carne	8.816.000
7.	» » vin	20.090.000
8.	» » bere	18.576.000
9.	» » debitele de alcool	23.028.000
10.	» » dreptul de vânz. al băuturilor	4.015.000
11.	Alte încasări	637.000
	Total	223.576.000

Pentru sare şi tutun, impunerea către Stat se efectuiază subt formă de monopol.

Dela 1889 încoace, debitul alcoolului, vinului şi al berei, constitue de asemenea un monopol al Statului, şi vinderea în detaliu a acestor băuturi este supusă autorizaţiunii organelor financiare, care acordă un permis numai în schimbul achitării unor anumite taxe şi numai în condiţiuni determinate.

Loteriile sunt, ca şi băuturile spirtoase, reglementate după principiul monopolului, şi în sensul că organizarea de jocuri de loterie, nu este permisă decât în urma unei licenţe liberate de autoritatea în drept; această dispoziţiune acordă Statului putinţa de a încasă noui impozite asupra lozurilor (10 % asupra sumei cuprinse în planul de tiraj sau asupra valoarei lozurilor). Una din formele acestui monopol este jocul zis de mică loterie, rămăşiţă a timpurilor trecute, care nu convine deloc economiei Statelor moderne, dar care nu poate fi suprimat decât cu încetul, mai ales că el trebue înlocuit printr'o altă ramură de venituri; monopolul loteriilor aduce Statului, în mijlociu, un profit brut de 7.000.000 cor., şi 3.500.000 cor. profit net.

Monopolul sării.

Cel mai vechiu dintre impozitele indirecte percepute sub formă de monopol, este acela al sării; el datează de pe timpul regilor din familia lui Arpad.

Producțiunea sării și vânzarea ei în cantități mari prin intermediul antrepozitelor naționale sau al negustorilor angrosiști, formează un drept excluziv al Statului.

Această sursă de venituri este alimentată de imensele saline aparținând Statului. Până la 1876, prețul sării pentru cantitățile mari, varia, după distanțe, între 5 și 7.32 fiorini quintalul vienez. După 1876, o lege specială a fixat prețul fundamental la locul de producțiune, la 9 fiorini și 50 crăițări suta de kilograme, pentru sarea de bucătărie, preț în care se cuprind și cheltuelile de producțiune și transport. Pentru unele părți ale țării, atât în trecut cât și astăzi chiar, sunt fixate prețuri de favoare; mai mult încă, Ministerul de finanțe este autorizat să vânză sarea destinată industriei pe prețuri excepțional de reduse și subt un anumit control. Tezaurul Ungariei exportă de asemenea acest aliment, servindu-se de intermediari; dar acest comerț n'a luat până acum proporțiuni mai însemnate, cu toate că sarea de pe teritoriile locuite de Români este de o calitate superioară, atât prin compușii săi chimici, cât și prin coloarea sa de o rară puritate.

Dela restabilirea Constituției și până astăzi, această sursă de câștig se prezintă într'un progres, încet realizat e adevărat, dar continuu.

Monopolul tutunului.

Dintre toate monopolurile Statului ungar, acela al tutunului este cel mai important, atât din punct de vedere financiar, cât și din punct de vedere economic.

Acest monopol se întinde asupra întregei producțiuni de tutun, asupra confecțiunii derivatelor, ca și asupra vânzării sale. Tutunurile streine și derivatele acestora nu pot fi importate decât în urma unei autorizațiuni speciale, acordată în schimbul plății unei taxe, independent de obligațiunile față de legile vamale.

Importanța economică a monopolului tutunurilor consistă, pe deoparte în producțiunea acestei plante pe o întindere supusă în mod permanent controlului fiscului, iar pe de alta, în ocupațiunea industrială a unui mare număr de lucrători

de ambele sexe, întrebuințați la confecționarea derivatelor tutunului.

Intinderea cultivată cu tutun scade totuși pe fiecare an, mai ales dela 1888 încoace, epocă la care această suprafață reprezintă 87.396 jugăre cadastrale. Această diminuare se explică prin aceea că Regia austriacă, posedând mari rezerve, rămase neconsumate din anii precedenți, a recurs la producțiunea ungară într'o măsură pe atât de neînsemnată, pe cât de largă a fost aceea în care multe provincii din Austria s'au devotat cultivării tutunului, fără a mai socoti faptul că actuala întindere cultivată cu tutun poate satisface toate necesitățile Regiei ungare.

Incă din primele începuturi ale erei constituționale, încasările monopolului tutunurilor se prezintă cu o creștere, ca să zicem astfel, constantă. Până la 1888, această creștere nu se ridică la prea mari proporțiuni, ba chiar, anumiți ani — trei la număr — s'au încheiat cu un minus foarte simțitor față de rezultatele exercițiului precedent. Dar după intrarea în vigoare a dispozițiunilor legale, relative la împiedicarea fraudelor și pedepsirea contravenienților, ca și la urcarea în chip moderat a prețului pentru diferitele derivate ale tutunului, încasările acestui monopol crescură într'o foarte însemnată măsură față de trecut. Datorită circumstanțelor enumărate mai sus, aceste încasări sporiră dela 22.600.000 fiorini, cât erau în 1888, la 24.600.000 fiorini în 1889 și la 28.000.000, în 1890.

In 1894 ele reprezentau un beneficiu net de 28.300.000 fiorini, față de 53.200.000 fiorini, suma la care se ridicaseră încasările brute. Și tot așà, venitul din tutun a mers crescând până în prezent; în 1910, el s'a urcat la 80.000.000 cor. net.

Această deosebire dintre rezultatele brute și cele nete, se explică ușor, dacă ținem seamă de faptul că, se cheltuesc mereu sume pentru cumpărare de tutunuri indigene și streine (foi de tutun din Orient și din Asia, ca și derivate și semiderivate de tutunuri streine) necesare manufacturilor, și dacă, în aceeași măsură, s'ar ține seamă și de alte numeroase cheltueli care sunt necesitate de buna preparațiune a tutunurilor și confecționarea derivatelor lor.

Cea mai întinsă cultură de tutun se face în regiunea de dincoace de Tisa, și mai cu deosebire în comitatele: Bihor, Sătmar, Sălagiu, Arad, Timiș, Torontal și Murăș-Turda.

Pentru prelucrarea tutunului și transformarea lui în țigări, țigarete, etc., Statul are 4 manufacturi, și anume: în Timi-

șoara, Cluj, Sân-Giorgiul-Săcuesc și Elisabetopol. Cantitățile de tutun lucrate în aceste fabrici sunt:

	Cluj	Timișoara	Sân-Giorgiul-Săcuesc	Total	
Tutun strein	2.879	10.512	509	13.800	quint.
» indigen . . .	22.724	23.652	1.219	47.595	»
din care avem :					
Tutun calitate super.	12.317	14.523	—	26.840	»
» » infer.	7.466	11.052	—	18.518	»
Țigări	1.469	1.128	362	2.959	»
Țigarete	1.320	3.680	881	5.881	»

Pentrucă, după cum s'a văzut mai sus, cultura tutunului se efectuiază pe o scară întinsă în ținuturile locuite de Români, unde se găsesc și cele patru manufacturi, vom da aci câteva date interesând producțiunea tutunului în acele ținuturi, și numărul lucrătorilor întrebuințați în fabrici:

Producțiunea tutunului pe comitate (în 1910).

COMITATE	No. comunelor cultiv.	No. cultivatorilor	Suprafața în hectare	Cantitatea în quintale m.	Costul tutunului în coroane
Bihor	38	132	2.218	30.862	1.302.261
Sătmar	78	288	2.715	38.474	1.619.196
Sălagiu	16	95	356	3.384	156.374
Arad	35	456	1.953	19.082	892.968
Caraș-Severin . .	1	1	—	3	92
Timiș	26	1.464	958	8.375	476.566
Torontal	24	1.249	1.538	13.168	513.360
Făgăraș	1	1	19	242	15.770
Târnava-Mică . .	3	25	3	29	1.287
Cojocna	3	15	5	59	3.600
Murăș-Turda . .	33	862	81	411	19.750
Turda-Arieș . . .	7	52	49	751	44.801
	265	**4.640**	**9.895**	**114.840**	**5.047.021**

Lucrătorii întrebuinţaţi în fabricile de tutun (în 1910).

LOCALITĂŢILE	Lucrătorii întrebuinţaţi în fabricaţiune								In ateliere		La alte lucrări		Total		Total general
	Tabac de prizat		Tutun de fumat		Ţigări		Ţigarete								
	bărbaţi	femei	bărbaţi	femei	bărbaţi	femei	bărbaţi	femei	bărbaţi	femei	bărbaţi	femei	bărbaţi	femei	
Elisabetopol . . .	—	—	—	—	9	764	—	—	4	—	35	11	48	775	823
Cluj	—	—	30	248	3	570	2	391	31	—	65	21	129	1.178	1.307
Sân-Giorgiul-Săc.	—	—	—	—	5	193	15	325	23	—	32	12	75	530	605
Timişoara	—	—	56	323	4	487	8	654	50	—	76	32	194	1.466	1.690

Impozitul asupra consumului propriu zis [1]).

Ca şi alte forme ale impunerii publice în Ungaria, s'a aclimatizat, avându-şi rădăcinile în regimul absolutist, care a dăinuit în această ţară, sistemul actual în vigoare al impozitelor asupra consumaţiunii propriu-zise.

In asemenea condiţiuni deci, restabilirea Constituţiunii, n'a putut decât să sancţioneze starea de lucruri existentă, care erà în măsură să servească drept bază desvoltării şi evoluţiunii viitoare.

Dacă e adevărat că regimul contribuţiunilor indirecte se cade să fie, conform exigenţelor ştiinţei financiare moderne, de o claritate ireproşabil transparentă, este însă şi mai adevărat că această calitate nu i-se poate acordà regimului ungar în chestiune, care a fost întunecat oarecum, de defectele inerente unei imperfecte desvoltări istorice a sistemului impunerilor din această ţară.

S'a văzut, din cele expuse mai sus, că, în tot timpul de când durează Uniunea vamală şi comercială Austro-Ungară, impozitele asupra consumaţiunii influenţând producţiunea industrială, trebuie să fie administrate în ambele ţări sub aceleaşi dispoziţiuni legislative şi administrative. Pentru impozitele independente pe producţiune însă, această uniformitate nu e necesară. Plecând deci dela această diferenţă, pare că e admi-

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat.*

sibilă putință de a divizà întregul aparat al contribuțiunilor în două mari grupe de o egală importanță: impozitele pe consumațiune referindu-se la producțiune, și impozitele asupra consumațiunii în ceeace privește traficul, — cu toate că această repartiție nu corespunde în întregime nici teoriei, nici practicei.

După legislațiunea azi în vigoare, care se ocupă cu impozitele pe consumațiune, aceleași dispoziții administrează atât în cele două State ale monarhiei, cât și în provinciile ocupate Bosnia și Herzegovina, și care fac parte din Uniunea vamală; impozitele pe alcool, zahăr, bere și petrol, influențând în măsură însemnată numitele articole; dimpotrivă, impozitele pe consumațiunea cărnii de măcelărie, pe consumațiunea zahărului și pe băuturi (vin, bere, rachiu) constituesc ceeace am numit mai sus, impozite pe trafic.

Aceste din urmă impozite sunt mult mai puțin importante ca cele de care ne-am ocupat la început, de aceea este suficient să arătăm în câteva cuvinte numai, desvoltarea lor istorică.

Impozitul pe vin și pe carne este o rămășiță a regimului absolutist. Impozitul pe carne și-a păstrat până în timpurile de față, forma sa primitivă; nu tot astfel însă se poate spune despre impozitul care privește vinul, de oarece acesta a suferit în decursul anilor unele modificări, asupra cărora credem că e necesar să revenim. Celelalte impozite din această categorie au fost create, în parte, sub presiunea situației financiare nefavorabile în care se găsea Statul la acele epoci, ca și impozitele pe consumațiunea zahărului și berei, care datează din anul 1881, dar care, este adevărat, au fost instituite într'o oarecare măsură, prin dispoziții legislative de un alt ordin.

Din momentul în care privilegiile feudale față de țărănimea vasală economicește, constituiră un obstacol pentru aplicarea rațională a sistemului de impozite directe, și din moment ce răscumpărarea acestor privilegii prin intermediul națiunii devenì de o imperioasă necesitate pentru înlăturarea acelui obstacol, — din acel moment chiar, o ultimă rămășiță a regimului feudal răsărì din trecut pentru a se opune cu o desnădăjduită energie, la utilizarea complectă a impozitelor pe consumațiune. Această rămășiță fu «dreptul regalian» în virtutea căruia proprietarul fonciar aveà întreaga putere și libertate de a supune băuturile la o dare în folosul său.

După lungi negocieri însă, Parlamentul hotărâ în cele din urmă (1888), răscumpărarea pe seama Statului și pentru Stat, a acestor drepturi particulare. Ca bază pentru despă-

gubirile ce urmau să fie acordate nobililor, fu luat venitul mijlociu al unui anumit număr din ultimii ani, cu condițiunea numai ca acest venit să fi fost în mod efectiv impus cel puțin pe timpul unuia din anii luați ca bază de calcul.

Despăgubirea fu efectuată, în afară de părțile în bani, prin mijlocirea obligațiunilor 4 1/2 la sută, rambursabile prin tragere la sorți, în 70 de ani. Aceste titluri fură emise pentru suma de 229.200.000 fiorini.

In scopul de a se acoperi beneficiile și amortismentul acestei sume, și de a se exploată cu profit drepturile răscumpărate de Stat, se introduse în legislația financiară a epocei, monopolul asupra debitelor de băuturi.

Fără a ne mai opri asupra diferitelor dispoziții luate în intervalul dela 1888 și până astăzi, vom arătă starea actuală a acestor impozite, observând numai că legea din 1888, care a creiat impozitul pe băuturi, transformă impozitul pe consumațiunea vinului și a berei, în impozit separat pe vin și bere.

Impozitul pe carnea de măcelărie și impozitul de băuturi de vin și bere, sunt fixate după un tarif care cuprinde o clasă specială pentru Budapesta și Pressburg, ca și pentru circumscripțiile lor de impunere, pe când orașele și comunele din restul țării, sunt repartizate după populația ce au, în alte trei clase diferite.

Taxa de impozit pe consumațiunea zahărului este fixată pe suta de kilograme; aceeași taxă pentru consumațiunea berei, e fixată de fiece hectolitru. Impozitul pe debitele de băuturi este de patru feluri, începând dela 10 coroane, și mergând pânăla 30 coroane de hectolitru, după natura băuturii și cantitatea de alcool ce conține.

Impozitul pe vinuri se plătește pentru orice fel pe vin din struguri, poame ori medicinal, și chiar și pentru vinurile oțetite, dacă se pot folosi ca oțet. Impozitul pe vin este împărțit în trei clase. In clasa I intră comunele care au peste 20.000 locuitori, în clasa II comunele dela 10.000 pânăla 20.000 locuitori, și în clasa III comunele pânăla 10.000 locuitori. Budapesta și Pressburgul au clase diferite. Scara acestor impozite e cea următoare:

	Clasa I	Clasa II	Clasa III
Vin	1 hl. 12.70 cor.	11.38 c.	8.70 c.
Must	» 9.52 »	8.54 »	6.52 »
Vin de poame . . .	» 4.— »	3.60 »	3.20 »

Viticultorii cari nu se ocupă cu vânzarea de vinuri, și toată producția o țin pentru trebuințele casnice, plătesc :

	Clasa I	Clasa II	Clasa III
Pentru vin	1 hl. 6.70 cor.	5.38 c.	2.70 c.
» must	» 5.01 »	4.02 »	2.02 »

Impozitul pe carne este împărțit în același număr de clase, ca și cel de vin și se plătește:

	Clasa I	Clasa II	Clasa III
Pentru vite mari . . .	10.08 cor.	7.56 c.	5.04 c.
» viței sub 1 an .	1.68 »	1.26 »	—.84 »
» oi, capre	—.64 »	—.52 »	—.34 »
» miei, purcei . .	—.42 »	—.34 »	—.22 »
» purcei până la 20 kgr.	1.26 »	—.84 »	—.64 »
» » peste » »	2.52 »	1.90 »	1.26 »
Pentru carnea tăiată sau afumată 100 kgr. . . .	3.76 »	3.— »	1.90 »

Perceperea impozitelor asupra consumului[1]).

Pentru perceperea impozitelor Statului, s'a făcut deosebire între orașele închise și localitățile din restul țării.

In orașele închise, perceperea se efectuează la locul de intrare al obiectelor vizate de dispozițiunile pentru plata taxelor fiscale.

In localitățile din restul țării, fiecare comună constitue un district de percepere particular, și în caz de neexactă observare a dispozițiunilor luate pentru evitarea unei duble impuneri, contribuțiunea este percepută asupra aceluiași obiect, oridecâteori ar trece dintr'un district de percepere în altul.

Pentru impozitul pe carnea de măcelărie există, între orașele închise și localitățile din restul țării, o diferență în plus, și anume aceea că, pe când în cele dintâi taxa este percepută la intrarea vitelor în abator, în cele din urmă ea nu trebue plătită decât în cazul când se tae sau e vorba să se tae vite pentru consumația populației.

Spre deosebire de teritoriul capitalei, în restul țării administrațiunea impozitelor indirecte nu este efectuată decât în mod excepțional de fisc; de obiceiu, Tezaurul cedează

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat.*

dreptul de percepere, comunelor, sau chiar particularilor, contra unui beneficiu fix sau proporțional cu încasările ce se fac; deasemenea, adesea, fiscul ordonanțează rezultatele drepturilor sale de percepere în profitul comunei, care, numai după aceea, le face vărsământ în vistieria Statului.

In ceeace privește a doua grupă de impozite pe consumațiune, acele impozite adică ce se raportă la producțiune, și au ca consecință o mare importanță din punct de vedere industrial și financiar, — impozitele pe bere, alcool, zahăr și petrol, — este locul de a reaminti că, dela instituirea Uniunei vamale Austro-Maghiare, ele sunt administrate după aceleași principii și dispoziții legislative uniforme, atât în ambele State ale monarhiei, cât și în provinciile ocupate Bosnia și Herzegovina, și care fac parte din Uniunea vamală.

Creșterea în încasări, nu trebue atribuită decât urcării în aceeași proporție a consumației și, după cum se va vedeà mai departe, progresului producțiunii indigene, circumstanță nu mai puțin favorabilă din punct de vedere economic. Faptul că impozitul pe bere, deși se referă la producțiune, a putut să se menție, probează că impunerea producțiunii poate fi stabilă când ea este organizată pe baze raționale, — și că celelalte două impozite care ating în Ungaria producțiunea, adică impozitele pe alcool și zahăr, au trebuit să fie de atâtea ori modificate numai pentrucă baza funcționării lor erà defectuoasă.

Impozitul pe bere, astăzi ca și pe vremea regimului absolutist când a fost instituit, vizà în adevăr, beneficiul efectiv. El are o taxă la hectolitru, și după cantitatea de zahăr conținută. Berea exportată în streinătate beneficiază de o micșorare a dărilor; dar această favoare nu trebue considerată ca o primă de export disimulată, ci din potrivă, căci încă dinainte de punerea în vigoare a legii XXX din 1894, impozitul nu erà restituit decât atunci când berea exportată conținea o anumită cantitate de zahăr. Cu toate acestea, fără a fi ajutată de Stat, industria berei nu luptă cu criza, ci din potrivă prosperă în provinciile ereditare austriace, iar în Ungaria a luat un avânt considerabil, față de fabricațiunea zahărului și a spirtului, care, deși desvoltate în mod artificial datorită vechei legislațiuni fiscale, au trecut printr'o perioadă mai mult decât dificilă.

Altă-dată, într'adevăr, împotriva dispozițiunilor ce s'au luat față de fabricațiunea berei, impunerea pe zahăr și alcool nu se aplică asupra producției efective, ci mai mult, asupra, capacității de producție a aparatelor întrebuințate; ba încă,

impozitul astfel calculat se achită sub forma unei sumi fixe sau a unei răscumpărări, admițându-se în totdeauna modul ales de fabricant, care își urmăreà interesele, fie utilizând mai bine aparatele, fie perfecționând procedeele, fie neîntrebuințând chiar decât incomplet materiile prime, pentru a produce astfel o cantitate superioară aceleia pe care organele fiscului o avuseseră în vedere la stabilirea impozitului. Cu alte cuvinte, acest mod de impunere constituià un continuu stimulent pentru perfecționarea producțiunii industriale, și provocà între fabricanți o concurență încordată; din această cauză supra-producțiunea deveni permanentă și ramurile industriale de care ne ocupăm ajunseră să fie bântuite de o criză constantă. Dacă mai ținem seamă încă și de primele de export considerabile pe care le trăgeau după sine restituirile echivalente cu impozitele presupuse, depășindu-le chiar, precum și de sumele pe care Statul trebuià să le plătească din această cauză, este ușor de explicat pentru ce această situațiune nu puteà să dureze mai departe.

Aceste împrejurări ca și reaua stare în care se găseau finanțele publice, hotărâră legislațiunea depe atunci, după unele încercări de modificare rămase fără succes, să o rupă definitiv cu acest sistem, și să adopte pe acela al impunerii pe producția efectivă; acest principiu fu pus în întregime în aplicație pentru zahăr și în parte pentru alcool, — micile industrii, de altfel nu preà de mare importanță din punct de vedere industrial, rămaseră supuse la impozitul pe suma fixă sau pe rescumpărare, cu modificările corespunzătoare.

În urma acestei modificări, impozitul pe zahăr, altădată de o atât de mare complicațiune tecnică, ajunse la simplicitatea urmărită, de oarece el nu mai fu perceput decât pe producția eșită din stabilimentul industrial, pentru a fi apoi pus în comerț.

Această schimbare a sistemului în ceeace privește impunerea zahărului, nu dădu însă bune rezultate decât din punct de vedere financiar, și într'o oarecare măsură, și din punct de vedere al industriei speciale ungare.

Intr'adevăr, atât timp cât a dăinuit vechiul sistem și cât scopul principal al fabricațiunii consistà în a întrebuința în măsura posibilității sfecle de prima calitate, Ungaria, care nu produce decât sfecle inferioare celor din Boemia, și ale cărei condițiuni industriale erau foarte puțin desvoltate, nu puteà să progreseze pe terenul fabricațiunii zahărului, ceeace de altfel reeșeà și din faptul că aproape numai Austria satisfăceà necesitățile consumațiunii indigene. După desființarea ve-

chiului sistem de impunere, calitatea sfeclei devenind de o importanță secundară, industria zahărului putu, însfârșit, să pășească și în Ungaria pe calea prosperității.

Am arătat mai sus că, impozitul pe alcool era același pentru toate distileriile mai importante din punct de vedere industrial și că el se achită după cantitatea producțiunii efective; plata impozitului se făceà la punerea alcoolului în comerț.

Dar, numărul prea mare al acestor distilerii, făcând imposibil controlul permanent, care, dată fiind natura producției, nu puteà să prezinte garanții în deajuns de suficiente pentru stricta siguranță a intereselor Statului, legea prevăzù instituirea de aparate alcoometrice, astfel ca declarațiunea și înregistrarea obligatorie a producției, ca și operațiunea de distilărie propriu zisă, să nu se facă în prejudiciul fiscului.

In vederea de a se opri supra-producțiunea industrială, impozitul de consumațiune pe alcool a fost stabilit după două taxe diferite pe hectolitru și grad. Cea mai mică din aceste taxe se aplică alcoolului produs în Ungaria până la concurența cifrei de 872542 hectolitri pe an, contingent repartizat din trei în trei ani între diferitele distilării, urmând dispozițiunile legei XXV din 1888.

O inovație importantă fu adusă în istoricul impozitelor asupra producțiunii industriale, de legea XV din 1894, care, cu ajutorul virimentelor obligatorii, permite descărcarea între tezaurele respective ale celor trei țări: Ungaria, Austria și Bosnia-Herzegovina, în ceeace privește impozitul perceput asupra micei cantități de alcool consumat în Statul celalt. Dacă acest procedeu ar fi fost întins și asupra celorlalte impozite care vizează producțiunea, evident că fiecare Stat în parte, ar fi putut beneficiă de veniturile aduse de aceste impozite, în proporția consumațiunii efective a articolelor impuse.

Specificarea dărilor impuse populaţiunii în Comitatele

COMITATE	Dări către			
	Pentru pământ	Dări pentru dreptul de folosinţă	Alte dări directe	Arunc de venit general şi alte dări mai mici
	în co-			
Bihor	1.882.003	10.730	1.212.170	762.212
Maramureş	339.118	2.996	408.046	196.122
Sătmar	975.259	3.885	614.298	367.137
Sălagiu	466.811	409	342.569	209.885
Arad	1.339.094	36.269	830.592	564.777
Caraş-Severin . . .	864.260	—	1.063.007	523.855
Timiş	2.288.925	33.752	1.206.194	864.214
Torontal	4.173.276	28.224	1.616.397	1.410.923
Alba-de-Jos	554.900	—	337.635	230.535
Bistriţa-Năsăud . .	209.397	—	235.096	122.942
Braşov	162.114	166	212.169	111.144
Ciuc	119.884	350	261.847	113.068
Făgăraş	148.678	—	184.987	92.175
Trei-Scaune . . .	323.755	—	264.962	150.842
Huniedoara	597.461	—	735.145	388.791
Târnava-Mică . . .	302.911	—	202.137	122.772
Cluj	435.407	—	352.333	180.193
Murăş-Turda . . .	338.919	200	344.524	168.970
Târnava-Mare . . .	375.250	—	319.447	180.535
Sibiu	286.654	—	321.440	159.994
Solnoc-Dobâca . .	421.028	—	372.321	202.256
Turda-Arieş . . .	329.345	858	242.127	128.194
Odorhei	148.760	—	195.362	79.142
	17.083.209	107.839	11.874.805	7.330.678

1) După Statistica pe 1908, publicată în 1913.

către Stat, Comitate şi Comune pe 1908

locuite de Români [1])

S t a t					
Totalul dărilor către Stat	Arunc sanitar	Totalul dărilor către Stat	D a r e de drum	Arunc judeţean	Totalul dărilor judeţene
r o a n e					
3.867.115	156.069	4.023.184	476.964	148.912	625.876
946.282	38.210	984.492	203.364	42.277	245.641
1.960.579	79.503	2.040.082	276.120	48.300	324.420
1.019.674	41.333	1.061.007	184.381	7.138	191.519
2.770.732	110.597	2.881.329	303.020	104.997	408.017
2.451.122	102.212	2.553.334	412.922	128.718	541.640
4.383.085	181.531	4.564.616	470.623	43.448	514.071
7.228.820	297.903	7.526.729	747.844	284.655	1.032.499
1.123.070	45.635	1.168.705	153.752	41.193	194.945
567.435	23.244	590.679	108.914	2.345	111.259
485.593	18.721	504.341	65.892	29.155	95.047
495.149	19.374	514.523	115.536	591	116.127
425.840	16.660	442.500	96.201	28.312	124.513
739.559	30.237	769.796	139.748	24.793	164.541
1.721.397	67.854	1.789.251	268.836	65.954	334.790
627.820	25.488	653.308	103.475	31.448	134.923
967.933	39.589	1.007.522	164.603	44.654	209.257
852.613	34.607	887.220	151.388	8.650	160.038
875.232	34.959	910.191	165.881	69.804	235.685
768.088	28.597	796.685	157.902	83.557	241.459
995.605	40.097	1.035.702	201.597	10.055	211.652
700.524	28.729	729.253	128.006	6.021	134.027
423.264	17.182	440.746	105.664	4.785	110.449
36.596.531	1.478.637	37.875.168	5.202.633	1.259.762	6.462.395

Din acest tablou reiese că dările către Stat reprezintă 54.7%, aruncul județean 9.3%, aruncul comunal 31.1%, și alte dări 4.9% din totalul impozitelor, care este de 69.249.950 cor. Luând dările directe către Stat drept bază, avem pentru fiecare coroană de dare, 0.57 coroane arunc comunal și 0.17 coroane arunc județean.

Timbru și înregistrare.

La grupul contribuțiunilor indirecte se adaugă și rețetele publice, într'o măsură îndeajuns de mare de altfel, provenind din dreptul asupra timbrului, dreptul de înregistrare și taxele în legătură cu acestea.

Dintre felurile acestea de venituri, taxele sunt cele mai vechi, căci din timpurile cele mai îndepărtate obiceiul ca, la numirea cetățenilor în diferitele demnități, să se verse de către aceștia o anumită sumă în casa Tezaurului public.

Dela începutul secolului al XIX-lea, un tarif regulat este în vigoare, complicat apoi în chip succesiv și modificat în conformitate cu nouile cerințe.

In ceeace privește sistemul dreptului asupra timbrului și asupra dreptului de înregistrare, el a fost introdus în Ungaria în trăsăturile sale fundamentale, sub regimul absolutist.

Pe această bază, sancționată în mod provizoriu în 1868, și introdusă abiă în 1875 în mod definitiv, se întemeiază legislația actuală, după care toate afacerile care stabilesc, transferă sau modifică drepturile, schimbările de posesiuni în cazuri de moarte, și orice alte acte, sunt supuse unei taxe de redevență, plătibilă, fie în numerar, fie subt formă de timbru, și după o taxă fixă sau o scară progresivă, adică de atâta la sută. Construcțiunea acestui sistem atrage asupra-i cea mai mare parte din manifestările vieții juridice și economice, și aceasta este cauza pentru care el apare atât de schimbător, când făcând progrese uimitoare, când rămânând cu mult înapoi. Deasemenea, tot din natura însăși a acestui sistem decurge împrejurarea, firească de altfel, că, atât pentru administrația drepturilor asupra timbrului și înregistrării, cât și pentru repartiția lor exactă și garanția execuțiunii lor, aceste toate circumstanțe reclamă o organizație administrativă care să asigure rezultatele financiare ale surselor de venituri de care ne ocupăm acì.

Acești diferiți factori, la cari se adaugă încă anumite dispoziții având drept scop ridicarea tarifelor și de a face aplicațiunea lor cât mai riguroasă, se reflectă în rețetele Te-

zaurului despre care tratăm. Pe când în 1868, taxele, ca și drepturile asupra timbrului și înregistrării, au produs 10.500.000 fiorini, în 1906 rețetele provenite din aceleași surse (timbru și veniturile justiției) s'au ridicat la 88 milioane coroane, rezultat datorit atât desvoltării generale a vieții juridice și economice, cât și dispozițiunilor legislative, având de scop, pe deoparte de a ridică încasările acestui venit al Statului, iar pe de alta, de a asigură o repartiție mai grabnică și o administrație mai exactă.

Taxele de timbru.

Iată tabela în vigoare a taxelor de timbru pentru polițe și alte acte judecătorești :

Pentru Polițe

	cor. fileri
Până la 150 coroane . . .	—.10
„ „ 300 „ . . .	—.20
„ „ 600 „ . . .	—.40
„ „ 900 „ . . .	—.60
„ „ 1.200 „ . . .	—.80
„ „ 1.500 „ . . .	1.—
„ „ 1.800 „ . . .	1.20
„ „ 2.100 „ . . .	1.40
„ „ 2.400 „ . . .	1.60
„ „ 2.700 „ . . .	1.80
„ „ 3.000 „ . . .	2.—
„ „ 6.000 „ . . .	4.—
„ „ 9 000 „ . . .	6.—
„ „ 12.000 „ . . .	8.—
„ „ 15.000 „ . . .	10.—
„ „ 18.000 „ . . .	12.—

și așa mai încolo, câte 2 coroane de fiecare 3000 coroane, în total sau fracțiune.

Pentru acte judecătorești

	cor. fileri
Până la 40 coroane . . .	—.14
„ „ 80 „ . . .	—.26
„ „ 120 „ . . .	—.38
„ „ 200 „ . . .	—.64
„ „ 400 „ . . .	1.26
„ „ 600 „ . . .	1.88
„ „ 800 „ . . .	2.50
„ „ 1.600 „ . . .	5.—
„ „ 2.400 „ . . .	7.50
„ „ 3.200 „ . . .	10.—
„ „ 4.000 „ . . .	12.50
„ „ 4.800 „ . . .	15.—
„ „ 6 400 „ . . .	20.—
„ „ 8.000 „ . . .	25.—
„ „ 9.600 „ . . .	30.—
„ „ 12.800 „ . . .	35.—

și tot așa încolo, câte 20 cor. 50 fil. de fiecare 800 cor., în total sau fracțiune.

Marea reformă a impozitelor din 1909.

Dispozițiunile legislative în materie de impozite nemai corespunzând nici stării de desvoltare economice a țării, nici exigențelor vremii și științei economico-financiare moderne și nici relațiunilor internaționale, o reformă se impunea. Însuși Ministrul de Finanțe al Ungariei, într'un memoriu publicat din 1893 încă, a expus și supus discuțiunii publice, defectuozitatea și arhaicul sistemului de impozite de până atunci. Cu toate acestea, marea reformă a impozitelor nu se

înfăptuì decât în anul 1909. Această mare reformă a cuprins următoarele legi:

1) Impozitul asupra caselor;
2) Impozitul asupra intereselor capitalului și rentei;
3) Impozitul asupra câștigului intreprinderilor obligate la dări de seamă publice și a societăților cu contabilitate obligatorie;
4) Impozitul asupra câștigului în general;
5) Impozitul asupra venitului;

și, în legătură cu aceste legi:

6) Modificarea legei cu privire la administrarea impozitelor; și
7) Legea despre administrarea unificată a prestațiilor.

Toate aceste legi le publicăm in extenso mai departe sub capitolul: *Legislația fiscală și financiară a Ungariei*, după ediținea oficială autentică a Ministerului de Interne din Budapesta.

Administrația financiară și organele ei.

Vechiul regim economic are mai mult o importanță istorică și legăturile lui cu actualul regim — acela care începe dela 1848 — sunt așà de mici și de neînsemnate, că nu ne vom ocupà de el. În legile de atunci nu se găsește nici cea mai mică urmă de existența vreunei dispoziținni fiscale, cu toate că impozitele au fost întotdeauna stabilite de legi. Puterea legislativă și cea executivă erà contopită într'una singură, iar nu ca astăzi atât de deosebite. Veniturile Statului erau mult mai mici, și se reduceau la beneficiile trase de pe urma exploatării sării, baterei monetelor, impozite plătite de iobagi, mai totdeauna în natură, și încă câteva. Diferența între bugetele de atunci și cele de acum e cu desăvârșire disproporțională; de altfel, lucrul acesta nu a existat numai în Ungaria, ci în toate țările Europei, bine înțeles, cu mici deosebiri.

Se poate spune dar că nici n'a existat un drept fiscal, dacă ne gândim la micile proporții pe care le aveà pe acele vremuri, fiscul.

Tot în aceeași stare de inferioritate se găseà și administrația finanțelor.

Una din cauzele cele mai puternice ale acestei rele stări, a fost desigur neparticiparea tutulor cetățenilor la sarcinile Statului. Dacă astăzi acest progres e vădit, el se datorește în cea mai mare acestei participării generale și deci interesului pe care fiecare individ îl poartă Statului [1]).

1) A. de Návay de Földeák: *Op citat.*

Acest principiu a apărut odată cu regimul de guvernământ parlamentar și responsabil, adică atunci când s'a făcut legea din 1848, care a avut de trecut multe piedici grele, cum a fost de exemplu ridicarea iobăgiei și trecerea pe seama Statului a îndemnizărilor ce trebuiau plătite seniorilor.

Pentru a aduce la îndeplinire aceste reforme, trebuiă să se reorganizeze cu desăvârșire Administrația financiară ; dar primul Minister responsabil dură atât de puțin timp, încât nu putù să aducă la îndeplinire aceste reforme, și ele rămaseră să fie realizate de guvernul absolut care îi urmă.

Actualul sistem de administrație fiscală, precum și cea mai mare parte din instituțiile care privesc sarcinele Statului, datează dela această epocă.

Guvernul absolut se însărcină cu plata indemnizărilor foștilor proprietari și distruse feudalitatea, singura piedică ce mai rămăsese pentru stabilirea impozitelor directe. Această mare reformă a ușurat cu mult sarcinile pe care a avut să le îndeplinească guvernul constituțional, ce a urmat celui-lalt. In adevăr, după ce a dat sancțiune legală situațiunii efective, și-a consacrat activitatea altor transformări, până atunci neglijate.

Pela 1867 guvernul parlamentar a recucerit toate vechile drepturi în ceeace privește fiscul. Fixarea cheltuelilor și veniturilor Statului, precum și așezarea impozitelor reintrară în atribuțiunile puterii legiuitoare, afară de câteva restricțiuni impuse de împrejurări diferite.

Raporturile dintre Austria și Ungaria fură regulate prin legea XII din 1867, în ceeace privește războiul, externele și finanțele. Ambele parlamente ale celor două State ce formează Monarhia au ales câte o Delegațiune, având un același număr de membri, care să discute aceste afaceri comune, să stabilească bugetul comun, să fixeze cheltuelile comune și să controleze administrația cu ajutorul unei Curți de conturi. Toate rezoluțiunile acestei Delegațiuni trebue să poarte sancțiunea regală și nu au altă misiune, decât stabilirea cheltuelilor ; creditele sunt votate de Parlament. Dacă cele stabilite de această Delegațiune sunt ratificate de Parlament, atunci ele au putere de lege. Când însă există divergințe de păreri între membrii Delegațiunii, atunci lucrările sunt reluate de cele două parlamente ; dacă nici acestea nu pot luà o hotărâre, atunci Suveranul are puterea de a decide.

Contribuția Ungariei la cheltuelile comune a fost fixată în anul 1868 de 30%, iar a Austriei de 70%. Mai târziu, aceste contribuții fură modificate, așà că Ungaria să plătească 31.4%,

iar Austria 68.6 %. Tocmai în anul 1897 se modifică acest fel de acoperire a cheltuelilor [1]).

Ungaria mai trebue să contribue — tot după legea XV din anul 1867 — la plata datoriei Austriace din epoca absolutistă.

In afară de asta, legea XII din 1867, declară că diferite afaceri financiare să fie administrate între aceste două State, urmând acelaşi principiu stabilit de comun acord. In baza acestui principiu, Austria şi Ungaria stabiliră în anul 1868 o convenţie vamală şi comercială, care a fost reînoită din 10 în 10 ani până în timpurile de faţă.

In legătură cu această convenţie vamală şi comercială se stabili şi comunitatea sistemului monetar. Ambele State se obligă reciproc ca toate plăţile să se facă pe cât posibil în numerar. Această obligaţie a căzut în desuetudine, în urma înţelegerii intervenită în 1892, când amândouă Statele au introdus etalonul de aur, suprimând hârtia-monetă cu cursul forţat.

In baza acestor convenţii, Statele Monarhiei formează un singur teritoriu vamal. Fiecare Stat poate controlă pe celălalt în ceeace priveşte aplicarea acestui regim vamal şi niciunul nu poate să aplice alte taxe de intrare asupra articolelor care formează un trafic pentru celălalt, în afară de cele prevăzute de legislaţia vamală în fiinţă. Toate tratatele comerciale sunt obligatorii pentru ambele State, până când nu este denunţat de unul din ele.

Monopolurile sării, al tutunului, precum şi impozitele indirecte asupra alcoolului, berei, zahărului şi petrolului, trebuesc să fie administrate în ambele State după aceleaşi reguli şi nu pot fi modificate decât după o înţelegere comună.

Regimul acesta financiar, care s'a sprijinit pe exploatarea contribuţiunilor indirecte, a adus rezultate admirabile şi din ce în ce crescânde. E deajuns să ilustrăm faptul acesta cu un singur exemplu, ca să se vadă extraordinara desvoltare pe care a luat-o. Astfel exploatarea monopolului tutunului şi a sării au adus excedente de 95, 98 şi 113 milioane [2]) de coroane, în anii 1903, 1904 şi 1905.

In ceeace priveşte legislaţia relativă la finanţele ţărilor care formează Ungaria, este aceeaşi ca a tuturor şi aparţine Parlamentului Ungar.

Parlamentul îşi îndeplineşte atribuţiile sale în materie fiscală, votând bugetul. Bugetul Statului Ungar cuprinde înca-

---

1) Dr. Joseph de Jekelfalussy: *Op citat.*
2) A. de Návay de Földeák: *Op citat.*

sările și cheltuelile, și trebue să fie aprobat de Parlament. In anul 1867, Ministerul guvernă fără buget, în baza unei autorizații legislative. In 1877, bugetul primi forma pe care o păstrează și astăzi, făcând distincție între administrația regulată și administrația tranzitorie, împărțind cheltuelile în ordinare, tranzitorii și extra-ordinare și încasările, în ordinare și extraordinare. Toate modificările care i-au fost aduse deatunci și până azi nu au importanță.

O altă atribuțiune a Parlamentului în materie fiscală este aceea care constă în controlul constituțional al administrației financiare; și anume se examinează dacă încasările au fost în adevăr primite și întrebuințate așă cum a stabilit bugetul, și dacă creditele votate n'au fost întrecute. Controlul acesta este exercitat prin verificarea socotelilor de către Curtea de Conturi. Legea XVIII din 1870 asupra organizării Curții de Conturi prevede o lege specială care reglementează controlul sistemului Contabilității Statului și al Datoriei Publice.

Conturile definitive se adaptează bugetului Statului, și se sprijină pe sistemul de ordonanțare.

Organizarea financiară de astăzi a Ungariei își are originile în epoca absolutistă. In primii ani după stabilirea Constituției i s'au făcut foarte puține și neînsemnate schimbări organice. In anul 1875 se luă dispoziținea ca să se separe administrația finanțelor de exploatarea imobilelor naționale; aceasta nu constitue o modificare organică. Dispoziținea aceasta avù ca urmare transformarea administrației financiare, ținând seama, pe deoparte, de sforțările pe care legislația financiară le-a făcut cu scopul de a mări veniturile Statului, iar pe de altă parte, de schimbările ce au survenit în administrația politică. Atunci fură creiate oficii speciale puse sub direcțiunea finanțelor. Mult mai importantă a fost însă reforma făcută în 1876 asupra organizației comitatelor, și care a avut o mare influență asupra organizării definitive a administrației fiscale din provincie. In acest moment se creară așă zisele comisiuni administrative, al căror scop eră acela de a deveni organul intermediar între administrația fiscală și administrația generală. Totuși, legătura între aceste două administrațiuni se făcù numai asupra unei singure părți — foarte importantă însă — și anume asupra aceleia care cuprinde repartiția și perceperea impozitelor directe; astfel se întemeiă o nouă instituție, atât în capitală cât și în toate comitatele aceea a inspectorilor de impozite.

Aproape în același timp cu înființarea inspectorilor de

impozite, sistemul general al administrației impozitelor suferi încă o transformare radicală, care cuprinde două dispoziţiuni mai însemnate. Prima, se referă la organizarea comisiunilor de repartiție a impozitelor și reclamațiunilor în materie fiscală; cea de-a doua, reglementează perceperea impozitelor, astfel ca să fie atât în interesul contribuabililor, cât și în acela al Tezaurului.

Legea din anul 1881 are o mare importanță în istoricul evoluției administrației financiare. Primul tribunal de administrație financiară a fost creeat de această lege. Până la creearea acestui tribunal, toate divergințele între contribuabili și Tezaur erau judecate în ultimă instanță de administrația superioară a Ministerului de Finanțe. Acest tribunal nou a început să funcționeze la 1 Ianuarie 1884; el judecă în ultimă instanță. Prin felul său de funcționare și mai ales prin hotărârile și rezoluțiunile date, elaborează în mod treptat un cod fiscal care contribue să amelioreze administrația financiară.

Autoritățile financiare în teritoriile locuite de Români [1]).

Pentru încasarea dărilor către Stat, întreg teritoriul este împărțit în oficii de dări, echivalente cu Administrațiile financiare din România, și în Direcțiuni financiare.

Toate dările se încasează de biurourile de percepții prin agenții fiscali, finanții, și se varsă apoi la administrațiile financiare.

Impărțirea acestor administrații financiare nu corespunde nici împărțirii administrative, nici celei judiciare.

In total sunt în teritoriile locuite de Români, 84 de administrații financiare, și aproape în fiecare comitat câte o direcție financiară.

Luate pe regiuni, avem în Transilvania 38 administrații financiare și 12 direcțiuni.

In Banat 23 administrații și 3 direcții. In Crișana și Maramureș, 23 administrații și 5 direcții.

Cu toate că administrațiile financiare sunt în strânsă legătură cu direcțiile financiare, rolul lor e foarte diferit.

Administrațiile financiare pot fi privite ca niște casierii; ele încasează toate dările și taxele, și fac plățile funcționarilor și

1) I. și I. Enescu: *Op citat*, pag. 182 și 183.

pensionarilor Statului, armatei, achită ajutoarele date bisericilor și școlilor, precum și subvențiile întreprinderilor industriale. La ele sunt și depozitele de timbre.

Direcțiunile financiare fixează dările, controlează întreaga administrație a vămilor, a monopolurilor și impozitelor pe articolele de consum.

In teritoriile locuite de Români, se află următoarele Administrațiuni și direcțiuni financiare:

1. *Maramureș:* Vișăul-de-Sus; *Sigetul-Marmației*, Tecsö.
2. *Bihor*: Beiuș; Uifalău; Mărghita; Solonta-Mare *Oradia-Mare*; Sacheihid și Tinca, Alesd.
3. *Sătmar:* Fehérgyármat; Matészalka; Baia-Mare; Careii-Mari; Șomcuta-Mare; *Sătmar* și Seini.
4. *Sălagiu:* Șimleul-Silvaniei; Tășnad, Jibou, *Zălău*, Cehul-Silvaniei.
5. *Arad: Arad;* Glogovat; Chișinău și Radna, Șiria, Buteni.
6. *Caraș-Severin*: Făget; Caransebeș; *Lugoș* și Oravița, Bocșa-Română, Bozovici, Orșova-Veche.
7. *Timiș*: Buziaș; Deta; Biserica-Albă; Lipova; Cubin; Recaș; *Timișana;* Aradul-Nou; Vârsețul și Vinga, Buziaș.
8. *Torontal;* Antalfalva; Modoș; *Becicherecul-Mare*; Chichinda-Mare; Sân-Miclăușul-Mare; Panciova; Törökbecse; Törökkanizsa și Jombolia, Satul-Nou.
9. *Alba-de-Jos;* Blaj; Alba-Iulia și *Aiud*, Abrud.
10. *Bistrița-Năsăud; Bistrița* și Năsăud-Beclean.
11. *Brașov: Brașov.*
12. *Ciuc*: Ciuc-Sân-Mărtin și *Sereda-Ciucului*, Giurgeu-Sân-Miclăuș.
13. *Făgăraș*: Făgăraș, Șercaia.
14 *Trei-Scaune*: Chezdi-Oșorhei și *Sân-Giorgiul-Săcuesc*, Covasna.
15. *Huniedoara: Deva;* Hațeg; Baia-de-Criș; Orăștie și Huniedoara, Ilia, Petroșani.
16. *Târnava-Mică:* Dicio-Sân-Mărtin și *Elisabetopol*, Nirașteu.
17. *Cojocna*: Huedin; Hida; *Cluj;* Mociu și Teaca.
18. *Murăș-Turda*: *Târgu-Murășului* și Reghinul-Săsesc.
19. *Târnava-Mare:* Cohalm; Mediaș: Seica-Mare, Sighișoara, Agnita.
20. *Sibiu: Sibiu*, Sebeșul-Săsesc, Mercurea.
21. *Solnoc-Dobâca*: *Dej* și Gherla.
22. *Turda-Arieș*: Murăș-Lugoș; Câmpeni și Turda.
23. *Odorhei*: Cristurul-Săcuesc și *Odorheiul-Săcuesc.*

Numărul personalului financiar, județean și comunal și retribuțiunea lui anuală în părțile locuite de Români, în 1908.

COMITATELE	Numărul funcționarilor	Retribuțiunea anuală în coroane	Perceptori	Casieri controlori	Numărul personalului părții economice	Retribuțiunea anuală
Bihor	1.552	700.901	10	2	109	23.019
Maramureș	364	243.854	8	6	161	10.537
Sătmar	617	371.066	2	—	165	18.311
Sălagiu	471	236.165	1	1	188	18.388
Arad	652	483.422	10	—	373	51.816
Caraș-Severin . . .	935	605.329	4	2	935	112.136
Timiș	909	653.043	22	2	880	162.440
Torontal	1.070	958.069	69	10	568	170.864
Alba-de-Jos	394	201.757	1	7	104	10.425
Bistrița-Năsăud . .	333	155.788	—	3	320	27.133
Brașov	102	100.575	5	—	144	42.287
Ciuc	302	125.990	1	1	109	11.786
Făgăraș	354	109.379	—	—	111	9.192
Trei-Scaune	267	130.987	—	—	49	3.518
Huniedoara	663	390.327	3	1	314	21.142
Târnava-Mică . . .	221	145.646	—	—	14	2.075
Cojocna	497	246.634	—	—	109	11.422
Mureș-Turda . . .	500	170.377	—	—	230	13.117
Târnava-Mare . . .	398	218.398	1	—	65	8.961
Sibiu	316	228.686	2	—	135	19.504
Solnoc-Dobâca . .	797	282.302	—	—	519	22.411
Turda-Arieș . . .	392	173.600	—	—	107	4.968
Odorhei	349	127.303	—	—	76	3.538
Total . .	**12.455**	**7.059.598**	**139**	**29**	**5.785**	**778.990**

Datoria şi averea comunală în părţile locuite de Români, în 1908

COMITATELE	Veniturile comunale		Cheltueli comunale		Datoria comunală	Averea curată	Comune care n'au datorii
	Total în coroane	Pe cap de locuitor	Total în coroane	Pe cap de locuitor	Total în coroane		
Bihor	3.421.791	6.5	3.154.458	6.0	4.050.643	12.249.217	126
Maramureş . .	896.785	3.1	824.796	2.8	952.988	2.817.378	19
Sătmar	1.514.276	4.9	1.347.480	4.4	891.872	4.464.548	60
Sălagiu	850.713	4.4	759.226	3.9	575.377	3.226.335	42
Arad	2.757.505	8 4	2.407.766	7.3	4.313.276	11.094.061	37
Caraş-Severin .	2.762.651	6.6	2.471.022	5.9	1.888.584	17.726.277	38
Timiş	4.669.860	12.1	4.463.337	11.5	6.352.191	31.249.292	10
Torontal . . .	11.086.828	20.5	10.713.922	19.8	19.928.500	58.615.473	26
Alba-de-Jos . .	718 333	3.9	634.677	3.4	316.934	2.677.539	32
Bistriţa-Năsăud.	1.500.415	14.0	1.346.782	12.6	395.279	25.603.096	8
Braşov	1.956.071	33.7	1.828.692	31.5	265.263	16.943.596	9
Ciuc	861.990	7.3	797.857	6.7	527.527	8.478.960	6
Făgăraş	824.199	9.6	750.075	8.7	441 663	5.579.295	10
Trei-Scaune . .	872.122	7.0	750 874	6.0	370.578	7.268.934	28
Huniedoara . .	1.297.244	4.6	1.166.373	4.1	1.034.002	8.374.773	46
Târnava-Mică .	802.031	7.6	707.086	6.7	676.737	3 646.075	27
Cojocna	1.131.902	5.6	974.686	4.9	541.424	3.742.112	27
Mureş-Turda .	782.689	4.6	677.434	4.0	409.477	3.476.244	15
Sibiu	2.334.299	18.5	2.077.749	16.5	812.873	20.404.399	20
Solnoc-Dobâca .	2.151.815	16.7	2.018.879	15.7	908.749	43.758.986	8
Turda-Arieş . .	762.457	3.5	670.501	3.0	220.040	2.208.233	102
Odorhei	643.271	4.3	553.136	3.7	364.572	2.397.707	3
	569.421	5.2	536.939	4.9	408.496	3.447.863	21
	45.168.668		**41.633.753**		**46.647.045**	**298.450.497**	**720**

Specificarea averii comunale, în 1908, în părţile locuite de Români

COMITATELE	Pământ	Totalul general imobiliar	Dependinţe comunale
			Dela Cârciumi
Bihor	7.338.946	10.390.877	241.468
Maramureş	1.335.267	2.013.033	120.000
Sătmar	2.278.596	3.367.330	107.616
Sălagiu	890.981	1.594.180	2.400
Arad	7.315.270	9.690.208	125.064
Caraş-Severin	10.713.635	12.830.897	114.900
Timiş	20.597.716	25.272.364	338.211
Torontal	53.471.861	60.724.813	617.352
Alba-de-Jos	664.684	1.066.133	109.653
Bistriţa-Năsăud	21.617.997	22.393.530	212.820
Braşov	10.204.120	11.363.716	679.816
Ciuc	5.679.238	6.663.818	38.195
Făgăraş	3.705.944	4.097.479	366.342
Trei-Scaune	4.011.152	5.048.893	124.800
Huniedoara	4.703.444	5.274.546	84.960
Târnava-Mică	2.066.652	2.422.619	195.856
Ciuc	1.322.164	1.873.947	281.269
Mureş-Turda	919.830	1.206.968	626.125
Târnava-Mare	13.134.736	14.594.427	475.202
Sibiu	34.920.883	36.093.423	392.576
Solnoc-Dobâca	507.160	728.377	22.157
Turda-Arieş	595.871	993.370	134.457
Odorhei	1.006.841	1.600.544	174.270
Total	**209.002.988**	**241.305.492**	**5.585.509**

Exploataţiunile Statului.

Expunerea de faţă n'ar fi complectă dacă n'am pomeni de rolul jucat în sporirea reţetelor publice, de diferitele exploataţiuni ale Statului.

Creşterea încasărilor Poştelor şi Telegrafelor, nu este de mare importanţă din punct de vedere financiar, şi de altfel, nici legislaţiunea, nici guvernele nu le-au considerat ca atare. Rezultatele lor sunt mai mult de natură să permită oarecari concluziuni asupra desvoltării vieţii economice.

Mai sunt deasemenea veniturile provenite din exploatarea

pădurilor Statului și acelea provenite din exploatarea minelor și uzinelor aparținând Statului, care au importanță industrială de primul ordin. Același lucru se poate spune și despre domeniile agricole ale Statului, în privința cărora trebue să se ție seamă, nu atât de rezultatele lor financiare, cât mai cu seamă de sistematizarea producției, și de îmbunătățirea rasei animalelor de muncă, dintre care, creșterea cailor s'a desvoltat mai mult, practicându-se pe o scară întinsă.

Nu tot așa se poate spune însă despre rețeaua de căi ferate a Statului. Am văzut în altă parte locul considerabil pe care această instituțiune îl ocupă în mecanismul cheltuelilor publice, fie ca cheltueli de exploatare sau pentru construcțiunea de clădiri, fie cu titlul de amortizare a datoriilor contractate cu răscumpărările făcute de către Stat, a numeroaselor căi ferate particulare.

Dacă această operă a fost efectuată mai ales în vederea unor apropiate avantagii economice naționale, nu se poate totuși considera această răscumpărare ca un bun plasament, decât numai dacă rețelele în chestiune dau și din punctul de vedere financiar, rezultate satisfăcătoare. Ar fi într'adevăr, o mare eroare să se creadă că o bună politică economică ar permite ca exploatarea căilor ferate să dea deficite. Economia normală prevede ca toate ramurile de activitate și producție să fie în mod normal exploatate, — ceeace înseamnă că, dacă economia generală a unei țări este prosperă, nu se poate ca, în ceeace privește căile ferate să nu fi dat rezultatele dorite. Acest adevăr se explică mai ales în Ungaria, unde exploatațiunea lor de către Stat, predomină. Este de asemenea adevărat că profitul are și el limite, și poate chiar în conformitate cu caracterul însuși al instituțiunii.

Se poate, într'adevăr, ca în rețeaua de căi ferate a unui Stat, anumite linii să fie construite cu scop, nu economic, ci național, strategic, și să însemne deci mai mult o sarcină pentru Tezaurul public decât un avantaj. Afară de acestea, publicul, oricare ar fi el, manifestă față de căile ferate ale Statului mult mai multe pretențiuni decât ar manifestă față de acelea ale unei companii particulare. Trebue, dar, un înalt nivel de cultură economică, pentruca publicul să renunțe la exigențele sale față de Stat.

Numai în ultimele decenii, căile ferate ale Statului au început să joace un rol mai de căpetenie în desvoltarea economiei naționale, în sensul că au încetat de a da numai deficite.

Excedentul exploatațiunii căilor ferate ale Statului a depășit, pentru prima oară, suma de 10 milioane fiorini, în anul 1885. Dar rolul de care vorbirăm mai sus, nu începù să se remarce cu mai multă claritate și preciziune, decât după 1891, adică după ce răscumpărarea liniilor ungare de către Compania Austro-Ungară, făcù ca toate marile și principalele direcțiuni, să se găsească în mâinile Statului.

Răscumpărările făcute de Stat, ca și lucrările de extensiune a rețelei de căi ferate, ajunseră la un moment dat într'un punct mort, ceeace necesită reforme radicale în domeniul tarifelor de transport. Se făcură într'adevăr în această privință, importante reduceri, care avură drept rezultat o sporire uimitoare a traficului, mai cu seamă a traficului de călători și bagaje, — și o profundă schimbare în rețetele drumurilor de fier.

La această augmentare a încasărilor corespunse în mod natural o supra-creștere a cheltuelilor necesitate atât pentru exploatare și întreținere, cât și pentru ridicarea de noui construcțiuni.

Oricum ar fi însă, excedentul net al exploatațiunii este încă foarte favorabil, căci el echivalează cu 4,7 % din capitalul angajat.

Utilizarea rațională a experiențelor făcute în materie de tarife, înlăturarea succesivă a defectuozităților sistemului atât în amănuntele lui cât și în fond, întrebuințarea procedeelor dovedite a fi mai economice și mai folositoare în lucrările de construcții pe de o parte, iar pe de alta, sporirea traficului, ca o consecință naturală a desvoltării economice, și schimbarea ce a trebuit să se facă în exigențele, nu totdeauna drepte, ale publicului, față de căile ferate ale Statului, — aceștia sunt factorii cari contribuiră să facă permanente, și să desvolte mai mult rezultatele obținute până în prezent pe acest teren.

Căile ferate în 1912. — La începutul anului 1912, rețeaua căilor ferate din Ungaria avea o lungime de 21.000 km., din care 8 100 aparțineau Statului, 9.500 km. de interes local erau exploatate de Stat și 3.400 km, aparțineau companiilor private și erau exploatate de ele însi-le.

Capitalurile angajate în căile ferate se urcau :

pentru c. f. ale Statului . . . . . 2.900.000.000 coroane
cele particulare și de interes local . 1.550.000.000 »

CAPITOLUL VII

Intocmiri şi aşezăminte economico-financiare.

Bugetul.

In monarhia Austro-Ungară sunt trei bugete deosebite: al Austriei, al Ungariei şi bugetul comun.

Bugetul comun revine ambelor părţi ale Monarhiei şi este excluziv afectat pentru cheltuelile de război şi marină, finanţe şi relaţiunile externe. Sursa unică a veniturilor bugetului comun sunt veniturile vămilor.

Bugetul comun de venituri şi de cheltueli este întocmit de Ministerul comun şi votat de Delegaţiuni. In caz de conflict între cele două Delegaţiuni, Impăratul-Rege are dreptul de veto şi hotărăşte singur asupra diferendului, dar numai pentru un singur an.

Bugetul ungar este examinat şi votat succesiv de cele două Camere, la începutul sesiunei. Camera Deputaţilor îşi alege o comisiune financiară care studiază diferitele capitole ale bugetului. Şedinţele acestei comisiuni sunt publice pentru deputaţi; miniştrii sunt invitaţi să dea explicatiunile trebuincioase. De fapt, toate propunerile făcute de Comisia Financiară sunt în totdeauna adoptate de Parlament. Pentru tot timpul dintre sesiuni, e însărcinată o Comisie permanentă să controleze cheltuelile angajate de Guvern precum şi situaţiunea Datoriei Publice.

Guvernul mai este obligat să anexeze la proectul de buget ce depune, un cont amănunţit de întrebuinţarea creditelor ce i-au fost alocate pentru exerciţiul precedent; acest document este, ca însuşi bugetul, examinat de Comisiune, şi

supus aprobării Parlamentului, care poate să prezinte observațiuni și chiar critice în ce privește modul întrebuințării creditelor deschise.

Bugetul este pentru un singur an.

Veniturile anuale ale bugetului provin din diferite impozite, taxe și monopoluri.

Bugetul dela 1904 încoace.— Veniturile și cheltuelile Statului ungar s'au ridicat cu începerea anului 1904, la :

	Cheltueli, în mii de coroane	Venituri, în mii de coroane
1904	1.215.358	1.283.851
1905	1.192.209	1.057.850
1906	1.245.469	1.357.180
1907	1.399.473	1.395.710
1908	1.616.245	1.531.368
1909	1.721.564	1.750.783

In anul 1909 cheltuelile și veniturile se descompuneau astfel :

Cheltueli	în mii de cor.
Chelt. Curții regale și Cancelaria Cabinetului.	11.493
Parlamentul	4.045
Cheltueli ordinare comune	69.817
„ extr. „ „	77.222
Datoria Publică	301.285
Datoria căilor ferate	5.759
Administr. internă	89.968
Administr. financiară	83.983
Pensiuni	30.408
Instrucția	95.076
Justiția	60.621
Armata	63.596
Comerțul	33.514
Agricultura	33.577
Consum	82.879
Lucrări publice	36.699
Post., telegr., telefon	71.556
Diverse cheltueli	68.344
Venituri	
Contribuțiuni directe	276.743
Alimente și băuturi	232.976
Timbre	46.696

Venituri judiciare	85.170
Taxe	3.181
Post., telegr., telefon	78.386
Impozite asupra consum	195.740
Diverse	1.268.415

Veniturile contribuțiunilor în 1906. — Iată cum s'au cifrat veniturile contribuțiunilor directe și indirecte în 1906 [1]):

Contribuțiuni directe . . . . . *222.081.000 cor.*
din care:

Foncieră pentru păm.	65.612.000 cor.
» clădiri	25.625.000 »
Dare profesională	49.300.000 »
Dela societăți care trebue să depună bilanțul	8.000.000 »
Impozit asupra capit. și a rentei	11.880.000 »
Imp. pe venit	34.252.000 »
» pe transporturi	20.000.000 »
Taxe militare	3.430.000 »
Diverse	3.982.000 »

Contribuțiuni indirecte . . . . . *431.246.441 cor.*
din care:

Taxe de consum	177.830.000 cor.
Monopol. asupra sării	34.524.500 »
» » tutun	126.247.000 »
Timbru	34.572.000 »
Veniturile justiției	53.275.000 »
Vămi (numai Ungaria fără bug. monarh. com.)	1.606.977 »

Datoria Publică. — Forțele publice creatoare nu se raportă numai la o singură generație, iar necesitățile unui Stat, prin natura însăși a lucrurilor, nu se limitează totdeauna la resursele economico-financiare ale prezentului.

Rezultă deci că pentru a-și acoperi nevoile Statele nu aleargă numai la veniturile lor curente, ci, fie pentru fondațiuni economice, fie pentru constituirea unui capital menit să înlesnească exploatările de orice natură economică, fie pentru a satisface, în sfârșit, alte scopuri în legătură cu propășirea Statelor, ele

1) Dr. Karl Theodor von Eheberg: *Finanzwissenschaft*, ed. 9, 1908, Leipzig, pag. 131.

sunt obligate să recurgă la capitalul strein; astfel ia naștere datoria publică.

Cu ocazia Compromisului, din 1867, Ungaria, s'a angajat să contribuească cu o sumă anuală de 30.338.000 fiorini, la stingerea Datoriei Publice austriace, provenind dintr'o epocă în care finanțele Monarhiei, erau, în întregimea lor, centralizate.

Cea mai mare parte a acestei datorii are caracterul unor cheltueli făcute în vederea primelor necesități ale Statului, și consistă mai ales în împrumuturi contractate, fie pentru a înlătură obstacolele pe care privilegiile feudale le puneau în calea impunerei generale, ca: degrevarea solului și răscumpărarea drepturilor nobiliare, fie pentru a se puteà efectuà la timp răscumpărarea liniilor ferate. Restul Datoriei este cauzat de faptul că, cheltuelile publice indispensabile propășirii țării, n'au putut fi acoperite de veniturile regulate ale Statului.

Datoria Publică a avut următoarea situație în anii (în mii de coroane):

1905	4.752.820
1906	4.753.392
1907	4.752.674
1908	4.803.304
1909	5.075.376.

Creditul fonciar [1])

In anul 1876 prin legea XXXVI se elaborară principalele dispoziții fundamentale, după care trebuiau să se organizeze toate instituțiunile de credit fonciar.

Din momentul punerii în aplicare a legii relativă la creearea acestor instituțiuni, se acordă o garanție desăvârșită titlurilor fonciare și ca urmare a contribuit, în cea mai mare parte, ca aceste titluri să fie mai bine primite pe piață.

Toate societățile pe acțiuni au dreptul să facă operațiuni ipotecare și toate cooperativele de credit constituite de proprietarii imobiliari, pot să facă emisiuni de titluri fonciare, cu condiția însă de a se garantă emisiunea printr'un fond de minimum 400.000 coroane.

Pentru o mai mare siguranță, aceste fonduri vor trebui să fie plasate în titluri de Stat, obligațiuni privilegiate, cumpărare de imobile, etc.

Nu se admite nici o emisiune mai mică de 80 coroane. Titlurile fonciare pot fi emise pentru o sumă mai mare de douăzeci de ori decât valoarea fondului de rezervă și jumătate din valoarea fondurilor ipotecare.

Garanția totală pentru emisiunea titlurilor se face prin bunurile ipotecare.

Orice societate de credit ipotecar trebue să publice în Foaia Oficială, la interval de 6 luni, valoarea fondurilor care formează garanția titlurilor și indicațiuni asupra întrebuințării împrumuturilor.

Toți contravenienții acestor prescripțiuni cad subt prevederile codului penal.

Legea XXX din anul 1889 acordă însemnate scutiri fiscale, pentru a se încurajă desvoltarea creditului fonciar. Sunt prevăzute împrumuturi speciale date de instituțiunile ungare de credit fonciar, pentru diferite lucrări de irigațiuni, drumuri, etc.

Legea XXXII din 1897 are de scop să asigure garanția titlurilor destinate să găsească capitaluri pentru executarea diferitelor lucrări de colonizare și ameliorarea solului.

In 1896 se votă legea V, care acordă, pe timp de mai mulți ani, scutiri de impozite, de taxe și timbru tuturor instituțiunilor care vor efectuă operațiuni în favoarea viticul-

---

1) Vezi „Bulletin mensuel des institutions économiques et sociales“; de asemenea: Ion și Iuliu Enescu: *Op citat.*

torilor. Toate instituțiunile, care fac operațiuni în favoarea viticultorilor, trebue să aibă un capital vărsat de minimum 16 milioane coroane, iar împrumuturile făcute, pânăla împlinirea de 50.000.000 coroane.

O altă lege favorizează instituțiile financiare care procură împrumuturi micilor proprietari rurali, cu scopul de a-i feri să facă împrumuturi pe camătă și mai ales de a favoriză colonizarea.

Prima categorie de instituțiuni care protejă proprietatea rurală este formată de *institutele cu caracter de utilitate publică*. Scopul lor este acela de a ajută pe cât posibil la realizarea trebuințelor agricultorilor, fără ca să urmărească vr'un câștig material. In numărul acestora intră: Creditul fonciar ungar, Cooperativa națională de credit, Institutul național de credit fonciar pentru micii proprietari, Cassa generală de economie din Sibiu, Cassa generală de economie din Brașov și Institutul de credit fonciar din Sibiu.

A doua categorie o formează *Băncile ipotecare pe acțiuni*, care sunt în număr de 8: 1) Banca ipotecară Ungaro-Ardelenească la Cluj; 2) «Albina», institut de credit și economie la Sibiu; 3) Institutul de credit fonciar al Cassei de economie din Mediaș; 4) Secțiunea ipotecară a băncii Austro-Ungare; 5) Banca Comercială Ungară; 6) Banca Ungară agricolă și de ameliorațiuni; 7) Banca de scont și de schimb, și 8) Banca ipotecară centrală a casselor de economii.

Ultima categorie a instituțiilor care favorizează pe proprietarii rurali o formează Cassele de economie care sunt în număr de 9, adică 5 la Budapesta, una la Debrețin și 3 în teritoriile locuite de Români.

In total sunt 25 de instituțiuni financiare ale căror operațiuni fonciare sunt făcute în vederea favorizării proprietății rurale.

Afară de acestea mai sunt și alte institute al căror scop este de a pune capitalurile necesare agriculturii, la dispoziținea proprietarilor rurali.

Prin legea XXXVII din 1875 s'a permis tuturor institutelor financiare care satisfac anumite reguli, să facă operațiuni de împrumuturi ipotecare. Numărul acestor institute, în anul 1909, eră de 5211, dintre care 1675 erau bănci și casse de economie, iar restul erau cooperative de credit.

In multe țări—și de câteva ori și în Ungaria – s'a încercat să se stabilească cât e datoria ipotecară, dar nu s'a reușit. S'au făcut mai multe studii în privința aceasta, dar n'au adus rezultatele așteptate. Datoriile proprietății fonciare se ridică

la suma de 2860 milioane coroane, deci o grevare de 18.6 % asupra valorii proprietății fonciare, estimată la 15.375 mil. coroane.

Iată un tablou din care se poate vedeà mișcarea ipotecară din Ungaria pe perioada 1901—1911:

ANII	Inscripțiuni nouă ipotecare				Radiațiuni ipotecare			
	Pe baza contractelor sau prin înregistr. preliminare	Din cauza executiunilor judiciare	Din succesiuni	Total	Din insuficiența capit. creditorului	Prin stingerea drept. sau prin alte cauze	Total	Exced. radiațiunilor față de inscripțiuni
Numărul ipotecilor înscrise sau radiate								
Media 1901—05	350.596	92.561	41.083	484.240	11.490	304.218	315.708	168.532
„ 1906—10	410.533	105.212	32.360	548.105	9.445	342.872	351.817	196.288
„ 1911	458.124	113.358	28.390	600.380	5.006	374.240	379.244	221.134
Valoarea ipotecilor înscrise sau radiate în mii de coroane								
Media 1901—05	672.484	59.799	13.003	745.286	24.420	513.129	537.549	297.737
„ 1906—10	1.036.040	63.232	15.739	1.115.011	16.607	635.259	651.866	463.145
„ 1911	1.606.224	66.564	13.922	1.686.710	15.664	864.918	880.582	806.128

Reese de aci că valoarea datoriei ipotecare a crescut mai mult pentru numărul ipotecelor înscrise.

Studiind organizarea creditului fonciar în Ungaria, constatăm că 70 % din datoria ipotecară, este formată din titluri fonciare emise. Această mare proporțiune, care nu a mai fost atinsă în nici un Stat din Europa, se datorează în cea mai mare parte regimului de libertate al instituțiunilor de credit fonciar.

Pe de altă parte, majoritatea instituțiunilor care emit titluri ipotecare sunt bănci ordinare pe acțiuni și casse de economie. Aceasta se datorește faptului că numărul institutelor financiare, a căror activitate este limitată la efectuarea de operațiuni ipotecare, este cu mult mai mic de cât acela al instituțiunilor care fac tot felul de operațiuni.

Proprietatea fonciară comunală în 1908, eva

COMITATELE	Proprietatea comunală				
	Teren arabil			Gră	
	Suprafața în jugăre	Evaluarea	Venit curat	Suprafața în jugăre	Evaluarea
		Coroane			Co
Bihor	8.064	3.579.377	49.956	282	143.752
Maramureș . . .	380	98.670	724	80	33.819
Satu-Mare	1.273	431.383	5.660	123	56.697
Sălagiu	603	145.682	2.133	164	50.298
Arad	5.887	4.871.557	44.430	137	113.167
Caraș-Severin . .	2.331	495.561	7.278	5.625	1.418.563
Timiș	10.921	5.453.502	105.545	272	187.958
Torontal	32.923	18.854.624	349.261	397	285.174
Alba-de-Jos . . .	317	116.799	1.258	78	28.464
Bistrița-Năsăud. .	542	106.079	1.270	88	57.262
Brașov	2.130	550.303	9.859	98	60.675
Ciuc	613	181.580	1.006	130	47.329
Făgăraș	842	271.580	2.226	84	33.554
Trei-Scaune . .	1.204	273.194	3.159	106	49.014
Huniedoara . . .	358	59.927	1.153	80	18.663
Târnava-Mică . .	562	142.172	2.062	89	25.599
Cluj	844	178.922	2.851	171	63.064
Mureș-Turda . .	302	89.658	998	155	53.061
Târnava-Mare . .	1.392	279.171	7.459	135	63.007
Sibiu	903	296.494	2.551	100	51.921
Solnoc-Dobâca. .	482	59.064	1.331	108	34.293
Turda-Arieș . . .	254	82.096	1.854	79	32.336
Odorhei	308	50.249	630	99	46.931
Total . . .	**73.439**	**36.617.205**	**603,654**	**8.730**	**2.954.593**

luarea ei şi venitul, în comitatele locuite de Români.

după modul ei de întrebuinţare						
dini	Fâneţe			Vii		
Venit curat	Suprafaţa în jugăre	Evaluarea	Venit curat	Suprafaţa în jugăre	Evaluarea	Venit curat
roane		Coroane			Coroane	
1.329	3.612	1.054.704	17.826	14	19.758	93
98	323	74.425	357	—	—	—
430	815	229.115	2.592	3	1.430	30
437	373	92.201	1.359	—	—	—
671	1.095	474.490	6.570	3	5.000	35
28.662	1.757	222.303	3.557	8	2.000	7
2.507	2.818	828.581	9.633	31	29.300	134
4.692	13.819	4.153.554	39.797	37	34.145	647
338	496	48.186	1.175	—	—	—
427	1.714	279.701	4.484	—	—	—
789	2.754	586.559	7.804	—	—	—
480	4.004	529.500	5.059	—	—	—
180	1.519	283.366	2.924	—	—	—
492	2.363	468.404	5.140	—	—	—
476	432	82.131	1.444	—	—	—
247	551	160.212	3.158	8	2.670	69
611	719	182.963	3.056	6	3.000	—
375	478	135.147	2.241	—	—	—
495	1.931	479.722	8.004	1	80	—
523	2.684	724.111	5.940	2	1.500	2
201	218	40.256	867	2	200	8
223	394	119.237	2.006	—	—	—
135	296	76.262	782	—	—	—
44.818	**45.165**	**11.325.130**	**135.775**	**115**	**99.283**	**1.025**

(Urmează)

Proprietatea fonciară comunală în 1908, eva

(*Urmare*)

COMITATELE	Proprietatea comunală				
	Păşuni			P ă	
	Suprafaţa în jugăre	Evaluarea	Venit curat	Suprafaţa în jugăre	Evaluarea
		Coroane			Co
Bihor	10.607	2.423.193	34.126	425	85.462
Maramureş . . .	4.872	318.559	2.980	11.659	809.594
Sătmar	1.356	247.381	2.186	5.045	1.311.950
Sălagiu	2.941	339.599	2.748	2.718	263.200
Arad	8.765	1.727.706	21.930	1.010	117.900
Caraş-Severin . .	122.168	6.884.837	103.103	39.789	1.690.271
Timiş	58.319	13,434.310	184.597	1.684	384.308
Torontal	113.683	29.688.740	462.609	1.694	265.063
Alba-de-Jos . .	3.641	225.583	4.819	2.939	248.652
Bistriţa-Năsăud .	101.031	2.521.473	48.702	262.268	18.642.616
Braşov	25.056	2.939.949	43.762	73.387	6.066.634
Ciuc	29.345	1.892.596	8.884	27.869	3.028.272
Făgăraş	20.555	985.272	10.251	56.846	2.179.532
Trei-Scaune . .	4.564	421.243	4.174	44.468	2.799.297
Huniedoara . .	19.969	1.506.851	29.221	57.118	3.035.792
Târnava-Mică . .	7.730	644.545	11.554	9.929	1.091.454
Cluj	7.779	554.585	7.797	7.058	338.930
Mureş-Turda . .	3.409	257.999	2.136	5.670	382.173
Târnava-Mare . .	39.515	2.418.979	44.411	117.280	9.893.777
Sibiu	65.505	7.192.034	49.569	204.582	26.654.823
Solnoc-Dobâca .	2.047	130.528	1.825	4.149	236.590
Turda-Arieş . .	3.631	190.020	2.272	8.207	170.682
Odorhei	5.659	237.383	3.289	7.617	596.016
Total . . .	**662.147**	**77.180.357**	**1.086.945**	**953.411**	**80.292.997**

luarea ei şi venitul, în comitatele locuite de Români.

după modul ei de întrebuinţare

duri		Stuf			Total	
Venit curat	Suprafaţa în jugăre	Evaluarea	Venit curat	Suprafaţa în jugăre	Evaluarea	Venit curat
roane		Coroane			Coroane	
1.605	184	32.700	1.444	23.188	7.339.946	105.373
2.766	2	200	1	17.316	1.335.267	6.926
2.725	1	640	6	8.616	2.278.596	13.629
1.476	—	—	—	6.799	890.981	8.153
1.261	23	5.450	301	16.919	7.315.270	75.198
16.523	—	—	—	171.678	10.713.635	159.130
2.093	1.276	279.757	5.447	75.321	20.597.716	309.956
3.005	705	190.561	7.449	163.258	23.471.861	867.460
1.515	—	—	—	7.471	664.684	9.105
87.955	95	19.866	419	365.738	21.617.997	143.257
60.665	—	—	—	103.425	10.204.120	122.879
7.832	2	400	4	61.963	5.679.238	23.265
22.140	27	2.640	16	79.873	3 705.944	37.737
12.297	—	—	—	52.705	4.011.152	25.262
27.244	6	80	3	77.963	4.703.444	59.541
12.820	—	—	—	18.869	2.066.652	29.910
7.220	14	700	16	16.591	1.322.164	21.551
2.921	18	1.800	39	10.032	919.830	8.710
115.243	—	—	—	160.258	13.134.736	175.612
143.450	—	—	—	273.776	34.920.883	202,035
4.382	62	6.229	241	7.128	507.160	8.855
4.465	6	1.500	12	12.571	595.871	10.832
4.776	—	—	—	13.970	1.006.841	9.612
546.379	**2.421**	**533.528**	**15.398**	**1.745.428**	**209.002.988**	**2.433.994**

Casa de economie a poştelor [1]).

Cassa de economie a poştelor a împlinit 35 de ani de existenţă. Vom aruncă o privire asupra trecutului acestei instituţiuni; un sfert de veac şi mai bine de existenţă pentru o instituţie a Statului, este un fapt care merită să ne atragă atenţiunea, mai cu seamă dacă vom ţine socoteală de împrejurările particulare ale Ungariei.

Către anul 1880 erau în Ungaria abiă vreo 300 de stabilimente financiare, a căror repartiţie eră aşă de rău făcută, încât nu puteau să satisfacă cerinţele întregului teritoriu. În afară de aceasta, ele erau astfel organizate încât nu serveau decât interesele marilor capitalişti, iar micii rentieri nu aveau nici un profit. Motive de felul acesta făcură să se creeze — după modelul celor din streinătate — în Ungaria, casse de economie poştale.

In legea din 1885 (§ IX) se găseşte stabilită organizarea Cassei de economie a Statului Ungar. Această instituţiune este cu desăvârşire independentă, iar caracterul ei este pur naţional. Ea depinde de Ministerul de comerţ şi este administrată de un director care o reprezintă. Toţi funcţionarii ţin de Stat sau sunt supranumerari.

După exemplul sistemului englez, organizaţia ei este centralizată, având un birou central însărcinat cu administraţia, cu operaţiunile financiare şi de credit, în timp ce birourile poştelor servesc de intermediari celor interesaţi.

In afară de operaţiunile de economie, instituţia mai posedă şi un serviciu special însărcinat cu operaţiunile în materie de cecuri şi andossare (clearing). S'a mai creat încă şi un serviciu al titlurilor, iar dela 1 Iulie 1908 şi sistemul livretelor «cu termen». In cele din urmă s'a instituit cu succes, serviciul cecurilor pentru streinătate.

Cassa de economie a poştelor, al cărei scop principal este să încurajeze — în toate clasele societăţii — spiritul pentru economie, a reuşit să dea un plasament sigur şi productiv celor cu mici capitaluri, cari îşi depun economiile, fie la oficiul central, fie la unul din birourile din provincie.

Vărsămintele — care trebue să fie cel puţin de o *coroană* — sunt înregistrate într'un livret. Pentru a uşură depunerea economiilor, au fost create aşă zisele «cartoane de economie»

---

1) Vezi No. 1 şi 7, anul III (pag. 99) şi IV (pag. 119), din Ianuarie şi Iulie 1910, din „Revue de Hongrie", Budapesta.

pe care se pot lipi timbre poștale de câte 10 *fileri*, până-ce se formează o *coroană*. Livretele sunt emise pe numele depunătorului.

Dobânda care variază după fluctuațiunile pieții financiare se fixează prin ordonanță. Ea este de 3%.

Depozitele n'au nici o limită până unde să se urce și nici cât timp să dureze; totuși, în interesul depunătorilor, capitalul productiv nu ar puteà să treacă peste 4000 coroane și 8000 pentru persoanele morale. Sumele care trec peste aceste vărsăminte, sunt afectate pentru cumpărare de titluri.

Până-la împlinirea sumei de 2000 coroane, depozitele nu pot fi urmărite și sunt scutite de orice impozit sau taxe.

Iată câteva cifre cari arată marile servicii pe care Cassa de economie a poștelor le face în favoarea micei economii.

In primii 25 de ani, decând a fost creată, această instituțiune, a înregistrat cam vreo 3 milioane de livrete, și cu toate că o parte din cei care au depus și-au retras capitalurile, numărul livretelor s'au ridicat în 1910, cam la 900.000.

In ceeace privește importanța socială a acestei instituțiuni, ne-o arată îndeajuns profesiunile celor cari depun. Primul loc îl ocupă tinerimea, care dă un contingent de 30%; vin apoi: lucrătorii, 20%; funcționarii și militarii, 9%; funcționarii comerciali, 6%; servitorii și lucrătorii agricoli, câte 5%.

Totalul depozitelor erà-la sfârșitul anului 1910-de 96 de milioane coroane, astfel încât Cassa de economie a poștelor stă în primul rând printre instituțiile de economie. Ceeace este curios, e faptul că această sumă provine-mai toată-din micile vărsăminte. In adevăr, mai mult de 65% din depozite nu ating 10 coroane. Media depozitelor trece abiă de 50 coroane.

Totalul depozitelor se mărește pe fiece an. Astfel, în cursul primului an, au fost vărsați de către depunători 472.028; în 1894, 617,395; în 1902, 892.106; în 1905, mai mult de 1 milion, și, în fine, în 1910, 1.350.000 de coroane.

Instituția a înscris deci în contul depunătorilor, 2 milioane și jumătate de dobânzi capitalizate.

Noul sistem al livretelor «pe termen» constitue un imbold la economie. El constă în aceea că depunătorul renunță de bună-voe și în mod irevocabil să-și retragă vărsămintele până-la executarea unei condițiuni determinate mai dinainte. Condițiunile acestea sunt diferite și rămân la alegerea depunătorului.

Serviciul titlurilor funcționează aproape întocmai ca acela al băncilor, totuși, valorile pe care Cassa de economie le cumpără în contul depunătorilor săi sunt fixate mai dinainte, și nici o cumpărătură nu poate fi efectuată dacă valoarea nu este acoperită în întregime. Prin sistemul acesta se împiedică toate acele manevre financiare așà de dăunătoare, și necunoscătorii în materie capătă cunoștințe de modul cum pot fi achiziționate valorile.

Depunătorul poate cere înscrierea titlului cumpărat într'un livret, sau să-i fie eliberat. Livretele acestea au un desavantaj față de cele ale Cassei de economie: pot fi urmărite.

Serviciul rentei este o instituțiune pur ungară, constituind o inovație a cărei necesitate erà simțită cu mult înnainte. Ea permite și celor mai săraci să devie și ei, creditorii Statului. In adevăr, renta Regatului Ungar, se plasa până atunci cu foarte mare greutate, cu toate că valoarea nominală a bucăților nu erà niciodată mai mare de 100 coroane. Mai mult de $^3/_4$ din depunători, posedând economii mici, abià pot plăti suma de 100 coroane dintr'o dată. Cassa de economie a poștelor dă mijlocul, celor cari nu dispun decât de suma necesară pentru a cumpăra Renta Ungară, să o cumpere cu titlu nominal de 75, 50 și chiar 25 de coroane. Cassa de economie poate să cumpere din oficiu valorile, atunci când vărsămintele amatorilor întrec maximum de 4000 sau 8000 coroane. Cea mai mare parte din vărsăminte nu aduceau nici un câștig posesorilor, de oarece nu se puteà cumpăra valori decât acelora cari dispuneau de o sumă ce trecea peste 100 coroane. De aci înainte însă, prin cumpărarea unei valori nominale de 25 coroane, Cassa de economie fructifică cele mai mici depozite, în beneficiul persoanelor care dispun de un capital care întrece maximum. Se eliberează celui interesat un «livret de participare de rentă». Această nouă instituțiune a atins în primul ei an 450.000 coroane în valori nominale.

Paragraful XXXIV al legii din 1889, cu privire la crearea unui *serviciu de cecuri și clearing*, constitue cea de-a doua organizare a Cassei de economie a poștelor. Acest serviciu are de scop să răspândească sistemul cecurilor și *să perfecționeze — pe cât posibil — mijloacele de plată*. Pentru a se vedeà cât de popular e acest sistem printre comercianți și financiari, e de ajuns să arătăm că în ultimii 20 de ani, mai mult de 10 milioane de cecuri, a căror valoare totală trece de 21 și jum. de miliarde, au fost trase de Cassa de economie a Poștelor.

Unul din motivele acestei popularități, a fost de sigur și simplicitatea organizării. Orice persoană care poate să-și probeze, fie identitatea, fie solvabilitatea sa, poate să profite de acest serviciu; e de ajuns să completeze un buletin de admisiune. Acela care posedă un cont deschis, dispune de fondurile depuse și poate oricând ridică bani dela Cassă, prin mijlocul cecurilor învestite cu iscălitura sa, care e înregistrată și depusă.

Vărsămintele se fac pe foi imprimate pe numele posesorului contului deschis și la numărul său de ordine; posesorul, la rândul său, distribue aceste foi debitorilor săi. Cu aceste imprimate eliberate de Cassa de economie se pot face plăți la toate birourile postale. Dar posesorul contului, atât timp cât partida sa e deschisă, trebue să lase intactă o sumă de 100 de coroane, pentru care el primește o dobândă de 2%, ca și pentru orice altă sumă înscrisă la creditul său.

Micile cheltueli de expediție pe care Cassa de economie le pune în contul clienților săi, sunt așa de neînsemnate în comparație cu cele dela alte instituții similare din străinătate, încât ar puteà nici să fie socotite. Astfel, în timp ce în Ungaria înregistrarea unui articol costă numai 4 fileri, oricare ar fi numărul articolelor unui cont deschis, în Germania fiecare articol, până la împlinirea sumei de 600 mărci, costă 5 pfenigi. Deasemenea, cheltuelile de rambursare sunt tot atât de mici.

Rambursarea se face cu ajutorul cecurilor posesorului contului deschis. Aceste cecuri sunt de mai multe feluri și trebuesc să fie completate după scopul cărora sunt destinate: fie că vreà să facă plata la Cassa de economie, fie la un birou din provincie sau străinătate, fie la Banca Austro-Ungară, care să-i achite polițele scăzute.

Totalul vărsămintelor a trecut peste 126 milioane în cursul anului 1890, 2 miliarde pe anul 1905 și 3 miliarde în 1909; totalul plăților se ridică în cursul anului 1890 la 122 milioane, în 1905, la 2 miliarde, și în 1909, la 3 miliarde. Numărul celor cari posedau conturi deschise se ridică către sfârșitul anului 1910 la aproape 30.000; majoritatea lor o formau străinii, mai ales Austriacii.

Serviciul «clearing» constitue baza mișcării importante pe care a luat-o Cassa de economie. Acest sistem se datorează faptului că legea n'a prevăzut nici un impozit asupra acestor operațiuni, care s'au ridicat, în cursul anului 1909, la 2 miliarde și jumătate.

Popularitatea lui merge din ce în ce crescând. Comer-

cianții, proprietarii, industriașii, autoritățile, azilurile de copii, drumurile de fer ale statului Ungar, autoritățile judiciare ale comitatelor și comunelor, diferite ministere și, în fine, Primăria Budapestei, efectuiază tranzacțiile lor cu ajutorul cecurilor; chiar și contribuabilii își plătesc cea mai mare parte din impozite prin intermediul Cassei de economie.

După cum am spus mai sus, Cassa de economie a dat o foarte mare desfășurare serviciului cecurilor și clearing-ului în streinătate — începând dela 1 Noembrie 1909 — mai ales în Germania, cu care a intrat în relații financiare, prin ajutorul «Nationalbank für Deutschland». Primul pas înspre marile relațiuni financiare internaționale, a fost făcut prin apropierea acestor servicii cu acelea ale băncilor particulare; în cursul anului 1910 s'au mai adăogat serviciile de cecuri poștale cu acelea ale Austriei, Elveției și Germaniei.

Casele de economie poștală au avut următoarea situație (în mii de coroane) în anii:

	No. carnetelor	Suma	Val. nom. în mii de cor. a efectelor cumpărate
1905	563.973	68.844	68.696
1906	607.456	78.634	80.215
1907	648.652	88.888	78.928
1908	684.299	92.631	93.380

Asigurarea vitelor.

Prima societate ungară pentru asigurarea vitelor luă ființă în anul 1898, sub numele de «Societatea mutuală Ungară pentru asigurarea vitelor». Constituirea unor asemenea societăți mai fusese încercată de altfel cu mult înainte, cam prin 1870, dar, fie din lipsă de organizare, fie că aveau ca scop numai câștigul material, toate instituțiile acestea se prăbușiră, fără să fi ajuns la nici un rezultat [1]).

«Societatea mutuală Ungară pentru asigurarea vitelor» se fondă la început cu un capital de 200.000 coroane, care fu ridicat după 10 ani, la 500.000 coroane.

Dat fiind că în Ungaria creșterea cornutelor este una din cele mai importante ocupațiuni ale micului proprietar, Societatea asigură la început numai animale de soiul acesta.

Incurajată de Stat, Societatea ajunse în curând într'o frumosă stare de prosperitate, în 1912 aveà vite asigurate pentru suma de 15.000.000 coroane.

Scurt timp în urmă se creară mai multe cooperative pentru creșterea vitelor, care erau în legătură cu «Societatea mutuală Ungară pentru asigurarea vitelor». In primele pe care le plătesc membrii către Societate, intră și tratamentul vitelor în caz de boală și tratamentul preventiv. Această clauză a adus imense servicii îmbunătățirii rassei vitelor.

---

1) Ion și Iuliu Enescu : *Op citat.*

Cooperativele comunale mutuale de asigurare.

In orice sat în care se găsesc cel puțin un număr de 100 vite aparținând la 20 agricultori, se constitue o cooperativă comunală, care depinde de centrala «Societatea mutuală Ungară pentru asigurarea vitelor».

Din momentul ce un agricultor se înscrie ca membru în cooperativă, trebue să se însemneze în fiecare an toate schimbările care s'au efectuat, cum de ex.: vânzări, cumpărări, nașteri, etc. Orice membru trebue să subscrie o acțiune de 4 coroane, plătibilă câte o coroană anual, și 1% din valoarea vitei asigurate, plus încă câteva mici taxe suplimentare, a căror valoare totală nu poate trece peste 3½%.

Serviciul veterinar este încredințat veterinarului comunal. Orice membru e obligat să anunțe imediat ce s'ar ivi vre-un caz de boală, iar tratamentul este supraveghiat de Direcțiunea cooperativei.

In caz de moarte a unei vite, Cooperativa anunță centrul, care dispune plata indemnizației, și trimete și banii în caz când Cooperativa nu dispune.

In urma aprobării dată de Centrală, Cooperativele pot asigură și altfel de animale: cai, porci, etc.

La sfârșitul anului 1913 erau în Ungaria 757 cooperative, cu 130.000 vite asigurate, pentru suma de 40 milioane coroane, și s'a plătit ca indemnizare 490.000 coroane pentru 2140 vite.

De sigur că în mare parte a contribuit Statul pentru a ajunge la starea prosperă de astăzi, fie prin sprijinul moral pe care l-a dat acestor societăți, cum este asigurarea taurilor comunali, fie prin sprijinul material ce constă în indemnizările anuale plătite.

Societăţi de asigurare.

In 1908 au funcţionat în regatul Ungar un număr de 53 societăţi de asigurare, din care 18 naţionale şi 35 streine. Au făcut afaceri totale în ramura vieţei:

In asigurări de capital:

Persoane asigurate	482.985
Sumele asigurate în mii de coroane	1.475.477

In asigurări de rentă:

Persoane asigurate	1.338
Sumele asigurate în mii de coroane	1.367

In contra incendiului şi a grindinei (în mii de coroane):

In contra incendiului:

Suma asigurată	11.620.641
Premiile încasate	39.661
Daunele plătite	21.412

In contra grindinei:

Suma asigurată	324.916
Premiile încasate	7.818
Daunele plătite	5.821

CAPITOLUL VIII

Organizația Administrativă.

a) Ungaria

Compromisul din 1867.

Organizația constituțională a monarhiei Austro-Ungare e cu totul particulară; nici un Stat din Europa nu i se aseamănă. De și formând o singură monarhie cu Austria, de și anexată de bună-voe, Ungaria ține totuși cu îndărătnicie la vechile ei privilegii. Carta actuală e în baza Compromisului din 1867, reînoită, cu mici modificări, în 27 Iunie 1878. Prin el se recunoaște și Austriei și Ungariei autonomia fiecăreia, formând două state deosebite, fiecare cu Parlamentul ei special, dar depinzând de unul și același Suveran.

Oricât de completă ar fi autonomia celor două state, unele chestiuni le interesează pe amândouă la fel și'n comun. Ele au fost hotărâte prin legea din 21 Decembrie 1867; acestea sunt: chestiunile externe, de război și marină și chestiunile financiare întrucât se ating de cele precedente.

După cum arătat mai sus aceste afaceri numite *comune*, sunt examinate înaintea unui Parlament central, format din delegații aleși din amândouă Camerele: austriacă și ungară. Ca o urmare e și un *Minister comun*, compus din trei departamente (Afacerile externe, Războiul și Finanțele) ai căror titulari sunt respunzători față de Suveran și față de Parlamentul central format din *Delegațiunile* ambelor Camere; aceste Delegațiuni își țin ședințele lor împreună, sau separat;

sunt investite cu putere legislativă și împart cu Suveranul, dreptul de inițiativă.

Compromisul din 1867 numără mulți vrăjmași. Principiul însuși a fost și este — cu drept cuvânt — atacat de popoarele celelalte din monarhie, mai cu seamă de Slavi și Români. Regimul dualist are după ele, consecința să asigure preponderența Nemților în Cisleithania și a Ungurilor în Ardeal, în paguba privilegiilor și a drepturilor celorlalte rasse.

Parlamentul și guvernul.

Puterea executivă aparține Regelui asistat de Ministerul unguresc.

Puterea legislativă este exercitată de Suveran cu concursul unei Diete compusă din două Adunări sau Table: Camera Magnaților (Felsö Haz) și Camera Deputaților (Alsö Haz). Inițiativa parlamentară e împărțită între Rege și fiecare din cele două Camere.

După cum am văzut mai sus, în afară de Ministerul Regatului ungar, monarhia Austro-Ungară mai are și un Minister așa numit comun. El cuprinde trei portofolii: Externele, Finanțele și Războiul și Marina.

Suveranul are dreptul să-și aleagă pe titularii acestor trei portofolii ai *Ministerului comun* austriac și ungur, de unde crede de cuviință. De obicei, monarhul îi ia în afară de Parlamente, dintre personalitățile marcante ale diplomației, politicii sau administrațiunii publice. Cu chipul acesta, acești miniștri sunt mai mult atașați de Suveran decât de Camere. Pentru el totul este să-i se voteze budgetul, încolo nu are alte ambiții sau veleități. Aceștia sunt singurii miniștri din monarhie, cari, împreună cu *Delegațiunile*, discută și chestiunile de politică externă, pentrucă, pentru aceste chestiuni, întreaga monarhie nu are decât pe un singur ministru comun de externe, numit Cancelar sau Ministru al Casei Imperiale și al Afacerilor Streine.

Impărțirea administrativă.

Autoritățile. — Regatul ungar e guvernat de vechi instituțiuni, după care a fost și este organizat în *comitate*. Comitatul are o viață administrativă proprie; el își numește singur pe funcționarii inferiori. Funcționarul superior din fiecare comitat este:

Fișpanul, a cărei misiune e mai mult reprezentativă

și care nu e decât un fel de intermediar între puterea regală și consiliul sau adunarea Comitatului;

Apoi vine *Alispanul* (sub-prefectul), ale cărui funcțiuni sunt de ordin pur administrativ, el e ales pe 6 ani de consiliul județean.

Ca agenți principali sunt: *Notarul*, care este secretarul comitatului; *Fiscalul*, care e consilierul legal; *Doctorul*, *Inginerul*, *Arhivistul* și *Perceptorul* Comitatului.

Comitatul e sub împărțit în *cercuri*.

Cercurile în *comune*.

Orașele sunt de două feluri: cu magistrat (consiliu comunal) independent de șeful cercului administrativ, și orașele libere regești, cu autonomie largă, cu primar ales pe viață de reprezentanța orașului. Comunele rurale sunt iarăși de două feluri: cu notariat propriu și altele (mici), care, mai multe împreună formează un notariat. Comitatul e cârmuit de așă zisa «congregație» (consiliul județean) care-i compusă din reprezentanții comitatului, aleși de popor, și din viriliști, marii proprietari. Reprezentanții aceștia aleg slujbașii: pe vice-comite și pe șefii cercurilor administrative pe câte șase ani, votează bugetul comitatului și al comunelor, și peste tot, decid asupra tuturor afacerilor ce privesc viața publică din comitat.

Asistența publică. – Asistența e reglementată, direcțiunea aparține comitatelor, care constitue câte un *Comitet de higienă* în fiecare comună.

Spitalele trăesc din veniturile lor proprii, la care se adaugă și subvențiuni din partea Statului. Comisiuni de supraveghere controlează gestiunea, Toate spitalele publice și casele de sănătate private trebue să fie autorizate de Guvern, Directorii și medicii lor sunt supuși unor garanții.

Ajutorul la domiciliu și *căutarea la domiciliu* sunt făcute cu fondurile ce comuna le procură și în cazuri anumite intervine și Statul: Comunele de 6000 locuitori sunt obligate să aibă un medic; mai multe comune mai mici se pot reuni să-și angajeze toate la un loc un doctor. Acest medic e obligat să îngrijească și să caute la domiciliu, gratuit pe bolnavii ce i se ivesc. În fine, orice comună de 1500 locuitori e obligată să aibă o moașă plătită, și care dă ajutorul ei gratuit femeilor lehuze sărace.

Justiția. – Justiția e împărțită în prima instanță de, *Tribunalele de comitate* al căror resort nu concordă deloc

cu circumscripţiile comitatelor, şi de Judecătoriile de pace, un fel de tribunale inferioare; — în apel, afacerile sunt judecate de *Curţile Regale;* — în ultima instanţă este *Curia Regală* sau *Curtea Supremă*, care echivalează cu Curtea noastră de Casaţie.

---

b) Ardealul

Impărţirea administrativă.

Provinciile româneşti din Ungaria care constitue Ardealul, sunt în număr de patru:

Transilvania, cu	15	comitate
Banatul . . . „	3	„
Crişana . . . „	7	„
Maramureşul . „	3	„

In total 28 comitate româneşti.

Comitatele Transilvaniei au întinderea următoare:

	km. p.	capitala	populaţia
Alba-de-Jos, (Alsó-Fehér)	3.646	Arad	8.000
Bistriţa-Năsăud (Besztercze-Naszod)	4.333	Bistriţa	15.000
Braşov (Brassó)	1.492	Braşov	40.000
Ciuc (Csik)	5.064	Ciuc-Sereda . . .	3.500
Făgăraş (Fogaras)	2.444	Făgăraş	7.800
Trei-Scaune (Haromszék)	3.889	Sepsi-Sân-George .	8.200
Huniedoara (Hunyad)	7.809	Deva	7.500
Târnava-Mică (Kis-Küküllö) . . .	1.724	Dic-Sân-Mărtin . .	3.500
Cojocna (Kolozs)	5.006	Cluj	62.000
Mureş-Turda (Maros-Torda) . . .	4.203	Târgu-Mureşului .	25.000
Târnava-Mare (Nagy-Küküllö) . .	3.337	Sighişoara	14.000
Sibiu (Szeben)	3.619	Sibiu	36.000
Solnoc-Dobâca (Szolnok-Doboka) .	4.786	Dej	12.750
Turda-Arieş (Torda-Aranyos) . . .	3.514	Turda	15.000
Odorhei (Udvárhely)	2.938	Odorhei	9.200

Comitatele Banatului au întinderea următoare:

	km. p.	capitala	populaţia
Torontal (Torontal)	10.016	Becicherecul-Mare .	29.720
Timiş (Temes)	7.433	Timişoara	58.650
Caraş-Severin (Kraszá-Ször) . . .	11.074	Lugoş	19.690

Comitatele Crișanei au următoarea întindere:

	km. p.	capitala	populația
Arad (Arad)	6.048	Arad	60.230
Cenad (Csanád)	1.714	Măcău	39.435
Bichiș (Békés)	3.670	Oradia-Mare	61.454
Bihor (Bihar)	10.657	Gyula	25.200
Haiduc (Hajdu)	3.343	Debrețin	84.320
Sabolci (Sabolcs)	4.637	Zalău	8.344
Sălagiu (Szilágy)	3.815	Niregyházá	37.807

Comitatele Maramureșului au întinderea următoare:

	km. p.	capitala	populația
Maramureș (Máramaros)	9.716	Sigetul-Marmației	21.009
Satu-Mare (Szatmár)	6.287	Nágy-Károly	18.570
Ugocia (Ugocsa)	1.213	Sălăușul-Mare	7.080

Comitatele, sunt de felurite mărimi. Unele din ele au peste zece mii de kilometri, pe când altele nu se ridică nici pânăla două mii de kilometri. Comitatele cele mai mari sunt următoarele:

	km. p.	
Caraș-Severin de	11.074	în Banat
Torontal »	10.016	în Banat
Bihor »	10.657	» Crișana
Maramureș »	9.716	» Maramureș
Huniedoara »	7.809	» Transilvania

Comitatele cele mai mici ca întindere, sunt următoarele:

	km. p.	
Ugocia de	1.213	în Maramureș
Brașov »	1.492	» Transilvania
Cenad »	1.714	» Crișana
Târnava-Mică »	1.724	» Transilvania

Orașele [1].

Orașele ce s'au desvoltat în aceste părți sunt în strânsă legătură cu relieful pământului. Astfel, cele mai vechi și mai principale orașe ce s'au desvoltat în Ardeal se găsesc la marginea podișului, acolo unde șirurile de munți prezintă cur-

1) Dr. G. M. Murgoci și G. Popa-Burcă: *România și Țările locuite de Români*, pag. 138.

mături adânci, pe unde se poate comunică mai ușor cu ținuturile de prinprejur. Orașele cele mai principale de pe acest podiș sunt:

Cluj (Kolozsvár), 50.000 locuitori situat în NW Transilvaniei, este cel mai populat oraș de pe podiș și primul centru cultural din aceste părți; posedă o universitate și o mulțime de școale secundare și speciale.

Brașov (Brassó), 40.000 locuitori, cel mai frumos dintre toate orașele Transilvaniei, situat în colțul de SE la poalele Carpaților, într'o vale îngustă înconjurată de trei părți cu munți înalți. Astăzi este cel mai important centru cultural al Românilor din Ungaria și orașul cel mai industrial din toată Transilvania. In același timp este un foarte important centru comercial.

Mai ales în vechime, Brașovul a jucat un însemnat rol în comerțul cu România; aicea veniau cei mai mulți din comercianții din țară dela noi și se aprovizionau cu diferite obiecte fabricate sau lucrate de mână, ca: încălțăminte, pălării și haine, vase de lemn și de fier, etc., de unde și numele acestor mărfuri de «brașovenii».

Sibiu (Nágy-Szeben), 36.000 locuitori, înființat de Sași chiar dela venirea lor prin aceste locuri. Aici este reședința Mitropolitului român din Ungaria și locul unde se adună Congresul Bisericii ortodoxe române. In apropierea Sibiului se găsesc două sate românești foarte frumoase: Săliștea și Răsinarii, cu mormântul lui Șaguna.

Târgu-Mureșului (Maros-Vásárhely) 25.000 locuitori, este cel mai principal oraș al Săcuilor.

Turda (Torda), 15.000 locuitori, situat în valea Arieșului.

Bistrița (Besztercze), 15.000 locuitori, din care cea mai mare parte sunt Sași.

Alba-Iulia (Gyula-Fehérvár), 12.200 locuitori situată la confluența Ampoiului cu Mureșul.

Sighișoara (Segesvár), 14.000 locuitori, din cari cea mai mare parte sunt Sași. A fost înainte o importantă cetate întărită.

Dej (Deés), 12.750 locuitori, situat la N.

Mediaș (Medgyes), 9.200 locuitori, renumit centru viticol.

Aiud (Nágy-Enyed), 8.700 locuitori.

Sebeșul-Săsesc (Szász-Sebes), 8.500 locuitori.

Odorhei (Székely-Udvarhely), 9.200 locuitori, în mare parte Săcui.

Deva 7.500 locuitori; *Orăștie* (Szászváros); *Gherla* (Szamos-Ujvár); *Blaj* (Balázsfalva) 5.090 locuitori; *Făgăraș Năsăud*; *Hațeg*; etc.

In inuturile din Apusul Transilvaniei, în Banat și Mara-

mureș găsim trei categorii de orașe deosebite, după condițiunile în care s'au format:

I) Prima categorie o formează orașele din regiunea muntoasă, ce s'au desvoltat mai cu seamă din cauza exploatărilor miniere. Astfel sunt:

Sigetul-Marmației (21.000 loc.), situat în valea Tisei; *Baia-Mare* (Nágy-Bánya) și *Baia-de-Sus* (Al-Bánya); *Băița* (Réz-Bánya), pe un izvor al Crișului-Negru; *Beiuș* (Belényes), în m. Bihorului; *Steierdorf* (17.690 loc.), însemnat pentru bogatele sale mine de cărbuni și de fier; *Reșița* (15.960 loc.), situată pe valea râului Bersava; *Caransebeș* (7.600 loc.), situat pe valea Timișului; *Mehadia* (Herkulesfürdö), situată spre S în valea Cernei, ea datorește desvoltarea sa izvoarelor de ape minerale, ce se găsesc acolo.

II) A doua categorie o formează orașele ce s'au desvoltat la limita dintre câmpie și dealuri, mai cu seamă acolo unde munții prezintă pasuri comode pentru comunicațiunea cu podișul Transilvaniei. Aceste orașe corespund, mai toate, câte unui alt oraș important din Transilvania. Din această categorie cele mai principale sunt următoarele:

Sătmar (Szatmár-Németi), 29.899 loc. situat pe malul drept al Someșului.

Oradea-Mare (Nágy-Várad), 61.459 loc., situată pe malul drept al Crișului-Repede. Are corespunzător în Transilvania orașul Cluj.

Arad, 60.230 loc., situat pe malul drept al Murășului, este un important centru industrial și comercial.

Timișoara (Temesvár), 58.650 loc., în mare parte Unguri, situată la deschiderea văii Timișului, pe malul drept al canalului Bega. Este primul centru cultural și industrial al Banatului.

Lugoș, 19.690 loc., situat pe valea Timișului în interiorul regiunii dealurilor.

Vârșeț, 28.340 loc., situat la deschiderea văii Carasului.

III) A treia categorie de orașe s'a format în mijlocul Pustei, din cauza desimii populațiunii din acea parte. Orașele din această categorie sunt mai toate cu populație mare și prezintă un caracter special, par a fi mai mult niște sate colosale, niște tabere ale vre-unui popor nomad, decât orașe. Din această categorie mai principale sunt:

Debrețin (Debreczen), 84.320 loc., în majoritate Unguri, situat pe un podiș cevă mai ridicat decât restul câmpiei.

Măcău (Makó), 39.435 loc., situat pe malul drept al Murășului, nu departe de vărsarea lui în Tisa.

Szentes, 33.700 loc., situat în lunca Tisei, aproape de vărsarea Crișului.

Casaba, 32.070 loc., situat în apropiere de Crișul-Alb.

Nyiregyhaza, 37.807 loc., situată spre N.

Gyula, 25.200 loc., situată pe malul drept al Crișului-Alb.

Careii-Mari (Nágy-Károly), 18.570 loc., situat în apropierea Crasnei.

Becicherecul-Mare (Nágy-Becskerek), 29.720 loc., situat pe râul Bega, aproape de vărsarea sa în Tisa.

Panciova (Pancsova), 20.990 loc., așezat pe malul drept al Timișului.

Chichinda-Mare (Nágy-Kikinda), 27.306 loc., în mare parte Germani, situată în partea de NW a Banatului.

Impărţirea administrativă a Ardealului după comune şi cătune [1])

COMITATELE	Oraşe municipale	Oraşe cu cons. organizat	Comune mari	Comune mici	Cătune
Alba-de-Jos	—	4	8	164	88
Bistriţa-Nasăud	—	1	4	77	35
Braşov	—	1	3	—	24
Ciuc	—	2	4	28	89
Făgăraş	—	1	4	74	41
Trei-Scaune	—	2	4	78	76
Huniedoara	—	4	10	415	101
Târnava-Mică	—	1	4	99	39
Cojocna	1	1	9	224	137
Mureş-Turda	1	1	5	197	109
Târnava-Mare	—	2	5	57	98
Sibiu	—	2	6	15	65
Solnoc-Dobâca	—	2	8	313	67
Turda-Arieş	—	1	6	134	175
Odorhei	—	1	3	120	50
Transilvania	**2**	**26**	**83**	**1 995**	**1.194**
Torontal	1	2	14	42	344
Timiş	2	1	11	126	226
Caraş-Severin	—	2	14	333	173
Banat	**3**	**5**	**39**	**501**	**743**
Arad	1	—	10	150	253
Cenad	—	1	4	2	58
Bichiş	—	1	7	—	290
Bihor	1	—	17	380	582
Haiduc	1	3	3	2	255
Sabolci	—	1	8	79	576
Sălagiu	—	2	6	235	186
Crişana	**3**	**8**	**55**	**848**	**2.200**
Maramureş	—	1	10	135	238
Satu-Mare	1	3	10	282	724
Ugocia	—	—	2	61	60
Maramureş	**1**	**4**	**22**	**478**	**1.022**

Recapitulaţie

Transilvania	2	26	83	1.995	1.194
Banat	3	5	39	501	743
Crişana	3	8	55	848	2.200
Maramureş	1	4	22	478	1.022
Total	**9**	**43**	**199**	**3.822**	**5.159**
Ungaria	27	111	434	10.293	17.346

Din tabloul de mai sus reese că sunt:

	în t rit. rom.	în Ungaria
Oraşe municipale	27	9
„ cu consiliul organizat	111	43
Comune mari	434	199
„ mici	10.293	3.822
Cătune	17.346	5.159

1) Vezi *Anuarul Statistic al Ungariei*, pe 1910.

Cercurile din Ardeal, în 1911, din punctul de vedere electoral [1])

COMITATELE	Numărul cercurilor electorale	Numărul alegătorilor	Numărul alegătorilor ce revine la un deputat
Alba-de-Jos	7	5.594	799
Bistrița-Năsăud	2	3.172	1.586
Brașov	4	4.969	1.242
Ciuc	4	6.138	1.534
Făgăraș	2	2.494	1.247
Trei-Scaune	7	5.856	837
Huniedoara	6	13.146	2.191
Târnava-Mică	3	2.404	801
Cojocna	6	9.335	3.656
Mureș-Turda	7	8.333	2.216
Târnava-Mare	4	4.157	1.039
Sibiu	6	5.662	944
Solnoc-Dobâca	7	7.379	1.054
Turda-Arieș	4	4.240	1.060
Odorhei	5	7.108	1.422
Transilvania	**74**	**89.986**	**1.216**
Torontal	13	42.411	3.262
Timiș	11	35.518	10.645
Caraș-Severin	7	29.048	4.150
Banat	**31**	**106.977**	**3.451**
Arad	8	24.211	7.679
Cenad	3	8.772	2.924
Bichiș	6	19.023	3.171
Bihor	13	41.646	7.985
Haiduc	7	18.628	5.287
Sabolci	6	15.861	2.644
Sălagiu	5	21.237	4.247
Crișana	**48**	**149.378**	**4.112**
Maramureș	6	27.441	4.574
Sătmar	9	32.457	6.113
Ugocia	2	4.710	2.355
Maramureș	**17**	**64.608**	**3.800**
Recapitulație			
Transilvania	74	89.986	1.216
Banat	31	106.977	3.451
Crișana	48	149.378	3.112
Maramureș	17	64.608	3.800
Total	**170**	**410.949**	**2.416**
Ungaria	413	1.197.726	2.900

1) Vezi *Anuarul Statistic al Ungariei*, din 1911.

După cum se vede în toată Ungaria, sunt 413 cercuri electorale, din care 170 în teritoriile locuite de Români. Din aceste 170 cercuri electorale, Românii nu și-au putut alege deputați în Camera Ungară decât vre-o trei.

Numărul alegătorilor a fost în Ungaria în anul 1911 de 1.197.726, iar în teritoriile locuite de Români de 410.949. Față de populația totală, procentul alegătorilor a fost mai mic în Transilvania (3,4 %), iar cel mai mare în Banat (7,6 %). In Ungaria întreagă a fost de (6,6 %).

Repartizarea judecătorească în teritoriile locuite de Români.

In teritoriile locuite de Români funcționează 25 de tribunale și 6 curți de apel, și anume, în:

Curți de apel	Tribunale
Debrețin	Debrețin Sigetul-Marmației Sătmar Zalah
Cluj	Bistrița Dej Deva Alba-Iulia Cluj Sibiu Turda
Tg.-Murășului	Brașov Sereda Elisabetopol Tg.-Murășului
Oradia-Mare	Arad Gyula Oradia-Mare
Seghedin	Becicherecul-Mare Chichinda-Mare
Timișoara	Biserica-Albă Caransebeș Lugoș Panciova Timișoara

Nomenclatura comunelor locuite de Români.

Iată lista localităților, pe comitate, cercuri și comune, care, pe lângă alte naționalități în număr mic, sunt în cea mai mare parte, locuite de Români; de asemenea dăm și întinderea teritoriului care e notată în jugăre cadastrale (un jugăr e egal cu 5.755 m. p.):

Comitatul Alba-de-Jos

1. *Cercul Vinţul-de-Jos:* 1. Acmarı, 4923 — 2. Orda-de-Jos (Alsó Maros Vár), 2372 — 3. Vinţul-de-Jos, 12401 — 4. Berve, 5073 — 5. Borband, 3012 — 6. Borsomezö, 4853 — 7. Cioara, 7155 — 8. Dumitru (Demeterpatak) 1210 — 9. Drâmbari, 2203 — 10. F.-Marosvárad, 1113 — 11. Heningfalva, 2795 — 12. Cârna, 3535 — 13. Kisfalud, 1338 — 14. Limba, 871 — 15. Maroscsüged, 1157 — 16. Daia-Română (Oláh dálya), 7105 — 17. Herepea-Română (Oláh herepe), 1926 — 18. Păclişa (Poklos), 3767 — 19. Răcătău, 3263 — 20. Sóspatak, 1421 — 21. Straja, 2278 — 22. Sărăcsău (Szarakszó), 1288 — 23. Tartariu 2081 — 24. Totoi (Táté), 2141.

2. *Cercul Blaj:* 1. Blăjel, 1197 — 2. Blaj 262 — 3. Beşinău (Besenyö), 2018 — 4. Bucerdea-Grân. (Buzásbocsárd), 8034 — 5. Ţapu (Csicsóholdvilág), 4394 — 6. Ciufud, 2061 — 7. Lupu (Farkastelke), 1798 — 8. Crăciunelul-de-J. (Karácsonfalva), 4213 — 9. Cergăul-Mic (Kiscserged), 2847 — 10. Broşteni, 1396 — 11. Mihalţ, 4336 — 12. Monora, 3580 — 13. Cergăul-Mare (Nagycserged), 3923 — 14. Obreja, 2848 — 15. Ohaba, 3192 — 16. Cestvca-Rom. (Oláhcsesztve), 2140 — 17. Soroştin (Sorostély), 5938 — 18. Cenade (Szászcsanád) 8534 — 19. Spatac (Szászpatak), 1580 — 20. Secaş, 894 — 21. Tohat, 2289 — 22. Tür, 5296 — 23. Roşia (Veresegyháza), 3043 — 24. Veza, 1792.

3. *Cercul Sângătin (Kis Enyed):* 1. Alămor, 5576 — 2. Buzd, 3714 — 3. Drăşău, 3211 — 4. Gergelyfája, 3906 — 5. Hosszutelke, 2950 — 6. Sângătin (Kis Enyed), 3890 — 7. Ludoşul-Mic (Kisludos), 2776 — 8. Conţa (Cut), 1008 — 9. Kutfalva, 4599 — Ladamoş, 1697 — 11. Mândra, 485 — 12. Bogata-Română (Oláhbogát), 3781 — 13. Gârbăul-Român (Oláhgirbo) 3634 — 14. Örményszékes, 5002 — 15. Pókafalva, 4539 — 16. Şpring, 4107 — 17. Prisaca-Secaş (Szecas-Preszaka), 2786 — 18. Vingard, 6973.

4. *Cercul Ighiul-Unguresc:* 1. Alsógáld, 3450 — 2. Benedek, 4384 — 3. Ţelna, 4990 — 4. Galda-de-Sus (Felsögáld), 6183 — 5. Feneş, 11524 —

6. Galaţi, 2946 — 7. Galţiu (Gáldtö), 1823 — 8. Găureni, 1666 — 9. Ighiel (Igenpataka), 6965 — 10. Intregalde, 11997 — 11. Craiva (Királypatak), 1336 — 12. Coşlariu (Koslard), 1224 — 13. Cricău, 7269 — 14. Bociardu-Vinos m. (M. Borosbocsárd), 3024 — 15. Ighiul-Ung. (Magyar Igen), 2409 — 16. Murăş St. Imre, 2181 — 17. Meteşd, 6902 — 18. Mindszent, 603 — Bociardu-Vinos-Rom. (Oláhborosbocsárd), 744 — 20. Ompoiţa, 4753 — 21. Ompoi-Presaca, 3907 — 22. Petroşan, 5996 — 23. Poiana, 4358 — 24. Şard, 4081 — 25. Tibru (Tibor), 1314 — 26. Tăuţi (Tótfalud), 3252 — 27. Trimpoel, 6255 — 28. Oiesdea (Vajasd), 1602 — 29. Valea-Dosului, 5001 — 30. Zlatna, 15195.

5. *Cercul Murăş-Uioara:* 1. Batizháza, 1296 — 2. Cechelaca (Csekelaca), 2097 — 3. Csongva, 2285 — 4. Czintos, 2323 — 5. Alecuş (Elekes), 2860 — 6. Murăş-Uioara-de-Sus (Felsömarosujvár), 2075 — 7. Găbub, 1756 — 8. Gămbuţ, 1635 — 9. Hari, 2798 — 10. Ispánlaka, 3240 — 11. Istvánháza, 950 — 12. Kutyfalva, 1333 — 13. Lándor, 1152 — 14. Magyarbükkös, 2291 — 15. Cisteiul-Ungur (Magyarcseszte), 2552 — 16. Magyarforró, 3509 — 17. Herepea-Magh. (Magyarherepe), 1511 — 18. Magyarsülye, 3464 — 19. Maroscsúcs, 1568 — 20. Marosgerse, 3073 — 21. Maroskáptalan, 1519 — 22. Maroskoppánd, 1111 — 23. Maroszentjakab, 1560 — 24. Murăş-Uioara (Marosujvár), 915 — 25. Medves, 1134 — 26. Miklóslaka, 1655 — 27. Nagylak, 3564 — 28. Petrilăul-Rom. (Oláhpéterlaka), 3088 — 29. Silvaşul-Rom. (Oláhszilvás, 1802 — 30. Tordoşul Rom. (Oláhtordos), 2344 — 31. Oroszi, 524 — 32. Ozd, 2538 — 33. Sztbenedek, 3304.

6. *Cercul Aiudul-Mare:* 1. Orbăul-de-Jos (Alsóorbo), 2421 — 2. Asszonynépe, 2167 — 3. Cetea (Csáklya), 2923 — 4. Ciombord, 2082 — 5. Stremţi (Diod), 4968 — 6. Geomal (Diomal), 2232 — 7. Aiudul-de-Sus (Felenyed), 2698 — 8. Geoagiul-de-Sus (Felgyógy), 5268 — 9. Orbăul-Super. (Felsö-orbó), 1926 — 10. Ciuguzel (Fugad) 2596 — 11. Hopârta, 2406 — 12. Havasgyógy-2290 — 13. Ocnişoara (Kisakna), 2158 — 14. Kisgyógypatak, 4400 — 15. Şoimoşel (Kissolymos), 923 — 16. Gârboviţa (Középorbo), 734 — 17. Lörinczréve, 1228 — 18. Magyarbagó, 2477 — 19. Magyarbecze, 2741 — 20. Magyarkapud, 1382 — 21. Magyarlapád, 2376 — 22. Marosbéld, 758 — 23. Mérosgombás, 884 — 24. Murăş-Simeria (Marossztkir), 2282 — 25. Megykekar, 1463 — 26. Mirăslău, 1885 — 27. Mujina, 3642 — 28. Poiana-Aiudului (Nyirmezö), 2928 — 29. Apahida-Rom. 1837 — 30. Lăpudul-Rom. (Oláhlapud), 2731 — 31. Racoşul-Rom. (Oláhrákos) 2167 — 32. Păţalca, 1739 — 33. Ponor,

6581 — 34. Remete, 12770 — 35. Szabaderdö, 665 — 36. Satu-Nou-Săsesc (Szászujfulu), 1100 — 37. Tompaháza, 1036 — 38. Teiuş (Tövis), 4070 — 39. Vadverem, 1580 — 40. Vlădeni (Vládháza), 2469.

7. *Cercul Roşia:* 1. Abrudsat, 13511 — 2. Bucium, 14544 — 3. Cherpeniş, 3640 — 4. Corna, 1743 — 5. Mogoş, 12057 — 6. Musca, 3744 — 7. Sohodol, 11868 — 8. Roşia, 2684.

Rezumat. — 1. Cercul Alvinţ, 80181 — 2. Cercul Blaj, 77105 — 3. Cercul Sângătin, 64634 — 4. Cercul Ighiul-Ung., 137342 — 5. Cercul M.-Uioara, 68826 6. Cercul Aiud-Mare, 104319 — 7. Cercul Roşia, 63791 — 8. Abrud-oraş, 2195 — 9. Alba-Iulia-oraş, 5669 — 10. Aiud-oraş, 6454 — 11. Ocna-oraş, 10642.

Comitatul Bistriţa-Năsăud.

1. *Cercul Bistriţei (Besenyö):* 1. Sebeşul-de-Jos (Alsósebes), 1305 — 2. Ardani, 3335 — 3. Bărla (Berlad), 1223 — 4. Besenyö, 2603 — 5. Bilac, 3468 — 6. Dipse, 3955 — 7. Fehéregyház, 2479 — 8. Sebeşul-de-Sus (Felsösebes), 4184 — 9. Friss, 2203 — 10. Galaţi, 2212 — 11. Glodeni, 7199 — 12. Harina, 2771 — 13. Királynémeti, 1599 — 14. Budacul-Mic (Kisbudák), 2724 — 15. Kissajó, 5707 — 16. Lechinţa, 7255 — 17. Malomárka, 1738 — 18. Monor, 11380 — 19. Satu-Mare (Nagyfalu), 4678 — 20. Şieul-Mare (Nagysajó), 6509 — 21. Neţ, 1176 — 22. Sajoszentivány, 6281 — 23. Serling, 1270 — 24. Şimotelnic (Simontelke), 980 — 25. Sófalva, 1873 — 26. Bungardul-Săsesc (Szászbongárd), 1632 — 27. Budacul-Săsesc (Szászbudák), 1877 — 28. St.-Georgiu-Săsesc (Szászszentgyörgy), 4858 — 29. Szeretfalva, 815 — 30. Taci, 1526 — 31. Vermes, 3339 — 32. Zselyk, 1998.

2. *Cercul Iad:* 1. Aldorf, 3466 — 2. Blajfălăul-de-Jos (Alsóbalásfalva), 1937 — 3. Bărgăul-de-Jos (Alsóborgó), 8807 — 4. Asszubesztercze, 6569 — 5. Borgobistriţa, 2446 — 6 Borgo-Prund, 18110 — 7. Borgotiha, 23858 — 8. Cepan, 2822 — 9. Blajfălăul-de-Sus (Felsöbalásfalva), 1759 — 10. Bărgăul-Suseni (Felsöborgo), 9417 — 11. Satu-Săsesc-de-Sus (Felsöszászu falu), 5125 — 12. Iad, 14282 — 13. Caila, 1840 — 14. Kis Demeter, 7624 — 15. Bărgăul-de-Mijloc (Közép Borgo), 5369 — 16. Kuşma, 2563 — 17. Murăşbărgău, 7579 — 18. Nagy-Demeter, 10880 — 19. Bărgăul-Rus (Oroszborgó), 6889 — 20. Petres, 5046 — 21. Pintac, 4385 — 22. Ragla, 1399 — 23. Budacul-

Român (Román budák, 14773 — 24. Sajó Solymos, 1252 — 25. Szépnyir, 2442 — 26. Törpeny, 4905—27. Várhely, 1728 — 28. Vinda, 3458 — 29. Zsolna, 2924.

3. *Cercul Năsăud:* 1. Bükkös, 11166 — 2. Entradan, 412 — 3. Găureni, 4588 — 4. Hordo, 6409 — 5. Rebra-Mică, 16283 — 6. Lusca, 1564 — 7. Nimigea-Ung. (Magy. Nemegye), 2522 — 8. Makód, 5752 — 9. Mititei, 4820 — 10. Rebra-Mare, 13306 — 11. Năsăud, 9350 — 12. Nimigea-Rom. (Oláh Nemegye), 2107 — 13. Mintiul-Rom. (Oláh Németi), 3526 —14. Parva, 8840 — 15. Poeni, 3769 — 16. Prislop, 1268 — 17. Romuli, 15982 — 18. Runc, 7000 — 19. Salva, 8276 — 20. Sub-Plai, 5017 — 21. Telci, 40943 — 22. Tohát, 2500 — 23. Zagra, 8295.

4. *Cercul Rodnei:* 1. Feldru, 15271 — 2. Ilva-Mică (Kisilva), 12617 — 3. Cosna, 5976 — 4. Cârlibaba (Lajosfalva), 8103 — 5. Leş, 20282 — 6. Măgura, 11070 — 7. Maier, 29172 — 8. Ilva-Mare (Nagyilva), 35676 — 9. Nepos, 9358 — 10. St.-Georgiu-Român (Oláhsztgyörgy), 28459 —11. Rodna, 19449 — 12. St. Iosif (Sztjószef), 6538 — 13. Rodna-Nouă (Uj-Radna), 17508.

Rezumat. — 1. Cercul Bistriţa, 106151 — 2. Cercul Iad, 205253 — 3. Cercul Năsăud, 183434 — 4. Cercul Rodna, 219561 — 5. Oraşul Bistriţa, 9670.

Comitatul Braşovului.

1. *Cercul-de-Jos:* 1. Apácza, 8565 — 2. Bod, 4932 — 3. Feldioara, 10230 — 4. Crisbav, 8117 — 5. Preşmer, 12081 — Hermanul-Săs., 10366— 7. Szász Magyar, 9932 — 8. St. Petru, 6774 — 9. Rotbav (Veresmart), 4987.

2. *Cercul-de-Sus:* 1. Barczaujfalu, 2771 — 2. Codlea (Feketehalom), 23059 — 3. Hălchiu (Höltövény), 5125 — 4. Cristian (Keresztényfalva), 4483 — 5. Râşnov (Rozsnyó), 28613 — 6. Vidombac, 4355 — 7. Vulcan, 7200.

3. *Cercul Satu-Lung:* 1. Bacifalu, 6285 — 2. Cernat, 9834 — 3. Satu-Lung, 29960 — 4. Purcăreţi, 2205 — 5. Târlungeni, 3664 — 6. Turcheş, 4301 — 7. Zizin, 18278.

Rezumat. — 1. Cercul-de-Jos, 75984 — 2. Cercul-de-Sus, 75606 — 3. Cercul Satu-Lung, 74527 — 4. Braşov, 34299.

Comitatul Cojocna.

1. *Cercul Almaş*: 1. Adalin, 2299 — 2. Argyus, 1026 — 3. Băboni, 1390 — 4. Bănica, 1135 — 5. Bercea, 3195 — 6. Ţold, 1909 — 7. Dal, 2081 — 8. Danc, 1301 — 9. Drag, 5794 — 10. Ticu (Forgácskút), 1464 — 11. Hidalmás, 3978 — 12 Kendermál, 948 — 13. Ascileul-Mic (Kisesküllö), 3535 — 14. Kispetri, 1761 — 15. Kökényes, 1160 — 16. Középlak, 2893 — 17. Lapupatak, 2182 — 18. Magyarnagyzsomb, 4147 — 19. Milvan, 1989 — 20. Almaşul-Mare, 9452 — 21. Ascileul-Mare (Nagyesküllö), 3944 — 22. Petrindul-Mare (Nagypetri), 2375 — 23. Nyercze, 3526 — 24. Nyires, 6584 — 25. Cuebelişul-Rom. (Oláhköblös), 2150 — 26. Ördögkeresztúr, 2022 — 27. Sân-Mihaiul-Deşert (Pusztaszentmihály), 4820 — 28. Sântă-Mărie, 2637 — 29. Tamásfalva, 2938 — 30. Topa-Sântcraiu (Topaszentkirály), 4286 — 31. Toteleac (Tóttelke), 1914 — 32. Ugruţ, 2802 — 33. Stobor (Vásártelke), 1259 — 34. Zutor, 2556.

2. *Cercul Huedin*: 1. Alsófüld, 2042 — 2. Huedin, 9034 — 3. Bedeci, 3214 — 4. Boci, 2472 — 5. Butene (Bökény), 867 — 6. Ciucia, 4465 — 7. Damos, 1318 — 8. Dretea (Deritte), 1218 — 9. Erdöfalva, 799 — 10. Fárnaş, 1921 — 11. Felsöfüld, 2858 — 12. Hodoş (Hodosfalva), 3539 — 13. Incel, 3032 — 14. Jakótelk, 722 — 15. Iegerişte, 3337 — 16. Zam-Sâncraiu (Kalotaszentkiraly), 3517 — 17. Finciu (Kalotaujfalu), 1399 — 18. Chelăţel, 5621 — 19. Câteşti, 1078 — 20. Sebeşu-Mic, 1834 — 21. Körösfö, 2131 — 22. Középfüld, 4926 — 23. Magyarbikal, 1779 — 24. Mănăşturul-Magh. (Magyargyerömonostor), 8773 — 25. Magyarókereke, 1796 — 26. Valcău-Ung., 27360 — 27. Malomszeg, 1604 — 28. Marótlaka, 4433 — 29. Meredeu, 9843 — 30. Călata-Mare, 1470 — 31. Şebeşu-Mare, 5670 — 32. Nyárszó, 1563 — 33. Bica-Română, 2935 — 34. Mănăşturul-Rom. (Oláhgyerömonostor), 2887 — 35. Nadăşu-Român, 2682— 36. Retiţel, 24241 — 37 Rogojel, 11792 — Sárvásár, 828 — 39. Sebesvásár, 2190 — 40. Székelyó, 3955 — 41. Stana, 1982—42. Trăniş, 4737 — 43. Visag, 15062 — 44. Zentelke, 2132 — 45. Joboc, 1768.

3. *Cercul Gilău*: 1. Bánffydongó, 965 — 2. Agârbiciu (Egerbegy), 8119 — 3. Gisztrágy, 658 — 4. Gilău (Gyalu), 9165 — 5. Gyeröfidongó 752 — 6. Gyerövasárhely, 3846 — 7. Muntele-Rece (Hideghavas), 7520 — 8. Someşul-Rece (Hidegszamos), 5928 — 9. Copşa-Mică (Kiskapus), 4324 — 10. Lăpiştea, 1039 — 11. Măgura, 46919 — 12. Feneşul-Mag. (Magyarfenes),

2339 — 13. Mărişel, 13187 — 14. Someşul-Cald (Melegszamos), 7738 — 15. Copşa-Mare (Nagykapus), 2378 — 16. Pănic, 3126 — 17. Feneşul-Săsesc (Szászfenes), 7433 — 18. Lona-Săsească (Szászlona), 3343 — 19. Stolna, 2098 — 20. Tótfalu, 1448.

4. *Cercul Clujului*: 1. Aiton, 4839 — 2. Apahida, 2795 — 3. Băbuţ, 2341 — 4. Badoc, 2217 — 5. Bodonkút, 3259 — 6. Bonţhida, 7233 — 7. Borşa, 6886 — 8. Bós, 3381 — 9. Csomafája, 1429 — 10. Dezmir, 3161 — 11. Diós, 1130 — 12. Feiurd (Fejérd), 6431 — 13. Feleac, 3726 — 14. Györgyfalva, 2518 — 15. Hosszúmacskás, 1847 — 16. Chintău (Kajántó), 4426 — 17. Kara, 2874 — 18. Kide, 2205 — 19. Kolozsgyula, 2877 — 20. Corpade, 2543 — 21. Covaci, 1383 — 22. Magyarfodorháza, 2205 — 23. Magyarmacskás, 1081 — 24. Magyarújfalu, 3107 — 25. Pata, 2622 — 26. Puszta-St-Miclăuş, 1010 — 27. Rediu, 3614 — 28. Sólyomkö, 2284 — 29. Szamosfalva, 5286 — 30. Szentmártonmacskás, 395 — Válaszút, 3990.

5. *Cercul Armenişu-de-Câmpie*: 1. Füzkút, 2099 — 2. Comlod, 1435 — 3. Köbölkút, 2407 — 4. Lomperd, 2052 — 5. Mezökecsed, 2145 — Mezökirályfalva, 1730 — 7. Armenişu-de-Câmpie, 4520 — 8. St.-Mih.-de-Câmpie (Mezösztmihálytelke), 3342 — 9. Silvaşul-de-Câmpie (Mezöszilvás), 5399 — 10. Mezö-ujlak, 2530 — 11. Nagynyulas, 4131 — 12. Oroszfája, 2814 — 13. Septér, 3221 — 14, Viszolya, 2542.

6. *Cercul Mociului*: 1. Sucetu-de-Jos (Alsószovát), 2803 — 2. Juncu-de-Jos, 5425 — 3. Aruncuta (Aranykut), 3483 — 4. Bare, 2307 — 5. Berkenyes, 2423 — 6. Bogaci, 764 — 7. Bothaza, 1536 — 8. Sucetul-de-Sus (Felsöszovat), 2871 — 9. Jucu-de-Sus, 2585 — 10. Gyulatelke, 2542 — 11. Keszü, 1262 — 12. Gădălin (Kötelend), 2849 — 13. Frata-Ung., 7518 — 14. Călian (Magyarkályán), 4903 — 15. Magyarlégen, 2115 — 16. Magyarpalatka, 3690 — 17. Marokháza, 1331 — 18. Jurul-de-Câmpie (Mezöör), 4019 — 19. Supuru-de-Câmp, 2675 — 20. Mociu, 5689 — 21. Nemes-zsuk, 1872 — 22. Ghirişu-Român (Oláhgyéres), 1522 — 23. Ombuz, 1787 — 24. Pete, 675 — 25. Sava, 1772 — 26. Tothaza, 1225 — 27. Vajdakamaras, 3417 — 28. Vişa, 2261.

7. *Cercul Sărmaşul-Mare*: 1. Bald, 2770 — 2. Budatelke, 4357 — 3. Csehtelke, 2386 — 4. Gyeke, 4023 — 5. Catona, 5415 — 6. Kis-czég, 2296 — 7. Şărmaşul-Mic, 2768 — 8. Mezödomb, 3209 — 9. Sânt-Georgiu-de-Câmp, 2164 — 10. Mezöszombattelke, 2644 — 11. Nagyczég, 3221 —

12. Sărmaşu-Mare, 4852 — 13. Novoly, 2387 — 14. Pusta-Cămăraş, 3407 — 15. Túson, 2304 — 16. Uzdi-Sânt-Petru, 3662.

8. *Cercul Nadăşului*: 1. Baci, 3034 — 2. Berind (Berend), 2540 — 3. Bogártelke, 1803 — 4. Darocz, 748 — 5. Aghireş, 3973 — 6. Inaktelke, 1959 — 7. Plopi, 1271 — 8. Kóród, 1685 — 9. Gârbăul-Magh. (Magyargorbó), 2520 — 10. Nadăşul-Ungur., 1808 — 11. Şardul-Unguresc (Magyarsárd), 3748 — 12. Magyarszentpál, 2443 — 13. Maco, 3395 — 14. Mera, 3814 — 15. Papfalva, 1914 — 16. Topa-Deşeartă, — 2148 — 17. Sólyomtelke, 1872 — 18. Szentmihálytelke, 3075 — 19. Luciag, 3499 — 20. Sumurduc, 1234 — 21. Türe, 2928 — Vişta, 3712.

9. *Cercul Teaca*: 1. Barátfalva, 905 — 2. Batoş, 8533 — 3. Budurlău, 1135 — 4. Dedrád, 4825 — 5. Dedradseplac, 1650 — 6. Faragó, 3281 — 7. Harasztos, 1882 — 8. Kisfülpös, 1971 — 9. Cozmatelke, 2897 — 10. Meröerked, 4584 — 11. Ida-Mare, 3783 — 12. Soimoşul-Rom., 2237 — 13 Satu-Nou-Rom., 2070 — 14. Pasmoş, 3961 — 15. Sasocna, 2954 — 16. Sas-Băniţa, 2768 — 17. Sas-Budveg, 4581 — 18. Szászpéntek, 4985 — 19. Sânt-Andraş, 1178 — 20. Socol, 1967 — 21. Tanci, 1802 — 22. Teaca, 7909 — 23. Vaiola, 3677.

Rezumat. — 1. Cercul Almaşului, 97452 — 2. Cercul Huedinului, 202826 — 3. Cercul Gilăului, 132625 — 4. Cercul Clujului, 95095 — 5. Cercul Armenişu-de-Câmp, 40367 — 6. Cercul Mociului, 77501 — 7. Cercu Sărmaşu-Mare, 51865 — 8. Cercul Nadăşului, 55132 — 9. Cercul Teaca, 75535 — 10. Cojocna-oraş, 12504.

Cluj, oraş lib. reg., 28159.

Comitatul Făgăraşului.

1. *Cercul Arpaşul-de-Jos*: 1. Arpaşul-de-Jos, 6408 — 2. Porumbacu-de-Jos, 3772 — 3. Ucia-de-Jos, 5608 — 4. Vişlea-de-Jos, 4948 — 5. Beşimbac, 1473 — 6. Draguş, 6556 — 7. Arpaşul-de-Sus, 9121 — 8. Porumbacul-de-Sus, 11511 — 9. Ucia-de-Sus, 8137 — 10. Vişlea-de-Sus, 8136 — 11. Feldioara, 1621 — 12. Găinar, 1245 — 13. Sâmbăta-Ost-de-Sus, 3949 — 14. Cherţ, 3750 — 15. Colun, 2295 — 16. Corb, 2457 — 17. Sâmbăta-Nord-de-Sus, 5624 — 18. Satu-Nou-Român, 3662 — 19. Opracherţişóra, 7022 — 20. Rucăr, 2812 — 21. Scorei, 6293 — 22. Strezacârţişoara, 7366 — 23. Sărata, 6889.

2. *Cercul Făgăraş*: 1. Sâmbăta-de-Jos, 2260 — 2. Betlen, 2552 — 3. Breaza, 4662 — 4. Dejan, 4281 — 5. Didrif, 1606 — 6. Făgăraş, 3950 — 7. Galaţi, 2144 — 8. Herşeni, 2194 — 9. Hurez, 1445 — 10. Iléni, 2459 — 11. Iaşi, 1785 — 12. Berivoiul-Mic, 6388 — 13. Voivodenii-Mici, 2403 — 14. Copăcel, 2403 — 15. Lisa, 7758 — 16. Luţa, 644 — 17. Ludişor, 1691 — 18. Mărgineni, 11624 — 19. Berivoiul-Mare, 5748 — 20. Voivodenii-Mari, 3517 — 21. Netot, 2482 — 22. Poşorta, 2974 — 23. Râuşor, 1680 — 24. Sebeş, 2210 — 25. Săscior, 825 — 26. Sevestreni (Szevesztrény), 1013 — 27. Recea, (Telekirécse), 5548 — 28. Vaidarece, 5548 — 29. Voila, 1451.

3. *Cercul Bran*: 1. Poiana-Mărului-(Almásmezö), 10816 — 2. Moeciul-Inf. (Alsómoécs), 4351 — 3. Moeciul-Sup. (Felsömoécs), 7331 — 4. Fundata, 886 — 5. Holbav, 5099 — 6. Măgura, 1627 — 7. Tohan-V., 4457 — 8. Peştera, 2623 — 9. Predeal, 556 — 10. Simon, 6804 — 11. Şirnea, 2016 — 12. Sohodol, 1619 — 13. Bran, 3956 — 14. Tohanul-Nou, 1010 — 15. Zărneşti, 29679.

4. *Cercul Şercaia*: 1. Comana-de-Jos (Alsó Komána), 2747 — 2. Veneţia-de-Jos (Alsóvenicze), 4811 — 3. Bucium, 2113 — 4. Comana-de-Sus 7264 — 5. Veneţia-de-Sus (Felsövenicze), 6114 — 6. Grid, 5543 — 7. Căciulata, 7163 — 8. Lupşa, 1720 — 9. Mândra, 3974 — 10. Ohaba, 4686 — 11. Şinca-Veche, 12646 — 12. Părău, 3786 — 13. Perşani, 6806 — 14. Şercăiţa, 8605 — 15. Şercaia, 5939 — 16. Ţinţar, 11577 — 17. Todoriţa, 2871 — 18. Şinca-Nouă (Ujsinka), 13644 — 19. Vad, 4544 — 20. Vlădeni, 5092.

Rezumat. — 1. Cercul Arpaşul-de-Jos, 120655 — 2. Cercul Făgăraşului, 97675 — 3. Cercul Şercaia, 121645 — 4. Cercul Branului, 82830.

Comitatul Huniedoarei.

1. *Cercul Geoagiul-de-Jos*: 1. Geoagiul-de-Jos (Algyógyfalu), 3261 — 2. Geoagiul-de-Sus (Algyógyfelfalu), 2886 — 3. Uroiu (Arany), 1753 — 4. Babolna, 4473 — 5. Băcâia, 2016 — 6. Balşa, 5597 — 7. Boi, 2026 — 8. Băcăinţ-de-Jos (Bokai alfalu), 818 — 9. Ceru-Băcăinţ (Bokai felfalu), 3762 — 10. Bozeş, 2554 — 11. Bulbuc, 2359 — 12. Cibu, 4960 — 13. Cigmău, 1946 — 14. Ardeu, 1363 — 15. Feredeu, 381 — 16. Folt, 1306 — 17. Glod, 1718 — 18. Gyertyános, 426 — 19. Homorod, 3984 — 20. Almaşul-Mic.

(Kis Almás), 3037 — 21. Rapoltul-Mic, 912 — 22. Almaşul-de-Mijl. 1805 — 23. Curpeni, 1328 — 24. Mada, 4709 — 25. Nădaştia, 1584 — 26. Almaşul-Mare (Nagy Almás), 6477 — 27. Rapoltul-Mare, 4938 — 28. Mermezeni-Văl. (Nyirmezö), 2709 — 29. Poiana, 2402 — 30. Porcura, 1989 — 31. Renget, 2919 — 32. Techereu, 1709 — 33. Valea-Iepii, 2461 — 34. Valea-Mare, 2543 — 35. Voia, 3643.

2. *Cercul Bradului*: 1. Luncoiul-de-Jos, 2978 — 2. Blejeni, 14378 — 3. Boiţa, 612 — 4. Brad, 5115 — 5. Buceşdi, 4051 — 6. Bucureşti, 7119 — 7. Ţăreţel, 1719 — 8. După-Piatră, 8674 — 9. Căiănelul-de-Sus, 1141 — 10. Luncoiul-de-Sus, 1591 — 11. Hărţăgani, 5233 — 12. Crăciuneşti, 1048 — 13. Criştior, 4001 — 14. Curechiu, 4543 — 15. Mihăileni, 3396 — 16. Orminghea, 2272 — 17. Peştere, 930 — 18. Podele, 1773 — 19. Potingani, 972 — 20. Rovina, [1]) — 21. Ruda, 1475 — 22. Şesuri, [1]) — 23. Sălişte, 2287 — 24. Scroafa, 2076 — 25. Stănija, 5670 — 26. Trestia, 1701 — 27. Vaca, 2310 — 28. Valea-Bradului, 3309 — 29. Zdrapţi, 2339.

3. *Cercul Devei*: 1. Peşteşul-de-Jos, 3409 — 2. Căiănelul-de-Jos, 776 — 3. Archi, 952 — 4. Bacia, 1462 — 5. Bánpatak, 2536 — 6. Barbura, 386 — 7. Bârsan, 2798 — 8. Bejan, 813 — 9. Boholt, 1491 — 10. Boiabirz, 2425 — 11. Bretelin, 681 — 12. Bujánfalva, 829 — 13. Cristur (Csernake-Resztur), 850 — 14. Dedaci, 1258 — 15. Certişul-de-Sus, 1996 — 16. Fornădia, 1338 — 17. Fizeş (Füzesd), 1835 — 18. Gruielaci, 460 — 19. Dealu-Mare, 1395 — 20. Hărău, 2177 — 31. Herepe, 709 — 22. Hondol, 3838 — 23. Caun, 565 — 24. Chiscadaga (Kecskedága), 1441 — 25. Kéménd, 1110 — 26. Kerges, 1668 — 27. Cârjiţi, 1340 — 28. Barcia-Mică, 434 — 29. Cozolia, 1316 — 30. Leşnec, 4192 — 31. Măgura, 627 — 32. Marosnémeti, 1599 — 33. Murăş-Şoimoş., 3091 — 34. Merişor, 1047 — 35. Secărâmb (Nagyág), 1422 — 36. Barcia-Mare, 2061 — 37. Nagy-tóti, 498 — 38. Noşag, 1292 — 39. Nevoieş (Nyavalyásfalva), 1990 — 40. Simeria, 1835 — 41. Petreni, 1769 — 42. Piskitelep, 84 — 43. Popeşti, 1891 — 44. Sárfalva, 871 — 45. Szantóhalma, 902 — 46. Almaşul-Sec (Szárazalmás), 1734 — 47. Sălişioara, 1242 — 48. Sânt-Andreiu, 1216 — 49. Stoeneasa, 697 — 50. Sulighete, 1688 — 51. Tâmpa, 750 — 52. Topliţa, 841 — 53. Vălişoara, 2193 — 54. Viţăl, 2019 — 55. Vărmaga, 4853 — 56. Vâlceşti (Vulcesd), 1483.

---

1) Este arătat la comuna Bucureşti.

4. *Cercul Haţegului:* 1. Băuţarii-de-Jos, 5519 — 2. Farkadinul-de-Jos, 1340 — 3. Alsónyiresfalva, 3308 — 4. Silvaşul-de-Jos (Alsószilvás), 2718 — 5. Băţălari, 1237 — 6. Balomia, 3150 — 7. Băreşti, 1129 — 8. Boiţa, 3111 — 9. Boşorod, 5436 — 10. Brazova, 647 — 11. Bucova, 18156 — 12. Ciopea, 1326 — 13. Densuş, 12475 — 14. Băuţarii-de-Sus, 8885 — 15. Farcadinul-de-Sus, 1367—16. Felsönyiresfalva, 14093—17. Silvaşul-de-Sus (Felsöszilvás), 3322—18. Găuricea, 354 — 19. Gânţaga, 3077 — 20. Haţăşel, 987 — 21. Hobiţa-Varhei, 679 — 22. Vâlcelele-Bune, 2621 — 23. Kékesfalva, 5392— 24. Cârneşti, 1243 — 25. Ciula-Mică, 842 — 26. Puştenii-Mici, 1583 — 27. Chitid, 2824 — 28. Clopotiva, 20359 — 29. Covragiu (Kovrágy), 1258 — 30. Crăguiş, 271 — 31. Curpeni, 535 — 32. Lingina, 2444 — 33. Luncani, 13279 — 34. Maceu, 1517 — 35. Bretea-Magh. (Magyar-Brettye), 1227 — 36. Malomviz, 45152 — 37. Ciula-Mare, 1062 — 38. Ostrovul-Mare şi Mic, 1536 — 39. Peştenii-Mari, 2902—40. Nălaţ-Vad, 934—41. Ohaba-Sebeşel, 1442—42 Bretea-Română, 1182—43. Öralja-boldogfalva, 1337—44. Păucineşti, 2528—45. Poeni, 4930— 46. Poclişa, 997 — 47. Vâlcelele-Rele, 1499 — 48. Rea, 872 — 49. Reketyefalva, 10297 — 50. Ruşi, 1121 — 51. Stejva spatak, 816 — 52. Săcel, 1441 — 53. Szentpéterfalva, 1027— 54. Strei-Ohaba, 402 — 55. Strei-Plop, 607—56. Strei-Săcel, 1011—57. Strei-Sântgeorgi, 1458—58. Toţeşti, 1131— 59. Tuştia, 1727—60. Unciuc, 747 — 61. Vălioara, 2575 — 62. Valea-Dâljii, 1642— 63. Valea-Sântgeorgi, 2424 — 64. Sub-Cetate (Váralja), 2329 — 65. Grădişte (Várhely), 3725 — 66. Zăicani, 4339 — 67. Zeic, 1717.

5. *Cercul Huniedoarei:* 1. Nădăjdia-de-Jos (Alsónádasd), 971 — 2. Teliuc (Alsótelek), 1155 — 3. Alun, 1930 — 4. Arieş, 1303 — 5. Batiz, 1997 — 6. Boşi, 2762 — 7. Buitur, 799 — 8. Bunila, 2284 — 9. Cerbel, 3456—10. Cerişor, 2590 — 11. Cerna, 1273 — 12. Cernişoara-Florească, 4641— 13. Cinciş (Csolnakos), 1507 — 14. Dobâca, 1509 — 15. Găunoasa (Erdöhát), 2393 — 16. Erdöhátrunk, 2382 — 17. Nădăşdia-de-Sus (Felsönádasd), 1866 — 18. Pestişu-de-Sus, 1018 — 19. Felsötelek, 802 — 20. Fereşti 7132 — 21. Goleşi, 1043 — 22. Gavoşdia, 55 — 23. Groşi, 22 — 24. Ghelariu, 5203 — 25. Hoşdat, 1488 — 26. Haşdău, 2845 — 27. Almaşul-Mic (Keresztényalmás), 1608 — 28. Baia-lui-Crai (Királybányatoplicze), 135 — 29. Călanul-Mic (Kiskalán), 542 — 30. Köboldogfalva, 1395 — 31. Lelese 4155 — 32. Măniărău (Magyarosd), 779 — 33. Ocloşul-Mare, 2190 — 34. Runcul-Mare, 7175 — 35. Nandru (Nándor), 1583 — 36. Nandru-Vale, 1088 — 37. Păroasa, 59 —

38. Plop, 550 — 39. Poiana-Răchițelii, [1]) — 40. Poienița-Tomii, 1169 — 41. Poienița-Voinii, 801—42. Fusta-Călan, 696—43. Rakosd, 1527—44. Ruda, 1855—45. Sânt-Crai, 1796 — 46. Socet, 1685 — 47. Sohodol, 1153 — 48. Ulm, 758 49. Vadu-Dobrei, 18 — 50. Vălar, 507 — 51. Zlești (Zalasd), 3613 — 52. Josani, 788.

6. *Cercul Baia-de-Criș*: 1. Vața-de-Jos (Alsó Vácza), 585 — 2. Baldovin, 934 — 3. Basarabeasa, 1175 — 4. Birtin, 3939 — 5. Brotuna, 606 — 6. Bulzești, 11636 — 7. Ciungani, 4650 — 8. Țebea, 3055 — 9. Dobroț, 1321 — 10. Vața-de-Sus, 3888 — 11. Grohot, 1376 — 12. Căraci, 1694 — 13. Cărăstău, 1621 — 14. Căzănești, 7752 — 15. Baia-de-Criș, 1193—16. Lunca, 1933 — 17. Lianț, 1079—18. Mesteacăn, 1948—19. Obârșia, 2859—20. Prevăleni, 3415 — 21. Prihodești, 2793 — 22. Ribicioara, 3380 — 23. Ribițea, 2300 — 24. Rișca, 1056 — 25. Rișculița, 3853 — 26. Stejar, 1065 — 27. Strâmba, 609 — 28. Tătărești, 1993 — 29. Târnava, 1243 — 30. Tomești, 1318 — 31. Tomnatec, 4750 — 32. Tiulești, 1155 — 33. Bareștii-Noui, 1199 — 34. Valea-Mare, 245 — 35. Junc, 3974.

7. *Cercul Iliei*: 1. Abucia, 1280 — 2. Almășel, 2549 — 3. Almăș-Săliște, 3077 — 4. Boii-de-Jos, 782 — 5. Certișul-de-Jos, 1535 — 6. Lapugiul-de-Jos, 1479 — 7. Bacea, 1966 — 8. Bărești, 1911 — 9. Baștea, 786 — 10. Bătrâna, 4667 — 11. Boz, 1697 — 12. Brădățel, 1410 — 13. Branicica, 2582 — 14. Brașău, 2819 — 15. Briznic, 1340 — 16. Burjuc, 1059 — 17. Cerbia, 1696 — 18. Dănulești, 1632 — 19. Dobra, 2354 — 20. Dumbrăvița, 1608 — 21. Dumești, 1345 — 22. Fărăcel, 526 — 23. Boii-de-Sus, 1427 — 24. Lăpugiul-de-Sus, 6839 — 25. Fintăoag, 2605 — 26. Furcșoara, 2045 — 27. Füzesdbogara, 3689 — 28. Gerend, 158 — 29. Glodgilești, 3000 — 30. Godinești, 3369 — 31. Gorhat, 1615 — 32. Gura-Dobrei, 954 — 33. Gura-Sada, 2238—34. Ghialacuta, 1232 — 35. Holdea, 619—36. Căbești, 1304 — 37. Cărmăzinești, 2080—38. Câmpeni-Surduc, 846 — 39. Câmpuri, 1636—40. Muncelul-Mic, 1828 — 41. Cosești, 784 — 42. Loaja, 1241 — 43. Culeș, 680 — 44. Lăpușnic, 1666—45. Lasău, 1533—46. Luncșoara, 1879—47. Murăș-Bretea, 2138 — 48. Ilia, 2057 — 49. Mihălești, 1840 — 50. Micănești, 2765 — 51. Muncelul-Mare, 2031 — 52. Ohaba, 1024 — 53. Panc, 2570 — 54. Panc-Săliște, 886 — 55. Petrești, 938 — 56. Păginești, 1727 — 57. Rădulești, 1737 —

1) Este arătat la teritoriul comunei Ferești.

58. Roşcani, 12625 — 59. Runcşor, 936 — 60. Săcămaş, 1910 — 61. Sârb, 2890 — 62. Stănceşti-Ohaba, 2442 — 63. Străgunea, 1065 — 64. Stretea, 423 — 65. Tămăşeşti, 1553 — 66. Tătăreşti, 1201 — 67. Târnava, 1675 — 68. Târnăviţa, 1416 — 69. Tisa, 3420 — 70. Tei, 1761 — 71. Ulieş, 1282 — 72. Valea-Lungă, 1453 — 73. Vica, 1211 — 74. Visca, 5636 — 75. Vorţa, 2454 — 76. Zam, 3097.

8. *Cercul Petroşeni*: 1. Bărb.-Iscrani-de-Jos, 4634 — 2. Baniţa, 6209 — 3. Bărbătenii-de-Sus, 5057—4. Hobiţa-Uricani, 18895 — 5. Câmpu-lui-Neagu, 24678 — 6. Crivadia, 2703 — 7. Livăzeni, 24932 — 8. Merişor, 5045 — 9. Petrila, 40646 — 10. Petroşeni, 16358 — 11. Jiul-Coroieşti, 3874 — 12. Măteşti-Paroşeni, 5134 — 13. Văid.-Vulcan-de-Jiu, 4738 — 14. Lupeni, 7840.

9. *Cercul Puiului:* 1. Sălaşul-de-Jos. (Alsószállaspatak), 1205 — 2. Băieşti, 1528 — 3. Borbátviz, 1960 — 4. Valea-Lupului (Farkaspatak), 2176 — 5. Feder, 8825 — 6. Fehérviz, 1186 — 7. Sălaşul-Superior (Felsöszallaspatak), 1903 — 8. Fizeşti, 3774 — 9. Galaţi, 2081 — 10. Hegyalja-Jivádia, 1687 — 11. Hobiţa, 907 — 12. Baru-Mic, 661 — 13. Coroieşti, 7655 — 14. Köaljaohába, 580 — 15. Mâţeşti, 1431 — 16. Mălăieşti, 2342 — 17. Mezölivádia, 798 — 18. Baru-Mare, 5717 — 19. Nucşoara, 10163 — 20. Ohaba-Ponor, 2184 — 21. Paroş-Peştere, 6074 — 22. Petros, 15278 — 23. Ponor, 2549 — 24. Pui, 1539 — 25. Ruşor, 2155 — 26. Şerel, 7046 — 27. Uric, 3478 — 28. Văideni, 1784.

10. *Cercul Orăştiei:* 1. Şibot (Alkenyér), 2509 — 2. Orăştioara-de-Jos (Alsóvárosviz), 2116 — 3. Balomir, 2228 — 4. Binţint, 2300 — 5. Beriu (Berény), 3996 — 6. Bucium, 1407 — 7. Vinerea (Felkenyér), 4166 — 8. Orăştioara-de-Sus (Félsövárosviz), 3417 — 9. Grădişte, 77 — 10. Grid, 1677 — 11. Ghelmar, 706 — 12. Căstău, 3675 — 13. Dâncu-Mic, 1868 — 14. Ocloşu-Mic, 3398 — 15. Costeşti, 2847 — 16. Cudjir, 81765 — 17. Lojad, 3139 — 18. Ludeşti, 2212 — 19. Măgura, 514 — 20. Măgureni, 617 — 21. Mărtineşti, 1371 — 22. Dâncu-Mare, 2396 — 23. Sebeşelul-Vechiu (O-Sebeshely), 50066 — 24. Pad, 941 — 25. Pricaz, 1398 — 26. Pişchinţ, 1577 — 27. Repaş, 401 — 28. Romos, 5508 — 29. Romoşel, 7338 — 30. Sereca, 1693 — 31. Tămăşasa (Tamáspatak), 1125 — 32. Turdaş, 2205 — 33. Tormaş, 236 — 34. Vaidei, 3893.

Rezumat. — 1. Cercul Geoagiu-de-Jos, 92754 — 2. Cercul Bradului, 92713 — 3. Cercul Devei, 86175 — 4. Cercul Haţegului, 251620 — 5. Cercul Huniedoarei, 92051 — 6. Cercul Băii-de-Criş, 87592 — 7. Cercul Iliei, 153530 — 8. Cercul Petroşeniului, 17007 — 9. Cercul Puiului, 98666 — 10. Cercul Orăştiei, 204782.

Deva oraş, 6656 — Haţeg oraş, 4414 — Orăştie oraş, 7189 — Huniedoara oraş, 4269.

Comitatul Mureş-Turda.

1. *Cercul Mureşului-de-Jos:* 1. Akosfalva, 1585 — 2. Baczka-Madaras, 2178 — 3. Bedea, 947 — 4. Cserefalva, 617 — 5. Ciba, 397 — 6. Cit-Sânt-Ivan, 2331 — 7. Cisca, 667 — 8. Egerszeg, 311 — 9. Fintăhaza, 1083 — 10. Folyfalva, 858 — 11. Göcs, 1012 — 12. Ghialăcuta, 2186 — 13. Hagymásbodon, 1133 — 14. Harasztkerék, 2103 — 15. Harţău, 1563 — 16. Havadtö, 1231 — 17. Ilenczfalva, 657 — 18. Kakasd, 958 — 19. Káposztászentmkil, 1209 — 20. Kelementelke, 912 — 21. Kisfalud, 697 — 22. Ghiurghiul-Mic (Kisgörgény), 942 — 23. Luca, 827 — 24. Malomfalva, 1206 — 25. Maroskeresztúr, 1680 — 26. Maroszentkirály, 1830 — 27. Megyesfalva, 2008 — 28. Bandul-de-Câmpie (Mezobánd), 7998 — 29. Mezöbergenye, 3014 — 30. Câlpenii-de-Câmp, 2299 — 31. Mezökövesd, 1685 — 32. Mădăraşul-de-Câmp (Mezömadaras), 6946 — 33. Mezópanit, 3316 — 34. Năznan, 1320 — 35. Nyárádbálintfalva, 277 — 36. Nyárádkarácsonfal, 968 — 37. Nyárádszentbened, 1097 — 38. Lörinczfalva, 700 — 39. Nyárádtö, 2236 — 40. Şomoşd, 1791 — 41. Saltelec, 742 — 42. Székelysóspatak, 590 — 43. Székelyuraly, 1447 — 44. Szentgericze, 2563 — 45. Szentháromság, 3438 — 46. Suverd, 1894 — 47. Vădaşd, 1810 — 48. Vaia, 3287.

2. *Cercul Mureşului-de-Sus:* 1. Agard, 1156 — 2. Bala, 2887 — 3. Bardoş, 1016 — 4. Bozed, 1390 — 5. Boşi, 659 — 6. Csejdtófalva 1651 — 7. Galambod, 1611 — 8. Icland, 1057 — 9. Ied, 1933 — 10. Cal, 3004 — 11. Chebele, 908 — 12. Chebele-sânt-Ivan, 671 — 13. Adrianul-Mic (Kisadorján), 416 — 14. Lechinţoara, 470 — 15. Kisnyulas, 1644 — 16. Coronca, 2580 — 17. Mureş-sânt-Ana, 1483 — 18. Mureş-sân-Georgi, 3754 — 19. Ciavaşul-de-Câmpie (Mezöcsávás), 2646 — 20. Mezöfele, 1293 — 21. Mezöménes, 1131 — 22. Pogacia-de-Câmp, 6659 — 23. Mezörücs, 4459 — 24. Mezösámsond, 5561 — 25. Mezöszabad, 2128 — 26. Sânt-Martin-de-Câmp, 3281 — 27. Moioş, 1294 — 28. Nagyadorján, 854 — 29. Nagyernye, 3289 — 30. Nagyölyves,

4233 — 31. Nidrádgalfalva, 1379 — 32. Nierad-sânt-Laslo, 1129 — 33. Nyomat, 1301 — 34. Poca, 2474 — 35. Pókakeresztúr, 1284 — 36. Pusta-Almaş, 763 — 37. Sáromberke, 1580 — 38. Sárpatak, 3867 — 39. Szabéd, 1898 — 40. Székes, 1347 — 41. Udvarfalva, 1058 — 42. Várhegy, 1087.

3. *Cercul Nyárádszereda*: 1. Erdöszentgyörgy, 6437 — 2. Moşoni, 1378 — 3. Şard, 1170 — 4. Szentlörincz, 912 — 5. Veţea, 536.

4. *Cercul Reghinului-de-Jos*: 1. Abafaia, 1890 — 2. Chiheriul-de-Jos (Alsóköher), 1978 — 3. Alsóoroszi, 1071 — 4. Breţcu (Beresztelke), 2210 — 5. Erdöcsinád, 1958 — 6. Erdöszengyel, 1345 — 7. Felsököhér, 16321 — 8. Felsöoroszi, 4629 — 9. Gernyeszeg, 2473 — 10. Adrian (Görgényadorján), 1057 — 11. G.-Hodac, 20670 — 12. G.-Libánfalva, 50521 — 13. Solovăstru (G.-o-Oszfalu), 2881 — 14. G.-Orsova, 2490 — 15. Iabeniţa (G.-Sóakna), 2164 — 16. G.-Szentimre, 5977 — 17. G.-Üvegcsür, 4765 — 18. Hubic (Hétbükk), 1553 — 19. Kakucs, 1078 — 20. Caşva, 5598 — 21. Kincses, 1489 — 22. Iliamică, 763 — 23. Kisszederjes, 577 — 24. Körtekapu, 1447 — 25. Körtvefája, 1995 — 26. Beica-Maghiară (Magyarbölkény), 1655 — 27. Magyarfülpös, 3133 — 28. Magyarpéterlaka, 2368 — 29. Marosjára, 2363 — 30. Ercea-Mare, 2568 — 31. Beica-Română (Oláhbölkény), 848 — 32. Nadăşul-Român (Oláhnádas), 1578 — 33. Telecu-Român, 1707 — 34. Petele, 6499 — 35. Iernutfaia, 982 — 36. Serbeni (Soropháza), 1145 — 37. Sânt-Mihai, 914 — 38. Toldálag, 1383 — 39. Unoca, 642 — 40. Vajdaszentiványi, 4482 — 41. Nagyszederjes, 524.

5. *Cercul Reghinului-de-Sus*: 1. Alsóidecs, 2934 — 2. Alsórépa 2259 — 3. Deda, 7064 — 4. Disznajó, 3376 — 5. Erdöszakál, 3878 — 6. Felfalu, 2867 — 7. Felsöidecs, 1075 — 8. Felsörépa, 7339 — 9. Füleháza, 20677 — 10. Gödemesterháza, 47316 — 11. Holtmaros, 1049 — 12. Idecspatak 5730 — 13. Dumbrava (Liget), 17862 — 14. Lövér, 1461 — 15. Măgărău, 5881 — 16. Reghinul-Ung., 1604 — 17. Murăş-Hodac, 506 — 18. Maroskövesd, 1001 — 19. Marosoroszfalu, 9829 — 20. Murăş-Veci, 2081 — 21. Monosfalu, 2038 — 22. Oroszidecs, 3646 — 23. Palotailva, 19737 — 24. Ratoşnia, 32403 — 25. Topliţa, 58994.

Rezumat: 1. Cercul Murăşul-de-Jos, 82571 — 2. Cercul Murăşul-de-Sus, 84825 — 3. Cercul Nyárádszereda, 115733 — 4. Cercul Reghinul-de-Jos, 171691 — 5. Cercul Reghinul-de-Sus, 263234 — 6. Reghinul-Săsesc oraş, 4356. Murăş-Odorhei, oraş, 5951.

Comitatul Sibiului.

1. *Cercul Sibiului*: 1. Sebeşul-de-Jos, 3869—2. Boiţa, 15487—3. Bungard, 1694—4. Sadu (Czód), 6078—5. Daias-Săsească, 3978—6. Avrig (Felek), 16019—7. Şebeşul-de-Sus, 4250—8. Brad (Fenyčfalva), 5879—9. Caşolţ (Herman), 5005—10. Hamba (Kakasfalva), 5180—11. Cristian, 16726—12. Şura-Mică, 5701—13. Cisnădioara, 2747—14. Tălmăcel, 8507—15. Turnişor, 7054—16. Mohu, 1706—17. Şura-Mare, 7352—18. Cisnădia, 23589—19. Tălmaci, 25529—20. Poplaca, 2540—21. Porceşti, 9135—22. Racoviţa, 6418—23. Răşinari, 27849—24. Ruscior (Roszcsür), 2762—25. Ruşi (Rüsz), 4572—26. Şelimber, 6115—27. Săscior, 7564—28. Slămnic (Szelindek), 11437—29. Elisabethdorf, 5622—30. Roşia (Veresmart), 6850—31. Vestem, 14541.

2. *Cercul Sebeşul-Săsesc*: 1. Pianul-de-Jos, 6750—2. Dal, 2937—3. Pianul-de-Sus, 5955—4. Cacova, 1289—5. Capolna, 2678—6. Câlnic (Kelnek), 5559—7. Lanorăm (Lámkerék), 1882—8. Laz, 760—9. Lomani, 6868—10. Petrifălău, 4291—11. Rehău, 3225—12. Răchita, 5892—13. Sebeşel, 4892—14. Şugag, 12992—15. Săscior, 2679—16. Strugar, 1790.

3. *Cercul Săliţe*: 1. Aciliu, 1579—2. Galiş, 2887—3. Gura-Rîului, 16268—4. Cacova, 3056—5. Mag, 2511—6. Orlat, 17275—7. Săcel, 2876—8. Săliţe, 12077—9. Sibiel, 5555—10. Tilişca, 8955—11. Vale, 1902.

4. *Cercul Mercurea*: 1. Dobârca, 4019—2. Cârpenieş, 1730—3. Apoldu-Mic, 3698—4. Apoldu-Mare, 6313—5. Ludoşu-Mare, 4498—6. Almaş, 6158—7. Poiana, 2362—8. Recea, 2099—9. Rod, 2239—10. Orbăul-Săsesc, 7066—11. Mercurea, 6391—12. Topârcea, 3858—13. Jina, 65168.

5. *Cercul Nochrich*: 1. Alţina, 9931—2. Bendorf, 1577—3. Ţichendel, 1660—4. Fofeldea, 4308—5. Glâmboaca, 1824—6. Hosman, 7471—7. Cornăţel (Hortobágyfalva), 2199—8. Ilenbac, 2544—9. Chirpăr (Kürpod), 8141—10. Marpod, 5005—11. Săcădate, 4448—12. Săsăuş, 3129—13. Nucet (Szentjánoshegy), 2693—14. Nochrich (Ujegyház), 4603—15. Vurpăr, 12165.

Rezumat: 1. Cercul Sibiului, 271755—2. Cercul Sebeşului-Săsesc. 68439—3. Cercul Săliştei, 74941—4. Cercul Mercurea, 115599—5. Cercul Nochrich, 71698.

Sibiu, oraş, 9804 — Sebeşul-Săsesc, oraş, 13253.

Comitatul Solnoc-Dobâca.

1. *Cercul Betlenului*: 1. Igrişul-de-Jos, 680 — 2. Iloşva-de-Jos, 2319 — 3. Alsóoroszlánf, 1564 — 4. Apanagyfalu, 3539 — 5. Arocalia, 2294 — 6. Arpaştău, 1957 — 7. Beclean (Betlen), 5044 — 8. Ciciocherestur, 2339 — 9. Ding (Dögmezö) 3223 — 10. Igrişul-de-Sus, 562 — 11. Iloşva-de-Sus, 14779 — 12. Curtuiuş (Felsökörtvélyes), 3053 — 13. Felsöoroszlánfalu, 1534 — 14. Felsöpusztaegres, 12554 — 15. Fighea, 1804 — 16. Ispán, 6556 — 17. Kentelke, 2618 — 18. Cherliş, 3102 — 19. Dobricel (Kis-Debrek), 2454 — 20. Kiskaján, 1927 — 21. Coci, 1294 — 22. Köfarka, 2016 — 23. Középfalva, 2185 — 24. Cudu, 1489 — 25. Lunca, 2107 — 26. Magoşmart, 900 — 27. Decea-Ungurească (Magyar-Decse), 3212 — 28. Malom, 3302 — 29. Nagy-Debrek, 2477 — 30. Nagy-Kaján, 2340 — 31. Nireşul-Român, 1119 — 32. Omlásalja, 824 — 33. Portineasa, 689 — 34. Sajókeresztúr, 2163 — 35. Sajómagyaros, 2678 — 36. Sajószentandrás, 1479 — 37. Sajóudvarhely, 2493 — 38. Şarvar, 1550 — 39. Şomcherech, 3254 — 40. Bretea-Săsească, 1339 — 41. Ţăgăul-Săsesc, 1200 — 42. Felacu-Săsesc, 2444 — 43. Sas-sânt-Iacob, 1854 — 44. Săsarma, 2307 — 45. Sita, 1511 — 46. Virágosberek, 1342.

2. *Cercul Ciachi-Gârbău*: 1. Olpret (Alparét), 4587 — 2. Ciubanca, 1837 — 3. Alsóhagymás, 3124 — 4. Antoş, 799 — 5. Aranymezö, 1676 — 6. Asău, 1306 — 7. Bezdid, 2686 — 8. Buidoş, 1495 — 9. Ciaca, 1975 — 10. Ciachigârbău, 6349 — 11. Cernic, 1958 — 12. Ciocmani, 1988 — 13. Erdöoláhvásárhely, 1292 — 14. Ciobanca-de-Sus 825 — 15. Fizeş, 3528 — 16. Fizeş-sânt-Petru, 3249 — 17. Gyurkapataka, 712 — 18. Hegyköz, 1083 — 19. Câmpulung (Hosszúmezö), 2472 — 20. Calocia, 3038 — 21. Checichehata, 1257 — 22. Kiskeresztes, 1481 — 23. Cliţ, 3445 — 24. Comloşuifalău, 1372 — 25. Kölozna, 3577 — 26. Nagykeresztes, 5927 — 27. Nagylózna 1774 — 28. Nagymezö, 1031 — 29. Panticeu (Pánczélcseh), 3772 — 30. Paptelke, 1699 — 31. Pusta-uj-falău, 575 — 32. Réczekeresztúr, 3533 — 33. Salamon, 1765 — 34. Semesnye, 5024 — 35. Salona, 3068 — 36. Szentkatolnadorna, 1065 — 37. Szótelke, 3695 — 38. Surduc, 2853 — 39. Taloş, 394 — 40. Tormapataka, 870 — 41. Tótszállás, 1704 — 42. Vaidahaza, 4315 — 43. Esc (Vecze), 1075 — 44. Völcs, 1919 — 45. Zalha, 3867.

3. *Cercul Dejului*: 1. Alör, 1640 — 2. Ghicişul-de-Jos (Alsógyékényes), 1992 — 3. Alsókosály, 1694 — 4. Alsókörtvélyes, 2664 — 5. Baţa, 1249 —

6. Bálványsosváralja, 6832 — 7. Ciatan, 2404 — 8. Ciciogeorgi-falău, 4201 — 9. Ciceu-Hasmaş (Csióschagymás), 1818 — 10. Ciceu-Sân-Mihai (Csicsomihályfalva), 1770 — 11. Ciceu-Poeni (Csicsópolyán), 2850 — 12. Ciceul-Nou (Csicsóújfalu), 1894 — 13. Ocna-Dejului, 3989 — 14. Emberfej, 4037 — 15. Felör, 2150 — 16. Felsögyékényes, 1013 — 17. Felsökocály, 4242 — 18. Orbău-de-Sus, 3345 — 19. Ganci, 4889 — 20. Guga, 2842 — 21. Măgója (Hollómező), 2925 — 22. Horgospataka, 3801 — 23. Caţcău, 3629 — 24. Calna, 1133 — 25. Kapjon, 1212 — 26. Keménye, 734 — 27. Şomcuta-Mică, 1997 — 28. Codor, 2631 — 29. Kozárvár, 3877 — 30. Lábfalva, 1974 — 31. Bogata-Ung., 1886 — 32. Mania, 1311 — 33. Micăhaza, 1333 — 34. Monoştorseg, 1075 — 35. Negrileşti (Négerfalva), 9147 — 36. Bogata-Românească, 1988— 37. Pinticul-Român (Oláhpéntek), 2079 — 38. Pecetseg, 8977 — 39. Peşteş, 1422 — 40. Reteg, 4843 — 41. Révkolostor, 1264 — 42. Şaigău, 1175 — 43. Nireşul-Săsesc, 5453 — 44. Szekerestörpen, 2055 — 45. Selecica, 1971 — 46. Szentbenedek, 1178 — 47. Sânt-Margita, 3624 — 48. Sinea, 2047 — 49. Szóváros, 1227 — 50. Zăpräuţ, 2159.

4. *Cercul Checheşului*: 1. Aranyosszentmiklós, 1415 — 2. Baton, 3375 — 3. Böd, 2414 — 4. Bödön, 1713 — 5. Buza, 6823 — 6. Ciaba, 1460 — 7. Ciaba-uj-falău, 1604 — 8. Császari, 882 — 9. Ţeghea, 3312 — 10. Ţentea, 1541 — 11. Delöapáti, 692 — 12. Erdöszombattelke, 1675 — 13. Feketelak, 2263 — 14. Götz, 1750 — 15. Capor, 1018 — 16. Checheş, 3116 — 17. Kéthely, 1381 — 18. Kisdevecser, 874 — 19. Kötke, 1014 — 20. Magyarborzás, 2309 — 21. Mănic, 1848 — 22. Melegföldvár, 2748 — 23. Mohai, 1415 — 24. Nagydevecser, 2134 — 25. Nosoli, 3340 — 26. Vaşarheiu-Român, 987 — 27. Puion, 1352 — 28. Szászencs, 1552 — 29. Szászmáté, 2309 — 30. Szászmoritz, 1822 — 31. Szászújfalu, 3222 — 32. Szászújös, 3884 — 33. Szász-Zsombor, 1892 — 34. Szentegyed, 3320 — 35. Sant-Gothard, 2989 — 36. Szépkenyrüszt-m. 2539 — 37. Vasasszentivány, 2365 — 38. Veresegyháza, 1546 — 39. Viţă, 2968.

5. *Cercul Lăpuşului-Unguresc*: 1. Suciul-de-Jos (Alsószöcs), 6658 — 2. Balázsszeg, 4633 — 3. Berinţa, 2896 — 4. Boer, 4036 — 5. Borcut, 2177 — 6. Brebu (Brébfalva), 1173 — 7. Budafalva, 4863 — 8. Csernefalva, 2742 — 9. Csokás, 2394 — 10. Dánpataka, 3882 — 11. Disznópataka 2518 — 12. Domocoş, 4353 — 13. Suciul-de-Sus (Felsöszöcs), 11840 — 14. Fânaţe, 2108 — 15. Cărbunari (Füred), 1925 — 16. Groapa, 725 — 17. Curpiniş

(Gyertyános), 1270 — 18. Harogoş, 3967 — 19. Horgospataka — [1]) 20. Monostur (Kápolnokmonoştor), 2046 — 21. Dobriţinaş (Debreţinul-Mic), 1549 — 22. Curtuiuşul-Mic (Kiskörtvélyes), 1591 — 23. Kohpataka, 1355 — 24. Costeni (Kosztafalva), 2362 — 25. Făureşti (Kováskapolnok), 2047 — 26. Kötelesmező, 2055 — 27. Cupşeni (Kupsafalva), 3426 — 28. Leschia (Laczház), 1118 — 29. Dobric (Lápos-Debrek), 2346 — 30. Libotin, 3124 — 31. Maşca (Macskamező), 3276 — 32. Lăpuşul-Ung., 7731 — 33. Dealu-Mare (Nagyhegy), 1512 — 34. Plopiş (Nyárfás), 3913 — 35. Lăpuşul-Rom., 36564 — 36. Lăpuş-Baia-Rom. [1]) — 37. Peteritea (Petörét), 2176 — 38. Rákosfalva [1]) — 39. Révkápolnok, 1354 — 40. Rogoz, 3147 — 41. Rohia, 5006 — 42. Rózsapataka, 1054 — 43. Stoiceni (Sztojkafalva), 1465 — 44. Surduc-Capolnor, 2832 — 45. Tágfalva, 11512 — 46. Tökés, 19840 — 47. Unömező, 2909.

6. *Cercul Ilondei-Mari*: 1. Baba, 2796 — 2. Poiana-Blenchii (Blenkemező), 3171 — 3. Buzamező, 1563 — 4. Csömény, 1555 — 5. Diószpataka, 885 — 6. Dobrocina, 799 — 7. Dombhat, 2051 — 8. Draga-Vilma, 3128 — 9. Dragoşfălău, 1457 — 10. Fălcuşa, 1426 — 11. Frincfălău, 717 — 12. Gălgău, 2501 — 13. Gostila (Gombas), 3280 — 14. Gyulaszeg, 1008 — 15. Răştoci (Hosszúrév), 657 — 16. Ilondapataka, 1421 — 17. Kabalapataka, 2544 — 18. Capolna, 1693 — 19. Carulifălău, 1206 — 20. Checicheş, 1805 — 21. Borşăul-Mic, 847 — 22. Dobâca-Mică, 902 — 23. Muncel (Kishavas), 1307 — 24. Dealu-Mic (Kishegy), 868 — 25. Kismező, 1319 — 26. Plopeni (Kisnyires), 2815 — 27. Soimoşul-Mic, 661 — 28. Konkolyfalva, 1761 — 29. Cornişlaca, 1539 — 30. Ködmönös, 4080 — 31. Köfrinkfalva, 1048 — 32. Cozfălău, 698 — 33. Căciulata, 710 — 34. Lemeni, 1280 — 35. Letca, 1615 — 36. Borşăul-Mare, 903 — 37. Bunii-Mari, 4566 — 38. Ilonda-Mare, 2947 — 39. Fodorhaza-Rom., 2429 — 40. Oroszmező, 3673 — 41. Piroşa, 818 — 42. Purchereţ, 1661 — 43. Révkörtvélyes, 924 — 44. Satu-Român (Románfalva), 1008 — 45. Sasa, 1709 — 46. Glod (Sósmező), 2948 — 47. Secătura, 1948 — 48. Sălniţea, 3849 — 49. Topliţa, 730 — 50. Vilma-Mare (Turda-Vilma), 3407 — 51. Tökepataka, 1607 — 52. Jugastra, 849.

7. *Cercul Uioarei*: 1. Alsótök, 1308 — 2. Bonţnireş, 2080 — 3. Ţoptelche, 1952 — 4. Dengeleg, 1481 — 5. Dobâca, 3930 — 6. Estimi, 1384 — 7. Felsötök, 1590 — 8. Girolt, 2791 — 9. Hăşdat, 849 — 10. Igriţea, 793 — 11. Kecsed, 2323 — 12. Kecsedszilvás, 1273 — 13. Kendilona, 2707 — 14. Kérö, 1857 —

1) Este arătat la comuna Lăpuşul-Român.

15. Kisiklód, 1129 — 16. Kiş-Ineu, 1784 — 17. Kiş-Sec, 1540 — 18. Lojard, 2286 — 19. Derjea-Ung., 3425 — 20. Magyarköblös, 4081 — 21. Nicola, 1879 — 22. Morăn, 1258 — 23. Iclodul-Mare, 4127 — 24. Nema, 3224 — 25. Onoc, 1111 — 26. Ormány, 2954 — 27. Ördöngösfüzes, 4966 — 28. Péterháza, 714 — 29. Poklostelke, 1810 — 30. Szamosújvárnémeti, 3828 — 31. Szarvaskend, 2117 — 32. Sec, 10517 — 33. Seplac, 3211 — 34. Szilágytö, 938 — 35. Szükerék, 1471 — 36. Totfălău, 1971 — 37. Tötör, 2239 — 37. Vieszilvás, 1859.

Rezumat: 1. Cercul Betlen, 123470 — 2. Cercul Cachigârbău, 107036 — 3. Cercul Dejului, 137642 — 4. Cercul Checheşului, 84863 — 5. Cercul Lăpuşul-Ung., 181470 — 6. Cercul Ilodei-Mari, 93089 — 7. Cercul Uioarei, 90757.

Dej, oraş, 7324 — Uioara, oraş, 1687.

Comitatul Târnava-Mare.

1. *Cercul Cohalm*: 1. Agoston (Agostonfalva), 2590 — 2. Racosul-de-Jos (Alsó-Rákos), 8395 — 3. Daţc, 7279 — 4. Garat, 7652 — 5. Hălmeag, 5471 — 6. Heviz, 8812 — 7. Fântâna (Hidegkút), 1954 — 8. Homorod, 5434 — 9. Caţa, 5569 — 10. Crihalma (Királyhalma), 3352 — 11. Cobor, 3987 — 12. Cohalm, 10939 — 13. Lovnic (Lemnek), 5076 — 14. Dăişoara (Longodar), 4544 — 15. Mateiaş (Mátéfalva), 4347 — 16. Mercheaza (Mirkvásár), 7287 — 17. Thincoşul-Rom., 3369 — 18. Bogatul-Rom., 2856 — 19. Paloş, 3936 — 20. Radeş (Rados), 5167. — 21. Sövénység, 4230 — 22. Bundorf, (Szász Buda), 6279 — 23. Szászfehéregyháza, 4296 — 24. Thincoşul-Săs., 8525 — 25. Ungra (Ugra), 7175 — 26. Ürmös, 5569 — 27. Jibert (Zsiberk), 9350.

2. *Cercul Mediaş*: 1. Frâua (Aszonyfalva), 4678 — 2. Bratei (Baráthely), 3633 — 3. Baromlaka, 4858 — 4. Biertan (Berethalom), 8224 — 5. Boia, 4668 — 6. Buzd, 2523 — 7. Eţel, 4762 — 8. Agârbiciu (Egerbegy), 4132 — 9. Hásság, 3722 — 10. Hidegviz, 2337 — 11. Migindoala (Ingodály), 1197 — 12. Istina, 2005 — 13. Copşa-Mică, 2089 — 14. Şeica-Mică (Kisselyk), 5792 — 15. Mártontelke, 2746 — 16. Mihăileni (Mihályfalva), 2737 — 17. Moşna, 6373 — 18. Şeica-Mare (Nagyselyk), 5925 — 19. Nemeş, 1514 — 20. Peterdorf (Péterfalva), 1883 — 21. Rimfalva, 4495 — 22. Soala, 4039 — 23. Almadul-Săsesc (Szász-Almád), 2323 — 24. Ibisdorful-Săsesc (Szászivanfalva), 3728 — 25. Saroşul-Săsesc, 4441 — 26. Szásvesszöd, 2542 — 27. Tablaş, 1871.

5. *Cercul Cincu-Mare:* 1. Báránykút, 6470 — 2. Boholț, 3779 — 3. Seliștat (Boldogváros), 3921 — 4. Bruia (Brulya), 6886 — 5. Domboș, 2801 — 6. Felmir, 7614 — 7. Gherdeal (Gerdály), 2670 — 8. Calbor, 4428 — 9. Cincu-Mic, 4737 — 10. Șomărtin (Mártonhegy), 8236 — 11. Moha, 3947 — 12. Morgonda, 5386 — 13. Rodbav (Nádpatak), 4254 — 14. Soarș (Nagy-Sáros), 7748 — 15. Cincu-Mare, 15906 — 16. Țoarcla (Prászmár), 4678 — 17. Pustă-Telina, 3493 — 18. Reteni, 4087 — 19. Șona, 3638 — 20. Handurbechiu (Szászhalom), 3784.

4. *Cercul Sighișoarei:* 1. Malencrav (Almakerék), 7045 — 2. Apold, 6228 — 3. Beșa, 4442 — 4. Danoș, 2780 — 5. Fehéregyháza, 4772 — 6. Földszin, 1603 — 7. Hașfălău (Héjjásfalva), 3383 — 8. Holdvilág, 3081 — 9. Criș (Körösd), 6297 — 10. Meșe, 3709 — 11. Miklóstelke, 2092 — 12. Copșa-Mare, 4184 — 13. Seleușul-Mare, 3835 — 14. Prod, 2184 — 15. Rudali, 2199 — 16. Sárpatak, 1870 — 17. Șegeșdi, 5263 — 18. Daia-Săsească (Szászdálya), 9544 — 19. Criț (Szászkeresztúr), 5438 — 20. Saschiz (Szászkézd), 12561 — 21. Szászszentlászló, 5007 — 22. Satul-Nou-Săsesc (Szászujfalu), 4214 — 23. Vălcani, 961 — 24. Valhid, 3670 — 25. Zoltán, 2662.

5. *Cercul Agnitei:* 1. Ghijasa-de-Jos (Alsógezés), 2328 — 2. Apátfalva, 2251 — 3. Bârghiș, 3634 — 4. Ghijasa-de-Sus (Felsögezés), 2713 — 5. Hegheni, 6392 — 6. Iacobeni (Jakabfalva), 4942 — 7. Coveș (Kövesd), 1875 — 8. Subumberg (Leses), 6308 — 9. Măgărei, 3965 — 10. Mardoș, 3105 — 11. Mártonfalva, 3588 — 12. Netuși, 2784 — 13. Ighișdorf (Román Iván), 2587 — 14. Prépost-falva, 3881 — 15. Răvaș, 2320 — 16. Rojonda, 4410 — 17. Șaldorf, 2449 — 18. Șalcău, 2053 — 19. Zlagna (Szász-Zalatna), 3174 — 20. Agnita (Szentágota), 10630 — 21. Ujváros, 2758 — 22. Vecerdi, 1852 — 23. Verd, 2677 — 24. Veseud, 3230.

Rezumat. — 1. Cercul Cohalm, 153440 — 2. Cercul Mediaș, 99441 — 3. Cercul Cincu-Mare, 108463 — 4. Cercul Sighișoarei, 108954 — 5. Cercul Agnitei, 85906.

Mediaș, oraș, 7771 — Sighișoara, oraș, 15900.

Comitatul Târnava-Mică.

1. *Cercul Ibașfălăului:* 1. Balavásár, 1561 — 2. Bun, 6763 — 3. Ciucmandru (Ficzmántor), 2971 — 4. Dărlaț (Darlacz), 4029 — 5. Domald, 2757 — 6. Agriștău (Egrestö), 1813 — 7. Fületelke, 1872 — 8. Gogan, 1142 — 9.

Gogánváralja, 2037 — 10. Giakoş (Gyakos), 1295 — 11. Hétúr, 3562 — 12. Hundorf, 3124 — 13. Jövedics, 2241 — 14. Kiskend, 597 — 15. Laslăul-Mic, (Kisszentlászló), 1896 — 16. Kisszöllös, 2025 — 17. Coroiu (Korod), 580 — 18. Korodszentmárton, 905 — 19. Curci (Körös), 2902 — 20. Kund, 2585 — 21. Nagykend, 1593 — 22. Şolmoşul-Rom. (Oláhsolymos), 1853 — 23. Sânlăslăul-Român (Oláhszentlászló), 1291 — 24. Girendul-Român (Oláhszákod), 1040 — 25. Pipe, 948 — 26. Sárd, 1303 — 27. Şmig (Somogyom), 2779 — 28. Ernea (Szászernye), 2176 — 29. Alma-Mică-Săsească (Szászkisalmas), 2397 — 30. Szászmagyarós, 2123 — 31. Nadăşul-Săsesc (Szásznádas), 5961 — 32. Armenişul-Săsesc (Szászörményes), 3087 — 33. Sântioana-Săsească (Szászszentiván), 2833 — 34. Szénaverös, 4524 — 35. Vamoş-Odrihei (Vámosudvarhely), 1091 — 36. Zágor, 4934.

2. *Cercul Dicio-Sân-Martin*: 1. Abus (Abosfalva), 976 — 2. Adamuş (Adámos), 3629 — 3. Boianul-de-Jos (Alsóbajom), 6731 — 4. Balázstelke, 4434 — 5. Bernadea (Bernád), 1046 — 6. Bogaci, 3563 — 7. Boziaş (Borzás), 1841 — 8. Cuştelnic (Csüdötelke), 1457 — 9. Désfalva, 2460 — 10. Dicio-Sânt-Martin (Dicsöszentmárton), 3649 — 11. Dombó, 2135 — 12. Basna (Felsöbajom), 4247 — 13. Căpâlna-de-Sus (Felsökápolna), 864 — 14. Harangláb, 3461 — 15. Idrifaia (Héderfája), 1798 — 16. Craifălău (Királyfalva), 3097 — 17. Kükülöszéplak, 1929 — 18. Cetatea-de-Baltă (Küküllövár), 5333 — 19. Lepend, 1312 — 20. Magyarsáros, 3281 — 21. Mica (Mikefalva), 1811 — 22. Pocsfalva, 979 — 23. Pocstelke, 1443 — 24. Sövényfalva, 2901 — 25. Szászbonyha, 4118 — 26. Szászcsávás, 1525 — 27. Szászdányán, 1578 — 28. Szökefalva, 1603 — 29. Vámosgálfalva, 3308 — 30. Velţ (Völcz), 3338.

3. *Cercul Hosusăului*: 1. Căpâlna-de-Jos (Alsókápolna), 2536 — 2. Sân-Miclăuş (Bethlenszentmiklós), 4313 — 3. Boldogfalva, 656 — 4. Bolcaci, 5924 — 5. Feisa (Fajsz), 1977 — 6. Glogovăţ, 1700 — 7. Hosusău, 4955 — 8. Tăuni, (Hosszúpatak), 2333 — 9. Keszler, 1954 — 10. Kisekemezö, 1605 — 11. Iclod (Kisiklód), 1385 — 12. Lodorman, 1256 — 13. Lunca, 939 — 14. Biia (Magyarbénye), 5835 — 15. Magyarpéterfalva, 1540 — 16. Micăsasa, 5908 — 17. Nagyekemezö, 4896 — 18. Făget (Oláhbükkös), 1543 — 19. Crăciunelul-Nou (Oláhkarácsonfalva), 1912 — 20. Pănade, 2767 — 21. Săncel, 4702 — 22. Szászvesszös, 3803 — 23. Valea-Sasului (Szászvölgy), 1406 — 24. Szépmezö, 3390 — 25. Spin, 825 — 26. Tătârlana (Tatárlaka), 3425 — 27. Jidveiu (Zsidve), 4144.

4. *Cercul Iernutului* : 1. Babohalma, 2768 — 2. Bord, 1459 — 3. Beşinău (Búzásbesenyö), 3016 — 4. Cipău (Ciapó), 2859 — 5. Dég, 3442 — 6. Subpădure (Erdöalja), 1442 — 7. Giuluş (Gyulás), 1757 — 8. Kerelö, 1350 — 9. Kerelöszentpál, 2842 — 10. Kincses, 1411 — 11. Cerghidul-Mic (Kiscserged), 1846 — 12. Tirimia-Mică (Kisteremi), 1117 — 13. Lăscud (Laczkod), 1669 — 14. Marosugra, 2353 — 15. Cserghidul-Mare (Nagycserged), 2317 — 16. Tirimia-Mare (Nagyteremi), 3496 — 17. Cucerdea-Română (Oláhkocsárd), 2910 — 18. Saia-Română (Oláhsályi), 1601 — 19. Iernut (Radnót), 3807 — 20. Somostelke, 1304 — 21. Sălcud (Szélkut), 2749 — 22. Teremiújfalu, 1074 — 23. Vajdakuta, 1036 — 24. Vidrasău (Vidrátszeg), 2314.

Rezumat.—1. Cercul Ibăşfălău, 86590 — 2. Cercul Dicio-Sânt-Martin, 79809 — 3. Cercul Hosusăului, 77639 — 4. Cercul Iernutului, 50919.

Elisabetopol, oraş, 2970.

Comitatul Turda-Arieş.

1. *Cercul Iarei*: 1. Filea-de-Jos (Alsofüle), 1724 — 2. Iara-de-Jos, 5197 — 3. Săcel (Asszonyfalva), 4084 — 4. Berchiş (Berkes), 2785 — 5. Bicălat, 3330 — 6. Filea-de-Sus (Felsöfüle), 1024 — 7. Felsöfülehavas, 3116 — 8. Hagymás, 1616 — 9. Hăjdat, 22893 — 10. Cacova, 5348 — 11. Ocniţa (Kisbánya), 3289 — 12. Kisbányahavas, 4152 — 13. Kisfenes, 9507 — 14. Ocluşu-Mic, 2283 — 15. Măgura, 1595 — 16. Magyarléta, 1550 — 17. Magyaróság, 982 — 18. Lita-Română, 1540 — 19. Răchişul-Român, 1636 — 20. Pustaigriş, 2013 — 21. Ruhaegres, 2877 — 22. Sütmeg, 1041 — 23. Surduc, 2399 — 24. Turda-sânt-Las, 3918.

2. *Cercul Vinţului-de-Sus*: 1. Alsófüget, 2213 — 2. Luna (Aranyoslóna), 4001 — 3. Ciacău, 1528 — 4. Dombrău, 2363 — 5. Felsöfüget, 2589 — 6. Felvincz, 4481 — 7. Grind (Gerend), 3941 — 8. Harastos, 4593 — 9. Hidaş, 3852 — 10. Inacfălău, 980 — 11. Kercsed, 3748 — 12. Murăş-Decea, 1860 — 13. Mohaci, 2955 — 14. Armeniş (Orményes), 1436 — 15. Sânt-Martin-Sărat, 1214 — 16. Székelyföldudvar, 2108 — 17. Székelykocsárd, 4038 — 18. Vaidaseg, 1511 — 19. Vereşmart, 1629.

3. *Cercul Murăş-Ludoşului*: 1. Grind-Cristur (Gerendkeresztur), 4926 — 2. Hădărău (Hadrév), 2241 — 3. Kerelösóspatak, 1676 — 4. Iclănzel (Kiskland),

1899 — 5. Deleul-Maghiar (Magyar Dellö), 631 — 6. Bogata-de-Murăş, 6915 — 7. Murăş-Datoş, 2194 — 8. Murăş-Chetea, 2541 — 9. Murăş-Lichinţa (Marosleкencze), 4233 — 10. Ludoşul-de-Murăş (Maros-Ludos), 6884 — 11. Murăş-Orbău, 1936 — 12. Budiul-de-Câmpie (Mezöbodon), 5162 — 13. Ţicudul-de-Câmpie (Mezöczikud), 5278 — 14. Grebenişul-de-Câmp (Mezögerebenes), 4512 — 15. Căpuşul-de-Câmpie (Mezökapus), 4335 — 16. Chimitelnicul-de-Câmpie (Mezökeménytelke), 3253 — 17. Miheşul-de-Câmpie (Mezöméhes), 4962 — 18. Mezöpete, 1393 — 19. Şeulia-de-Câmp (Mezösály), 4544 — 20. Săcala-de-Câmp (Mezöszakál), 3973 — 21. Sânger (Mezöszengyel), 5565 — 22. Mezömargita, 1085 — 23. Tăureni (Mezötohat), 3571 — 24. Mezöujfalu, 1430 — 25. Uroiu-de-Câmp (Mezöuraly), 1084 — 26. Velcheriu-de-Câmp (Mezövelkér), 4193 — 27. Zau (Mezözáh), 4731 — 28. Iclondul-Mare, 4242 — 29. Deleul-Român, 1891.

4. *Cercul Câmpeni*: 1. Albac, 18896 — 2. Vidra-de-Jos, 6808 — 3. Bistra, 21569 — 4. Certiş, 7453 — 5. Vidra-de-Sus, 17157 — 6. Neagra, 15128 — 7. Ponorel, 4389 — 8. Secătura, 4482 — 9. Scărişoara, 31847 — 10. Câmpeni (Topanfalva), 5621.

5. *Cercul Turdei*: 1. Tritul-de-Jos (Alsódetrehem), 3397 — 2. Sân-Mihaiul-de-Jos (Alsószentmihályi), 2628 — 3. Poiana (Aranyospolyán), 2578 — 4. Badeon, 7084 — 5. Bányabökk, 3957 — 6. Csürülye, 2331 — 7. Agârbiciu (Egerbegy), 6001 — 8. Tritul-de-Sus (Felsödetrehem), 3457 — 9. Petridul-de-Sus, 1691 — 10. Sân-Mihaiul-de-Sus, 1540 — 11. Ghiriş (Gyéres), 2988 — 12. Ghiriş-sânt-Crai, 1896 — 13. Indal, 1901 — 14. Keresztes, 799 — 15. Comiţig (Komjatszeg), 1158 — 16. Copand, 2064 — 17. Kövend, 2283 — 18. Petridul-de-Mijloc (Közeppeterd), 1402 — 19. Petridul-Maghiar (Magyarpeterd), 3241 — 20. Silvaşul-Maghiar (Magyarszilvás), 1231 — 21. Mişchiu (Mészkö), 2567 — 22. Mezöbö, 1846 — 23. Mezökók, 2975 — 24. Ceanu-Mare (Mezönagycsán), 13262 — 25. Mezöörke, 3810 — 26. Sânt-Iacob, 2466 — 27. Micuş (Mikes), 4614 — 28. Ceanul-Deşert (Pusztza-csán), 2540 — 29. Sânt-Crai-Deşert, 1082 — 30. Sânt-Martin-Deşert, 1011 — 31. Sinfălău, 2071 — 32. Sălice, 1339 — 33. Săliţe, 1505 — 34. Sind, 2605 — 35. Tur, 3822.

6. *Cercul Trăscăului*: 1. Podşaga-de-Jos, 3616 — 2. Sălciva-de-Jos, 8951 — 3. Aranyosrákos, 2103 — 4. Bedeleu, 4168 — 5. Borev, 1082 — 6. Brezeşti, 2773 — 7. Cegez, 2607 — 8. Cioara-de-Sus, 3027 — 9. Podşaga-de-Sus, 14670 — 10. Sălciva-de-Sus, 6163 — 11. Gyertyános, 3075 — 12. Lunca, 2979 — 13. Lupşa, 11433 — 14. Muncel, 2652 — 15. Odoşul-

Mare, 8125 — 16. Offenbaia, 2732 — 17. Runc, 4359 — 18. Runc-Lunca-Largă, 902 — 19. Sasă-Viţa, 6457 — 20. Sartoş, 3252 — 21. Trăscău, 4587— 22. Trăscău-sânt-Georgi, 5115 — 23. Varfălău, 3154 — 24. Vidali, 2437.

Rezumat. — 1. Cercul Iarei, 89899 — 2. Cercul Vinţ.-de-Sus, 51040— 3. Cercul Murăş-Ludoş, 101280 — 4. Cercul Câmpeni, 133350 — 5. Cercul Turdei, 101143 — 6. Cercul Trăscăului, 110419.

Turda oraş, 20555.

Comitatul Aradului

1. *Cercul Aradului:* 1. Cicir, 3120 — 2. Fakert, 7842 — 3. Glogovaţ, 7530 — 4. Gioroc, 2041 — 5. Curtici, 21220 — 6. Cuvin 5040 — 7. Macia, 8316 — 8. Micălaca, 3432 — 9. Mândruloc, 4582 — 10. Sâmbăteni, 5232— 11. Szt. Leányfalva, 1988 — 12. Uj-Panát, 4236 — 13. Zimándköz, 1311 — 14. Zimándujfalu, 1416 — 15. Zsigmondháza, 2260.

2. *Cercul Boroş-Ineu:* 1. Aldeşti, 2260 — 2. Apatelek, 4371 — 3. Apáti, 8784 — 4. Barakony, 8466 — 5. Berza, 2436 — 6. Bocsig, 7146 — 7. Boroş-Ineu, 18546 — 8. Cermeiu, 10511 — 9. Gurba, 6629 — 10. Iărmata, 2336 11. Mânerău, 2531 — 12. Moroda, 2302 — 13. Repsig, 3587 — 14. Şicula, 8102 — 15. Somoşches, 5147—16. Seleuş-Cigărel, 5754—17. Voivodeni, 1253.

3. *Cercul Boroş-Sebeş:* 1. Alcil, 1650 — 2. Almaş, 5585 — 3. Băltele, 570 — 4. Berindia, 694 — 5. Bodeşti, 1401 — 6. Bohani, 1386 — 7. Bonţeşti, 2410 — 8. Boroş-Şebeş, 3263 — 9. Brusturești, 292 — 10. Buteni, 8668 — 11. Cherteş, 7331 — 12. Chisindia, 14970 — 13. Cociuba, 255 — 14. Crocna, 5144 — 15. Dezna, 5989 — 16. Dieci, 6606 — 17. Donceni, 1233— 18. Dulcele, 3271 — 19. Fényes, 892 — 20. Govoşdia, 1074 — 21. Gura-Honţ, 2398 — 22. Holdmézes 2001 — 23. Honţişor, 5283 — 24. Igneşti, 1754 — 25. Iosaş, 827 — 26. Iosăşel, 1529 — 27. Căcărău, 1374 — 28. Laz, 2565— 29. Mădrizeşti, 5697 — 30. Miniad, 803 — 31. Moneasa, 7445 — 32. Musteşti, 4275 — 33. Nădălbeşti, 1944 — 34. Neagra, 2243 — 35. Păişani, 2624 — 36. Prăjeşti, 1128 — 37. Ravna, 4527 — 38. Revetiş, 1527 — 39. Roşia, 1474 — 40. Şoimuş-Buceava, 3595 — 41. Socaci, 2225 — 42. Saturău, 598— 43. Selejani, 2646 — 44. Slatina, 1303 — 45. Susani, 2485 — 46. Valea-Mare, 1321 — 47. Văsoaia, 4765 — 48. Zimbru, 7630 — 49. Zöldes, 6122.

4. *Cercul Aletea (Elek):* 1. Almás-Kamarás, 2074 — 2. Aletea (Elek),

26593 — 3. Gyulavarsánd, 8576 — 4. Medgyes-Bodzas, 5504 — 5. M.-Háza, 6272 — 6. Nagy-Kamarás, 2416 — 7. Pilul-Mare (Nagy-Pél), 8380 — 8. Otlaca, 8629 — 9. Şiclău, 8064 — 10. Sânt-Marton, 4608.

5. *Cercul Chişineu (Kisjenö)*: 1. Agya, 6450 — 2. Bélzerind, 1454 — 3. Cintei, 5957 — 4. Erdöhegy, 3490 — 5. Fek.-Gyarmat., 5544 — 6. Kerülös, 7516 — 7. Kişineu, 5442 — 8. Mişca, 8087 — 9. Nădab, 8732 — 10. N.-Zerind, 6701 — 11. Şepreuş, 13282 — 12. Şimand, 17151 — 13. Simonyifalva, 3040 — 14. Szapárilget, 2814 — 15. Socodor, 19640 — 16. Sintea, 7769 — 18. Talpaş, 6989 — 19. Vadász, 6797 — 20. Zărand, 1875.

6. *Cercul Hălmagiu*: 1. Aciuţa, 2123 — 2. Aciuva, 6551 — 3. Băneşdi, 959 — 4. Bodeşti, 712 — 5. Brusturi, 4350 — 6. Budeşti, 5133 — 7. Ciuci, 9038 — 8. Ţărmura, 867 — 9. Toheşti, 895 — 10. Dumbrava, 1426 — 11. Groşi, 1066 — 12. Gura-Văii, 1459 — 13. Iuoneşti, 942 — 14. Hălmăgel, 5722 — 15. Cristeşti, 1040 — 16. Lazuri, 5392 — 17. Leasa, 1156 — 18. Leştioara, 414 — 19. Lungşoara, 4904 — 20. Măgulicea, 1781 — 21. Mermeşdi, 623 — 22. Hălmagiu, 1729 — 23. Oci, 1468 — 24. Ocişor, 1232 — 25. Pleşcuţa, 2144 — 26. Poiana, 1629 — 27. Poienari, 1318 — 28. Răstoci, 1351 — 29. Sârb, 2455 — 30. Tălaci, 3523 — 31. Târnoviţa, 732 — 32. Tisa, 2622 — 33. Vidra, 1567 — 34. Vozdoci, 570.

7. *Cercul Pecica*: 1. Forai N. Iratos, 3761 — 2. Kispereg, 2689 — 3. M. Pécska, 15195 — 4. N. és K. Varjas, 4873 — 5. Német Pereg, 2545 — 6. O.-Bodrog, 798 — 7. Pecica-Română, 22456 — 8. Semlac, 14231.

8. *Cercul Radna*: 1. Baia, 4783 — 2. Bătuţa, 1276 — 3. Bârzava, 9015 — 4. Dumbraviţa, 6438 — 5. Găvoşdia, 3504 — 6. Groşi, 6926 — 7. Giuliţa, 4058 — 8. Halalis, 1737 — 9. Ilteu, 2353 — 10. Căpruţa, 2839 — 11. Cladova, 12083 — 12. Conop, 9051 — 13. Corbeşti, 3487 — 14. Cuiaş, 1067 — 15. Lupeşti, 4407 — 16. M.-Radna, 4218 — 17. M.-Slatina, 7010 — 18. Miniş, 1722 — 19. Milova, 47 — 20. Monoroştia, 4555 — 21. Obârşia, 2165 — 22. Odvoş, 3587 — 23. O.-Pauliş, 4002 — 24. Pârneşti, 6020 — 25. Petriş, 7261 — 26. Roşia, 6276 — 27. Şoborşin, 3072 — 28. Şoimoş, 16035 — 29. Seliştе, 1172 — 30. Soroság, 2656 — 31. Temeşeşti, 2374 — 32. Toc, 5169 — 33. Totvărădia, 2656 — 34. Troiaş, 8788 — 35. Uj-Paulis, 680 — 36. Vineşti, 1873.

9. *Cercel Târnova*: 1. Agriș, 5170 — 2. Arăneag, 6922 — 3. Dezsöháza, 1267 — 4. Drauț, 5368 — 5. Dud, 7099 — 6. Felménes 2972 — 7. Hodoș, 2118 — 8. Iarcoș, 2802 — 9. Cavna, 2353 — 10. Crestaminiș, 4525 — 11. Cuied, 5636 — 12. Curtacher, 4564 — 13. Luguzău, 1891 — 14. Nadăș, 15226 — 15. Șilindia, 4110 — 16. Tauț, 12678 — 17. Târnova, 5000.

10. *Cercul Șiria* (*Világos*): 1. Galșa, 5293 — 2. Cherechi, 5494 — 3. Covăsinț, 6917 — 4. Măderat, 3771 — 5. Mâsca, 2361 — 6. O. F. Vârșand, 2332 — 7. Comlăuș, 6250 — 8. Pâncota, 8051 — 9. Uj F. Vârșand, 4139 — 10. St. Ana, 7263 — 11. Șiria, 21892.

Cercurile: 1. Arad, 79566 — 2. Boroșineu, 100163 — 3. Boroș-Sebeș, 156692 — 4. Aletea (Elek), 81062 — 5. Chișineu, 150389 — 6. Hălmagiu, 73893 — 7. Pecica, 66548 — 8. Radna, 164502 — 9. Târnova, 89662 — 10. Șiria, 73700.

Arad (oraș), 19530.

Comitatul Bihorului.

1. *Cercul Beliu*: 1. Agriș, 1389 — 2. Arcuș, 2558 — 3. Bârzești, 2874 — 4. Beliu, 6584 — 5. Bélörvényes, 2773 — 6. Belirogoz, 989 — 7. Beneșdi (Benyesd), 939 — 8. Bodiu (Bogy), 694 — 9. Bochiu, 1708 — 10. Botfej, 6070 — 11. Csontaháza, 3318 — 12. Coroi, 2313 — 13. Craiova, 2662 — 14. Cumăneșdi, 743 — 15. Groși, 5464 — 16. Hagymás, 4231 — 17. Kalácsa, 4015 — 18. Kislaka, 3551 — 19. Kismaros, 526 — 20. Márkaszék, 2325 — 21. Medgyes, 2791 — 22. Mocirla, 2389 — 23. Nagy-Maros, 3029 — 24. Nyermegy, 914 — 25. Olcia, 3509 — 26. Ocuriș (Okrös), 4848 — 27. Poclușa, 1260 — 28. Pusta-Hodișel, 649 — 29. Pusta-Susag, 1796 — 30. Pusta-Tălmaci, 392 — 31. Șad, 1756 — 32. Szakács, 2544 — 33. Toplic-Zakáránd, 3701.

2. *Cercul Beiușului*: 1. Albești, 865 — 2. Poeni-de-Jos (Alsó-Poeni), 733 — 3. Beiuș, 4228 — 4. Belényesörvényes, 2967 — 5. Beiuș-Seliște (Belényesszeliste), 1032 — 6. Beiuș-Sân-Mărtin (Belényesszt-Márt.), 1003 — 7. Beiuș-Sân-Nicolae (Belyényesszt Miklós), 713 — 8. Belényesújlak, 3599 — 9. Beiuș-Văleni (Belényesvalány), 698 — 10 Belejeni (Belezseny), 531 — 11. Borz, 975 — 12. Budurasa, 52453 — 13. Bunteșdi, 1741 — 14. Burda, 2792 — 15. Dragonești, 567 — 16. Dragoteani, 1580 — 17. Dsoszánforró, 2341 —

18. Dşoszangurbeşti, 2303 — 19. Poenii-de-Sus, 1974 — 20. Fenereş, 1259 — 21. Feneş, 11494 — 22. Ferice, 2453 — 23. Füzegy, 892 — 24. Gurani, 6821 — 25. Ghiălani, 672 — 26. Dumbrăviţa, 7563 — 27. Hegyes, 922 — 28. Iánosfalva, 1408 — 29. Cărbunari, 1801 — 30. Chebeşdi, 3071 — 31. Beiuşul-Mic, 10427 — 32. Cociuba, 954 — 33. Coşghian, 1505 — 34. Cresulia, 4302 — 35. Curăţel, 1492 — 36. Seleşdi, 903 — 37. Merag, 609 — 38. Mézes, 1284 — 39. Meziad, 6183 — 40. Negreni, 706 — 41. Nimoeşdi, 2417 — 42. Păcăţeşti-Pantaţeşti-Ţigăneşti, 958 — 43. Papmezö-Selişte, 702— 44. Petrani, 961 — 45. Petros, 9765 — 46. Pociovelişte, 1291 — 47. Pocola, 983 — 48. Prisaca, 1018 — 49. Remete, 2703 — 50. Robogani, 2272 — 51. Roşia, 9831 — 52. Sebeş, 1898 — 53. Solymos-Petros, 1843 — 54. Sólyom, 2086 — 55. Sonkolyos, 4255 — 56. Saca, 935 — 57. Sod, 1242 — 58. Sohodolazur, 6114 — 59. Socani, 1113 — 60. Sudrici, 942 — 61. Talpa, 580 — 62. Tărcăiţa, 9574 — 63. Tărcani, 1854 — 64. Tătari, 1011 — 65. Telek, 887 — 66. Ursad, 1902.

3. *Cercul Cefei*: 1. Atyás, 5206 — 2. Barakony, 1617 — 3. Bicaci, 3041 — 4. Cefa, 6184 — 5. Geszt, 6925 — 6. Gyapjú, 7703 — 7. Hârşani (Harsány), 5147 — 8. Inánd, 2465 — 9. Körösszeg, 3602 — 10. Marcziháza, 2448 — 11. Mezögyán, 10265 — 12. Nyárszeg, 4555 — 13. Okány, 12289, — 14. St.-Miclăuşul-Român (Oláh szt. Miklós), 5045 — 15. Roit, 2607 — 16. Sarkadkereszt, 5660 — 17. Ugra, 9075 — 18. Vizesgyán, 2389 — 19. Zsadány, 11441.

4. *Cercul Aleşdului*: Lugojul-de-Jos (Alsólugos), 2221 — 2. Bánlaka, 4730 — 3. Beznye, 3452 — 4. Birtini, 905 — 5. Bratca, 4678 — 6. Bucia, 2706 — 7. Ciarnóháza, 11493 — 8. Cséklye, 1001 — 9. Czéczke, 1409 — 10. Czigányfalva, 2577 — 11. Dámoş, 6916 — 12. Dubricioni, 1543 — 13. Aleşdi (Élesd), 1879 — 14. Esküllö, 2178 — 15. Fancsika, 3987 — 16. Feketepatak, 1694 — 17. Feketetó, 8688 — 18. Lugoşul-de-Sus, 4754 — 19. Gálosháza, 2005 — 20. Gégény, 775 — 21. Iszópallaga, 3326 — 22. Kalota, 4763 — 23. Keszteg, 845 — 24. Borodul-Mic (Kisbárod), 1209 — 25. Cornăţel (Korniczel), 1430 — 26. Köalja, 1914 — 27. Topa (Köröstopa), 1079 — 28. Kövesd, 4759 — 29. Krajnikfalva, 819 — 30. Loc, 5426 — 31. Lărău, 19253 — 32. Magyarkakucs, 1471 — 33. Mezötelki, 2477 — 34. Barodul-Mare (Nagybárod), 13667 — 35. Nagypatak, 1337 — 36. Oláhkakúcs, 613 — 37. Örvénd, 3352 — 38. Össi, 2018 — 39. Peştere, 2199 — 40. Peştesso-

yómkö, 11548 — 41. Ponor [1]), — 42. Remeți [1]), — 43. Rév, 17893 — 44. Ricoşd, 822 — 45. Şergeş, 5112 — 46. Szászfalva, 614 — 47. Surduc, 2809 — 48. Tinod, 2104 — 49. Tötös, 3718 — 50. Ürgeteg, 1208 — 51. Vársonkolyos, 3789 — 52. Verciolog, 5084.

5. *Cercul Érmihályfalva*: 1. Bagamer, 8600 — 2. Éradony, 2888 — 3. Érkenéz, 2847 — 4. Érkeserü, 4915 — 5. Érmihályfalva, 11782 — 6. Érselind, 2901 — 7. Érsemjén, 9998 — 8. Értarcsa, 3074 — 9. Gálospetri, 4183 — 10. Otomani, 4252 — 11. Piskolt, 9957 — 12. Szalacs, 9089 — 13. Vasad, 4049.

6. *Cercul Central*: 1. Almamezö, 1994 — 2. Alpár, 3094 — 3. Betfia, 1037 — 4. Biharpüspöki, 5215 — 5. Borostelek, 2216 — 6. Bottyán, 1325 — 7. Chehi, 2626 — 8. Fugyi, 1492 — 9. Fugyivásárhely, 3534 — 10. Gyires, 7703 — 11. Hájó, 1796 — 12. Harangmezö, 2713 — 13. Hegyközkovácsi, 1993 — 14. Hegykózpályi, 2308 — 15. Hegykozszáldobágy, 2495 — 16. Hegyközújlak, 3774 — 17. Kabaláspatak, 2154 — 18. Kardó, 3652 — 19. Kigyik, 2256 — 20. Kisjenö, 5179 — 21. Kiskér, 1932 — 22. Kisújfalu, 2238 — 23. Bihar, 8564 — 24. Kisürögd, 2101 — 25. Köröstarján, 5232 — 26. Less, 3192 — 27. Mezötelegd, 3348 — 28. Nagykér, 2188 — 29. Nagyürögd, 4833 — 30. Nyárló, 2163 — 31. Apatia-Română, 2112 — 32. Pețe-St.-Martin, 725 — 33. Pețe-Seleuş, 1305 — 34. Pósa, 1717 — 35. Pósalaka, 1206 — 36. Pusztaujlak, 2527 — 37. Rontău, 1029 — 38. Somogyuzsopa, 4832 — 39. Sabolci, 1281 — 40. Săcădat, 3974 — 41. Szaránd, 2553 — 42. Szentandrás, 5129 — 43. Telkesd, 2536 — 44. Ujpalota, 1892.

7. *Cercul Ceichei-Maghiare*: 1. Topa-de-Jos, 782 — 2. Bucium, 809 — 3. Bucorvan, 2296 — 4. Ciesora, 1642 — 5. Decăneşdi, 1438 — 6. Dobreşti, 13139 — 7. Drágcséke, 1511 — 8. Duşeşti, 2228 — 9. Farkaspatak, 1460 — 10. Topa-de-Sus, 2505 — 11. Forrószeg, 1116 — 12. Hoghiş, 594 — 13. Hollód, 1302 — 14. Hosszuliget, 1137 — 15. Ianceşd, 1179 — 16. Căpuceni (Kapocsány), 454 — 17. Dumbravița-Mică (Kisdombrovicza), 1104 — 18. Terpeştiul-Mic, 1041 — 19. Copăcel, 3290 — 20. Corbeşti, 2575 — 21. Coticlet (Kotyiklet), 2285 — 22. Crănceşdi, 1014 — 23. Lunca-Sprie, 3775 — 24. Ceica-Ungurească, 2556 — 25. Nagy-Cseke (Nagy-Gyepes), 1790 — 26. Mihellö, 1833 — 27. Miklólazur, 3089 — 28. Cârpeştiul-Mare, 915 — 29. Nagy-Patak, 1006 — 30. Nanheghişel, 1299 — 31. Hodoşul-Rom.,

1) Este arătat la comuna Lorău.

1038 — 32. Papmezö, 342 — 33. Câmpeni-Papmezö, 1457 — 34. Vălani-Papmezö, 2012 — 35. Pusztabikács, 607 — 36. Pusztakiskáránd, 831 — 37. Pusztanagykáránd, 1428 — 38. Rotăreşti, 584 — 39. Sălişte-Saldobaghi, 3248 — 40. Sentelec, 2679 — 41. Sâtani, 2498 — 42. Sâmbătşag, 1611 — 43. Spinuş, 956 — 44. Stracoş, 1833 — 45. Taşadfeu, 3363 — 46. Topeşti, 752 — 47. Varoşani, 1122 — 48. Venter, 2282 — 49. Venterrogoz, 1100.

8. *Cercul Marghitei*: 1. Albiş, 5090 — 2. Almaş, 5655 — 3. Almásszeg, 3956 — 4. Almásszeghuta, 1650 — 5. Alsóderna, 2095 — 6. Apátkeresztúr, 1772 — 7. Bályoc, 5100 — 8. Baromlak, 2369 — 9. Bártfalak, 2124 — 10. Bistra-Nouă (Bisztraújfalú), 1507 — 11. Bodonoş, 1561 — 12. Bogyoszló, 3093 — 13. Bojali (Bozsaly), 583 — 14. Czéhtelek, 4871 — 15. Déda, 1157 — 16. Dizsér, 2233 — 17. Érfancsika, 1184 — 18. Felsöábráni, 1488 — 19. Felsödezna, 1676 — 20. Genyéte, 2213 — 21. Höke, 267 — 22. Kétz, 3678 — 23. Királyi, 2632 — 24. Cohani (Kohany), 622 — 25. Középes, 6443 — 26. Lüki, 2287 — 27. Marghita, 6269 — 28. Micske, 4277 — 29. Monospetri, 3208 — 30. Papfalva, 3470 — 31. Poklostelek, 2235 — 32. Sárszeg, 991 — 33. Sástelek, 2973—34. Széltalló, 2509—35. Szentlázár, 1511—36. Széplak, 4522 37. Socet, 289 — 38. Soldobaghi, 1259 — 39. Szunyogd, 2054 — 40. Terebeş, 1314 — 41. Terje, 2045 — 42. Tóti, 4660 — 43. Vámosláz, 1945 — 44. Várviz, 1214 — 45. Vedresábrány, 1577 — 46. Verzar, 2472.

9. *Cercul Mezökeresztes*: 1. Artánd, 2732 — 2. Bedö, 1772 — 3. Berekböszörmény, 8263 — 4. Bojt, 4114 — 5. Bors, 3612 — 6. Kisszántó, 1104 — 7. Komádi, 28419 — 8. Körösszegapáti, 7498 — 9. Homorogul-Ung. (Magy.-homorog), 9049 — 10. Mezökeresztes, 8557 — 11. Mezöpeterd, 3188 — 12. Mezösas, 4587 — 13. Nagykereki, 5903 — 14. Nagyszántó, 1520 — 15. Pusztatold, 2591 — 16. Szakál, 2610 — 17. Szentjános, 2765.

10. *Cercul Salontei*: 1. Ant, 3759 — 2. Arpád, 3348 — 3. Bajj, 3879 — 4. Erdögyarak, 6853 — 5. Illye, 6489 — 6. Kötegyán, 8064 — 7. Madarász, 3446 — 8. Méhkerék, 5159 — 9. Salonta-Mare (N. Szalonta), 35777 — 10. Homorogul-Român (Oláhhomorog), 3834 — 11. Sarkad, 22372 — 12. Tamásda, 7820 — 13. Tulka, 10012.

11. *Cercul Salardului*: 1. Bihartélegyháza, 6414 — 2. Bogdánszóvárhegy, 3910 — 3. Borzic, 2875 — 4. Csatár, 5705 — 5. Csoháj, 1976 — 6. Csujafalva, 1043 — 7. Farnoş, 1278 — 8. Fegyvernek, 1783 — 9. Gör-

besd, 595 — 10. Hagymádfalva, 1643 — 11. Hegyközszentimre, 3405 — 12. Iacohodoş, 2993 — 13. Kisalmás, 691 — 14. Kismarja, 7743 — 15. Kistótfalú, 1161 — 16. Kövág, 1683 — 17. Kövesegyház, 752 — 18. Nadántelek, 963 — 19. Nagytótfalu, 3457 — 20. Nyüved, 2008 — 21. Paptamási, 3365 — 22. Pelbárthida, 2571 — 23. Siter, 3257 — 24. Sitervölgy, 2558 — 25. Szalárd, 6075 — 26. Szarkó, 567 — 27. Tataros, 4809 — 28. Tóttelek, 1667 — 29. Vajda, 1894.

12. *Cercul Tincei:* 1. Bélfenyér, 4229 — 2. Feketebátor, 5270 — 3. Feketegyörös, 4002 — 4. Feketetót, 5839 — 5. Görbed, 7247 — 6. Gyanta, 2766 — 7. Hosszuásszó, 4618 — 8. Iánosda, 5814 — 9. Kápolna, 1974 — 10. Karaszó, 5025 — 11. Kávásd, 1838 — 12. Kisháza, 2796 — 13. Cociuba, 2884 — 14. Masár, 2015 — 15. Oláhgyepes, 3227 — 16. Petegd, 2484 — 17. Rippa, 2645 — 18. Rózafalva, 2812 — 19. Sályi, 3213 — 20. Székelytelek, 5900 — 21. Széplak, 2320 — 22. Tinca, 6330 — 23. Vaşand, 4056.

13. *Cercul Văşcăului:* 1. Câmpenii-de-Jos, 847 — 2. Valea-Neagră-de-Jos, 1246 — 3. Verzari-de-Jos, 546 — 4. Balăleni, 632 — 5. Băreşti, 781 — 6. Beiuş-Lazuri, 1425 — 7. Brădet, 2405 — 8. Briheni, 4545 — 9. Broşti, 405, 10. Dombrovani, 883 — 11. Câmpenii-de-Sus, 979 — 12. Valea-Neagră-de-Sus, 843 — 13. Verzarii-de-Sus, 2889 — 14. Fânaţă, 1901 — 15. Didişeni, 6111 — 16. Hotar, 662 — 17. Henchereş, 6005 — 18. Herzeşti, 673 — 19. Căcăceni, 1316 — 20. Călugăr, 5205 — 21. Cărhănet, 1456 — 22. Câmp, 3354 — 23. Kiskoh, 7532 — 24. Coleşti, 2331 — 25. Köszvényes, 2121 — 26. Criştior (Kristyor), 10101 — 27. Leheţeni, 1762 — 28. Lunca, 3645 — 29. Măgura, 1543 — 30. Petrileni-Zăvoeni, 1016 — 31. Poiana, 5972 — 32. Rézbányafalu — 33. Rézbányaváros, 7142 — 34. Rieni, 979 — 35. Sedeşti, 1288 — 36. Sedeştei, 2492 — 37. Stăi, 1091 — 38. Suşti, 1204 — 39. Sârbeşti, 1050 — 40. Văşcău, 1252 — 41. Văşcău-Sălişte, 2415 — 42. Văşcău-Sohodol, 3528.

Rezumat. — 1. Cercul Beliului, 85305 — 2. Cercul Beiuşului, 218926 — 3. Cercul Berrettyóújfalu, 111180 — 4. Cercul Cefei, 107663 — 5. Cercul Derecske, 69146 — 6. Cercul Aleşdiului, 196259 — 7. Cercul Ermihályfalva, 78562 — 8. Cercul Central, 127165 — 9. Cercul Ceichei-Ung. 91045 — 10. Cercul Marghitei, 118101 — 11. Cercul Mezökeresztes, 98264 — 12. Cercul Salontei, 120812 — 13. Cercul Salardului 78830 — 14. Cercul Székelyhid, 80229 —

15. Cercul Tincei, 89304 — 16. Cercul Turdei, 65833 — 17. Cercul Vaşcăului, 103573.

Oradia-Mare, oraş liber regesc, 8313.

Comitatul Caraş-Severin.

1. *Cercul Bega*: 1. Balinţ, 1777 — 2. Bara, 3590 — 3. Betlenháza. 2590 — 4. Bodófalva, 3863 — 5. Dobreşti, 1568 — 6. Fadinah, 2443 — 7. Hezereş, 1741 — 8. Ierşnic, 2064 — 9. Cladova, 2334 — 10. Cliciova, 3803 — 11. Cutina, 2688 — 12. Lăpuşnic, 2233 — 13. Leucuşeşti, 2470 — 14. Monoştur, 1132 — 15. Nevoincia, 1911 — 16. Ohaba-Lungă, 2823 — 17. Părul, 964 — 18. Rădmăneşti, 2326 — 19. Răchita, 2964 — 20. Remetea-I., 2214 — 21. Spata, 1299 — 22. Szapáryfalva, 3307 — 23. Sudriaş, 2373 — 24. Susani, 1978 — 25. Târgoveşti, 1434 — 26. Valea-Lungă, 2558 — 27. Jupani, 2341.

2. *Cercul Bocşa*: 1. Bărboasa, 4043 — 2. Biniş, 4634 — 3. Deseşti, 2580 — 4. Dognecea (Dognacska), 12434 — 5. Doclin, 6597 — 6. Duleo, 2944 — 7. Furlug, 7076 — 8. Füzes, 13154 — 9. Izgár, 4534 — 10. Iersig, 6137 — 11. Királykegy, 4393 — 12. Surducul-Mare (Nagy-Szurduk), 4182 — 13. Bocşa-Mont., 12992 — 14. Rafna, 9040 — 15. Bocşa-Român, 7092 — 16. Valea-Mare, 2217 — 17. Valea-Pai, 4146 — 18. Vaşcău, 3611 — 19. Vaşiova, 2279 — 20. Vermeş, 9079 — 21. Jidovin, 4533.

3. *Cercul Bozovici*: 1. Bănia, 2333 — 2. Bozovici, 26939 — 3. Dalboşeţ, 9241 — 4. Gârboveţ, 9456 — 5. Lăpuşnic, 9590 — 6. Mocsáros, 11930 — 7. Borlovenii-Vechi (O Borlovény), 17294 — 8. Şopotul-Vechi, 9119 — 9. Pătas, 16964 — 10. Pârvova, 7270 — 11. Prigor, 13853 — 12. Prilipeţ, 7187 — 13. Putna, 4305 — 14. Ravensca, 4344 — 15. Rudaria, 17174 — 16. Sumiţa, 1160 — 17. Borlovenii-Noui (Uj-Borlovény[1]) — 18. Şopotul, Nou (Uj-Sopot), 10147.

4. *Cercul Făget*: 1. Baloşeşti, 1089 — 2. Băseşti, 1089 — 3. Băteşti, 1812 — 4. Bichigi, 1736 — 5. Botineşti, 2084 — 6. Bujor, 1583 — 7. Brăneşti, 2897 — 8. Breazova, 1778 — 9. Bucovăţ, 2097 — 10. Drăcşineşti, 1480 — 11. Făget, 6902 — 12. Crivina (Felsö-Krivina), 2457 — 13. Fărăşeşti, 10759 —

1) Este arătat la teritoriul comunei Borlovenii-Vechi.

14. Firdia, 5217 — 15. Goizeşti, 906 — 16. Hauzeşti, 3139 — 17. Homojdia, 1725 — 18. Igazfalva, 4494—19. Mutnicul-Mic (Kismutnik), 1188—20. Surducul-Mic (Kisszurduk), 2033 — 21. Cossova, 2453 — 22. Coşovita, 677 — 23. Coştei (Kostéj), 3974 — 24. Curtea (Kurtya), 3055 — 25. Luncani, 15081 — 26. Marjina, 2561 — 27. Nemeşeşti, 1167 — 28. Gladna-Mont., 4393 — 29. Petroasa, 2365 — 30. Poieni, 10170 — 31. Povârjina, 2396 — 32. Gladna-Rom., 3991—33. Românești, 2813 — 34. Seceni (Szécsény), 1860 — 35. Tomeşti, 5127 — 36. Zolt, 2706 — 37. Zorani, 853 — 38. Jupâneşti, 1313.

5. *Cercul Iam*: 1. Berlişte, 2370 — 2. Bogodinț, 4430 — 3. Ciurda, 1516 — 4. Ciuchiș, 3116 — 5. Henerdorf, 1603 — 6. Illadia, 6015 — 7. Iam, 2367 — 8. Kohldorf, 77 — 9. Lescovița, 3280 — 10. Macoviște, 1505 — 11. Mariaschnee, 37 — 12. Mercina, 4411 — 13. Mircovaț, 2610 — 14. Nájdas, 6963 — 15. Nicolinț, 3074 — 16. Rusova v. (Oruszova), 1477 — 17. Petrilova, 2545 — 18. Potoc, 6301 — 19. Răcășdia, 6799 — 20. Sasca-Română, 2741 — 21. Szászkabánya, 15616 — 22. Slatina, 4785 — 23. Socolar, 6640 — 24. Subotita, 1695 — 25. Udvarszallás, 3038 — 26. Rusova v. (Ujruszova), 1590 — 27. Vrani, 3452 — 28. Vrăniuți, 3773.

6. *Cercul Caransebeşului*: 1. Bolvaşnița, 1889 — 2. Borlova, 15305 — 3. Buchin, 1507 — 4. Bucoşnița, 3115 — 5. Cicleni (Csiklény), 648 — 6. Cireaşa, 3970 — 7. Ciuta, 2623 — 8. Dalci, 1220 — 9. Glimbsaca, 7376 — 10. Goleț, 6848 — 11. Iaz, 2236 — 12. Körpa, 2037 — 13. Krőcsma, 1203 — 14. Lindenfeld, 2599 — 15. Mal, 1646 — 16. Marga, 9144 — 17. Mărul, 59843 — 18. Nándorbegy, 417 — 19. Obreja, 11211 — 20. Ohababistra, 5069 — 21. Petroşnița, 4870 — 22. Poiana, 6675 — 24. Prisian, 1661 — 24. Ruien, 1003 — 25. Ruszkabánya [1]), — 26. Serveşte, 1592 — 27. Slagna, 1094 — 28. Turnul, 5413 — 29. Caransebeşul-Nou (Uj Karánsebes), 1335 — 30. Valea-Mare, 1126 — 31. Vălişoara, 2131 — 32. Vama-Marga, 314 — 33. Var, 5996 — 34. Vârciorova, 13638 — 35. Voislova, 28799 — 36. Zăvoiu, 2144.

7. *Cercul Lugojului*: 1. Birna, 1302 — 2. Boidur, 3549 — 3. Boteşti, 2619 — 4. Darúvár, 4588 — 5. Dragomireşti, 2970 — 6. Drinova, 3195 — 7. Gruiu, 1255 — 8. Herendieşti, 3163 — 9. Hodoş, 2881 — 10. Honoriș, 4640 — 11. Imrefalva, 1437 — 12. Istvánfalva, 1684 — 13. Coşteiul-Mic Kiskostély), 454 — 14. Coşteiul-Mare (Nagykostély), 1711 — 15. Ollóság,

1) Este arătat la teritoriul comunei Voislova.

4660 — 16. Păgăneşti, 1466 — 17. Remete-Pogăneşti, 2249 — 18. Sărăzeni, (Szárazány), 1552 — 19. Satu-Mic, 3119 — 20. Silha, 3572 — 21. Scheuş, 7007 — 22. Vecseháza, 4557 — 23. Visag, 7164 — 24. Jabar (Zsábár), 1455 — 25. Jureşti, 1521.

8. *Cercul Murăşului* : 1. Bakamező, 1739 — 2. Batta, 8051 — 3. Birchiş, 4774 — 4. Bruznic, 5844 — 5. Bulciu, 889 — 6. Bulza, 3471 — 7. Bunyaszegszárd, 849 — 8. Ţella, 3582 — 9. Dubeşti, 8108 — 10. Groşi, 3887 — 11. Căpolnaş, 9467 — 12. Căprioara, 4877 — 13. Lalaşinţ, 4593 — 14. Ohaba-Sârbească, 5263 — 15. Ostrov, 1827 — 16. Pădurani, 2017 — 17. Pojogal, 4153 — 18. Bunea-Română (Roman Bunya), 3075 — 19. Selciva, 3965 — 20. Sinteşti, 2574 — 21. Temereşti, 2373 — 22. Topla, 1345 — 23. Valea-Mare, 1213 — 24. Vörösmart, 1495 25. Zabalţ 5856.

9. *Cercul Moldova* : 1. Belobreasca, 2717 — 2. Berzasca, 30392 — 3. Divici, 4836 — 4. Dolnyalyubkova, 10936 — 5. Gornyalyubkova, 3113 — 6. Károlyfalva, 30 — 7. Coronini, 2068 — 8. Langenfeld, 3277 — 9. Macsevics, 3200 — 10. Moldova-Veche, 9500 — 11. Padina-Matei, 22 — 12. Radimna, 4776 — 13. Rom.-Pozsezsena, 4541 — 14. Schnellersruhe, 7112 — 15. Şusca, 1972 — 16. Szenthelena, 2550 — 17. Szerb-Poesersena, 2504 — 18. Sicheviţa, 15186 — 19. Socolovaţ, 5933 — 20. Moldova-Nouă, 13615 — 21. Weitzenried, 4100 — 22. Zlatiţa, 3398.

10. *Cercul Oraviţa*: 1. Agadici, 2941 — 2. Broşteni, 4328 — 3. Ciclova (Csiclovamont), 4333 — 4. Ciudanoviţa 4244 — 5. Forotic, 6981 — 6. Greováţ, 4016 — 7. Cacova, 4256 — 8. Calina, 3114 — 9. Cârnecea (Kernyécsa), 6076 — 10. Ticvanul-Mic (Kis-Tikvány), 4098 — 11. Comorişte (Komoristye), 6107 — 12. Majdan, 4120 — 13. Ticvanul-Mare (Nagy-Tikvány), 5242 — 14. Oraviţa-Mont., 7809 — 15. Rachitova, 2377 — 16. Ciclova-Română (Rom.-Csiklova), 6702 — 17. Oraviţa-Română (Rom.-Oravicza), 2863 — 18. Stájerlakanina, 24972 — 19. Secaş, 4943 — 20. Jittin, 3417 — 21. Jurjova, 2935.

11. *Cercul Orşova*: 1. Bârza, 2540 — 2. Dubova, 6680 — 3. Eibentha, 4939 — 4. Globureu, 2429 — 5. Băile-Herculane (Herculesfürdö [1]) — 6. Iablaniţa, 13081 — 7. Ieşelniţa, 14315 — 8. Coramnic, 839 — 9. Mehadia, 18121 — 10. Ogradena-Vechie, 26789 — 11. Orşova, 1195 — 12. Jupanecul-

1) Este arătat la Mehadia.

Nou-şi-Vechiu (O-ès Uj Zsupanek), 2377 — 13. Pecinişca (Pecsenyska), 7244 — 14. Petnic, 4394 — 15. Plavişeviţa, 7630 — 16. Plugova, 3662 — 17. Sviniţa, 16899 — 18. Tisoviţa, 3442 — 19. Topleţ, 13990 — 20. Tuferiu, 3245 — 21. Ogradena-Nouă (Uj Ogradena), 1183 — 22. Val.-Bolvaşniţa, 15392.

12. *Cercul Reşiţa*: 1. Apadia, 2372 — 2. Ţerova, 3490 — 3. Delineşti, 5741 — 4. Doman, 3050 — 5. Ezeriş, 7843 — 6. Ferencfalva, 14545 — 7. Gerlişte, 4645 — 8. Goruia, 2863 — 9. Iabalcia, 1460 — 10. Clocotici, 3810 — 11. Câlnic (Kölnik), 5790 — 12. Craşova (Krassova), 25647 — 13. Cuptorul-Sec, 4751 — 14. Lupac, 4055 — 15. Monion, 2345 — 16. Zorlenţul-Mare (Nagy-Zorlencz), 8752 — 17. Nermet, 3243 — 18. Ohabiţa, 1985 — 19. Prebul, 6280 — 20. Rafnic, 2121 — 21. Reşiţa-Mont., 10563 — 22. Reşiţa-Română (Rom.-Resicza), 3976 — 23. Socieni, 4915 — 24. Târnova, 7655 — 25. Valea-Denii, 3112 — 26. Vodnic, 1304.

13. *Cercul Temeş*: 1. Cerestemes, 2985 — 2. Ciucaş, 3893 — 3. Găvoşdia, 4409 — 4. Harmadia, 2431 — 5. Istvánhegy, 6714 — 6. Cavaran, 1303 — 7. Zorlenţul-Mic (Kiş-Zorlencz), 2502 — 8. Criciova, 2581 — 9. Crivina, 6255 — 10. Lugojel (Lugoshely), 3466 — 11. Maciova, 3805 — 12. Nadrag, 14666 — 13. Mutnicul-Mare (Nagy-Mutnik), 3364 — 14. Ohaba-Mutnic, 4638 — 15. Peştere, 2842 — 16. Prisaca, 2099 — 17. Ruji, 3946 — 18. Rujinos, 2449 — 19. Sacul, 4992 — 20. Szendelak-Mag., 1165 — 21. Selbagel, 3337 — 22. Tapia, 1445 — 23. Tincova, 2312 — 24. Valea-Boului, 5262 — 25. Zăgujeni, 1849 — 26. Zgribeşti, 7466 — 27. Jéna, 2194 — 28. Jidovari, 4244 — 29. Juppa, 1930.

14. *Cercul Teregova*: 1. Bogoltin, 12193 — 2. Domaşnia, 8337 — 3. Fényes, 12000 — 4. Globul-Craiovei, 2603 — 5. Illova, 6078 — 6. Canicia, 2007 — 7. Cornea, 4889 — 8. Corneareva, 33185 — 9. Cruşoveţ, 2064 — 10. Cuptoria, 2552 — 11. Lăpuşnicel, 3013 — 12. Luncaviţa, 3919 — 13. Mehadica, 20511 — 14. Sadova-Veche, 676 — 15. Armeniş, 12913 — 16. Rusca, 29392 — 17. Temes-Slatina, 14105 — 18. Teregova, 28125 — 19 Sadova-Nouă, 5393 — 20. Verendin, 5046 — 21. Weidenthal, 2639 — 22. Wolfsberg, 2396.

Rezumat. — 1. Cercul Bega, 63712 — 2. Cercul Bocşa, 127717 — 3. Cercul Bozovici, 199306 — 4. Cercul Făget, 123420 — 5. Cercul Iam, 103826 — 6. Cercul Caransebeş, 217697 — 7. Cercul Lugoj, 73170 — 8. Cercul Mureş,

94307 — 9. Cercul Moldova, 135778 — 10. Cercul Oraviţa 115864 — 11. Cercul Orşova, 170386 — 12. Cercul Reciţa, 146313 — 13. Cercul Temeş, 110424 — 14. Cercul Teregova, 214030.

Caransebeş, oraş, 9214 — Lugoş, oraş, 11893.

Comitatul Maramureşului.

1. *Cercul Iza*: 1. Batiza, 12998 — 2. Dragomireşti, 18184 — 3. Seliştea, 11254 — 4. Glod, 3483 — 5. Izakonyha, 4143 — 6. Izasópatak, 2538 — 7. Izaszacsul, 13881 — 8. Iod, 13216 — 9. Bocicoiel (Kisbacskó), 1702— 10. Rosavlia, 7511 — 11. Şieu (Sajó), 3680—12. Sajómező, 2792 — 13. Strâmtura (Szurduk), 9892.

2. *Cercul Şugatag*: 1. Acna-Şugatag, 912 — 2. Bârsana (Barczánfalva), 10725 — 3. Bârdfalva, 3942 — 4. Brebu, 6079 — 5. Budeşti (Budfalva), 12770 — 6. Deseşti (Desze), 3255 — 7. Disznopataka, 1426 — 8. Şugatagsat, 6659 — 9. Vad (Farkasrév), 1720 — 10. Fereşti (Fejérfalva), 1004 — 11. Călineşti (Felsö-Kálinfalva), 5928 — 12. Herneci, 1775 — 13. Hotinca, 880— 14. Krácsfalva, 19629 — 15. Márragyulafalu, 9532 — 16. Văleni (Mikolapatak), 4367 — 17. Năneşti (Nánfalva), 1214 — 18. Samosfalva, 1278 — 19. Sârbi (Szerfalva), 2274 — 20. Onceşti (Váncsfalva), 4378.

3. *Cercul Sigetului*: 1. Acna-Slatina, 407 — 2. Apşa-de-Jos, 17633 — 3. Rona-de-Jos, 3950 — 4. Slatina-sat (Faluszlatina), 1808 — 5. Apşa-de-Sus, 13287 — 6. Rona-de-Sus, 8683 — 7. Câmpulung (Hosszumező), 7732— 8. Kabolapatak, 4058 — 9. Apşa-de-Mijloc (Közép-Apsa), 24333 — 10. Ronaszek, 5375 — 11. Saplonţa, 26438 — 12. Sarasău, 3279 — 13. St. Mih.-kört vél. 2645 — 14. Tiszafehéregyh., 1619 — 15. Crăciunel (T.-Karácsonyfal), 2630 — 16. Tiszaveres-Mart., 961.

4. *Cercul Vişău*: 1. Vişăul-de-Jos, 9623 — 2. Borşa, 82582 — 3. Vişăul-de-Sus, 44315 — 4. Havasmező, 58077 — 5. Vişăul-de-Mijloc (Közép Visó), 33483 — 6. Leordina, 5284 — 7. Moisei (Majszin), 19570 — 8. Oroszkö, 10091 — 9. Petrova, 29733 — 10. Visóoroszi, 9573.

Sigetul-Marmaţiei, oraş, 17439.

Comitatul Sătmar.

1. *Cercul Erdöd*: Boldadul-de-Jos (Alsóboldáb), 2586 — 2. Homorodul-de-Jos (Alsó-Homorod), 3670 — 3. Dobra, 5626 — 4. Erdöd, 16853 — 5. Boldadul-de-Sus (Felsö-Boldad), 3895 — 6. Homorodul-de-Sus (Felsö-Homorod), 2324 — 7. Gereş, 2625 — 8. Gyöngy, 1993 — 9. Hirip, 4332 — 10. Ivacico, 1825 — 11. Crai-Dorolţi (Királydarócz), 8012 — 12. Socondul-Mic, 3406 — 13. Homorodul-de-Mijloc (Közép-Homorod), 4005 — 14. Kraszna-béltek, 6860 — 15. Lophágy, 3123 — 16. Madarász, 6584 — 17. Socondul-Mare, 2989 — 18. Nántu, 2650 — 19. Oláh-Gyürüs, 4747 — 20. Hodoşul-Rom., 1460 — 21. Medeşul-Rom., 2875 — 22. Ruşi (Oroszfalu), 976 — 23. Páczafalu, 1782 — 24. Piskárkos, 2373 — 25. Rákosterebes, 3409 — 26. Tătăreşti (Résztelek), 3743 — 27. Sándorfalu, 2099 — 28. Szakasz, 2292 — 29. Szinfalu, 5107 — 30. Soldobaghi, 3738 — 31. Töketerebes, 5841.

2. *Cercul Băii-Mari*: 1. Fernezel-de-Jos, 6518 — 2. Sat-Nou-de-Jos (Alsóujfalu), 755 — 3. Bajfalu, 914 — 4. Balotafalu, 979 — 5. Buság, 1065 — 6. Diósháłom, 5574 — 7. Ardusat (Erdöszáda), 3615 — 8. Farkasaszó, 2793 — 9. Negreşti (Feketefalu), 861 — 10. Fernezel-de-Sus, 2104 — 11. Felsösándorfalu, 1112 — 12. Felsöújfalu, 689 — 13. Giródtótfalu, 1913 — 14. Györkefalu, 1321 — 15. Mocira (Hidegkút), 1192 — 16. Kapnikbánya, 4172 — 17. Kékesoroszfalu, 954 — 18. Kisbánya, 1162 — 19. Kissikárló, 566 — 20. Şişesci (Laczfalu), 1485 — 21. Băiţa (Láposbánya), 894 — 22. Recea (Lénárdfalú), 638—23. Magyarkékes, 934—24. Mezöaranyos, 535—25. Misztbánya, 219—26. Misztmagyorós, 1147 — 27. Tăuţi-de-Jos (Misztófalu), 11873—28. Monoştur, 507 — 29. Nagysikárló, 5539 — 30. Nyegrefalu, 1757 — 31. Checheşul-Românesc (Oláhkékes), 1505 — 32. Totfalăul-Românesc (Oláhtófalu 1830 — 33. Buzeşti (Oláhujfalu), 1668 — 34. Pusztatelek, 467 — 35. Szakállasdombó, 2719 — 36. Tamaia (Tománya), 2006 — 37. Groşii (Tökés), 1665 — 38. Zăzariu, 1872.

3 *Cercul Cazeii-Mari*: 1. Bere, 1498 — 2. Bervei, 9185 — 3. Csanálos, 6050 — 4. Csomaköz, 7789 — 5. Dindeleag (Dengeleg), 4736—6. Domahida, 7320 — 7. Errendréd, 5117 — 8. Erkörtvélyes, 6750 — 9. Esztró, 1079 — 10. Fény, 7431 — 11. Gencs, 5020 — 12. Gilvaci, 2332 — 13. Irini, 1614 — 14. Călmand, 3325 — 15. Kaplony, 5107 — 16. Kis-Majtény, 4066—17. Mérk, 8164 — 18. Mezöpetri, 4170 — 19. Mezöterem, 4601 — 20. Nagy-

Majtény, 5764 — 21. Penészlak, 6399 — 22. Pórtelek, 2040 — 23. Reszege, 2886 — 24. Sanislău (Szaniszló), 17258 — 25. Szentmiklós, 3243 — 26. Vallaj, 13143 — 27. Vezend, 2773.

7. *Şomcuta-Mare:* 1. Berkeszpataka, 2870 — 2. Buteasa, 6597 — 3. Ciolt, 1063 — 4. Dăneşti (Dánfalu), 450 — 5. Duruşia, 549— 6. Erdöaranyos, 1331 — 7. Fehérszéle, 3928 — 8. Ferice, 1911 — 9. Gaura, 1745 — 10. Gyökeres, 1918 — 11. Hagymáslapos, 3134 — 12. Satu-Lung (Hosszúfalu), 2624 — 13. Hovrilla, 595 — 14. Jávorfalu, 954 — 15. Ieder, 4720 — 16. Prislop (Jóháza), 4253 — 17. Căruia, 1565 — 18. Bozinta-Mică, 836 — 19. Finteşul-Mic (Kisfentös), 1196 — 20. Colţer, 882 — 21. Koltókatalin, 2257 — 22. Kovás, 4791 — 23. Kövárkölcse, 1831 — 24. Kövárremete, 3188 — 25. Lucăceşti (Lukácsfalu), 1358 — 26. Magosfalu, 843 — 27. Nagysfentös, 1304 — 28. Nagyköртvélyes, 3483 — 29. Mireşul-Mare (Nagynyires), 3736 — 30. Şomcuta-Mare (Nagysomkut), 4205 — 31. Bozinta-Veche, 1552 — 32. Pribileşti (Pribékfalva), 1406 — 33. Pusta (Pusztafentös), 742 — 34. Pusztahidegkút, 1633 — 35. Sárosmagyarberkesz, 2655 — 36. Somkutpataka, 2185 — 37. Secătăşeni (Szakállosfalu), 1679 — 38. Szappanpataka, 463 — 39. Tölgyes, 1121 — 40. Buciumi (Törökfalu), 2116 — 41. Văraiu (Váralya), 2921.

8. *Cercul Sătmaruiui:* 1. Adorján, 1732 — 2. Amaţi, 2252 — 3. Medieş (Aranyosmegyes), 12532 — 4. Batiz, 6367 — 5. Batizvasvári, 1366 — 6. Babaseşti (Berencze), 1481 — 7. Berend, 863 — 8. Botpalád, 2767 — 9. Dobrácsapáti, 1077 — 10. Egri, 2292 — 11. Garbolcz, 1237 — 12. Görbed, 1406 — 13. Homok, 1677 — 14. Icjib (Józsefháza) 5058 — 15. Kak, 291 — 16. Kakszentmarton, 1103 — 17. Hodişel (Kishodos), 1551 — 18. Kiskolcs, 1388 — 19. Kispalád, 2902 — 20. Kispeleske, 1489 — 21. Krassó, 4454 — 22. Lazari, 3354 — 23. Lippó, 2392 — 24. Magosliget, 1656, 22. Méhtelek, 1332 — 26. Micola, 6289 — 27. Nagy-Hodos, 1336 — 28. Nagy-Kolcs, 1746 — 29. Nagy-Palád, 5361 — 30. Nagy-Peleske, 3397 — 31. Ombód, 1322 — 32. Pálfalva, 897 — 33. Poteu (Patóháza), 2386 — 34. Petyén, 963 — 35. Pusztadarócz, 1360 — 36. Sár, 827 — 37. Sárköz, 16494 — 38. Sárközújlak, 4958 — 39. Számoskórod, 1251 — 40. Szárazberek, 3049 — 41. Szatmárzsadány, 3365 — 42. Tisztaberek, 3168 — 43. Odorău (Udvari), 4889 — 44. Zajta, 1584.

9. *Cercul Seini:* 1. Apa, 7483 — 2. Avasfeliófalu, 19762 — 3. Certedie (Avasujfalu), 14922 — 4. Avasújváros, 4752 — 5. Borleşti (Barlafalu),

4394— 6. Bicsad (Bikszád), 9553— 7. Borhid, 2968— 8. Băneşti (Bujánháza), 2150 — 9. Iloba, 6767 — 10. Călineşti (Kányaháza), 3221 — 11. Comârzeana (Komorzan), 8783 — 12. Köszegremete, 2761 — 13. Lechinţa (Lekencze), 1919— 14. Mogyorós, 7805 — 15. Mózesfalu, 1910 — 16. Huta-Vechie, 2209 — 17. Papbikó, 1905 — 18. Ráksa, 5751 — 19. Pomi (Remetemezö), 3116 — 20. Prilog (Rozsapallag), 1905 — 21. Sebespatak, 628 — 22. Şomostelec (Szamostelek), 924 — 23. Seini, 8575 — 24. Târşolt (Tartoltz), 5736 — 25. Trip (Terep), 1661 — 26. Tur (Turvékonya), 3170 — 27. Huta-Nouă, 1987 — 28. Válasz-ut, 2413 — 29. Vama (Vámfalu), 9457 — 30. Vereşmart. 2250.

Rezumat. — *Comit. Sătmarului*: 1. Cercul Csenger, 85982 — 2. Cercul Erdöd, 123830 — 3. Cercul Feh. Gyarm., 88126 — 4. Cercul Matesalcei, 105297 — 5. Cercul Băii-Mari, 77519 — 6. Cercul Careii-Mari, 148860 — 7. Cercul Şomcuta-Mare. 88590 — 8. Cercul Sătmar, 128638 — 9. Cercul Seini, 148837 — 10. Cercul Baia-Sprie, 11413 — 11. Cercul Baia-Mare, 36434 — 12. Careii-Mari, 15554.

Sătmar, oraş liber regesc, 31889.

Comitatul Sălagiului.

1. *Cercul Crasnei*: 1. Bănişor (Alsó-Bán), 2042 — 2. Hurez (Bagolyfalu), 1401 — 3. Mal (Ballaháza), 2050 — 4. Stârci (Bogdánháza) 4254 — 5. Boian, 1993 — 6. Boronamezö, 2883 — 7. Cizeriu (Csizer), 4561 — 8. Banul-de-Sus (Felsö-Pán), 1496 — 9. Secul-de-Sus, 2465 — 10. Fizeş (Füzes), 1069—11. Füzespaptelek, 3045—12. Giumelcişi (Gyümölcsénes), 6848—13. Hosszúaszó, 1483 — 14. Iaz, 4589— 15. Crasna, 6869 —16. Krasznahorvát, 2370 — 17. Krasznatótfalu, 1138 — 18. Căţelul-Unguresc, 2956 — 19. Magyarvalkó, 2495 — 20. Magyarpatak, 2265 — 21. Máron, 1554 — 22. Căţelul-Român, 3855 — 23. Valcăul-Român, 1074 — 24. Palitca, 454 — 25. Pecei, 1977 — 26. Perie, 5292 — 27. Petenye, 826 — 28. Raton, 1277 — 29. Recea (Récsa), 2873 — 30. Şereleni, 2700 — 31. Tusa, 7959 — 32. Ujvágás, 475 — 33. Váralja, 3719 — 34. Varşolţ, 2811.

2. *Cercul Cehu-Sălagiului*: 1. Bârsăul-de-Jos (Alsóberekszo), 2205 — 2. Asuagiul-de-Jos (Alsószivágy), 2240 — 3. Varţa-de-Jos, 2332 — 4. Ardău (Ardó), 2197 — 5. Babţa, 3048 — 6. Benefălău (Benedekfalva), 854 — 7. Bicaţa, 2427 — 8. Bogdana, 2927 — 9. Biuşa (Bösháza), 2035 — 10. Stremţi

(Bükktótfalu), 1864 — 11. Czikó, 1046 — 12. Désháza, 952 — 13. Tămăşeşti (Egerbegy), 2559— 14. Egerhát, 1324— 15. Bârsăul-de-Sus (Felsöbereksző), 6520 16. Asu agiul-de-Sus (Felsöszivágy) 8704 — 17. Varţa-de-Sus, 1853 — 18. Gârdani (Gardánfalva), 2856 — 19. Hadad, 9184 — 20. Hadadgyörtelek, 2411 — 21. Hadadnádasd, 2899 — 22. Băseşti (Illésfalva), 3128 — 23. Kecskésfalva, 677 — 24. Kelencze, 2954 — 25. Kisnyires, 680 — 26. Korond, 3100 — 27. Varţa-de-Mijloc, 1066 — 28. Sele, 2047 — 29. Menyö, 4096 — 30. Manău (Manó), 3472 — 31. Băiţa (Mosóbánya), 6906 — 32. Mutos, 1587 — 33. Nagyszeg, 2918 — 34. Nyirmon, 631 — 35. Oláhhorvát, 1367 — 36. Nadaşdul-Rom., 1105 — 37. Urminişi (Ormónyes), 1782 — 38. Somfalu 1834 — 39. Şilimeghin (Sülelmed), 1852 — 40. Somes-Uileac (Szamosujlak), 2507— 41. Salsig (Szélszeg), 3187 — 42. Ser, 2901 — 43. Ceh.-Sălagiului, 5004 — 44. Szilágyszeg, 2381 — 45. Tóhát 456— 46. Odeşti (Vadafalva), 3082 — 47. Vicea, 682 —48. Velcec, 1591.

3. *Cercul Şimleul-Sălagiului*: 1. Căznaciul-de-Jos, 1357 — 2. Budaciu (Badacsony), 1757 — 3. Bagoş, 4566 — 4. Borzaş, 1604 — 5. Bürgezd, 954 — 6. Cireşe, 586 — 7. Drighiu (Detrehem), 1306 — 8. Doh, 2466 — 9. Domăslău, 1079 — 10. Elyüs, 1595 — 11. Căznaciul-de-Sus, 1074 — 12. Halmoşd, 6340—13. Hármaspatak, 1147—14. Hidvég, 2437—15. Câmpulung (Hosszumezö), 1124 — 16. Iloşva, 3062 — 17. Ipp, 7063 — 18. Kárásztelep, 5859 — 19. Chemer, 6841 — 20. Kerestelek, 2297 — 21. Lecimer, 1141 — 22. Lompert, 1904 — 23. Malade, 2230 — 24. Márkaszék, 1490 — 25. Bobota (N.-Derzsida), 4153 — 26. Satu-Mare (Nagyfalu), 9050 — 27. Periceiu (Perecsen), 5831—28. Porţ, 1223—29. Somlyócsehi, 2782—30. Somlyógyörtelek, 2048 — 31. Somlyóújlak, 1687 — 32. Sommály, 1814 — 33. Seci, 2193 — 34. Zálnok, 4451 — 35 Zovani, 4193.

4. *Cercul Tăşnad*: 1. Acoş, 4900—2. Supurul-de-Jos, 4213— 3. Blagea (Balázsháza), 1714 — 4. Ciani, 1341 — 5. Cechene, 393 — 6. Cig (Csög), 2173 — 7. Ergirolt, 1915—8. Erhatvan, 3070 — 9. Erkávás, 3972—10. Erkisfalu, 1275 — 11. Erkörös, 3438 — 12. Ermindszent, 3909 — 13. Erszentkirály, 5291 — 14. Şudurău (Erszodoró), 2537 — 15. Supurul-de-Sus, 3973— 16. Girocuta, 2765 — 17. Kegye, 9043 — 18. Keszi, 609 — 19. Dersida-Mică, 1661 — 20. Kispaczal, 1233 — 21. Krasznaczégeny, 958 — 22. Krasznamihalifalva, 2789 — 23. Krasznapaczalusa, 393 — 24. Magyarcsaholy, 4030— 25. Bojanul-Mare (Nagybajom), 5309 — 26. Nagypaczal, 5665 — 27. Ce-

halul-Românesc (Oláhcsaholy), 5409 — 28. Orbó, 697 — 29. Pele, 2822 — 30. Peleszarvad, 909 — 31. Pir (Pér), 7408 — 32. Szakácsi, 5351—33. Szilvás, 1523 — 34. Szolnokpaczalusa, 875 — 35. Seuca (Szödem eter), 3461 — 36. Tăşnad, 4906 — 37. Santău (Tasnádszántó), 8047— 38. Sarvad (Tasnádszarvad), 8556 — 39. Ujnémet, 3860 — 40. Usztató, 3195.

5, *Cercul Zălau*: 1. Alsókékesnyárló, 1376—2. Bádon, 985—3. Balla, 2640 — 4. Bodia, 1156 — 5. Bred, 2885 — 6. Ciomârlău, 1819 — 7. Czigányi, 2148 — 8. Debren, 1598 — 9. Diósad, 2303 — 10. Agireşi (Egrespatak), 2169 — 11. Erched, 1645 — 12. Felegregy, 2865 — 13. Felsökékesnyárló, 2228 — 14. Gârcei (Görcsön), 2376 — 15. Gurzófalva, 1592 — 16. Hercelean (Haraklán), 1655 — 17. Kásapatak, 4459—18. Chirva, 1511 — 19. Chişdoba, 1008 — 20. Cuşali, 3349 — 21. Bocşa-Ung., 1069—22. Magyaregregy, 3734 — 23. Gurăslăul-Mag. (Magyargoroszló), 3062 — 24. Meszesszentgyörgy, 2672 — 25. Mocioia, 1476 — 26. Moigrad, 3398 — 27. Doba-Mare, 1396 — 28. Raitolţul-Mare, 3184 — 29. Nyirsid, 3053 — 30. Bocşa-Română, 2513 — 31. Curitău (Okörító), 1327 — 32. Ordögkút, 4425 — 33. Pósa, 1902 — 34. Puszta-Rajtolcz, 2605 — 35. Sármaság, 7216 — 36. Szentpéterfalva, 1931 — 37. Szilágyfókeresztúr, 1891 — 38. Szilágyköved, 6151 — 39. Szilágypanit, 2163 — 40. Szilágysámson, 3307 — 41. Szilágyszentkirály, 609 — 42. Szilágysziget, 2405 — 43. Vármező, 5340 — 44. Ortelec (Vártelek), 3173 — 45. Vaskapu, 1671.

6. *Cercul Jibăului*: 1. Almásbalázháza, 4341 — 2. Borzova, 1029 — 3. Cigleni, 1171 — 4. Domnim (Dabjon), 2226 — 5. Dabjonújfalu, 1342 — 6. Farkasmező, 1220 — 7. Fürményes, 1212 — 8. Galgău, 2957 — 9. Galgonia, 2966 — 10. Hosszúujfalu, 868 — 11 Ineu (Ino), 1908 — 12. Crenca (Kariba), 2079 — 13. Kendermező, 2648 — 14. Kettösmező, 3347 — 15. Kisdebreczen, 761 — 16. Gurăslăul-Mic (Kis-Koroszlo), 2291 — 17. Köd, 3507 — 18 Cucei (Kucsó), 3026 — 19. Monul-Mare, 622 — 20. Cioara (Nagymonújfalu), 767— 21. Naprad, 4012 — 22. Ormező, 1325 — 23. Prodánfalva, 724 — 24. Rákos, 2546 — 25. Romlott, 1539 — 26. Róna, 1267 — 27. Simbus, 3974 — 28. Semlóújfalu, 1006 — 29. Goroslău (Sz. N. Goroszló), 1898 — 30. Someş-Splac (Szamosszéplak), 2240 — 31. Someş-Odorhei (Szamosudvarhely), 4316— 32. Szilágypaptelek, 2457 — 33. Tihău, 2267 — 34. Turbuta, 1309 — 35. Vérvölgy, 1093 — 36. Zsakfalva, 2206 — 37. Jibău, 4361.

Rezumat. — 1. Cercul Crasna, 95649 — 2. Cercul Cehu-Sălagiului, 125430— 3. Cercul Şimleu-Sălagiului, 100704— 4. Cercul Tăşnadului, 132588— 5. Cercul Zălaului, 112941 — 6. Cercul Jibăului, 78828.

Şimleul-Sălagiului, oraş, 7886 — Zălau, oraş, 9436.

Comitatul Temeşului.

1. *Cercul Buziaş*: 1. Bachovár, 5896 — 2. Bălaşd (Balázsd), 2151 — 3. Buziaş, 3538 — 4. Dragojeşti, 2547 — 5. Dragşina, 4300 — 6. Ficatar Fikatár), 2136 — 7. Hitiaş, 6888 — 8. Icloda, 2312 — 9. Kádár, 3943 — 10. Keped, 4902 — 11. Sacoşul-Magh. (Magyarszákos), 8723 — 12. Nagyköverés, 7060 — 13. Niczkifalva, 5887 — 14. Ohaba-Forgaci, 3037—15. Otvösd, 1298 — 16. Racoviţa, 3679 — 17. Silaş, 8835 — 18. Sinereseg, 3309 — 19. Sârbova, 3736— 20. Temes-Doboz, 2698—21. Temes-Vukovár, 3292—22. Sacoş (Törökszákos), 3901 — 23. Ujlak, 3441 — 24. Unip, 3175 — 22. Végvár, 8828.

2. *Cercul Ciacova*: 1. Bereni (Bereny), 3700 — 2. Ciacova, 7270 — 3. Cerna, 3621 — 4. Foia, 5354 — 5. Gilad, 16003 — 6. Liebling, 8884 — 7. Liget, 9326 — 8. Obad, 3366 — 9. Petromani, 6781 — 10. Stamora-Rom. (Román-Sztamora), 3479 — 11. Şipet, 9204 — 12. Voitec, 4747 — 13. Jebeli, 13801.

3. *Cercul Detta*: 1. Berecuţa, 954 — 2. Birda, 4825 — 3. Breşte, 2088 — 4. Denta, 11770 — 5. Detta, 4173 — 6. Gattaia, 7919 — 7. Gertenyes, 5616 — 8. Kincstár Str. G., 2498 — 9. Semlacul-Mic (Kiszemlak), 1731 — 10. Moritzföld, 7117 — 11. Semlacul-Mare (Nagyszemlak), 4206 — 12. Omor, 4034 — 13. Opatiţa, 2832 — 14. Perkosova, 3818 — 15. Sósd, 8262 — 16. Sculea, 6804 — 17. Temesbutyin, 4001 — 18. Zárdaszt Györ., 1612.

4. *Cercul Biserica-Albă*: 1. Csehfalva, 378 — 2. Fürjes, 3910 — 3. Gajtasol, 2223 — 4. Gerebenţ, 6692 — 5. Izbişte, 7051 — 6. Iasenova, 5161 — 7. Károlyfalva, 7980 — 8. Kruşiţa, 4779 — 9. Kusici, 7297 — 10. Oreşaţ, 2283 — 11. Palanc, 5635 — 12. Parţa, 2240 — 13. Rebenberg, 3467— 14. St.-Miclăuş (Temesmiklós), 10092 — 15. T.-Straja, 2930 — 16. T.-Váralja, 4229 — 17. Ulma, 10580 — 18. Vöröstemplom, 3110 — 19. Vraceg. val, 5006.

5. *Cercul Central*: 1. Beregsău, 8379 — 2. Csernegyház, 4815 — 3.

Giroda, 4159 — 4. Ghirok, 6312 — 5. Becicherecul-Mic (Kisbecskerek), 10049 — 6. Chişoda, 3117 — 7. Covăci, 1636 — 8. Medves, 5044 — Mehala, 8526 — 10. Moşniţa, 6816 — 11. Sân-Mihaiu-Ger. (Németsztmih.), 1519 — 12. Părăţ (Parácz), 10021 — 13. St.-Mih.-Rom. (Szentmihály), 8142 — 14. Şag, 4780 — 15. Szabadfalu, 2305 — 16. Szakálháza, 10492 — 17. Sânt-Andraş (Szent-András), 7903 — 18. Temesgyarmata, 10966 — 19. Temesremete, 4575 — 20. Ujbesenyö, 7409 — 21. Utvin, 5025 — 22. Vadászerdö, 4421.

6. *Cercul Cubin*: 1. Bavaniște, 8572 — 2. Deliblat, 986 — 3. Dubovaţ, 4715 — 4. Gálya, 1216 — 5. Mramorac, 12195 — 6. Ploşiţ, 5447 — 7. Székelykeve, 9236 — 8. Temeskubin, 16330 — 9. Temessziget, 13076.

7. *Cercul Lipovei*: 1. Allioş, 8562 — 2. Altringen, 986 — 3. Belotinţ, 4715 — 4. Bogdarigós 1216 — 5. Buhberg, 1106 — 6. Charlottenburg, 1094 — 7. Dorgoş, 5123 — 8. Hidegkut, 6837 — 9. Hosusău, 3586 — 10. Checheş (Kékes), 1989 — 11. Chelmac, 3256 — 12. Chesinţ, 9232 — 13. Chizdia, 7108 — 14. Comeat, 1435 — 15. Cuveşdi (Kövesd), 6957 — 16. Crivobara, 1680 — 17. Labaşinţ, 6612 — 18. Lipova, 15808 — 19. Máslak, 3201 — 20. Mészdorgos, 267 — 21. Németremete, 2895 — 22. Potirş, 3047 — 23. Şişţaroveţ, 7634 — 24. Secaş, 3951 — 25. Traunau, 2832 — 26. Ujfalu, 3908 — 27. Vizma, 2973 — 28. Zăbrani (Zábrány), 456.

8. *Cercul Recaş*: 1. Aga, 3523 — 2. Araneag, 5122 — 3. Babşa, 3265 — 4. Bázos, 10348 — 5. Belinţ, 4107 — 6. Budinţ, 1723 — 7. Bucoveţ, 6004 — 8. Buzad, 8099 — 9. Gizelafalva, 2546 — 10. Hissiaş, 7069 — 11. Hodoş, 3696 — 12. Ictár, 1495 — 13. Iezvin, 5574 — 14. Józseffalva, 4071 — 15. Topoloveţul-Mic (Kistopolovecz), 630 — 16. Chisetău (Kiszető), 1808 — 17. Lucareţ, 2257 — 18. Mirgitfalva, 10053 — 19. Mélynádas, 4665 — 20. Topoloveţul-Mare (Nagytopolovecz), 2184 — 21. Panciova, 3055 — 22. Sztancsolalva, 6282 — 23. Sziklás, 3543 — 24. Şustra, 2640 — 25. Temeskirályfalva, 1769 — 26. T.-Péterfalva, 3873 — 27. T.-Rékás, 7830 — 28. Teş, 1985.

9. *Cercul Aradul-Nou*: 1. Féregyház, 6104 — 2. Fibiş, 8203 — 3. Fenlac, 6929 — 4. Fişcut, 4199 — 5. Keresztes, 2118 — 6. Kisfalud, 2781 — 7. St.-Miclăuşul-M. (K. Szt. Mikl.), 4755 — 8. Munar, 3410 — 9. Nagyfalu, 5228 — 10. Németság 2999 — 11. Német szt. Péter, 7915 — 12. Réthát, 2553 — 13. Székesut, 8363 — 14. Szépfalu, 5758 — 15. Aradul-Nou, 7367 — 16. Bodrogul-Nou, 752 — 17. Zádorlak, 4923.

10. *Cercul Vârşeţului:* 1. Dézsánfalva, 4802 — 2. Ferendia, 6626 — 3. German, 2731 — 4. Iabuca, 3493 — 5. Gaiul-Mic (Kisgáj), 1907 — 6. Srediştea-Mică (Kisszrediste), 934 — 7. Sama-Mică (Kisszám), 4084 — 8. Clopodia, 7455 — 9. Cuştei, 8415 — 10. Laţunaş, 3910 — 11. Marcoveţ, 5115 — 12. Mesici, 2694 — 13. Moraviţa, 5476 — 14. Srediştea-Mare (Nagyszrediste), 7461 — 15. Iamul-Mare (Nagyzsám), 12760 — 16. Stamora-Mare (N.-Sztamora), 3136 — 17. Podborani, 213 4 — 18. Réthely, 3648 — 19. Solşiţa, 3291 — 20. Temeskutas, 3950 — 21. T.-Pauliş, 8818 — 22. Varadia, 11635 — 23. Vattina, 2955 — 24. Vlaicoveţ, 7418 — 25. Voivodinţ, 3972.

11. *Cercul Vingei:* 1. Baraczháza, 3042 — 2. Bruckenau, 6191 — 3. Hodoni, 3975 — 4. Călăcia, 4684— 5. Kétfél, 5397— 6. Kisszt Péter, 1360— 7. Kistelep, 757 — 8. Cnez, 10110 — 9. Majlátfalva, 4400 — 10. Merczfalva, 5508 — 11. Monoştur, 7026 — 12. Murani, 6727 — 13. Bencecul-German (Német Bencsek), 2755 — 14. Orczifalva, 6556 — 15. Bencecul-Român (Rom. Bencsek), 3087 — 16. Seciani, 8757 — 17. Varjas, 11266 — 18. Vinga, 16523 — 19. Jădani, 4924.

Rezumat. — 1. Cercul Buziaş, 109512 — 2. Cercul Ciacova, 95536— 3. Cercul Detta, 84260 — 4. Cercul Biserica-Albă, 94543 — 5. Cercul Central, 136402 — 6. Cercul Cubin, 159563 — 7. Cercul Lipova, 118466 — 8. Cercul Recaşi, 119216 — 9. Cercul Aradul-Nou, 84387 — 10. Cercul Vârşet 128820 — 11. Cercul Vinga, 113051.

Biserica-Albă, oraş, 6743.— Timişoara, oraş, 6358 — Vârşeţ, oraş, 34191.

Comitatul Torontal.

1. *Cercul Alibunar:* 1. Alibunar, 15564 — 2. Dobriţa, 9360— 3. Ferdinándfalu, 5661 — 4. Ilancia, 11240 — 5. Keviszöllös, 10308 — 6. Kismargitta, 4495 — 7. Roman Petre, 13059 — 8. Sándorfalva, 2005 — 9. Şamoş, 9578 — 10. Vég Szt. Mihály, 10159.

2. *Cercul Antalfalva:* 1. Antalfalva, 8759 — 2. Baranda, 9778 — 3. Centa, 11723 — 4. Czrepaja, 14675 — 5. Farkasd, 7801 — 6. Idvor, 10513 — 7. Iarcovaţ, 10544 — 8. Lajosfalva 10807 — 9. Oppova, 27549 — 10. Ozora, 16396 — 11. Tomasevaţ, 11471 — 12. Torontálsziget, 12701 — 13. T.-Tálvásárhely, 9260.

3. *Cercul Cene*: 1. Aurelháza, 4687—2. Billéd, 8742 — 3. Bovda, 4806—4. Ciatad, 7177 — 5. Gyertyámos, 4635 — 6. Horvátcsene, 4206 — 7. H. Kécsa, 8011 — 8. Kisjécsa, 3546 — 9. Klári, 9345 — 10. Nagyjécsa, 6300 — 11. Német, 4810 — 12. Oregfalu, 7820 — 13. Rom. Kecia, 4731—14. Serbcsene, 3995 — 15. Tamásfalva, 562 — 16. Ujvár, 3043.

4. *Cercul Bánlak*: 1. Bánlak, 7379 — 2. Dolaţ, 4358 — 3. Gyöngyház, 7913 — 4. Istvánvölgy, 4425 — 5. Kanak, 7434 — 6. Karátsonyliget, 4115 — 7. Nagygáj, 10192 — 8. Nagymargitta, 6721—9. Olét, 1053 — 10. Offszenicza. 2917—11. Pártos, 9819 — 12. Szecsenfalu, 1659 — 13. Szt. János, 5031 — 14. Tolvadia, 6571 — 15. Ujfalu, 1421 — 16. Urményháza, 2790—17. Zichyfalva, 8819.

5. *Cercul Modoş*: 1. Bóka, 20530 — 2. Csávos, 2876 — 3. Fodorház, 126 — 4. Gád 4828, — 5. Gyér, 4565—6. Horvatneuzina, 17604—7. Istvadnföld, 5257 — 8. Káptalanfalva, 1019 — 9. Keresztes, 2848, — 10. Macedonia, 5224 — 11. Modoş, 13360 — 12. Sarcia-Román. (Rom. Száresa), 2694 — 13. Rudna, 8742 — 14. Surján, 3709 — 15. Sarcia, 5798 — 16. Szerbneuzina — 17. Toader, 9194 — 18. T.-Télszécsány, 4392.

6. *Cercul Becicherecul-Mare*: 1. Bégasztgyörgy, 7673 — 2. Botos, 13990 — 3. Erneszháza, 9904 — 4. Ittvarnok, 3403 — 5. Iankahid, 4638—6. Katalinfalu, 9017 — 7. Toracul-Mic, 5163 — 8. Klek, 3460—9. Lázárföld, 4748 — 13. Lukácsfalva, 9223—11. St. Mihai-Ung. (M.-Gyarszt. Mih.), 3458—12. Toracul-Mare, 9099 — 13. Ecica Germ. (Németécska), 3795—14. N.-Elemér, 1920 — 15. Olovat, 8932 — 16. Perlas, 16767 — 17. Royendorf, 3390 — 18. Rom. Ecica, 4175 — 19. Rudolfsgnad, 8560 — 20. Serbaradácz, — 21. Szerbelemér, 10478 — 22. Terzsiletlak, 4840 — 23. Tótaradácz, 7480 — 24. Zsigmondfalu, 3305.

7. *Cercul Chichinda-Mare*: 1. Basahid, 11116 — 2. Bocsár, 8699 — 3. M.-Padé, 11134 — 4. Mokrin, 26083 — 5. Nagyibkác, 2001 — 6. Nákófalva, 4324 — 7. Szaján, 9573 — 8. Szerbpadé, 2444 — 9. Tiszahegyes, 11827 — 10. Topolya, 3278.

8. *Cercul St.-Micläuşul-Mare*: 1. Bolgártelez, 1979 — 2. Ferenczszállas, 62 — Keglevichháza, 2041 — 4. Teremia-Micä (Kisteremia), 3311 — 5. Kiszombor, 10327 — 6. Nagyösz, 6212 — 7. Teremia-Mare, 4817 — 8. Cenadul-

(Mare N.-Csanád), 4045 — 9. St. Micläuşul-Mare (N.-Nagysztmiklós), 5444 — 10. Nereu (Nyerö) 3284 — 11. Óbesenyö, 14702 — 12. Porgány, 6062 — 13. Pusztakeresztur, 1140 — 14. Cenadul-Sârbesc (Szerbcsaná), 14457 — 15. St. Micläuşul-Sârbesc (Sz. Nagy Szt. Miklós), 17690 —16. Vâlcani (Valkány), 23527.

9. *Cercul Panciovei*: 1. Almás, 12954 — 2. Bárányos, 11701 — 3. Berestoţ, 9803 — 4. Borcia, 13789 — 5. Dolova, 20242 — 6. Franzfeld, 7963 — 7. Glogon, 9339 — 8. Herdelendyfalu, 11245 — 9. Homoliţ, 13189 — 10. Satu-Nou (Révaujfalu), 18492 — 11. Sándoregyház, 8351 — 12. Secferin, 11101 — 13. Starciova, 13099.

10. *Cercul Pârdány*: 1. Cebza, 7688 — 2. Dinyás, 7054 — 3. Foeni, 7970 — 4. Gyülvész, 4820 — 5. Ivada, 6770 — 6. Iánosföld, 5465 — 7. M. ittebe, 4612 — 8. M-szt-Márton, 1895 — 9. N.-Párdány, 3533 — 10. Ótelek, 3410 — 11. Szerbittebe, 20167 — 12. Szerbpárdánztte 506 — 13. Szerbszt Mártono, 6403 — 14. Ujpécs, 6777.

11. *Cercul Perjamos*: 1. Bogáros, 7148 — 2. Egreş, 10019 — 3. Kisösz, 6067 — 4. Lovrin, 7189 — 5. Perjámos, 10944 — 6. Pesac, 6262 — 7. Sándorhaza, 6816 — 8. Sárafalva, 13156 — 9. St.-Petru, 9767 — 10. Ujhely, 2700 — 11. Uj szt. Péter, 2008.

12. *Cercul Török-Becse*: 1. Aracs, 29471 — 2. Bescha, 16590 — 3. Karlova, 13789 — 4. Kumáu, 17666 — 5. Melencre, 27662 — 6. Tazras, 6979— 7. Torda, 8914 — 8. Törökbecse, 19690.

13. *Cercul Török-Kanizsa*: 1. Battyánháza, 689 — 2. Csóka, 9356 — 3. Deszk, 9145— 4. Egyházaskér, 1133 — 5. Feketetó, 3501 6. Gyála, 9673— 7. Iázova, 329 — 8. Klárafalva, 1862 — 9. Kübekháza, 3610 — 10. Maidan, 1235 — 11. Menostor, 1450 — 12. O-Béba, 9831 — 13. Oroszlámos, 11473— 14. Osztiván, 4198 — 15. Rábé, 476 — 16. Szanád, 8035 — 17. Szebkeresztür 10184 — 18. Szöveg, 7949 — 19. Tiszasztallikló, 15232 — 20. Tajózsefalva 6615 — 21. Török kanizsa, 15535 — 22. Ujsztiván, 3312.

14. *Cercul Zsombolya*: 1. Cernia, 4733 — 2. Csösztelek, 11027 — 3 Grabácz, 7083 — 4. Károlyliget, 2369 — 5. Kiskomlós, 4858 — 6. Kisorosz, 5309 — 7. Kistószeg, 3616 — 8. Kisvizesda, 6130 — 9. Kúnszöllös, 855 —

10. Magyarczernya, 13723 — 11. Mollifalva, 918 — 12. Nagykorulós, 8073 — 13. Nagytószeg, 2955 — 14. Nemetezernya, 17131 — 15. Seultonon, 2277 — 16. Szthuvert 2939 — 17. Toba, 6266 — 18. Zsombolya, 13481.

Rezumat. — 1. Alibunar, 91492 — 2. Antalfalva, 161977 — 3. Bánlak, 92690 — 4. Csene, 85696 — 5. Modoş, 112766 — 6. Becicherecul-M., 165730 — 7. Chichinda-Mare, 89939 — 8. St.-Miclăuşul-M., 119100 — 9. Panciova, 161268 — 10. Párdáni, 91639 — 11. Perjamos, 82076 — 12. Török-Becse 140761 — 13. T.-Kanizsa, 133823 — 14. Zsombolya, 113806.

Becicherecul, oraş, 33689 — Chichinda, oraş, 49730 — Panciova, oraş, 19577.

CAPITOLUL IX.

Privire rezumativă asupra Ardealului.

Topografie.

Intreg ținutul românesc dintre Tisa, Dunăre și Nistru prezintă, în relief, în mijloc, un masiv muntos, alcătuit dintr'un platou înalt, închis de toate părțile de munți.

Laturile dela răsărit și miazăzi sunt formate de creasta centrală a Carpaților, frântă în unghiu drept în munții Buzăului. Latura de apus este formată de lanțul Munților Apuseni, cu direcția dela miază-noapte spre miază-zi. Latura dela miază-noapte este formată din ramurile Carpaților Orientali și a Munților Apuseni, cari se întâlnesc pe axul Someșului-Mare.

Vârfurile principale din înălțimile dela miază-zi ale Carpaților sunt: *Bucegii* (2.500 m.), *Negoiul* (2.544 m.) și *Retezatul* (2.470 m.).

Lanțul de munți, care cuprinde, ca într'un semicerc, Ardealul, are o lungime de vreo 850 km. și este întrerupt numai în două puncte, prin valea săpată în munți de râul *Jiului*, la Petroșani-Lainici, și de valea săpată, de râul *Olt*, la Turnu-Roșu-Câineni. In afară de aceste două râuri, care amândouă se varsă în Dunăre, toate celelalte râuri ale Ardealului se varsă în *Mureș* și prin el (*Arieșul*, cele două *Târnave*) în *Tisa*, sau se varsă deadreptul în *Tisa*, ca: cele trei *Crișuri*, *Someșul-Mare* și *Mic*, pe dreapta Murășului, și *Timișul*, pe stânga lui.

Trecătorile principale peste acest lanț de munți sunt: *Prisăcani-Tulgheș*, *Bicaz*, *Palanca-Ghimeș*, *Oituz*, *Buzău*, *Predeal*, *Câineni-Turnu-Roșu*, *Vulcan* și *Vârciorova-Or-*

şova, — cu patru linii de căi ferate, la : *Palanca, Predeal, Câineni* şi *Vârciorova.*

Râul principal al Ardealului este *Murăşul*, care, în cursul superior, are 60 m. lărgime şi adâncime 2—3 m., în cursul său de mijloc, o lărgime de 100–150 m., iar în cursul inferior atinge până la 250 m. Dela Alba-Iulia în jos este navigabil.

Oltul, în cursul său superior, dela Sereda în jos, are 30 m. lărgime şi o adâncime de 1 m., dela Feldioara în jos lărgimea lui variază între 40—60 m., şi adâncimea lui între 1—3 m., încât nu este navigabil decât pentru plute şi bărci.

Climatul Ardealului este temperat. Lanţul Carpaţilor determină un riguros climat, cu o temperatură medie de + 5 şi + 7°. In regiunea cu altitudine mijlocie, temperatura medie oscilează între + 8 şi + 10°.

Demografie.

Istoric. — Populaţiunea românească din Ardeal este descendentă din coloniştii romani, pe cari Traian i-a adus, în aceste părţi, ca să apere întinsul imperiu roman de năvălirile barbarilor.

Puţin după stabilirea Ungurilor în Europa, această populaţiune a fost supusă de către Ştefan-cel-Sfânt, regele Ungurilor, la începutul sec. XI.

Dela această dată, Românii de peste munţi au devenit supuşii regilor Ungariei. In starea aceasta au rămas până la 1526, când, partea de E a Ungariei a fost supusă de către Turci, iar Transilvania, transformată într'un principat vasal Turciei.

La 1699, în urma tratatului dela Carlowitz, Turcii cedează Transilvania împreună cu Ungaria de E, fără Banat, Austriei, iar mai târziu (1718), îi cedează şi Banatul. Transilvania a rămas ca provincie a Austriei, separată de părţile ungurene, până la 1867, când a fost unită cu Ungaria. Până astăzi Ardealul face parte din statul ungar [1]).

Naţionalităţile. — Pe lângă *Români*, cari formează elementul predominant, mai locuesc în aceste părţi şi următoarele popoare:

Germanii. Unii din ei, cei din Transilvania, Saşii, sunt răspândiţi mai cu seamă prin comitatele Târnavei-Mari şi Târnavei-Mici, în jurul Sibiului, Braşovului şi la N, în comi-

1) G. N. Murgoci şi Popa-Burcă: *Op citat*, pag. 128.

tatul Bistrița-Năsăud. Alții, Șvabii, sunt răspândiți mai peste tot Banatul.

Slavii sunt reprezentați în aceste părți prin Sârbii, ce ocupă partea de S a Banatului, veniți aici din peninsula Balcanică, și prin Rutenii, ce formează majoritatea populațiunii din Maramureș.

Evreii sunt răspândiți prin toate comitatele Ungariei, însă mai mult prin Maramureș și comitatele dinspre N.

Ungurii. Ei sunt al doilea popor ca importanță numerică. Unii din ei, Săcuii, locuesc în massă compactă ținuturile răsăritene ale Transilvaniei.

Numărul cel mare de Unguri îl găsim însă pe șesul Tisei și prin regiunea Clujului, Aiudului, Dejului, etc., formând numeroase insule izolate și răspândite printre Români.

In afară de aceste naționalități se mai găsesc și Țigani, Armeni, etc.

Populația totală. — *Transilvania:* — Cele 15 comitate ale Transilvaniei au o suprafață totală de 57.804 km. pătrați, cu 2.678 367 locuitori, dintre cari, 1.472.021 Români (55 la sută), 918.217 Săcui și Unguri (34 la sută), (Unguri 380.815, Săcui 537.402), 234.085 Sași (8.$_7$ la sută) și 54.044 de alte naționalități (2.$_3$ la sută).

Dintre aceste comitate, statistica maghiară (dela 1910) constată majorități românești în 8 comitate și anume:

1. *Făgăraș*, cu o suprafață de 2.444 km. pătrați, cu 95.174 locuitori, dintre cari 84.436 Români (90 %), 6.446 Unguri, 3.236 Sași și 1.036 de alte naționalități.

2. *Alba-de-Jos* (Alba-Iulia), cu o suprafață de 3.646 km. pătrați, locuitori 221.618, dintre cari 171.483 Români (80 %), 39.107 Unguri, 7.269 Sași și 3.759 de alte naționalități.

3. *Huniedoara*, cu o suprafață de 7.809 km. pătrați, locuitori 340.135, dintre cari 271.675 Români (80 %), 52.720 Unguri, 8.101 Sași și 7.639 de alte naționalități.

4. *Solnoc-Dobâca.* Suprafața 4.786 km. pătrați, locuitori 251.936, dintre cari 189.443 Români (78 %), 52.181 Unguri, 6.902 Sași și 3.410 de alte naționalități.

5. *Turda-Arieș.* Suprafața 3.514 km. pătrați, locuitori 174.375, dintre cari 125.668 Români (74 %), 44.630 Unguri, 576 Sași și 3.501 de alte naționalități.

6. *Bistrița-Năsăud.* Suprafața 4.333 km. pătrați, locuitori 127.843, dintre cari 87.564 Români (70 %), 10.737 Unguri, 25.609 Sași și 3.933 de alte naționalități.

7. *Sibiu.* Suprafața 3.619 km. pătrați, locuitori 176.921,

dintre cari 113.672 Români (65 %), 10.159 Unguri, 49.757 Saşi şi 3.333 de alte naţionalităţi.

8. *Cojocna.* Suprafaţa 5.006 km. pătraţi, locuitori 286.687, dintre cari 161.127 Români (58 %), 111.439 Unguri, 8.386 Saşi şi 5.583 de alte naţionalităţi.

In două comitate, Românii sunt *aproape* cât toţi ceilalţi locuitori, şi anume:

9. *Târnava-Mică.* Suprafaţa 1.724 km. pătraţi, locuitori 116.091, dintre cari 55585 Români (49 %), 34.902 Unguri (33 %), 20.272 Saşi (16 %) şi 5.332 de alte naţionalităţi.

10. *Târnava-Mare.* Suprafaţa 3.337 km. pătraţi, locuitori 148.826, dintre cari 60.381 Români (43 %), 18.474 Unguri (12 %), 62.224 Saşi (44 %) şi 7.747 de alte naţionalităţi.

In două comitate: Românii alcătuesc mai mult decât o treime a locuitorilor, şi anume:

11. *Mureş-Turda.* Suprafaţa 4.203 km. pătraţi, locuitori 219.589, dintre cari 71.909 Români (36 %), 134166 Unguri-Săcui (61 %), 8312 Saşi şi 5202 de alte naţionalităţi.

12. *Braşov.* Suprafaţa 4.203 km. pătraţi, locuitori 101.199, dintre cari 35.091 Români (34 %), 35.372 Unguri-Săcui (35 %), 29.542 Saşi (30 %) şi 1.194 de alte naţionalităţi.

In celelalte trei comitate (comitatele săcueşti), Românii sunt în minoritate absolută, şi anume:

13. *Trei-Scaune.* Suprafaţa 3889 km. pătraţi, locuitori 148.080, dintre cari 22.963 Români (16 %), 123.518 Unguri-Săcui (83 %), 617 Saşi şi 982 de alte naţionalităţi.

14. *Ciuc.* Suprafaţa 5.064 km. pătraţi, ocuitori 145.720, dintre cari 18.032 Români (12.5 %), 125.888 Unguri-Săcui (81 %), 1080 Saşi şi 720 de alte naţionalităţi.

15. *Odorhei.* Suprafaţa 2.938 km. pătraţi, locuitori 124.173 dintre cari 2.840 Români (2.4 %), 118.458 Unguri-Săcui (90.5 %), 2.202 Saşi şi 673 de alte naţionalităţi.

Din datele acestea reese că Românii au *majoritatea absolută* în 8 dintre cele 15 comitate, şi anume în: *Făgăraş, Alba-de-Jos, Huniedoara, Solnoc-Dobâca, Turda-Arieş, Bistriţa-Năsăud, Sibiu* şi *Cojocna,* şi *majoritatea relativă,* într'un singur comitat: *Târnava-Mică.*

Saşii au *majoritatea relativă* într'un singur comitat: *Târnava-Mare,* fără să aibă *majoritatea absolută* în vreunul.

Ungurii (Săcuii) au *majoritatea absolută* în 4 comitate: *Mureş-Turda, Trei-Scaune, Ciuc* şi *Odorhei,* şi *majoritatea, relativă,* într'un singur comitat: *Braşov.*

Banatul.— In *Banat,* care cuprinde 3 comitate, raporturile etnice se prezintă în felul următor:

1. *Caraș-Severin.* Suprafața 11.074 km. pătrați, locuitori 466.147, din cari 336.082 Români (72 %), 55.883 Germani (12 %), 33.787 Unguri (7 %), 14.674 Sârbi (3 %), și 25.721 de alte naționalități.

2. *Timiș.* Suprafața 7.433 km. pătr., locuitori 500.835, dintre cari 169.030 Români (34 %), 165.883 Germani (33 %), 79.960 Unguri (16 %), 69.905 Sârbi (14 %), și 16.057 de alte naționalități.

3. *Torontal.* Suprafața 10.016 km. pătr., locuitori 615151, dintre cari 86.937 Români (12 %), 199.750 Sârbi (33 %), 165.779 Germani (26 %), 128.405 Unguri (20 %), și 34.280 de alte naționalități.

În *Banat* deci, Românii au majoritate *absolută* într'un comitat: *Caraș-Severin*, și majoritatea *relativă*, în alt comitat: *Timiș*.

In *Banat*, cu o suprafață de 28.523 km. pătrați și o populație totală de 1.582.133, sunt 592.049 Români (40 %), 387.545 Germani (25 %), 284.329 Sârbi (18 %), 242.152 Unguri (16 %), și 76.058 de alte naționalități.

Crișana: — Cele 7 comitate ale Crișanei se prezintă astfel sub raportul etnic:

1. *Arad.* Suprafața 6 048 km. pătr., locuitori 414.388, dintre cari 239.755 Români (59 %), 124.215 Unguri (30 %), 38.695 Germani (9 %), și 11.723 de alte naționalități.

2. *Cenad.* Suprafața 1.714 km. pătr., locuitori 145.248, dintre cari 14.046 Români (10 %), 108.621 Unguri (74 %). Restul, alte naționalități.

3. *Bichiș.* Suprafața 3.670 km. pătr., locuitori 298.710, dintre cari 6.125 Români, 219.261 Unguri. Restul, alte naționalități.

4. *Bihor.* Suprafața 10.657 km. pătr., locuitori 646.301, dintre cari 265.098 Români (42 %), 365.642 Unguri (55 %) și 15.562 de alte naționalități.

5. *Haiducu.* Suprafața 3.343 km. pătr., locuitori 253.863, dintre cari 376 Români, 251.918 Unguri. Restul, alte naționalități.

6. *Sabolci.* Suprafața 4.637 km. pătr., locuitori 319.818, dintre cari 212 Români, 316.765 Unguri. Restul, alte naționalități.

7. *Sălagiu.* Suprafața 3.815 km. pătr., locuitori 230.140, dintre cari 136.087 Români (59 %), 87.312 Unguri (38 %), și 6.740 de alte naționalități.

Maramureșul. — Cele 3 comitate ale Maramureșului se prezintă astfel din punctul de vedere etnic:

1. *Maramureș.* Suprafața 9.717 km. pătr., locuitori 357.705, dintre cari 84.510 Români (25 %), 160.142 Ruteni (45 %), 39.552 Germani (17 %), 52.964 Unguri (15 %), și 1.190 de alte naționalități.

2. *Sătmar.* Suprafața 6.287 km. pătr., locuitori 396.632, dintre cari 119.760 Români (30 %), 268.385 Unguri (66 %) și 8.487 de alte naționalități.

3. *Ugocia.* Suprafața 1.213 km. pătr., locuitori 91.755, dintre cari 9.750 Români, 42.677 Unguri. Restul, alte naționalități.

Populațiunea urbană și rurală. — Populațiunea celor 45 de orașe și numărul Românilor locuitori în aceste orașe este:

Arad, cu 60.230 locuitori (dintre cari 11.000 Români);
Aiud, cu 8.600 locuitori (dintre cari 1.900 Români);
Alba-Iulia, cu 12.200 locuitori (dintre cari 4.800 Români);
Abrud, cu 3.000 locuitori (dintre care 2.000 Români);
Ocna-Sibiului, 4.000 locuitori (dintre cari 2.700 Români);
Oradia-Mare, 61.459 locuitori (dintre cari 4.000 Români);
Bistrița, 15.000 locuitori (dintre cari 4.000 Români);
Brașov, 40.000 locuitori (dintre cari 13.000 Români);
Caransebeș, 7.600 locuitori (dintre cari 4.100 Români);
Lugoj, 19.690 locuitori (dintre cari 7.000 Români);
Cluj, 50.000 locuitori (dintre cari 7.500 Români);
Cojocna, 3.700 locuitori (dintre cari 1.600 Români);
Sereda-Ciucului, 3.700 locuitori (dintre cari 120 Români);
Giurgeu-Sân-Miclăuș, 9.000 loc. (dintre cari 580 Români);
Făgăraș, 7.500 locuitori (dintre cari 2.300 Români);
Deva, 8.700 locuitori (dintre cari 3.000 Români);
Hațeg, 3.100 locuitori (dintre cari 1.700 Români);
Huniedoara, 4.500 locuitori (dintre cari 2.000 Români);
Orăștie, 7.600 locuitori (dintre cari 4.100 Români);
Sigetul-Marmației, 21.000 loc. (dintre cari 2.150 Români);
Târgu-Murășului, 25.000 loc. (dintre cari 2.200 Români);
Reghinul-Săsesc, 7.000 locuitori (dintre cari 1.200 Români);
Odorheiul-Săcuesc, 9.200 loc. (dintre cari 1.000 Români);
Șimleul-Silvaniei, 6.800 loc. (dintre cari 1.300 Români);
Zălău, 7.600 locuitori (dintre cari 370 Români);
Sătmar, 29.899 locuitori (dintre cari 1.300 Români);
Baia-Mare, 12.800 locuitori (dintre cari 2.600 Români);
Baia-Sprie, 4.500 locuitori (dintre cari 1.250 Români);
Careii-Mari, 18.570 locuitori (dintre cari 350 Români);
Sibiu, 36.000 locuitori (dintre cari 8.200 Români);
Sebeșul-Săsesc, 8.500 locuitori (dintre cari 5.400 Români).

Dej, 12.750 locuitori (dintre cari 2.600 Români);
Gherla, 6.300 locuitori (dintre cari 3.500 Români);
Sighişoara, 14.000 loc. (dintre cari 3.000 Români);
Mediaş, 9.200 locuitori (dintre cari 2.600 Români);
Ibaşfalău, 4.400 locuitori (dintre cari 900 Români);
Timişoara, 58.650 locuitori (dintre cari 6.000 Români);
Vârşeţ, 28.340 locuitori (dintre cari 900 Români);
Biserica-Albă, 11.500 locuitori (dintre cari 950 Români);
Panciova, 20.990 locuitori (dintre cari 500 Români);
Becicherecul-Mare, 29.720 loc. (dintre cari 280 Români);
Chichinda-Mare, 27.306 locuitori (dintre cari 800 Români);
Turda, 15.000 locuitori (dintre cari 2.900 Români);
Sângeorgiul-Săcuiesc, 5.700 loc. (dintre cari 500 Români);
Chezdi-Oşorhei, 6.100 locuitori (dintre cari 130 Români).

Distribuţia teritoriului.

Valoarea pământului. — Din teritoriul celor 23 de comitate, în majoritate românești (122.278 km. pătraţi), terenul arabil reprezintă $33._9$ la sută sau 4.133.555 hectare, pădurile $33._8$ la sută sau 4.117.497 hectare, fânețele $12._3$ la sută sau 1.496.969 hectare, păşunile $13._8$ la sută sau 1.679.946 hectare, viile $0._5$ la sută sau 65.572 hectare, terenul neproductiv $3._9$ la sută sau 476.854 hectare, iar restul de $1._8$ la sută, grădini şi stuf.

Valoarea întregului teritoriu reprezintă 5 miliarde şi jumătate de coroane, şi anume: terenul arabil 3.598.456.000 cor.; grădinile 121.159.000 cor.; fânețele 671.100.000 cor.; viile 93.204.000 cor.; păşunile 350.293.000 cor.; pădurile 608.145.000 cor.; iar stuful 5.440.000 coroane.

Cultura pământului. — Din suprafaţa totală de 4.434.304 hectare a terenului *arabil* (în 1910), au fost cultivate cu grâu de toamnă $33._9$ la sută, (de primăvară $1._{75}$ la sută), porumb boabe $31._{93}$ la sută, ovăz $9._{31}$ la sută, secară de toamnă $3._8$ la sută, orz de primăvară $3._{07}$ la sută, cartofi $2._{46}$ la sută, trifoiu $2._{98}$ la sută, lucernă $1._{52}$ la sută, iar restul, cu alte plante de cultură. După *timpul* sămănatului, erau culturi de toamnă $39._{24}$ la sută, culturi de primăvară $56._{21}$ la sută şi culturi de durată 4_{55} la sută.

Comitatele care cultivă mai mult grâu de toamnă sunt: *Torontal* cu 345.000 hectare, *Timiş* cu 212.000, *Bihor* cu 148.000, *Arad* cu 122.000, *Caraş-Severin* 73.730, *Huniedoara* cu 37.000, *Cojocna* 33.000 şi *Alba-de-Jos* cu 32 000 de hectare. Cea mai redusă cultură de grâu de toamnă o avem în: Maramureş, Ciuc, Braşov şi Făgăraş.

Mai mult porumb se cultivă în comitatele: *Torontal* 250.511 hectare, *Timiș* 161.095, *Bihor* 108.551, *Caraș-Severin* 93.572, *Arad* 85.054 și *Solnoc-Dobâca* 64.181 hectare.

Valoarea totală a recoltelor se ridică la suma de 1.045.887.500 coroane, din care sumă 830.913.400 coroane reprezintă valoarea semințelor, iar 214.974100 coroane, valoarea paielor, cocenilor și a fânului. Și anume (în coroane): valoarea grâului 347.386.000, a porumbului 261.874.000, a secarei 26.106.000, a ovăzului 49.287.000, a cartofilor 30.730 000, etc.

Proprietatea. — In 1895 proprietari *Români* mijlocii (cu peste 100 jugăre) erau 209, stăpânind împreună un teren de 150.067 jugăre. *Marea* proprietate românească abiă este reprezintată prin 35 de proprietari.

Intreaga massă a populațiunii românești este lipsită de pământ, sau intră în categoria proprietarilor mici și minusculi.

Din proprietatea «composesorală» (indiviză) de 1.908.373 jugăre, o mare parte e formată din fonduri culturale, a căror valoare e de peste 100 milioane de coroane.

Dintre acestea sunt *românești:*

Comunitatea de avere a Caransebeșului, care cuprinde teritoriile fostilor grăniceri ai Regimentului 13 din Banat, evaluată la 35.075.727 coroane, cea mai mare parte păduri. Venitul anual e de peste 560.000 coroane.

Comunitatea de avere a foștilor grăniceri năsăudeni, în valoare de 2.047.845 coroane, cu un venit de peste 320.000. cor.

Starea culturală.

Biserica. — Pe teritoriul comitatelor românești trăiau în 1910, 7 confesiuni: *ortodoxi* (greco-orientali), *greco-catolici, romano-catolici, luterani, reformați, unitari* și *mozaici.*

Populația totală se împarte între aceste confesiuni, după cum urmează: *gr.-orientali* 2.126.222 (33.7 %), *gr.-catolici* 1.415.251 (22.5 %), *romano-catolici* 1.262.118 (20 %), *reformați* 907.128 (14.4 %), *evangelici* 287.163 (4.5 %), *mozaici* 232.292 (3.7 %), și *unitari* 68.853 (1.1 %).

Românii din Ungaria, din punct de vedere religios, se împart astfel:

1. *Români greco-ortodoxi*, cari sunt mai numeroși (2 milioane) și ocupă mai cu seamă partea de S a Transilvaniei și a Banatului. Biserica lor este independentă de celelalte ramuri ale Bisericii de Răsărit.

2. *Români-uniți* (greco-catolici), mai puțin numeroși decât cei ortodoxi, sunt răspândiți maicuseamă prin N Tran-

silvaniei și Țara-Crișului. Ei, numai în ceeace privește administrațiunea bisericească, se aseamănă cu catolicii, recunoscând ca șef suprem pe Papa, credința lor este aceeași ca și a ortodoxilor.

Din punctul de vedere al administrației bisericești, țările românești din Ungaria sunt împărțite în:

a) *Arhidiecesa metropolitană a Transilvaniei*, cu reședința în Sibiu. In fruntea ei se găsește un Mitropolit însărcinat cu conducerea Bisericii, nu numai în Transilvania, ci din întreaga Ungarie, b) *Episcopia Aradului*, și c) *Episcopia Caransebeșului*. Autoritatea supremă a Bisericii este *Congresul național al Bisericii ortodoxe române* (greco-orientală), format din delegați clerici și mireni, aleși de credincioșii din fiecare epi-copie.

Românii uniți din aceste ținuturi ascultă de *Mitropolitul Albei-Iuliei și al Făgărașului*, a cărui reședință este la *Blaj* și are sub ascultarea sa pe Episcopii din: *Gherla*, *Oradia-Mare* și *Lugoș*.

Biserica ortodoxă. — Mitropolia din Sibiu este împărțită în 62 de protopopiate, cu 1867 parohii matre și 589 parohii filii, 1595 preoți-parohi, 214 administratori parohiali, 116 capelani și 7 diaconi

Numărul total al bisericilor ortodoxe din întreaga Mitropolie e de 2.101. Ca vechime, bisericile acestea nu sunt de dată veche. Foarte puține sunt mai vechi de 150 până la 200 de ani.

Mitropolia dispune de fonduri și depozite în sumă de 14.793.980 coroane, din care se acopăr cheltuelile deosebitelor trebuințe ale bisericilor. Și anume: arhidieceza *Sibiu* dispune de 6.699.416 coroane, dieceza *Arad* de 6.308.587 coroane, dieceza *Oradia-Mare* de 22.447 coroane, dieceza *Caransebeș* de 2.870.403 coroane.

Mitropolia mai administrează și unele fonduri și fondațiuni în sumă de 8.505.332 coroane.

Biserica Unită. — Biserica greco-catolică română (unită cu Roma) datează dela anul 1700, când o parte a Românilor din Ardeal, în frunte cu mitropolitul de atunci *Atanasie Anghel*, siliți de împrejurări politice și ademeniți de promisiuni, au primit învățătura romano-catolică, păstrând însă și mai departe ritul oriental.

Mitropolia este împărțită în 1475 parohii matre și 1600 parohii filii, și anume: Arhidieceza *Blaj*: 701 parohii matre, 675 parohii filii, cu 398 parohi, 244 administratori parohiali și 785 biserici (dintre care 383 de piatră și 402 de lemn).

Școala. — Pe teritoriul românesc al Ardealului erau (la

sfârșitul anului 1912) 5.651 școli primare cu 10.554 învățători, dintre care 2.655 școli românești cu 2.767 învățători (și anume: 1.536 școli române ortodoxe cu 1.611 învățători și 1.119 școli române greco-catolice cu 1.156 învățători); 1369 școli de stat, 476 comunale și restul, școli susținute de alte confesiuni.

Inainte de legile școlare introduse de ministrul de culte *Apponyi* (1907), situația școlilor românești confesionale era: școli ortodoxe 1.697 cu 1.786 învățători și școli gr.-catolice 1.278 cu 1.300 învățători, în total, deci, 2.975 școli românești cu 3.086 învățători. Dela legea din 1907 încoace s'au pierdut prin urmare (fiind închise de autoritățile ungurești), în total 320 de școli primare, și anume, 171 școli gr.-ortodoxe și 149 școli gr.-catolice.

Invățământul *secundar* se predă în 53 de licee, dintre care 45 clasice și 8 reale, și 10 gimnazii. Mai sunt și 7 școli secundare de fete.

Școli secundare românești erau următoarele:

Licee: 1. Liceul gr.-cat. din *Blaj* (cu 13 profesori și 534 elevi); 2. liceul gr.-cat. din *Beiuș* (cu 15 profesori și 413 elevi); 3. liceul fundațional român din *Năsăud* (cu 14 profesori și 300 elevi), — toate trei liceele stând sub direcțiunea Statului; 4. liceul gr.-ortodox român din *Brașov* (cu 14 profesori și 292 elevi) — liceu autonom; 5. gimnaziul român ortodox din *Brad* (cu 7 profesori și 120 elevi); 6. gimnaziul real gr.-ortodox român din *Brașov* cu 9 profesori și 74 elevi.

Școli secundare de fete *românești* erau 2, și anume în *Sibiu* și *Arad*, amândouă gr.-ortodoxe.

Școli *normale* erau în total 28, dintre care românești 6, și anume: în *Blaj*, *Oradia-Mare*, *Gherla*, *Arad*, *Caransebeș* și *Sibiu*.

Dintre 14 școli superioare și 3 școli inferioare *comerciale*, numai una e *românească*, aceea din *Brașov* (cu 11 profesori și 118 elevi).

Școli superioare de teologie erau 5, și anume; 1. Seminarul teol. gr.-catolic din *Blaj* (cu 6 profesori și 90 elevi); 2. seminarul gr.-catolic din *Gherla* (cu 4 profesori și 62 elevi); 3. seminarul gr.-ortodox din *Sibiu* (cu 5 profesori și 97 elevi); 4. seminarul ortodox din *Arad* (cu 4 profesori și 67 elevi) și 5. seminarul ortodox din *Caransebeș* (cu 5 profesori și 29 elevi).

Subsolul.

Principalele bogății ale subsolului teritoriilor Ardealului sunt de patru feluri: mine, metale, cariere și ape minerale.

Băi și *ape minerale*. — Cele mai principale sunt:

Băile Herculane au izvoare termale sulfuroase (dela 47 - 54°), sărate și de apă dulce, cu un institut bine organizat de hidroterapie.

Buziaș, ape minerale feruginoase, pentru băut și băi calde și reci.

Malnaș, băi de acid carbonic, sulfuroase, feruginoase și nomol. Aici e o fabrică pentru condensarea acidului carbonic, care ese din pământ dintr'un puț de 155 m.

Tușnad, are patru izvoare de apă minerală de băut (acid carbonic liber și combinat) și patru izvoare pentru băi.

Borsec, are 11 izvoare de apă acidă dela 9—11° C., dintre care, 5 sunt de băut și 4 se întrebuințează pentru băi. Apa din izvorul principal acopere necesitățile tuturor vizitatorilor și servește și cerințelor comerțului. Cantitatea anuală pusă în comerț trece de 3 milioane de litri.

Vâlcele (Elöpatak), are 10 izvoare, dintre care 6 pentru băut și 4 pentru băi calde și reci. Apa din izvorul principal este una dintre cele mai bogate ape feruginoase din Europa.

Zizin, are izvoare iodurate și feruginoase.

Covasna, are nămol special, care, în amestec cu apă acidă, servește pentru băi. In împrejurimi, la satul Vaina, sunt emanațiuni puternice de acid carbonic, care, de multe ori, umplu toate pivnițele. Are și izvoare de ape minerale de băut.

Sângeorgiul-Românesc, este singura bae a cărei proprietate se găsește în mâinele Românilor. Are mai multe izvoare de apă minerală acidă de băut (apa «Hebe»), și izvoare pentru băi calde și reci.

Basna, are izvoare iodurate și bromurate, bogate în acid carbonic. Are patru basinuri libere, cu instalațiuni pentru băi calde, reci și de nămol. Sunt și emanațiuni puternice de metan, care servesc chiar la luminatul localului de băi.

Ocna-Sibiului, are izvoare iodurate și sărate, cu trei basinuri mari și instalațiuni moderne pentru hidroterapie.

Mine și metale. — Suprafața terenului minier din Ardeal era, în 1910, de 43.243 hectare, dintre care 4.897 hectare proprietatea Statului, iar 38.346 hectare proprietate particulară. Lucrătorii minieri ocupați în exploatațiuni, erau în număr de 29.993, dintre cari 12.967 Români.

Valoarea tuturor produselor miniere a fost, în 1910, de 73.058.149 coroane, din care sumă, 29.687.161 coroane reprezintă valoarea produselor particulare.

Produsele miniere principale sunt: *Lignitul* (29·5% în

val. de 24 milioane coroane), *Sarea* (21·3 %, în val. de 15 mil.), *Fierul* (19·6 %, în val. de 14 mil.), *Aurul* (13·3 %, în val. de 9·5 mil.), *Cărbuni* (9 %, în val. de 6·5 mil.), *Minereu de fier* (3·8 %, în val. de 2.800.000 cor.), *Fontă brută* (2·6 %, în val. de 2 mil.), și *Argint* (1 %, în valoare de 730.000 coroane).

Marile centre miniere se găsesc toate în lanțul Munților Apuseni și sunt împărțite în 3 districte miniere: *Baia-Mare*, *Zlatna* și *Oravița*. Aceste 3 districte produc aproape jumătate din produsele miniere ale Ungariei întregi: 73 milioane de coroane, din totalul de 160 milioane.

Cele mai însemnate mine de *aur* sunt în comitatele: *Alba-de-Jos* (Abrud, Bucium, Roșia-Montană) și *Huniedoara* (Luncoiul-de-Sus, Criștior [1]).

Mine de *aur și argint:* în comitatele *Alba-de-Jos*, *Huniedoara*, *Solnoc-Dobâca*, *Sătmar*.

Mine de *aur*, *argint* și *cupru:* în *Alba-de-Jos*, *Huniedoara*, *Sătmar*.

Mine de *argint:* în *Sătmar*.

Mine de *cupru:* în *Arad*, *Caraș-Severin*, *Huniedoara*.

Mine de *fier:* în *Bihor*, *Arad*, *Caraș-Severin*.

Mine de *cărbuni-de-piatră:* în *Caraș-Severin*.

Mine de *cărbune-brun:* în *Huniedoara* (Petroșeni, Livezeni, Vulcani), *Caraș-Severin*, *Solnoc-Dobâca*, *Turda-Arieș*, *Cojocna*, *Ciuc* și *Trei-Scaune*.

---

1) Relativ la minele de aur, credem interesant a da, după lucrarea d-lor Murgoci și Popa-Burcă (*România și Țările locuite de Români*), următoarea descriere a „steampurilor“ de aur românești:

Cutreerând una din văile, sau străbătând vr'un sat din munții Abrudului, auzul mereu ți-e lovit de un zgomot necunoscut, fără însă să fie cu totul straniu. E zgomotul șteampurilor de aur ale Munților Metalici, care, cât e ziulica de mare, nu contenesc din bocănitul lor caracteristic. Pe aici fiecare om își are, din moși-strămoși, șteampul lui, moara lui de aur; după cum la câmp, fiecare își are plugul lui, și sunt sate (de ex. Roșia-Montană = Verespatak), unde se socotesc cu sutele de astfel de mori.

Un șteamp de aur are o roată de apă mânată de un pârâiaș, ce a trecut deja și va mai trece pe la alte zeci de șteampuri. Roata învârtește un sul, pe care sunt dinți eșiți radiar. Dinții apucă un clenciu și ridică în sus, ca de o palmă „șteampul“ (raiul sau săgeata), care scapă apoi și în căderea lui zdrobește piatra cu aur dintr'o teică. Nisipul și praful de piatră măcinată este cărat de un curent de apă și trecut peste cojoace și pături de lână, unde aurul și mineralele grele (șlic) rămân, iar resturile pietrei sunt spălate. Aurul se extrage cu argint viu, iar «șlicul» mineral, care conține încă aur în el, se trimite la Zlatna pentru prelucrare. Întocmai după acest model sunt făcute și șteampurile mari, așă numite *californiene*, dela Secărâmb (Nagy-Ag), Băița, Gura-Barzei, pe Criș, Abrud, etc., care au sute de șteampuri de fier.

Mine de *petrol*: în *Maramureș* (*Săcel*, *Seliște*).
Mine de *lignit*: în *Bihor* și *Caraș-Severin*.

Pentru prelucrarea fierului erau în teritoriile locuite de Români, 19 furnale înalte (cele mai multe în com. Caraș-Severin 9, și Huniedoara 7) care împreună produc 2 milioane kgr. de fier crud natural și 4 milioane și jumătate de kgr. de fier topit, în valoare totală de peste 20 milioane de coroane. Dintre aceste furnale, 5 din Huniedoara aparțin Statului, iar 5 din Caraș-Severin, aparțin Căilor ferate. Celelalte sunt proprietate particulară. Numărul total al lucrătorilor a fost de vreo 7.000.

Mai erau 9 cuptoare pentru purificarea fierului și oțelului și 10 turnătorii de fier.

La *Fernezeni* (Sătmar) este un cuptor pentru aur și argint cu 253 lucrători, la *Capnic* (Sătmar), unul cu 46 lucrători, iar la *Zlatna* (Alba-de-Jos), un cuptor cu 212 lucrători.

Cariere. — Pe lângă mine de metale, se găsesc pe teritoriul românesc și numeroase și variate cariere, din care se extrag, alături de pietrișul necesar căilor ferate și șoselelor, cantități mari de piatră de cioplit și piatră pentru construcția de poduri și clădiri.

Intre altele se găsesc: 32 cariere de marmoră, 74 de piatră de var, 63 calcar ordinar, 4 de dolomit, 18 de ipsos, 14 de granit, 9 de bazalt, 82 de pietriș și nisip, și altlele.

Pentru prelucrarea produselor acestor cariere sunt între altele: 5 fabrici de ciment, 2 de asfalt, 8 de var, magnezit și ipsos, 5 de ipsos și ciment, 1 de pietre de moară, 66 de cărămidă și țiglă, etc.

Ocupația locuitorilor.

Locuințele. — Populația de pe teritoriul Ardealului locuește în 1.245.835 de case, dintre care, 229.043 (sau 17·5 la sută) sunt din *piatră*, 104.869 (sau 8·4 la sută) din *cărămidă de lut cu fundament de piatră*, 286.940 (sau 22.8 la sută) din *cărămidă de lut*, și restul, de 643.983 (sau 51·3 la sută) din *lemn*. Casele aceste de lemn sunt mai numeroase în comitatele păduroase: Maramureș, Săcuime, Huniedoara, Solnoc-Dobâca și Cojocna.

Din totalul populațiunii, 2.696.466 (sau 42·8 la sută) își câștigă ei existența zilnică, iar restul de 3.609.200 (sau 57·2 la sută), femei și copii nevrâstnici, sunt numai consumatori (susținuți). Cea mai mare parte a populațiunii se îndeletnicește cu cultura pământului și a vitelor.

Agricultura. — Cu *agricultură și grădinărit*, din totalul de

2.696.466, se ocupă 1.842.666 (sau 70.9 la sută); cu alte ramuri ale lucrărilor pământului 29.627 (sau 1·2 la sută); cu *mineritul* 33.493 (sau 1·4 la sută); *industrie* 335.822 (sau 14 la sută); *comerț și credit* 68.544 (sau 2·8 la sută); *comunicație* 44.642 (sau 2.2 la sută); *serviciul public și privat* 72.675 (sau 3·1 la sută); *armată* 39.449 (sau 1·5 la sută); *muncitori cu ziua* 61.836 (sau 2.3 la sută); *servitori* 94.718 (sau 3·8 la sută) și de *alte* ocupațiuni sau ocupațiuni *necunoscute*, 76.503 (sau 3·2 la sută).

Majoritatea covârșitoare a poporului românesc, fiind populație *rurală*, 3.308.770, este firesc ca ocupația principală, s'ar puteà zice aproape excluzivă, a Românilor să fie cultura pământului și a vitelor

Meseriașii. — Numărul total al meseriașilor în Ardeal e de 312.019, din cari abia 4001 Români; cel mai mare procent îl dau fierarii, mecanicii și mașiniștii: 19·3 la sută sau 60.379. Cizmarii sunt în număr de 33.820 sau 10·8 la sută, croitorii 24.465 sau 8·7 la sută, tâmplarii 16.352 sau 5·3 la sută, zidarii 12.291 sau 3·9 la sută și dulgherii 8.044 sau 2·5 la sută.

Numărul comerciantilor români e neînsemnat, ei se află mai ales în comitatele Huniedoara, Sibiu și Făgăraș.

Numărul fabricilor mai importante de pe teritoriul românesc e de 516, dintre care 451 proprietate individuală (o mare parte subvenționate de Stat), 39 ale societăților pe acțiuni și 26 ale Statului.

După natura produselor erau între altele: 1 fabrică de vagoane; 1 turnătorie de clopote. 12 fabrici de cuie, coase, sape, etc., 1 fabrică de automobile, 44 mori cu aburi, 1 moară de sare, 3 fabrici de zahăr, 33 fabrici de bere, 10 fabrici de rom și coniac, 110 fierăstraie mecanice pentru lemne, 4 fabrici de mobile, 6 de hârtie, 8 de tors lână, 13 de postav, 11 de sticlă, 3 de tutun, 2 de chibrituri, 5 rafinării de petrol, 10 fabrici de pielărie și tăbăcit, 5 de îngrășăminte chimice, 1 de încălțăminte, etc.

Funcționarii. — Personalul administrativ *județan* în total este de 1.614. Acești funcționari primesc o retribuție anuală de 8 796.539 de coroane.

Numărul total al funcționarilor *comunali* e de 58.789, între cari: 1985 notari, 905 vice-notari (ajutori de notari), 812 copiști, 139 perceptori, 39 diurniști, 29 casieri-controlori, 15 alții și 8.531 odăiași. Mai sunt apoi: 8.453 de jandarmi (cu o retribuție anuală de 1.417.046 coroane), 5.785 funcționari în servicii economice și 1131 alți funcționari. Toți acești func-

ționari primesc în total retribuție anuală de 12.595.187 coroane.

Funcționarii județeni și comunali împreună primesc, prin urmare, o retribuție anuală de peste 21 milioane de coroane, din care nici 5 la sută nu revin Românilor.

Numărul judecătorilor dela cele 4 curți de apel, 25 de tribunale și 150 de judecătorii de ocol este de vreo 1.200, la cari se mai adaugă vreo 500 grefieri, copiști și funcționarii inferiori.

Retribuția anuală a acestui personal judiciar trece peste 3 milioane coroane.

Românii nu sunt reprezintați în personalul judiciar nici cu 7 la sută.

Numărul personalului financiar este de vreo 920 funcționari superiori, alături de vreo 2.500 funcționari inferiori. Românii sunt reprezintați cu 3%, așă încât din retribuția anuală de vreo 4 mil. a întregului personal financiar, numai o infimă parte revine Românilor.

In serviciul căilor ferate de pe teritoriul românesc stau în total 70.200 de oameni și anume 8.882 funcționari și 61.318 lucrători. In ce privește *funcționarii*, numărul Românilor este de 3%.

In oficiile superioare telegrafo-postale, funcționarii sunt în număr de vreo 450, din cari 2% Români. Personalul inferior e de 13.200 din cari 10% Români.

Dintre vreo 1740 de ofițeri, abiá 150 sunt Români.

Personalul silvic superior este compus din 201 funcționari. Se mai adaugă și vreo 300 alți funcționari superiori dela mine, stațiuni balneare, izvoare de ape minerale, diferite ispectorate. Intre aceștia, nici un Român.

Căi de comunicație.

Căi ferate. — Pe teritoriul comitatelor românești sunt în total 6.282 km. de linie ferată: Căi ferate ale Statului cu o lungime de 2294 km., căi ferate particulare exploatate de Stat, cu o lungime de 3.55 km. căi ferate particulare exploatate de particulari cu o lungime de 832 km.

Capitalul plasat în întreprinderea căilor ferate se urcă la 1.240.555.000 coroane, din care sumă 779.561.000 cor. reprezintă valoarea căilor ferate ale Statului, 317.357.000 cor. valoarea căilor ferate particulare exploatate de Stat, iar restul de 143,636.000 coroane, valoarea căilor ferate exploatate de particulari. Din valoarea totală de peste 1 miliard de coroane

834.979.934 cor. e valoarea construcțiilor și liniilor ferate, iar 233.307.637 cor., valoarea materialului rulant.

Venitul întreprinderii căilor ferate a fost (în 1910) de 40.697.000 coroane, din care sumă 25.682.000 cor. reprezintă venitul căilor ferate ale Statului.

Aceste căi ferate au în total 1.248 stațiuni și anume: 833 gări și 415 halte.

Pentru întreținerea liniilor, Statul are 6 ateliere de căi ferate, și anume în: *Arad* (unde e și o fabrică de vagoane), *Brașov*, *Cluj*, *Alba-Iulia*, *Timișoara* și *Orșova*.

Cele mai frequentate linii sunt: 1) Linia ce merge pe la *Predeal—Brașov – Sighișoara – Blaj —Teiuș*, unde se desparte în două ramuri: una apucă pe valea Murășului spre *Arad* și a'ta apucă către N spre *Cluj* și de aici spre W către *Oradia-Mare*; 2) Linia ce pleacă dela *Vârciorova* și merge spre *Lugoș—Timișoara – Seghedin*.

Din linia cea dintâiu se desfac în interiorul podișului Transilvaniei mai multe linii laterale, din care următoarele se unesc cu liniile noastre ferate: Brașov – Ghimeș, și Copșa – Sibiu – Râul-Vadului.

Telegraf și telefon. — Lungimea liniilor telegrafice și telefonice e de 12.403 km., dintre care 9.439 km. aparțin poștei și telegrafului, iar restul de 2964 km. aparțin căilor ferate.

Lungimea totală a firelor telegrafice și telefonice este de 47.970 km., dintre care 30.075 aparțin poștei și telegrafului, iar restul de 17.895 km., căilor ferate.

Pe întreg teritoriul locuit de Români sunt 1.148 birouri de poștă, 1.496 birouri de telegraf și 13.735 telefoane.

Șosele. — Lungimea șoselelor din Ardeal e de 46.781 km., și anume: 9.575 km. șosele naționale, 16628 km. șosele județene și 20.578 km. șosele comunale.

Pentru regularea cursurilor râurilor Mureș, Criș și Timiș s'au cheltuit peste 25 milioane de coroane, și anume: pentru *Crișul* 18.771.086 cor., pentru *Murășul* 4.439.238 cor., pentru *Timișul* 1.917.100.

Navigație – Căi navigabile pentru vapoare sunt: *Tisa*, dela Szolnok până la Dunăre, pe o distanță de 460 km. *Crișul*, pe o distanță de 130 km. dela gura lui. *Murășul*, pe o distanță de 120 km. dela Tisa. *Bega*, canalizat pe o lungime de 115 km. dela Timișoara la Tisa. *Timișul* este și el navigabil pe o distanță de 3 km. de'a vărsarea sa până la orașul Panciova.

Institute Financiare.

Bănci. — Pe întreg teritoriul locuit de Români erau la 1914, în total 654 bănci săsești, ungurești și românești, cu un capital social de peste 120 milioane coroane și active de peste 800 milioane, — dintre care *românești* 146 bănci, cu un capital social de 34.392.476 cor., fonduri de rezervă de 13.929.994, depozite spre fructificare 107.326.374 și active totale de 243.527.095 coroane.

Dintre 1.236 de cooperative săsești, ungurești și românești (între care, 377 de consum) cu active totale de peste 89 milioane, erau *românești* 70, cu un capital social de 1.048.011 cor., fonduri de rezervă 791.980 cor., spre fructificare 5.814.387 și active totale de 10.354.066 coroane.

CAPITOLUL X.

Toponimia.

Nomenclatura principalelor numiri geografice din Ardeal.

a) Româno-Ungară.

A

Abrud – Abrudbánya.
Abus – Abosfalva.
Adamuş – Adámos.
Adrianul-Mic – Kisadorján.
Agârbiciu – Egerbegy.
Agireşi – Egrespatak.
Agnita – Szentágota.
Agoston – Agostonfalva.
Agriştău – Egrestö.
Aiud – Nagyenyed.
Aiudul-de-Sus – Felenyed.
Alba-de-Jos – Alsó Fehér.
Alba-Iulia – vezi Bălgărad.
Alba-Iulia – Károlyfehérvár.
Alecuş – Elekes
Alesdi – Élesd.
Aletea – Elek.
Almadul-Săsesc – Szász-Almád.
Alma Mică-Săsească – Szaszkis-almas.
Almaşul-Mic – Kis Almas.
Almaşul-Sec – Szárazalmás.
Apşa-de-Mijoc – Közép-Apsa.
Apşa de Sus – Felsö Apşa.
Ardău – Ardó.
Ardeal – Erdély.
Ardu-sat – Erdöszáda.
Arghita – Hargita.
Armenişul-Săsesc – Szászörmé-nyes.
Aruncuta – Aranykut.
Ascileul-Mare – Nagyesküllö.
Ascileul-Mic – Kisesküllö.
Asuagiul-de-Jos – Alsószivágy.
Asuagiul de-Sus – Felsöszivágy.
Avrig – Felek.

B

Babâlna – Bábolna.
Babaseşti – Berencze.
Băcăinţ-de-Jos – Bokaialfalu.
Bacifalu – Bacsfalú.
Baia-de-Criş – Körösbánya.
Baia-lui-Crai – Királybányatoplicze.
Baia-Mare – Nagy Bánya.
Baia-Sprie – Felsö Bánya.
Băile Herculane – Herkulesfürdö.
Băiţa – Láposbánya.
Băiţa – Mosóbánya.
Băiţa – Réz-Bánya.
Bălan – Csikbalánbánya.
Bălăuşari – Balavásár.
Bălgărad – vezi Alba-Iulia.
Bandul-de-Câmpie – Mézobánd.
Băneşti – Bujánháza.
Bănişor – Alsó-Bán.
Banul-de-Sus – Felsö-Bán.
Bărgăul-de-Jos – Alsóborgó.
Bărgăul-de-Mijloc – Kösep Borgó.
Bărgăul Rus – Orszborgó.
Bărgăul Suseni – Felsöborgó.
Barodul-Mare – Nagybárod.
Bârsa – Barcza.
Bârsana – Barczánfalva.
Bârsăul-de-Jos – Alsóberekszo.
Bârsăul de-Sus – Felsöberekszo.
Băseşti – Illésfalva.
Basna – Felsöbajom.
Beclean – Betlen.
Beica-Română – Oláhbölkény.
Beiuş, – Belényes.
Beiuş-Seliştе – Belényeszeliste.
Beiuş-Văleni – Belényesvalány.
Belezseny – Belejeni.
Belin – Bölön.
Beneşdi – Benyesd.
Berin – Berény.
Beşinău – Búzásbesenyö.
Bia – Magyar Bénye.
Bilbor – Gyergyó Bélbor
Bicaz (Pasul-) – Békásiszoros.
Bichiş – Békés.
Bicsad – Bükszád.
Brestan – Berethalom.
Bihor – Bihar.
Biuşa – Bösházo.
Biserica-Albă – Fehértemplom.
Bistra-Nouă – Bisztraújfalú.
Bistricioara – Kis-Besztercze.
Bistriţa – Besztercze.
Bistriţa-Năsăud – Besztercze-Naszod.
Blagea – Balázsháza.
Blaj – Balázsfalva.
Blajfălăul-Inferior – Alsó Balászfalva.
Blajfălăul-Superior – Felsöbalazsfalva.
Bociardu Vinos-Românesc – Oláh Borosbocsárd.
Bocicoiel – Kisbacskó.
Bod – Botfalu.
Bodiu – Bogy.
Boianul-de-Jos – Alsóbajom.
Boianul-Mare – Nagybajom.
Boica-Maghiară – Maghiarbölkény.
Boldadul-de-Jos – Alsóbaldáb.
Boldadul-de-Sus – Felsöboldab.
Borleşti – Barlafalu.
Borodul-Mic – Kisbárod.
Boziaş – Borzás.
Brad – Brád.
Brad – Fenyöfalva.
Bran – Törcsvár.
Bran (Pasul-) – Törcsváriszoros.
Braşov – Brassó.
Bratei – Baráthely.
Brebu – Brébfalva.
Breţcu – Bereczk.
Bretea-Maghiară – Magyar-Bretye.

Bretea-Românească – Oláh Bretye.
Bretea-Săsească – Szaszbrétye.
Bruia – Brulya.
Buciumi – Törökfalu.
Budaciu – Badacsony.
Budacul-Mic – Kisbudák.
Budacul-Românesc — Román-budák.
Budacul-Săsesc – Szászbudák.
Budeşti – Budfalva.
Budila – Bodola.
Budiul-de-Câmpie – Mezöbodon.
Bunea - Românească – Román-Bunya.
Bungardu-Săsesc – Szászbongard.
Bunsdorf – Szás-Buda.
Bunul-Mare – Nagy Bun.
Bunul-Mic – Kis Bun.
Butene – Bökény.
Buteni – Buttyin.
Buzăul (Pasul-) – Bodzaszoros.
Buzeşti – Oláhujfalu.

C

Cal – Kal.
Călanul-Mic – Kiskálán.
Călian – Magyarkályán.
Căliman – Kelemenhavas.
Călineşti – Felsö-Kálinfalva.
Câlnic – Kelnek.
Câmpeni – Topanfalva.
Câmpul-Pâinei – Kenyér-mezö.
Câmpulung – Hosszúmezö.
Căpâlna-de-Jos – Alsó-Kápolna.
Capâlna-de-Sus – Felsö-Kápolna.
Căpuşul-de-Câmpie – Mezökapus.
Caransebeş – Karánsebes.
Caraş-Severin – Kraszá-Ször.
Cărbunarii – Füred.
Careii-Mari – Nagy Károly.
Cârlibaba – Lajosfalva.
Caşolţ – Herman.
Cason – Kászon.
Ceanu-Mare – Mezönagycsán.
Cehalul-Românesc – Oláhcsaholy.
Cenad – Csanád.
Cenade – Szászcsanád.
Cenadul-Sârbesc – Czerbcsaná.
Cercidul-Mic – Kiscserged.
Cergăul-Mare – Nagycserged.
Cergăul-Mic – Kicserged.
Cernat – Csernátfalva.
Certedie – Avasujfalu.
Certeşul-Român. – Oláh Csertész.
Ceru Băcăinţ – Bokaifelfalu.
Cetatea de-Baltă – Küküllövár.
Cetea – Csákiya.
Checheş – Kékes.
Checheşul-Românesc – Oláhkékes.
Chendul Mare – Nagykend.
Chiheriul-de-Jos – Alsó Köhér.
Chimitelnicul-de-Câmpie – Mezökeménytelke.
Chintău – Kajántó.
Chirpăr – Kürpöd.
Chiriu – Kérujfürdö.
Chiscadaga – Kecskedága.
Chisetău – Kiszetó.
Chişineu – Kisjenö.
Ciacova – Czákovár
Ciavaşul de-Câmpie – Mezöcsávás.
Cibin (Râul) – Czibinfolyó.
Ciceu-Hasmaş – Csióschagymás.
Ciceu-Sân-Mihai – Csicsomihályfalva.
Cichindeal – Czikendál
Cicleni – Cziklény.
Ciclova – Csiclovamont.
Cig – Csög.
Cinciş – Csolnakos.
Cincul Mare – Nagy Sink.
Cinguzel – Fugad.
Cioara – Nagymonújfalu.
Cipău – Ciapó.

Cisnădia – Nagy-Disznod.
Cisnădioara – Kis-Disznod.
Cisteiul-Unguresc – Magyarcestve.
Ciuc – Csik.
Ciucmandru – Ficzmántor.
Ciumbrud – Csombord.
Cluj – Kolozsvár.
Codlea – Feketehalom.
Cohalm – Köhalom.
Cojocna – Kolozs.
Colțului (Cetatea) – Kolczvár.
Comana-de-Jos – Alsó Komána.
Comârzeana – Komorzan.
Comițig – Komjatszeg.
Conța – Cut.
Copșa-Mare – Nagykapus.
Copșa-Mică – Kiscapus.
Corbul – Holló.
Cornățel – Hortobágyfalva.
Cornățel – Korniczel.
Coroiu – Korod.
Coșlariu – Koslard.
Coștei – Kostéj.
Coșteiul-Mare – Nagykostély.
Coșteiul-Mic – Kiskostély.
Costeni – Kosztafalva.
Coveș – Kövesd.
Cobragiu – Kovrágy.
Crăciunelul-Nou – Oláhkarácsonfalva
Crai-Darolți – Királydarócz.
Cr aifălău – Királyfalva.
Craiva – Kirá ypatak.
Crenca – Karlyba.
Crihalma – Kir ályhalma.
Cristian – Keres zténvfalva.
Cristur – Csernake-Restur.
Cristurul Săcuesc – Székely-Kerestur.
Criț – Szászkerestúr.
Crivina – Felsö-Krivina.
Crucii (Muntele-) – Kereszthegy.
Cucei – Kucsó.
Cucerdea-Grănicerească – Buzásbocsárd.
Cucerdea Română – Oláhskocsárd.
Cucului (Muntele) – Kakukhegy.
Cuebelișul Românesc – Cláhköblös.
Cugir – Kudzsir.
Cupșeni – Kupsafalva.
Curci – Körös.
Curitău – Köröitó.
Curpiniș – Gyertyános.
Curtea – Kurtya.
Curtuiuș – Felsö-Körtvélyes.
Curtuiușul-Mic – Kiskörtvelyés.
Cuștelnic – Csüdötelke.
Cuveșdi – Kövesd.

D

Daia Săsească – Szsászdálya.
Dăișoara – Longodar.
Dămuc – Gyergyó Domuk.
Dănești – Dánfalú.
Deal – Dál.
Deas, – Désfalva.
Dealul-Babei – Babihegy.
Dealu-Mare – Nagyhegy.
Dealu-Mic – Kishegy.
Decea-Ungurească – Magyar-Decse
Dej – Deés.
Deseți – Desze.
Deva – Déva.
Dideleag – Dengeleg.
Ding – Dögmezö.
Dobârlău – Dobollo.
Domnim – Dabjon.
Doboli-Inferioară – Alldoboly.
Dobric – Lápos Dobrek.
Dobricel – Kisdebrek.

Dretea – Deritte.
Drighiu – Detrehem.
Dumbrava – Liget.
Dumbraviţa-Mică – Kisdombrovicza.
Dumitru – Demeterpatak.

E

Ecica-Germană – Németécska.
Elisabetopol – Erzsébetváros.
Elisabetopol – vezi Ibaşfălău.
Ernea – Szászernye.
Ernea-Săsească – Szászernye.
Ernotul – Radnót
Esc – Vecze.

F

Făgăraş – Fogaras.
Făget – Bükk.
Făget – Facset.
Făget – Oláhbükkös.
Fântâna – Hidegkút.
Făureşti – Kováskapolnok.
Federi – Fegyer.
Feisa – Fajsz.
Feiurd – Fejérd.
Feldioara – Földvár.
Feneşul-Maghiar – Magyarfenes.
Feneşul-Săsesc – Szászfenes.
Feredeu – Feredö-Gyógy.
Fereşti – Fejérfalva.
Filea-de-Jos – Alsofüle.
Finciu – Kalotaujfalu.
Finteşul-Mic – Kisfentös.
Fizeş – Füzesd.
Frâna – Aszonyfalva.

G

Gădălin – Kötelend.
Galda de-Sus – Felsögáld.
Galţiu – Galdtö.
Ganfalău – Vámos-Gálfalva.
Gârbăul-Maghiar – Magyargorbó.
Gârbăul-Românesc—Oláhgorbó.
Gârboviţa – Középorbó.
Gârcei – Görcsön.
Gârdani – Gardánfalva.
Găunoasa – Erdöhát.
Geoagiul-de-Jos – Algyógy.
Geoagiul-de-Sus – Felgyógy.
Geomal – Diomal.
Gherla – Szamos-Ujvár.
Ghicişul-de Jos – Alsógyékényes.
Ghijasa-de-Jos – Alsógezés.
Ghimbav – Vidombák
Ghimeş (Pasul-) Ghimesszoroş.
Ghiriş – Gyéres.
Ghirişu-Românesc – O áhgyéres
Ghiurghiul-Mic – Kisgörgény.
Giacoş – Gyakos.
Gialacuta – Gyalakuta.
Gilău – Gyalu.
Girendul-Român – Oláhszákod.
Giuluş – Gyulás.
Glod – Sósmezö.
Gostila – Gombas.
Grădişte – Várhely.
Grebenişul-de- Câmpie – Mezögerebenes.
Grind – Gerend.
Grind-Cristur – Gerend-Keresztur.
Groşii – Tökés.
Gurăslău-Mic – Kis Koroszlo.
Gurghiu-Sânt-Imbru – Görgény-Szent-Imre.

H

Hădărău – Hadrév.
Haiduc – Hajdu.
Holâmb – Holump.
Halchiu – Höltövény.
Hălmagiu – Nagy Halmágy.
Hamba – Kakasfalva.
Handurbechiu – Szászhalom.
Hârşani – Harsány.
Hârtibaciu – Hortobágy.
Haşfalău – Hejásfalva.
Hăşmaşul-Mare – Nagy-Hagymás.
Haţeg. – Hátzeg.
Hermanul-Săsesc – Szászhermány.
Hodişel – Kishodos.
Hodişul-Românesc – Oláh Hodos.
Homorodul-de-Mijloc – Közép-Homorod.
Homorodul-de-Jos – Alsó-Homorod.
Hubic – Hetbükk.
Huedin – Bánffyhuniad.
Huniedoara – Vajdahuniyad.

I

Iacobeni – Jakabfalva.
Iamul-Mare – Nagyzsám.
Ibaşfălău – Ebesfalva.
Ibaşfălău – vezi Elisabetopol.
Ibaşfălău – Erzsébetváros.
Ibisdorful-Săsesc – Szászivanfalva.
Iclănzel – Kiskland
Iclod – Kisiklód.
Idicul-de-Jos – Alsó Idecs.
Ieciu – Vécs.
Iernut – Radnót.
Ighiel – Igenpataka.
Ighişdorf – Román Iván.
Ilia-Murăşana – Maros-Ilye.
Ilva-Mică – Kisilva.
Ilva-Mare – Nagyilva.
Ineu – Ino.
Intorsura-Buzăului – Bodzafordulo.
Iojib – Iósefháza.

J

Jabeniţa – Görgény Sóakna.
Jibău – Zsibó.
Jibert – Zsiberk.
Jidanului (Valea-) – Zsedánpatak.
Jidvei – Zsidve.
Jiiuri – Zsil.
Jina – Zsina.
Joseni – Algyógy.
Jurul-de-Câmpie – Mezöör.

L

Lacu-Roşu – Verestó.
Lancrămul – Lámkérék.
Lanorăm – Lámkérék.
Lăpudul-Românesc – Oláhlapud.
Lăpugiul-de-Sus – Felsó Lapugy.
Lăpuşna – Laposnya.
Lăscud – Laczkod.
Lazlăul-Mic – Kisszentlászló.
Leschia – Laczház.
Lona-Săsească – Szászlona.
Lovnic – Lemnek.
Lucăceşti – Lukácsfalu.
Ludoşul-de-Murăş – Maros-Ludos.

Ludoşul-Mic – Kisludos.
Lugojel – Lugoshely.
Lugoşul-de-Jos – Alsólugos.
Luna – Aranyoslóna.
Lupu – Farkastelke.

M

Mal – Ballaháza.
Măldăraşul-de-Câmp – Mezömadaras.
Malenkrao – Almakerék.
Mănăşturul-Maghiar – Magyargyerömonostor.
Mănăşturul-Românesc – Oláh gyerömonostor.
Maniărău – Magyarosd.
Maşca – Macskamezö.
Mateiaş – Mátéfalva.
Mediaş – Medgyes.
Medieş – Aranyosmegyes.
Mercheaza – Mirkvásár.
Mercurea – Szerdahely.
Mica – Mikefalva.
Micu-Alb – Fehér-Nyikó.
Micuş – Mikes.
Migindoala – Ingodály.
Mihăileni – Mihályfalva.
Mintiul-Românesc – Oláh Németi.
Mirăslău – Mirizló.
Mireşul-Mare – Nagynyires.
Mişchiu – Mészkö.
Mocira – Hidegkút.
Moeciul-Inferior – Alsómoécs.
Moeciul-Superior – Felsömoécs.
Moisei – Majszin
Muncel – Kishavas
Muntele-Rece – Hideghavas.
Murăş-Oşorheiu – Maros-Vásárhely.
Murăş-Simeria – Marossztkir.
Murăş-Uioara – Marosujvár.
Murăş Uioara de Sus – Felsömarosujvar.

N

Nădăşdia-de-Jos – Alsónádasd.
Nădăşdia-de-Sus – Felsönádasd.
Nadăşul-Românesc – Oláhnádas.
Nadăşul-Săsesc – Szásznádas.
Nandru – Nandor.
Năneşti – Nánfalva.
Năsăud – Naszód.
Negreşti – Feketefalú.
Negrileşti – Négerfalva.
Nereu – Nyerö.
Nevoieşi – Nyavalgásfalva.
Nimigea-Românească – Oláh Nemegye.
Nimigea-Unguresca – Magyar Nemegye.
Niragiu (râu) – Nyárád.
Noul-Săsesc – Szászujfalu.

O

Oarda – Väros-Viz.
Ochişoara – Kisakna.
Ocna-Sibiului – Vizakna.
Ocniţa – Kisbánya.
Ocuris – Okrös.
Odeşti – Vadafalva.
Odorău – Udvari.
Oiesdea – Vajasd.

Oituz – Oitoz.
Olpret – Alparét.
Omoritoare (Peştera) – Gyiekos.
Onceşti – Váncsfalva.
Oradia Mare – Nagyvárad.
Orăştia – Szászváros.
Orăştioara de Jos – Alsóvárosviz.
Orăştioara-de-Sus – Félsövárosviz.
Orbăul-de-Jos – Alsóorbó.
Orbăul-Superior – Felsöorbó.
Orda-de-Jos – Alsó Maros Var.
Ortelec – Vártelek.
Oşdula – Ozsdola.
Ozun – Uzon.

P

Păclişa – Poklos.
Pagida – Oláh Apahida.
Panticeu – Pánczélcseh.
Părat – Parácz.
Partoş – Maros Portus.
Păucea – Pócsfalva.
Peterdorf – Peterfalva.
Petriceiu – Perecsen.
Petridul-de Mijloc – Közeppeterd.
Petrindul-Mare – Nagy-Petri.
Petrifalău – Péterfalva.
Petrilăul-Românesc – Oláhpéterlaka.
Pecinişca – Pecsenyska.
Piatra-Cetei – Cskályaikö.
Piatra-Craiului – Kiraly-Kö.
Piatra-Ţarcei – Szarkakö.
Pilul-Mare – Nagy-Pél.
Pinticul-Românesc – Oláhpentek.
Pir – Pér.
Pisirig – Küszürüköpatak.
Plopeni – Kisnyires.
Plopiş – Nyárfás.
Poarta-de-Fier – Vaskapu.
Poiana – Aranyospolyán.
Poiana Aiudului – Nyirmezö.
Poiana-Mărului – Almásmezö.
Poiana-Sărata – Sósmezö.
Pomi – Remetemezö.
Poteu – Patóháza.
Praid – Parajd.
Pribileşti – Pribékfalva.
Prilog. – Rozsapallag.
Prislop – Jóháza.
Pusta-Alföld.
Pusta – Pusztafentös.
Purcăreni-Pürkerecz.

R

Racoşul-Românesc – Oláhrákos.
Racosul-de Jos – Alsó-Rákos.
Rapoltul-Mare – Nagy Rapolt.
Râşnov – Rozsnyó.
Răstoaşna – Ratosnya.
Recea – Lénardfalú.
Recea – Telekirécse.
Riu-de-Moară – Malomviz.
Rodbav – Nádpatak.
Rotbav – Veresmart.
Rodna-Nouă – Uj-Radna.
Roşia – Veresegyháza.
Roşia – Veresmart.
Roşia – Verespatak.
Ruşi – Oroszfalu.
Ruşi – Rusz.

S

Sabolci – Sabolcs.
Săcel – Asszonyfalva.
Sacoş – Törökszákos.
Sadu – Czód.

Sadul (rîu) – Czód.
Saia-Română – Oláhsályi.
Sălagiu – Szilágy.
Sălaşul de Jos – Alsószállás-patak.
Sălaşul-Superior – Felsöszállás-patak.
Sălcud – Szélkut
Salonta – Nagy Szalonta.
Sama Mică – Kisszám.
Sâmbăta-de-Jos – Alsó-Szombatfalva.
Sâmbăta-de-Sus – Felsö-Szombatfalva.
Săncel – Szancsal.
Sângătin – Kis Enyed.
Sânger – Mezöszengyel.
Sanislău – Szanisló.
Sân-Lăslăul-Român – Oláhszentlaszló.
Sân Mihail-Deşert – Pusztaszent mihály.
Sân-Mihaiul de Jos – Alsószentmihály.
Sânta-Ana-Lac – Szent-Ana-Tava.
Santău – Tasnádszántó.
Sărăzeni – Szárazány.
Sârbi – Szerfalva.
Şardul-Unguresc – Magyarsárd.
Saschiz – Szászkézd.
Săsciori – Szászcsóra.
Sătmar – Szatmár.
Satmar – vezi Satu-Mare.
Satu Lung – Hoszfalu.
Satu-Mare – Nagyfalu.
Satu-Mare – Szatmár.
Satu-Mare – vezi Szatmár.
Satu-Nou – Révaujfalu.
Satu-Nou de-Jos – Alsóujfalu.
Satu Nou-Român – Oláh-Ujfalu.
Satu-Nou-Săsesc – Szaszujfalu.
Satu-Român – Románfalva.
Satu Săsesc de-Sus – Felsöszászufalu.
Secătăşeni – Szazállosfalu.
Seceni – Szécsény.
Sebeşelul-Nou – Uj-Sebeshely.
Sebeşul-Săsesc – Szász-Szebes.
Sebeşelul-Vechiu – O Sebeshely.
Secărâmb – Nagyág.
Şeica-Mare – Nagyselik.
Şeica-Mică – Kisselyk.
Seliştat – Boldogváros.
Seuca – Szödemeter.
Şerbeni – Soropháza.
Şercaia – Sárkány.
Sereda Ciucului – Csik-Szereda.
Sereda-Niragiu – Nyárad-Szereda.
Sevestreni – Szevesztrény.
Sibiu – Nagyszeben.
Şibot – Alkenyér.
Şicul-Mare – Nagysajó.
Sigetul-Marmaţiei – Mármaros-Sziget.
Sighetul-Marmaţiei – vezi Sigetul-Marmaţiei.
Sighişoara – Segesvár.
Şilimeghin – Sülelmed.
Silvaşul-de Câmpie – Mezöszilvás.
Silvaşul de-Jos – Alsöszilvás.
Silvaşul-de Sus – Felsöszilvás.
Silvaşul Maghiar – Magyarszilvás.
Simeria – Piski.
Şimleul Silvaniei – Szilágy Somlyó
Şimotelnic – Simontelke.
Şinca-Nouă – Ujsinka.
Şiria – Világos.
Şişeşti – Laczfalu.
Sita Buzăului – Szilabodza.
Slămnic – Szelindek.
Slatina sat – Faluszlatina.
Şmig – Somogyom.
Soarş – Nagy-Saros.
Şoimoşel – Kissolymos.
Şomărtin – Mártonhegy.
Şomcuta-Mare – Nagysomkut.
Someş Odorhei – Szamosudvarhely.

Someşul-Cald – Melegszamos.
Someşul-Rece – Hidegszamos.
Şomfalău – Sövényfalva.
Şomloşul Românesc – Oláhsolymos.
Soroştin – Sorostély.
Spatac – Szászpatak.
Stârci – Bogdánháza.
St-Georgiu-Român – Oláh-szentgyörgy.
St.-Georgiu-Săsesc – Szász-szentgyörgy.
St.-Miclăuşul-Român – Oláh szt.-Miklós.
St.-Mihai de-Câmpie – Mezőszmihálytelke.
Stobor – Vásártelke.
Stoiceni – Sztojkafalva.
Strâmtura – Szurduk.
Streiul – Sztrigy.
Stremţi – Diod.
Stremţi – Bűkktófalu.
Sub-Cetate – Váralja.
Sub-Pădure – Erdőalja.
Subumberg – Leses.
Sucetul-de Jos – Alsoszovat.
Sucetul-de-Sus – Felsőszovat.
Suciul-de-Sus – Felsőszőcs.
Şudurău – Erszodoró.
Surducul-Mic – Kisszurduk.

T

Tălmaci – Nagy Talmács.
Tămăşasa – Támaspatak.
Tămăşeşti – Egerbegy.
Tâmpa – Czenk.
Ţapu – Csicsóholdvilág.
Ţara-Bârsei – Barczaság.
Tărlungeni – Tátráng.
Târnava – Kükülö.
Târnava-Mare – Nagy Küküllö.
Târşolt – Tartolz.
Tastârlana – Tatárlaka.
Tătăreşti – Résztelek.
Tătarul-Mare – Nagy Tatár.
Tătarul-Mic – Kis Tatár.
Tău – Tó.
Tăuni – Hosszúpatak.
Tăureni – Mezötchat.
Tăuţii – Tótfalud.
Ţăuţii-de-Jos – Misztófalu.
Teiuş – Tövis.
Teliu – Nyén.
Telinc – Alsótelek.
Teremia Mică – Kisteremia.
Ticu – Forgácskút.
Ţicudul-de-Câmpie – Mezöczikud.
Ticvanul-Mare – Nagy-Tikvány.
Ticvanul-Mic – Kis-Tikvány.
Timiş (Pasul-) – Tömösiszoros.
Timişoara – Temesvár.
Tirimia-Mare – Nagyteremi.
Tirimia-Mică – Kisteremi.
Ţoarcla – Prászmár.
Topa – Köröstopa.
Topa-Sântcrai – Topanzentkirály
Toteleac – Toltelke.
Totfalăul-Românesc – Oláhtófalu.
Totoi – Tóté.
Trăscău – Toroczko.
Trei-Scaune – Háromszék.
Trip – Terep.
Tritul-de-Jos – Alsódetrehem.
Tritul-de-Sus – Felsödetrehem.
Trotuş – Tátros.
Tulgheş—Tölgyes.
Tur – Turvékonya.
Turcheş – Türcös.
Turda-Arieş – Torda-Aranyos.
Turia – Torja.
Turnu-Roşu – Verestorony.

U

Ugocia – Ugocsa.
Uioara – Marosujvár.
Ungra – Ugra.
Urminişi – Ormónyes.
Uroiu – Arany.
Uroiu-de-Câmp – Mezöuraly.

V

Vad – Farkosrév.
Vâlcani – Valkány.
Vâlcele – Elöpatak.
Vâlceşti – Vulcsed.
Valea-Lupului – Farkaspatak.
Valea-Neagră – Feketeügy.
Valea-Sasului – Szasz-Völgy.
Văleni – Mikolapatak.
Vama – Vámfalu.
Vama-Buzăului – Bodzavám.
Vamos-Odrihei – Vámosudvarhely
Văraiu – Váralya.
Vaţa-de-Jos – Alsó Vácza.
Velţ – Völcz.
Veneţia-de-Sus – Felsövenicze.
Vidrasău – Vidrótszeg.
Vişăul-de-Mijloc – Közép Visó.
Vlădeni – Vládháza.

Z

Zăbrani – Zábrány.
Zălau-Zilah.
Zam-Sâncrai – Kalotaszentkirály.
Zau – Mezözáh.
Zlagna – Szász – Zalatna.
Zlaşti – Zalasd.
Zorlenţul-Mare – Nagy-Zorlencz.

---

b) Ungaro-Română.

A

Abrudbánya – Abrud.
Abosfalva – Abus.
Adámos – Adamuş.
Agostonfalva – Agoston.
Aldoboly – Doboli-Inferioară.
Alföld – Pusta.
Algyógy – Joseni.
Algyógyfalu – Geoagiul-de-Jos.
Algyógyfelfalu – Geoagiul-de-Sus
Alkenyér – Şibot.
Almakesék – Malenkrad.
Almásmező – Poiana-Mărului.
Alparét – Olpret
Alsó Balázsfalva – Blajfălăul-Inferior.
Alsóbaldab – Boldudul-de-Jos,
Alsóbajom – Boianul-de-Jos.
Alsó-Bán – Bănişor.
Alsóberkszo – Bârsăul de-Sus.
Alsóborjó – Bărgăul-de-Jos.
Alsódetrehem – Tritul-de-Jos.
Alsó Fehér – Alba-de-Jos.
Alsofűle – Filea-de Jos.
Alsógezés – Ghijasa-de-Jos.

Alsógyékényes – Ghicişul-de-Jos.
Alsó Idecs – Idicul-de-Jos.
Alsó-Kápolna – Căpâlna-de Jos.
Alsókőhér – Chiteriul-de-Jos.
Alsó Komána – Comana de-Jos
Alsólugos – Lugojul de-Jos.
Alsó Maros Var – Orda-de-Jos.
Alsómóecs – Moeciul-Inferior.
Alsónádasd – Nădădia de-Jos.
Alsónytfalu – Satul-Nou-de-Jos.
Alsóorbo – Orbăul-de-Jos.
Alsó-Kakos – Racosul de-Jos.
Alsószállaspatak – Sălaşul-de-Jos.
Alsószentmihalyi – Sân-Mihaiul-de-Jos.
Alsoszilvas – Silvaşul de-Jos.
Alsószivágy – Asmagiul-de-Jos.
Alsó Szombatfalva – Sâmbăta-de-Jos.
Alsoszovat – Sucetul-de-Jos.
Alsótelek – Telinc.
Alsóvácsa – Vaţa-de-Jos.
Alsovarosviz – Orăştioara-de-Jos.
Alyo-Homord – Homorodul-de-Jos.
Asszonyfalva – Săcel.
Ardó – Ardău.
Arany – Uroiu.
Aranykut – Aruncuta.
Aranyoslóna – Luna.
Aranyosmegyes – Medieş.
Aranyospolyán – Poiana.
Aszonyfalva – Frâna
Avausjfalu – Certedie.

B

Babihegy – Dealul-Babei.
Bábolna – Babâlna.
Bacsfalú – Bacifalu.
Badacsony – Budaciu.
Balavásár – Bălăuşari.
Balázsfalva – Blaj.
Balázsháza – Blagea.
Ballaháza – Mal.
Bánffyhuniad – Huedin.
Baráthely – Bratei.
Barcza – Bârsa.
Barczánfalva – Bârsana.
Barczaság – Ţara-Bârsei.
Barlafalu – Borleşti.
Békásiszoros – Bicaz (Pasul-).
Békés – Bichiş.
Belejeni – Beleszenys.
Belényes – Beiuş.
Belényes Valany – Beiuş-Văleni.
Belényesszeliste – Beiuş-Selişte.
Benyesd – Beneşdi.
Bereczk – Breţcu.
Berencze – Babaseşti
Berény – Beriu.
Berethalom – Biertan.
Besztercze – Bistriţa.
Besztercze-Naszod – Bistriţa-Năsăud.
Betlen – Beclean.
Bihar – Bihor.
Bisztraujfalú – Bistra-Nouă.
Bocaialfalú – Băcăinţ-de-Jos.
Bodola-Budila.
Bodzafordula – Intorsura-Buzăului
Bodzaszoros – Buzăului (Pasul-).
Bodzavám – Vama-Buzăului.
Bogdánháza – Stârci.
Bogy – Bodin.
Bokaifelfalú – Ceru-Băcăinţ.
Bőkeny – Butene.
Boldogváros – Seliştat.
Bőlőn – Belin.
Borzas – Boziaş.
Bősháza-Buişa.
Botfalu – Bod.
Brád – Brad.
Brassó – Braşov.
Brébfalva – Brebu.

Brulya – Bruia
Budfalva – Budeşti.
Bujánháza – Băneşti.
Bükk – Făget.
Bükktófalu – Stremţi.
Bükszád – Bicsad.
Buttyin – Butin.
Búzásbesenyő – Beşinău.
Buzasbocsárd – Cucerdea-Grănicerească.

C

Ciapó – Cipău.
Csáklya – Cetea.
Csáklyaikő – Piatra-Cetei.
Csákovár – Ciacova.
Csanád – Cenad.
Csernake-Restur – Cristur.
Csernatfalva – Cernat.
Csikbalánbánya – Bălan.
Csik – Ciuc.
Csiclovamont – Ciclova.
Csicsóholdvilág – Ţapu.
Csicsomihályfalva – Ciceu-Sân-Mihai.
Csióschagymás – Ciceu-Hasmaş.
Csőg – Cig.
Csolnakos – Cinciş.
Csombord – Ciumbrud.
Csüdötelke – Cuştelnic.
Cut – Conţa.
Czenk – Tâmpa.
Czerbesaná – Cenadul-Sârbesc.
Czibinfolyó – Cibin (Rîul-).
Czikendál – Cichindeal.
Cziklény – Cicleni.
Czik-Szereda – Sereda Ciucului.
Czód – Sadu.

D

Dabjon – Domnim.
Dál – Deal.
Dánfalu – Dăneşti.
Deés – Dej.
Demeterpatak – Dumitru.
Dengeleg – Dideleag.
Deritte – Dretea.
Désfalva – Deas.
Desze – Deseşti.
Detrehem – Drighiu.
Déva – Deva.
Diod – Stremţi.
Diomal – Geomal.
Dobollo – Dobârlău.
Dőgmező – Ding.

E

Ebesfalva—Ibaşfalău.
Egerbegy – Agribiciu.
Egerbegy – Tămăşeşti.
Egrespatak – Agireşi.
Egrestő – Agriştău.
Elck – Aletea.
Elekes – Alecuş.
Elesd – Alesdi.
Előpatak – Vâlcele.
Erdély – Ardeal.
Erdőalja – Sub Pădure.
Erdőhát – Găunoasa.
Erdőszáda – Ardusat.
Erzsébetvaros – Elisabetopol.
Erzsébetváros – Ibaşfălău.
Erszodoró – Şudurău.

F

Facset – Făget.
Fajsz – Feisu.
Faluszlatina – Slatina-sat.
Farkaspatak – Valea-Lupului.
Farkasrév – Vad.
Farkastelke – Lupu.
Fegyer – Federi.
Fehér-Nyikó – Micu-Alb.
Fehértemplom – Biserica-Albă.
Fejérd – Feiurd.
Fejerfalva – Fereşti.
Feketefalu – Negreşti.
Feketehalom – Codlea.
Feketeügy – Valea-Neagră.
Felek – Avrig.
Felenyed – Aiudul-de-Sus.
Felgyógy – Geoagiul-de-Sus.
Felső Apşa – Apşa-de-Sus.
Felsőbajom – Basna.
Felsőbalázsfalva – Blajfălăul-Superior.
Felső Bánya – Baia-Sprie.
Felsőberekszo – Bârsăul-de-Sus.
Felsőboldab – Boldadul-de-Sus.
Felsőborgo – Bărgăul-Suseni.
Felsődetrehem – Trihul-de-Sus.
Felsőgáld – Galda-de-Sus.
Felső-Kálinfalva – Călineşti.
Felsőkápolna – Capâlna de-Sus.
Felsőkörtvélyes – Curtuiuş.
Felső-Krivina – Crivina.
Felső Lapugy – Lăpugiul de-Sus.
Felsőmarosujvar – Murăş-Uioara-de-Sus.
Felsőmoécs – Moeciul Superior.
Felsönadast – Nădăşdia-de-Sus.
Felsőorbó – Orbăul-Superior.
Felső-Ban – Banul-de-Sus.
Felsöszállaspatak – Sălaşul-Superior.
Felsőszászufalú – Satu-Săsesc-de-Sus.
Felsőszilvás – Silvaşul-de-Sus.
Felsőszivágy – Asnagiul-de-Sus.
Felsőszőcs – Suciul-de-Sus.
Felső Szombatfalva – Sâmbăta-de-Sus
Felsőszovat – Sucetul-de-Sus.
Felsővarosviz – Orăştioara-de-Sus.
Felsővenicze – Veneţia-de-Sus.
Fenyöfalva – Brad.
Feredö-Gyógy – Feredeu.
Ficzmántor – Ciucmandru.
Fogaras – Făgăraş.
Foldvár – Feldioara.
Forgácskút – Ticu.
Fugad – Ciuguzel.
Füred—Cărbunarii.
Füzesd – Fizeş.

G

Galdtö – Galţin.
Gardánfalva – Gărdani.
Gerend – Grind.
Gerend-Keresztur – Grind-Cristur.
Ghimesszoros – Ghimeş (Pasul-).
Giakos – Ciacoş.
Giúlás – Giuluş.
Gombas – Gostila.
Gőrcsön – Gărcei.
Görgeny Sóakna – Jabeniţa.
Gőrgény-Szent-Imre – Gurghiu-Sânt-Imbru.
Gyalakuta – Gialacuta.
Gyalu – Gilău.
Gyéres – Ghiriş.

Gyergyó-Bélbor – Bilbor.
Gyergyó-Domuk – Dămuc.
Gyertyános – Curpiniş.
Gyiekos – Omoritoare (Peştera-).

H

Hadrév – Hădărău.
Hajdu – Haiduc.
Hargita – Arghita.
Háromszék – Trei-Scaune.
Harsány – Hârşani.
Hátzeg – Haţeg.
Hejásfalva – Haşfălău.
Herkulesfürdő-Băile-Herculane.
Herman – Caşolţ.
Hetbükk – Hubic.
Hideghavas – Muntele-Rece.
Hidegkút – Fântâna.
Hidegkút – Mocira.
Hidegszamos – Someşul-Rece.
Holló – Corbul.
Hőltőveny – Halchin.
Holump – Holâmb.
Hortobágy – Hârtibaciu.
Hortobágyfalva – Cornăţel.
Hosszúfalú – Satu-Lung.
Hosszúmező – Câmpulung.
Hosszúpatak – Tăuni.

I

Igenpataka – Ighiel.
Illésfalva – Băseşti.
Ingodály – Migindoala.
Ino – Ineu.
Ióháza – Prislop.
Iosefháza – Iojib.

J

acabfalva – Iacobeni

K

Kajantó – Chintău.
Kakasfalva – Hamba.
Kakukhegy – Cucului (Muntele-)
Kal – Cal.
Kalotaujfalu – Finciu.
Kalotaszentkiraly – Zam-Sâncrai.
Karánsebes – Caransebeş.
Kariba – Crenca.
Károlyféhérvár – Alba-Iulia.
Kastéy – Coştei.
Kászon – Cason.
Kecskedága – Chiscadaga.
Kékes – Checheş.
Kelemen Havas – Căliman.
Kelnek – Câlnic.
Kenyár-Mező – Câmpul-Pâinei.
Kereszsényfalva – Cristian.
Kereszténysalmas – Alamşul-Mic.
Kereszthegy – Crucii (Muntele).
Kerujfürdő – Chirni.
Kicserged – Cergăul-Mic.
Kiralybányatoplicze – Baia-lui-Crai.
Kiralydarocz – Crai-Dorolţi.
Kiralyfalva – Craifălău.
Kiralyhalma – Crihalma.
Kiraly-Kő – Piatra-Craiului.
Királypatak – Craiva.
Kisadorján – Adrianul-Mic.
Kisakna – Ochişoara.

Kis Almas – Almaşul-Mic.
Kisbacskó – Bocicoiel.
Kisbánya – Ocniţa.
Kisbarod – Barodul-Mic.
Kis-Besztercze – Bistricioara.
Kisbudák – Budacul-Mic.
Kis Bun – Bunul-Mic.
Kiscapus – Copşa-Mică.
Kiscserged – Cercidul-Mic.
Kisdebrek – Dobricel.
Kis-Disznod – Cisnădioara.
Kisdombrovicza – Dumbrăviţa-Mică
Kis Enyed – Sângătin.
Kiseskűleo – Ascileul-Mic.
Kisfentős – Finteşul-Mic.
Kisgőrgény – Ghiurghiul-Mic.
Kishavas – Muncel.
Kishegy – Dealu Mic.
Kishodos – Hodişel.
Kisiklód — Iclod.
Kisilva – Ilva-Mică.
Kisjenő – Chişineu.
Kiskálán — Călanul-Mic.
Kiskland — Iclânzel.
Kis Koroszlo – Gurăslăul-Mic.
Kiskőrtvelyés – Curtuiuşul-Mic.
Kiskostély – Coşteiul-Mic.
Kisludos – Ludoşul Mic.
Kisnyires – Plopeni.
Kisselyk – Şeica-Mică.
Kissolymos – Şoimoşel.
Kisszám – Sama-Mică.
Kisszentlászló – Lazlăul Mic.
Kisszurduk — Surducul-Mic.
Kiszető — Chisetău.
Kis Tatár – Tătarul-Mic.
Kisteremi — Tirimia Mică.
Kis-Tikvány – Ticvanul-Mic.
Kőhalom — Cohalm.
Koloczvár — Colţului (Cetatea-).
Kolozs — Cojocna.
Kolozsvár – Cluj.
Komjatszeg — Comiţig.
Komorzan — Comârzeana.
Korod, Coroiu.
Korniczel — Cornăţel.
Kőrős — Curci.
Kőrősbánya — Baia-de-Criş.
Kőrőstopa — Topa.
Kősép-Homorod — Homorodul-de-Mijloc.
Koslard — Coşlariu.
Kősop Borgo — Bărzăul-de-Mijloc.
Kosztafalva — Costeni.
Kőtelend — Gădălin.
Kováskapolnok — Făureşti.
Kőresd — Coves.
Kővesd – Cuveşdi.
Kovragy — Covragiu.
Kőzép-Apsa — Apşa de-Mijloc.
Kőzeppeterd — Petridul-de-Mijloc.
Kőzéporbó — Gârboviţa.
Kőzép Visó — Vişăul-de-Mijloc.
Kraszá Szőr — Caraş-Severin.
Kucsó — Cucei.
Kudzsir — Cugir.
Kűkűlő — Târnava.
Kűkűlővar — Cetatea de-Baltă.
Kupsafalva — Cupşeni.
Kűrpőd – Chirpăr.
Kurtya — Curtea.
Kűszűrűkőpatak — Pisirig.

L

Laczfalu – Şişeşti.
Laczház – Leschia.
Laczkod – Lăscud.
Lajosfalva – Cârlibaba.
Lámkerék – Lanorăm.
Lámkerék – Lancrămul.

Láposbánya – Băiţa.
Lapos-Dobrek – Dobric.
Laposnya – Lăpuşna.
Lemnek – Lovnic.
Lénardfalú – Recea.
Liget – Dumbrava.
Longodar – Dăişoara.
Lucácsfalu – Lucăceşti.
Lugoshely – Lugojel.

M

Macskamező – Maşca.
Magyar Bénye – Bia.
Magiarbőlkény – Boica-Maghiară
Magyar-Brettye – Bretea-Maghiară
Magyarcsestve – Cisteiul-Unguresc
Magyar Decse – Decea-Ungurească
Magyarfenes – Feneşul-Maghiar.
Magyargorbó – Gârbăul-Maghiar.
Magyargyerőmonostor – Mănăştu-rul-Maghiar.
Magyarkályán – Călian.
Magyar Nemegye – Nimigea-Ungurească.
Magyarosd – Maniărău.
Magyarsárd – Şardul-Unguresc.
Magyarszilvás – Silvaşul-Maghiar.
Majszin – Moisei.
Malomviz – Piu-de Moară.
Mármaros Sziget – Sigetul-Marmaţiei.
Maros Ilye – Ilia-Mureşana.
Maros Ludos – Ludoşul-de-Mureş
Maros Portus – Partoş.
Marossztkir – Mureş Simeria.
Marosujvár – Uioara.
Marosujvár – Mureş-Uioara.
Maros Vásárhely – Mureş Oşorhei.
Mártonhegy – Şomărtin.
Mátéfalva – Mateiaş
Medgyes – Mediaş.
Melegszamos – Someşul-Cald.
Meszkő – Mişchiu.
Mézobánd – Bandul de Câmpie.
Mezőbodon – Budiul-de-Câmpie.
Mezőcsávás – Ciavaşul-de Câmpie.
Mezőczikud – Ţicudul-de Câmpie.
Mezőgerebenes – Grebenişul-de-Câmp.
Mezőkapus – Căpuşul-de Câmpie.
Mezőkeménytelke – Chimitelniculde Câmpie.
Mezőmadaras — Măldăraşul-de-Câmp.
Mezőnagycsán — Ceanu-Mare
Mezőőr — Jurul-de-Câmpie.
Mezöszengyel — Sânger.
MezőszilvásSil – vaşul-de-Câmpie.
Mezőszmihálytelke — St. Mihai-de-Câmpie.
Mezőtohat – Tăureni.
Mezőuraly — Uroiu-de-Câmp.
Mezőzál — Zan.
Mihályfalva — Mihăileni.
Mikefalva — Mico.
Mikes — Micuş.
Mikolapatak — Văleni.
Mirizló — Mirislău.
Mirkvásár — Mercheaza.
Misztófalu — Tăuţii de-Jos.
Mosóbánya – Băiţa.

N

Nádpatak – Rodbar.
Nagy Ag. – Secărâmb.
Nagybajom – Boianul-Mare.
Nagy Bánya – Baia-Mare.
Nagybárod – Barodul-Mare.
Nagy Bun – Bunul-Mare.

Nagycserged – Cergăul-Mare.
Nagy Disznód – Cisnădia.
Nagyenyed – Aiud.
Nagyesküllő – Ascileul-Mare.
Nagyfalú – Satu Mare.
Nagy Hagymás – Hăsmaşul-Mare.
Nagy Halmágy – Hălmagiu.
Nagyilva – Ilva-Mare.
Nagykapus – Copşa-Mare.
Nagy Károly – Careii-Mari.
Nagy Kend – Chendul-Mare.
Nagykostely – Coşteiul-Mare.
Nagy Küküllő – Târnava-Mare.
Nagylegy – Dealu-Mare.
Nagymonújfalú - Cioara.
Nagymyres – Mireşul-Mare.
Nagy Pél — Pilul-Mare.
Nagy Petri — Petrindul-Mare.
Nagy Rapolt — Rapoltul-Mare.
Nagy Sajó — Şieul-Mare.
Nagy Saros — Soarş.
Nagyselok — Şeica-Mare.
Nagy Sink — Ciucul-Mare.
Nagysomkut — Şomcuta-Mare.
Nagy Szalonta — Salonta.
Nagyszeben — Sibiu.
Nagy Talmacs – Tălmaci.
Nagy Tatár — Tătarul-Mare.
Nagyteremi — Tirimia-Mare.
Nagy-Tikvány — Ticvanul-Mare.
Nagyvárad — Oradia-Mare.
Nagy Zorlencz — Zorlenţul-Mare.
Nagyzsám – Iamul-Mare.
Nandor — Nandru.
Nánfalva – Năneşti.
Naszód – Năsăud.
Négerfalva — Negrileşti.
Németécska — Ceica-Germană.
Nyárád — Niragiu (rîu).
Nyárad-Szereda – Sereda-Niragiu.
Niárfás — Plopiş.
Nyavalgásfalva — Nevoeşi.
Nyén — Teliu.
Nyerő — Nereu.
Nyirmező — Poiana-Aiudului.

O

Oitoz – Oituz.
Okörító – Curitău.
Okrős — Ocuris.
Olah Apahido – Pagida.
Oláhcsaholy – Cehalul-Românesc.
Oláh Csertész — Certetul-Românesc.
Oláhbőlkény – Beica-Română.
Oláhborosbocsárd — Bociardu-Vinos-Românesc.
Oláh Brettye – Bretea-Românească
Oláhbükkös — Făget.
Oláhentek — Pinticul Românesc.
Oláhgirbo — Gârbăul Românesc.
Oláhgyéres – Ghirişu-Românesc.
Oláhgyerömonostor – Mânăşturu-Românesc.
Oláh Hodos—Hodişul-Românesc.
Olahkarácsonfalva – Crăciunelul-Nou.
Oláhkékes — Checheşul-Românesc.
Oláhkocsárd – Cucerdea-Română.
Oláhrákos – Racoşul-Românesc.
Oláhkőblős — Cuebelişul-Românesc.
Olahlapud – Lăpudul-Românesc.
Oláhnádas – Nădăşul-Românesc.
Oláh Nemegye – Nimigea-Românească.
Oláh Németi – Mintiul-Românesc.
Oláhpéterlatia – Petrilăul-Românesc.
Oláhsályi – Saia-Română.
Olahsolymos – Şomloşul-Românesc.

Olahszakod – Girendul-Român.
Olahszentlaszló—Sân-Lăslăul-Român.
Oláhszgyőrgy – St. Georgiu Român.
Olah-snt-Miklos – St.-Miclăuşul-Român.
Oláhfőfalú – Totfalăul Românesc.
Olahujfalú – Buzeşti.
Oromónyes – Urminişi.
Oroszborgó – Bărgăul-Rus.
Oroszfalú – Ruşi.
O Sebeshely – Sebeşelul Vechiu.
Ozsdola – Oşdula.

P

Pánczélcseh – Panticeu.
Parácz – Păraţ.
Parajd – Praid.
Patóháza – Poteu.
Pecsenyska – Picinişca.
Pér – Pir.
Perecsen – Petriceni.
Péterfalva – Petrifalău.
Piski – Simeria.
Pócsfalva – Păncea.
Poklos – Pâclişa.
Prászmár – Ţoarcla.
Pribékfalva – Pribileşti.
Pürkerecz — Purcăreni.
Pusztafentös – Pusta.
Pusztaszentmihaly – Sân-Mihail-Deşert.

R

Radnot – Iernut
Ratosmya – Răstoaşna.
Remetemezö – Pomi
Reps – Cohalm.
Réz Bánya – Băiţa.
Resztelek – Tătăreşti.
Révanjfalú – Satu Nou.
Románnbudák – Budacul-Românesc.
Roman Bunya — Bunea-Română-neascâ.
Románfalva – Satu-Român.
Román Iván – Ighişdorf.
Rozsapallag – Prilog.
Rozsnyó – Râşnov.
Rusz – Ruşi.

S

Sabolcs — Sabolci.
Sárkány — Şercaia.
Segesvár – Sighişoara.
Simontelke — Şimotelnic.
Somagyom — Şmig.
Soroph áza — Şerbeni.
Sorostély — Soroştin.
Sósmezö — Glod.
Sósmezö — Poiana-Săratâ.
Sövényfalva — Şomfalău.
Sülelmed — Şilimeghiu.
Szamos-Ujvár Gherla.
Szamos-Udvarhely — Someş-Odorhei.
Szancsal — Săncel.
Szanisló – Sanislău.
Szárazalmás — Almaşul-Sec
Szarazany — Sărăzeni.
Szarkakö — Piatra Ţarcei.
Szasz-Almád — Almadul-Săsesc.

Szás Buda — Bunsdorf.
Szászbudák — Budacul Săsesc.
Szásbongard — Bungardul-Săsesc
Szaszbréte — Bretea-Săsească.
Szászcsanád — Cenade.
Szászcsóra — Săsciori.
Szaszdálya — Daia-Săsească.
Szaszernye — Ernea-Săsească.
Szászfenes — Feneşul-Săsesc.
Szászhalom — Haudurbechiu.
Szászhermány — Hermanul-Săsesc.
Szaszivanfalva — Ibisdorful-Săsesc
Szászkerestúr — Criţ.
Szászkézd — Saschiz.
Szaszkisalmas — Alma-Mică-Săsească.
Száslona — Lona-Săsească.
Szatmár — Satmar, sau Satu-Mare.
Szszörményes — Armenişul Săsesc.
Szaszpatak — Spatac.
Szasznádas — Nădăşul-Săsesc.
Szász Szebes — Sebeşul-Săsesc
Szászentgyörgy — St.-Georgiu-Săsesc.
Szaszsyfalu — Satu-Nou Săsesc.
Szászváros — Orăştie.
Szaszvölgy — Valea-Sasului.
Szász Zalatna — Zlagna.
Szazollosfalu — Secătăşeni.
Szécsény — Seceni.
Szelmdek — Slămnic.
Szelkut — Sălcud.
Szentágota — Agnita.
Szent-Ana-Tava — Sânta-Ana Lac.
Szerdahely — Mercurea.
Szerfalva — Sârbi.
Székely Kerestur — Cristurul-Săcuesc.
Szevesztrény — Sevestreni.
Szilágy — Sălagiu.
Szilágy Somlyó — Şimleul-Silvaniei.
Szitabodza — Sita-Buzăului.
Szödemeter — Lenca.
Sztojkafalva — Stoiceni.
Sztrigy — Streiul.
Szurduk — Strâmtura.

T

Támaspatak — Tămăşasa.
Tartoltz — Târşolţ.
Tasnádszantó — Santău.
Tatárlaka — Tartârlaua.
Tátráng — Tărlungeni.
Tátros — Trotuş.
Telekirécse — Recea.
Temesvár — Timişoara.
Terep — Trip.
Tó — Tău.
Tőkés — Groşii.
Tőlgyes — Tulgheş.
Tőmőşiszoros — Timiş (Pasul-)
Topanfalva — Câmpeni.
Topaszent-Kiraly — Topa-Sântcrai.
Tőrcsvár — Bran.
Tőrcsvăriszoros — Bran (Pasul-)
Torda Aranyos — Turda-Arieş.
Toroczko — Trăscău.
Tőrőkfalú — Buciumi.
Tőrőkszákos — Sacoş.
Torya — Turia.
Tóté — Totoi.
Tótfalud — Tăuţii.
Tottelke — Toteleac.
Tővis — Teiuş.
Türcős — Turcheş.
Turvékonya — Tur.

U

Udvari — Odorău.
Ugocsa—Ugocia.
Ugra — Ungra.
Uj-Radna — Rodna-Nouă.
Uj-Sebeshe'y — Sebeşul-Nou.
Ujsimka — Şinca-Nouă.
Uzon — Ozun.

V

Vadafalva — Odeşti.
Vajasd — Oiesdea.
Vajdahunyad — Huniedoara.
Valkány — Vălcani.
Vámfalu — Vama.
Vámos Gálfalva — Ganfalău
Vámos-Udvarhely — Vamos-Odrihei.
Váncsfalva — Onceşti.
Váralja — Sub Cetate.
Váralya — Văraiu.
Várhely — Grădişte.
Varos-Viz—Oarda.
Vártelek — Ortelec.
Vásártelke — Stobor.
Vaskapu — Poarta-de-Fier.
Vécs — Ieciu.
Veresegyháza — Roşia.
Veresmart — Roşia
Veresmart — Rotbav.
Verespatak — Roşia.
Verestó — Lacu-Roşu.
Verestorony Turnu-Roşu.
Vidombák — Ghimbav.
Vidratszeg — Vidrasău.
Vidrótszeg — Vidrasău.
Világos — Şiria.
Vizakna — Ocna-Sibiului.
Vládháza — Vlădeni.
Völcz — Velţ.
Vulcsed — Vălceşti.

Z

Zábrány — Zăbrani.
Zalasd — Zloşti.
Zilah — Zălau.
Zsedanpatak — Jidanului (Valea-).
Zsiberk — Jibert.
Zsibó — Jibău.
Zsidve — Jidvei.
Zsil — Jiiuri.
Zsina — Jina.

---

c) Româno-Nemţească.

A

Agnita — Agnethlen.
Alba-Iulia — Karlsburg.
Apoldul-de-Jos — Klein-Pold.
Apoldul-de-Sus — Gross-Pold.
Ardeal — Siebenbürgen.
Avrig — Freck.

B

Bacifalu — Basendorf.
Bârsa — Burzen.
Basna — Baasen.
Bia — Benden.
Biertan — Bierthälm.
Blaj — Blasendorf.
Boian — Bonnesdorf.
Brad — Gierslau.
Bran — Törzburg.
Braşov — Kronstadt.

C

Câmpul-Pâinei — Brodfeld.
Căpâlna — Kapellen.
Cernat — Zernendorf.
Cetatea-de-Baltă — Kokelburg.
Cichindeal — Ziegenthal.
Cigmău — Csigmo.
Cincul-Mare — Gross-Schenk.
Cisnădia — Heltau
Cisnădioara — Michelsberg.
Cohalm — Reps.
Copşa-Mică — Klein-Kopisch.
Cristianul — Neustadt.

D

Deal — Dallendorf.

E

Elisabetopol — Elisabetstadt.

F

Feldioara — Marienburg.

G

Ghimbav — Weidenbach.

H

Hârtibaciu — Harbach.
Haşfalău — Teufelsdorf.

I

Ibaşfalău — Elisabetstadt.
Idicul-de-Jos — Unter Eidisch.

J

Jabeniţa — Salzhau.

L

Lancrămul — Langendorf.

M

Măgura-Codlii — Zeidenerberg.
Mediaș — Mediasch.
Miercurea — Reussmarkt.

O

Ocna — Salzburg.
Oltul — Alt.
Orăștia — Broos.

P

Peterfalva — Peterdorf.
Petrifalău — Petersdorf.
Piatra-Craiului — Königstein.
Piatra-Mare — Riesenstein.
Poarta de Fier — Eisernes Thor.
Preșbea — Präsbe.

R

Rășinarii — Städerdorf.
Râșnov — Rosenau.
Reghinul-Săsesc — Sächsisch Regen.
Rotbav — Rohrbach.

S

Saschiz — Keisd.
Satu-Lung — Langendorf.
Sebeșul-Săsesc — Mühlbach.
Sibiu — Hermannstadt.
Șelimber — Schelemberg.
Sighișoara — Schässburg.
Streiul — Strell.

T

Tălmaciu — Talmesch.
Târnpa — Kapellenberg.
Târnava — Kockel.
Tatârlaua — Taterloch.
Tepei — Tarneberg.
Turnul-Roșu — Rothenturm.

---

d) Nemțeasco-Română.

A

Agnethlen — Agnita.
Alt — Oltul.

B

Baasen — Basna.
Basendorf — Bacifalu.
Benden – Bia.
Bierthälm — Biertau.
Blasendorf — Blaj.
Bonnesdorf — Boian.
Brodfeld – Câmpul-Pâinei.
Broos — Orăştia.
Burzen — Bârsa.

C

Csigmo — Cigmău.

D

Dallendorf —Deal.

E

Eisernes Thor — Poarta de-Fier.
Elisabetstadt — Elisabetopol.
Elisabetstadt – Ibaşfalău.

F

Frek — Avrig.

G

Gierslau — Brad.
Gros-Pold — Apoldul-de-Sus.
Gross-Schenk — Cincul-Mare.

H

Harbach — Hârtibaciu.
Heltau — Cisnădia.
Hermanstadt — Sibiu.

K

Kapellen — Căpâlna.
Kapellenberg — Târnpa.
Karlsburg — Alba-Iulia.
Keisd — Saschiz.
Klein-Kopisch – Copşa-Mică.
Klein-Pold — Apoldul-de-Jos.
Kockel — Târnava.
Kokelburg — Cetatea de-Baltă.
Kőnigstein – Piatra-Craiului.
Kronstadt — Braşov.

L

Langendrof – Lancrămul.

Langendorf — Satu-Lung.

M

Marienburg — Feldioara.
Mediasch – Mediaş.

Michelsberg — Cisnădioara.
Mühlbach — Sebeşul-Săsesc.

N

Neustadt — Cristianul

P

Petersdorf — Petrifalău.
Peterdorf — Peterfalva.

Präsbe — Preşbea.

R

Reps – Cohalm.
Reussmarkt – Miercurea.
Riesenstein – Piatra Mare.

Rohrbach — Rotbav.
Rosenau – Râşnov.
Rothenthurm — Turnul-Roşu.

S

Sächsisch Regen — Reghinul-Săsesc.
Salzburg — Ocna.
Salzhau — Jabeniţa.
Sehässburg — Sighişoara.

Schelemberg — Şelimber.
Siebenbürgen – Ardeal.
Städterdorf – Răşinarii.
Strell — Streiul.

T

Talmesch – Tălmaciu.
Tarneberg – Tepei.
Taterloch — Tatârlaua.

Teufelsdorf — Haşfalău.
Törzburg — Bran.

U

Unter-Eidisch — Idicul-de-Jos.

W

Weidenbach — Ghimbav.

Z

Zeidenerberg — Măgura Codlii.
Zernendorf — Cernat.

Ziegenthal – Cichindeal.

CAPITOLUL XI.

Legislația financiară și fiscală a Ungariei, ce se aplică și în Ardeal.

Articolul de lege V din anul 1909,

despre rectificarea cadastrului dării de pământ și despre stabilirea procentului dării de pământ.

(Sancționat la 18 Martie, 1909).

§ 1. — Pentru facerea mai proporțională a dării de pământ, se ordonă rectificarea cadastrului de pământ, întocmit pe baza articolului de lege VII: 1875.

Această rectificare se întinde:

1. In general la executarea schimbărilor permanente urmate în ramura de cultură la fiecare parcelă de pământ în parte.

2. Acolo, unde, fie în urma clasificării făcută dela început în mod greșit a parcelelor de pământ, părți de hotar sau hotare întregi, fie în urma schimbărilor urmate în cursul timpului se arată nepotriviri mari, pentru încetarea acestor nepotriviri prin înrolarea în noui clase — și acolo, unde conform celor de mai jos, e neapărat de trebuință, totodată prin introducerea de noui evaluări de venit curat. Introducerea de noui evaluări de venit curat va aveà loc, dacă în oarecare cerc de estimare sau regiune de clasificare, evaluările de venit curat astăzi existente arată abateri atât de mari, nu numai cu starea de fapt, ci și dela evaluările de venit curat ale cercurilor de estimare sau ale regiunilor de clasificare vecine, încât cadastrul dării de pământ altfel nu s'ar puteà rectificà în mod proporțional.

§ 2.— Schimbările permanente urmate în ramura de cultură la parcelele de pământ în fiecare comună vor trebui executate din oficiu; pe când nepotrivirile menționate în punctul 2 al §-lui 1, se vor rectifică, respective se vor sistă numai acolo și întru atâta, unde și întrucât aceasta se va ordonă în cursul procedurei stabilite în §-ul 3 de mai jos.

§ 3.— Rectificarea menționată în punctul 2 al §-lui 1, se va puteă porni la propunerea motivată— și pe lângă indicarea și a respectivelor teritorii de pământ — a municipiului, direcțiunii financiare (inspectorului de dare), a inspectoratului local respective a direcțiunii cadastrale din Cluj, a reprezentanței comunale, sau al cel puțin 20 de posesori din comună, supuși la dare de pământ. Propunerea se întinde și asupra teritoriilor de hotare vecine. Hotărîrea municipiilor și reprezentanțelor comunale prin care se cere rectificarea, va trebui executată fără nici o altă considerare.

Propunerile se vor trimite din partea autorităților financiare și a oficiilor până la sfârșitul lui Decembrie 1909, iară din partea celorlalte autorități respective a particularilor, în curs de 3 luni, socotite dela intrarea în vigoare a prezentei legi, ministrului de finanțe, care, după ascultarea părerii comisiunii comitatului pentru darea de pământ, le va înaintă, însoțite de părerea sa proprie, comisiunei regionare pentru darea de pământ.

Terminele fixate pentru înaintarea reclamațiilor și a altor înștiințări, se vor publică în mod cuvenit în fiecare comună. In cestiunea, potrivit punctului 2 din § 1, dacă are loc o rectificare cadastrală, va hotărî în mod definitiv comisiunea regionară pentru darea de pământ.

In timpul desbaterii propunerilor, comisiunea regionară pentru darea de pământ, pe baza experiențelor sale proprii, va puteă porni și din oficiu rectificarea cadastrală menționată în punctul 1 din § 1.

Comisiunea comitatală pentru darea de pământ înainte de declararea părerii sale, respectiv comisiunea regionară pentru darea de pământ, înainte de pronunțarea hotărîrii sale, e datoare de a face prin intermediul delegațiunii sale ce se va alege în sensul §-lui 11, o descindere la fața locului, și obținând informațiuni sigure asupra relațiunilor, a consemnă științele sale culese într'un proces-verbal special.

Propuneri făcute — numai în general — fără arătare de motive, nu se vor pune în discuțiune.

Asupra cestiunii, dacă să se ia, sau nu în desbatere, va hotărî comisiunea regionară pentru darea de pământ.

Propunerile făcute pentru rectificare nu se pot revocă.

§ 4 Schimbarea ramurei de cultură se va puteà stabilì atunci, dacă economia urmată în ramura de cultură neidentică cu aceea trecută în cadastrul dării de pământ, corespunde economiei obișnuite în acea regiune și e de un caracter durabil.

§ 5. Schimbările permanente urmate în ramura de cultură se vor tratà și trece în cadastrul dării de venit în modul stabilit prin articolul de lege XXII: 1885.

In scopul acesta parcelele de pământ, care se folosesc dejà în mod permanent în o ramură de cultură neidentică cu aceea însemnată în cadastru, primăria comunală (orășenească), până la sfârșitul lui Decembrie 1909, e datoare a le însemnà din oficiu, în modul stabilit, prin ordin de către Ministrul de finanțe.

§ 6. — Orice schimbare urmată în ramura de cultură cu începere dela 1 Ianuarie 1910, — a cărei existență permanentă se va fi constatat în urma procedurii oficiale pornite, — va trebuì anunțată, în modul menționat în § 7 al articolului de lege XXII: 1885, în curs de 30 zile după schimbare, de către individul, care e de a se privì ca proprietar sau ca uzufructuar, de posesor de fapt și în sensul dispozițiilor existente, e obligat la plata dării de pământ. Această obligațiune pentru persoanele nelibere de acțiunile lor și pentru persoanele juridice, cade în sarcina reprezentantului lor legal.

In lipsa anunțării, schimbarea din oficiu de asemenea se va notà.

§ 7. — Alte formalități în legătură cu rectificarea cadastrului de pământ, le vor împlinì, pe lângă asistența primarilor comunali (orășenești), organele, ce se vor delegà în scopul acesta, și se vor aplicà interimar în număr necesar de către ministrul de finanțe de personalul cadastral pentru ținerea în evidență a dării de pământ și pentru localizare, organizat pe baza articolului de lege XXII: 1885.

Sfera de activitate și atribuțiunile organelor delegate, se vor determinà de către ministrul de finanțe.

Insărcinații interimari, ce e drept, pot fi destituiți din serviciu, fără de nici un drept la despăgubire, iar aceia, cari sub durata lucrărilor vor fi dovedit o capacitate ireproșabilă, vor puteà reclamà un altfel de post, și dacă nu ar puteà fi numiți în alt post, după terminarea lucrărilor, vor avea dreptul la o despăgubire finală până la concurența sumei de pe un an a plății lor.

§ 8. — Pentru executarea lucrărilor ordonate conform §-lui 3, și pentru dirigiarea și rezolvarea lucrărilor pre-

gătitoare ale personalului cadastral delegat de către ministrul de finanțe, se înființează:

a) Pe teritoriul fiecărui comitat câte o comisiune comitatală pentru darea de pământ, — pe teritoriul orașului Fiume, o comisiune orășenească cu aceleași atribuțiuni, cași comisiunile comitatale;

b) In centru, o comisiune regionară pentru darea de pământ:

c) Ministrul de finanțe e autorizat, ca în orașele, ale căror teritoriu trece peste 50.000 jugăre cadastrale, să poată înființă comisiuni orășenești pentru darea de pământ.

Membrii comisiunii regionare pentru darea de pământ, vor aveà o remunerațiune, dar numai în timpul delegațiunii lor.

Diurnele și spesele de drum ce li se cuvin în acest caz, se vor determinà prin dispoziție de către ministrul de finanțe.

Paragrafii 29—30 ai articolului de lege VII: 1875 se vor aplicà în mod corespunzător și la procedarea acestor comisiuni.

§ 9. — Comisiunea comitatală și orășenească pentru darea de pământ consistă de regulă din 12 membrii ordinari și 12 membrii supleanți, iară comisiunea pentru darea de pământ a orașului Fiume din 6 membrii ordinari și 3 supleanți.

Referentul comisiunii va fi organul de stat delegat din personalul pentru ținerea în evidență a dării de pământ și pentru localizări cadastrale.

In toate acele comune, în care asupra imobilelor de pe teritoriul lor se va fi ordonat rectificarea descrisă la punctul 2 din § 1, lângă comisiunea comitatală pentru darea de pământ, se vor alege, ca bărbați de încredere, câte doi proprietari din comună. Acești bărbați de încredere se vor alege de către respectiva reprezentațiune comunală. Se vor puteà alege și atari indivizi, cari nu sunt membrii reprezentanței comunale.

§ 10. — Membrii, respectiv membrii supleanți din comisiunea comitatală sau orășenească pentru darea de pământ, se aleg de către congregațiune; va fi eligibil și acela, care nu e membru al congregațiunii.

Membrii comisiunii vor trebuì aleși în proporție corespunzătoare dintre proprietarii mici, mijlocii și mari.

Comisiunea își alege președintele din sânul ei.

In cazul, dacă pe teritoriul comitatului se găsesc una sau mai multe orașe cu drept municipal, fiecare oraș va mai alege în comisiunea pentru darea de pământ câte un membru ordinar și unul supleant, și congregațiunea comitatului își va constituì comisiunea sa pentru darea de pământ, cu concursul acestora.

Congregațiunea, la convocarea ministrului de finanțe e datoare a efectuă alegerea în cea dintâi adunare generală.

Rezultatul alegerii se va publică în comitat și în orașe, respectiv pe teritoriul orașului Fiume.

§ 11. — Comisiunea regionară pentru darea de pământ consistă din 40 de membrii ordinari și din tot atâția membrii supleanți, din cari Camera deputaților și Camera magnaților ale dietei aleg câte zece membrii ordinari și tot atâția supleanți, iară 20 de membrii ordinari și tot atâția supleanți îi numește ministrul de finanțe.

Mandatul membrilor aleși, sau numiți ai comisiunei regionare pentru darea de pământ, durează până la terminarea rectificării cadastrului dării de pământ.

Ca membru ordinar sau supleant al comisiunii regionare pentru darea de pământ poate fi ales sau numit și membrul comisiunei comitatului sau orășenești pentru darea de pământ, însă acești membrii ai comisiunii regionare pentru darea de pământ nu pot luă parte la aducerea hotărârilor asupra unor atari afaceri, în cari vor fi decis ca membrii ordinari sau membrii supleanți ai oricărei comisiuni comitatale sau orășenești pentru darea de pământ.

Președintele comisiunei e ministrul de finanțe, în caz de împedicarea acestuia, un președinte substitut ales de către comisiune.

La pronunțarea de hotărâri definitive, se cere prezența cel puțin a jumătății membrilor ordinari sau a membrilor supleanți chemați

Referenți fără vot sunt organele speciale ordonate de către ministrul de finanțe.

Atât comisiunea comitatală și orășenească, cât și cea regionară pentru darea de pământ își aleg delegațiuni de câte trei membrii, pentru ca prin acestea să facă descinderi la fața locului și să dobândească deslușiri nemijlocite despre relațiunile locale.

Organele de specialitate ale ministerului de finanțe, sunt datoare a dă comisiunilor orice deslușiri și a îndeplinî dispozițiunile ei.

Comisiunea e datoare a face în fiecare an Parlamentului un raport despre lucrările ei.

§ 12. — Dacă comisiunea regionară pentru darea de pământ, conform §-lui 3, ar hotărî corectarea valorilor de venit curat, cu privire la calcularea noilor evaluări de venit curat, se vor aplică în mod corespunzător §§ 17—21 ai articolului de lege VII : 1875.

Evaluările de venit curat se vor exprimă în valoare de coroane, și fiecare sumă se va fixă astfel, ca fracțiunile dela 4 fileri până la 40 fileri să poată fi divizibi e cu 4 fileri, fracțiunile dela 40 fileri până la 2 coroane cu 10 fileri, fracțiunile dela 2 coroane până la 8 coroane cu 20 fileri, fracțiunile dela 8 coroane până la 20 coroane cu 50 fileri, iar fracțiunile de peste 20 coroane se vor exprimă în coroane întregi.

§ 13. — Comisiunea comitatală și orășenească pentru darea de pământ ia în desbatere propunerile înaintate ei de către organul de specialitate delegat pentru comitat sau la oraș al ministrului de finanțe, și asupra evaluărilor de venit curat hotărește cu deosebită considerare la proporționalitatea fiecărei sumi în parte; și dacă face schimbări în lucrările prezentate, acestea le motivează într'un proces-verbal.

Dacă referentul sau comisiunea dorește, dispune facerea de cercetare la fața locului prin delegațiunea sa menționată în § 11.

După terminarea desbaterilor, lucrările și procesele-verbale, încheiate, împreună cu toate actele se vor înaintă ministrului de finanțe.

§ 14.— Ministrul de finanțe dispune a se examină lucrările relative la evaluările de venit curat, și apoi, însoțite de propunerea sa, le transmite comisiunei regionare pentru darea de pământ.

Comisiunea regionară pentru darea de pământ, în scopul apreciării cu de amănuntul a propunerilor, va face prin intermediul delegațiunii sale menționate în § 11, cercetări la fața locului. Delegațiunea, comisiunii regionare, cu privire la stabilirea tuturor evaluărilor de venit curat, apoi înaintează o propunere comisiunii regionare. Pe baza acestei propuneri și a părerii ministrului de finanțe, comisiunea regionară pentru darea de pământ stabilește în mod definitiv și cu excluderea oricărui remediu în drept, evaluările de venit curat.

§ 15. — Dacă se ordonă stabilirea de noui evaluări de venit curat, noua clasificare se întinde în total asupra tuturor comunelor cercului, respective ale regiunei de clasificare; iară din contra, dacă se ordonă numai o nouă clasificare, operațiunea de rectificare, pe baza evaluărilor de venit curat vechiu, se restrânge numai la acele parcele de pământ, părți de hotare, sau hotare, pentru care s'a ordonat.

În cazul stabilirii de noui evaluări de venit curat, în fiecare comună se vor indică și noui terenuri modele.

§ 16. — Organele de specialitate cadastrale numite de către ministrul de finanțe în comitate sau la orașe, la rectificarea

cadastrului — având în vedere dispoziţiunile principiare ale articolului de lege VII : 1875 — şi în special pe lângă aplicarea în mod corespunzător a dispoziţiunilor cuprinse în §§ 38—39 ai citatei legi, vor tratà şi rezolvà clasificarea cazurilor trimise lor.

§ 17. — După terminarea rectificării, notându-se în cartea funduală cadastrală, clasa schimbată a fiecărei parcele de pământ, şi afară de aceasta în foile de posesiune cadastrale şi venitul curat socotit în valoare de coroane al tuturor parcele or de pământ, se vor trimite fiecărei comune lucrările relative la ea. Primăria comunală apoi le va expune la vedere publică la casa comunală sau la casa primarului şi totodată va convocà pe proprietarii din comună prin publicaţiuni, ce se vor face conform obiceiului local, ca aceia, la cari fondul de contribuţiune de mai înainte, prin noua clasificare se va fi schimbat, sau se va fi omis de a se pune într'o clasă mai inferioară, să-şi poată înaintà eventualele reclamaţiuni în timpul şi modul fixat în § 19.

Pentru ţinerea în regulă şi curată a lucrărilor de clasificare expuse la vedere publică, primăria comunală, e răspunzătoare ; şi pe lângă aplicarea corespunzătoare a dispoziţiunilor cuprinse în punctul *g*) din § 36 al articolului de lege XLIV : 1883, ea e datoare de a purtà spesele reînoirei lucrării, ce eventual ar deveni necesară din cauza negligenţei sale în privinţa aceasta.

§ 18. — Reclamaţiuni vor aveà loc :

a) Dacă posesorul de fapt e notat greşit ;

b) Dacă vreo astfel de parcelă de pământ, care nu constitue obiectul dării de pământ, se va fi luat ca supusă la dare, sau dacă vreo parcelă de pământ supusă la dare se va fi omis ;

c) Dacă vreo parcelă de pământ nu se va fi cuprins sub ramura de cultură corespunzătoare ;

d) Dacă vreo parcelă de pământ nu se va fi pus în clasa de calitate corespunzătoare.

§ 19. — Reclamaţiunile se vor anunţà la primăria acelei comune, pe hotarul căreia se găseşte parcela de pământ care constitue obiectul reclamaţiunii, sau dacă s'ar găsi pe o pustă independentă, la care aparţine pusta ; în comunele aparţinătoare la notariate cercuale, reclamaţiunea se poate face şi la notarul cercual.

Reclamaţiunile vor trebuì înaintate verbal sau în scris la primăria comunală sau la notarul cercual, în timp de 30 zile dela publicaţiunea făcută în comună.

Primăria comunală, respectiv notarul cercual, va cuprinde reclamaţiunile făcute verbal sau în scris într'un registru întocmit în scopul acesta, şi anume :

1. Reclamaţiunile ce se pot face conform punctului *a*) din

§ 18, în registrul numărul I pentru ținerea în evidență a dării de pământ;

2. Iară reclamațiunile sosite în privința punctelor *b*)–*d*) ale aceluiași §, le va trece într'un registru special.

Reclamațiunile aparținătoare la registrul de sub 1, se vor trece, conform articolului de lege XXII : 1885, de către primăria comunală, respectiv de către purtătorul de evidență (notarul) comunal.

După expirarea termenului de 30 zile fixat pentru reclamațiuni, primăria va înaintă registrul pentru reclamațiuni menționat în punctul 2, împreună cu actele relative la obiectul, organului cadastral delegat pentru comitat, iară părțile de lucrări cadastrale necesare la cercetarea la fața locului, le va păstră cu grijă.

Dacă nu s'a făcut reclamațiune, primăria va încheiă despre aceasta un scurt proces-verbal, pe care îl va înaintă împreună cu toate lucrările cadastrale intrate.

§ 20. — Președintele comisiunii comitatale și orășenești pentru darea de pământ, în înțelegere cu organul cadastral delegat, va hotărî ordinea, în care are să se facă cercetarea la fața locului a reclamațiunilor specificate în punctele *b*)–*d*) ale §-lui 18, și despre aceasta organul cadastral va încunoștiință comunele respective.

Comisiunea comitatală sau orășenească pentru darea de pământ, în scopul cercetării la fața locului a reclamațiunilor va delegă pentru fiecare cerc de estimare câte un membru ordinar și în caz de împiedecarea acestuia, câte un membru supleant, care, împreună cu organul cadastral, își va începe activitatea imediat în termenul fixat și o va continua, necurmat până atunci, până când, nu va fi examinat, după ordinea stabilită, fiecare reclamațiune separată. Despre ziua prezentării sale va aveà să încunoștiințeze primăria comunelor cel puțin cu 9 zile mai înainte, și primăria, apoi, după registrul special menționat în punctul 2 din § 19, va invită pe reclamanți ca să se prezinte la cercetarea ce se va efectuà la fața locului.

Primăria va predà delegațiunii de reclamație părțile de lucrări cadastrale păstrate la dânsa. Delegațiunea examinează cazurile de reclamație, trece în registre propunerea sa, și o predă organului cadastral numit pentru comitat.

In cazul neprezentării membrului sau substitutului său din delegațiunea comitatală sau orășenească, pentru durata absenței acestuia, primăria comunală va numi un alt substitut.

§ 21. — Președintele e dator, numai decât după examinarea tuturor reclamațiunilor, a convocà comisiunea comitatală și

orășenească pentru darea de pământ, astfel ca aceasta să se poată întruni cel mai târziu în 15 zile.

Comisiunea își ține ședințele sale în continuu și hotărârea sa cu privire la fiecare reclamațiune în parte, împreună cu motivele ei, o trece în rubricele respective ale registrelor.

Comisiunea în atari cazuri, când cu privire la oarecare reclamațiune, părerea membrului delegațiunii cercuale (§ 20) diferă de părerea organului cadastral, înainte de pronunțarea hotărârii, va puteà face cercetare la fața locului prin delegațiunea sa aleasă în sensul §-lui 11. Aceste cercetări — asupra tuturor cestiunilor lăsate pendinte — se vor ținea în continuu în termen prescris, și după ținerea cercetărilor, hotărârile se vor pronunță de asemenea în permanență.

După rezolvarea reclamațiunilor, toate actele vor trebuì transmise la inspectoratul local, respectiv la direcțiunea cadastrală din Cluj, care le va înaintà ministrului de finanțe.

§ 22. — Cei interesați vor puteà dobândì cunoștință din registrele de reclamațiune trimise primăriei comunale, care e datoare a publicà sosirea acestor registre și a le face accesibile celor interesați.

In contra hotărîrilor comisiunii comitatale și orășenești pentru darea de pământ, se poate apelà la comisiunea regionară pentru darea de pământ, și apelul va trebuì predat organului cadastral delegat pentru comitat, sau la oraș, al ministrului de finanțe, în curs de 30 zile, socotite dela publicarea în modul obișnuit a sosirei registrelor de reclamațiune.

Dreptul de apel îl are ori ce interesat (§ 18), care plătește dare de pământ în comuna respectivă, sau în comunele învecinate, precum și organele cadastrale delegate pentru comitat a'e ministrului de finanțe.

Apelurile vor trebuì motivate. Apeluri făcute numai în general, fără arătarea motivelor, nu se vor desbate definitiv.

§ 23.— Apelurile sosite împreună cu toate actele, se vor înaintà ministrului de finanțe.

Ministrul de finanțe va transmite apelurile înaintate însoțindu-le de propunerea sa, comisiunii regionare pentru darea de pământ.

Delegațiunea aleasă în sensul §-lui 11 a comisiunii regionare va puteà examinà procedarea urmată la rezolvarea reclamațiunilor, și în scopul acesta, cu intervențiunea organelor de specialitate numite de către ministrul de finanțe, după chibzuința sa, va călătorì prin diferitele regiuni ale țării și va dobândì orientare despre modul cum s'au executat lucrările.

Comisiunea regionară, după ascultarea părerii delegațiunii în ședința sa, ce se va ține neîntrerupt, va hotărî în mod definitiv asupra apelurilor înaintate ei.

§ 24. — După decisiunea definitivă asupra apelurilor, schimbările eventuale se vor trece din oficiu în toate lucrările de dare.

Apelanții nu se vor încunoștiința prin decisiune, ci despre modul cum li s'au rezolvat apelurile lor, vor puteà dobândi cunoștință din foile de posesiune cadastrale trimise primăriei comunale.

Greșelile de evaluare sau și de înscriere eventual strecurate în lucrări, precum și cazurile de sub punctele *a)* și *b)* din § 18, ori când s'ar observà, vor trebuì totdeauna rectificate din oficiu sau la anunțarea părților.

§ 25. — Actele și petițiile necesitate la procedarea hotărită prin prezenta lege, vor fi scutite de timbru.

Petițiile adresate către comisiuni sau către președinții acelora și corespondențele oficiale ale membrilor comisiunilor, precum și încunoștiințările adresate către fiecare posesor în parte de către primăriile comunale, sunt scutite de porto.

§ 26. — Orice declarare sau procedură de drept, ce cade sub prezenta lege, se va puteà înaintà și prin împuternicit, pentru procedarea acestuia însă, mandantul va purtà răspunderea materială. Împuternicirea scutită de timbru la cerere, va trebuì arătată.

Însărcinatul cu manipularea sau cu îngrijirea averei — și fără procură specială — se va considerà ca împuternicit.

Dacă contribuabilul se va fi mutat din comună și nu se va fi îngrijit despre manipularea imobilelor sale, interesele lui le va reprezentà primăria comunală, care — dacă datoriile publice ale contribuabilului nu s'ar acoperì — până la întoarcerea contribuabilului, sau până la o altă dispoziție a sa, e datoare a se îngrijì de utilizarea imobilelor, a administrà și a fructificà pe lângă darea de socoteală, veniturile acelora, și a acoperì din ele sarcinele publice.

Cu privire la Croația și Slavonia în asemenea cazuri, se aplică dispozițiunile legale, ce sunt în vigoare acolo.

§ 27. — Spesele examinării cadastrului de dare le poartă Statul.

Comunele sunt datoare a dà gratuit localurile de cancelarie necesare pentru lucrările scripturistice ce sunt a se face în comună, precum și locuință necesară pentru organele, care funcționează acolo, și pentru îndeplinirea lucrărilor la fața locului: muncitori, pedestrași, materiale, trăsuri, și în caz, luntre necesare.

§ 28. — Dacă în vre-o comună după rectificarea lucrărilor din cadastrul dării de pământ se face:

a) O măsurătoare parțială;

b) O localizare tecnică;

c) O comasare, o colonizare în măsură mai mare, o parcelare sau o altă regulare de posesiune, vor trebui să se facă noui lucrări cadastrale, și anume în cazurile de sub *a)* și *b)* pe spesele Statului, iară în cazul de sub *c)* pe spesele comunei, respective ale proprietarilor interesați, în aceste lucrări cadastrale, toate parcelele de pământ cu suprafețele lor din nou stabilite, se vor pune în ramura de cultură și în clasa de calitate corespunzătoare, stării de fapt.

Obligațiunea de prestațiune a comunelor cuprinse în aliniatul al doilea din § 27, există și în cazurile de procedare la fața locului menționate în § prezent, precum și în acele de triangulare, de prescrierea hotarelor, de ținerea în evidență și de clasificare.

§ 29. — Pe baza venitului curat cadastral stabilit conform prezentei legi, se va calculă darea:

a) In cazurile menționate în punctul 2 din § 1, dela începutul anului ce urmează după terminarea tuturor lucrărilor, însă cel mai târziu dela 1 Ianuarie 1913;

b) La schimbările permanente ale ramurilor de cultură §-lui 5, dela 1 Ianuarie 1910;

c) La schimbările de cultură ale ramurilor, urmate în sensul § 6, cu începere dela 1 Ianuarie 1910, dela începutul anului, ce urmează după schimbare.

Lucrările noui făcute în cazurile §-lui 28, vor puteà servì ca bază pentru calcularea dării, numai începând dela anul ce urmează după aprobare.

§ 30.— Până la terminarea lucrărilor de rectificare, darea de stat de pământ și cotizațiunea pentru despovărarea pământului, până la concurența sumelor stabilite în § 1 al articolului de lege XLVI: 1883 și în § 3 al articolului de lege XL: 1881, însă fără considerare la trebuința anuală a datoriei pentru despovărarea pământului, se va calculă după procentele actualmente în vigoare: după terminarea lucrărilor, cel mai târziu însă cu începere dela 1 Ianuarie 1913, darea de stat de pământ unificată și cotizațiunea pentru despovărarea pământului, se stabilește în 20 de procente al venitului curat cadastral.

Incepând dela acest termen, darea de pământ în acest procent se va calculă și în părțile fostelor confinii militare.

§ 31.— Dacă suma principală a venitului curat cadastral

pe întreg teritoriul coroanei ungare trece peste 370 milioane cu atâta, cu cât pe baza acestui excedent procentul dării de pământ să se poată moderà cel puțin cu o jumătate de procent, pentru scăderea corespunzătoare a procentului dării, de pământ — începând din anul al doilea, ce urmează după veniturile mai urcate — se va luà dispoziţiune în legea bugetară.

Ştergerile făcute sub titlul de pagube cauzate prin sinistre, precum și sumele de restituire cuvenite societăților pentru regularea apelor, se vor calculà în mod corespunzător în suma principală a venitului cadastral.

Sumele stabilite și lichidate (asignate) pe seama societăților pentru regularea apelor, sub titlul de restituțiune de dare, pe baza articolului de lege XXIX : 1889, precum și a legilor precedente, prin dispoziţiunile acestei legi, nu sufăr nici o schimbare.

§ 32. — Ministrul de finanțe e autorizat, ca la proprietățile, ce se găsesc pe teritoriul de inundare, rectificarea menționată în § 1 a cadastrului dării de pământ, să o execute astfel, ca în cazul creșterii venitului curat — față de excedent — să rămână în vigoare — până la expirarea lui — favoarea acordată acestor terenuri în aliniatul al treilea din § 53 al articolului de lege VII : 1875, respective în § 5 al articolului de lege XLII : 1881.

§ 33.— Această lege intră în vigoare în ziua promulgării ei și de odată cu intrarea ei în vigoare, legile și regulamentele contrarie ei, se abrogă.

§ 34.— Cu executarea prezentei legi se însărcinează ministrul de finanțe, care, în ce privește țările Croația și Slavonia, va procedà în coînțelegere cu banul Croației, Slavoniei și Dalmației.

Articolul de lege VI din anul 1909,

despre darea de casă.

(Sancționat la 11 Aprilie, 1909).

CAPITOLUL I.

Dispoziţiuni generale.

§ 1. — Obiectul dării de casă e :

a) Fiecare casă de locuit;

b) Fiecare edificiu de un caracter permanent.

Construcțiunile plutitoare pe apă, dar legate în permanență

de țărmuri, chiar și dacă ar aparțineà la oarecare edificiu depe țărmuri, apoi, corturile, precum și baracele, și colibe'e și alte asemenea lor, care stau goale pe pieţele publice, sau care sunt nepotrivite pentru locuință, servind numai pentru adăpost provizoriu sau de prăvălie provizorie, nu pot fi trecute între obiectele dării de casă.

§ 2. – Darea de casă se va calculà separat pentru fiecare casă. Din punct de vedere contributiv se va considerà de o casă :

1. Fiecare construcțiune ridicată pe un loc de casă, prevăzută în ordinea conscripțiunii curente cu un număr, fie că stă sub un singur sau sub mai multe acoperișe ;

2. Construcțiunea, care, fiind ridicată pe locuri de casă unificate, din aceasta cauză e indicată cu mai multe numere.

Dacă în urma împărțirii vre-unui loc, se formează mai multe locuri, casa sau casele depe el, deși se vor fi construit sub un număr, se vor considerà de case separate conform împărțirii locului.

Până la facerea numerotației, numărul topografic va substitui numărul casei.

Casa, care de altmitrelea trebue privită ca una și care e proprietatea comună a mai multor persoane, totdeauna se va pune la o dare în intregimea ei.

§ 3. Se scot de sub § precedent, și din punct de vedere contributiv se vor considerà de case separate :

1. Edificiile comunităților casnice în parte încetate depe fostele confinii militare, respective dizolvate în mod secret depe teritoriul țărilor Croația-Slavonia, carì deși sunt de a se privì ca o casă, dar de fapt constitue proprietatea divizată și separat folosită a mai multor persoane, și anume la comunitățile în secret dizolvate, în cazul, dacă darea de pământ — în sensul regulelor existente — se preliminează separat pe numele copărtașilor ;

2. Părțile hotărâte după etajuri sau localuri separate ale caselor, întrucât constituesc proprietatea distinctă a unor persoane deosebite, sau în părți-cote a mai multor persoane și încă astfel, precum acelea care sunt notate ca și câte un trup de avere funduară. Dacă însă asemenea trupuri de avere funduară devin proprietatea în aceeași casă, a aceluiași subiect de dare, locuință, din punct de vedere contributiv, se vor considerà ca o casă.

În cazurile punctelor 1 — 2 calcularea dării de casă se va regulà prin dispoziținne separată.

§ 4. — Cu excepțiunea cazurilor indicate în §§ 5 și 10, pe întreg teritoriul comunelor (orașelor), în Croația și Slavonia

al comunelor contribuabile (al comunelor orășenești) se va aplică aceeași scală de dare.

§ 5. — Din punct de vedere contributiv vor formà câte un raion separat :

1. Băile de apă minerală situate pe teritoriul intern, sau în hotarul comunei (orașului), înțelegându se acî și edificiile construite de ori-cine în lăuntrul hotarelor băilor;

2. Clădirile situate la o distanță de cel puțin un kilometru de comună (oraș), și anume :

a) Casele construite pe teritorii păduroase și agricole (d. e. pe la miriști, puste, podgorii și pomării) fie întrebuințate de către posesorul de fapt, fie date în chirie, exceptând vilele (casele locuite provizor și nu permanent), localitățile pentru petreceri și alte asemenea, precum și alte localități balneare, necăzând sub definițiunea legală a băilor de apă minerală, care se vor socotì totdeauna la teritoriul intern al comunei ;

b) Stabilimentele pentru vărat, în cazul, dacă cel puțin jumătate din locuințele de pe teritoriul lor vor fi date cu chirie și dacă cealaltă parte a comunei (orașului), numai în urma acestui fapt ar cădeà sub darea generală a chiriei ;

c) Stabilimentele de mine, industriale și altele asemenea ;

2. Teritoriul administrativ al comunei (orașului) menționat în § 10.

Cele cuprinse în §-ul de față nu se referă la teritoriul capitalei rezidențiale Budapesta.

§ 6. — Distanța de kilometru menționată în §-ul precedent, se va socotì dela linia de demarcare extremă a locurilor intra-vilane stabilite în carta pentru cadastrul dării de pământ, dacă așezarea continuă a comunei (orașului) nu va fi trecut peste aceste limite. In caz contrar, linia de demarcare, de unde va aveà să se calculeze distanța, se va stabili la interveniunea reprezentanței comunei (orașului).

Stabilirea o va enunța în prima instanță direcțiunea financiară, în contra hotărârei căreia, reprezentanța comunei (orașului) va puteà apelà în termen de 15 zile, la ministrul de finanțe.

§ 7. — La darea de casă fondul de contribuțiune îl constitue valoarea locativă anuală a caselor.

Valoarea locativă se constată, sau după venitul chiriei, sau după numărul apartamentelor. Conform acestora, darea de case e de două feluri : darea de casă după chirie, și darea de casă după clase.

CAPITOLUL II.

Darea de casă după chirie.

§ 8.— Casele de locuit și celelalte edificii cu caracter permanent, curțile, locurile de sub porți, pivnițile, dacă de fapt sunt date cu chirie, cad peste tot fără deosebire, sub dare de casă după chirie.

Imprejurarea, că venitul chiriei în parte sau în total nu consistă în bani gata, ci în alte prestațiuni, abstragând dela cele cuprinse în punctul *d)* din § 21, nu alterează întru nimic caracterul locațiunii.

O locuință consistând numai dintr'o odae, din care o parte o întrebuințează proprietarul de fapt, iară cealaltă parte e dată cu chirie, nu se va considerà ca închiriată.

§ 9. — In comunele (orașele), în țările Croația și Slavonia, în comunele contributive (orașele), în care cel puțin jumătate din compartimentele de locuit sunt date cu chirie, va aveà loc aplicarea dării generale de casă după chirie.

Sub darea generală de casă după chirie mai cad :

a) Băile de apă minerală menționate la punctul 1 din § 5 în general ;

b) Stabilimente pentru vărat menționate la punctul 2 *b)* din § 5 și constituind un raion separat în cazul, dacă cel puțin jumătate din locuințele de pe teritoriul lor sunt date cu chirie.

§ 10. — In comunele (orașele) ale căror populațiune e cel puțin de 15.000 de suflete, dar nefiind date în chirie jumătate din locuințele lor, încă nu se poate introduce darea generală de casă după chirie, până ce va urma aceasta, dacă în fiecare cerc administrat ale acestor localități, numărul compartimentelor de fapt închiriate sau de considerat, la cele închiriate, constitue cel puțin jumătate din numărul tuturor compartimentelor ; aceste cercuri administrative unul câte unul cad de asemenea sub darea generală de casă după chirie.

Impărțirea cercurilor administrative, după promulgarea prezentei legi, se va puteà schimbà numai cu aprobarea ministrului de finanțe.

§ 11. — In localitățile de sub darea generală de casă după chirie, și edificiile, respective părțile de edificii neînchiriate se pun sub darea generală de casă după chirie, și anume pe baza valoarei locative estimată pe calea comparațiunii făcută cu acele de fapt închiriate.

La estimarea bazată pe comparațiune va decide : situațiunea, starea construcțiunii și orice împrejurare, din care se poate aprecià valoarea locativă.

Cu excepțiunea capitalei rezidențiale Budapesta, în celelalte comune (orașe) la estimarea valoarei locative a caselor locuite de către contribuabili, care se ocupă excluziv cu economia agricolă va trebui luată în considerare și împrejurarea, că dacă contribuabilul întrebuințează casa peste întreg anul, sau numai în anumite părți, respective zile ale anului. In cazul din urmă, valoarea locativă se va stabili numai în proporția corespunzătoare timpului de întrebuințare. Darea de chirie stabilită în modul acesta nu va puteà însă fi mai mică, decât darea de casă după clase cuvenită după a treia evaluare a dării de casă după clase.

§ 12. — La stabilirea faptului, că în vreo comună (oraș), ce fel de dare de casă și ce evaluare a acestora va trebui să se aplice, vor fi decisive următoarele hotărâri:

a) Numărul locuitorilor se va calculà pe baza datelor oficiale publicate după cel mai de pe urmă recensământ al populațiunii;

b) Raioanele de dare separate, menționate în punctele 1, 2 *a*) și 2 *c*) din § 5 în sine luate, se vor calculà totdeauna separat, din contra, stabilimentele pentru vărat, numai în cazul punctului 2 *b*) din § 5;

c) Părțile de locuință, menționate în punctele *a*)—*c*) din § 21, se vor socotì la cele închiriate, cu excepțiunea locuințelor libere ale servitorilor de casă, ale impiegaților agricoli și silvici, care nu se pot privì ca închiriate și cad sub punctul *e*);

e) Părțile de locuințe scoase de sub punctul precedent *d*), conform celor spuse acolo, precum și locuințele cuprinse în punctele *d*)—*e*) din § 21 se vor înșirà între cele neînchiriate;

f) Se va considerà ca închiriată orice locuință (apartament), care, în momentul înaintării declarațiunii chiriei, va fi de fapt închiriată.

In cestiunea impunerii la o dare mai urcată, în prima instanță va decide direcțiunea financiară, în contra hotărîrii căreia reprezentanța comunei (orașului) va puteà apelà la ministrul de finanțe.

§ 13. — La darea de casă după chirie, valoarea locativă luată de bază la calcularea dării, o exprimă venitul brut ce chiriașul îl plătește, respectiv e dator a-l împlinì sub titlul de folosința obiectului locațiunii.

Acì se vor socotì cu deosebire:

1. Chiria luată în sens strict;

2. Prestațiunile în natură, taxele de asigurare plătite în locul proprietarului, dările de stat, de municipiu și alte dări, cu excepțiunea sumelor pe care chiriașul le plătește ca dare comu-

nală sub numirea de fileri asupra chiriei, sau sub alt titlu de dare comunală după locuință, dacă locatarul va arătà separat aceste sume, sau în declarația chiriei va arătà, că în venitul brut declarat împreună cu accesoriile laterale, se cuprind și filerii asupra chiriei;

3. Sumele, pe care chiriașul le plătește locatorului în cadrul gospodăriei sale sub titlul de apeduct, luminat peste noapte, căratul gunoaelor, și alte asemenea spese, neînțelegându-se acì obligațiunile, fie chiar stipulate înainte, plătite separat din partea chiriașilor individului însărcinat cu îngrijirea casei, apoi sumele hotărîte deosebit pentru luminatul și încălzitul locuinței;

4. Sumele, pe care chiriașul le va fi anticipat din al său, sub titlul de spese pentru transformarea și întreținerea permanentă a casei sau a locuințelor închiriate, cu consimțimântul locatarului, sub condițiunea, ca până ce i se vor întoarce aceste spese, să fie dator a plătì o chirie mai mică. Dacă restituirea acestor spese se va fi repartizat de către părțile contractante pe mai mulți ani, la venitul brut se va socotì numai acea parte din spese, care, conform repartițiunii stipulate, va revenì pe anul respectiv.

§ 14. — Ca venit brut al caselor sau locuințelor închiriate dimpreună cu instalațiuni de prăvălie, cu proprietăți de pământ, cu grădini de casă, sau — abstrăgând dela darea de venit — cu alte lucruri și drepturi supuse la dare directă, se va luà numai suma, care, în contractul de închiriere, va fi indicată separat sub acest titlu, întru cât acest venit de chirie, conform celor de mai jos va fi acceptabil. Dacă însă în contractul de închiriere nu va fi menționat separat venitul brut al chiriei casei, sau dacă va fi arătat, respectiv declarat în o sumă atât de mică, încât:

a) In localitățile supuse la dare generală de casă după chirie, din punct de vedere al comparațiunii, s'ar ivì nedumeriri;

b) Darea de chirie luată în socoteală pe baza aceleia — în localitățile supuse la dare de case după clase — e mai mică și decât darea de casă după clase corezpunzătoare, în cazul acesta stabilirea venitului brut al chiriei se va face pe calea estimațiunii oficiale. Darea de chirie stabilită în modul acesta — în localitățile supuse la dare de casă după clase — nu va puteà fi mai mică, decât darea de casă după clase corespunzătoare.

§ 15. — La locuințele închiriate cu mobile cu tot, se va socotì la fondul de contribuțiune și venitul chiriei, ce cade asupra mobilelor, din care însă se vor scădeà 30 % sub titlul pentru uzarea mobilelor.

§ 16. — Venitul izvorât din sub-chirie nu constitue drept

obiect al dării de casă după chirie, ci cade sub dispozițiunile legilor asupra dării, relative la profesiunile profitabile.

§ 17. — După venitul brut (§ 13) servind de bază a dării de casă după chirie, se va plăti sub titlul de dare de casă după chirie :

1. 16% pe întreg teritoriul capitalei rezidențiale Budapesta;

2. 14% în comunele (orașele), care cad sub darea generală de casă după chirie, ale căror locuitori e cel puțin din 15.000 de suflete ;

3. 11% :

a) In comunele (orașele), care cad sub darea generală de casă după chirie, ale căror locuitori trec peste 1.000 dar nu ajung la 15.000 suflete ;

b) Pe teritoriul băilor de ape minerale concesionate, care, conform punctului 1 din § 5, constitue raioane de dare separate ;

c) In stabilimentele de vărat, care, conform punctului 2 *b*) din § 5, constitue raioane de dare separate și sunt supuse la darea generală de casă după chirie ;

d) In cercurile administrative ale comunelor (orașelor) menționate în § 10 ;

e) In comunele (orașele) supuse la dare generală de casă după chirie, ale căror populațiune e mai mare de 1.000 suflete.

4. 9%, în comunele (orașele), care nu numără mai mult de 1.000 suflete, fără considerare, dacă cad sau nu sub dare generală de casă după chirie, și în localitățile balneare, ale căror locuitori nu trec peste 3.000 suflete.

Scala dării de casă după chirie în partea din O.-Buda a capitalei rezidențiale Budapesta, va rămâneà 15% pânăla sfârșitul anului, în care se va predà circulațiunii podul peste Dunăre al bulevardului Hungaria, ce se va construì conform §-lui 3 al articolului de lege XLVIII : 1908.

§ 18. — Dacă în vr'o comună (oraș) se ivește cazul introducerii dării generale de casă după chirie 14%, se va aplicà în mod tranzitoriu în curs de trei ani darea generală de casă după chirie de 11%. Această dispozițiune însă nu se referă la comunele (orașele) ale căror populațiune consistă cel puțin din 15.000 suflete, dacă zisele comune dejà imediat înainte de intrarea în vigoare a prezentei legi, vor fi stat sub darea generală de casă după chirie.

§ 19. — Raioanele de dare menționate în punctul 2 *a*) și *c*) din § 5, nu cad sub darea generală de casă după chirie. Pe aceste teritorii edificiile închiriate sunt a se luà sub dare de casă după chirie de 9%.

CAPITOLUL III.

Darea de casă după clase.

§ 20. — Sub darea de casă după clase cad locuințele de fapt neînchiriate :

1. In comunele (orașele) nesupuse la darea generală de casă după chirie și în cercurile administrative ne luate sub dare generală de casă după chirie ale comunelor (orașelor) menționate în § 10 ;

2. In raioanele de dare stabilite în punctul 2 *a*) și *c*) din § 5.

§ 21. — In localitățile nesupuse dării generale de casă după chirie se vor mai luă sub dare de casă după clase :

a) Cantoanele de pază ale căilor ferate particulare ;

b) Locuințele libere, fără plată de chirie ale celor în relațiuni de serviciu, dacă acelea nu sunt în permanență scutite de dare, apoi locuințele libere pentru funcționarii agricoli și silvici concedate spre întrebuințarea arendașului pământului împreună cu proprietatea de pământ ;

c) Locuințele concedate gratuit de tot, fără plată de chirie ;

d) Locuințele acordate muncitorilor agrico i sau industriali, nu pe bani, ci pentru anumite servicii agricole, întrucât acestea nu sunt în permanență scutite de dare ;

e) Compartimentele acordate în urma constrângerei din partea autorității publice pentru încartierarea individuală a militarilor (§ 13 al art. de lege XXXVI : 1879).

§ 22. — Darea de casă după clase se calculează pe baza numărului compartimentelor.

Intinderea mai mare sau mai mică a compartimentelor nu are nici o înrâurire asupra clasificării.

Nu se vor considerà de compartimente : bucătăriile, spălătoriile, cămările, pivnițele, podurile, șurele, grajdurile, șoproanele pentru trăsuri, hambarele, atelierele, magaziile, casele de tescuit și altele asemenea.

Din contra, se vor califică de compartimente :

a) Odăile, adică : odaia de baie (localul de baie) aparținătoare la locuință, odaie de pod, anticamera (cu excepțiunea coridorului, respective a tindei închise sau deschise), apoi alcovul, sala, cancelaria și orice local, care întru adevăr servește de locuință, sau, de și stă gol, însă e potrivit, spre acest scop ;

b) Măcelăriile, prăvăliile, cafenelele ; apoi cârciumile, restaurantele și otelurile împreună cu odăile pentru oaspeți, servind la exercitarea afacerei de comerciu, care în cazul §-lui 25 toate se vor considerà ca localuri deschise.

Localul locuit, cu excepțiunea bucătăriilor locuite de servitorii de casă, care în parte se întrebuințează și pentru atelier, prăvălie sau spre alt scop, se va privì ca odaia de locuit, și nu se va puteà socotì între localurile deschise.

§ 23. — Darea de casă după clase are trei evaluări:

1. De evaluarea prima se țin:

a) Raioanele de dare menționate în punctul 2 *a*) și *c*) din § 5;

b) Comunele, pe ale căror teritoriu nefixat într'un raion separat de dare, conform punctelor 1 și 2 din § 5, o treime din toate locuințele supuse la dare nu va fi închiriată.

2. De evaluarea a doua se țin:

Orașele cu magistrat organizat, respectiv teritoriul acestora nefixat în raion separat de dare, conform punctelor 1 și 2 din § 5, dacă pe acest teritoriu o treime din totalitatea locuințelor supuse la dare nu va fi închiriată.

3. De evaluarea a treia se țin:

a) Comunele și orașele cu magistrat organizat, respectiv partea acestora nefixat în raion separat de dare, conform punctelor 1 și 2 din § 5, dacă pe acest teritoriu cel puțin o treime din totalitatea locuințelor supuse la dare vor fi închiriate, și

b) In general orașele municipale, respectiv teritoriul acestora nefixat în raion separat de dare, conform punctelor 1 și 2 din § 5.

Chestiunea că dintre comunele orășenești din țările Croația și Slavonia, care sunt identice cu orașele municipale, respectiv cu magistrat organizat, se va determină prin dispositiune de către ministrul de finanțe, în înțelegere cu banul Croației-Slavoniei și Dalmației.

§ 24. — Darea de casă după clase se calculează conform următorului tablou:

Clasa	Numărul compartimentelor	Darea de casă după clase, sumele în coroane ale dării de efectuat asupra fiecării case în parte în localităţile apaţinătoare evaluării.		
		întâia	a doua	a treia
I.	1	1.50	2	3
II.	2	4	6	8
III.	3	8	10	12
IV.	4—5	16	20	34
V.	6—7	30	36	42
VI.	8—9	45	54	63
VII.	10—11	60	74	88
VIII.	12—13	75	96	116
IX.	14 - 15	90	120	150
X.	La 16 şi peste 16 compartimente se va plăti de fiecare compartiment în parte câte	8	10	12

§ 25. — Asupra caselor, care au localuri deschise (*b* § 22) după fiecare compartiment luat ca deschis, peste sumele dării de casă după clase stabilite în § 24, se va mai calculà o dare de 2 coroane în localităţile de sub evaluarea întâia, de 4 coroane în acele de sub evaluarea a doua, şi de 6 coroane în acele de sub evaluarea a treia a dării de casă după clase.

§ 26. — La calcularea dării de casă după clasă, respective la clasarea compartimentelor, se vor lăsà afară din socoteală:

a) Compartimentele supuse la dare de casă după chirie a edificiilor în parte date cu chirie;

b) La edificiile în parte supuse la dare, în parte scutite de dare în permanenţă, compartimentele, care se bucură de o scutire de dare permanentă;

c) La edificiile în parte supuse la dare, în parte scutite de dare în mod provizor, compartimentele scutite de dare sub durata scutirii lor de dare.

Baza de calculare a tuturor suplementelor de dare bazate pe dările directe, se va stabilì conform numărului tuturor compartimentelor de sub darea de casă după clase ale casei, fără considerare la scutirea provizorie de sub darea de casă după clase.

CAPITOLUL IV.

Scutiri de dare.

1. Scutiri permanente.

§ 27. Sunt scutite pentru totdeauna de darea de casă:

1. Edificiile destinate pentru serviciul divin public, respectivele părți ce servesc spre acest scop ale casei de locuit;

2. Palatele și casele de locuit împreună cu edificiile laterale ale Curții regale;

3. Edificiile de stat, precum și edificiile municipale, comunale (orășenești), servind spre scopurile administrațiunii, la toate acestea cu excepțiunea acelora, care sunt în legătură cu vre-o administrație particulară sau cu vre-o altă avere particulară, apoi casele de vamă ale statului, ale municipiului și ale comunei; halele, abatoriile și cazarmele de pompieri comunale (orășenești); edificiile statului, municipiului și ale comunei (orașului), care servă la apeducte, la luminat sau spre alte scopuri de sănătate publică sau de alte scopuri publice;

4. Localurile întrebuințate exclusiv spre scopuri oficiale în edificiile autorităților bisericești, camerelor comerciale și industriale, camerelor advocațiale, și în ale altor corporațiuni organizate prin lege, care îndeplinesc funcțiuni publice;

5. Academiile științifice, muzeele, edificiile culturale publice, teatrele de stat, municipale și comunale (orășenești), universitățile, institutele de învățământ și școalele publice, înțelegându-se ací și școalele publice froebeliane și azile publice de copii;

6. Locuințele în natură ale preoților, ale învățătorilor și ale personalului de serviciu al școalelor publice, precum și locuințele libere, fără plată de chirie acordate în edificiile bisericești paracliserilor și clopotarilor;

7. Edificiile statului, care servă spre scopuri militare, precum și toate edificiile și părțile de edificii, care pe baza art. de lege XXXVI: 1879, respective XXXIX: 1895, care modifică pe cel precedent, sunt concedate pentru scopurile incuartierării permanente militare, pe durata acestei destinațiuni a lor;

8. Clădirile economice și locuințele servitorilor economici; casele de muncitori acordate fără plată de chirie muncitorilor silvici, agricoli și industriali;

9. Edificiile, care servesc spre scopurile exploatațiunii de pe teritoriul minelor, atelierelor, magaziilor publice, fabricilor

și pe al uzinelor industriale asemenea fabricilor, neînțelegându-se aci edificiile sau părțile de edificii și localurile laterale ale acestora, întrebuințate pentru locuințe sau pentru localuri deschise (punctul *b*) dintre § 22);

10. Toate edificiile de comerț ale căilor ferate și ale altor întreprinderi de comunicațiune, înțelegându-se aci sălile de așteptare, cancelariile, camerile indicate pentru locuirea personalului de servitori și de funcționari inferiori; sunt supuse la dare de casă, însă părțile locuite, localurile deschise, (punctul *b*) din § 22) ale edificiilor căilor ferate particulare, precum și localurile laterale ale tuturor acestora și cantonele locuite ale acelora;

11. Edificiile sau părțile de edificii, pe care întreprinderile balneare nu le întrebuințează ca locuințe, ci pentru scopurile întreprinderii balneare, anume: cabinele de baie, magazinele, atelierele de reparațiune, sălile de conversație și de lectură, precum și locuințele acordate fără plată de chirie, personalului de servitori în serviciu acolo;

12. Spitalele publice (comune) și casele de sănătate (§ 56 al art. de lege XIV : 1876) înțelegându-se între acestea și institutele pentru alienați și edificiile municipale servind spre scopurile vaccinării; spitalele și băile pentru muncitori întreținute de către întreprinderile de mine și de către casele asociate ale minelor, respective de alte întreprinderi industriale; apoi, localurile oficiale ale Societății de salvare;

13. Edificiile destinate pentru locuința școlarilor săraci, a orfanilor și a săracilor, înțelegându-se aci și încăperile destinate pentru locuința elevilor la institutele publice de învățământ;

14. Mănăstirile călugărilor franciscani, capuțini, minoriți, carmeliți, dominicani, lazariști, serviți și mizericordieni, apoi ale călugărițelor numite după Sfânta Elisabeta și ale călugărițelor așă numite surori cu haine cenușii;

15. Cantoanele și edificiile lor laterale, care servesc drept locuințe păzitorilor zăgazurilor, stăvilarelor și ai canalelor societare înființate dealungul digurilor contra inundărilor și dealungul canalelor de asanare din proprietatea societăților pentru scutire de inundații, respective pentru asanare și întrebuințarea apei constituite conform legilor existente, neînțelegându-se aci însă locuințele funcționarilor; apoi uzinele de mașini pentru pomparea apei și locuințele și edificiile laterale construite lângă acelea pe seama personalului pentru mânuirea mașinelor;

16. Casele de azil pentru turiști;

17. Morgele.

Scutirea de dare se întinde și asupra tuturor suplementelor de dare bazate pe dările directe.

Scutirea de dare cuvenită institutelor de învățământ public nu se întinde asupra institutelor particulare de caracter public în formă de întreprinderi.

Scutirile de dare de casă cuprinse în § 3 al art. de lege III: 1907; în § 202 al art. de lege XIX: 1907, precum și în § 12 al art. de lege XLVIII: 1908 rămân neatinse.

Scutirea de dare de casă permanentă menționată în aliniatul prim al §-lui 3 din art. de lege III: 1907, se întinde și asupra locuințelor de muncitori, pe care, pe lângă condițiunile stabilite în paragraful citat, le vor construi comunele (orașele). Această scutire de dare va subsistă până atunci, până când locuințele de muncitori în cestiune vor constitui proprietatea comunelor (orașelor), adică vor încetă la sfârșitul anului în care muncitorul respectiv va fi amortizat pe deplin prețul de cumpărare al casei de muncitori.

§ 28. — Edificiile, respectiv părțile de edificii, menționate în § 27 nu se vor bucură de scutire de dare permanentă, dacă acelea se vor luà în chirie în scopul acesta, sau se vor da altuia cu chirie sau se vor întrebuința spre alt scop.

Și în caz de închiriare vor rămâneà scutite permanent de dare:

a) Edificiile, respectiv părțile de edificii menționate în punctul 7 din § 27 și conform §-lui 18 al art. de lege XXXVI: 1879, destinate pentru scopurile încuartierărilor militare permanente, întru cât spre acest scop nu se vor fi concedat pentru o chirie asigurată prin contract, ci pe lângă restituțiunile stipulate în art. de lege XXXVI: 1879, respectiv în art. de lege XXXIX: 1895, care modifică în parte pe cel precedent, sau pe lângă cuantumul anual corespunzător ziselor restituțiuni;

b) Magazinele întreprinderilor de transport ale statului, dacă darea de chirie se va face în interesul desvoltării întreprinderii de magazine;

c) Edificiile economice, lăsate în folosința arendașului împreună cu proprietatea de pământ, care nu se pot privì ca de locuit, apoi locuințele servitorilor economici;

d) Edificiile, respectiv părțile de edificii ale Statului, care în cazul închirierii lor, servesc spre scopurile oficiale ale organelor de stat de sub aceeași, sau de sub o altă, autoritate ocârmuitoare;

e) Edificiile, respectiv părțile de edificii ale Statului, municipiului, orașului sau ale comunei, care—în lipsa alocațiunii de locuință prevăzută prin buget, se dau fără chirie — ca locuințe în natură pe seama funcționarilor de stat, municipali, orășenești sau comunali, exceptând, dacă un asemenea funcționar se va

fi ocupând cu manipularea vre-unei averi stăpânită excluziv sub titlul de drept privat, în care caz, scutirea de dare nu are loc. Locuințele date în natură funcționarilor căilor ferate de stat însă, totdeauna sunt scutite de dare.

2. *Scutiri de dări provizorii.*

§ 29. — Vor fi scutite provizoriu de sub darea de casă:

a) Casele noui, dacă se vor construì în astfel de loc, unde mai înainte nu vor fi fost edificii;

b) Construcțiunile anexe, dacă edificiul existent prin o construcție, adaus sau întregire făcută pe un teritoriu mai înainte neclădit sau prin supra-clădirea unui etaj, ce mai înainte nu va fi existat, ar dobândì o astfel de augmentare, încât prin aceasta se creiază un nou obiect de dare, cu restricțiune la acest obiect de dare din nou creiat;

c) Casele construite fără întrebuințarea pereților sau părților de pereți vechi, în locul unui edificiu, ce a existat mai înainte, dar care s'a dărâmat până la pământ.

Edificiile cu caracter provizoriu, precum și acelea, ale căror existență e legată de un termen, nu pot beneficià de o scutire de dare provizorie.

§ 30. — Dacă vreun edificiu va fi clădit excluziv sau în parte preponderantă, din un astfel de material (din lemn, din fier), care în cazul dărâmărei, construirea lui din nou se va face prin întrebuințarea părți or constitutive de mai înainte, acesta va beneficia de o scutire de dare provizorie, numai în cazul și numai întru atât, dacă și întru cât îi va fi acordat edificiului dărâmat.

§ 31. — 1. O scutire pe timp de 15 ani se acordă edificiilor noui și anexe, de 12 ani edificiilor clădite în locul edificiilor dărâmate, pe întreg teritoriul capitalei rezidențiale și pe teritoriul supus la dare de chirie pe 14 % al orașelor cu magistrat organizat și municipale, care cad sub această dare de chirie;

2. O scutire pe timp de 12 ani se acordă construcțiunilor noui și anexe, și de 10 ani edificiilor clădite în locul edificiilor dărâmate, pe teritoriul, ce cade sub darea de casă generală după chirie al orașelor cu magistrat organizat și municipale supuse acestei dări de casă de chirie;

3. O scutire de 10 ani se acordă edificiilor noui și anexe și de 8 ani edificiilor clădite în locul edificiilor dărâmate, peste tot în alte locuri.

§ 32. — Scutirile de sub darea de case extraordinare, acor-

date prin legi speciale până la durata timpului eventual stabilit în ele, vor rămânea neatinse.

§ 33. — Scutirile de dare excepționale acordate prin legi speciale pentru băile de apă minerală concesionate, se va întinde asupra edificiilor construite de oricine în lăuntrul hotarelor acestor localități.

§ 34. — Ministrul de finanțe este autorizat, ca în orașele cu magistrat organizat și municipale, care cad sub scala de 14 %, a dării generale de chirie, unde regulările unor părți de oraș de o întindere mai mare și de o importanță deosebită vor exige, să poată prelungi cu trei ani posterior, cel puțin pentru casele cu un etaj, scutirea de sub darea de casă pe 15, respective pe 12 ani, menționată în punctul 1 din § 31.

In asemenea cazuri va trebui în totdeauna să se refere Parlamentului.

§ 35. — In acele cazuri ale scutirilor de sub darea de casă excepționale existente pe teritoriile capitalei-rezidențiale, când după expirarea scutirii de dare provizorie ca o favorare posterioară, în loc de dare de casă după chirie de 10 %, sau de dare de casă după chirie, are să se plătească dare de câștig de clasa III, această favoare trebue interpretată astfel, că venitul după chirie brut, pânăla durata timpului fixat în legea respectivă, are să fie pus la o dare de chirie de 8 %.

§ 36. — Inceputul scutirii de dare provizorie va fi :

a) Dacă pentru luarea în folosință a edificiului sau a locuinței se cere o concesiune specială dela autoritatea competentă, ziua luării în folosință declarată în zisa concesiune, și comunicată din oficiu direcțiunii financiare (inspectorului de dare);

b) In orice alt caz, trimestrul calendaristic de după terminarea construcțiunii, respectiv acolo, unde chiriile, în urma regulamentului dat de autoritatea competentă cu privire la chirii, se plătesc cu abatere dela trimestrul calendaristic : trimestrul chiriei, daca nu cumva edificiul sau locuința se va fi luat în folosință dejà de mai înainte, și în acest caz ziua luării în folosință.

§ 37. — Acela, care reclamă o scutire de dare va fi obligat a o cere înscris dela direcțiunea financiară reg. (dela inspectorul de dare), care potrivit cercetării făcute e competentă în prima instanță pentru acordarea scutirii viitoare, și anume pentru fiecare edificiu sau locuință terminată în timp de 45 zile dela terminarea clădirii și în tot cazul înainte de luarea în folosință a edificiului sau a locuinței.

Dacă luarea în folosință se va fi întâmplat mai înainte de a se fi înaintat cererea, sau dacă în urma unor piedeci raționale și justificate, partea va cere acordarea scutirii cel mai târziu în

timp de un an socotit dela termenul fixat de 45 zile, și dacă constatarea calității și estinderii construcțiunilor respective, precum și fixarea începutului scutirii de dare încă se va puteà face fără greutate și în mod exact, scutirea de dare de casă provizorie, întrucât dealtmintrelea contravine condițiunilor legale, se va acordà cu acea restricțiune, că respectivul posesor de casă va fi dator să plătească darea de casă dela începutul scutirii de sub darea de casă, ce se va calculà conform §-lui 36, pânăla sfârșitul trimestrului calendartisic, în care își va fi înaintat direcțiunei financiare reg. (inspectorului de dare reg.) petiția sa relativă la validitarea dreptului de scutire de dare.

§ 38. — Scutirea de dare provizorie, de regulă se restrânge numai la darea de Stat pentru casă.

Darea de casă calculată în cazul scutirii de dare provizorie, va puteà servì de bază pentru stabilirea eventualelor dări suplementare bazate pe ea, dar față de cel interesat nu va constituì ca obiect de discuție.

Anul în care încetează scutirea de dare provizorie, se va luà în considerație la calcularea fundamentală.

CAPITOLUL V.

Cadastrul dării de casă și ținerea lui în evidență.

§ 39. — In scopul calculării dării de casă pentru fiecare comună și oraș în parte pe teritoriul țărilor coroanei ungare, se vor întocmì cadastre de dare de casă.

Cadastrul de dare se va întocmì conform dispozițiunilor ministruiui de finanțe de către organele comunale și orășenești pe baza conscripțiunii făcută după ascultarea contribuabililor, după principiile următoare :

1. Fiecare casă, care conform §§ 2 și 3 trebue considerată de o casă, se va înscrie în o foae fundamentală deosebită, pe numele posesorului (posesorilor) de fapt. Dacă posesiunea e controversată, casa se va înscrie pe numele aceluia care va dovedì, că e proprietarul după cartea funduară.

2. In foaia fundamentală se vor trece conform stării de față toate localurile împreună cu localurile laterale ale casei, notându-se scutirea lor permanentă sau interimară de dare.

3. Exactitatea înscrierei se va verificà prin semnătura posesorului sau a reprezentantului său legal, care, pentru această redactare va fi de asemenea responsabil și în cele posterioare.

Starea de posesiune înscrisă în foaia fundamentală nu are nici o urmare de natura dreptului privat.

§ 40. — In cadastrul dării de pământ se va ținea în evidență:

1. Dacă posesorul de fapt al casei s'a schimbat;

2. Dacă în ce privește hotarul comunei s'a făcut vreo schimbare și în urma acesteia ce edificii s'au anexat la altă comună, în care caz această schimbare se va efectuà în legătură cu schimbarea hotarului (§ 7 al art. de lege XXII: 1885);

3. Dacă edificiul sau unele localuri ale lui în urma dărâmărei sau a unor dezastre cauzate prin sinistre, s'au nimicit, respectiv au căzut în ruine, și în urma acesteia au devenit cu totul nefolosibile;

4. Dacă edificiul sau locuința supusă la dare va devenì scutită de dare în permanență;

5. Dacă edificiul sau locuința scutită de dare în permanență va devenì supusă la dare;

6. Dacă în urma transformării, numărul încăperilor crește sau scade;

7. Dacă în urma transformării s'au făcut, ori s'au închis unele localuri deschise;

8. Dacă casa s'a construit din nou, sau s'a mărit prin clădiri anexe, sau s'a reconstruit în urma dărâmării.

Procedura formală se va regulà prin ordinațiune.

Scutirea interimară de dare ce se va fi acordat, în cadastrul de dare se va ținea în evidență din oficiu.

§ 41. — Posesorul de fapt sau reprezentantul său legal, în cazurile punctelor 1, 3—7 din § 40 e obligat a anunțà schimbarea în timp de 15 zile dela facerea ei, la organele comunale (orășenești) chemate a conduce ținerea în evidență, și anume în cazurile punctelor 3—7 în scris sau în proces-verbal încheiat din oficiu. In baza acesteia se va face o cercetare la fața locului și numai după aceea se va puteà efectuà rectificarea.

In cazul punctului 8 din § 40, termenul anunțării va fi de 45 zile dela ziua fixată în § 36. Dacă însă cel interesat, în timpul acesta, va fi recurs pentru scutire de dare interimară, nu se va mai face anunțare separată.

Concesiunile de a puteà locuì, acordate pe baza expertizei de poliție-sanitară (§ 11 din art. de lege XIV: 1876), de asemenea vor trebuì comunicate direcțiunei financiare reg. (inspectorului de dare).

Dacă pe baza anunțării va aveà loc și o calculare suplementară, în cazul dării de casă după chirie, se va anexà și foaia pentru declarațiunea dării.

Dacă s'ar neglijà anunțarea schimbărilor, notarea ei se va

face din oficiu, și în cazurile punctelor 1, 5—8 din § 40 despre neglijență, se va face totodată raport către direcțiunea financiară (inspectorul de dare reg.).

CAPITOLUL VI.

Calcularea dării.

§ 42. — Darea de casă cade în sarcina posesiunei casei și se va plăti de către posesorul ei de fapt.

Ca posesor de fapt se va considerà proprietarul sau uzufructuarul.

§ 43. — Darea de casă se calculează în fiecare an de către organele comunale, orășenești (notari, oficii de dări orășenești) pe baza listelor, și anume darea de casă după clasă pe baza foilor fundamentale cadastrale, iar darea după chirie, cu ajutorul foilor fundamentale pe baza declarațiunilor chiriei.

Validitarea listelor de calculare și întreaga procedură relativă la sfera de calculare a organelor, care efectuează calcularea, înțelegându-se aci și ținerea în evidență a cadastrului dării de casă, cad sub revizuirea și aprobarea direcțiunilor financiare (inspectorului de dare reg.).

§ 44 — Drept bază pentru calcularea dării de casă se va luà :

a) La darea de casă după clasă, numărul compartimentelor supuse la dare, neînchiriate în timpul calculării ;

b) La darea de casă după chirie, de regulă venitul brut de pe anul precedent al calculării, respective valoarea locativă estimată pe calea comparațiunii.

Ca venit brut anual se va considerà valoarea locativă anuală cuvenită în momentul declarării. Dacă închirierea este pe un timp mai scurt de un an, venitul brut cuvenit pe durata acelui timp, prin calcul de proporțiune, de regulă se va rotunjì la un an întreg.

In localitățile de sub darea generală de casă după chirie, venitul brut al caselor goale, îl va constitul baza dării de pe anul precedent al calculării.

La locuințele de sezon, drept venit brut anual, se va considerà venitul supus la dare de fapt obținut în timpul folosinței. Intrucât acest venit, din cauza schimbărilor urmate în persoana chiriașilor sau din alte cauze, pe baza declarațiunilor nu s'ar puteà constată exact, valoarea locativă anuală, se va stabilì pe calea estimațiunii oficiale. Estimațiunea se va face de către delegatul direcțiunii financiare (inspectorului de dare) în pre-

zența celor două organe comunale și a celui interesat sau a împuternicitului său ; absența acestuia din urmă nu împiedecă procedura.

§ 45. — La calcularea dării de casă se vor trece cu vederea :

a) Sarcinile ipotecare și alte sarcini de drept privat, precum și darea și alte sarcini publice, care apasă clădirea ;

b) Circumstanța, că construirea casei e legată de anumite condițiuni restrictive;

c) Că teritoriul, e proprietatea altuia (proprietate divizată).

Dacă venitul chiriei în total sau în parte este incasabil, posesorul de fapt sau reprezentantul său legal, pe lângă o justificare cuvenită, va puteà cere dela direcțiunea financiară (inspectorul de dare reg.), că darea asupra chiriei devenită incasabilă, să se șteargă.

§ 46. — Declarațiunea se va face la primăria comunei, pe al cărei teritoriu e situată casa.

Pentru declararea venitului chiriei e obligat :

a) Posesorul de fapt, respectiv în cazul comunității de avere (§ 2), toți posesorii de fapt ;

b) La comunitatea de avere, capul aceleia ;

c) La persoanele incapabile, precum și la persoanele juridice, reprezentantul lor legal, care, de asemenea, va reprezentà interesele acestora pe lângă răspundere și în cele ce vor urmà.

In cazul punctului *a*), dacă dintre posesorii de fapt numai unul face declarațiunea, acesta se va considerà de împuternicitul tuturor posesorilor de fapt (§ 64).

Dacă cel obligat a face declarațiunea, nu ar puteà întregì foaia de declarațiune, organele pentru calculare sunt datoare a dà ajutor din oficiu, fără taxă, la facerea foilor de declarație. Refuzarea concursului — conform legii despre administrarea dărilor publice — pentru fiecare caz, se va pedepsì cu o amendă dela 5 până la 50 coroane.

Cu privire la termenul înaintării declarațiunilor, facerii, adunării și examinării lor, va dispune ministrul de finanțe prin ordinațiune.

Defectele oficial indicate ale declarațiunilor înaintate, se vor efectuà într'un termen de 8 zile.

§ 47. — Chiriașii vor verificà pe foaia de declarație exactitatea declarațiunii prin înscrierea numelui lor în rubrica corespunzătoare, în urma invitării obligatorie de a face declarație. Această înscriere e oprită, înainte de notarea sumei chiriei.

§ 48. — Acela, care nu-și va fi înaintat declarațiunea sa în termenul prevăzut, va plăti un suplement de 1 % a dării stabilite în cursul calculării, iar dacă nici în timp de 8 zile

socotite dela primirea invitațiunii, ce i se va fi remis în regulă cu privire la înaintarea declarațiunii, nu-și va înaintà declarația, alte 4 %, pe care autoritatea financiară le va stabilì în același timp în registrul de calculare. După suplementul calculat, nu se vor puteà calculà alte dări suplementare de stat sau comunale, bazate pe dările directe.

Dacă darea calculată în cursul procedurei rectificării de drept ar crește sau ar scădeà, sau în cursul anului ar încetà, în conformitate cu aceasta se va corectà, respectiv se va șterge și suplementul.

Suplementul se va șterge și atunci, dacă în urma procedurii rectificării de drept, se va dovedì, că neglijența a fost culpabilă.

§ 49. — Organele pentru calculare vor stabilì venitul chiriei pe calea estimațiunii oficiale :

1. Dacă în termenul fixat nu se va fi dat declarațiunea, sau dacă defectele declarațiunii înaintate nu se vor fi corectat ;

2. In cazurile înșirate în § 14 ;

3. Dacă venitul chiriei declarat (§ 11) pe baza comparațiunii, sau a contractului existent cu chiriașul principal: mijlocitor respectiv, cu antreprenorul de construcțiuni se pare îndoelnic ;

4. Dacă valoarea censuală declarată (punct *d*) din § 21) a prestațiunilor în natură, care constituesc venitul brut al chiriei, în locurile supuse la dare generală după chirie, nu corespunde împrejurărilor locale.

Când va fi vorba de estimarea venitului chiriei al vre-unui aparținător la gospodăria organului comunal, sau al vre-unei rude în linie ascendentă ori descendentă, sau cumnat al aceluia, sau al vre-unei rude colaterale până la gradul al treilea, acolo respectivul organ nu va puteà luà parte. In caz de procedare contrară, se va aplicà § 102 al legei despre administrarea dărilor publice.

§ 50. — In privința raporturilor și datelor de fapt, din care s'ar puteà aprecià venitul chiriei, fiecare va fi dator a dà după cunoștința sa deslușiri, fie ca martor, fie ca expert, dacă va fi invitat spre aceasta de către organele de calculare și dacă audiarea nu va fi oprită.

In cursul acestei proceduri se va evità amenințarea, amestecul în raporturile familiare și cercetarea se va întinde numai asupra raporturilor făcute și datelor necesare la calcularea dării.

Nu va puteà fi martor sau expert individul, care nu va puteà fi ascultat înaintea judecătoriilor ca martor sau expert în vre-o procedură civilă de proces, respectiv se va puteà denegà depoziținea de martor sau darea părerii de expert. Aceia, cari vor fi stat sau vor fi stând în raporturi de serviciu sau de fune-

ționar cu contribuabilul, numai cu consimțimântul acestuia vor puteà fi ascultați ca martori sau ca experți.

Aceea ce martorul sau expertul, când și câtă diurnă poate pretinde, se va regulà de cătră ministrul de finanțe pe calea ordonanțării.

§ 51. — Dacă direcțiunea financiară (inspectorul de dare) va găsì ca neexactă estimațiunea (§ 49), pe baza eventualelor date ce-i stau la dispoziție (de ex. a comparațiunii) va corectà calcularea, respectiv în caz necesar va ordonà cercetarea la fața locului, cercetarea va efectua-o prin delegatul său, pe lângă intervențiunea celor doi experți aplicați în sensul §-lui 50, și apoi va hotărî conform rezultatului acesteia.

Nu va fi permis a corectà calcularea dela sine putere, fără date și cercetare la fața locului.

In cazul punctului 1 din § 49, spesele cercetării la fața locului le va suportà cel obligat la îndreptare.

CAPITOLUL VII.

Schimbări de peste an cu înrâurire asupra calculării dării.

§ 52. — Ridicarea sau scăderea de peste an a venitului supus la dare stabilit nu are înrâurire asupra dării de casă calculat, și darea stabilită numai atunci se va modificà în cursul anului, dacă în loc de dare după chirie, se va hotărî dare de casă după clase.

In cazul schimbărilor întrinsece de peste an cuprinse în punctele 6—7 din § 40, nici darea de casă după clase nu se poate modificà.

Dela ivirea schimbării, respectiv dela termenul stabilit în § 36, o calculare suplementară va aveà loc numai atunci:

1. Dacă localurile, ce nu cad sub dare de casă după chirie, se vor închirià;

2. Dacă localurile scutite de dare vor deveni supuse la dare;

3. Dacă casa se va fi construit din nou, sau în urma adăugirii de construcțiune se va fi lărgit, sau în urma dărâmării se va fi reconstruit;

Dacă schimbarea dejà se va fi anunțat conform §-lui 41, impunerea se va continuà pe baza aceasta. In caz contrar, proprietarul de fapt sau reprezentantul său legal în timp de 15 zile dela exigibilitatea contribuțiuni, respective în cazul punctului 3 în timp de 45 zile va fi dator a anunțà schimbarea, și, în cazul dării după chirie, a anexà și declarațiunea.

§ 53. — Dacă darea de casă după clase are să se îndrepteze în cursul anului, la aceasta va trebui să se ia în considerare numărul tuturor locuințelor ce rămân sub darea de casă după clase.

§ 54. — Dacă casa sau locuința impusă cu dare de casă după chirie, sub durata calculării va sta goală sau oricând se va goli, va avea loc înscrierea dării de case după chirie.

Inscrierea, în localitățile de sub darea generală de casă după chirie, se va întinde până la concurența sumei, ce din darea cuvenită pe durata calculării pentru casa sau locuința goală rămasă, va cădea pe timpul rămânerii nefolosite. Rămânerea nefolosită se va stabili totdeauna posterior la fiecare trimestru, anual, respectiv trimestru de chirie, și potrivit cu aceasta se va înscrie și darea.

In localitățile, ce nu cad sub darea generală de casă după chirie, se va înscrie partea dării după chirie pe timpul dela încetarea chiriei până la sfârșitul anului.

Până atunci, pânăce comerțul se exercitează, în localurile ce servesc spre acest scop, nu se va puteà stabili o vacanță de locuință.

Evacuarea de locuință efectuată prin autoritatea publică din cauză de salubritate sau ordine publică, de nu cumva ocupă punctul 3 din § 40, de asemenea se va considerà de vacanță de locuință.

§ 55. — In localitățile, care nu cad sub darea generală de casă după chirie, dacă cu încetarea chiriei se va fi înscris darea după chirie, se va hotărî darea de casă după clase.

In cazul unei noui închirieri, calcularea suplementară se regulează prin § 52. In asemenea cazuri calcularea dării de chirie de fiecare dată, se bazează pe venitul brut plătit mai dinainte.

§ 56. — Proprietarul sau reprezentantul său legal va fi obligat a anunțà înscris vacanța locuinței, la organul comunal sau orășenesc chemat a calculà dările, sau nemijlocit la direcțiunea financiară (inspectorul de dare reg.), în timp de 15 zile socotite dela ziua evacuării locuinței, și în raport, a notà punctual compartimentele rămase goale.

Direcțiunea financiară (inspectorul de dare reg.), spre a se convinge de adevărul anunțării, în localitățile de sub dare generală de casă după chirie, va face expertiză locală și aceasta, în cazul neînaintării declarațiunii despre darea din nou în chirie, va repeta-o la fiecare trimestru anual, respectiv trimestru de chirie.

Declarările despre vacanțe de locuință, înaintate după 15 zile, se vor luà în considerare numai dela ziua sosirii lor. Pe

timpul precedent acestei zile deci nu va avea loc descrierea dării, respective preliminarea dării de casă după chirie, conform §-lui 55.

§ 57. — In localitățile de sub darea generală de casă după chirie, dacă locuința, ce a stat goală, se va luà din nou în folosință, acel obligat a face declarația e dator a face arătare despre aceasta în timp de 15 zile dela intrarea schimbării, conform celor spuse în § 56.

§ 58. — In cazul punctelor 3 și 4 din § 40, dacă încetarea obiectului dării se va anunță în timpul fixat, pe baza aceasta darea ce cade dela ziua încetării pânăla sfârșitul anului se va descrie. In caz contrar, descrierea se va acordà numai începând din ziua anunțării.

CAPITOLUL VIII.

Dispoziținni penale.

§ 59. — Dacă cel obligat a face declarația, va pune pe chiriaș să semneze foaia de declarație înainte de complectarea ei, sau de înscrierea sumelor chiriei (§ 47), abstrăgându-se dela eventuala contravențiune de dări, se va pedepsì de atâtea ori cu amendă dela 5—200 coroane, cu câți chiriași va fi săvârșit aceasta. Amenda plătită se cuvine în întreg denunțătorului.

Tot sub asemenea amendă va cădeà și chiriașul, dacă va refuzà, fără cauză acceptabilă, iscălirea declarațiunii.

§ 60. — In cazul punctelor 1, 5 - 8 din § 40, dacă posesorul de fapt sau reprezentantul său legal, nu va anunță în termenul fixat schimbarea, ce este a se ținea în evidență în cadastrul dării de casă, și această omisiune a lui neputându-se califică de contravențiune de dări, pentru neglijență, se va puteà pedepsì cu o amendă dela 2—100 coroane.

Amenda, ce se va pune pe baza §-lui precedent și celui prezent, se va stabilì în prima instanță de către direcțiunea financiară (inspectorul de dare), în contra hotărârii căruia se va puteà apelà în timp de 15 zile, la comisiunea pentru dări a comitetului administrativ, iar în contra deciziunii acesteia, la ministrul de finanțe.

§ 61. — Va săvârșì contravențiune de dare, ce cade sub procedura penală, proprietarul de fapt sau reprezentantul său legal, dacă în cazurile punctului 3 din § 39, respective ale punctelor 5—8 din § 40, fie în declarațiunea relativă la chirie, fie în răspunsul dat la întrebările adresate lui din loc competent, fie în motivarea intervenției sale de drept, fie, în sfârșit, în cererea

pentru obținerea oarecărei scutiri de dare, va face cu știință de cauză, vreo declarațiune neadevărată sau cu un scop de a seduce, care ar fi potrivită pentru scurtarea dării, respective ar atrage cu sine acordarea unei scutiri de dare, ce nu i acordă, sau va tăceà cu intenținne venitul supus la dare

Va rămâneà însă nepedepsit făptuitoru', dacă înainte de facerea arătării, sau de pornirea cercetării își va corectà sau întregi declarațiunea la locul competent, respectiv va declarà venitul adevărat.

Cu privire la represiunea acestor contravenținni dispune capitolul IX al legii relativ la administrarea dărilor publice.

§ 62. — Dacă la cererea scutirii interimare de dare, cel interesat va comite contravențiune de dări, și pentru aceasta va puteà fi tras la răspundere pe cale judiciară, scutirea interimară de dare acordată pe baza datelor falșe, din punct de vedere al calculării de dări, se va considerà ca neexistentă.

§ 63. — Dacă la săvârșirea contravențiunii precizată în § 61, va luà parte cu a sa voie și chiriașul, dânsul se va pedepsì odată cu făptuitorul.

Va rămânea însă nepedepsit chiriașu', dacă înainte de stabilirea dării va arătà însuși fapta săvârșită, la autoritatea financiară, întrucât nu se va fi făcut până atunci vreo arătare pe altă cale, sau nu se va fi pornit cercetarea din oficiu.

CAPITOLUL IX.

Dispoziținni finale.

§ 64. — Proprietarul de fapt sau reprezentantul său legal va puteà corespunde obligațiunilor sale prescrise în prezenta legi și prin mandatar, pentru demersul acestuia însă, materialmente mandantul va fi responsabi'.

Procura fără timbru va trebuì arătată la cerere.

Cel însărcinat cu administrarea sau îngrijirea averii, se va considerà — și fără o procură specială — de mandatar.

§ 65. — Procedura rectificării de drept, contabilitatea, scadența, perceperea, incasarea, asigurarea și prescrierea dării calculată împreună cu toate cele'alte cestiuni în legătură cu acestea, se regulează prin legea despre administrarea dărilor publice.

§ 66. Vigoarea §-lui 5 al articolului de lege XXIII: 1896 se proroagă cu începere dela 1 Ianuarie 1906 până la intrarea în vigoare a legii de față.

§ 67. — Această lege va intra în vigoare la 1 Ianuarie 1910,

însă dispozițiunile ei relative la întocmirea cadastrului dării de casă, vor intră în vigoare în ziua promulgării acestei legi.

§ 68. — Cu intrarea în vigoare a prezentei legi, legile și regulamentele contrare ei se abrogă. Anume se abrogă: articolul de lege XXII: 1868, împreună cu modificările făcute cu privire la darea de casă cuprinse în articolele de lege LI: 1870, VI: 1873, XXIII: 1875, în §§ 2—6 al articolului de lege XLVI: 1883, precum și în articolul de lege XXIII: 1896.

In cazurile de calculări și de ștergeri cu efecte retroactive pe timpul precedent intrării în vigoare a prezentei legi, vor fi însă decizive dispozițiunile acestor legi abrogate.

§ 69. — Cu executarea acestei legi e însărcinat ministrul de finanțe, care, relativ la țările Croația și Slavonia, va procedà în privința aceasta în coînțelegere cu banul Croației-Slavoniei și Dalmației.

Articolul de lege VII din anul 1909

despre darea de interese după capital și de rente,

(Sancționat la 11 Aprilie, 1909)

CAPITOLUL I.

Dispoziționi generale.

§ 1. — Obiectul dării de interese după capital și de rente la orice avere sau drept real, care, exceptând darea de venit, nu este supus altei dări directe și nu se poate considerà nici ca salariu sau întreținere izvorît din raporturi de serviciu.

Baza dării e venitul brut al obiectului dării

Acî aparțin cu deosebire:

1. Interesele obligațiunilor de împrumuturi (obligațiunilor de prioritate) și ale scrisurilor fonciare emise de către stat, municipii, societăți; precum și de cătră întreprinderile obligate la dare de seamă publică, dacă acelea, conform legilor existente, nu se vor împărtăși de o scutire de dare;

2. Interesele izvorîte (eventual pe calea adăugării sau a scăderii) din capitalurile împrumutate pe cambii, pe obligațiuni asigurate sau neasigurate prin amanet sau ipotecă, pe alte acte sau fără acte, din restanțele prețului de vânzare, din sumele

de rescumpărare, ce sunt a se plăti de către coloniști sau din alte pretențiuni, socotind aci și interesele cuvenite după interesele capitalizate;

3. Percepțiunile fondurilor și fondațiunilor de fidei-comise, familiare, bisericești, destinate pentru mise, și ale oricăror alte asemenea fonduri și fondațiuni, interesele depozitelor și cauțiunilor (garanțiilor);

4. Rentele în general, în special: rentele viagere, rentele anuale pentru rudenii, taxele de întreținere; rentele viagere date sub titlul dreptului de văduvie, cu excepțiunea cazurilor, când după avere, ce servește spre acest scop, văduva ca uzufructieră, afară de dare de venit dejà mai plătește o altă dare directă; apoi taxele plătite pentru exploatarea invențiunilor și a brevetelor de invențiune, precum și pentru dreptul de autor trecut după moartea autorului asupra moștenitorilor (art. de lege XVI: 1884), și toate prestațiunile reîntoarse în forma de rentă ale căror împlinire se bazează pe o obligațiune acceptată prin contract, dară nu izvorîtă din raport de serviciu apoi pe o sentință judiciară sau pe lege;

5. Interesele sau dividendele provenite din acțiunile din obligațiunile din străinătate și din alte hârtii de valoare din străinătate;

6. Arendele sau alte prestațiuni cuvenite pentru farmacii, stabilimente industriale, mine, și pentru alte drepturi ce nu cad sub darea de pământ și de casă; contraprestațiunile (tantiemele de producțiune) plătite pentru consimțământul necesar la exploatarea minelor, precum în general uzufructul cuvenit pentru servitudini; embaticurile; prestațiunile anuale (§ 6 din articolul de lege citat) plătite pentru uzufructul moșiilor de clăcași tratate în art. de lege XXV: 1896, și ale proprietăților de o natură asemenea acestora, respective în caz de rescumpărare interesele capitalului de rescumpărare și partea ce se cuvine pentru interesele după datoriile anuale plătite după drepturile de uzufruct (rescumpărările embaticului) ce nu cad sub atare dare de pământ;

7. La societățile pe acțiuni și la tovărășiile, cari se ocupă cu afaceri de credit și conform statutelor lor sunt autorizate a primi depozite de bani, depozitele spre fructificare pe lângă asignațiuni, librete de depunere, și alte acte de depunere sau pe lângă compt curent;

8. Venitul de interese constatabil unul câte unul și tras sub titlul de provizie, competință sau sub orice alt titlu, al escomptorilor și agenților de bani fără firmă înregistrată;

9. Veniturile menționate în prezentul § ale institutelor de

pensiune și de caritate; dară aceste venituri ale institutelor similare înființate pentru impiegații lor de către întreprinderile obligate la dare de seamă publică, numai în cazul, dacă averea se administrează separat în mod statutar.

Supunerea la dare de interese după capital și de rente a intereselor profitate după pretențiunile izvorîte din afaceri comerciale, nu se poate stabili nici prin împrejurarea, că pentru pretențiuni se va fi dat cambie, obligațiune sau orice altfel de act, și în acela se va fi stipulat separat plata intereselor; prin urmare interesele cuvenite după pretențiunile isvorîte din afaceri comerciale, conform acestei legi, nu se vor puteà supune la dare până atunci, până când baza de drept a pretențiunii nu se va fi schimbat prin încetarea, cedarea comerciului sau prin alte cauze.

Tot asemenea nu vor cădeà sub această lege interesele, care la societățile în comandită și în nume colectiv conform §§ lor 84 și 136 din art. de lege XXXVII: 1875, se cuvin membrilor.

§ 2. — Venitul de interese după capital și de rente, care izvorește de pe teritoriul țărilor coroanei ungare, e supus la dare, fie că acela, care se bucură de el, locuește în țară, sau în străinătate.

Venitul de interese după capital și de rente în curs din străinătate, din contra numai atunci va cădeà sub dare, dacă acela, care se bucură de el, locuește pe teritoriul țărilor coroanei ungare.

Străinii, precum și cetățenii ungari domiciliați în străinătate, dacă cel puțin un an necurmat vor fi locuit acì, sau vor fi șezând pe teritoriul țării cel puțin numai pentru câștig, se vor considera ca domiciliați acì.

In caz de reciprocitate, venitul de interese și rente va fi scutit de dare:

a) La persoanele menționate în punctul 3 din § 4 al legei despre darea de venit;

b) In cazul, dacă contribuabilul va dovedì, ca acest venit al său în străinătate cade sub o dare corespunzătoare acestei legi, sau, afară de darea de venit, unei dări asemenea acesteia.

Pe baza reciprocității, ministrul de finanțe va puteà întinde scutirea de dare și asupra hârtiilor de valoare ale acelor state străine, care prin convențiune împărtășesc de scutire de dare hârtiile de valoare ungare similare.

§ 3. — Sunt scutite de dare:

1. Toate veniturile statului, la care contribuțiunea nu se percepe prin sub-tragere;

2. Spesele întreținerei Curții regale ; apoi, apanagiile cuvenite membrilor casei domnitoare ;

3. Subvențiunile (nebazate pe un titlu de drept privat special) date fără rezervă rudelor descendente sau ascendente, sau laterale ; apoi prestațiunile făcute în formă de rentă sub durata comunității conjugale de către un soț celuilalt ;

4. Fundațiunile destinate pentru scopuri pioase (d. e. pentru construcțiuni de biserici, pentru întreținerea de cruci, cimitire, etc.), cu excepțiunea acelora, care sunt destinate pentru despăgubiri ; banii din cutia milelor și darurilor milostive în general ; gabela și venitul din chiria, ce nu cade sub dare de casă, a băilor rituale.

5. Fondurile, fundațiunile, ce servesc nemijlocit pentru înaintarea științelor și pentru scopurile instrucțiunii publice, apoi pentru scopurile creșterii militarilor (honvezi, jandarmi), precum și venitul de interese al acestui fel de capital ; în special interesele capitalului de împrumut, care sunt în proprietatea, sau în administrația bisericilor, ordinelor călugărești, școalelor, școalelor superioare, și ale altor persoane juridice (susțiitori de școale), care interese se întrebuințează pentru lipsurile școalelor poporale, internatelor școlare, preparandiilor și ale altor institute de învățământ, apoi pentru salariile învățătorilor sau ale profesorilor ; apoi contribuțiunile și subvențiunile anuale date, eventual asigurate prin contract tot spre acest scop de către stat, respectiv orașe (comune), alte corporațiuni sau persoane, la persoanele cărora se vor fi dând toate acestea ; în sfârșit venitul de interese al fundațiunilor, respectiv ale fondurilor familiare sau ale altor așezăminte întrebuințate pentru prevederea, creșterea și întreținerea școlarilor ;

6. Venitul de interese ale capitalului de împrumut ale institutelor publice și filantropice existente pentru scopuri de binefacere, precum și ale fondurilor și fundațiunilor de binefacere, tot asemenea și subvențiunile date lor, între care institute se vor socoti cu deosebire : spitalele publice, reuniunile de salvare, institutele pentru îngrijirea orfanilor și a săracilor, societățile de ajutorare, casele pentru copii găsiți, institutele pentru orbi, surdomuți și cretini, institutele froebeliane, reuniunile de pompieri și alte asemenea ; iar dintre institutele de pensiuni și de caritate : fondurile de pensiune destinate pentru ajutorarea preoților, învățătorilor, văduvelor și a copiilor acestora și puse sub supravegherea autorităților laice sau bisericești ; institutele de pensiune și de întreținere organizate prin articolele de lege XXXII : 1875 și XXVII : 1899 ; fostele scaune ardelenești, precum și fondurile de pensiune ale funcționarilor municipali și orășenești și

ale notarilor comunali (cercuali); cassele asociate pentru muncitorii din pădurile erariale și reuniunile pentru ajutorarea personalului funcționarilor inferiori dela pădurile erariale; în sfârșit, reuniunile de înmormântare, care nu sunt înființate pentru speculă;

7. Casele tutelare și fondurile de rezervă ale acestora;

8. Interesele depozitelor judiciare, administrative și orfanale, administrate în numerar de către cassele Statului (oficiile de dare);

9. Veniturile de interese și de rente ale căror scutiri de dare sunt asigurate prin legi speciale;

10. Spesele pentru întreținerea copiilor sau spesele de educațiune, care suplenesc pe acestea, apoi competințele de interese, ce se cuvin minorilor față de părinții lor în viață, dacă asupra acestora părinții dispun;

11. Stipendiile teologilor și ale școlarilor dela institutele publice de învățământ;

12. Cauțiunea de căsătorie a ofițerilor și a funcționarilor militari în cazul, dacă cauțiunea va fi înscrisă ca ipotecă asupra averii singură a femeei sau singură a bărbatului, sau asupra unor imobile constituind proprietatea lor comună, în care cele două cazuri din urmă scutirea de dare va acorda femeei și sub durata văduviei sale, dacă dreptul de proprietate sau uzufructul averei ipotecate a bărbatului va trece de asemenea asupra văduvei;

13. Venitul de interese, pe care funcționarii și impiegații, de stat (§ 2 din art. de lege VII : 1904), municipali sau comunali îl trag în calitatea lor oficială după cauțiunile lor depuse la casele Statului, municipiilor sau comunelor, tot dela aceste case;

14. Taxele pentru ocuparea trotuarelor, și în general arenzile plătite pentru folosința terenurilor publice; venitul izvorât din încasările municipiilor, orașelor și ale comunelor sub titlul de percepțiune de vamă, țineri de târguri, percepții de bani pentru loc, și din alte încasări cu caracter de prestațiuni publice; apoi venitul fondurilor destinate pentru întreținerea, regularea și înfrumusețarea căilor publice, a străzilor și a altor localități de recreațiune; în sfârșit sumele (precum bani de aur și de argint) plătite spre recunoașterea dreptului de proprietate, în scopul de a se împiedecă prescripțiunea pentru lucrurile și drepturile date în folosință.

Scutirea de dare se întinde și asupra tuturor suplementelor de dare bazate pe dările directe.

§ 4. — Veniturile de interese ale fundațiunilor de sub punctele 4—6, din § 3, vor rămânea scutite de dare, și atunci, dacă

acelea, conform voinței fondatorilor, un anumit timp se vor adăugà la capitalul fundațional.

Din contra, scutirea de dare cuprinsă în §-ul precedent va încetà, dacă capitalul e compus (punctul 1 din § 1) din hârtii de valoare supuse la dare, sau se fructifică ca depozit.

§ 5. — Acei de sub tutelă și curatelă vor aveà să plătească separat darea după venitul supus la dare de interese după capital și de rente al averei lor administrate separat; din contra, darea după venitul de interese al capitalului lor, administrate contrar de către casele tutelare și asigurate prin ipotecă, se va preliminà la olaltă în sarcina casei tutelare, care o va sub-trage dela acei de sub tutelă sau curatelă în proporția venitului, ce li se cuvine lor. Baza dării o constitue suma generală a intereselor, ce rezultă după sub-tragerea cotei fondului de rezervă.

§ 6. — Darea de interese după capital și de rente se va plătì de către proprietarul, respectiv de către uzufructuarul obiectului de dare.

In caz de comunitate de avere, proprietarii constituesc un singur subiect de dare și pentru darea calculată vor răspunde solidar, fără a se luà în considerare părțile de avere.

§ 7. — In cazul încetării sau pierderei justificate a venitului, darea calculată după acel venit, la cererea celui interesat ori când se va șterge de către direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare), dar ștergerea retroactivă cu privire la darea plătită nu se va puteà întinde peste cinci ani socotiți dela înaintarea cererii.

Dacă contribuabilul va fi primit venitul de interese sau de rentă, însăși pierderea urmată în total sau în parte a averei sau a dreptului de avere, nu va puteà servì de motiv pentru ștergerea retroactivă a dării calculate.

CAPITOLUL II.

Fixarea venitului supus la dare; scala de dare.

§ 8. — Baza dării de interese după capital și de rentă e:

1. Dacă darea se percepe prin sub-tragere:

a) In cazul §-lui 25, interesele stabilite acolo;

b) In alte cazuri suma, ce se va puteà ridicà în ziua scadenței;

2. In orice alt caz, venitul brut luat unul câte unul al obiectelor de dare, ce se arată în anul ce-i premerge calculării.

La împrumuturi se vor supune la dare numai interesele capitalului de fapt existent.

§ 9. — Dacă venitul de interese și de rente nu îl constituesc bani în numerar, ci în total sau în parte alte prestațiuni sau lucruri în natură (hrană, îmbrăcăminte, locuință, etc.) sau sarcine acceptate, constituesc valoarea acestora, pentru stabirea dării se va calculà în bani gata corespunzător raporturilor locale.

La depozitele spre fructificare, darea plătită în locul depunătorilor de către institutul financiar ori s'a sub-tras ori nu din suma de interese, la stabilirea dării, totdeauna se va lăsà afară și nu se va ține în seamă.

§ 10. — Sub-tragerea intereselor de datorii de regulă nu e permisă.

Dacă partea interesată va dovedì în mod demn de credință, se vor sub-trage :

1. Sarcina bazată pe titlu de drept privat, legată de obiectul dării, care micșorează suma acestuia ;

2. La obiectele de dare menționate în punctul 6 din § 1, spesele de întreținere în bună stare, care cad în sarcina subiectului de dare. Dacă în contra mărimei acestor spese s'ar ivì îndoeli, suma acelora se va stabilì în cursul calculării — eventual prin intervențiune de expert.

Sarcinile se vor puteà sub-trage numai din venitul, la care de fapt se vor fi ivit.

La institutele de pensiune și de caritate, suma pensiunilor și ajutoarelor plătite nu se vor puteà sub-trage ca spese.

§ 11. — Abstrăgând dela cazurile, când darea se percepe pe calea sub-tragerii, creșterea sau micșorarea din cursul anului a venitului fiecărui obiect de dare în parte, nu va atinge darea calculată. Din contra, împrejurarea, că partea nu va fi primit venitul supus la dare, nu va suspendà calcularea dării, decât numai în cazul §-lui 22.

§ 12. — Sub titlul de dare de interese după capital se va plătì 5 %. Excepțiune fac, și scala de dare va fi :

1. De două la sută :

a) După taxa de întreținere a femeei netrăind în comunitate conjugală, după rentele date fără contra-prestație, dar în mod stipulat și sistematic ascendenților, descendenților, ginerului sau norei și fraților ;

b) După cauțiunea de căsătorie supusă la dare a ofițerilor și funcționarilor militari ;

c) După arenda minelor și după contra-prestațiile (tantiemelor de producțiune) cuvenite pentru consimțimântul necesar la exploatarea minelor ;

d) După venitul de interese al capitalurilor administrate de către cassele tutelare și asigurate prin ipotecă ;

2. De șapte la sută :

a) După sumele folosite pe baza actelor de rentă făcute sub titlul de despăgubire a dijmei preoțești din partea fondului pentru scutirea pământului de sarcini ;

b) După obligațiunile ipotecare de răscumpărare din Croația-Slavonia, menționate în art. de lege LII : 1875 ;

3. De zece la sută :

După veniturile menționate în punctele 1, 5 și 8 din § 1, și care nu cad sub punctul 2 precedent.

CAPITOLUL III.

Procedura de impunere.

§ 13. — Darea de interese după capital și de rente se calculează în fiecare an pe baza registrelor de către direcțiunile financiare regale (inspectorul de dare regal).

Darea se calculează după comune (după orașe) în țările Croația și Slavonia, după comunele contribuitoare, respective comunele orășenești.

§ 14. — Darea de interese după capital și de rente se va stabili pe baza declarațiunii specificate pe rând după obiectele de dare ale părților, respective în lipsă de declarațiune, sau dacă partea nu va complectă în termenul fixat lipsurile declarațiunii sale, din oficiu.

Dacă venitul de interese sau de rente consistă nu numai din bani gata, ci și din prestațiuni în natură, în declarațiunile acestea vor trebui specificate cu deamănuntul, și, conform raporturilor locale, exprimate și în valoare de bani.

Dacă în contra prețuirii s'ar ivì îndoeli, aceasta se va corectà — în cursul impunerii — eventual printr'o intervențiune de expert.

Declarațiunea asupra venitului obiectelor de dare menționate în punctul 6 din § 1 se va înaintà totdeauna la acea primărie comunală (oficiul de dare orășenesc), unde se găsește obiectul de impus ; iar în orice alt caz, unde va fi locuind cel interesat, sau, în lipsă de locuință, de unde izvorește venitul supus la dare.

§ 15.—Vor fi obligați a face declarațiunea venitului de interese după capital și de rente :

a) proprietarul sau uzufructuarul obiectului de dare, în caz de comunitate de avere, toți proprietarii :

b) La persoanele nelibere de acțiunile lor, precum și la cele juridice, reprezentantul legal, care de asemenea va reprezentă interesele lor pe lângă răspunderea sa și în cele posterioare.

In cazul punctului *a*), dacă dintre proprietarii comuni, numai unul va da declarațiune, acest din urmă se va considerà ca împuternicitul tuturor proprietarilor (§ 30).

§ 16. — Cu privire la terminul înaintării declarațiunilor ce sunt a se prezentà la calcularea generală de dare, la facerea, la colectarea și la examinarea lor, va dispune ministerul de finanțe pe calea ordinațiunii.

Dacă acel obligat să dea declarațiune, nu ar puteà singur umpleà foaia de declarație, organele comunale sau orășenești (notarii, oficiile de dare orășenești) sunt datoare a ajutà din oficiu fără taxă la dresarea foaiei de declarare, respective pe baza declarațiunii dictate a umpleà în numele celui interesat foaia de declarare și a verificà din oficiu efectuarea ei. Refuzarea concursului — conform legii despre administrarea dărilor publice — în fiecare caz, se va pedepsi, cu amendă de 5 – 50 coroane.

Cel interesat va fi dator în termin peremptoriu de 8 zile a complectà lipsurile oficial indicate ale declarațiunilor înaintate.

§ 17. — Dacă în veniturile de interese după capital și de rente luate sub dare dejà în anul trecut, nu va fi urmat nici o schimbare, e suficient, dacă partea în declarația sa continuativă se referă numai la această faptă.

§ 18. — Dacă partea nu va da declarație și organele de calculare vor dobândì din oficiu sau pe altă cale cunoștință despre originea venitului supus la dare, numai atunci va aveà loc o invitare pentru înaintarea în timp de 8, iar la cei domiciliați în străinătate în timp de 30 zile, a declarațiunii făcută de către cel interesat, dacă pentru stabilirea dării este neapărată trebuință. Această invitare însă nu scutește pe contribuabil de urmarea §-lui 19.

Dacă cel interesat nu va satisface invitarea sau nu va fi trebuință de invitare, autoritatea de calculare va stabili darea din oficiu.

§ 19. — Acela, care în termenul fixat nu-și va înaintà declarația, sau va omite din ea obiecte supuse la dare, va plăti sub titlu de suplement 1 % din darea stabilită în cursul calculării după obiectul de dare nedeclarat, iar dacă nu va răspunde nici invitării ce i s'a adresat conform §-lui precedent 18, va mai plăti alte 4 %, sub titlu de suplement, pe care autoritatea financiară îl va stabili în același timp în registrul de calculare.

Dacă darea calculată va crește, sau va scădeà în cursul procedurii rectificării de drept, sau va încetà în cursul anului,

potrivit acesteia se va corectă, respectiv se va șterge, și suplementul.

Suplementul se va șterge și atunci, dacă în cursul procedurii rectificării de drept se va dovedì că neglijența a fost neprevăzută.

Dacă însă cel interesat va dovedì că din neglijența neprevăzută nu și-a putut înaintà declarațiunea, și că tot din această cauză nu a putut răspunde invitațiunii ce i s'a adresat, calcularea suplementului se va lăsà la o parte.

§ 20. — In privința raporturilor și datelor faptice din care s'ar puteà judecà venitul supus la dare, va fi dator oricine, de a da după cunoștința sa deslușiri, fie ca martor, fie ca expert, dacă va fi invitat spre acest scop de către organele de calculare și dacă audiarea lui nu va fi oprită.

In cursul acestei proceduri se va evità șicanarea, amestecul în raporturile familiare și urmărirea se va întinde numai asupra datelor și raporturilor de fapt necesare la calcularea dării.

Nu poate fi martor sau expert individul, care nu poate fi ascultat ca martor sau ca expert într'o procedură de proces civil înaintea judecătoriilor respective, care pot refuzà mărturia sau darea lui de părere.

Când și câtă diurnă va puteà exige martorul sau expertul, aceasta se va regulà de către ministerul de finanțe pe calea ordinațiunii.

§ 21. — Darea după venitul de interese după capital și de rente asigurat prin înscriere în cartea funduară, se va calculà de regulă până atunci, până când va ține înscrierea in cartea funduară. Dacă însă cel interesat va adeverì prin chitanță sau prin alt act autentic încetarea pretențiunii sale, obligațiunea de dare va încetà și fără ștergerea dreptului ipotecar.

Dacă la capitalul înscris ipotecar, nu se va fi asigurat folosința de interese, dar prin declarațiunea debitorului sau în alt mod se va puteà constata folosința intereselor, darea va trebuì calculată negreșit.

§ 22. — Dacă debitorul va fi căzut în faliment, sau dacă renta, respectiv capitalul împrumutat, ar constitui obiect de proces, sub durata falimentului, respectiv a procesului, calcularea continuativă a dării de interese după capital și de rente, la cererea celui interesat va încetà, și partea dării după anul curent, ce cade pe timpul dela ziua deschiderii falimentului, respectiv a pornirii procesului până-la sfârșitul anului, se va scădeà.

Starea sub faliment sau sub proces a venitului supus la dare, pe lângă anexarea dovezilor relative la aceasta, se va

anunță de către cel interesat direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare) și cel interesat în declarațiunile sale date pentru anii viitori, va fi dator a justifică prin hotărâri judiciare curgerea falimentului, respectiv a procedurii de proces.

Dacă cel interesat nu va satisface acestei obligațiuni, sau dacă din dovezile anexate la declarațiune, va rezultă, că dinadins întârzie sau amână terminarea procedurii de proces, favoarea de care a beneficiat va încetă numai decât și darea de interese după capital și de rente se va calcula și retroactiv.

Dacă cel interesat după terminarea falimentului sau a procedurii de proces, va fi primit în întregime sau în parte acea cotă a venitului supus la dare asupra căreia calcularea dării s'a ținut suspendată, va fi dator în termen de 15 zile a da declarațiune în regulă, pe lângă anexarea actelor relative la ea, sau pe lângă referirea la acele acte. Neglijarea acesteia va atrage după sine consecințele §-lui 19.

§ 23. — Veniturile de interese după capital și de rente supuse la dare, provenite în anul calculării, partea va fi datoare a le declarà numai în anul ce urmează după nașterea acelor venituri.

CAPITOLUL IV.

Sub-tragerea dării.

§ 24. — Declarațiunea nu se va face, și darea se va percepe pe calea sub-tragerii :

1. După interesele efectelor de valoare supuse la dare menționate în punctul 1 din § 1 de către debitor, cu escepțiunea obligațiunilor de împrumut (obligațiunilor de prioritate) și a scrisurilor fonciare emise de către societățile obligate la dare de seamă publică, ale căror interese, cei interesați vor fi obligați a le declarà;

2. La sistemul de mânuirea în mod contras al casselor tutelare, conform celor spuse în § 5, de către cassa tutelară ;

3. La depozitele spre fructificare de către institutele financiare.

Darea sub-trasă se va puteà reține din interesele plătite sau adause la capital.

Dacă sub-tragerea nu se va face de către vreo cassă de stat, suma deplină a dării cuvenite după interesele ajunse exigibile, se va remite la cassa statului, însoțită totdeauna de releveul corespunzător, și anume în cazul punctului 1, cel mai târziu în timp de 5 zile dela devenirea exigibilă a intereselor, iar în cazurile de sub punctele 2—3, conform §-lui 25.

§ 25. Institutele de credit vor fi datoare de a face arătăr oficiilor de dare regală (cassei statului) — în modul ce se va regulà pe calea ordonanțării de către ministerul de finanțe, și în timp de 15 zile, după termenele mai jos indicate — de suma veniturilor de interese curse din sumele depuse la ele și a trimite darea, anume :

a) De suma intereselor plătite, la fiecare trimestru, pe timpul pânăla ultima zi a lunei Martie, Iunie, Septemvrie și Decemvrie a fiecărui an ;

b) Despre suma intereselor capitalizate în fiecare semestru pe timpul până la ultima zi a lunei Ianuarie și Iulie, respectiv dacă capitalizarea se va face numai la un an, pe timpul până la ultima zi a lunei Ianuarie a fiecărui an.

Darea după interesele izvorite din sumele depuse la vreun institut de credit căzut în faliment, se va puteà pretinde numai în cazul, dacă aceasta va fi devenit exigibilă încă înainte de căderea în faliment.

In cazul §-lui 5 cassele tutelare sunt datoare ca la o jumătate de an, în ultima zi a lunei Ianuarie și Iulie a face arătare oficiului de dare regal, de interesele de pe semestrul expirat și a trimete în același timp și darea.

§ 26. — Cassa sau institutul (asociațiunea) care va efectuà sub-tragerea dării, va fi responsabil pentru datele din arătarea ce servește de bază la vărsământul dării.

Direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare) are dreptul de a constatà pe calea examinării registrelor la fața locului, starea exactă sau neexactă a acestor date.

In cursul examinării se va evità discuțiunea și intrarea în desbatere asupra manipulării interne și a altor cestiuni, care nu stau în strânsă legătură cu constatarea exactității dării.

Dacă cu ocaziunea examinării, arătarea se dovedește a fi defectuoasă, va aveà loc o preliminare suplementară.

§ 27. — Sumele de dare, pe care cei obligați conform §§ 24–25 nu le vor fi transportat în termenii fixați la oficiul de dare regal, conform legii despre administrația dărilor publice, se vor încasà dela ei împreună cu interesele de întârziere socotite pe durata neglijării.

§ 28. — Darea de interese după capital și de rente va fi scutită de toate suplementele de dare bazate pe dările directe

CAPITOLUL V.

Dispoziţiuni mixte.

§ 29. — In cazul punctului *b*) din § 15, reprezentantul legal va garantà pentru darea calculată.

§ 30. — Acel obligat a face declaraţiunea va puteà satisface îndatoririi sale impuse prin legea de faţă, şi prin împuternicit, pentru procedura acestuia însă împuternicitorul va fi responsabil materialmente.

Procura scutită de timbru, la dorinţă va trebuì arătată.

Acel însărcinat cu administrarea sau îngrijirea averii, se va considerà de împuternicit şi fără procură specială.

§ 31. — Judecătoriile regale de prima instanţă vor fi datoare a comunicà direcţiunii financiare regale (inspectorului de dare) deciziunile relative la înscrierea şi ştergerea cu drept ipotecar a capitalului şi rentelor, deasemenea, şi hotărîrile judiciare de condamnare sau de constatare ridicate la valoare de drept pronunţate în privinţa cambiilor sau a altor pretenţiuni în litigiu.

In aceste hotărîri se va arătà totdeauna exact domiciliul creditorului şi acel al debitorului.

§ 32. — Procedura prin rectificare de drept, contabilitatea, exigibilitatea, perceperea, încasarea, asigurarea şi scăderea dării calculate împreună cu toate cestiunile în legătură cu acestea, se regulează prin legea despre administrarea dărilor publice.

§ 33 — Cazurile de abatere la dări ivite faţă de acel obligat a face declaraţia şi reprimarea lui, se regulează prin § 71 al legii despre darea de venit.

Această dispoziţiune se întinde şi asupra acelor obligaţi la sub-tragerea dării (§ 24).

§ 34. — Prezenta lege va intrà în vigoare la 1 Ianuarie, 1911.

Cu intrarea ei în vigoare, legile şi regulamentele contrare ei, se abrogă : se abrogă anume : art. de lege XXII : 1875, art. de lege VII : 1883, § 7 al art. de lege XLVI : 1883, şi § 7 din art. de lege V : 1908.

In cazurile impunerilor la dare şi a ştergerilor retroactive pe timpul precedent intrării în vigoare a acestei legi, dispoziţiunile acelor legi abrogate, vor rămâneà în vigoare.

§ 35. — Cu executarea prezentei legi sunt însărcinaţi ministrul de finanţe şi ministrul de justiţie ; cu privire la ţările Croaţia şi Slavonia, ministrul de finanţe, care, în privinţa aceasta, va procedà în coînţelegere cu banul Croaţiei, Slavoniei şi Dalmaţiei.

Articolul de lege VIII din anul 1909,

despre darea de câștig a întreprinderilor obligate la darea de seamă publică.

(Sancționat la 11 Aprilie, 1909).

CAPITOLUL I.

Dispoziţiuni generale.

§ 1. — Sub darea de câștig a întreprinderilor obligate la dare de seamă publică cad societățile pe acțiuni, societățile în comandită pe acțiuni, societățile și reuniunile cu răspundere mărginită, ale căror sediu este pe teritoriul coroanei ungare, înțelegându-se și societățile de asigurare, întrucât toate acestea sunt obligate a-și prezentă la tribunal dările lor de seamă.

Asemenea întreprinderi din străinătate, dacă își vor exercită comerciul lor pe teritoriul țărilor coroanei ungare, sub firma lor proprie prin sucursale sau agenții, vor stă sub puterea acestei legi numai cu privire la comerțul lor din țară.

§ 2. — Intreprinderea obligată la darea de seamă publică după întregul său venit va plătî darea în țară.

Venitul provenit din afacerile exercitate prin sucursalele, stabilimentele de comerț, birourile de vânzare, magazinele de fabrică sau prin agențiile înființate în străinătate ale întreprinderii din țară, sau din comerțul condus în alt mod, din imobilele aflătoare în străinătate, din efectele de valoare din străinătate, sau din pretențiunile de capitaluri împrumutate în străinătate, în țară nu va reveni sub dare, numai în cazul dacă întreprinderea va dovedì, că în statul, de unde provine venitul, după acest venit — afară de darea de venit — dejà plătește o dare corespunzătoare acestei dări de câștig, și că în statul respectiv există în privința aceasta, reciprocitate.

§ 3. — Punerea la dare, cu excepție dela hotărârile paragrafului de mai sus, a întreprinderilor, care își vor întinde comerciul atât pe teritoriul Ungariei, cât și pe al Austriei, se va regulà prin legi speciale.

§ 4. — Vor fi scutite de dare în permanență :

1. Toate întreprinderile, ale căror scutire de dare se va fi regulat prin legi speciale ;

2. Intreprinderile din străinătate, ale căror scutire de dare se va fi asigurat prin convențiunile de stat existente ;

3. Reuniunile economice și industriale înființate pentru achiziționea în comun, excluziv pentru membrii lor, a materiilor brute, a instalațiunilor comerciale (economice); apoi, pentru ținerea de antrepozite comune sau pentru producțiune comună, și anume:

a) Reuniunile de antrepozite industriale, în cazul, dacă în antrepozitele comune se păstrează sau se vând numai articole produse sau preparate de membrii lor;

b) Iară reuniunile economice pentru producțiune și vânzarea în legătura firească cu branșa economică respectivă, a materiilor brute produse de membrii lor, și nu-și procură materiile brute de prelucrat dela alții, decât dela membrii reuniunii. Vânzarea în amănunt a laptelui și a produselor de lapte, efectuată în sfera de afaceri proprie a reuniunilor, va fi însă totdeauna scutită de dare.

Scutirea de dare se va întinde și asupra tuturor suplementelor de dare bazate pe dările directe.

§ 5. Scutirea de dare a întreprinderilor separate, modul și durata acestei scutiri se va regula prin legi speciale relative la ele.

§ 6. Dacă întreprinderea obligată la dare de seamă publică se va fi constituit și își va fi început activitatea, direcțiunea (reprezentanța) întreprinderii va fi datoare a încunoștiința despre aceasta, în timp de 15 zile, direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare reg) pe al cărei teritoriu se află sediul direcțiunii reprezentanței) întreprinderii.

Cu ocaziunea facerii acestei declarațiuni întreprinderea va fi datoare:

a) A anexà un exemplar din s'atute;

b) A arătà capitalul fundamental (capitalul parțial de exploatațiune) vărsat;

c) A menționà, unde e institutul-principal (stabilimentul-principal) și a înșirà după nume și localitate toate sucursalele (agențiile principale).

§ 7. — Direcțiunea (reprezentanța) întreprinderii, în cursul afacerii comerciale, conform celor spuse în §-ul precedent, va mai fi datoare a declarà la direcțiunea financiară reg. (la inspectorul de dare), în timp de 15 zile, următoarele schimbări:

a) Modificarea statutelor;

b) Fuziunea cu altă întreprindere;

c) Dizolvarea întreprinderii prin lichidare și anume a celor cuprinse în punctele *a*)—*c*) după înscrierea în registrul firmelor comerciale;

d) Inființarea de noui stabilimentre-sucursale (exploatațiuni de mine) cu indicarea minereului și a locului;

e) Urcarea sau sporirea capitalului fundamental, în cazul din urmă, conform §-lui 209 din art. de lege XXXVII : 1875, după obținerea concesiunii tribunalului reg. competent.

§ 8. — Hotărîrile despre înregistrarea firmei comerciale a întreprinderilor obligate la dare de seamă publică și despre schimbările ivite în registrul firmelor și declarate conform legii comerciale la tribunalul regal competent, se vor comunică de către tribunal și direcțiunii financiare regale (inspectorului de dare).

§ 9. — Indatorirea plății de dare se începe :

a) La întreprinderile scutite de dare în mod provizoriu, cu ziua primă a lunii după încetarea scutirii de dare ;

b) La întreprinderile noui în ziua primă a lunii de după începerea comerțului.

§ 10. — Indatorirea plății de dare a întreprinderii va încetà cu sfârșitul lunii, în care întreprinderea își va fi stabilit în mod justițiabil activitatea sa de afaceri comerciale.

Cererea se va înaintà direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare), în timp de 15 zile dela încetarea îndatoririi plății de dare. In caz de întârziere, încetarea se va puteà luà în considerare numai din ziua declarării.

In caz de lichidare sau de faliment, darea calculată în sarcina întreprinderii se va plătì pânăla sfârșitul lunii, în care se va fi început lichidarea, respectiv se va fi deschis falimentul. Dacă însă comerțul se va continuà și sub durata lichidării sau a falimentului, pentru această durată, conform întinderii exercitării afacerii comerciale, va aveà loc în special o nouă stabilire de dare.

După terminarea deplină a lichidării, lichidatorii vor fi datori a comunică rezultatul acestei lichidări, în timp de 15 zile, direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare), în scopul calculării dării, ce eventual ar mai fi de plătit.

Averea întreprinderii lichidate nu se va puteà împărțì înnainte de a nu se va fi stabilit darea și nu se vor fi împlinit toate condițiunile de dare ale întreprinderii. Pentru pagubele izvorâte din neglijență față de întreprindere, vor fi în mod solidar responsabili lichidatorii și membrii comitetului de supraveghere.

§ 11. — Stabilimentele-sucursale se vor considerà fără excepțiune ca un singur obiect de dare cu institutul principal.

De stabilimentele-sucursale înființate sau încetate în cursul anului nu va aveà loc nici o calculare suplementară, nici o reducțiune de dare.

§ 12. — Dacă comerțul întreprinderii obligată la dare de seamă publică va fi în parte scutită de dare, iar în parte supusă

la dare, ministerul de finanțe va regulă prin ordonanță, procedura în ce privește înregistrarea, declararea separată, sub durata scutirii de dare, a venitului scutit de dare și a celui supus la dare și controlarea din punct de vedere contributiv a activității întreprinderii.

Dacă scutirea de dare va încetà în cursul anului, acest fapt se va luà în considerație la calcularea fundamentală.

CAPITOLUL II.

Fixarea venitului supus la dare.

§ 13. — Baza dării o constitue venitul supus la dare de pe anul calculării precedente, neînțelegându-se venitul administrat, conform statutelor, separat al institutelor de pensiune și de caritate înființate pe seama funcționarilor săi de către institutele obligate la dare de seamă publică.

Dacă anul economic al întreprinderii nu e identic cu anul calendaristic, baza dării va fi venitul supus la dare, ce rezultă din bilanțul anului economic, încheiat în anul calculării precedente.

Ca venit anual supus la dare se va trece profitul (excedentul) bilanțului, din care se vor sub-trage sumele permise prin prezenta lege; din contra, sumele trecute în bilanț, care însă conform legii de față servesc de bază dării, se vor adaugà.

Dacă comerțul întreprinderii va fi în parte scutit de dare, în parte supus la dare (§ 12), din fiecare venit se vor puteà sub-trage numai cheltuelile, care de fapt se vor fi ivit față de zisul venit, iar cheltuelile comune se vor împărți în proporția venitului brut scutit de dare și supus la dare.

La fixarea venitului supus la dare al institutlui de credit fonciar ungar, precum și al institutului de credit fonciar regional al micilor proprietari, se vor lăsà neatinse dispozițiunile articolelor de lege XXXIV : 1871, respective XXXIX : 1879.

§ 14. — Pentru stabilirea dării e indiferentă întrebuințarea profitului.

§ 15. — La întreprinderi din nou înființate până la întocmirea bilanțului de pe anul prim, calcularea dării încetează. După pregătirea bilanțului, venitul supus la dare, stabilit pe baza acestuì bilanț, va servì de baza dării pentru anul prim și al doilea al îndatoririi de a plătì dare.

Tot asemenea va fi și în cazul fuziunii întreprinderilor, dacă prin aceasta se naște o nouă întreprindere.

§ 16. — Pe anul, în care noua întreprindere, sau partea scutită de dare în mod provizoriu a întreprinderii va fi devenit

supusă la dare, dacă va fi trunchiat, baza dării va fi cota cuvenită conform §-lui 9 din venitul anual supus la dare. Din contra, dacă bilanțul anului întâi va fi rezultatul unui an înjumătățit, venitul supus la dare de pe anul al doilea, în proporția rezultatului anului înjumătățit, se va rotunji pe un an deplin.

§ 17. — La stabilirea venitului supus la dare, dacă întreprinderea în bilanț (în contul de profit și pierdere) încă nu le-ar fi pus la cheltuieli, din profitul conform bilanțului (înțelegându-se și profitul fundamental al fondului de rezervă, ce nu figurează acolo), se vor retrage :

1. Restanțele de profit reportate de pe anul precedent, alte reporturi provenite din venit deja impus la dare :

2. Venitul cuprins în profit, care se trage din averea proprie sau uzufructuară supusă la dare de pământ sau de casă, și anume :

a) La proprietatea de pământ, venitul curat menționat în § 16 al legii despre darea de venit ;

b) La case, până la concurența venitului de chirie brut ; dacă însă în loc de dare de chirie se va fi calculat darea de casă după clase, sub titlul de venit după chirie, se va puteà sub-trage numai suma, după care ar cădeà o dare de chirie egală cu suma dării de casă după clase ce se va fi calculat ;

3. La veniturile de sub darea de interese după capital și de rente, venitul care provine din efecte de valoare din țară menționate în punctul 1 al §-lui 1 din legea despre darea de interese după capital și de rentă, fie scutite de dare, ori supuse la dare și constituind proprietatea întreprinderii, nențelegându-se interesele curente ale efectelor de valoare, care constituesc obiectul depozitelor și al afacerilor de gaj respective de amânare (afacerilor de cost), în cazul din urmă, până când efectele de valoare, care constituesc obiectul afacerii de amânare nu vor devenì proprietatea întreprinderii ;

4. Dividendele beneficiate după acțiunile (acțiunile de participare) altor întreprinderi din țară ;

5. Sumele și ajutoarele (subvențiunile) plătite de stat pentru asigurarea intereselor ;

6. Pretențiunile neîncasabile, dacă acelea în bilanțul (contul de profit și pierdere) aprobat de adunarea generală, se vor fi scăzut ; din contra, sumele indicate ca dubioase și acelea trecute la fondul de rezervă al pierderilor, vor fi supuse la dare ;

7. Sumele care la întreprinderile agricole, industriale, de fabrică, de comunicațiune și de mine, se trec la fondul de rezervă sub titlu de scăderi de valoare cauzate prin folosința edificiilor nesupuse la dare de case, a mașinelor, a uneltelor

de fabrică, și a altor instalațiuni de exploatare, respective spre suplinirea acestora s'au pus în capitalul de rezervă format în bilanț sau tot sub acest titlu s'au scăzut în bilanț; apoi, la întreprinderile de asigurare, în parte sumele, care conform branșelor de asigurare, se trec la rezerva primelor de asigurare, precum și venitul de interese al rezervei primelor rămas în fondul de rezervă al primelor și anume fondurile de rezervă aci specificate, pânăce nu vor fi abătute dela aceasta destinațiune a lor;

8. Dotațiunea cuvenită direcțiunii sau membrilor ei și stabilită deosebit din an în an pentru jetoanele de prezență, ca tantieme, sau sub alt titlu; apoi, îndemnizările membrilor comitetului de supraveghiere și ale comisarilor de zi;

9. Sumele trecute în fondul de pensiune, respective contribuirile la fondul de pensiune al împiegaților societății;

10. La emisiunea de noui acțiuni ale societăților pe acțiuni, sumele încurse peste valoarea nominală;

11. Spesele necesare în scopul primei organizări (constituiri) conform punctului 3, din § 199 al articolului de lege XXXVII: 1875, între care spese nu se vor înșira nici favorurile date eventual în orice mod fondatorilor, nici spesele înstalațiunii; apoi, spesele de achiziținne (proviziunile);

12. Drepturile de fapt plătite camerei comerciale și industriale, echivalentele de drepturi și taxele de asigurare contra daunelor; apoi, dările indirecte de Stat, comunale (orășenești), drepturile și vămile, care cad în sarcina exploatațiunii; dările, drepturile și alte contribuțiuni plătite în locul împiegaților, dacă întreprinderea va fi obligată prin lege, statute, sau contract la plata acestora; în sfârșit, interesele de fapt plătite după datorii (pasive), chiriile și alte sarcine bazate pe titlu de drept privat;

13. La întreprinderile de asigurare, pretențiunile de asigurare angajate, dar încă neachitate;

14. La întreprinderile de mine, contribuirile plătite pe seama casselor asociate, precum și pentru scopurile bisericești, școlare și comunale, cu escepțiunea dării adiționale; apoi, participarea la spesele instituțiunilor districtului de mine, a săpăturilor auxiliare, a galeriilor secundare și districtuale; și la despăgubirea servitudinilor de mine folosite, contra-prestațiunile (tantiemele de producțiune) pentru consimțimântul necesar la exploatațiunea minelor; în sfârșit, dreptul pentru demarcațiunea de mine și competința pentru supravegherea sondărilor închise;

15. Venitul curs din străinătate conform §-lui 2, înțelegându-se dreptul și veniturile de interese provenite din străinătate,

care, în sensul §-lui 2 al legii despre darea de interese după capital și de rente, sunt scutite de dare;

16. Pierderile și spesele, care dealtmintrelea ar fi împovărat contul general de exploatațiune, dar care se acopere din fondul de rezervă pus la dare sau din venitul acestuia.

Dacă la întreprinderile specificate în punctul 7 al prezentului paragraf s'ar ivi îndoeală în privința valoarei estimative după bilanț cu privire la sumele de contribuire ale fondului de rezervă, respective la sumele scăderilor, autoritatea competentă pentru calcularea dărilor va aveà dreptul — eventual după ascultarea de experți — de a corectà valoarea estimativă din punctul de vedere al calculării dării.

Sub titlu de chirie a localurilor folosite în casa proprie spre scopurile întreprinderii, precum și de bani de locuință a funcționarilor, care beneficiază de locuințe în natură, nu se va puteà sub-trage o sumă mai mare, decât cea menționată în punctul 2 *b*) de mai sus.

§ 18. — Din venitul supus la dare la stabilirea lui, nu se vor puteà sub-trage, cu deosebire:

1. Datoriile publice, ce nu cad sub punctul 12 din § 17, înțelegându-se și drepturile de Stat și comunale pentru transmisiuni de avere;

2. Pierderile de exploatațiune reportate din anii precedenți, cu escepțiunea pierderei unui an precedent, care se va sub-trage; apoi, beneficiile speciale date sub orice titlu fondatorilor sau acționarilor și contate în bilanț din venitul de exploatațiune; în sfârșit, la întreprinderile din străinătate, partea afectată asupra întreprinderii din țară a speselor comerciale ale institutului principal;

3. Spesele afectate pentru gratificațiuni și alte prestațiuni gratuite; apoi, remunerațiunile date de bunăvoie (nu stipulate) funcționarilor;

4. Sumele sub-trase sub titlul de amortizarea valoarei după edificiile de sub dare de casă;

5. Spesele de întreținerea imobilelor supuse la dare de pământ ori de casă, neînțelegându-se spesele de întreținere ale edificiilor de exploatațiune scutite de dare, conform punctelor 8—11 din § 27 al legii despre darea de casă, care se vor sub-trage;

6. Sumele, care se vor trece în vreun fond de rezervă cu orice numire, afară de fondurile de rezervă menționate în punctul 7 din § 17, înțelegându-se și sumele trecute sub titlul de scăderea valoarei minelor, dară de fapt încă nedebursate;

7. Retribuțiunile, ce se plătesc pe seama întreprinderilor de

mine sub titlul de drepturi pentru săpături auxiliare, galerii laterale și districtuale, sau pentru servicii împlinite sau pentru servitudinile de mine existente ;

8 Sumele, care — abstragând dela punctul 10 din § 17 — se întrebuințează pentru augmentareaa averii primitive (urcarea capitalului fundamental), pentru mărirea întreprinderii, pentru amortizarea datoriilor, a capitalului fundamental sau a avansurilor dobândite dela institutul-principal din străinătate sau în fine, pentru atari investiri, care nu se pot considerà de întreținerea și întregirea averii din inventar.

Se vor puteà sub-trage însă și sumele întrebuințate pentru amortizarea capitalului fundamental și a capitalelor împrumutate (acțiuni primitive, obligațiuni de prioritate, obligațiuni) investite în întreprinderea la atari întreprinderi, care, după expirarea termenului fixat în actul de concesiune, vor trece gratuit în proprietatea statului, municipiului, comunei (orașului), respective a persoanei numită în actul de concesiune, ne făcând deosebire, dacă se va fi și stipulat rescumpărarea, ce ar puteà aveà loc mai înainte, și interesele capitalurilor trecute pe lângă cont-curent la alte întreprinderi.

Urcarea sau scăderea cursului efectelor de valoare din portofoliul întreprinderii, din punct de vedere contributiv, nu va atinge fixarea venitului supus la dare. In atari cazuri însă, când efectele de valoare ce au cursul lor, se vor fi vândut după un curs în adevăr mai scăzut, decât cum s'au cumpărat, această pierdere justificată și relativă la aceleași efecte de valoare se va puteà sub-trage în mod retrograd de pe trei ani.

§ 19 — Tovărășiile de ajutorare, care își strâng acțiunile lor de participare prin vărsăminte, ce nu trec peste opt coroane pe lună și două pe săptămână, și care nu-și întind operațiunea lor la altă ramură de profit sau câștig, decât la îngrijirea, ajutorul, hrana, anticipații sau împrumuturi date membrilor lor, și care, împreună cu spesele de mânuire și orice alte spese, nu percep dela părți interese periodice mai mari decât cel mult 3% până la 8% peste discontul de escontarea cambiilor din acel an, al Băncii de emisiune, vor beneficià de o scutire de dare până la concurența de 6% a acțiunilor lor de participare

Această favoare se va acorda ziselor tovărășii și atunci, dacă câte un membru va aveà mai multe acțiuni de participare.

Dacă tovărășia de ajutorare, în scopul de a beneficià de favoarea de mai sus, va reduce la măsura cerută acțiunile de participare ale membrilor săi și își va modificà în mod corespunzător și statutele sale pentru anul în care se va fi făcut modificarea, nu va puteà exige favoarea menționată.

CAPITOLUL III.

Scala de dare.

§ 20. — Scala de dare va fi :

1. de 7% la întreprinderile, care se ocupă exclusiv cu producțiuni industriale, precum și la întreprinderile de mine, care se ocupă cu producțiunea cărbunilor de piatră ;

2. de 5% la întreprinderile de mine, care se ocupă cu producțiunea și prelucrarea altor minerale, precum și la uzinele auxiliare înființate pe baza legii minelor ; tot asemenea și la tovărășiile, fie economice, fie industriale de ajutorare ; mai departe : de producțiune, de achizițione, de punere în valoare, și, în sfârșit, la tovărășiile de consum, care, după acțiunile lor, nu vor plăti o dividendă mai mare de 5%.

3. De 10% la alte întreprinderi.

In cazurile punctelor 1 și 2, dacă întreprinderea pe baza concesiunii obținute pentru exploatarea minelor afară de exploatațiunea de mine, de spălătoria de aur, și, în sfârșit, afară de lucrările auxiliare, care servesc lu prelucrarea produselor de mine și înființate pe baza legii minelor, se ocupă și cu exploatarea ramurilor industriale, care aparțin la sfera legii industriale, cu privire la aceasta parte din venitul ei, se va impune la darea de 7%, conform punctului 1.

§ 21. — Darea ce cade asupra întreprinderii de mine, se va plăti totdeauna de către acela, care va fi exercitând exploatarea.

§ 22. Obligațiunile menționate în punctul 8 din § 17, cad sub darea de venit de 10% pe care întreprinderea va fi datoare a-o sub-trage și a-o vărsà în cassa statului.

Calcularea dării se va efectuà de către direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare).

CAPITOLUL IV.

Procedura de calcularea dării.

§ 23. — Darea întreprinderilor obligate la dare de seamă publică se va calculà în fiecare an pe baza registrelor, de către direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare reg.) și anume împreună cu darea de venit a întreprinderii.

Intreprinderea în declarațiunea ei va puteà cere pentru stabilirea dării sale și o desbatere orală. In acest caz ea va trebui înștiințată de către autoritatea financiară, de ziua

fixată pentru stabilirea dării; absentarea dela dezbatere însă nu va împiedică calcularea dării.

Intreprinderea va fi încunoștiințată prin o deciziune specială, despre calcularea dării.

§ 24. — Darea de câștig a întreprinderii se va calculă totdeauna în comuna (orașul), în care, la întreprinderile din țară va fi sediul direcțiunii, iară la întreprinderile din străinătate, sediul reprezentanții din țară.

§ 25. — Darea se va stabili din oficiu pe baza declarațiunii înaintate direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare), respective în lipsa declarațiunii, cu ajutorul datelor obținute pe altă cale.

Asupra îndatoririi de declarare nu schimbă întru nimic faptul că exploatațiunea întreprinderii în total sau în parte va fi scutită de dare.

Declarațiunea va trebuì înaintată în timp de 15 zile după adunarea generală, cel mai târziu însă în timp de 90 zile dela încheerea anului de gestiune. Acest termen, în caz motivat, se va puteà prelungì prin ordinațiune de către ministrul de finanțe.

§ 26. — Venitul se va declarà, pe lângă răspunderea întreprinderii, de către persoana, pe care ea îl va însărcinà în fiecare an dintre acele autorizate de a semnà pentru firmă:

a) La întreprinderile din țară direcțiunea, respective, în caz de lichidare, lichidatorii;

b) Iar la întreprinderile din străinătate cu firmă înregistrată, reprezentanța cu sediul pe teritoriul țării.

Această însărcinare dată din partea întreprinderii se va anexà la foaia de declarație.

Dacă comerțul se va continuà și sub durata falimentului (§ 10), declarațiunea despre acest venit o va face sindicul.

§ 27. — Acel obligat de a face declarațiunea va fi dator:

a) A anexà la declarațiune bilanțul de pe anul precedent al întreprinderii împreună cu contul de profit și pierdere;

b) Extractul protocolar legalizat în regulă al hotărârii adunării generale relativă la distribuirea și afectarea dividendelor respective a intereselor după acțiuni (acțiunilor de participare); apoi.

c) De a înaintà la învitarea organelor pentru calcularea dării în timp de 15 zile releveul detaliat despre spesele de exploatațiune și în general specificarea posturilor din contul-bilanț, fără care darea nu se poate stabilì exact.

Circulațiunea brută a sucursalelor și a minelor (complexului minelor, a mai multor teritorie de mine împreunate unul cu altul) de asemenea va trebuì indicată în foaia de declarare.

La întreprinderile din străinătate bilanțul institutului-principal împreună cu contul de profit și pierdere în formă autentică, de asemenea se va anexă.

§ 28. — Acel obligat a dă declarațiunea va fi dator în timp peremptoriu de 15 zile de a complectă lipsurile din declarațiunea înaintată în mod defectuos, indicate oficial de către organele de calculare. In cazul neglijerei acesteia sau a complectării lipsurilor în mod nesuficient, sau dacă acel obligat la facerea declarației nu va corespunde de loc, sau în măsura cerută învitării cuprinsă în punctul *c*) din § 27, direcțiunea financiară reg. (inspectorul da dare) va aveà dreptul de a culege datele dorite, și prin inspectarea registrelor comerciale ale întreprinderii, fără a se întinde însă la secretele comerciale.

Este interzis de a se întinde peste aceasta în cursul examinării.

Examinarea registrelor se va face la reședința direcțiunii centrale a întreprinderii, respective acolo, unde se conduc registrele. Terminul examinării se va fixà în mod definitiv de către autoritatea de dare de prima instanță, care va încunoștiință despre aceasta, direcțiunea întreprinderii, comunicându-i numele delegatului său obligat a păstrà secretul. Procesul-verbal ce se va încheià despre rezultatul examinării, se va anexà la actele de calculare și se va păstrà sub lacăt. Altei părți, afară de mandatarul contribuabilului, îi e interzis de a examinà zisele acte.

Spesele examinării la fața locului le suportă întreprinderea.

Dacă întreprinderea va refuzà efectuarea examinării registrelor, sau în cursul examinării registrelor va zădărnicì clasificarea posturilor contestate, sumele contestate în cursul calculării de primul grad, se vor considerà ca bază de dare.

§ 29. — La întreprinderile de mine, declarațiunea — la cererea direcțiunii financiare reg. (inspectoratul de dare) — se va examinà în prima linie de către căpitanatul minelor competent după sediu. Dispoziținea §-lui 28 se va estinde și asupra căpitanatului minelor.

§ 30. — Dacă declarațiunea nu se va înaintà la termenul prescris, sau lipsurile oficial indicate ale declarațiunii nu se vor complectà în timpul fixat, sau dacă întreprinderea va refuzà de a înaintà alte date necesare la calcularea dării, va plăti ca suplement 5% din darea oficială calculată, pe care autoritatea financiară îl va stabilì în același timp în registrul de calculare.

Dacă darea calculată se va urcà sau scădeà în cursul procedurii de drept, sau va încetà în cursul anului, potrivit acesteia, se va corectà, respectiv se va sterge și suplementul.

Suplementul se va sterge și atunci, dacă în cursul proceduri de drept se va dovedi, că neglijența a fost întâmplătoare.

După suplementul menționat în §-ul de față, nu mai are loc alt suplement de stat sau de municipalitate.

§ 31. — Dacă institutul-principal (stabilimentul-principal) sau minele întreprinderii sunt aiurea, decât sediul direcțiunii, 20% din darea calculată se prelimineză în localitatea de reședință a direcțiunii, iar 80%, în localitatea unde e sediul institutului-principal (stabilimentul-principal), respective la mine, în comuna unde e sediul principal al instalațiunilor externe ale minei.

In cazul, dacă pe lângă institutul-principal (stabilimentul-principal), întreprinderea mai are și în alte comune sucursale (mine), 80% din dare se va repartizà în proporția circulațiunii lor brute între institutul-principal (stabilimentul-principal) și între sucursale (mine). Asignarea dării repartizate se va face de către autoritatea competentă pentru calcularea dării.

La întreprinderile de comunicațiune (căi ferate), repartizarea nu se va face, și darea calculată se va hotărâ la suma întreagă acolo unde se va fi stabilit.

§ 32. — După efectuarea calculării dării, direcțiunea va aveà dreptul de a inspectà oricând, prin însărcinatul său justificat, lucrările relative la calcularea dării și a-și face extracte din ele.

CAPITOLUL V.

Dispoziţiuni mixte.

§ 33. — In cazurile §§-lor 6 și 7, dacă direcțiunea (reprezentanța) întreprinderii nu va prezentà datele cerute, și această neglijență a ei nu se va puteà califică de scăpare la dări, neglijența se va pedepsì cu o amendă de 100—500 coroane.

Amenda se va fixà în prima instanță de către direcțiunea financiară regală (inspectorul de dare) ; în contra cării hotărâri se va puteà apelà în timp de 15 zile la comisiunea pentru afacerile de dare a comitetului administrativ, iar în contra hotărârii acestei comisiuni, la ministerul de finanțe.

§ 34. — Cazurile de eludare la dări ivite față de acel obligat a face declarația, și reprimarea acestora, se va regulà prin § 71 al legii despre dar.a de venit.

In caz de eludare la dări, și pentru amenda pusă, conform §-lui precedent, numai întreprinderea va fi responsabilă.

§ 35. — Procedura rectificării de drept, contabilitatea, sca-

denţa, perceperea, încasarea, asigurarea şi scăderea dării calculate, împreună cu toate cestiunile în legătură cu acestea, se regulează prin legea despre administrarea dărilor publice.

§ 36. — Prezenta lege va intră în vigoare la 1 Ianuarie, 1911.

Cu intrarea ei în vigoare, legile şi regulamentele contrare ei se abrogă, anume : art. de lege XXIV : 1875, cu întregirea cuprinsă în art. de lege LX : 1880, apoi art. de lege XXVII : 1875, cu excepţiunea art. de lege XIV : 1885, care modifică în parte acel precedent.

In cazurile impunerilor la dare şi a stergerilor retroactive pe timpul precedent intrării în vigoare a acestei legi, dispoziţiunile acestor legi abrogate vor rămâneà în vigoare.

§ 37. — Cu executarea prezentei legi sunt însărcinaţi ministrul de finanţe şi ministrul de justiţie ; cu privire la ţările Croaţia şi Slavonia, ministrul de finanţe, care. în privinţa aceasta, va procedà în coînţelegere cu banul Croaţiei, Slavoniei şi Dalmaţiei.

Articolul de lege IX din anul 1909,

despre darea generală de câştig.

(Sancţionat la 11 Aprilie, 1909).

CAPITOLUL I.

Dispoziţiuni generale.

§ 1. — Sub darea generală de câştig cade orice venit, care rezultă din vre-o afacere industrială şi comercială, din exploataţiune de mine, din vre-o ocupaţiune spirituală, sau din orice altă profesiune profitabilă, exercitată de oricine pe teritoriul coroanei ungare ; cu excepţiunea salariului sau a proviziunii, ce rezultă din faptul de serviciu, precum şi venitul, care deja se cuprinde în legea despre darea de câştig a întreprinderilor obligate la dare de seamă publică.

Aci aparţin cu deosebire :

1. Venitul arendaşilor ;

2. Cu excepţiunea dreptului — de a strânge vamă, de a ţineà târguri, de a percepe taxă de loc — al statului, al municipiului, al comunei (oraşului), venitul drepturilor de arendă

regale mai mici în caz de administrare în regie, înțelegându-se și venitul pescăritului exercitat sub orice titlu pe mare, pe ape deschise, și pe teritoriile de apă închise nesupuse la dare de pământ;

3. Afacerea exploatațiunii de mine și a ramurilor industriale aparținătoare ei, ce cad sub legea minelor;

4. Venitul ce rezultă din o activitate literară, de artist, de advocat, de medic, de inginer, din învățământ privat și din altă profesiune intelectuală, ce nu se bazează pe vre-un fapt de serviciu;

5. Venitul farmaciștilor, fabricanților, industriașilor, comercianților, bancherilor, speculanților de bani, al acelora, cari se ocupă cu afaceri de lombard, și în general orice ocupațiune profitabilă;

6. Venitul izvorît din vânzarea-cumpărarea de locuri și ale altor obiecte de avere, exercitată în mod profesional, precum și venitul ce rezultă din vânzarea locurilor sau a proprietăților de pământ, achiziționate prin vânzare-cumpărare și puse în valoare prin vânzări parcelare, în timp de cinci ani dela epoca achiziționării, sau pe baza însărcinării (opțiunii) dobândită dela proprietar;

7. Venitul provenit din profesiuni profitabile exercitate pe teritoriul țării, al societăților pe acțiuni și al tovărășiilor din străinătate, care nu vor fi având firmă înregistrată în țările coroanei ungare;

8. Venitul de exploatațiune al societăților în comandită și în nume colectiv;

9. Venitul colectiv al societăților în comandită și în nume colectiv, necalificabile de întreprinderi ocazionale și societare, dacă și întrucât nu se va adeveri, că venitul sau o parte din el, s'a luat în vedere cu ocaziunea stabilirii dării de câștig a părtașilor la întreprindere.

§ 2. — Industriașii cu patentă, deși lucrează pe seama stabilimentelor industriale, după orice câștig al lor, se vor impune la dare conform prezentei legi.

§ 3. — Nu vor cădeà sub darea generală de câștig:

1. Salariul sau proviziunea pentru serviciu public sau privat al acelor menționați în punctul 4, § 1, cu toate acestea, în caz de serviciu privat și numai atunci, dacă contribuabilul va stà în serviciul unei singure persoane (întreprinderi);

2. Vânatul exercitat pe imobilul propriu sau ținut în arendă;

3. Exploatarea minelor de marmoră, de piatră, de nisip, de pietriș și de pământ, și în general a materiilor teritoriilor de mine, ce nu cad sub legea minelor, dacă materialul nu se va pune în circulație;

4. Cu escepțiunea grădinăriei artistice și comerciale exercitate ca profesiune profitabilă specială, venitul producțiunii agricole și forestiere, al viticulturii și horticulturii, apoi al serîcilturii, apiculturii; prăsirii vitelor, pisciculturii, al îngrășării de vite și al altor ramuri laterale în legătură cu acestea la subiectele dării de pământ, dacă ele se mărginesc mai ales la vânzarea produselor lor brute, sau la prelucrarea, conform acestei legi, necalificată de a fi supusă la dare.

Conform acestei legi, sub vânzare sau prelucrare supusă la dare — cu excepțiunea produselor din lapte — se va înțelege vânzarea sau prelucrarea neaparținătoare după natură la sfera ramurii de cultură respectivă a produselor brute ale producțiunii primitive.

§ 4. — Vor fi scutite în permanență de sub darea de câștig:

1. Intreprinderile de transport (căile ferate) ale statului și în general întreprinderile statului, pe care le exploatează statul însuși, dacă e proprietarul excluziv al lor, înțelegându-se în asemenea cazuri și regaliile mai mici stăpânite și folosite sub titlu de drept privat; apoi, întreprinderile municipale și comunale (orășenești), care servesc spre scopurile administrații, și întreprinderile, care nu sunt concurente ale altor întreprinderi, care cad sub prezenta lege, precum și munții de pietate întreținuți de orașe;

2. Industria casnică când aceia se îndeletnicesc cu ea, articole confecționate de ei sau cu ajutorul casnicelor lor, dar fără a întrebuința muncitori străini, le pregătesc sau la comandă, sau le colportează însă nu în permanență, ci din când în când, respective fac cu ele comerț; fără local de prăvălie, mai departe, alte ocupațiuni secundare ale agronomilor pe care le profesează în mod provizoriu și nu în mod industrial;

3. Ocupațiunea industrială a pensionatelor publice și a institutelor publice de învățământ, a caselor de opreală și de corecțiune regionare, a închisorilor judiciare, munca soldaților întrebuințați în institutele și stabilimentele militare;

4. Intreprinderile din țară scutite de dare prin legi speciale;

5. Munca comună a lucrătorilor cu ziua;

6. Fabricile de spirt agricole mai mici, ce stau sub rescumpărare, dacă prelucrează numai materii din producțiunea lor proprie;

7. Venitul școlarilor institutelor publice de învățământ, provenit din instrucțiune privată sau din alte ocupațiuni private;

8. Venitul călugărilor cerșetori sau cari se ocupă cu îngrijirea bolnavilor, provenit din această ocupațiune a lor;

9. Venitul institutelor culturale înființate nu pentru câștig

(înțelegându-se și reuniunile sportive pentru întărirea corpului), precum și al acestor fel de institute umanitare și de binefaceri, provenit din taxele, ajutoarele strânse dela indivizii îngrijiți de ele, fie aceste întreținute de autorități, fie de reuniuni înființate cu excluderea scopului de câștig ; însfârșit, venitul încurs din producțiuni filantropice ;

10. Venitul izvorît din contractele de arendă încheiate între Stat și comune (orașe), cu privire la încasarea dării asupra vinului și asupra consumului de carne ;

11. Intrepozitele comune, în care industriașii deja impuși individual la dare își vând excluziv fabricațiunile lor ;

12. Venitul gabelei și al băilor rituale în caz de administrație în regie ;

13. Străinii, ai căror scutire de dare se va fi asigurat prin convențiunile internaționale existente ;

14. Persoanele care sub titlul cuantumului venitului lor mic (minimalul existenței) nu vor plăti darea de venit. Această scutire numai atunci se va referî la aceia, cari conform § -lui 3 din legea despre darea de venit, plătesc darea împreună cu capul gospodăriei, dacă sub acest titlu va fi scutit de dare și capul gospodăriei.

Cu excepțiunea punctelor 5 și 14, scutirea de dare se întinde și asupra tuturor dărilor suplementare bazate pe dările directe.

§ 5. — Cazurile scutirilor de dare provizorie și durata lor, se va regulà prin legi speciale.

§ 6. — Dacă activitatea comercială a vre-unei întreprinderi sau profesiuni profitabile exercitată pe teritoriul țărilor coroanei ungare, se va întinde și în străinătate, după întregul său venit, va plăti darea în țară.

Venitul rezultat din aceste întreprinderi exercitate în străinătate din institutele sucursale din stabilimentele comerciale, din birourile de vânzare, din antrepozite sau agenții înființate în străinătate, numai atunci nu va cădeà sub dare în țară, dacă contribuabilul va dovedî, că în statul de unde provine venitul, deja plătește după acest venit — peste dare de venit — o dare corespunzătoare prezentei dări generale de venit și că în privința aceasta există reciprocitate cu statul respectiv.

§ 7.— Aceia, cari locuesc în străinătate, dacă își exercitează comerțul lor pe teritoriul coroanei ungare, prin sucursale, prin stabilimente de vânzare, de cumpărare sau de fabrică, prin antrepozite, apoi personal sau în astfel de mod, ce dovedește exercitarea profesiunii profitabile, în măsura acesteia vor fi puși la dare generală de câștig și pe teritoriul țării.

§ 8. — Punerea la dare cu abatere dela hotărîrile paragrafului precedent a întreprinderilor, care își vor întinde operațiunile pe teritoriul Ungariei, cât și pe acel al Austriei, se va regulà prin legi speciale.

§ 9. — Indatorirea plății de dare se va începe:

a) La întreprinderile și profesiunile din nou creiate din ziua primă a lunei de după începerea exploatațiunii sau a profesiunii;

b) In caz de scutire de dare provizorie, din ziua primă a lunei de după încetarea scutirii de dare.

§ 10. — Indatorirea plății de dare va încetà cu sfârșitul lunei, în care profesiunea supusă la dare va fi încetat în mod justificat.

Cererea se va înaintà direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare), în timp de 15 zile, socotite dela încetarea îndatoririi plății de dare.

In caz de întârziere — afară de cazul când încetarea de mai înainte se dovedește în mod deplin justificat—și încetarea numai dela ziua anunțării se va putea luà în considerare.

In caz de lichidare sau de faliment, darea calculată se va plàti până la sfârșitul lunei, în care se va fi început lichidarea, respective se va fi deschis falimentul. Dacă însă profesiunea supusă la dare se va exercità și sub durata lichidării sau a falimentului, pe această durată, conform întinderii comerțului, va aveà loc în special o nouă stabilire de dare.

§ 11. — Nu va aveà loc o nouă calculare de dare:

1. Dacă după moartea contribuabilului, moștenitorii averii sale vor continuà mai departe comerțul;

2. Dacă în caz de incendiu, inundație sau alte dezastre cauzate prin sinistre, circulațiunea comerțului (exploatațiunii) va încetà numai pe un timp. In acest caz, dacă întreruperea ar durà mai mult de 15 zile, darea ce va cădeà proporțional pe această durată, la cererea părții, se va scădeà ulterior.

Dacă producțiunea de pe toate teritoriile ținute în arendă în câte o comună ale aceluiași contribuabil, da că încă înainte de strângere, în urma vre-unui dezastru cauzat de sinistru, se va fi nimicit cu totul, darea de câștig calculată, la cererea părții se va scădeà în total. In cazuri de daune de sinistre parțiale, despăgubirea se va puteà luà în considerare numai la calcularea dării pe anul următor.

Cererile se vor înaintà direcțiunii financiare (la inspectorul de dare) în timp da 15 zile socotite, în cazul punctului 2 dela intrarea întreruperii, iar în cazul aliniatului al doilea, la arendări

dela ivirea pagubei. Cererile înaintate mai târziu se vor luà în considerație numai dela ziua sosirii lor.

§ 12. — Hotărârile despre înregistrarea firmei comerciale, despre schimbările întâmplate în registrul firmelor și conform legii comerciale, declarate la tribunalul reg. competent; apoi, certificatele și brevetele autorității industriale sau încetarea lor; în sfârșit, contractele de furnizare, de construcție, și alte contracte de întreprindere, încheiate de autorități și oficii cu terțe persoane și nesupuse la declarare pentru fixarea obligațiunilor, vor trebuì din partea tribunalelor competente, autorităților și oficiilor, comunicate în copie și direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare).

Camerele comerciale și industriale, primăriile comunale (primăriile orașelor), judecătoriile și alte autorități publice, sunt datoare în timp de 15 zile dela primirea cererii, a răspunde la acele cereri, pe care le vor fi adresat autoritățile financiare în scopul adunării de date.

Adunarea de date la stațiile întreprinderilor de cale ferată și de navigațiune, ministrul de finanțe în coînțelegere cu ministrul de comerț, o va regulà pe calea ordinațiunii.

§ 13. — Dacă câștigul din exploatațiune e numai în parte scutit de dare, iar în parte e supus la dare, ministrul de finanțe va regulà prin ordinațiune, procedura referitoare la înregistrarea separată, la declararea sub durata scutirii de dare a venitului scutit de dare și a celui supus la dare și referitoare la controlarea din punct de vedere contributiv a comerțului sau a întreprinderii.

CAPITOLUL II.

Fixarea venitului supus la dare.

§ 14. — Baza dării generale de venit al fiecării profesiuni profitabile, va fi venitul curat, ce rezultă din anul precedent al anului de dare.

Venitul curat îl constitue rămășița, ce se arată după subtragerea speselor și derogațiunilor specificate în paragraful următor, din venitul brut.

Dacă vre-o profesiune profitabilă încă nu va fi având un venit anual, baza dării va fi venitul presupus.

Intrucât anul economic al exploatațiunii nu e identic cu anul calendaristic, ca an nemijlocit precedent anului calculării dării se va considerà anul de gestiune (economic), al cărui rezultat definitiv va fi cunoscut în momentul calculării.

Creșterea sau scăderea venitului în cursul anului nu va modifică darea calculată.

§ 15. — La calcularea venitului curat supus la dare, din venitul brut se vor sub-trage:

1. Toate spesele întrebuințate pentru achiziționarea (producerea), asigurarea și conservarea venitului brut, înțelegându-se și spesele întrebuințate cu întreținerea, înoirea, suplinirea și manipularea averii din inventar;

2. Descripțiunile anuale făcute sub titlul de folosința edificiilor, care nu cad sub dare de casă, a mașinelor, precum și a altor obiecte neproducătoare de venit inventariate, întrucât acestea nu se vor fi acordat deja printre spesele de exploatațiune sub titlul de întreținere sau suplinire;

3. Ajutoarele (subvențiunile) de stat, apoi pierderile de comerț (exploatațiune), cu excepțiunea pierderilor din timpul mai vechiu decât anul precedent, care nu se vor sub-trage;

4. Obligațiunile camerei și taxele de asigurare de fapt plătite, apoi dările indirecte, obligațiunile și vămile către stat și comună (oraș) din sarcina comerțului (exploatațiunii), precum și obligațiunile și toate spesele, care, conform legilor existente, sunt de plătit pentru funcționarii de economie, de industrie și de alt soiu (și servitori);

5. Interesele datoriilor, care grevează comerțul, arenzile comerciale și alte sarcini comerciale bazate pe un titlu de drept privat, care micșorează venitul;

6. In sfârșit, cassele asociate forestiere și obligațiunile de plată ale lor.

La întreprinderile de mine, care cad sub legea minelor, se vor privi de asemenea sarcine cu deosebire: contribuirile plătite pe seama casselor asociate, precum și acelea pentru scopuri bisericești, școlare și comunale, cu excepțiunea dării adiționale; apoi, participarea la spesele instituțiunilor districtului de mine, a săpăturilor auxiliare a galeriilor districtuale și secundare și la despăgubirea servituților folosite, contra-prestațiunile (tantiemele de producțiune) pentru consimțământul necesar la exploatațiunea minelor; însfârșit, obligațiunea pentru demarcațiune și obligațiunea pentru supravegherea sondărilor închise.

In cazul §-lui 2, dacă s'ar ivi îndoeli cu privire la cuantumul scăderii, suma se va stabili — eventual prin intervențiune de expert — în cursul calculării.

§ 16. — Spesele menționate în §-ul precedent se vor sub-trage din venitul brut.

Dacă exploatațiunea întreprinderii în parte e supusă la dare, în parte e scutită de dare, din fiecare venit se vor puteà

sub-trage numai spesele, care de fapt se vor fi ivit față de ea.

Spesele de administrație, precum și alte spese comune ale ramurelor de afacere supuse la dare în mod independent, precum și a acelor în parte supuse, în parte scutite de dare, se vor împărți în proporția venitului brut.

§ 17. — Din venitul brut nu se vor puteà sub-trage cu deosebire:

1. Sumele, care se vor fi întrebuințat pentru mărirea comerțului (exploatațiunii), sporirea capitalului fundamental, sau pentru amortizarea datoriilor;

2. Datoriile publice nemenționate în punctul 4 din § 15;

3. Interesele ajunse la dispoziția sa după capitalurile împrumutate, de contribuabil, dela membrii familiei cari aparțin gospodăriei sale; apoi, valoarea simbriei muncii membrilor de familie, cari conform legii despre darea de venit (§ 3) plătesc darea împreună;

4. Spesele făcute de către contribuabil pentru daruri și alte prestațiuni gratuite; apoi, remunerațiunile date funcționarilor de bunăvoe, iar nu în mod stipulat;

5. Spesele, pe care contribuabilul, le va fi întrebuințând în consumarea productelor și articolelor luate fie din comerțul său fie altcum, pentru gospodăria sa, pentru necesitatea celor din casă și a servitorimei și în general pe care le folosește pentru locuință, hrană, îmbrăcăminte, serviciu, îngrijire, educațiune, respective pentru îndestularea necesităților personale;

6. Interesele capitalurilor investite în întreprindere sau comerț, înțelegându-se interesele după pretențiunile provenite din afaceri comerciale, care interese, conform §-lui 1 din legea despre dare de interese după capital și de rente sunt scutite de dare, precum la societățile în comandită și în nume colectiv și interesele și recompensele pentrul lucrul cuvenit membrilor, conform §§ 84 și 136 ai articolului de lege XXXVII: 1875;

7. Sumele, care se trec la fondul de rezervă pentru suplinirea scăderilor de valoare cauzate prin întrebuințarea edificiilor, mașinelor și a altor obiecte de instalațiune.

Urcarea sau scăderea averii primitive pusă în întreprindere nu va atinge stabilirea venitului supus la dare.

§ 18. — La stabilirea după profesiune a venitului supus la dare, vor servì următoarele principii funnamentale:

1. La fiecare profesiune nelegată de loc, partea, după întreg venitul său curat, va plăti dare în localitatea domiciliului. Dacă contribuabilul va exercità mai multe profesiuni, venitul curat al acestora, după putință, se va stabili separat, dar la calcularea dării totdeauna se va ține seamă de aceasta.

2. După fiecare profesiune sau comerț legat de loc, contribuabilul va avea să plătească darea în comuna, unde exercitează comerțul sau profesiunea. Intrucât atare comerț se vor fi exercitând în aceeași sau în altă comună separat în mai multe locuri, după fiecare comerț sau profesiune exercitată separat, se va stabili separat și venitul supus la dare, respective darea, însă darea ce va cădea pe aceeași comună, la calcularea și hotărârea dării, se va ține seamă.

3. La mine, dacă complexul minelor se află pe teritoriul mai multor comune, darea după întregul venit se va stabili în comuna, în care se găsește cea mai principală parte din instalațiunea externă a minelor.

4. La arendări, venitul arendașului, se va stabili separat în fiecare comună.

5. Intreprinderile de construcțiuni și de comunicațiune, vor plăti darea după întreg venitul lor la sediul întreprinderii.

§ 19. — Scala de calculare a dării generale de venit e :

a) De 4 % la profesiunile intelectuale menționate în punctul 4, din § 1 ;

b) De 5 %, în fiecare alt caz.

Măsura specială a dării fiecării ramuri de câștig, se regulează prin §§ 50 — 51 ai prezentei legi.

Suma anuală a dării generale de venit calculată cu 4 % respective cu 5 % pentru anul 1911, se fixează la 29 milioane de coroane, de aci înainte în suma crescândă din an în an cu 2 % a acestor 29 milioane.

Dacă în vre-un an, rezultatul calculării de prima instanță va întrece cel puțin cu o jumătate de procent, suma dării stabilită pe zisul an, cu privire la reducerea procentului de dare, se va prevedeà în proxima lege bugetară.

CAPITOLUL III.

Declarațiunea.

§ 20. — Darea după câștigul general se va stabili pe baza declarațiunilor părților, respective în lipsă de declarațiuni, din oficiu.

La îndatorirea de a declară nu face nici o schimbare împrejurarea, că venitul supus la dare în total sau în parte e scutit de dare, sau că nu este venit supus la dare.

Aceia, cari conform legii despre darea de venit, nu sunt datori a face declarațiune, la darea de câștig general nu sunt scutiți de îndatorirea declarațiunii.

§ 21 — Este dator a face declarațiunea :

a) La persoanele nelibere de acțiunile lor, precum și la cele juridice, reprezentantul legal, care, de asemenea va reprezentă interesele lor pe lângă răspunderea sa și în cele posterioare ; dacă însă un asemenea reprezentant nu va fi existând, membrii societari în colectiv ;

2. In orice alt caz, persoana căreia îi revine venitul.

La întreprinderile sociale, care nu vor fi având reprezentant special (punctul 1), dacă dintre membrii societari numai unul va fi făcut declarațiunea, acesta din urmă se va considerà ca împuternicitul tuturor membrilor societari.

§ 22. — Venitul mai multor comerțuri exercitate separat se pot coprinde și într'o declarațiune, dacă ele se vor fi exercitând pe teritoriul aceleeași comune. Aceeași declarațiune se va puteà întinde și pe teritoriul aceleeași comisiuni de calculare. Declarațiunea însă și în aceste cazuri se va face specificată după comune și după comerțul sau profesiunile exercitate.

§ 23. — Contribuabilul, în declarațiunea sa, va puteà arătà deosebit venitul brut și cheltuelile împreunate cu profesiunea sau întreprinderea.

In declarațiune se va menționà însă necondiționat :

1. Mărimea capitalului fix și rulant învestit în comerț ;

2. La arendări : suma anuală a arenzei plătibile în numerar conform contractului verbal sau în scris, suma valoarei anuale a altor îndatoriri, sarcini și prestațiuni stipulate ;

3. La profesiuni intelectuale, la întreprinderi, numărul împiegaților (funcționarilor, ajutoarelor, muncitorilor) și suma de pe un an a retribuțiunii lor ;

4. Chiria anuală pentru locuință și pentru localul de comerț;

5. Obligațiunea pentru demarcațiunea minelor, apoi la gropi auxiliare independente (galerii laterale și districtuale, boltitură auxiliară), taxele ce sunt a se plătì de cătră antreprenorii de mine ;

6. La măcelari (cârnățari, tăietori de carne), numărul animalelor tăiate în anul precedent ;

7. La birjari și la proprietari de omnibuse, numărul cailor ținuți în anul precedent ;

8. La proprietarii de corăbii pentru transportul de mărfuri, capacitatea în tone a corăbiilor.

Aceia, cari poartă registre de comerț în regulă, la foaia lor de declarațiune făcută conform celor de mai sus, vor puteà anexà — eventual sub plic — contul de profit și pierdere al comerțului lor.

Pe fața externă a plicului se va indică, că înăuntrŭ se află contul de profit și pierdere și că plicul, numai directorul financiar (inspectorul de dare) sau funcționarul însărcinat de el, îl va puteà deschide.

§ 24. — Cu privire la termenul înaintării declarațiunilor, ce sunt a se face la calcularea generală de dare, la facerea și strângerea acestor declarațiuni, precum și în privința faptului, că oarecari contribuabili mai mici sunt scutiți de a face declarațiuni, se va regulà de cătră ministerul de finanțe pe calea de ordinațiune.

Dacă acel obligat a dà declarațiune nu ar puteà umpleà însuși foaia de declarație, organele comunale sau orășenești (notarii, perceptoratele de dare orășenești) vor fi datoare a ajutà din oficiu fără plată, la facerea foilor de declarație, respective pe baza declarațiunii dictate, a umpleà în numele celui interesat, foaia de declarație și a verificà din oficiu efectuarea acesteia. Refuzarea concursului — conform legii despre administrarea dărilor publice — se va pedepsì în fiecare caz, cu amendă de la 5—50 coroane.

§ 25. — Agenții societăților de asigurare cu firmă înregistrată, cari nu au venit din serviciu, nu vor dà declarațiuni cu privire la taxele lor de agent, ci societatea e datoare a arătà aceste taxe în fiecare an direcțiunii financiare regale inspectorului de dare), competinte după domiciliul agentului.

La arendări, arendatorul va fi dator a arătà primăriei comunale respective (perceptoratului de dare orășenească), notând numele arendașului și domiciliul lui, obiectul arendării și suma arenzei anuale.

§ 26. — Declarațiunea se va înaintà la primăria comunală (perceptoratul de dare orășenească, oficiul districtual de contabilitate), pe teritoriul căreia domiciliează sau își are sediul contribuabilul, respective, dacă întreprinderea e legată de loc, unde se găsește obiectul dării.

Declarațiunile, care conform §-lui 22 se pot unificà, se vor puteà înaintà la primăria oricării comune interesate.

Dacă minele (complexul de mine) se găsesc pe teritoriul mai multor comune, declarațiunea se va înaintà la primăria comunală, unde va fi partea principală a instalațiunii externe a minelor.

Cei din străinătate vor dà declarațiunea în comuna, unde se găsește obiectul supus la dare, respective de unde curg veniturile lor supuse la dare.

Dacă în privința sumei s'ar ivì îndoeli, locul declarațiunii și al calculării se va fixà de cătră ministerul de finanțe prin ordinațiune.

§ 27. — Primăria comunală (perceptoratul de dare orășenească) va înaintà declarațiunile și releveurile (§ 25) sosite ei, direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare). Inainte de aceasta însă va fi datoare să se convingă, dacă chiria locuinței și a stabilimentului e indicată exact în foaia de declarațiune. In cazul lipsurilor observate, va constatà starea de fapt prin ajutorul datelor ce i vor fi la dispoziție, iară în lipsa declarațiunii, va face raport din oficiu.

§ 28. — Cel interesat va fi dator a declarà în timp de 15 zile venitul comerțului sau al profesiunii, născută după termenul de declarare fixată prin ordonanța pentru calcularea generală a dărilor.

§ 29. — Acela, care în termenul fixat nu-și va înaintà declarațiunea, sau va omite din declarațiunea sa făcută în cazul § 22 vreo profesiune supusă la dare, va plătì sub titlul de suplement 1 % a dării stabilită în cursul calculării după profesiunea profitabilă nedeclarată, iar dacă nu va răspunde invitării ce i se va fi adresat conform §-lui 32, va plătì sub titlu de suplement încă alte 4 % a dării stabilite în instanța primă, pe care comisiunea de calculare îl va stabilì deodată și trece și în registrul de calculare. Dacă însă partea la desbaterea asupra dării va participà personal sau prin împuternicit și va dovedì, că declarațiunea numai din neglijența întâmplătoare nu și-a putut înaintà, și că tot din această cauză n'a putut răspunde invitațiunii (§ 32), calcularea suplementului nu se va aplicà.

Dacă darea calculată va crește sau va scădeà în cursul procedurii prin rectificarea de drept, sau va încetà în cursul anului, conform acesteia, se va corectà, respectiv se va sterge și suplementul.

Suplementul se va sterge și atunci, dacă în cursul procedurii prin rectificarea de drept se va dovedì, că neglijența a fost întâmplătoare.

CAPITOLUL IV.

Redactarea proiectelor pentru calcularea dării.

§ 30. — Proiectele pentru calcularea dării le întocmește, direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare), în circumscripțiunea căreia trebue înaintată declarația.

§ 31. — Direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare) va examinà declarațiunile sosite, în primul rând acelea care corespund cerințelor regulamentare și la care venitul declarat poate sau nu poate fi acceptat.

Această examinare, la mine — în urma cererii direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare) — o va îndeplini căpitanatul minelor, în al cărui district se găsesc minele respective.

Părțile vor fi datoare a complectà în timp peremptoriu de 8 zile lipsurile oficial indicate de către direcțiunea financiară (inspectorul de dare) ale declarațiunilor înaintate în mod defectuos.

§ 32. — Dacă partea nu va dà declarațiune, și direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare) va luà cunoștință din oficiu sau pe altă cale despre originea venitului supus la dare—exceptând cazul §-lui 57 — va fi obligată a invità pe respectivul, ca în timp de opt zile să-și înainteze declarațiunea. Această invitare însă nu scutește pe contribuabil de consecințele §-lui 29.

§ 33. — Dacă declarațiunea nu se va fi înaintat nici în urma invitării, sau dacă cele comunicate în declarațiunile înaintate, respective necomplectate sau complectate în mod neexact în privința lipsurilor lor, nu se vor găsì de suficiente, direcțiunea financiară (inspectorul de dare) va fi datoare a cercetà din oficiu — eventual după ascultarea contribuabilului, a unor experți sau a altor persoane demni de credință — datele relative la stabilirea dării și a face propunerea în privința cuantumului venitului supus la dare.

Tot astfel va procedà direcțiunea financiară (inspectorul de dare) și atunci, când venitul arătat în bilanțul de profit și pierdere anexat la foaia de declarație, s'ar părea îndoelnic.

§ 34. — La întocmirea proiectelor pentru calcularea dării, direcțiunea financiară va aveà dreptul, a obține dela toți aceia, cari în sensul legilor existente, nu pot refuzà mărturia, date deslușitoare sau declarațiuni relative la acestea, date și deslușiri comunicabile dela autorități și oficii (§ 12), iară dela primăriile comunale (orășenești) a cere opinia și în privința sumei venitului.

§ 35. — Registrele întocmite din proiectele pentru calcularea dării, după comune (orașe), respective pe teritoriul țărilor Croația-Slavonia, după comune contributive (comune urbane) se vor expune — înainte de începerea calculării de dare — la vederea publică, la primăria comunală (orășenească) în timp de 8 zile publicate înainte, în scopul ca oricine să le poată vedeà și să-și poată face observațiunile sale asupra lor.

Aceste observațiuni se vor puteà înaintà — fie în scris, fie verbal — până la începerea calculării de dare, la direcțiunea financiară regală (inspectorul de dare), după aceea, la comisiunea de calculare.

CAPITOLUL V.

Calcularea dării.

§ 36. — Darea generală de câștig se stabilește în fiecare an de regulă de către comisiunile de calculare instituite pentru calcularea dării se venit.

Pentru efectuarea dării va fi competintă comisiunea, în a cărei circumscripțiune este a se face declarațiunea.

§ 37. — Dacă comerțul și profesiunile exercitate în diferite locuri sunt atât de unitare, încât stabilirea venitului supus la dare, exige o desbatere unitară, ministrul de finanțe va designà comisiunea de calculare competintă pentru desbatere.

La numirea comisiunii se va aveà în vedere că și calcularea dării generale pe venit să o efectueze tot acea comisiune de calculare, care e competintă pentru stabilirea dării pe venit supus la dare. Darea și în asemenea cazuri se va stabilì separat după comune.

§ 38. — Comisiunea va calcula darea generală de câștig deodată cu darea pe venit. Excepție dela aceasta se va face numai în cazul, dacă pentru calcularea dării generale de câștig va fi competintă o altă comisiune, când darea generală de câștig se va stabilì fără considerație la scutirea de dare reclamată sub titlul de minimalul pentru existență.

Intrucât scutirea de dare reclamată sub titlul de minimalul pentru existență la stabilirea dării pe venit, se va fi declarat în mod definitiv, darea generală de câștig calculată în cazul de mai sus — înlăuntrul termenului de scădere — la cererea părții se va sterge oricând.

§ 39. Dacă la calcularea dării pe venit se va fi declarat scutirea de dare bazată pe titlul de minimalul pentru existență, dar în urma rectificării se va fi stabilit îndatorirea de a plăti dare, în cursul acesteia, după câștigul curat socotit în darea pe venit a comerțului sau a profesiunii supuse la dare generală de câștig, se va hotărì și darea generală de câștig. Din contra, scutirea de dare, pronunțată în urma apelului, va atrage cu sine și scăderea dării generale de câștig.

§ 40. — Paragrafii 41—46 ai legii despre darea de venit se întind și asupra calculării dării generale de câștig.

§ 41. — Dacă cel interesat nu va face declarație, sau dacă desbaterile asupra declarației înaintate nu ar duce la un rezultat suficient, profitul de câștig, care constitue baza dării, se va stabilì din oficiu, avându-se în vedere interesele capitalurilor fixe și rulante învestite în comerț, numărul funcționarilor

aplicați în comerț și cuantumul chiriei locuinții și localului (biroului) comerțului, plătite de către contribuabil.

Suma profitului de câștig stabilită astfel în prima instanță nu va puteà fi mai mică decât profitul de câștig minimal indicat în §§-ii următori, respective decât posturile minimale ale dării. La întreprinderi și profesiuni, despre care în cursul desbaterilor, se dovedește, că baza lor de dare minimală trece peste venitul curat efectiv, baza de dare minimală se va puteà reduce și până la jumătate.

§ 42. — Profitul minimal de câștig e de 40–150 procente din chiria localului (biroului) întrebuințat pentru exercitarea comerțului sau profesiunii, și suma de $1\frac{1}{2}-10$ ori, din chiria pentru locuința contribuabilului, respectiv e a familiei sale, care trăește în menaj comun cu el.

Trebuința unui local mai mare, rezultând din natura comerțului sau a profesiunii, precum și faptul, că stabilimentul după natura comerțului (profesiunii) trebue să fie în același loc cu locuința, la aplicarea procentului stabilimentului comerțului, vor aveà un efect de scădere a dării.

Chiria se va socotì cea următoare :

a) Cu suma de $1\frac{1}{2}-2\frac{1}{2}$ ori, dacă chiria nu va fi mai mare de 500 coroane ;

b) Cu suma de $1\frac{1}{2}-3$ ori, dacă chiria se întinde dela 500 la 1000 coroane ;

c) Cu suma de 2–6 ori, dacă chiria se întinde dela 1000 la 2000 coroane.

d) Cu suma de 3–10 ori, dacă chiria trece peste 2000 coroane.

Pentru fiecare copil minor al contribuabilului se vor sub-trage din chirie 10 % astfel, că această sub-tragere pentru un copil nu va puteà fi mai mare de 100 coroane, iar după toți copiii, mai mare de 40 % din chirie. La stabilirea vârstei va fi deciziv începutul anului financiar.

Asupra sumei chiriei are o înrâurire scăzătoare și imprejurarea, dacă partea, conform datelor servite de ea, va aveà unele venituri supuse la altfel de dări, care ar pune-o în stare de a ținea o locuință mai mare.

§ 43. – Posturile minimale de dare sunt următoarele :

1. La arendași 2 % din suma valoarei anuale a chiriei și a altor îndatoriri, sarcine și prestațiuni acceptate în contractul verbal sau în scris.

2. In comunele mici și mari, la industriașii manuali, cari lucrează cu calfe, 10 coroane.

3. La industriașii manuali, cari lucrează fără calfe :

a) Pe teritoriul capitalei-rezidențiale, 10 coroane;

b) In orașele municipale și cu magistrat organizat, precum și în comunele a căror populațiune numără cel puțin 10.000 de suflete, 8 coroane;

c) In alte locuri, 6 coroane.

Dacă comerțul e condus de văduva sau de membrii minori din familie (copii sau nepoți), o calfă aplicată în comerț se va considerà ca și când comerțul s'ar exercità fără calfe.

4. La măcelari (cârnățari, tăetori de carne), după fiecare vită cornută tăiată în anul precedent anului contributiv:

In capitala-rezidențială câte 1 coroană; în comune (orașe) cu peste 10.000 locuitori, câte 80 fileri; în comune (orașe) cu dela 2000 – 10.000 locuitori, câte 60 fileri; în comune (orașe) cu mai puțin de 2000 locuitori, câte 40 fileri.

Câte 4 viței, câte 4 porci, câte 8 oi sau capre se consideră drept o vită cornută; câte 2 mei, drept, oaie; câte 3 purcei, drept 1 porc.

5. La birjarii și la proprietarii de omnibuse, după fiecare cal ținut în anul precedent anului contributiv:

In capitala-rezidențială, câte 20 coroane;

In comunele (orașe) cu peste 10.000 locuitori, câte 12 coroane;

In comunele cu dela 2000 – 10.000 locuitori, câte 8 coroane;

In comunele cu mai puțin de 2000 locuitori, câte 6 coroane.

6. La proprietarii de corăbii pentru transportul mărfurilor lor ori ale altora, de fiecare tonă a capacității corăbiei, câte 40 fileri.

In cazurile specificate, baza de dare o constitue suma capitalizată, conform scalei de calculare a dării minimale.

§ 44. — Sub chiria locuinții și sub chiria pentru stabilimentul comerțului, trebue înțeles venitul brut al chiriei.

La întreprinderi sociale se va luà în socoteală chiria fiecărui tovarăș de comerț.

§ 45. — Ca chirie anuală pentru locuința și stabilimentul locuite sau folosite de contribuabil și supuse la dare de casă după clase, se va luà:

a) In locurile de sub scala primă a dării de casă după clase, suma de șasezeci de ori a dării de casă după clase;

b) In locurile de sub scala a doua a dării de casă după clasă, suma de cincizeci de ori a dării de casă după clase; și în sfârșit;

c) In locurile de sub scala a treia a dării de casă după clase, suma de patruzeci de ori a dării de casă după clase.

§ 46. — La întreprinderile de mine, dacă partea nu dă declarație sau dacă desbaterile asupra declarațiunilor înaintate

nu ar duce la un rezultat suficient, minimalul dării se va stabili din oficiu, după procentul de zece a capitalurilor fixe și rulante, investite în exploatațiune, și la patru coroane după fiecare muncitor activ.

Dacă suma capitalurilor fixate și rulante investite în exploatațiune nu s'ar puteà aflà, atunci darea se va stabilì :

a) La mine, cu suma de cincizeci de ori a obligațiunii pentru demarcațiunea minelor ;

b) La uzine de turnătorii, pe baza venitului constatat din oficiu pe lângă luarea în considerație a întinderii exploatațiunii uzinei, a numărului muncitorilor și a sumei speselor necesare pentru ridicarea construcțiunilor și a altor încăperi necesare pentru exercitarea exploatațiunii ;

c) La gropi auxiliare independente, cu cinci procente din taxele de plătit de către antreprenorii minelor.

§ 47. — La calcularea dării generale de câștig §§ 48 50 — 53 ai legii, despre darea generală de venit, se vor aplicà cu excepția, că comisiunea de calculare va încunoștința despre hotărârea ei prin deciziune specială pe contribuabilul care n'a fost prezent la desbatere, dacă el va fi locuind aiurea și nu va fi dat declarație, sau dacă darea i se va fi stabilit cu excepție dela declarația sa.

Apelul se va înaintà în timp de 15 zile dela luarea în primire a deciziunii.

§ 48. — Darea calculată se va înscrie în registrul principal de dare al comunei (orașului) pentru care se va fi stabilit.

Asignarea dării de perceput în altă comună, se va efectuà de către direcțiunea financiară regală.

CAPITOLUL VI.

Rectificarea de drept.

§ 49. — Procedura prin rectificare de drept o regulează, §§ 54—61 ai legii despre darea de venit.

Rectificările de drept în contra dării de câștig și a dării de venit se vor unì într'o cerere, dacă pentru desbaterea ei va fi competință aceeaș comisiune de reclamație.

In cazurile §§ 42—43, 45 și 46 ai prezentei legi, comisiunea de reclamație are dreptul, ca, pe baza datelor și dovezilor cu totul autentice, clar prezentate de contribuabil, să stabilească baza dării, într'o sumă și mai mică decât aceea calculată cu ajutorul posturilor minimale.

CAPITOLUL VII.

Obligațiunea specială de dare a fiecărei ramuri de câștig în parte.

§. 50. — Colportorii, cari operează fără prăvălie permanentă, vor plăti — fără excepțiune — ca dare generală de câștig :

a) 6 coroane, dacă singuri și pedestru își vor exercită comerțul lor ;

b) 12 coroane, dacă singuri și cu un cal își vor exercită comerțul lor.

Peste aceste posturi, de fiecare calfă se mai cuvin câte 4 coroane și de fiecare cal, câte 6 coroane.

Membrii din familie sub 16 ani nu se vor considerà de calfe.

§ 51. — Streinii dacă își vor exercità comerțul pe teritoriul țării ca voiajori și nu se vor bucurà de scutire de dare, conform convențiunilor de stat existente, — fără excepțiune — vor plăti fiecare o dare generală de câștig de câte 80 coroane pe an.

§ 52. — Dările tratate în §§ 50—51 se vor plăti într'o singură dată, și anume: de către indigeni, înainte de liberarea în fiecare an a concesiunii, iar de către cei străini, înainte de vizarea din partea autorității industriale, a concesiunii. Plata se va face la perceptoratul de dare regală, care se află în locul de reședință a autorității, ce liberează sau vizează concesiunea. Dacă în localitate nu este perceptorat de dare reg., plata se va face la organele comunale (orășenești), autorizate de a percepe dările de stat ; dela străini nu se va puteà percepe altă dare (suplement).

Acela, care exercitează colportajul, respectiv comerțul, fără plata dării, se va condamnà de către autoritatea industrială de prima instanță pe teritoriul căreia se va prinde în flagrant delict, în favorea Tezaurului, la plata unei amende până la suma de 1 — 4 ori a postului de dare, și până ce nu va fi plătit această amendă, nu-și va puteà exercità comerțul său.

In contra amenzei aplicate se va puteà apelà conform §-lui 181 al legii XVII : 1884.

§ 53. — Industriașii și comercianții, cari umblă pe la târguri, industriașii călători și întreprinzători ocazionali (periodici), precum și artiștii călători și aceia, cari se ocupă cu producțiuni ordinare neaparținând la sfera artei, dacă pe teritoriul coroanei ungare vor fi având domiciliu stabil, după venitul lor isvorît din acestea, vor plăti darea la domiciliul lor stabil. In

caz contrar, pe lângă neobservarea dispozițiunilor cuprinse în punctul 14, din § 4, vor plăti darea după venitul lor verosimil, de fiecare dată separat acolo, unde își vor fi exercitând profesiunea lor.

CAPITOLUL VIII.

Dispoziţiuni mixte.

§ 54. — Dacă concesionarii monopolurilor și veniturilor statului nu-și vor fi plătit până la sfârșitul anului financiar darea lor generală de câștig după comerțul lor, sau nu vor fi obținut o amânare de plată, concesiunea li se va puteà retrage.

§ 55. — Pentru darea generală de câștig calculată asupra întreprinderilor societare, vor garantà în solidar membrii societari

§ 56. — Acel ce e obligat a face declarația, va puteà satisface îndatoririi sale stipulate în prezenta lege și prin mandatar; pentru procedura acestuia însă, materialicește va fi responzabil mandantul.

Procura e scutită de timbru, și va trebuì arătată la cerere.

Acel însărcinat cu administrarea sau îngrijirea averii se va considerà și fără procură specială de mandatar.

§ 57. — In cazurile, când până la ținerea desbaterii comisiunii, perceperea dării e expusă pericolului, darea generală de câștig fixată, se va stabilì în prima instanță prin deciziune de către direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare), și darea astfel calculată va fi exigibilă dintr'o dată și se va plăti imediat. Apelul eventual înaintat în timp de 15 zile în contra calculării și care se va desbate de către comisiunea de reclamație, nu va împiedicà încasarea dării.

§ 58. — Venitul scutit de dare sub titlul de minimalul pentru existență, ce e drept, nu se poate împovărà cu dări de stat, dar e supus la darea comunală și la alte suplemente de dare bazate pe dările directe. Acest suplement se va calculà pe baza scalei de dare aplicată la venitul, pe care îl va fi stabilit comisiunea de calculare.

In contra acestor stabiliri — nesupuse la dare de stat — alt. comisionii de calculare, nu vor aveà loc rectificări de drepa

§ 59. — Acela, care nu va înaintà până la termenul pentru darea declarațiunii releveurile menționate în § 25, se va pedepsì cu câte o amendă dela 1 — 50 coroane, de atâtea ori, la câte feluri de dare va fi comis această neglijență.

Amenda se va fixà în prima instanță de către direcțiunea financiară (inspectorul de dare); în contra hotărârii acesteia se

va puteà apelà în timp de 15 zile la comisiunea pentru dări a comitetului administrativ, iar în contra hotărârei acesteia, la ministerul de finanțe.

§ 60. — Cazurile de contravențiune la dări ivite față de acel obligat a face declarația și represiunea acelora, se regulează prin § 71 al legii despre darea de venit.

§ 61. — Contabilitatea, scadența, perceperea, încasarea, asigurarea și scăderea dării calculate împreună cu toate cestiunile în legătură cu acestea, se regulează prin legea despre administrarea dărilor publice.

§ 62. — Prezenta lege va intrà în vigoare la 1 Ianuarie, 1911.

§ 63. — Cu intrarea în vigoare a acestei legi, legile și regulamentele contrare ei se abrogă ; și anume : articolul de lege XXIX : 1875 despre darea de câștig, cu toate modificările, care se cuprind în art. de lege X : 1883, în § 3 al art. de lege XXXVII : 1886, în §§ 14–15 ai art. de lege IV : 1893, în art. de lege VII : 1900, XV : 1902 și V : 1903.

In cazurile impunerilor la dare și a ștergerilor retroactive pe timpul precedent intrării în vigoare a prezentei legi dispozițiunile acestor legi abrogate vor rămâneà în vigoare.

§ 64. — Cu executarea prezentei legi e însărcinat ministrul de finanțe, care cu privire la țările Croația și Slavonia, va procedà în coînțelegere cu banul Croației, Slavoniei și Dalmației.

Articolul de lege X din anul 1909,

Despre darea de venit.

(Sancționat la 11 Aprilie, 1909).

CAPITOLUL I.

Indatorirea de a plăti dare.

§ 1. — Vor fi datori de a plăti dare de venit :

1. Cetățenii statului ungar după toate veniturile lor, dacă vor fi locuind pe teritoriul țărilor coroanei ungare, sau vor fi având aci domiciliu regulat :

2. Cetățenii statului ungar domiciliați în străinătate, după toate veniturile lor izvorâte de pe teritoriul țărilor coroanei ungare ;

3. Străinii după toate veniturile lor dacă locuesc pe teritoriul

țărilor coroanei ungare, sau vor fi șezând acì cel puțin un an neîntrerupt, sau dacă vor fi șezând acì numai în scopul de a câștigà venituri ;

4. Fiecare străin neaparținând la punctul 3 cu privire la venitul său curs de pe teritoriul țărilor coroanei ungare, care venit va izvorî din drepturile sau pensiunile trase din cassa Statului, din imobile și din drepturi în legătură cu acestea, din profesiuni profitabile constituind obiectul dării generale de câștig, în sfârșit din pretențiuni întabulate prin ipotecă asupra unor imobile din țară, precum și din averea sau dreptul de avere menționat în punctul 6 din § 1 al legii despre darea de interese după capital și de rente ;

5. Societățile pe acțiuni, tovărășiile, societățile în comandită înființate pe acțiuni, societățile în nume colectiv cu răspundere limitată, întreprinderile de asigurare, societățile de mine, după toate veniturile lor, dacă sunt indigene, și după veniturile lor câștigate în țară, dacă sunt străine ;

6. Municipiile, comunele (orașele) ; mai departe bisericile (comunele bisericești), ordinile călugărești (abațiile, prepoziturile), fondurile și fundațiunile, după toate acele venituri care nu provin din imobilele lor scutite de dare pentru totdeauna, din drepturile împreunate cu acestea ; apoi, din întreprinderile lor profitabile supuse la dare conform dării generale de câștig, și din alte atari capitaluri și drepturi de avere, care, conform punctelor 5, 7 și 14 din § 3 al legii despre darea de interese după capital și de rente, nu sunt scutite de dare ;

7. Composesoratele, fostele comune urbariale, comunitățile de avere, comunitățile de pământ din Croația-Slavonia (înțelegându-se și comunitatea de pământ a nobilei comune Turmezö), după veniturile lor izvorîte din averea indivizibilă, dacă afacerile lor economice vor fi administrate de organizații speciale ;

8. Alte masse de avere, neaparținând la punctul 7, administrate separat ; apoi comunitățile de case, dacă darea lor de pământ încă nu se va fi împărțit după indivizi, în care caz și venitul membrilor comunității de case provenit nu din averea comunității de case, asemenea se va socoti la venitul comunității de case ;

9. Venitul institutelor și reuniunilor menționate în punctul 9 din § 1, respectiv în punctul 6 din 3 al legii despre darea de interese după capital și de rente, precum și în punctul 9 din § 4 al legii despre darea generală de câștig, care venit va fi provenind din imobile nescutite de dare pentru totdeauna, din drepturi împreunate cu acestea, apoi din vreo avere sau

drepturi de avere menționate în punctul 6 din § 1 al legii despre darea de interese după capital și de rente.

§ 2. — La toți aceia, cari în celelalte soiuri de dări directe, deși constituesc un singur subiect de dare, dar nu sunt menționați în §-ul 1, cu deosebire la societățile în comandită și în nume colectiv, la întreprinderile cu firma neînregistrată, sau la alte întreprinderi sociale sau ocazionale, la comunități de avere, etc., vor plăti darea membrii în proporția părților lor; prin urmare, acest venit se va socoti la celelalte venituri ale lor. Dacă partea proporțională nu s'ar puteà fixà precis, folosința se va face deopotrivă.

§ 3. — La venitul contribuabilului se va mai socoti și venitul ce revine soției, care va fi trăind în comunitate de gospodărie cu el.

Soția va plăti dare în mod independent numai atunci, dacă între soți comunitatea de viața conjugală se va rupe pentru totdeauna, dară și în acest caz, numai atunci, dacă averea femeei nu o va administrà bărbatul.

Venitul celorlalți membrii (rude ascendente, descendente, laterale, etc.) aparținând la gospodăria comună, se va socoti la venitul capului gospodăriei. Excepțiune va fi numai în cazurile:

a) Dacă se va dovedì că un asemenea venit nu ajunge la dispoziția capului gospodăriei, sau dacă acest venit al membrului de familie sub dispoziția capului gospodăriei, nu e mai mare decât costul de întreținere a membrului de familie întreținut;

b) Dacă descendentul aparținând la gospodăria comună se bucură de un venit de serviciu peste 800 cor. Câștigul copiilor și nepoților minori (de sânge sau adoptivi), angajați în economia sau industria capului de familie, provenit din această aplicațiune a lor, se va socoti totdeauna la venitul capului de familie.

Câștigul soției sau al celorlalți membrii aparținând la gospodăria comună, izvorit din plată cu ziua sau săptămâna, dacă acela după cap nu va fi mai mare de 500 coroane, nu se va puteà socoti la venitul capului de familie supus la dare, dacă venitul acesta din urmă, nu va fi trecând peste 1000 coroane.

Alți angajați cu plată sau simbrie în gospodărie, precum și subchiriașii, chiriașii de paturi, nu se vor considerà cu aparținători la gospodăria comună.

§ 4. Sunt scutiți de darea de venit:

1. Regele și Regina;

2. Statul;

3. Reprezentanții diplomatici și consulii cu execuator ai statelor străine, dacă nu sunt supuși unguri, apoi împiegații

dela reprezentanțele diplomatice și dela consulate, dacă sunt străini; în sfârșit, străinii din serviciul tuturor acestora sau din al familiilor lor cu privire la veniturile lor ce nu cad sub punctul 4 din § 1;

4. Persoanele, care pe baza principiilor de drept internațional, sau a convențiunilor internaționale, vor aveà drept la scutirea de darea pe venit;

5. Veniturile menționate în punctul 4 din § 3 al legii despre darea de interese după capital și de rente, înțelegându-se și fundațiunile destinate pentru a face mize; apoi, venitul din interese al fondurilor și fundațiunilor menționate în punctul 5 din § 3 al citatei legi, care venit derivă din depozite spre fructificare, din efecte de valoare, fie scutite, fie nescutite de dare;

6. Cassele tutelare; în sfârșit,

7. Persoanele al căror venit întreg anual nu trece peste 800 coroane (minimalul pentru existență).

La stabilirea minimalului pentru existență va trebuì însă luat în socoteală și venitul izvorit din străinătate, chiar și atunci, dacă el nu ar puteà fi supus la dare conform acestei legi.

§ 5. — Mai departe, nu vor cădeà sub darea de venit:

1. Apanagiile cuvenite membrilor casei domnitoare; apoi, indemnizările cuvenite membrilor parlamentului în calitatea lor de atari;

2. Sprijinul (nebazat pe un titlu special de drept privat) dat de bunăvoe, fără rezervă de către contribuabil la ascendenți, descendenți și la rude laterale;

3. Indemnizările împreunate cu ordinul cavaleresc Maria Terezia, și cu medalia pentru vitejie, taxele adiționale de răniți;

4. Ajutoarele date de către cassa pentru ajutorarea muncitorilor și servitorilor economici; ajutoarele pentru bolnavi și rentele de asigurare contra accidentelor, folosite pe baza articolului de lege XIX : 1907; apoi, ajutoarele date de către cassele pentru muncitorii dela pădurile Statului și de către reuniunile de ajutorare ale personalului oficialilor inferiori dela pădurile Statului membrilor lor pentru tratamentul medical în caz de boală, pentru hrană și înmormântare;

5. Veniturile izvorîte din obligațiunile pentru despăgubirea regalelor, municipiilor și ale comunelor (orașelor), precum și interesele capitalurilor date de ele pentru clădirea de case pentru muncitorii economici;

6. Beneficiile eventual cuvenite membrilor din venitul comunităților de avere menționate în punctele 7 și 8 din § 1;

7. Venitul ce rezultă din activitatea proprie unor astfel de tovărăşii economice şi industriale, care sunt scutite de dare conform punctului 3 din § 4 al legii despre darea de câştig a întreprinderilor obligate la dare de seamă publică ;

8. Toate obligaţiunile de serviciu ale ofiţerilor (auditorilor, medicilor militari, contabililor de trupă, contabililor de jandarmi a ofiţerilor manipulanţi) din serviciul efectiv al puterii armate şi al jandarmeriei, sau concediaţi temporar şi ale diurniştilor cu luna neclasaţi în rândul ofiţerilor, ale sub-ofiţerilor, precum şi toate indemnizările cuvenite pe lângă concursul pensiunei ale ofiţerilor din pensiune, cari îndeplinesc unele servicii speciale sau locale ;

9. Feciorimea de finanţe, înţelegându-se şi pe substituţi-comisari ; păzitorii închisorilor de stat, ai caselor de recluziune, ai caselor de detenţiune şi ai închisorilor ; personalul de pază al poliţiei de stat şi de oraşe, toţi aceştia după indemnizările lor cuvenite din serviciul efectiv ;

10. Drepturile cuvenite acelor aparţinatori puterii armate în caz de mobilizare, conform celor cuprinse în art. de lege LIII : 1881 ;

11. Câştigul şcolarilor dela şcoalele publice, provenit din lecţii private şi din asemenea ocupaţiuni private, stipendiilor acestora şi cele ale teologilor ;

12. La contribuabilii menţionaţi în punctul 6 din § 1, venitul, care va fi izvorât din atare obiect de avere, ale căror uzufruct nu lor li s'a socotit, ci beneficiantului.

§ 6. — Dacă acel obligat la plata dării, afară de venitul declarat, în punctele 7—9 ale §-lui precedent, ca scutit de dare, va mai aveà şi alt venit supus la dare, darea de venit se va stabili, ce e drept, pe baza sumei la un loc a venitului scutit de dare şi a acelui supus la dare, dar din ea se va puteà hotărî numai partea proporţională, ce va cădeà pe venitul supus la dare.

§ 7. — Dacă contribuabilul va dovedi, că după venitul său provenit din străinătate, dejà plăteşte în străinătate o dare de venit, sau o altă dare corespunzătoare acesteia, acest venit, în caz de reciprocitate va rămâneà neimpus la dare.

Ministerul de finanţe, ca chestie de reciprocitate, va puteà, întinde scutirea de dare şi asupra atâtor îndemnizări de serviciu pe care le trag de pe teritorul ţării, supuşii unguri din serviciul efectiv, dacă absenţa lor va trece peste un an întreg neîntrerupt.

Art. de lege XIV : 1900 va rămâneà neatins şi pe viitor.

§ 8. — Supunerea la dare, eventual cu excepţia dela dispoziţiunile acestei legi a întreprinderilor, care îşi vor fi estinzând-

afacerile lor pe teritoriul atât al Ungariei, cât și al Austriei, se regulează prin legile respective, care se întregesc cu următoarele :

La întreprinderile, la care cercetarea și stabilirea venitului curent supus la dare are să se efectueze pe teritoriul țărilor coroanei ungare, cercetarea și stabilirea dării de venit se va îndeplini conform prezentei legi. Sub dare, conform acestei legi, se va luà numai acea parte din întreg venitul curat supus la dare al întreprinderii, care va rămâneà după sub-tragerea sumei, ce cade pe sucursalele depe teritorul regatelor și țărilor reprezentate în senatul imperial. In scopul acesta, întreg venitul curat supus la dare al întreprinderii stabilit conform prezentei legi, se va împărți între întreprinderea principală și sucursale, în proporția, în care va stà venitul brut fixat separat al sucursalelor față de venitul brut al întreprinderii principale.

Din potrivă, la întreprinderile, la care cercetarea și stabilirea venitului curat supus la dare are să se efectueze pe teritoriul regatelor și țărilor reprezentate în senatul imperial, venitul stabilit în chipul acesta, va servi ca bază și la calcularea dării de venit, adăugând la aceasta și venitul încurs din imobilele lor, supuse la dare după teritoriul țărilor coroanei ungare.

CAPITOLUL II.

Fixarea venitului supus la dare.

1. In general.

§ 9. Drept venit supus la dare se va considerà venitul contribuabilului provenit din orice izvor și fie realminte încurs, fie altfel de venit în bani sau având valoare ce îi revine lui, la care se va socotì valoarea locativă a locuinții sale gratuite, apoi și valoarea în bani a articolelor de economie sau de comerț și a altor articole folosite ori din al său, ori primite ca drept, sau gratuit. Partea ce va rămâneà din acest venit brut după sub-tragerile permise conform prezentei legi, va constituì venitul curat supus la dare.

§ 10. — Averea donată sau moștenită și capitalurile pentru asigurarea vieții vor cădeà sub dare numai în produsele lor

Tot sub acest punct de vedere va cădeà și profitul rezultat din vânzarea-cumpărarea de imobile și din alte obiecte de avere, cu excepțiunea dacă o atare ocupațiune va fi obiect de dare conform legii despre darea generală de câștig, sau dacă vânzarea-cumpărarea obiectelor de avere se va fi făcând în scop speculativ, în acest caz însă, pe lângă profit se va luà în considerație și pierderea eventuală.

§ 11. — Venitul brut îl va constitui rezultatul anului calendaristic precedent anului financiar. Excepțiunea se va face numai în ce privește îndemnizările menționate în punctele I 1 și II din § 21, care, în timpul recensământului și declarării dării se vor luă ca bază de dare în mărimea lor existentă.

La calcularea venitului brut va fi decizivă situația la începutul anului financiar, respective în timpul recensământului izvoarelor de venit menționate în § 15. Conform acesteia, și sub-tragerile permise se vor luă în considerație în acea sumă anuală cu care vor fi împovarând izvorul de venit existent.

La cererea contribuabilului se va omite luarea în seamă numai a venitului ajuns de fapt în litigiu și menționat în § 22 al legii despre darea de interese după capital și de rente, dar cu terminarea procesului, venitul restituit va fi baza de dare chiar și atunci, dacă obiectul de dare respectiv deja va fi și încetat.

Dacă un izvor de venit încă nu va fi având un rezultat anual, și dacă el va fi cunoscut, în acest caz baza dării va fi suma aceasta, iar din potrivă, venitul anual presupus.

Intrucât anul economic al izvorului de venit nu ar fi indentic cu anul calendaristic, ca an nemijlocit precedent calculării dării, se va considerà anul de gestiune (economic) al cărui rezultat final va fi cunoscut în timpul calculării.

Darea de venit a întreprinderilor obligate la dare de seamă publică, cu firmă înregistrată, se bazează totdeauna pe bilanțul ce servește la stabilirea dării de câștig a întreprinderii. In alte cazuri, la întreprinderea care ține registre comerciale sau de afaceri în regulă și vor prezentà în formă autentică bilanțul de profit și pierdere al comerțului (exploatațiunii) lor și dacă, mai departe, această contabilitate va fi suficientă, sau dacă dificultățile ridicate în contra ei se vor fi rezolvat prin cercetarea făcută, fie în cursul procedurii de calculare, fie în acel al instanțelor de drept, venitul:

a) economiei agricole și forestiere;

b) al comerțului, industriei, metalurgiei și în general al profesiunilor ce cad sub darea generală de câștig, se va stabilì pe lângă observarea bilanțului acestora sau a veniturilor deja constatate la stabilirea dării generale de câștig.

§ 12. La calcularea venitului curat supus la dare din venitul brut al izvoarelor de venit în parte, se vor sub-trage următoarele poziții:

1. Toate spesele întrebuințate pentru achiziționea, asigurarea și susținerea venitului brut (producțiunii), înțelegându-se și

spesele întrebuințate pentru ținerea în bună stare, suplinirea și manipularea averii inventariate.

2. La edificii, spesele de regulă necesare pentru reparații și ținere în bună stare, precum și spesele de apeduct, de măturatul coșurilor, de luminat, de păzitori de noapte, de măturatul trotuarului și alte spese laterale împreunate cu folosirea edificiilor, întrucât aceste spese cad în sarcina contribuabilului.

3. Scăderile anuale regulate, făcute sub titlul de folosirea clădirilor, mașinelor, precum și a altor obiecte inventariate neproductive, întrucât ele nu se vor fi trecut printre spesele de gestiune. Dacă în contra mărimii scăderii s'ar ivi îndoeli, suma se va stabilì în cursul calculării, eventual prin intervenţiune de experți.

Fondul de rezervă pentru suplinirea scăderii de valoare, nu se va puteà forma fără a fi pus la dare, decât conform legii despre darea de câștig a intreprinderilor supuse la darea de seamă publică.

4. Pierderile de comerț (exploatațiune), neînțelegându-se pierderile rezultate din timp mai vechiu decât anul precedent, care nu se vor puteà sub-trage ; pierderile de interese, rente, arenzi și de închiriere justificate, și pagubele cauzate prin sinistre, care nu vor fi fost acoperite prin asigurare contra pagubelor și vor împovărà venitul.

5. Obligațiile de comerț, echivalentul de obligație și taxele de asigurare plătite în mod efectiv, apoi, dările indirecte de stat și comună (oraș), obligațiile și vămile, care cad în sarcina exploatațiunii (comerțului) ; în sfârșit, toate contribuirile și spesele ce conform legilor existente, sunt a se plătì după împiegații (servitorii) economici, industriali și după alți asemenea.

6. La întreprinderile de mine, toate contribuirile plătite pe seama casselor asociate, precum și contribuirile pentru scopurile bisericești, școlare și comunale, cu excepțiunea dării adiționale ; apoi, participarea la spesele districtului de mine, ale grupilor auxiliare, ale galeriilor laterale și districtuale, despăgubirea folositelor servitudini de mine, contra-prestațiunile (tantiemele de producțiune) plătite pentru consimțământul necesar la exploatarea minelor ; în sfârșit, sumele pentru demarcațiunea minelor și drepturile de supravegherea sondărilor închise.

7. Interesele justificate și plătibile de către contribuabil pentru datorii, arenzile și alte sarcini bazate pe titlu de drept privat, neînțelegându-se interesele cuvenite după dările publice și după restanțele de arendă către Stat, înscrise în cartea funduară, precum și participarea menționată în punctul 6 din § 5.

Ca interese anuale pentru împrumuturile luate dela societăți pe acțiuni, tovărășie, institute de credit și amortizabile în anumiți ani, se va luà în mod neschimbat — pentru toată durata amortizării — suma, care, conform procentului stipulat în obligațiune, va cădeà pe un an după întreaga sumă a capitalului împrumutat.

8. La împiegații de stat și în general la cei cu servicii publice, taxa de serviciu și contribuirile pentru fondul de pensiune, iar la cei din servicii particulare, contribuirile pentru fondul de pensiune și taxele de asigurare de fapt plătite, întrucât acestea nu vor trece anual peste 200 coroane, la un contribuabil, respectiv peste 400 coroane la contribuabili colectivi, în cadrul gospodăriei comune (§ 3). Sub-tragerea taxelor de asigurare permise în măsura aceasta, cu excepțiunea acelor din serviciu public, revin și altor persoane.

La stabilirea venitului izvorît din salariile de serviciu, din pensiuni și din proviziuni nu se vor puteà luà în considerație datoriile și interesele lor, precum nici alte sarcini bazate pe titluri de drept privat.

Acei cu serviciul la fundațiunile publice de sub administrarea guvernului reg., precum și la exploatațiunile statului – din punct de vedere contributiv – se vor bucurà de același tratament, ca și acei din servicii publice.

9. Veniturile de întreprindere declarate scutite de dare, pe baza art. de lege XLIX: 1899, pentrucă stimulează industria indigenă, și pe baza art. de lege III: 1907.

10. Scrisurile fonciare prevăzute în §§ 9 și 10 ai art. de lege XXX: 1889, venitul după interese al institutelor de credit care emit obligațiuni ipotecare conform art. de lege V: 1896, art. de lege XXXII: 1897, și art. de lege XXIII: 1898, care venit ar rezultà din asemenea obligațiuni emise de ele și aflate în portofoliul lor și din efectele de valoare găsite în fondul de asigurare înființat în urma îndatoririi lor legale, pentru asigurarea specială a acestor obligațiuni.

§ 13. Spesele menționate în § precedent se vor puteà sub-trage numai din venitul brut al anului, în curs mărimea sub-tragerii la venituri, în parte scutite de dare, în parte supuse la dare – în caz de îndoială – se va stabilì pe baza datelor disponibile, eventual prin experți.

In cazul punctului 2 al § 1, precum și la străini, dintre sarcinile și spesele, ce se pot sub-trage nu se vor luà în considerație decât acelea, care vor greva izvoarele de venit din țară și care se vor fi ivit în interesul acelora. In privința

aceasta, întabularea la cartea funduară a dreptului ipotecar a datoriei în sine, încă nu constitue o dovadă suficientă.

§ 14. Nu se vor puteà sub-trage din venitul brut, cu deosebire :

1. Datoriile, publice de sub punctul 5 din § 12;

2. Darurile, donațiunile, ajutoarele și alte asemenea prestațiuni gratuite făcute de către contribuabil;

3. Sumele, care se folosesc pentru sporirea averii fundamentale, pentru lărgirea exploatațiunii (comerțului), pentru sporirea capitalului, pentru plata datoriilor;

4. Sprijinul de rudenie, menționat în punctul 2 din § 5; apoi valoarea sau contra-valoarea muncii contribuabililor colectivi (§ 3) în cadrul gospodăriei;

5. Interesele folosite după capitalurile învestite în întreprindere de către contribuabil sau după capitaluri împrumutate dela membrii familiei aparținând gospodăriei comune;

6. Spesele, pe care contribuabilul le va fi întrebuințând în bani gata sau prin consumarea productelor și articolelor luate din economia sau din comerțul său, pentru întreținerea celor cari aparțin lui (§ 3), precum și ale personalului de servitori și pentru alt personal activ în gospodăria sa, anume pentru locuință, hrană, îmbrăcăminte, serviciu, îngrijire, creștere și în general ce le va fi folosind pentru satisfacerea trebuințelor personale. Aceste spese întrebuințate pentru membrii de familie aparținând gospodăriei, în caz de plata dării în colectiv (§ 3), nu se vor puteà sub-trage nici atunci, dacă întreținerea va mai fi asigurată și sub un titlu de drept special.

2. *După izvoarele de venit mai principale.*

§ 15.— La estimarea venitului se vor deosebì următoarele de venit mai principale:

a) Rezultatul exportațiunii forestiere și agricole;

b) Valoarea locativă a edificiilor;

c) Venitul industriei, comerțului metalurgiei și al altor profesiuni profitabile supuse la darea generală de câștig;

d) Venitul întreprinderilor obligate la dare de seamă publică;

e) Venitul rezultând din capitaluri și din alte venituri, care constituesc obiectul dării de interese după capital și de rente.

a) *Venitul proprietății de pământ.*

§ 16. — In caz de exploatare în regie, venitul exploatațiunii forestiere și agricole și a drepturilor în legătură cu ea,

îl formează profitul curat obținut de fapt în urma administrației proprie.

Acest profit curat se va proporționă cu sumele de arendă obicinuită tot acolo sau în împrejurime pentru asemenea proprietăți agricole. Venitul rezultat din arendările laterale agricole se vor luă în socoteală numai atunci, dacă aceste arendări laterale vor întrece proporțiile exploatării economice intensive a moșiei respective. La stabilirea sumelor de arendă obicinuită în localitate sau în împrejurime, va servì opinia prealabilă a Reuniunei economice sau a altei asemenea reuniuni economice speciale.

In caz de arendarea economiei agricole și forestiere, profitul locatarului îl va formă valoarea arenzei, a altor foloase rezervate pe seama lui, precum și a prestațiunilor posterioare de împlinit eventual din partea arendașului, sub-trăgând de acî spesele și sarcinile, care grevează pe arendator, și care, conform acestei legi, se pot sub-trage.

Tot pe baza venitului curat obținut în realitate, se va estimă și venitul arendașului, la care se va mai adăugă valoarea locativă a locuinții luată în arendă deodată cu moșia; dinpotrivă, suma arenzei și a oricării prestațiuni împlinite pentru arendator sau în numele lui, se va sub-trage.

In caz de arendare în părți-cote, venitul fiecării părți îl va formă partea ce va revenì asupra sa din venitul curat obținut în urma economiei.

In cazul vânzării lemnelor din pădure, prețul de cumpărare scăzut în întregimea sa, se va luă de venit brut, din care însă, dacă vânzarea nu se va fi făcut cu prețul de fiecare trunchiu, afară de sub-tragerile ce se vor face conform §-lui 12 și în cazul vânzării pe lângă prețul de trunchiu, se vor sub-trage și spesele de tăiat, de transport și alte spese necesare pentru obținerea prețului de cumpărare.

b) *Venitul proprietății de case.*

§ 17. — La edificiile supuse la dare de casă după chirie, valoarea profitului curat pus sub dare de chirie, va fi baza dării, scăzând de aci partea cuvenită pe durata cât stă gol edificiul, ce este a se luă în considerație conform legii despre darea de casă.

Dacă edificiul în întregime sau în parte va fi plătit dare de casă după clase, sau dacă în localitățile nesupuse la dare generală după chirie va fi fost numai o parte din an dat în chirie, valoarea profitului brut se va estimă potrivit raporturilor

locale din împrejurime și întrebuințării de fapt. Această valoare de profit însă nu va puteà fi mai mică decât suma după care ar revenì o dare de casă după chirie, egală cu suma dării de case calculată după chirie.

Estimarea specială a venitului se va omite la toate edificiile și părțile de edificii, ale căror valoare locativă dejà se va fi cuprinzând în venitul exploatațiunii comerțului forestier și agricol, de mine sau industriale, și în consecință, ele nu mai suportă și sarcina specială a dării de casă.

c) *Venitul industriei, comerțului, metalurgiei și altor profesiuni profitabile supuse dării generale de câștig.*

§ 18. — Drept venit al industriei, comerțului, metalurgiei și al altor profesiuni profitabile supuse la darea generală de câștig, se va considerà profitul de exploatațiune stabilit conform legii citate. Sub-tragerile operate pe baza legii despre darea generală de câștig, dar permise și justificate conform prezentei legi, la stabilirea venitului curat, se vor luà însă în considerație. Contribuirile menționate în § 22 al legii despre darea de câștig a întreprinderilor supuse la dare de seamă publică, intră de asemenea acì.

Abstrăgând dela arendările de pământ tratate în § 16, la toate arendările, profitul arendașului se va socotì întocmai ca și când arendașul ar fi proprietar. Posturile, bine înțeles, de adăugat la venit, respective de sub-tras din el, sunt specificate în aliniatul al patrulea din § 16.

Dacă cu ocaziunea stabilirii dării de venit, comisiunea de calculare va ajunge la convingerea, că profitul de exploatare stabilit pe baza dării generale de câștig de vre-o altă comisiune de calculare va fi fixat în o măsură mai mică, decât cum e în realitate, ce e drept nu va puteà renunță la ridicarea dării generale de câștig dejà stabilită, dar venitul acestor fel de profesiuni în darea de venit îl va puteà urcà după libera ei chibzuință.

d) *Venitul întreprinderilor obligate la dare de seamă publică.*

§ 19. — Venitul întreprinderilor obligate la dare de seamă publică îl constitue — pe lângă luarea în considerație a adăugirilor de mai jos, respective a sub-tragerilor permise — profitul curat arătat în bilanț, neînțelegându-se venitul manipulat separat conform statutelor institutului de pensiune și caritate, înființat de întreprindere pe seama funcționarilor săi.

1. La profitul curat se vor adăugà :

a) Beneficiile speciale date fondatorilor și acționarilor sub orice titlu din venitul de exploatațiune și dejà acordate în bilanț, apoi profitul fondurilor de rezervă, ce nu figurează în venitul de exploatațiune ;

b) Partea aruncată asupra întreprinderii din țară din spesele de exploatațiune ale institutului principal din străinătate ;

c) Remunerațiunile date funcționarilor de bunăvoie, nu în mod stipulat, și dejà acordate în bilanț ;

d) Sumele întrebuințate pentru amortizarea datoriilor, a anticipațiilor obținute dela institutul principal din străinătate, sau a capitalului fundamental, pentru întinderea exploatațiunii, pentru învestițiuni ce nu se pot privì ca întreținerea în bună stare sau complectà stării de instalațiune după inventar, pentru datoriile publice menționate în punctul 1 din § 14, precum și sumele folosite pentru înființarea unor fonduri de rezervă, înțelegându-se și sumele acordate, dar de fapt nedebursate sub titlul de scăderea valoarei minelor.

Cu privire la fondurile de rezervă se notează însă, că conform punctului 7, din § 17 al legii despre darea de câștig a întreprinderilor obligate la darea de seamă publică, sumele depuse la fondurile de rezervă menționate acolo în anul viitor, vor fi scutite de dare. Intrucât privește la sumele de contribuire ale acestor fonduri de rezervă s'ar ivì îndoeli în privința valoarei estimative după bilanț, autoritatea competentă pentru calcularea dării va aveà dreptul, — eventual prin ascultare de experți — de a corectà valoarea estimativă din punct de vedere contributiv.

2. Din profitul curat supus la dare — întrucât aceasta încă nu se va fi făcut — se vor sub-trage :

a) Restul de profit raportat de pe anul precedent ;

b) $3^1/_2\%$ din capitalul vărsat și încă existent ;

c) Venitul eventual scutit de dare conform §-lui 7 al legii de față, precum și spesele specificate în § 12, care prin hotărâre a adunării generale se acoper din profitul curat ;

d) Pozițiile menționate în punctele 4, 8 – 10 din § 17, al legii despre darea de câștig a întreprinderilor obligate la dare de seamă publică ;

e) Sumele întrebuințate pentru amortizarea capitalului fundamental și a capitalurilor împrumutate (acțiunilor primitive, a acțiunilor și obligațiunilor de prioritate) la întreprinderile care după expirarea termenului stipulat în actul de concesiune, trec în mod gratuit în proprietatea statului, municipiului, comunei (orașului) sau în a persoanelor numite în actul de con-

cesiune, nefăcând deosebire, dacă se va fi stipulat o rescumpărare, ce se va puteà face mai înainte ;

f) Pierderile și spesele, care de altmintrelea ar fi împovărat contul general de exploatațiune, dară se acoper din fondul de rezervă pus la dare sau din venitul acestuia.

Urcarea sau scăderea cursului efectelor de valoare din portofoliul întreprinderii, la stabilirea venitului supus la dare, din punct de vedere contributiv, nu se va puteà luà în socoteală. In astfel de cazuri însă, când efectele de valoare, care vor fi având curs, se vor fi vândut de fapt după curs mai scăzut de cum se vor fi achiziționat ; această pierdere justificată și relativă la aceleași efecte de valoare se va scădeà în mod retroactiv pe trei ani.

e) *Venitul izvorît din capitaluri și din alte venituri, după capital care constituie obiectul dării de interese și de rente*

§ 20. — Drept venituri izvorîte din capital se vor considerà până la concurența sumei cuvenite subiectului de dare :

1. Interesele, rentele și alte venituri menționate în § 1 al legii despre darea de interese după capital și de rente ; apoi, dividendele acțiunilor (acțiunilor de participațiune la tovărășie) ;

2. Interesele obligațiunilor (obligațiunilor de prioritate) și ale scrisurilor fonciare din țară, scutite de dare prin legi speciale ;

3. Interesele, dividendele ori-căror acțiuni sau efecte de valoare din străinătate, respective ale capitalurilor plasate în străinătate ;

4. Interesele depozitelor în cassa de păstrare a poștelor.

f) *Competințele și proviziunile izvorîte din raportul de serviciu (înțelegându-se și raportul plății muncii).*

§ 21. — Ca drepturi izvorîte din raportul de serviciu (înțelegându-se și raportul plății muncii) se vor considerà cu deosebire următoarele :

I. Pentru acei din serviciul persoanelor naturale și juridice (din serviciu public și privat) :

1. Salar, simbrie, soldă, taxă, onorar, bani de locuință (supliment personal de soldă), suplement de vrâstă, suplement de funcțiune și obligațiune de natură permanentă cuvenită ca remunerațiune sau sub orice alt titlu ;

2. Provizionul, tantiemele, recompensa cuvenită după muncă

în acord sau cu bucata, diurnele; orice alte îndemnizări cu caracter schimbăcios ce se cuvin subiectului de dare după ocupațiunea sa.

Intre îndemnizările de serviciu iau parte la beneficii bisericești, cu deosebire:

a) Indemnizările în natură; apoi, venitul izvorît din prestațiunile trase în mod retrospectiv în fiecare an din lucrul cu palma sau cu jugul și neluate în considerație la stabilirea profitului curat al proprietății de pământ;

b) Venitul în curs din taxele școlare, pentru cununii, botezuri, consacrări și înmormântări, în general din tot ce se poate percepe pe baza uzului legitim al funcțiunilor bisericești (din ceea-ce se strâng din sfeștanii);

c) Venitul din interesele fundațiunilor făcute pentru mise și pentru împlinirea altor funcțiuni ale cultului precum și pentru alte scopuri;

d) Venitul tras dela Stat, din cassa comunală (orășenească), din fondul diecezan sau din oricare fond public sub titlul de întregire de salariu (congruă), de ajutor permanent, sau sub orice alt titlu:

e) Excedentul venitului averii bisericii locale (fabrica), întru cât acest excedent, conform legilor existente, se poate folosì pentru dotațiunea contribuabilului.

II. Pensiunile de retragere și de grație, accesoriile pentru educațiune, sau alte pensiuni, escontări finale și rescumpărări de pensiune de această natură cuvenite celor menționați în punctul I, în punctele 8 și 9 din § 5, precum și văduvelor și orfanilor tuturor acestora, pe care dânșii le vor fi trăgând dela patron, dela institute de pensiuni și de grație, din fonduri sau fondațiuni.

Valoarea locuinții în natură, și a altor obligațiuni cuvenite în natură (în provizii, în folosirea pământului, etc.) — exceptând asemenea drepturi ale membrilor ordinelor călugărești — se va calculà conform raporturilor locale, dacă însă, conform regulelor existente, dările speciale ale imobilelor sau ale altor obiecte de avere, beneficiații vor fi datori să le plătească; această parte a obligațiunilor de serviciu, la aplicarea §§ 49 și 66, nu se va luà în considerație.

Locuința în natură a funcționarilor statului se va estimà în banii de locuință stabiliți pentru clasele lor de retribuțiune.

La luarea în socoteală a valoarei locative a locuinții în natură, scutirea permanentă de sub dare a ei, nu se va luà în considerație.

§ 22. — Insărcinările, care sunt legate cu anumite spese

de oficiu, respective de serviciu (cu călătorii, etc.), de regulă sunt scutite de dare.

Dacă însă însărcinările vor servì numai în parte pentru acoperirea speselor căzute asupra lor, cealaltă parte se va luà ca bază de dare.

La cei din serviciu public, suplementul de funcțiune, diurna temporală, spesele de drum, de călătorie, de întreținere de cai, și de taxă de trăsură, vor fi scutite de dare în întreaga lor sumă.

§ 23. — Se va acordà întreit venitul rezultat din proprietățile de pământ și de casă — care însă la proprietatea de pământ, nu poate fi mai mic decât venitul curat cadastral luat de trei ori — al acelora cari pe teritoriul țării nu vor fi având locuință și gospodărie stabilă și dacă în anul premergător calculării nu vor fi locuind pe teritoriul țării, cel puțin patru luni.

Această dispoziție nu se referă la membrii casei domnitoare, precum nici la cei absenți din oficiu, din cauză de boală sau pentru studii.

CAPITOLUL III.

Cotele de dare.

§ 24. — Suma dării de venit conform scalelor de mai jos va fi:

După venitul de peste:	Până la:	
800 cor.	900 cor.	5 cor.
900 »	1.000 »	6 »
1.000 »	1.100 »	7 »
1.100 »	1.200 »	8 »
1.200 »	1.300 »	9 »
1.300 »	1.400 »	10 »
1.400 »	1.500 »	11 »
1.500 »	1.600 »	12 »
1.600 »	1.700 »	14 »
1.700 »	1.800 »	16 »

După venitul de peste:	Până la:	
1.800 cor.	1.900 cor.	18 cor.
1.900 »	2.000 »	20 »
2.000 »	2.200 »	23 »
2.200 »	2.400 »	26 »

După venitul de peste:	Până la:	
2.400 cor.	2.600 cor.	30 cor.
2.600 »	2.800 »	34 »
2.800 »	3.000 »	38 »
3.000 »	3.200 »	43 »
3.200 »	3.400 »	50 »
3.400 »	3.600 »	56 »
3.600 »	3.800 »	62 »
3.800 »	4.000 »	68 »
4.000 »	4.400 »	76 »
4.400 »	4.800 »	86 »
4.800 »	5.200 »	96 »
5.200 »	5.600 »	112 »
5.600 »	6.000 »	128 »
6.000 »	6.600 »	144 »
6.600 »	7.200 »	160 »
7.200 »	7.800 »	186 »
7.800 »	8.400 »	212 »
8.400 »	9.000 »	238 »
9.000 »	9.800 »	264 »
9.800 »	10.600 »	290 »
10.600 »	11.400 »	316 »
11.400 »	12.200 »	344 »
12.200 »	13.000 »	376 »
13.000 »	14.000 »	410 »
14.000 »	15.000 »	450 »
15.000 »	16.000 »	490 »
16.000 »	17.000 »	530 »
17.000 »	18.000 »	570 »

După venitul de peste:	Până la:	
18.000 cor.	19.000 cor.	610 cor.
19.000 »	20.000 »	650 »
20.000 »	22.000 »	730 »
22.000 »	24.000 »	810 »
24.000 »	26.000 »	890 »
26.000 »	28.000 »	970 »
28.000 »	30.000 »	1.050 »
30.000 »	32.000 »	1.130 »
32.000 »	34.000 »	1.220 »
34.000 »	36.000 »	1.320 »
36.000 »	38.000 »	1.420 »
38.000 »	40.000 »	1.520 »
40.000 »	44.000 »	1.720 »

După venitul de peste:	Până la;	
44.000 cor.	48.009 cor.	1.920 cor.
48.000 »	52.000 »	2.120 »
52.000 »	56.000 »	2.320 »
56.000 »	60.000 »	2.520 »
60.000 »	14.000 »	2.720 »
64.000 »	68.000 »	2.920 »
68.000 »	72.000 »	3.120 »
72.000 »	76.000 »	3.320 »
76.000 »	80.000 »	3.520 »
80.000 »	84.000 »	3.720 »
84.000 »	88.000 »	3.970 »
88.000 »	92.000 »	4.220 »
92.000 »	96.000 »	4.470 »
96.000 »	100.000 »	4.720 »
100.000 »	104.000 »	4.970 »
104.000 »	108.000 »	5.220 »
108.000 »	112.000 »	5.480 »
112.000 »	116.000 »	5.750 »
116.000 »	122.000 »	6.000 »

După venitul de peste 120.000 coroane se vor plăti ca dare de venit 5 %, astfel, ca evaluarea se va urcà tot cu câte 5.000 coroane și fiecare evaluare începută se va luà ca deplină de 5.000 coroane.

La societățile pe acțiuni și la tovărășiile de transport, precum și a acelora, care se ocupă cu afaceri de credit, precum și la celelalte societăți pe acțiuni și tovărășie, cu excepțiunea întreprinderilor de asigurare la venitul de peste 15.000 coroane, scala dării va rămânea neschimbată, 3 % de fiecare evaluare.

Dacă impunerea dării va aveà loc și la venitul de sub 800 coroane, dela 800 coroane în jos evaluările vor scădea cu câte 50 coroane, iar cotele cu câte 30 fileri.

La aplicarea evaluărilor mai înalte, excedentul de dare împreunat cu aplicarea evaluării mai înalte nu va puteà trece peste excedentul cuvenit la această evaluare a bazei la dare.

§ 25. — Dacă contribuabilul, al cărui venit stabilit pe baza acestei legi nu va trece peste 8.000 coroane, își va întreține în sfera gospodăriei sale copiii sau pe alți aparținători ai săi pe baza unei îndatoriri legale, în cazul acesta cotele cuprinse în paragraful precedent al dării de venit — cu excepțiunea dării asupra drepturilor funcționarilor Statului municipiului și ai comunei — se vor reduce:

Cu o evaluare, în cazul întreținerii celor doi sau trei atari membri de familie ;

Cu două evaluări, în cazul întreținerii celor patru sau mai mulți atari membri de familie.

Intrucât venitul rămas după sub-tragerile permise conform celor de mai sus, nu ar fi mai mare de 800 coroane, calculărea dării de venit nu mai are loc.

Aceeaș dare anuală dejà stabilită în mod definitiv se va puteà corectà sau scutì, dacă încasarea ei forțată ar primejduì pe contribuabil în existența sa economică, sau dacă procedura de încasare după prevedere, ar fi fără rezultat.

Pagubele cauzate prin sinistre sau prin alte dezastre ; apoi, boala sau incapacitatea de lucru durabilă a contribuabilului sau a aparținătorilor săi (§ 3), precum și chemarea în serviciul militar (la exercițiul de arme) sau alte împrejurări extraordinare, întrucât ar scădeà în mod esențial intrările izvoarelor de venit menționate în punctele *a*) — *c*) din § 15, în cursul calculării, ce e drept, se vor puteà luà în considerație la socoteala venitului respectiv, și din această cauză cotele de dare se vor puteà reduce, contribuabilul va puteà fi chiar de tot și scutit de dare, dar nu vor puteà servì de motiv pentru corectarea posterioară a aceleaș dări anuale dejà stabilită în mod definitiv.

CAPITOLUL IV.

Pregătirea calculării de dare.

§ 26. — Darea de venit se va stabilì pe baza declarațiunilor contribuabililor, a datelor de recensământ a comisiunii de recensământ instituită pentru recensământul contribuabililor și a altor date, care stau la dispoziția direcțiunilor financiare (inspectorului de dare).

In declarațiuni se va supune, pe lângă arătarea izvoarelor, venitul supus la dare sau scutit de dare rezultând din orice izvor al contribuabilului și al membrilor săi de familie, aparținători la gospodăria comună (§ 3).

Dacă va fi vorba de un atare venit, a cărui sumă se va puteà stabilì numai prin estimare, și în general la venitul de sub darea generală de câștig va fi suficient dacă contribuabilul în declarația sa, în loc de arătarea numerică a venitului, va comunică numai datele, de care va fi trebuință pentru stabilirea bazei de dare.

La îndemnizări de serviciu și la pensii, pe lângă arătarea

exactă a sumelor acelora, se va declară și numele, profesiunea și domiciliul dătătorului dreptului. In cazul aliniatului al doilea din § 22, obiectul declarațiunii îl va constitui retribuțiunea încărcată cu spese în întreaga sa sumă și spesele căzute asupra ei repartizate.

La veniturile de interese și de rente, se va spune și numele și domiciliul celor obligați la plata lor. Dacă însă în veniturile provenite din interese și din rente puse sub dare în anul precedent, precum și la aceia, cari se ocupă cu agricultura, dacă în veniturile puse sub dare în anul precedent nu se va fi ivit vreo schimbare, va fi suficient dacă partea, în declarațiunea sa continuativă, se va referì numai la acest fapt.

§ 27. — In numele persoanelor incapabile, precum și în acelor juridice, va face declarațiunea, reprezentantul legal, care, pe lângă răspundere, va reprezentà de asemenea și posterior interesele lor. Minorii din serviciu, dacă retribuțiunea lor asigurată prin decret, de numire, va trece peste 800 coroane anual, își vor face însiși declarațiunea.

Contul de profit și pierdere se va anexà la declarație (§ 11).

Conținutul declarațiunii se va considerà ca un secret oficial; prin urmare nu e permis ca declarațiuna să se dea comisiunii de recensemânt, și dacă daclarațiunea se va fi înaintat sub plic, nu se va puteà deschide decât numai de către directorul financiar (inspectorul de dare) sau de către funcționarul însărcinat de el.

Dacă acel obligat a face declarația nu ar ști face declarația, primăria comunală (perceptoratul de dare orășenesc) va fi obligată a umpleà foaia de declarație pe baza declarațiunii dictate și a justificà din oficiu efectuarea acesteia.

Cu privire la termenul înaintării, la facerea și strângerea declarațiunilor, va dispune ministrul de finanțe prin ordinațiune.

§ 28. — Nu vor fi obligați a face declarațiune:

1. Funcționarii statului, ai fundațiunilor publice de sub administrațiunea guvernului reg., ai municipiilor și ai comunelor (orașelor), dacă afară de îndemnizările de serviciu, de pensiune sau de o asemenea prevedere (punct II. din § 21) neconsistând din retribuțiunea de natură permanentă asigurat prin decret de numire (punct I, 1. din § 21), și cuvenit, fie în total fie în parte, în natură, nici ei înșiși nici membrii lor de familie (§ 3), cari trăesc în gospodărie comună, nu vor mai fi având nici un alt venit, respective de îndemnizare de serviciu de natură schimbăcioasă (punct I. 2 din § 21);

2. Dacă văduvele și orfanii celor menționați în punctul 1, afară de pensiunea de retragere sau de grație, și afară de

accesoriile de educație și de alte îndemnizări de prevedere, nici ei înșiși, nici membrii lor de familie, cari trăesc în gospodărie comună cu ei (§ 3), nu vor fi având nici un fel de venit;

3. Persoanele supuse la dare, al căror venit pus la dare anual nu va trece peste 2000 coroane, exceptând, dacă direcțiunea financiară (inspectorul de dare) le va fi somând special ca să-și înainteze declarațiunea, vor fi datoare a face declarațiune. De altmintrelea, și acestor contribuabili li se acordă dreptul de a-și face declarațiunea.

Din contra, aceia, cari vor fi având o îndemnizare de serviciu, pensiune sau prevedere peste 800 coroane, asigurată prin decret de numire, vor fi datori a declară totdeauna întreg venitul lor, dacă cumva nu cad sub punctele 1 – 2 de mai sus;

4. Întreprinderile obligate la dare de seamă publică.

§ 29. — Darea de venit a întreprinderilor obligate la dare de seamă publică, constitue darea suplementară a dării de câștig a întreprinderilor, care se calculează de către direcțiunea financiară (inspectorul de dare), conform procedurii stabilite pentru calcularea dării de câștig a întreprinderilor și în același timp cu ea. Apelul contra calculării e tot aceleași ca și la darea de câștig; intervenția de drept contra ambelor soiuri de dare, se pot unifică în aceeaș petiție. Prin urmare, dispozițiunile prezentei legi, care tratează despre intervențiile de drept admise contra dării calculate, nu se vor referì la aceste întreprinderi.

§ 30. — La pornirea calculării generale, și în modul și timpul stabilit de către ministerul de finanțe, va fi dator:

1. Fiecare proprietar de fapt de case sau reprezentantul (împuternicitul) său de a arătà, grupat după locuințe, respective după localuri de prăvălie, numele și profesiunea locuitorilor din casă, chiria anuală a lor, apoi pe toți sub-chiriașii sub-închiriatorilor, precum și suma chiriei plătită de ei;

2. Capul fiecărei gospodării, de a înșirà pe acei aparținatori la gospodăria comună (§ 3) după nume, și pe cei minori și după vrâstă, și dintre aceștia, a indicà pe aceia, cari vor fi având și venit independent, neajuns în mod justificat sub dispoziția capului de familie, care venit, la recensământ, se va luà în socoteală pe numele acelui îndreptățit;

3. Fiecine, care va fi obligat la plata oricărui fel de retribuțiune sau pensiune (§ 21), de a pregătì după comune (orașe) lista nominativă a celor îndreptățiți la retribuțiune sau pensiune, cu indicarea locuinții, profesiunii precum și a sumei retribuțiunii plătită fiecăruia, în cazul punctelor I, 1, și II. din § 21 pe anul curent, iar în cazul punctului I, 2 din § 21, pe anul

precedent. Dacă retribuțiunea menționată mai pe urmă nu se va fi referit la întreaga durată a anului precedent, se va luà suma de fapt plătită; iar dacă această îndemnizare se va fi născut înaintea recensământului numai la începutul anului financiară, acel obligat va fi dator a arătà numai suma de fapt plătită în anul curent, menționând în ambele cazuri și momentul de când și până când se va fi făcut plata.

Indatorirea de declarație cuprinsă în punctul 1 nu se va întinde asupra călătorilor domiciliați în hoteluri și ospătării, a căror locuire neîntreruptă acolo nu va fi trecând peste trei luni.

Foile despre datele specificate în punctul 1, se vor prezentà la primăria comunei (perceptoratul de dare orășenesc), unde se găsește casa, foaia menționată în punctul 2 se va prezentà la primăria comunală competentă după domiciliul părții, iar foaia menționată în punctul 3, la acea primărie comunală, care e competentă după domiciliul beneficiatului.

Acela, care nu va știi să facă singur foile aci înșirate, datele sale le va puteà arătà verbal primăriei comunale, însă răspunderea pentru corectitudinea însemnării acestora, va cădeà tot asupra lui.

Indatorirea de declararea retribuțiunilor de serviciu, a pensiunilor și a altor prevederi, se va întinde și asupra funcționarilor statului, municipiului și comunei (orașului), respective și asupra văduvelor și orfanilor lor, cari, conform punctelor 1—2 din § 28, nu sunt obligați a face declarație. Declarația despre îndemnizările acestora, o va întocmì și o va trimite primăriei comunale competente după domiciliul lor, oficiul de contabilitate însărcinat cu ținerea în evidență a îndemnizărilor respective primăria comunală (orășenească).

Datele menționate în prezentul paragraf și primite de către primăria comunală, se vor pune la dispoziția comisiunii de recensământ.

§ 31. — Declarațiunile relative la darea de venit se vor înaintà la acea primărie comunală și darea de venit de regulă se va stabilì în registrele de calculare ale acelei comune și se va notà acolo, unde contribuabilul va fi având locuința stabilă sau unde va fi șezând.

In cazul mai multor locuințe, alegerea locului pentru calculare, în prima linie îi este acordat contribuabilului, care va fi dator a-și declarà hotărîrea în această privință primăriilor comunale respective. Dacă nu se va fi folosit de dreptul de alegere, în acest caz locul de calculare pe baza raportului special al primăriei comunale, în care se vor menționà locuințele — eventual după o nouă ascultare a părții — îl va fixà direcțiunea financiară, ministerul de finanțe.

Cetățenii unguri, cari domiciliază în străinătate (punct. 2, din § 1), cari nu vor fi având pe teritoriul țării nici locuință, nici loc de ședere, se vor luà sub dare la ultimul lor domiciliu din țară.

Persoanele juridice contribuabile vor aveà să-și plătească darea la reședința direcțiunii lor, respective la reședința reprezentațiunii lor legale.

Străinii nedomiciliați în țară își vor plătì darea acolo unde se găsește imobilul, întreprinderea, respective stabilimentul industrial sau comercial al lor, unde e asigurat dreptul ipotecar al pretențiunii, respective unde există dreptul de avere.

In caz de controversă, locul calculării dării îl va stabilì pe calea ordinațiunii, ministerul de finanțe.

§ 32. – Conform prezentei legi recensământul contribuabililor se va face de către comune (orașe), potrivit ordinațiunii ministerului de finanțe și sub supravegherea și controlul direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare), prin comisiuni de recensământ întocmite în fiecare an.

Comisiunea de recensământ se va compune din 3 membri și din tot atâția membri supleanți. Președintele sau substitutul de președinte al comisiunii se va designà de către direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare), după putință din rândul funcționarilor financiari sau al funcționarilor comunali (orășenești), iar membrii și membrii supleanți se vor alege dintre contribuabili de către primăria comunală (magistratul orășenesc). Acela care nu va acceptà alegerea fără de un motiv fondat, se va condamnà la o amendă până la 100 cor. în favoarea fondului comunal (orășenesc) pentru săraci. Hotărîrea de condamnare se va pronunțà de către primăria comunală (magistratul orășenesc). In contra ei se va puteà apelà în timp de 15 zile în a doua instanță, la direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare), iară în a treia instanță, la comisiunea de dare a comitetului administrativ.

Recensământul dării va trebuì isprăvità negreșit în termenul fixat de către ministerul de finanțe. In orașele și în comunele mai mari, comisiunile de recensământ se vor constituì în așa număr, încât operațiunile recensământului să se poată face pe termenul fixat.

In caz de neglijență sau de întârziere nemotivată, direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare) va face recensământul din oficiu pe spesele comunei (orașului). In contra acestei hotăriri de condamnare cu privire la plata speselor făcute, se va puteà apelà în timp de 15 zile la ministerul de finanțe.

Eventualele spese de procedură ale comisiunei de recensământ le va suportà comuna (orașul), diurnele și spesele de drum —

de dus și de întors — ale organelor financiare vor cădeà însă în sarcina statului.

§ 33. — Comisiunea de recensământ va dobândì, în caz necesar și prin ascultarea altora, o orientare pătrunzătoare asupra raportului de posesiune, avere și de alt câștig al contribuabililor aparținători circumscripțiunei ei, și va culege toate datele potrivite pentru apreciarea punerii la dare. Comisiunea de recensământ, pe baza acestor date și știri, va fi datoare a estimà — distinct după izvoarele de venit (§ 15) — venitul verosimil al contribuabililor domiciliați pe teritoriul ei; iară la aceia, al căror venit. dedus după raporturile lor de trai, nu va fi trecând peste 3.000 coroane, de a arătà și întregul venit anual.

Se vor consemnà în foaie specială izvoarele de venit și venitul aflat după aceste izvoare, al căror proprietari vor fi locuind în circumscripțiunea altor comisiuni de recensământ. Dacă de asemenea contribuabilul va locuì tot în aceeași comună (oraș), foaia aceasta se va trimite comisiunii competente. iar în caz contrar, se va trimite în timp de 3 zile cel mai târziu, direcțiunii financiare (inspectorului de dare) în circumscripțiunea căreia contribuabilul își va fi având domiciliul stabil.

Dacă președintele nu va fi de acord cu estimarea comisiunei, el își va înaintà opinia sa separată.

După terminarea recensământului toate lucrările preliminare și datele se vor înaintà fără amânare prin primăria comunală direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare).

§ 34. — Direcțiunea financiară (inspectorul de dare) competentă, cu privire la aceia al căror venit anual va trece peste 300 coroane, va pregătì propuneri pentru calcularea dării. In scopul acesta va luà sub cercetare prealabilă lucrările comisiunii de recensământ și declarațiunile sosite, și datele acestor din urmă, eventual după ascultarea de experți sau de alte persoane competente în atare materie, le va întregì și corectà; în scopul acesta va puteà citâ și pe contribuabil la desbaterea faptelor și circumstanțelor decizive, care ating calcularea dării; apoi va îndreptà greșelile sau va adăugà lipsurile eventual observate în lucrările comisiunii de recensământ, și întrucât se va puteà, va perfecționà celelalte date necesare la calcularea dării.

Dacă partea nu va fi făcut declarațiune, direcțiunea financiară (inspectorul de dare) va fi obligată — punând în vedere urmările legale — a somà pe respectivul, ca în timp de 8 zile să-și înainteze declarațiunea.

Direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare) la redac-

darea propunerilor sale va aprecià liber toate datele, care stau la dispoziţiunea sa.

§ 35. — Registrele întocmite după comune, în Croaţia şi Slavonia după comune contributive (comune urbane) din propunerile pentru calcularea dării — înaintea de începerea calculării dării — în timp de 8 zile, ce se vor publicà înainte, se vor expune la casa comunală (oraşului) la vedere publică, în scopul, ca fiecine să poată luà cunoştinţă de ele şi ca fiecare contribuabil să-şi poată face eventualele observaţiuni asupra lor.

Aceste observaţiuni, se vor puteà trimite înainte de începerea calculării înscris la direcţiunea financiară .reg. (inspectorul de dare), iar mai târziu, — fie înscris, fie verbal — la comisiunea pentru calcularea dării. Observaţiunile înaintate fără iscălitură în cursul desbaterei, nu se vor puteà lua în consideraţie.

§ 36. — Acela, care nu-şi va înaintà declaraţiunea în termenul precizat, va plăti ca suplement 1 % din darea stabilită în cursul calculării, iar dacă nu va răspunde somaţiunii ce i se va fi adresat conform §-lui 34, alte 4 % ale dării stabilite în prima instanţă pe care comisiunea pentru calculare le va stabilì deodată şi le va trece în registrul de calculare. Dacă însă partea va participà personal sau prin împuternicit la desbatere în comisiune şi va dovedì, că numai din neglijenţă neculpabilă nu şi-a putut înaintà declaraţia, sau că tot din această cauză n'a putut răspunde somaţiunii (§ 34) ce-i s'a adresat, calcularea suplementului nu se va mai face.

Dacă darea calculată, în cursul procedurii de drept, se va urcà sau va scădeà, sau în cursul anului va încetà, conform ei se va corectà, respective se va şterge, şi suplementul.

Suplementul se va şterge şi atunci, dacă în cursul procedurii de drept se va dovedi, că neglijenţa a fost neculpabilă.

CAPITOLUL V.

Calcularea dării.

§ 37. — Darea de venit se va stabilì în fiecare an — şi încă în acelaş timp cu darea generală de câştig a contribuabililor supuşi la dare generală de câştig — de către comisiunile de calculare instituite pentru calcularea dării.

Comisiunea de calculare se institue pe un period de trei ani şi anume:

a) La reşedinţa fiecărui cerc administrativ;

b) In fiecare cerc administrativ al capitalei-reşedinţe Budapesta, şi în fiecare oraş municipal;

c) In fiecare comună (oraș) cu cel puțin 10.000 locuitori. Ministerul de finanțe e autorizat ca potrivit trebuinței, să poată institui și mai multe comisiuni de calculare.

§ 38. — Comisiunea de calculare se compune din 7 membri ordinari și din 6 membri supleanți. Dintre aceștia pe președinte, pe doi membri ordinari și pe doi membri supleanți, la propunerea direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare) îi numește ministrul de finanțe, pe doi membri ordinari și pe doi supleanți îi numește vice-comitele comitatului, respective în orașele municipale, primarul din clasa agricultorilor sau a proprietarilor de case, iar pe doi membri ordinari și pe doi supleanți, la invitarea ministrului de finanțe — în timp de 15 zile dela aceasta — îi alege secțiunea comercială și industrială a camerei comerciale și industriale, conform §-lui 18 din art. de lege VI: 1868, în ședința sa plenară, pe jumătate dintre comercianți, pe jumătate dintre industriași.

Se va puteà numi, respectiv se va puteà alege fiecare cetățean ungar supus la plata dării de venit, care se va bucurà pe deplin de drepturile sale politice și civile și va locuì în circumscripțiunea respectivei comisiuni de calculare. Cu toate acestea, la compunerea comisiunii se va dà o deosebită atențiune faptului că în comisiune, deosebitele profesiuni să fie reprezintate cât se poate mai proporțional; și ca un membru al comisiunii să fie o persoană absolventă în drept, la putință advocat cu diplomă. Intre membrii numiți nu vor puteà fi mai mulți decât doi funcționari de fapt activi.

Substitutul președintelui se designează dintre membrii ordinari de către ministrul de finanțe.

Membrii supleanți, cari au a fi aleși, în cazul punctului *a*) din § 37, se vor alege dintre persoanele de dare cu domiciliul în reședința cercului.

Acela, care se alege sau se numește ca membru în comisiune, fără cauză întemeiată nu va puteà refuzà împlinirea însărcinării sale; face excepțiune dacă dejà va mai fi avut o asemenea însărcinare, și aceasta o va fi și îndeplinit în periodul precedent.

Dacă după constituirea comisiunii, vre-un membru al ei, își va pierde dreptul de membru sau va renunță la el, însărcinarea acelui numit sau ales în locul lui nu va puteà durà mai mult, decât, timpul ce va mai rămânea dela constituire.

Raportul comisiunii, fără drept de vot, va fi delegatul direcțiunii financiare regale (inspectorului de dare).

§ 39. — Membrii comisiunii împreună cu președintele, în ședința primă, și întrucât la aceasta nu se vor fi prezentat toți,

în orice caz la începutul activității lor, vor fi datori a face următorul angajament solemn:

«Eu N. N. promit pe onoarea mea, că în împlinirea chestiunilor legate cu însărcinarea mea, voiu procedà conform legii, în mod conștiincios și imparțial, și în cursul ei voiu păstrà în secret datele ajunse la cunoștința mea despre situațiunea contribuabililor».

Păstrarea secretului va fi obligatorie și pentru raportor și expert; scriptele desbaterii, de asemenea, se vor păstrà ca secret oficial.

§ 40. — Președinții comisiunilor vor aveà de la tezaur o diurnă de câte 10 coroane, iar membrii, de câte 8 coroane.

Aceste diurne, membrilor din comisiune, cari nu locuesc în localitatea funcționării comisiunii, se vor socotì pe întreaga durată a funcționării lor, înțelegându-se și timpul de călătorie, iar pentru membrii din comisiune, cari locuesc în localitatea funcționării comisiunii, se vor socotì numai pe zilele, în care vor fi luat parte la desbaterile ei.

Membrii comisiunii, cari nu locuesc în localitatea de funcționare a comisiunii, vor aveà bilete de dus și întors pe calea ferată de cl. II, iar pe vapor, de cl. I, și taxa de trăsură reglementară. La călătoriile cu trăsura, taxa cuvenită de kilometru, se va regulà prin ordinațiune de către ministerul de finanțe.

§ 41. — Termenele pentru desbatere, respectiv lista după care au să ajungă la desbatere, proectele pentru calcularea dării, se vor fixà de către președinte în coînțelegere cu direcțiunea financiară regală (inspectorul de dare), termen pe care comisiunea va fi datoare a-l respectà. Direcțiunea financiară regală (inspectorul de dare) va fi datoare a comunicà această listă și membrilor comisiunii și a o afișà în comuna (oraș) respectivă, cel puțin cu opt zile înainte de începerea desbaterilor, astfel, ca fiecare în parte dintre contribuabili să poată știì, în care zi se va desbate darea lor.

Programul zilnic al lucrărilor ce se vor pertractà, se va stabilì astfel, ca comisiunea să poată terminà în decurs de șase săptămâni — întrucât este posibil — funcționarea ei.

Cât privește localul de desbatere, încălzitul, luminatul și curățitul lui, va trebuì să se îngrijească primăria comunală (orășenească) competentă pentru reședința comisiunii, dacă în edificiile statului nu ar fi local potrivit.

§ 42. — Cu excluderea celor neinteresați, comisiunea va deliberà totdeauna în ședință secretă; la cererea oricărui membru al ei, la pronunțarea hotărîrii sale — afară de raportor —

nici cei interesați nu vor puteà fi de față. In cazul din urmă însă raportorul nu va puteà invocà motive mai noui, nemenționate înaintea contribuabilului fost de față la desbatere.

Pentru pronunțarea de hotărîri valabile se cere prezența a patru membri cel puțin, afară de președinte și raportor. Dacă nu s'ar prezentà numărul suficient de membri, președintele, conform trebuinții, va chemà pe membri supleanți.

Comisiunea își va dà hotărîrile ei cu majoritate de voturi. In caz de paritate de voturi, va decide votul președintelui.

Despre ședințele comisiunei se vor încheià procese-verbale.

§ 43. — In tot timpul cât va fi în discuție estimarea dării de venit a președintelui comisiunii, a vreunui membru din comisiune, a vreunei rude ascendente sau descendente, sau a cumnatului sau a altei rude laterale până la al treilea grad, sau a patronului, membrul respectiv va fi dator a se depărtà din ședință.

In atari cazuri, președintele va predà locul prezidențial substitutului său, sau vreunui membru din comisiune.

§ 44. — Comisiunea de calculare la stabilirea numerică a venitului contribuabilului, va aprecià conștiincios datele înaintate; și întrucât, după o examinare atentă ar mai aveà încă îndoeli neîmprăștiate cu privire la exactitatea declarațiunii sau a mărimei venitului pus la dare, în procedura sa va stărui ca să descopere toate împrejurările de fapt, ale căror cunoaștere e neapărat necesară la estimarea exactă și corespunzătoare adevărului a venitului.

In scopul acesta comisiunea va fi datoare a întrebà pe contribuabilul înfățișat de bună-voe la desbatere, asupra datelor și împrejurărilor importante, ce vor fi având înrâurire asupra estimării venitului, a-i comunicà proectul de calcularea dării și motivele aceleia și a aprecià cu atențiune observațiunile și excepțiunile ridicate. Va mai aveà dreptul apoi:

1. A cità în caz necesar pe contribuabilul absent dela desbatere, pentru dare de deslușiri în cazul, dacă se urmărește urcarea proectului de calcularea dării (§ 34) va fi datoare totdeauna a cità partea;

2. A cere dela contribuabil răspuns și înscris la anumite întrebări precizate, eventual a-i pretinde să prezinte contul de profit și pierdere;

3. A chemà la desbatere martori și experți și a-i ascultà la anumite întrebări precizate;

4. A ordonà examinarea registrelor în cazul, dacă partea însăși va fi oferit inspectarea registrelor ei comerciale, sau dacă rezultatul contului de profit și pierdere s'ar părea dubios.

Examinarea registrelor, întrucât partea nu va protestà contra

efectuării acestei examinări, se va face la reședința comisiunii în ziua fixată de comisiune și comunicată părții. Examinarea o va efectua sub îndatorirea păstrării secretului, în prezența contribuabilului sau a reprezentantului său, raportorul comisiunii sau alt funcționar financiar.

Despre rezultatul examinării registrelor se va încheià un proces-verbal, în care, afară de datele numerice relative la stabilirea venitului contribuabilului, dar neestinse și asupra secretului comercial și afară de observațiunile făcute în privința aceasta de către funcționarul însărcinat cu examinarea registrelor, se va mai menționà, în general modul de conducerea registrelor, și întrucât ele merită încredere.

Comisiunea va aprecià liber rezultatul examinării registrelor ; și întrucât nici după examinarea registrelor nu ar găsì dovedite afirmațiunile contribuabilului, va hotărî pe lângă ascultarea raportorului și pe baza altor date, care stau la dispoziția sa.

Tot așa va procedà comisiunea și atunci, dacă partea nu va fi răspuns în terminul fixat la somațiunea adresată ei, sau dacă va protestà contra efectuării examinării registrelor.

§ 45. — Dacă comisiunea nu va găsì de acceptabil venitul declarat, dară nu va aveà la dispoziție alte mijloace auxiliare, prin care ar puteà stabilì exact după număr mărimea venitului de estimat, comisiunea va avea să stăruie mai ales într'acolo, ca să stabilească mărimea venitului mai cu seamă din criteriile externe, pe care va fi datoare a le înșira cu deamănuntul și exact în hotărârea sa. La această procedare se va luà în considerație întreaga situație economică a contribuabilului, mărimea speselor sale necesare pentru obținerea venitului său și raportul reciproc a izvoarelor de venit fiecare în parte.

§ 46. — Cu privire la circumstanțe și date faptice, din care s'ar puteà deduce venitul sau venitul izvoarelor de câștig supus la dare al oricui, va fi dator a dà deslușiri după cunoștința sa orișicine, fie ca martor, fie ca expert, dacă va fi invitat pentru aceasta de către comisiunea de calculare și dacă ascultarea nu va fi interzisă.

In cursul acestei proceduri, se va evità șicanarea, amestecul în relațiunile familiare, și urmărirea se va estinde numai la datele și relațiunile faptice necesare la calcularea dării.

Nu va putea fi martor sau expert individul, care nu va puteà fi ascultat înaintea judecătoriei, ca martor sau expert în procedura procesuală civilă, respective care va puteà respinge mărturia sau darea părerii de expert. Funcționarii și foștii funcționari se vor puteà asculta numai cu învoirea contribuabilului. Nu se vor puteà ascultà ca martori sau ca experți aceia, cari

vor sta în raporturi de concurență cu partea supusă la dare de pe teritoriul aceleași comisiuni de calculare.

Diurna martorului sau a expertului o va regulà pe calea ordinațiunei, ministerul de finanțe.

§ 47. — Dacă comisiunea de calculare va ajunge la cunoștința, că oarecare avere sau venit supus la dare după legile existente, încă nu a fost pus la dare, în același timp cu stabilirea dării de venit va calcula și darea corespunzătoare după averea sau venitul sustras dela dare, iar darea de venit va stabilì-o pe lângă luarea în considerare a venitului provenit din izvoarele de venit puse la dare în acest mod.

Dacă punerea la dare a averii sau a venitului sustras dela dare nu s'ar puteà efectuà în același timp fie din orice cauză, darea de venit se va stabilì provizorie, pe lângă lăsarea afară din considerarea venitului provenit din acest izvor, dar în același timp se vor luà pe calea direcțiunii financiare (inspectorul de dare) măsurile pentru punerea la dare a averii sau a venitului sustras de dare și pe baza acesteia a ridicării posterioare a dării de venit.

§ 48. — După terminarea desbaterei, comisiunea va stabili și va trece în registrul de calculare suma venitului supus la darea și cota de dare corespunzătoare acesteia după evaluarea de dare.

La această hotărîre consemnată în proces-verbal, se va anexà totdeauna și expunerea de motive.

Ordinea de formalități a comisiunii în celelalte, se va regulà prin ordinațiune de către ministerul de finanțe.

§ 49. — Dacă în venitul de peste 800 coroane se va cuprinde și dreptul sau pensiunea pentru serviciu (rescumpărare de pensiune, despăgubire finală) (§ 21), suma ei — pe lângă luarea în considerație a eventualelor retrageri permise conform punctului 8 din § 12 — se va stabilì separat și după număr, și partea ce va cădeà asupra acesteia din darea de venit, în registrul de calculare se va trece independent.

Această separare a dării de venit asupra indemnizărilor de serviciu, se va face după principiile următoare :

1. Dacă baza dării va consistà exclusiv din drepturile de serviciu, sau din pensiune, sau dacă suma acesteia nu va trece în general sau numai într'o ast-fel de măsură peste drepturile de mai sus, încât ambele sume vor cădeà sub aceeași evaluare de dare, suma întreagă a dării de venit se va luà separat.

2. Dacă baza dării va trece peste suma luată sub dare a dreptului de serviciu, sau a pensiunei în evaluările cores-

punzătoare a zisei sume, fracțiunea de dare, ce conform evaluării ar cădeà asupra dreptului sau pensiunei de serviciu, se va scădeà din fracțiunea de dare stabilită după întregul venit și se va luà separat.

§ 50. — Dacă președintele comisiunii de calculare va fi publicat deciziunea, va fi dator atât raportorul, cât și contribuabilul sau împuternicitul său, fost prezent la desbatere a declarà verbal, dacă dorește, și în caz afirmativ, din ce motive, a trimete afacerea la comisiunea de reclamațiuni. In lipsa unei astfel de declarațiuni, apelul nu va mai aveà loc nici din partea Tezaurului, nici a părții. In prima linie partea e datoare a declarà.

Motivul apelului verbal se va consemnà în procesul-verbal de desbatere, se va atrage îndeosebit atențiunea contribuabilului și asupra împrejurării, că motivele apelului verbal le va puteà dezvoltà în timp de 15 zile și înscris.

§ 51. — Indată ce comisiunea va fi terminat desbaterea cu privire la câte o comună, va încheià registrul de calculare și pentru procedura posterioară va înaintà toate actele la direcțiunea financiară regală (inspectorului de dare).

§ 52. — Direcțiunea financiară regală (inspectorul de dare) va trimete registrele de calculare validate de ea la primăria comunală cu îndrumarea de a le afișà în timp de opt zile la casa comunală (orășenească), și de a avizà pe contribuabili în modul obicinuit în comună sau prin publicațiune, ca cu excepțiunea acelora, cari vor fi fost de față la desbaterea comisiunii de calculare și se vor fi supus deciziunii (§ 50), dacă judecă de vătămătoare pentru ei deciziunea comisiunii, în timp de 15 zile dela expunerea registrului își vor puteà înaintà verbal sau înscris la direcțiunea financiară regală (inspectorul de dare) apelul lor adresat comisiunii de reclamațiuni.

Apelul verbal se va consemnà în procesul-verbal de către autoritatea competentă.

Raportorul, dacă nu-și va fi motivat îndestul apelul său cu ocaziunea anunțării lui (§ 50), motivele sale posterioare le va înaintà în timp de 15 zile dela terminarea desbaterilor comisiunii respective.

Apelul nu va aveà efect de amânare.

§ 53. — Termenul de apel, precum și alte termene menționate în prezenta lege, dacă ziua din urmă a lor, va cădeà într'o zi de Duminecă sau de sărbătoare după calendarul gregorian, sau de sărbătoare națională, va expirà în ziua de lucru următoare.

In caz de trimitere prin poștă, va hotărî ziua predării la poștă.

CAPITOLUL VI.

Rectificările de drept.

§ 54. — Asupra apelului făcut în contra deciziunii definitive a comisiunii de calculare, va hotărî comisiunea de reclamațiuni.

§ 55. — Comisiunea de reclamațiuni se va institui:

1. La reședința fiecărui comitat;
2. In fiecare oraș municipal.

Ministerul de finanțe e autorizat ca pe teritoriul capitalei-reședințiale Budapesta, potrivit trebuinții ce s'ar ivi, să poată institui mai multe comisiuni de reclamațiuni.

Comisiunile de reclamațiuni se vor înființă pe câte un period de trei ani.

Comisiunea de reclamațiuni se va compune din șapte membri ordinari și șase membri supleanți. Dintre aceștia pe președinte îl numește ministerul de interne, respectiv în Croația și Slavonia banul, iar pe trei membri ordinari și trei membri supleanți îi numește ministerul de finanțe, iar pe trei membri ordinari și trei membri supleanți îi alege municipiul. Alegerea se va face înainte de sfârșitul anului ce precede constituirea comisiunii de reclamațiuni.

In municipiile, pe teritoriul cărora rezidează camera comercială și industrială, respectiv camera advocațială, în comisiunea de reclamațiuni pentru dare, ce se va institui conform celor de mai sus, în locul municipiului respectiv, pe un membru ordinar și pe un membru supleant — conform celor din § 38— îi va alege adunarea generală a camerei comerciale și industriale, iar pe un membru ordinar și pe un membru supleant, adunarea generală a camerei advocațiale.

Se va puteà numì, respectiv alege, fiecare cetățean ungar obligat la p ata de dare p venit, care se va fi bucurând de deplina exercitare a drepturilor sale politice și civile și va fi locuind pe teritoriul respectivei comisiuni de reclamațiuni. Cu toate acestea, la compunerea comisiunii se va dà o deosebită atențiune faptului, că în comisiune, diferitele profesiuni să fie reprezentate — după putință — în mod proporțional și ministerul de finanțe, la numirile sale, va fi dator a se îngriji în mod corespunzător de reprezentarea intereselor agricole. Intre membrii numiți nu vor puteà fi mai mulți de doi funcționari în activitate.

Președintele-substitut se dezignează dintre membri ordinari de către ministerul de finanțe.

Acela care se va alege, sau se va numì de membru în comisiune, fără cauză întemeiată, nu va puteà urmà împlinirea însărcinării sale, escepțiune făcând, dacă a mai împlinit o asemenea însărcinare, și aceasta chiar în ciclul precedent.

Dacă după constituirea comisiunii, vre un membru al ei în urma încetării oricărei condițiuni cerute, își va pierde dreptul de membru, sau va demisionà el însuși, însărcinarea acelui numit sau ales în locul lui, nu va puteà durà mai mult, decât timpul ce va mai rămâneà din constituire.

Raportorul comisiunii, fără drept de vot, va fi delegatul direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare).

Dispozițiunile §§ 39 — 40 se estind și asupra comisiunii de reclamațiuni.

De localul de dezbateri, de încălzitul, luminatul și curățitul lui va fi dator a se îngrijì primul funcționar al municipiului, dacă nu va fi local potrivit în edificiile statului.

§ 56. — Comisiunea de reclamațiune pentru dare va respinge apelul din oficiu, fără desbatere, dacă el se va fi înaintat (declarat) după expirarea termenului fixat.

O deciziune motivată de respingere se va înmânà părții.

§ 57 — Partea interesată, dacă ea însăși sau împuternicitul ei din oarecari motive neînlăturabile nu-și va fi putut înaintà apelul în timpul cerut, va puteà înaintà o cerere de justificare.

Cererea de justificare, ce se va motivà în mod vrednic de credință, împreună cu apelul va trebuì înaintată înscris direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare) în timp de 15 zile dela ultima zi a termenului neglijat.

Cererea de justificare se va dezbate și se va hotărî asupra ei mai înainte și deosebit de apel.

Dacă comisiunea de reclamațiuni nu va dà loc cererii de justificare, apelul îl va respinge fără desbatere; iară în caz contrar îl va dezbate numai-decât.

§ 58. — Comisiunea de reclamațiuni va examinà cu deamănuntul apelurile sosite și actele de dezbatere relative la ele (§ 59) și după ce va fi scos la lumină ori-ce îndoială ivită, va hotărî asupra lor.

In caz de apel, comisiunea de reclamațiuni la pronunțarea hotărârii sale nu va fi legată de limitele indicate în apel, ci dacă în cursul dezbaterii s'ar ivì fapte necunoscute mai înainte, prin aprecierea lor va puteà urca sau scădeà suma de dare stabilită de către comisiunea de calculare.

Dispozițiunile §§ 42 — 43, precum și ale §§ 45 — 46 se estind și la comisiunea de reclamațiuni pentru dare.

Ordinea de zi a comisiunii în celelalte se va regulă pe calea ordinațiunii de către ministerul de finanțe.

§ 59. — Comisiunea de reclamațiuni e autorizată, respective e datoare:

1. A cită pe contribuabil, dacă acesta va cere în apelul său, sau dacă și altcum ar găsi de necesar pentru a dă deslușiri; în cazul dacă se urmărește urcarea stabilirii instanței prime, va fi datoare a cită partea totdeauna;

2. A cere dela contribuabil răspuns și înscris la anumite întrebări precizate, eventual a-i pretinde să prezinte contul de profit și pierdere.

3. A chema la dezbatere martori și experți și a-i ascultă la anumite întrebări precizate; eventual, a dispune ca să fie ascultați sub jurământ de către judecătoria reg. cercuală competentă, după domiciliu;

4. A ordonă examinarea registrelor, în cazul dacă partea însăși va fi oferit înspectarea registrelor sale comerciale, sau dacă rezultatul contului de profit și pierdere s'ar părea îndoelnic.

Examinarea registrelor se va face în ziua fixată de către comisiune și se va comunică contribuabilului, conform celor spuse în § 44, la reședința comisiunei.

Comisiunea va aprecià liber rezultatul examinării registrelor, și întrucât nici după examinarea registrelor nu ar găsi dovedite afirmațiunile contribuabilului, va hotărâ pe lângă ascultarea raportorului și pe baza altor date, care-i stau la dispoziție.

Tot așa va procedà comisiunea și atunci, dacă partea nu va fi răspuns în terminul fixat, la somațiunea ce i se va fi adresat.

§ 60. — Comisiunea de reclamațiuni pentru dare va consemnà în proces-verbal, însoțită de o motivare detailiată, hotărîrea sa pronunțată după terminarea dezbaterei și va dispune ca ea să se înmâneze în regulă atât părții, cât și direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare).

Dacă contribuabilul sau împuternicitul său va fi fost de față la pronunțarea hotărârii, această împrejurare se va menționà în hotărâre.

Intotdeauna partea se va face atentă la dispozițiunile § 94 din art. de lege XXVI: 1896.

§ 61. — In contra hotărârei comisiunii de reclamațiuni se va puteà recurge la judecătoria administrativă numai în cazurile mai jos indicate.

Va aveà drept de recurs:

1. Raportorul comisiunii, ca reprezentantul Tezaurului:

a) Dacă minimalul pentru existență se va fi stabilit pe baza unor motive negarantate;

b) Dacă comisiunea de reclamațiuni va fi stabilit darea stabilită de către comisiunea de calculare ;

c) Dacă comisiunea de reclamațiuni va fi stabilit darea generală de câștig, sau începând dela anul al doilea după intrarea în vigoare a prezentei legi, darea de venit la o sumă mai mică decât aceea de pe anul precedent ;

2. Contribuabilul :

a) Dacă comisiunea de reclamațiune va fi ridicat darea stabilită de către comisiunea de calculare ;

b) Dacă comisiunea de reclamațiuni va fi stabilit darea generală de câștig, sau începând dela anul al doilea după intrarea în vigoare a prezentei legi darea de venit la o sumă mai mare decât aceea de pe anul precedent ;

c) Dacă venitul servind de baza evaluării dării nu va fi provenind de pe teritoriul aceleeași comisiuni de reclamațiuni ;

d) Dacă minimalul pentru existență nu se va fi stabilit pe baza unor motive garantate ;

3. Oricare din cele două părți interesate :

a) Dacă e să se rezolve cestiunea, că oarecare venit se poate luà, sau nu, ca bază de dare ;

b) Dacă în constituirea sau procedarea comisiunii de reclamațiuni se vor fi atins dispoziținni'e legii ;

c) Dacă e să se rezolve cestiunea, că la calcularea venitului curat supus la dare, din venitul brut, respective din venitul brut al fiecărui izvor de venit în parte conform legii despre darea de venit, se va puteà sub-trage sau nu vreun post de dare.

In contra celor două hotărîri uniforme pronunțate în cestiunea minimalului pentru existență, partea nu se va puteà folosi de dreptul de recurs.

Recursul, conform art. de lege XXVI : 1896, se va înaintà la direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare), și se va judecà de către judecătoria administrativă totdeauna cu excluderea publicității.

Recursul nu va aveà efect de amânare.

CAPITOLUL VII.

Schimbări în cursul anului.

§ 62.— Subiectele de dare devenite după terminarea valoarei supusă la dare, de regulă ajung sub dare numai în anul următor.

Se excepționează de sub această regulă și conform dispozițiunilor prezentei legi vor devenì supuși la dare și în cursul anului :

1. Cei menționați în punctul 5 din § 1;

2. Cetățenii ungari necontribuabili până acum și domiciliați în străinătate, precum și străinii necontribuabili până acum;

3. Aceia, ale căror drepturi de serviciu, pensiune și altă proviziune de natură permanentă, în cursul anului se va fi urcat peste 800 coroane, sau în cursul anului se va fi născut în mărimea ce trece peste această sumă. Dreptul de serviciu, pensiunea, sau altă proviziune încă nesupusă la dare, înțelegându-se și rescumpărarea pensiunei și despăgubirea finală, dacă subiectul de dare deja va fi plătind dare după alt venit al său, pe lângă scăderea dării urmată după venitul din urmă, se va adăugà la fondul de dare; iar în caz contrar, venitul supus la dare al părții se va stabilì din nou.

In sfârșit, se va dà loc corectării dării calculării:

4. La aceia, cari din statul de pensiune se vor fi restituit în serviciu activ sau se vor fi pensionat. In cazul prim la corectarea dării, în locul pensiunei, se va pune dreptul de serviciu activ, iar în cazul din urmă în locul dreptului, se va pune pensiunea.

La întreprinderile obligate la dare de seamă publică din nou înființate, până la pregătirea primului bilanț, calcularea dării nu se va face. După pregătirea bilanțului, venitul supus la dare stabilit pe baza acestui bilanț va constituì baza de dare pe primul și al doilea an al întreprinderii. Dacă bilanțul va fi rezultatul unui an trunchiat, baza de dare se va rotunzì pe întreg anul.

Din darea calculată asupra venitului rotunzit pe un an se va puteà preliminà în sarcina contribuabilului numai suma care va cădeà:

a) La drepturile și proviziunile de serviciu dela curgerea lor;

b) Iar în alte cazuri, dela prima zi a lunei de după nașterea venitului supus la dare până la sfârșitul anului.

Cu excepțiune, întreprinderile obligate la dare de seamă publică, ale căror dare se stabilește de către direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare) în cursul calculării ordinare în anul de după înființare; în cazurile de mai sus, declarațiunea precum și releveul menționat în § 30 și întocmit de patron, în timp de 15 zile dela nașterea venitului, se va înaintà direcțiunii financiare reg. (inspectorului de dare).

In caz de contravențiune la dări (§ 71), calcularea suplementară — și anume pentru fiecare an separat — se va estinde numai la stabilirea venitului supus de pe un an, ce va fi fost sustras sau tăinuit, care venit, dacă partea va mai fi plătit dare pe acel an după alt venit, se va adăugà la acela, și postul de dare se va corectà întocmai.

§ 63. — Pentru calcularea suplementară, respectiv pentru corectarea dării va fi competent :

1. La drepturile și proviziunile de serviciu (§ 21), direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare);

2. lar în alte cazuri comisiunea de calculare. Dacă însă până la ținerea dezbaterei comisiunii, perceperea dării ar fi expusă primejdiei, darea de venit se va stabili în prima instanță de către direcțiunea financiară reg. (inspectorul de dare) prin deciziune, și darea astfel calculată va fi îndată exigibilă și va trebui să se plătească imediat.

Corectarea dării calculată după drepturile și pensiunile de serviciu ale funcționarilor Statului se va efectuà din oficiu, și despre aceasta, partea se va încunoștiință prin deciziune.

In contra calculării suplementare, respective în contra corectării dării, se va puteà apelà în timp de 15 zile :

a) In cazul punctului 1, la comisiunea de dare a comitetului administrativ ;

b) Iar în cazul punctului 2, la comisiunea de reclamațiune. Apelul nu va aveà efect suspensiv.

§ 64. — Indatorirea de a plăti dare va încetà :

1. La persoane, prin moarte, prin emigrare, care conform legii prezente încetează îndatorirea de a plăti dare în urma încetării respective, a scăderii sub minimalul pentru existență a dreptului, pensiunei de serviciu, cu sfârșitul lunei în care vor fi urmat aceste cazuri ;

2. La întreprinderile obligate la dare de seamă publică, potrivit §-lui 10 al legii despre darea de câștig al întreprinderilor ;

3. La fiecare altă societate, reuniune, sau la altă persoană juridică, cu sfârșitul lunei, în care calitatea lor de atari, va fi încetat.

Dacă însă cu moartea contribuabilului nu va încetà pe deplin baza de dare stabilită față de el ; partea corectată în proporția venitului rămas și încetat a dării calculate, se va plăti din succesiune până la sfârșitul anului, și atunci, dacă moștenitorii se vor fi și împărțit între ei. Pentru această dare, care grevează succesiunea, moștenitorii vor garantà solidar până la concurența moștenirii lor.

Declarația pentru ștergerea, respectiv reducerea dării, se va înaintà în termin de 15 zile dela intrarea dreptului, direcțiunii financiare regale (inspectorului de dare), care va hotărâ asupra ei în prima instanță. In caz de întârziere, ștergerea, respectiv reducerea dării, se va putea acordà numai din ziua sosirii declarațiunii.

Ștergerea dării după dreptul de serviciu al funcționarilor

statului și proviziunea pensionarilor statului, se va face din oficiu.

In contra hotărârei autorității de dare de prima instanță, se va puteà apelà, în curs de 15 zile, la comisiunea de dare a comitetului administrativ.

§ 65. — Schimbările urmate în cursul anului în mărimea venitului sau în situația și relațiunile contribuabilului, afară de cazurile tratate în §§ 62 și 64, nu vor atinge darea de venit stabilită.

Dacă însă în urma unor circumstanțe extraordinare urmate independent de subiectul de dare, venitul stabilit ar scădeà în cursul anului în așa măsură, încât încasarea dării ar aduce cu sine ruinarea contribuabilului, partea proporțională sau chiar și întreaga sumă a dării încă neexigibile la ivirea cazurilor, care au cauzat scăderea venitului, se va putea iertà în mod excepțional.

Cererile pentru iertare se vor înaintà până la sfârșitul anului de dare, ministerului de finanțe, care va decide asupra lor.

Predarea de avere făcută de ascendenți și descendenți din orice cauză, pe lângă sau fără contraprestațiuni, nu va servì de motiv pentru iertarea dării; primitorul însă va garantà, până la concurența averii sale, pentru darea de venit calculată în sarcina predătorului.

CAPITOLUL VIII.

Dispoziţiuni speciale relative la drepturile şi proviziunile provenite din raport de serviciu.

§ 66. — Aceia, cari vor fi trăgând un drept sau o pensiune (§ 21) de peste 7.000 coroane pe an, vor mai plăti un suplement de dare de venit special după toate drepturile sau pensiunile lor de serviciu luate în socoteală în cursul calculării de prima instanță, care suplement va fi:

dela	7.000	cor.	în	sus	până	la	9.200	cor.	de 0·2 %
	9.200	»	»	»	»	»	10.000	»	» 0·5 »
	10.000	»	»	»	»	»	13.000	»	» 1·2 »
	13.000	»	»	»	»	»	15.000	»	» 2·3 »
	15.000	»	»	»	»	»	17.000	»	» 3 »
	17.000	»	»	»	»	»	20.000	»	» 3·2 »
	20.000	»	»	»	»	»	25.000	»	» 4 »
	25.000	»	»	»	»	»	30.000	»	» 4·5 »
	30.000	»	»	»	»	»	40.000	»	» 5 »
	40.000	»	»	»	«	»	—	»	» 6 »

Creșterea sau scăderea în cursul procedurii de drept sau urmată în cazurile §§ 62, respective 64, a bazei de dare, va atrage cu sine și corectarea ce se va face din oficiu a suplementului. Creșterea sau scăderea urmată în alte cazuri a bazei de dare, nu atinge darea calculată.

§ 67. — Darea de venit după drepturile de proviziunile de serviciu, manipulate conform §-lui 49 independent, precum și suma totală a suplementului menționat în § 66, se va considerà de bază la calcularea dării suplementare pentru îngrijirea publică a bolnavilor (art. de lege XXI : 1808), și a altor dări municipale bazate pe dările directe de stat.

§ 68. — Aceia, cari vor fi stând în serviciul statului (exploatațiunilor statului) și în al fondațiunilor publice de sub administrarea guvernului regal, și vor fi posedând despre aceste decrete de numire în regulă, după drepturile lor de serviciu, nu se vor mai puteà împovărà cu altă dare, afară de darea de venit și de darea suplementară pentru îngrijirea publică a bolnavilor.

Această scutire de dare se va estinde și la pensiunile numiților, precum și la acelea ale văduvelor și orfanilor lor.

§ 69. — Toate dările cuvenite după drepturile de serviciu și după pensiunile (§ 21) acelor menționați în § 68, precum și ale amploiaților stabili în serviciul municipiilor (orașelor) și în al întreprinderilor obligate la dare de seamă publică, se vor percepe și se vor achità pe lângă garantarea prin sub-trageri egale lunare, respectiv la comune (orașe) și la întreprinderile obligate la dare de seamă publică, conform dispozițiunilor legii despre administrarea dărilor publice, prin sub-trageri trimestriale de către cassa, care efectuează plățile, respective de către patron.

Drept amploiat stabil se va considerà acela, care nu-și primește plată zilnic, respectiv cu sâmbrie.

Procedarea posterioară se va regulà prin ordinațiune.

Până la îndeplinirea calculării curente sub-tragerea se va face pe baza anului trecut.

CAPITOLUL IX.

Dispoziținni penale.

§ 70. — Acela, care nu va înaintà în timpul cuvenit datele menționate în § 62, sau va spune inexactități în ele, se va pedepsì de atâtea ori cu o amendă de câte 100 coroane, la câte subjiecte de dare va fi săvârșit această neglijență sau fraudă.

Amenda se va fixà în prima instanță de către direcțiunea

financiară (inspectorul de dare); în contra hotărârii acesteia se va puteà apelà în termen de 15 zile la comisiunea de dare a comitetului administrativ, iar în contra hotărârii acesteia, la ministerul de finanțe.

§ 71. — Va comite o contravențiune la dări supuse la procedură penală, acel ce e obligat de a face declarație, dacă în declarația sa relativă la venit sau în răspunsul său dat în scris sau dictat în proces-verbal la întrebările ce i se vor fi adresat, sau în motivarea intervențiunii sale de drept, va face cu știință de cauză, declarațiuni neadevărate și cu scop de inducere în eroare, care ar fi potrivite pentru scurtarea dării, respectiv care va tăinuì cu intențiune vre-un izvor de venit supus la dare.

Va rămâne însă nepedepsit făptuitorul, dacă înainte de facerea arătării sau de începerea cercetării, își va corectà sau complectà declarația la locul competent, respectiv va declarà venitul tăinuit.

Cu privire la pedepsirea acestor contravențiuni, dispune capitolul IX al legii despre administrarea dărilor publice.

CAPITOLUL X.

Dispoziţiuni mixte.

§ 72. — Contabilitatea, scadența, perceperea, încasarea, asigurarea și scăderea dării de venit, împreună cu celelalte cestiuni în legătură cu ele, se regulează prin legea despre administrarea dărilor publice.

§ 73. — Acel obligat de a face declarația va puteà satisface și prin împuternicit datoriei sale precizată prin legea de față; pentru procedura acestuia însă va fi responsabil mandantul.

Procura scutită de timbru la cerere se va arătà.

Acel însărcinat cu administrarea sau îngrijirea averii, se va privì ca împuternicit și fără procură specială.

§ 74. Afară de darea de venit cuvenită după drepturile și pensiunile de serviciu amintite în § 67 asupra dării de venit, nu se va mai puteà calculà nici un fel de altă dare, respective dare suplementară de stat sau de municipiu.

Comunele însă vor aveà dreptul, ca pe locuitorii comunali, cari au împlinit anul al 18-lea al vrâstei lor și cari nu vor fi plătind dări de stat, să-i împuie cu darea comunală stabilită conform §-lui 130 al art. de lege XXII: 1886, pentru muncitorii cu ziua.

Această dispoziţiune cu privire la aceia, cari sunt puși la dare comunală conform §-lui 58 din legea despre darea gene-

rală de câștig, se va referì numai atunci și întru atâta, cât darea lor comunală impusă sub acest titlu, va fi mai mică decât darea stabilită pentru muncitorii cu ziua.

§ 75. — Cu privire la calcularea taxei pentru scutirea de armată vor intrà în vigoare următoarele dispoziţiuni:

I. *a*) Sub cap de familie, și

b) Sub membrii de familie menţionaţi în punctul 5, din § 10, al art. de lege XXVII: 1880, precum și în § 2, al art. de lege IX: 1883.

Se va înțelege persoana, care conform §-lui 3 al prezentei legi:

1. In cazul de sub *a*) e capul gospodăriei;

2. Iar în cazul de sub *b*) — ca aparţinător la gospodăria comună — se va luà drept un singur contribuabil, cu capul gospodăriei.

II. Sub aliniatul prim din punctul 5, al §-lui 10 din art. de lege XXVII: 1880 intră acei supuși la serviciul militar, în sarcina cărora, respectiv la cari în sarcina capului de familie darea de venit se va fi calculat conform §-lui 49 al legii de față, și nu vor fi având altă dare de stat, servind de bază la calcularea taxei pentru scutire de armată, neînțelegându-se pe aceia, cari sunt menționați în punctele 1 și 2 din § 10 al art. de lege XXVII: 1880.

III. Sub aliniatul al doilea din § al art. de lege IX: 1883 intră acei supuși la serviciul militar, în sarcina cărora, respectiv la care în sarcina capului de familie se va fi calculat dare de pământ, dare de casă, dare de interese după capital și de rente, dare generală de câștig, sau, abstrăgând dela §§ 49 și 66 ai prezentei legi, o dare de venit.

IV. Toți aceia, cari se bucură de o scutire de dare în darea de venit, respectiv în darea generală de câștig sub titlul de minimalul pentru existență, dacă nu va fi calculată în sarcina lor o dare de pământ, o dare de casă, sau o dare de interese după capital și de rente și nu vor fi aparținând la nici o sub-clasă stabilită din punct de vedere al calculării la taxe pentru scutirea de armată, vor plăti o taxă de 6 coroane pe an pentru scutirea de armată.

§ 76. — Prezenta lege va intrà în vigoare în Ianuarie 1911 și începând de atunci, toate dispoziţiunile legale relative la darea suplementară generală de venit se abrogă. In cazurile de impunere la dare sau ștergeri retroactive pe timpul precedent intrării în vigoare a acestei legi și care s'ar ivì și la celelalte soiuri de dări directe, dispoziţiunile relative la darea suplementară generală de câștig vor rămâne în vigoare.

§ 77. — Cu executarea prezentei legi se însărcinează ministrul de finanțe și ministrul de interne, cu privire la Croația și Slavonia, ministrul de finanțe, care, în privința aceasta, va procedà în coînțelegere cu banul Croației-Slavoniei și Dalmației.

Articolul de lege XI din anul 1909,

despre administrarea dărilor publice.

(Sancționat la 21 Aprilie 1909)

CAPITOLUL I.

Dispoziținni generale.

§ 1. — Dările directe se administrează cu concursul municipiilor, comunelor (orașelor), perceptoratelor regale și al comisiunilor de calculare, de către direcțiunile financiare regale.

Direcțiunile financiare vor exercità administrațiunea statului în afacerile de dare directă, conform prezentei legi, precum și dispozițiunilor nemodificate prin prezenta lege ale articolului de lege XXVIII : 1889.

Toate lucrările de dări directe ale direcțiunilor financiare pe teritoriul capitalei-rezidențiale Budapesta se vor îndeplinì de către inspectorul regal de dare.

§ 2. — Toate lucrările preliminare ale calculării dării, precum și strângerea, în conformitate cu dispozițiunile legilor, respectiv a declarațiunilor, se vor efectuà de către comune (orașe) prin organele lor proprii, în modul determinat de către ministerul de finanțe, sub supravegherea direcțiunilor financiare, a protopretorilor și a primarilor, pe lângă menținerea intreagă a celor cuprinse în §§ 32 și 33 ai legii despre darea de venit.

Direcțiunea financiară, protopretorele (primarul) sau delegații lor prezenți la fața locului, vor fi datori a controlà din oficiu toate lucrările preliminare ale calcu'ării dării, și dacă vor găsì lipsuri în ele, a luà dispoziținni pentru înlăturarea piedicilor ivite.

Dacă autoritatea competentă pentru îndeplinirea controlului va găsì că operațiunile calculării dării nu se vor fi început sau nu se vor fi terminat în timpul fixat de către ministerul de finanțe, în caz necesar va puteà ordonà alte persoane capabile pentru facerea operațiunilor, pe spesele organului culpabil, sau în linia extremă, a comunei (orașului).

In contra deciziunii de condamnare la cheltueli se va puteà apelà la comisiunea de dare a comitetului administrativ, iar în contra deciziunii acesteia, la ministerul de finanțe.

§ 3. — Dările directe se calculează individual de către organele comunale (orășenești), direcțiunile financiare și de către comisiunile de calculare, și anume :

1. Darea de pământ, darea de casă și darea de armă, de către organele comunale (notari, perceptorate de dare comunale și orășenești, respective în capitala-rezidențială de către secțiunile cercuale ale perceptoratelor de dare orășenești) ;

2. Darea de interese după capital și de rente, darea de câștig și de venit a întreprinderilor obligate la dare de seamă publică și taxa pentru scutire de armată, de către direcțiunile financiare regale ;

3. Darea generală de câștig și darea de venit — conform legilor despre aceste soiuri de dări — de către comisiunile de calculare.

Procedura calculării se regulează prin legile asupra fiecăreia în parte din felurile de dare.

La darea de pământ, drept bază a calculării individuale — pe lângă foile de posesiune cadastrale — va servì releveul sumar întocmit de către direcțiunea financiară regală, pe baza venitului cadastral, ce se va fi arătând în ziua ultimă din anul premergător anului contributiv și ținerea în evidență condusă de schimbările ivite în posesiunea de pământ.

§ 4. — Registrele de calculare relative la dările directe se vor verificà de către direcțiunile financiare regale.

Registrele verificate se vor expune la vedere publică la cassa comunală (orașului) în timp de 8 zile, afișate înainte în modul obicinuit în comună, cu scopul ca oricine să le poată cercetà.

Această expunere a registrelor însă — abstrăgând dela cele cuprinse în § 47 al legii despre darea generală de câștig, respectiv în § 52 al legii despre darea de venit — nu va aveà efect asupra fixării termenului de apel.

§ 5. — In locul §-lui 6 al art. de lege XXVIII : 1889 se pun dispozițiunile următoare :

Sfera de activitate a direcțiunilor financiare cu privire la calcularea dărilor, la constatarea scutirilor și a reducțiunilor de dare va fi următoarea :

1. Pornesc în fiecare an pe baza ordinațiunei ministerului de finanțe lucrările preliminare relative la calcularea dărilor directe, recensământul contribuabililor și al obiectelor de dare conform §§ 32 și 33 ai legii despre darea de venit, apoi strângerea

declarațiunilor obligatoare necesare pentru calcularea fiecărui fel de dare în parte și câștigarea altor date de calculare;

2. Calculează în fiecare an:

a) In mod sumar și după comune, darea de pământ;

b) Din post în post și în mod individual, darea de interese după capital și de rente, darea de câștig și de venit a întreprinderilor obligate la darea de seamă publică, precum și taxa pentru scutire de armată;

și din caz în caz:

c) Darea de transport;

d) Controlează darea de interese după capital și de rente percepută prin sub-tragere și exactitatea ei;

3. Fac dispoziținni pentru ca organele comunale (orășenești) competente pentru calculare, să efectueze în fiecare an conform legilor existente calcularea individuală a dării de pământ, a dării de casă și a dării de arme și aplică garanția cu privire la dările asupra imobilelor;

4. Procedează în controlul calculării și încasării dării de arme și a dării de vânat, și în rezolvarea reclamațiunilor și observațiunilor relative la aceste soiuri de dare în conformitate cu dispozițiunile art. de lege XXIII: 1883;

5. Stabilesc conform legilor existente scutirile de dare provizorie cuvenite cu privire la darea de pământ, darea de casă, darea generală de câștig a întreprinderilor obligate la dare de seamă publică, întrucât legea nu va fi rezervând stabilirea acelora ministerului de finanțe;

6. Stabilesc reducțiunile de dare:

a) La darea de pământ și de casă în cazuri de pagube cauzate prin elemente;

b) La darea generală de venit potrivit § 11 al legii relative la această dare;

7. Indeplinesc formalitățile fixate în § 2 al art. de lege XXII: 1885 pe seama comisarilor pentru ținerea în evidență a dării de pământ (a direcțiunii cadastrale din Kolozsvár);

8. Controlează ținerea în evidență a cadastrului dării de casă și fac revistele la fața locului, ce se vor ține în urma vacațiunilor de locuință anunțate în localitățile supuse la dare generală după chirie, apoi cercetările la fața locului rezultând din §§ 5–6, 44 și 51 ai legii despre darea de casă; în sfârșit, decid, conform § 12 al legii despre dare de casă, în cestiunea impunerii sub o dare de casă mai urcată;

9. Proced conform legilor existente, în controlul percepțiunii dării generale de câștig, ce au de plătit comercianții ambulanți fără prăvălie stabilă, apoi voiajorii străini;

10. Proced în jurul evaluării dării generale de câștig și a dării de venit în sensul legilor relative la acestea și stabilesc — conform § 22 al legii despre darea de venit — asupra comunelor (orașelor) îndatorirea de restituire a speselor izvorîte din conscripțiunea dării făcute din oficiu.

§ 6. — In locul § 8 la art. de lege XXVIII : 1889 se pun următoatele dispoziții :

Direcțiunile financiare, cu privire la manipularea (contabilitatea, plătirea, reducțiunea și asigurarea prin execuțiune) a dărilor directe și indirecte, a competințelor plătibile nemijlocit a pretențiunilor erariale, ce sunt a se percepe după modul dărilor directe ;

1. Ordonează :

a) Corectarea respectivă, descrierea sumei datorite a dărilor directe și întrucât darea datorită deja s'ar fi achitat, restituirea sumelor plătite în cazul unei calculări greșite, în cazul lipsei sau încetării obiectului de dare, sau în cazul punerii la dare de mai multe ori a aceluiași obiect de dare, conform dispozițiunile §-lui 7 ; apoi corectarea dării de venit conform §§ 63—64 ai legii despre darea de venit ;

b) Ștergerea la cărțile funduare a dării datorite, dacă pretențiunea întabulată va înceta din orice cauză ;

c) Descrierea dărilor directe prescrise și a pretențiunilor erariale de perceput după modul dărilor directe, de asemenea prescrise ;

d) In urma arătării neexacte a dărilor publice și a pretențiunilor erariale, restituirea sumelor primite fără competință din prețul de vânzare al imobilului vândut la licitație sau din massa de concurs ;

2. Conced :

a) Amânări de plată cu privire la darea curentă conform dispoziției § 34 ;

b) Cu excepțiunea dării asupra zahărului, berei și spirtului precum și a dării asupra uleiului mineral, amânări de plată pe o durată de cel mult o jumătate de an, socotită din ziua scadenței pentru plata dărilor indirecte și a competințelor plătibile nemijlocit și în general a amendelor scadente, dacă partea obligată la plată va justifică insolvența sa temporală și dacă pretențiunea erariului nu va fi primejduită ;

c) Credite de dare și de vamă și favoruri de vamă în întinderea sferei de activitate stabilită de către ministerul de finanțe și în măsură și condițiunile fixate prin legile speciale ;

3. Hotărăsc :

a) Asupra cererilor de justificare, ce se înaintează conform

§-lui 37 al legii despre darea de casă, respective cu privire la nebăgarea în seamă a neglijerei termenului fixat prin lege sau ordonanță pentru declararea altor drepturi pentru favoruri de dare;

b) Asupra plângerilor înaintate în contra procedurii urmate la sechestre și licitațiuni de către organele comunale (orășenești), municipale și de stat însărcinate cu încasarea dărilor;

c) Asupra plângerilor înaintate în cestiunea suspendării procedurei de execuțiune.

4. Vor condamnă pe contribuabili:

a) La plata speselor de revistă la fața locului, suportabile de către parte conform § 51 al legii despre darea de casă, respective § 28 al legii despre darea de câștig a întreprinderilor obligate la dare de seamă publică;

b) La amenda în bani în favorul erariului în cazul, dacă omiterea sau fapta neconstituind o transgresiune de urmărit pe calea judiciară — cu excepțiunea celor menționate în punctul 5 *c*) de mai jos — conform legilor existente asupra dărilor directe, se va reprima primă prin amende și dacă în privința competării legile nu vor fi dispunând altcum;

5. Vor condamnă pe organele de stat, municipale sau comunale (orășenești), respectiv pe particulari:

a) La amendele în bani, ce se vor pune pe baza legilor și regulamentelor relative la dările și veniturile indirecte;

b) La amendele în bani ce se vor pune, pe baza legilor și regulelor relative la timbre și competințe, precum și pe baza punctului *c*) din § 10 al art. de lege XXXIV: 1881 despre mânuirea taxelor plătibile nemijlocit;

c) La amendele în bani asupra transgresiunilor la dări menționate în § 20 al art. de lege XXVII: 1880 despre taxa pentru scutirea de miliție și în § 42 al art. de lege XXIII: 1885 despre darea de arme și de vânat, care amende se vor pune, pe baza § 43 din aceeași lege;

6. Stabilesc:

a) Suma amendelor în bani în contra organelor comunale (orășenești) în cazurile de neglijențe observate la pregătirea calculării dării, la contabilitatea, la ținerea în evidență, la perceperea, la vărsământul, la asigurarea și la încasarea dărilor publice și conform legilor existente vor condamnă la amendă în bani pe organele comunale (orășenești), dacă acestea vor refuză ajutorul fără taxă la facerea declarațiunilor obligatoare pentru părți;

b) Indatorirea și suma de despăgubire în contra organelor comunale (orășenești) cu privire la pagubele căzute asupra

erariului; prin nevărsarea banilor de dare publică percepuți sau încurși dela licitațiuni, prescripțiunile sau insolvențele dărilor publice urmate din cauza de neglijență culpabilă și, în sfârșit, prin neînaintarea defectoasă a datelor necesare pentru intabularea dărilor datorite;

c) Indatorirea și suma de despăgubire tet în contra organelor comunale (orășenești) cu privire la pagubele căzute asupra particularilor prin arătarea neexactă a dărilor publice și a pretențiunilor erariale, care vor fi însărcinând posesiunea imobilă;

d) Indatorirea și suma de restituit în contra organelor municipale și comunale (orășenești) cu pivire la spesele izvorâte din aplicarea responsabilității prevăzute în § 71;

7. Vor stabili suma amendei în bani în contra organelor municipale și comunale (orășenești) în cazurile de spese sau de pagube cauzate particularilor prin procedarea ilegală urmată cu ocaziunea pregătirii, calculării, a contabilității, a ținerii în evidență, a perceperei, a vărsării, a asigurării și a încasării dărilor;

8. Vor stabili în contra comunelor (orașelor):

a) Indatorirea și suma de restituit cu privire la spesele izvorâte din pregătirea calculării dării din escontarea individuală a dărilor datorite și din aplicarea responsabilității prevăzute în § 71;

b) Indatorirea și suma de despăgubire cu privire la pagubele căzute erariului prin nevărsarea sumelor percepute;

9. Vor stabili în contra organelor supuse lor:

a) Suma de amende în bani în cazurile de pagube căzute particularilor prin procedarea ilegală urmată cu ocaziunea contabilității, a ținerii în evidență, a perceperei, a asigurării și a încasării dărilor sau competințelor, precum și cu ocaziunea intabulării dărilor sau a competințelor;

b) Indatorirea și suma de despăgubire cu privire la pagubele căzute asupra erariului din nevărsarea banilor de dare intrați din licitațiuni, din prescrierile sau insolvențele dărilor publice urmate din cauză de neglijență culpabilă, sau, în sfârșit, din neglijența intabulării dărilor și competințelor datorite;

c) Indatorirea și suma de despăgubire cu privire la pagubele cauzate particularilor prin arătarea necorectă a dărilor, a competințelor și a altor pretențiuni erariale care vor fi însărcinând posesiunea imobilă;

10. Vor controlă:

a) Pe organele comunale (orășenești) în toate formalitățile, pe care aceea sunt datoare a le împlini conform legilor, regulamentelor și a ordonațiunilor date în baza acestora, cu privire

la calcularea singuratecelor soiuri de dare, la strângerea datelor de calculare, la contabilitatea, la ținerea în evidență, la percepera și încasarea dărilor directe, precum și a dărilor indirecte, a competințelor, a pretențiunilor erariale și a altor pretențiuni perceptibile după modul dărilor directe;

b) Pe protopretorii (primarii) cu privire la toate acelea, ce sunt datori a le împlini pe baza vreunei legi, instrucțiuni sau ordonațiuni ministeriale de finanțe în interesul prevederii exacte a afacerilor de dare și al mersului regulat al încăsării dărilor.

11. In cazul § 32 al legii despre darea de venit asupra apelului făcut în contra amândurora puse de către primăria comunală (magistratul orășenesc), Direcțiunea financiară va hotărî în a doua instanță.

§ 7. — Procedarea cu privire la ștergerea de darea sub titlul de încetarea obiectului dării, respective a îndatoririi de a plăti dare și măsura procedurei la darea de pământ, la darea de casă, la darea de interese după capital și de rentă, la darea de câștig a întrepriderilor obligate la dare de seamă publică, la darea generală de câștig și la darea de venit se regulează prin §§ legilor despre soiurile de dare aci specificate.

In cazul calculări greșite a dării, în cazul calculării dării făcute nu asupra celui supus la dare, precum și în cazul impunerii dării multiple, apoi în cazul lipsei obiectului de dare la darea de arme, în cazul încetării obligamântului de plată la taxa pentru scutirea de miliție, și în general în toate cazurile, în care îndatorirea de a plăti dare va înceta din alte cauze afară de celea menționate în aliniatul precedent al paragrafului prezent, se va puteà cere ori-când pânăla împlinirea prestațiunii publice corectarea, respectiv descrierea corespunzătoare a dării calculate.

Restituirea datoriilor publice plătite din greșeală sau percepute pe nedrept, se va puteà cere — sub titlul de plată nedatorită — în timp de 5 ani dela achitare.

§ 8. — Punctele I și II ale §-lui 15 din art. de lege XXVIII: 1889, relativ la atribuțiunile comisiunilor administrative, se lasă neatinse; punctele III și IV ale acestui paragraf însă abrogându-se, atribuțiunile stabilite într'însele, conform dispozițiunilor de mai jos ale prezentei legi, se transmit asupra comisiunii pentru afaceri de dare a comitetului administrativ (§ 11).

CAPITOLUL II.

Remedii de drept.

§ 9. — Autorități de apel sunt:

1. Cu privire la darea generală de câștig și la darea de venit, comisiunea de reclamațiune, ce se va institui în senzul §-lui 55 al legii despre darea de venit.

Autoritatea va consemnà apelul verbal fără taxă într'un proces-verbal.

Apelurile, dacă nu se vor fi înaintat la direcțiunea financiară se vor trimite respectiv înainte la direcțiunea financiară pentru îndreptare și pentru pregătirea propunerii referentului.

§ 10. — Apelul:

a) Dacă va fi îndreptat în contra calculării se va înaintà, în timp de 15 zile, după înmânarea foaei de dare (§ 22), respectiv după înmânarea încercată în cazul neprimirii foaei de dare sau al altei imposibilități de înmânare;

b) In caz de calculare suplementară se va înaintà în timp de 15 zile după înmânarea deciziunii relative la aceasta, iar în alte cazuri după înmânarea hotărârii direcțiunii financiare;

c) In cazul reducțiunilor de dare menționate în § 39 al prezentei legi, se va înaintà în timp de 15 zile după afișare la cunoștința publică a registrului de reducțiune.

Dacă contribuabilul va fi luat cunoștință deja mai de timpuriu despre calcularea dării sale din registrul de calculare, în cazul punctului *a*), va puteà înaintà apelul și mai de timpuriu. Acest drept va fi acordat asemenea și întreprinderilor obligate la dare de seamă publică dela înmânarea hotărârii menționate în § 23 al legii despre darea de câștig a acestor întreprinderi și referitoare la calcularea dării.

Apelul nu va aveà efect de amânare.

§ 11. Termenul de apel, dacă ziua lui din urmă va cădea într'o zi de Duminecă sau de sărbătoare după calendarul gregorian sau de sărbătoare națională, va expirà în proxima zi de lucru.

§ 12. — Direcțiunea financiară va înaintà apelurile sosite în cadrul terminului comisiunii pentru afaceri de dare a comitetului administrativ, iară apelurile date cu întârziere după expirarea termenului, ca pe unele ce nu se pot luà în considerare, le va respinge.

In contra deciziunii relativă la respingerea apelurilor înaintate în timpul cerut, în timp de 15 zile după înmânarea deciziunei, se va putea face recurs, ce este a se înaintà la direc-

țiunea financiară, iară dacă partea, respectivă reprezentantul său legal din cauza vreunei piedeci independente de el și neertabile din partea sa, nu-și va fi putut înainta în termenul precizat apelul său relativ la meritul afacerii, va avea loc cerere de justificare. Cererea de justificare — împreună cu apelul de merit — se va înaintă în curs de 15 zile după ziua din urma termenului neglijat, tot la direcțiunca financiară, care va șterge atât cererea de justificare, cât și apelul pentru pronunciare de hotărâre în merit comisiunii pentru afaceri de darea comitetului administrativ, chemate pentru justificarea acestei cereri.

Dacă comisiunea nu va admite recursul sau cererea de justificare, va respinge apelul fără dezbatere; iar în caz contrar îl va dezbate imediat.

§ 13. — La judecarea apelului comisiunea pentru afaceri de dare a comitetului administrativ va aveà dreptul:

1. De a examinà în toată privința cestiunile contrarii prin ascultarea direcțiunii financiare și a apelantului sau a reprezentantului său;

2. De a interogà martori sau de a dispune interogarea lor prin judecătoriile competente după domiciliul martorilor, exceptând, dacă martorul nu va puteà fi ascultat în procedură procesuală civilă, respectiv dacă el va puteà refuza mărturia;

3. De a chema experți la dezbatere și a i ascultà, exceptând, dacă expertul nu se va puteà asculta în procedură civilă, respectiv dacă el va puteà refuza darea părerii sale;

4. In general de a exercita, aplicându-le în mod corespunzător toate drepturile, care se acordă organelor comunale (orășenești), respective direcțiunilor financiare reg. la calcularea dării de pământ, a dării de casă, a dării de interese după capital și de rente, a dării de arme, a taxei pentru scutirea de miliție, și a dării de câștig, și de venit a întreprinderilor obligate la dare de seamă publică.

§ 14. — In cazul ținerei de descindere la fața locului, revista la fața locului se va ținea în prezența membrului comisiunii delegat de ea, a delegatului direcțiunii financiare și a părții sau a reprezentantului ei; absentarea celui din urmă nu va impiedica procedura.

Despre rezultatul descinderii la fața locului, respectiv de estimarea făcută, se va încheia un proces-verbal, în care se va trece și părerea părții și a reprezentantului erariului.

Delegatului comisiunii administrative i se cuvine o diurnă și o sumă fixă de călătorie conform §-lui 40 al legii despre darea de venit.

Dacă apelantul însuși va fi cerut ținerea revistei, dară apelul său ca neîntemeiat i se va respinge, partea se va condamnà la plata speselor de revistă cuvenite membrului numit de comisiune. Condamnarea la spese o va pronunța comisiunea pentru afaceri de dare a comitetului administrativ deodată cu respingerea apelului.

§ 15. In cazul examinării de registre, examinarea se va efectuà de regulă la reședința comisiunii în ziua stabilită de comisiune și comunicată și contribuabilului.

Examinarea se va îndeplini în prezența contribuabilului, respectiv a reprezentantului său legal de către referentul comisiunii sau de către alt funcționar financiar.

Rezultatul examinării registrelor se va consemnà în procesverbal, în care, afară de datele relative la stabilirea venitului supus la dare și de observațiunile făcute în privința aceasta din partea contribuabilului și a funcționarului însărcinat cu examinarea registrelor, se va mai menționà, cum e conducerea registrelor și întrucât merită încredere aceste registre.

Comisiunea va aprecià liber rezultatul examinării registrelor și întrucât nici după examinarea registrelor nu va găsì dovedite afirmațiunile contribuabilului, va hotărî, pe lângă ascultarea referentului, pe baza altor date ce i vor fi stând la dispoziție. Tot așà va purcede comisiunea și atunci, dacă partea în termenul fixat nu va satisface chemarea, ce i s'a adresat pentru prezentarea registrelor.

§ 16. Comisiunea pentru afaceri de dare a comitetului administrativ va hotărî în ultima instanță asupra tuturor apelurilor, ce se vor înaintà în contra deciziunilor direcțiunii financiare, pronunțate în materia perceperei dării de câștig plătibile de către comercianții ambulanți și de către voiajorii de comerț străini.

§ 17. — In contra hotărîrilor definitive, care nu vor fi căzând sub paragraful precedent ale comisiunii pentru afaceri de dare a comitetului administrativ, precum și în contra hotărîrilor comitetului administrativ, în cazurile în care art. de lege XXVI : 1896, sau alte legi, sau dispoziții legale vor fi asigurând drept de recurs, se va puteà face recurs la judecătoria administrativă, în alte cazuri, apel la ministerul de finanțe.

Cu privire la recursurile îndreptate judecătoriei administrative vor fi decizive dispozițiunile art. de lege XXVI: 1896, iar cu privire la apelurile adresate, ministrului de finanțe, dispozițiunile de față.

Președintelui și referentului comisiunii pentru afaceri de dare li se acordă totdeauna dreptul de apel la ministrul de finanțe.

Recursul înaintat judecătoriei administrative nu va avea efect de amânare ; iar apelul înaintat ministrului de finanțe va împiedecă executarea hotărârii numai în cazul dacă aceasta se va fi anunțând prin prezenta lege.

CAPITOLUL III.

Inregistrarea și ținerea în evidență.

§ 18. — Dările directe le înregistrează și le țin în evidență :

a) După indivizi, notarii comunali sau cercuali, perceptoratele de dări comunale sau orășenești, în capitala-rezidențială secțiunile cercuale ale perceptoriei orășenești (§ 23 al art. de lege XXXIII : 1893) ;

b) După comune (orașe), perceptoratele de dare reg. (cassele Statului) ;

c) După perceptoratele (după cassele Statului) și după municipii exactoratele instituite pe lângă direcțiunile financiare reg. (inspectorul de dare).

§ 19. — Modalitățile conducerii contabilității și a ținerii în evidență, și compunerei foilor de dare, precum și îndatoririle rezultând din ținerea în evidență, căzute asupra părților contribuabile se vor regulă prin calea ordonațiunei conform principiilor următoare :

1. Direcțiunea financiară reg. va dispune înregistrarea pozițiilor de dare stabilite în registrele calculării verificate și anume după (orașe) în sumar la perceptoratul reg. (cassa Statului), iar după indivizi la comuna (perceptoria orășenească) respectivă.

Pe pagina de preliminare a cărții principale de dare se vor indica : darea de pământ, darea de casă, darea de interese după capital și de rente, darea de câștig și de venit a întreprinderilor obligate la dare de seamă publică, darea generală de câștig și darea de venit. Sporurile sau reducțiunile referitoare la toate acestea, se vor trece, deși în rubrice separate, dar reunite după soiurile de dare.

Din contra, pe pagina de achitare se vor trece laolaltă solvirile făcute asupra felurilor de dări menționate. Procentele de întârziere și cheltuelile de executare, de asemenea se vor trece în cartea principală.

Darea de arme și taxa pentru scutire de miliție se vor trece în cărți principale speciale.

Trecerea în registre la comune (orașe) nu se va întinde :

a) Asupra sumelor percepute prin detrageri la darea de procente după capital și rente;

b) Asupra dării de câștig a comercianților ambulanți din străinătate menționați în § 50 al legii despre darea generală de câștig și a voiajorilor de comerț din străinătate menționați în § 51;

c) La darea de venit asupra dării de venit stabilită după indemnitățile și prevederile de serviciu, menționate în § 68 al legii despre darea de venit.

2. Direcțiunea financiară regală va dispune, ca datoriile provenite din darea și din taxa pentru scutire de miliție ale contribuabililor direcți să se prelimineze după indivizi (pe baza releveurilor) din cartea principală de dare ale organelor comunale (orășenești) la perceptoratul regal (cassa Statului) — separat după comune — din contra, darea de armă o va plăti fiecare la comună.

3. Cărțile principale de dare și jurnalele comunale (orășenești) se vor încheià în fiecare an, și se vor supune la un control de contabilitate sistematică atât în privința exactității preliminării, cât și a achitării, controlul se va întinde în general asupra întregii administrații. După efectuarea acesteia protocolul principal de dare se va prezentà la perceptoratul de dare regală (cassa Statului) spre autentificare.

4. Restanțele sau supra-plățile, ce se vor constatà la sfârșitul anului în conturile contribuabililor, după încheiarea cărții principale de dare, se vor reportà pe anul viitor și supra-plata se va întrebuințà pentru amortizarea datoriei curente. Supra-plată stând fără datorie curentă și prescrisă în privința cererii înapoi, se va pune din oficiu la interese.

5. Va servì de principiu general, că fiecare contribuabil independent în cartea principală de dare va puteà aveà numai o partidă de cont. Deci dacă același contribuabil va fi pus la dare în mod independent sub mai multe partide a registrului de calculare, aceste partide de calculare se vor scrie într'o singură foaie de cont.

Tot asemenea procedură se va urma și atunci dacă conform regulelor în vigoare, darea de pământ sau de casă între composesori, în registrul de calculare se va împărți — în proporția părților lor — după indivizi.

Darea de pământ calculată după imobilele coprinse în o foaie de posesiune comună ale soților trăind în gospodărie comună, sau ale copiilor minori intrați în locul unui părinte decedat cu părintele în viață, se va stabilì în cartea fundamentală de dare, la o singură partidă.

6. Comuna (orașul) va liberà în fiecare an pe baza cărții fundamentale de dare, respective a cărții fundamentale ale taxelor pentru scutire de miliție, câte o foaie de dare pentru fiecare contribuabil independent, care pe o pagină va cuprinde calcularea după felurile de dare, apoi stergerile și sporul, iar pe cealaltă pagină, supraplățile și achitarea.

7. Foile de dare se vor întocmì în comunele mici și mari sub sigiliul comunei de către primar și notar, iar în orașele cu magistrat organizat și în cele municipale, sub sigiliul orașului, de către perceptoriile de dare osășenești.

Foile de dare se vor înmânà pe lângă recepise — pânăla termenul ce se va fixà de către direcțiunea financiară (inspectorul de dare) — contribuabililor interesați, în absența acestora, conducătorului sau primului funcționar al comerțului, al biroului, al economiei, al întreprinderii, membrilor de familie de peste 12 ani, servitorilor de casă, altor fel de aplicați la comerț, la birou, la întreprindere sau gospodărie, sau intendenților de case (portarilor). In locul înmânării pe lângă recepise, foile de dare se vor puteà înmânà și ca expediținni postale recomandate, și dacă înmânarea încercată pe lângă recepisă nu va fi dus la rezultat, sau dacă contribuabilul nu va fi domiciliând în localitate, se vor înmânà totdeauna prin poștă.

Perceptoratul de dare regală (cassa Statului) va întocmì de asemenea sub sigiliul său, separat după comune, foaia de dare despre datoriile contribuabililor direcți și o va trimete spre înmânare în modul de mai sus primăriei comunale după domiciliul sau locul de întreținere al părții.

Neprimirea foii de dare sau altfel de neputință de a se înmână, nu va împiedicà realizarea prestațiunilor publice, foile de dare neînmânabile se vor ținea însă la comună în evidență și păstrare specială.

Pentru foaia de dare și pentru întocmirea și înmânarea ei nu se va percepe nici o taxă.

Foia de dare despre calcularea dării de armă se va întocmì și înmână conform § 18 al art. de lege XXIII : 1883.

E interzis a luà înapoi ori-ce foaie de dare de pe un timp anterior.

8. Organele comunale (orășenești) și de stat chemate a conduce înscrierea în registre și ținerea în evidență vor fi responsabile pentru neglijențele săvârșite la împlinirea formalităților lor menționate în paragraful de față și vor fi datoare a restituì cheltuelile și pagubele cauzate Tezaurului sau particularilor prin aceste neglijențe, și afară de aceasta, se vor mai

condamnă de către direcțiunea financiară regală la o amendă dela 5—200 coroane în favoarea particularilor păgubiți.

§ 20. — Pe teritoriul capitalei reședințe Budapesta, calcularea, ținerea în evidență și în general întreaga administrațiune a dării conform art. de lege XXXIII: 1893, se va destină după indicațiunile cercuale ale percepției da dare orășenești. Modalitățile destinării le va regulă ministerul de finanțe prin ordinațiune.

Ministerul de finanțe se mai autorizează, ca: calcularea, trecerea în registre, ținerea în evidență și în general întreaga administrațiune a dării, în orașele cu magistrat organizat și în cele municipale să o poată de asemenea destină — prin ordinațiune după ascultarea magistratului orășenesc — după cercuri administrative separate, dacă din punct de vedere al simplificării, aceasta s'ar găsi necesară.

§ 21. — Intrucât organele comunale (orășenești) nu-și vor împlini formalitățile lor în privința trecerii în registre și a ținerii în evidență, înțelegând aci și ținerea în evidență a cadastrului dării de pământ și al dării de casă — în modul indicat de către ministerul de finanțe, sau la invitarea direcțiunii financiare, protopretorele (primarul) va ordonă pe lângă organul comunal (perceptoria de dare comunală sau orășenească) putere de muncă suficientă pentru îndeplinirea la timp cuvenit a formalităților. Cheltuelile necesare pentru aceasta, dacă neglijența va fi în sarcina respectivului funcționar comunal sau orășenesc le va suporta funcționarul culpabil de neglijență, în caz contrar, precum și în cazul prea împovărării justificate cu muncă a funcționarului culpabil de neglijențe, le va suportă comuna (orașul).

Dacă ordonarea puterii de muncă va întârzia sau se va denegă, despre aceasta direcțiunea financiară va face raport ministerului de finanțe.

§ 22. — Dacă în oarecare comună (oraș) din orice cauză ar deveni necesară lichidarea individuală a datoriilor (cărților principale de dare) contribuabililor, cheltuelile lichidării le va suportă comuna (orașul) respectivă, rămânându-i dreptul de regres în contra funcționarului său culpabil.

Modalitatea lichidării și durata timpului, până unde se va puteă întinde lichidarea se va regulă prin ordinațiune de către ministerul de finanțe.

Lichidarea se va ordonă de către direcțiunea financiară, a cărei hotărîre va puteă fi apelată la ministerul de finanțe.

CAPITOLUL IV.

Plătirea, amânarea plății.

§ 23. — Dările directe înscrise în registru la olaltă (punct. 1 din § 22) sunt exigibile în patru rate egale și anume: în ziua primă a fiecărui trimestru, deci la 1 Ianuarie, 1 Aprilie, 1 Iulie și 1 Octombrie și vor trebui plătite până la mijlocul trimestrului respectiv.

Termenul plății, dacă va cădea într'o zi de Duminecă, sau de sărbătoare după calendarul gregorian, va fi exigibil în proxima zi de lucru.

Până atunci, până când rezultatul calculării făcute pe anul curent nu va fi notat în foaia de dare a contribuabilului, ratele trimestriale se vor plăti după calcularea de pe anul precedent.

Eventualele diferințe se vor achită cu ocaziunea plății ratei următoare după facerea foaiei de dare.

Urcarea sau scăderea dării urmată în cursul anului prin spor sau ștergere, se va considerà ca corectarea datoriei anuale. Prin urmare, ratele deja expirate până la efectuarea trecerii în registre ale sporului din cursul anului se vor concurà la datoria de dare exigibilă pe trimestrul, în care se va fi produs sporul. Tot asemenea procedare se va urmà și atunci, dacă contribuabilul afară de spor nu va fi având calculare primitivă.

Plățile în rate se vor primì necondiționat.

In dare nu se va concurà nici un altfel de pretențiune.

Dacă contribuabilul va fi dator și restanțe de dare de pe anii trecuți, plățile sale se vor înregistrà în contul acestor restanțe și procente de întârziere și drepturi de încasare cuvenite asupra lor până atunci, până ce acestea nu vor fi pe deplin achitate. Pentru achitarea datoriei curente și a accesoriilor sale se va puteà întrebuințà numai partea ce va rămâneà după amortizarea restanței.

La plățile făcute înainte nu se va puteà cere restituire de procente și la restituiri făcute din orice cauză, nu se vor înapoià decât procentele efective plătite după suma restituită.

Cazurile, în care darea de procente după capital și de rente, darea generală de câștig și darea de venit vor fi altfel exigibile și vor trebui plătite cu abatere dela legea de față, se regulează:

a) La darea de procente după capital și de rente prin §§ 24—25 ai legii asupra acestei dări;

b) La darea generală de câștig prin §§ 52 și 57 ai legii asupra acestei dări;

c) La darea de venit prin §§ 63 și 69 ai legii asupra acestei dări.

Dispozițiunile legilor relative la exigibilitatea și plătirea taxei pentru scutire de miliție, a dării de armă și de vânat și a dării de transport, vor rămâneà neatinse.

§ 24. — 1. Contribuabilul, care nu-și va achità datoria până la expirarea termenelor de plată stabilite, va plăti un procent de întârziere de 5% pe timpul dela începutul trimestrului până la ziua plății.

2. Drept zi de plată se va considerà ziua, când darea sau se va fi vărsat nemijlocit, sau se va fi trimis prin poștă, respectiv se va fi predat pe calea cassei de păstrare a poștelor pe lângă întrebuințarea circulației de cecuri sau de clearing.

3. Dacă restanța e de pe mai multe trimestre, la plată procentul de întârziere se va înscrì deosebit pentru restanțele fiecărui trimestru.

4. Restanțele de dare rămase la expirarea anului se vor reportà într'o sumă, precum și procentele cuvenite după ele de asemenea se vor reportà într'o sumă, ca și o partidă începătoare în sarcina anului viitor.

5. La plățile în rate, care nu vor fi suficiente pentru amortizarea completă a restanțelor și procentelor de pe anul precedent, plata se va întrebuință în prima linie pentru amortizarea restanței de dare, iar în a doua linie a intereselor cuvenite după zisele restanțe.

Procentele cuvenite până la ziua plății după restanțele anului trecut și neachitate, se vor preliminà ca datorii de procente, astfel că la plățile de mai târziu procentul să se poată socotì numai dela ziua plății celei mai de pe urmă. Plățile de rate ce vor mai rămâneà după achitarea restanțelor de dare de pe anul precedent și a intereselor după acestea, vor concurà la amortizarea dării curente și a procentelor acesteia astfel, că mai întâiu să obțină acoperire, datoriile de dare deja ajunse la exigibilitate, iar în a doua linie, procentele cuvenite după acestea.

6. Sumele sub o coroană la calcularea procentelor de întârziere nu se vor luà în băgare de seamă.

7. După darea de armă nu se va concura procente de întârziere (§ 20 din art. de lege XXIII : 1883).

§ 25. — Dările directe se vor plătì :

1. De către comunele mici și mari, de către orașele cu magistrat organizat și de către cele municipale, apoi de către composesorate, de către fostele comunități urbariale, de către comunități de avere, în Croația și Slavonia de către comuni-

tățile de pământ (înțelegând aci și comunitatea de pământ a nobilei comune Turmezö), fără considerare la suma dării la perceptoratul de dare reg (plătitori direcți);

2. De către alți contribuabili:

a) In comunele mici și mari, întrucât datoria lor de dare anuală, va fi mai mică de 200 coroane, la comună (perceptoria comunală); iar întrucât datoria lor de dare anuală va fi ajungând la 300 cor. sau va fi trecând peste aceasta, la perceptoratul reg. de dare respectiv (plătitori direcți);

b) In orașele cu magistrat organizat și în cele municipale, fără considerare la datoria de dare, la perceptoria de dare orășănească.

Plătitorii direcți își vor plăti și taxa pentru scutire de miliție tot la perceptoratul reg. de dare (cassa Statului).

Pentru judecarea dacă contribuabilul aparține între aceia, cari au să-și plătească darea la comună, ori la perceptoratul regal de dare, va fi deciziv:

a) Cu privire la contribuabilii, cari dejà în anul precedent au fost puși la dare în respectiva comună, darea calculată în anul precedent;

b) Iar cu privire la contribuabilii din nou intrați, darea calculată în anul curent.

§ 26. — Darea o vor percepe și efectuarea plății ei o vor justifică în mod valabil în foaia de dare, pe lângă înscrierea sumei primite și pe lângă subscrierea numelui lor:

a) In comunele mici casierul și notarul cercual, respectiv acolo unde nu va fi casier, primarul și notarul cercual, care va fi obligat în scopul acesta de a-și vizità cât mai des comunele sale și a le avizà înainte despre sosirea sa, și care va fi responsabil pentru ținerea exactă a jurnalului și pentru calcularea exactă a procentelor de întârziere, precum și a drepturilor de încasarea dării;

b) In comunele mari, primarul (casierul) și notarul; dacă însă comuna va fi având casier și controlor, casierul și controlorul, și în acest caz notarul va dà ajutor numai la calcularea exactă a procentelor de întârziere;

c) In comunele administrative de pe teritoriul Croației și Slavoniei, primarul comunal și casierul;

d) In orașele cu magistrat organizat și în cele municipale, casierul și controlorul perceptoriei de dare orășenești;

e) La perceptoratele regale de dare (cassa Statului), casierul și controlorul.

Numele și semnăturile funcționarilor autorizați cu primirea dării, se vor aduce la cunoștința publicului pe calea publicațiunii ce se va afișà în localul oficial într'un loc la vedere.

Aceia, cari își plătesc darea lor nemijlocit la perceptoratul reg. de dare (cassa Statului), își vor puteà trimite darea lor la perceptoratul reg. de dare și prin poștă; taxele poștale cuvenite pentru asemenea expediținni însă le vor plăti ei înșiși.

Recipisa postală în regulă liberată despre suma de dare va fi predată numărată la adresa perceptoratului până ce plata nu se va fi citat oficial de către perceptoratul reg. de dare.

Ministrul de finanțe se autorizâ, ca să poată regulà prin ordinațiune plătirea, pe lângă întrebuințarea circulației de cec și de clearing, și intermediul cassei de păstrare a poștelor:

a) datoriilor publice preliminate individual la perceptoratul reg. de dare (cassa Statului), apoi

b) a datoriilor publice de perceput de către orașele cu magistrat organizat și de către cele municipale.

In cazul punctului *b)* regularea aceasta se va ordonà numai la propunerea autorității orășănești.

§ 27. — Pe teritoriul țărilor Croația-Slavonia, dacă după dările directe vor fi efectuate în mod legal suplemente de dare comunale sau altfel de suplemente de dare comunală sau altfel de suplemente, pe care le va strânge perceptorul deodată cu dările de stat, și până atunci, până când modalitățile acesteia se vor regulà prin o lege autonomă specială — se declară, că cu ocaziunea plătirii de rate, suma plătită sau încasată prin execuțiune se va socotì în datoria către stat și în aceea suplementară în proporția, în care va stà cantitatea dării de stat către cantitatea dărilor suplementare.

§ 28. — Banii statului primiți sub titlul de dări publice nu se pot întrebuințà nici spre scopuri comunale, nici spre alte scopuri.

Cel ce se va face culpabil de aceasta, se va pedepsì conform legilor în vigoare pentru mânuire necredincioasă, respectiv pentru dilapidare.

Dările publice percepute de către comune sau de către perceptoratele reg. de dare și aflătoare în cassele lor, nu se vor puteà pune sub secfestru asigurător, nici pentru datoriile de drept privat ale comunei, nici ale erariului.

§ 29. — Primarii comunali, respective casierii comunali (perceptoratele de dare comunale și orășenești) însoțiți de către reprezentantul comunal (orășenesc) delegat în scopul acesta de către primăriile comunale (primarii orășenești) vor fi datori a vărsà darea percepută în fiecare lună în ziua, ce se va sistemizà de către perceptoratul reg. de dare (cassa Statului) respectiv.

Dacă în localitate nu va fi perceptorat de dare (cassă de Stat), suma percepută împreună cu jurnalul comunal le va puteà

trimite perceptoratului reg. de dare și prin poștă, însă scutit de porto.

Suma percepțiunii de pe luna Decembrie însă, se va transportă totdeauna personal.

Pentru remiterea la perceptoratul reg. de dare (cassa Statului) a dărilor și a altor datorii percepute vor fi responsabile în prima linie organele comunale obligate a percepe și a vărsà dările, în a doua linie comuna (orașul), rămânându-i dreptul de regres în contra organului culpabil sau negl ent.

§ 30. — Amânare de plata dării de regu ă se acordă.

Cu privire însă la darea curentă în cazul, dacă contribuabilul va justificà insolvența sa temporală, se va acordà o amânare de plata dării numai pentru durata unei jumătăți de an, și nu peste sfârșitul respectivului an contributiv.

Amânarea se va cere dela direcțiunea financiară regală în contra cării deciziuni se va puteà apelà în timp de 15 zile la comisiunea pentru dări a comitetului administrativ, iară în contra deciziunii acesteia, la ministerul de finanțe.

In cazul amânării deplată se va plătì intrerese de întârziere.

§ 31. — In cazuri extraordinare, ministerul de finanțe, după ascultarea comitetului administrativ al municipalității, va puteà acordà o amânare de plată și peste sfârșitul anului atât cu privire la darea lor curentă, cât și la restanțe; iar contribuabilii vreunei comune (înțelegând acì și pe plătitorii direcți) în urma dezastrelor cauzate prin elemente, ce îi vor fi ajuns, nu vor fi în stare a-și plătì într'un an restanțele lor de dare sporite în curs de mai mulți ani, li se va puteà concede plătiri în rate pe mai mulți ani.

CAPITOLUL V.

Iertări de dare.

§ 32. — In cazurile extraordinare ale pagubelor cauzate prin elemente va aveà loc iertarea dării de pământ și de casă calculată după imobile.

Asemenea dezastre cauzate prin elemente la posesiunea de pământ sunt în general:

1. Grindina, inundațiunea și incendiul;

2. Pustiirea productelor pe un teritoriu mai întins prin insecte și boale de plante;

3. Cu privire la pământurile de arat:

a) Apa cauzată prin îngheț sau apa internă cauzată prin apă-terestră ;

b) Seceta durabilă, care va fi nimicit recolta pământurilor semănate, în astfel de mod și timp, încât pământurile respective pentru acel an nu se pot mai face productive prin noui semănături ;

c) Rugina și boala cartofilor ;

d) Pagubele cauzate prin arșițe și de către șoarecii de câmp ;

4. Cu privire la vii :

a) Insectele : păduchele de viță (phylloxera vastatrix), molia de viță (cochylis amiguella), omida de viță (tortrix pilleriana), fluturele huhurez, precum mucegaiurile numite putregiunea galbenă și peronospora (plasmapara viticola), neînțelegând aci roua de farină, dacă paguba se va constată nu numai ici-colo pe unele butuce ale podgoriilor ;

b) In cazurile, în care teritoriul pentru vii atăcat de phylloxera vastatrix se susține prin tratament cu sulfid carbonic au prin altă procedare specială suplinind sulfidul carbonic ;

c) Inghețul ;

5. Cu privire la păduri :

a) Pagubele cauzate prin incendiu ;

b) Seceta durabilă, când plantațiunile tinere de pe teritoare cuprinzând hotare întregi sunt nimicite de tot sau în așa măsură, încât cel puțin o a treia parte din plantațiuni vor trebui suplinite ;

c) Paguba cauzată de insecte, în special de fluturul călugărița (liparis monacha), de fluturul lânos (ocneria dispar), de fluturul cu coadă galbena (porthesia chrysonhola), de cariul de brad (bostrichidae), etc. ;

d) Rupturile de zăpadă (de ghiață), lavine de zăpadă și de ghiață ;

e) Furtună ,

6. Cu privire la grădinile de Mai, înghețul.

7. Alte dezastre cauzate prin elemente, ce s'ar ivi din caz în caz, întrucât calitatea lor de a acordă drept de iertarea dării se va fi anunțat de către ministerul de finanțe în co-înțelegere cu ministerul de agricultură, pe baza declarării contribuabililor sau a raportului direcțiunii financiare.

Darea edificiilor stricate prin incendiu, inundație sau cutremur de pământ se va iertă în măsura pagubei, în privința căreia ministerul de finanțe va dispune prin ordonațiune.

§ 33. — Pagubele cauzate prin elemente se vor declară de regulă înscrise la primăria comunală (perceptoria orașului), dacă

însă declararea s'ar face numai verbal, primăria comunală va fi obligată a o consemnă fără taxă într'un proces-verbal.

Contribuabilii comunali (orășenești) își vor puteà face declarațiunile lor în comun prin doi repezentanți ai lor însărcinați spre aceasta, plătitorii direcți însă din parteà lor proprie au să-și facă declararea separat.

Pagubele cauzate prin elemente se vor declarà de regulă în timp de 8 zile dela întâmplarea pagubei.

Dela această regulă generală vor aveà loc următorele abateri;

a) La inundațiuni termenul de zile se va socotì din ziua, în care inundațiunile își vor fi ajuns culmea;

b) La cazurile de pagube cauzate la arături prin secetă durabilă și prin pustiirea de către insecte — de regulă — cu cel puțin 15 zile înainte de timpul începerii strângerii recoltei;

c) La pagubele cauzate de insecte la vii, cel mai târziu până la 15 August;

d) In cazurile când dezastrul cauzat prin elemente a urmat nemijlocit înainte sau în cursul strângerii recoltei, în mod urgent eventual prin telegramă;

e) Iar la pagubele dela păduri, paguba va trebuì declarată în timp de 30 de zile socotite dela întâmplarea cazului de pagubă.

Declarările de pagube cauzate prin elemente, întârziate, se vor respinge din oficiu de către direcțiunea financiară; în contra deciziunii de respingere însă declarații în timp de 15 zile vor puteà înaintà la ministerul de finanțe cerere de justificare.

§ 34. — Iertarea de dare se va acordà numai pe un an — pentru darea curentă, la pagubele în păduri, însă iertarea dări se va puteà estinde și pe mai mulți ani.

Proporția dezastrului prin elemente se va judecà după părțile corespunzătoare numerilor topografice ale foaei de posesiuni cadastrale. Darea după parceaua de pământ lovită de dezastru prin elemente se va puteà iertà în una a treia parte, în două părți din trei sau în total, dacă producțiunea se va fi nimicit în asemenea proporție.

La constatarea pagubei va fi decizivă ramura de cultură, care e însemnată în cadastru, și conform acesteia, iertarea de dare se va puteà acordà numai atunci, dacă paguba cauzată prin elemente în cestiune va fi nimicit și venitul acestei ramuri de cultură.

La pământurile arătoare de pe terenurile de inundare nu va aveà loc iertarea de dare sub titlu de pagubă prin inundare decât numai în cazurile pagubelor cauzate prin inundațiele

întâmplate în urma ruperii zăgazurilor, sau în cazurile de pagubă prin inundație extraordinară, când inundația va fi acoperit întreg hotarul comunei și va fi nimicit în parte sau în total producțiunea pământului, după ce dezavantagiile inundărilor regulate deja s'au luat în considerare la calcularea venitului curat.

Dacă pământul arător în anul, în care îl va fi ajuns dezastrul prin elemente s'ar semănà a doua oară, darea se va puteà iertà în două părți din trei la păgubirea totală, ce a suferit semănătura primă; în una a treia parte la păgubirile de două părți din trei; la păgubiri de una treia parte însă nu se va puteà acordà iertare de dare.

Cu privire la atari pământuri ale căror, nu prima, ci numai a doua, producțiune va fi ajuns-o dezastrul prin elemente, darea se va puteà iertà în una a treia parte atunci, dacă semănătura de a doua se va fi nimicit de tot. Dacă semănătura a doua se va fi nimicit numai în parte, nu se va puteà acordà iertare de dare.

La livezi, dacă producțiunea fânului se va fi nimicit de tot, se vor iertà două părți din trei de dare, iar dacă producțiunea se va fi nimicit cel puțin în două părți din trei, se va iertà una a treia parte din dare. Dacă producțiunea fânului va fi rămasă, iar producțiunea otavei se va fi nimicit de tot, se va descrie una a treia parte din dare.

In cazul nimicirii parțiale a otavei iertarea dării nu va aveà loc.

Imprejurarea, că proprietatea e sau nu e dată în arendă, nu va atinge acordarea iertării de dare.

In cazul nimicirii producțiunii strânse, dar necărate, sau a productelor aflătoare în stoguri, căpițe sau șire, iertarea dării va aveà loc numai în urma procedării stabilite.

Procedura cu privire la iertarea de dare se va regulà de către Ministerul de Finanțe prin ordonanță.

§ 35. — Suma iertării dării se va stabilì în prima instanță de către direcțiunea financiară reg., în contra hotărârii acesteia se va puteà apelà la comisiunea pentru dări a comitetu ui administrativ în timp de 15 zile după expunerea la vedere a listei de descriere.

In contra hotărârii de a doua instanță se va puteà înaintà recurs la judecătoria administrativă conform arti.olelor de lege XXVI: 1896.

CAPITOLUL VI.

Procedura de execuție.

1. *Organele de execuție.*

§ 36. — Pentru încasarea prin execuțiune a datoriilor provenite din dările directe, din dările indirecte și a suplementelor lor, din drepturile de achitat nemijlocit, și din alte pretențiuni și datorii de tezaur de perceput după modul dărilor directe, sub nemijlocita supraveghere a direcțiunii financiare reg., vor fi în drepturi:

1. Comunele (orașele), cu privire la aceia cari sunt datori a plăti la comună (oraș);

2. Perceptoratele reg. de dare (cassele Statului):

Cu privire la funcționarii orașelor cu magistrat organizat și ale celor municipale, la protopretorii (pretorii) cercuali, precum și cu privire la membrii primăriei comunale (§ 63 al art. de lege XXII: 1886), înțelegând aci și pe ajutorul de notar;

3. Organele angajate în mod provizor, precum și conform împrejurărilor executorii de Stat.

§ 37. — Pentru datorie va garantà averea ce s'ar găsi oriunde, pretențiuni sau alte venituri ale părții.

Execuțiunea se va efectuà în prima linie:

a) In cazurile punctelor 1 și 2 *b*) în localitatea efectuării dării;

b) Iară în cazul punctului 2 *a*) la domiciliul părții. Dacă domiciliul părții va cădea în afară de teritoriul perceptoratului de dare reg., execuțiunea se va începe în acea comună a circumscripțiunii perceptoratului de dare, în care restanțierul va aveà cea mai mare efectuare de dare.

Dacă plătitorul la comună va fi locuind deși în circumscripțiunea aceluiași perceptorat de dare reg. (cassa de Stat) dar în altă comună decât în care se va fi ținând în evidență datoria, și în localitatea din urmă nu va fi având avere secfestrabilă sau dacă veniturile sale menționate se pot secfestrà numai după mobile, încasarea se va face — pe lângă controlul perceptoratului de dare reg. — de către primăria comunală în drept după domiciliu, în modul, ce se va regulà prin ordonanță de către ministerul de finanțe.

In cazul, dacă restanțierul va fi locuind în circumscrip-

țiunea altui perceptorat de dare reg. decât unde darea se ține în evidență, și în circumscripțiunea din urmă unde având avere secfestrabilă se pot pune sub secfestru numai după mobile, fără considerare, dacă datoria se va fi ținând în evidență la comună (oraș) sau la percepțioratul de dare reg., încasarea o va face în prima linie pecceptoratul de dare reg. (cassa Statului) în drept după domiciliul, iar în a doua linie perceptoratul de dare reg., în circumscripțiunea căruia partea va fi având avere sau venit secfestrabil.

§ 38. — Vor efectuà execuțiunea:

1. In comunele mici și mari primarul (casierul) prin intervențiunea notarului (notarului cercual), iar în țările Croația și Slavonia, primarul comunal cu intervențiunea casierului, respective sub responsabilitatea tuturor acestor organe acomodate comunale, apoi acolo, unde este percepție de dare comunală, organul acesteia, pe lângă supravegherea și controlul șefului;

2, In orașe perceptoratul de dare orășenească, respective în capitala-reședențială organul secțiunii cercuale a perceptoratului de dare orășenească, pe lângă supravegherea și controlul șefului;

3. In sfera de activitate a perceptoratelor de dare regală (cassa statului) executorii de stat, cari în scopul acesta se vor împărți în mod permanent în legătură de serviciu a perceptoratelor de dare regală (cassa Statului).

In caz necesar însă — cu excepțiunea casierului — va putcà efectuà execuțiunea și un alt funcționar al perceptoratului de dare.

§ 39. — Executorii de stat se vor numì în mod provizoriu, în calitate de funcționari la perceptoratul de dare și după un serviciu nepătat de trei ani se vor întărì definitiv în postul lor. Cu privire la atribuțiunile și la alte drepturi ale lor vor rămâneà neschimbate dispozițiunile legale în vigoare.

Executorii de stat numiți pe teritoriul capitalei-reședențiale și pe viitor se vor țineà de personalul și în legătură de serviciu a inspectoratului de dare al capitalei-reședențiale.

§ 40. — De sub dispozițiunile legii se vor scoate:

1. Străinii, dacă pe teritoriul țării nu vor fi având avere secfestrabilă, sau dacă prețul de cumpărare al averii secfestrate va fi nesuficient pentru acoperirea datoriei, în care caz procedura posterioară se va regulà prin ordonanțe de către ministrul de finanțe.

2. Restanțele de dare directă și alte datorii publice de încasat după modul acestora, cari sunt hotărîte la alte comune (orașe) sau perceptorate de dare regală (cassa de Stat) din provincie — ale constribuabililor domiciliați pe teritoriul capitalei-reședința'e.

Datoriile specificate în punctele 2—3 pe teritoriul capitalei-reședințiale Budapesta, le strânge inspectorul de dare regale al capitalei-reședințiale prin executorii de stat. Procedura se va regulà prin ordonanțe de către ministrul de finanțe.

2. *Gradele execuției.*

§ 41. — Gradele de execuțiune urmează în ordinea de mai jos:

a) Somațiunea;

b) Secfestrul;

c) Licitațiunea.

Pentru remediul ilegalităților sau iregularităților, ce eventual s'ar face la această procedură, partea secfestrată va putea recurge la direcțiunea financiară regală (inspectoratul de dare). Actul plângerii se va înaintà în curs de 8 zile după ziua efectuării procedurii contestate și direcțiunea financiară va fi datoare a rezolvà în timp de 30 zile.

§ 42. — Aceia cari nu-și vor achità datoriile lor publice până la expirarea termenelor de plată fixate, îndată după expirarea acestor termene de plată se vor învità prin somațiune la plata în curs de 8 zile a restanțelor lor.

Cu privire la plătitorii la comună (oraș) somațiunea se va aduce la cunoștința publică cu toba sau prin afișarea publicațiunii în scris.

Se vor învità la plata restanțelor lor prin somațiune în scris de remis prin poștă, toți aceia, cari își plătesc darea la perceptoratul de dare regalà (cassa de Stat).

Pentru somațiunea în scris se va cuvenì numai taxă poștală.

Cu privire la competințe vor rămâneà neatinse dispozițiunile §-lui 18 din art. de XLV: 1887, precum și dispozițiunile coprinse în § 57 al legii despre darea generală de câștig, respective în § 63 al legii despre darea de venit și relative la exigibilitatea numai-decât a dării.

3. *Execuţiunea asupra averei mobile.*

§ 43. — In contra acelora, cari nu-şi vor achită restanţele lor în termenul publicat respectiv fixat în somaţiunea în scris, se va porni numai decât procedură de secfestrare.

Obiectul secfestrării îl vor constitui toate veniturile în numerar pretenţiunile, averea mobilă şi imobilă ale contribuabilului, acesta din urmă însă numai în cazul, dacă restanţarul nu va fi având altă avere de o valoare echivalentă cu suma restanţei.

§ 44. — Ca baza secfestrului vor servì conspectele de restanţe întocmite de către primăriile comunale (perceptoratele de dare orăşeneşti), perceptoratele de dare regală (cassa Statului), respective de către oficiul central pentru fixarea taxelor şi drepturilor din Budapesta. In aceste conspecte se vor specificà după soiul lor şi după anii din care vor fi izvorând dările directe, drepturile şi alte datorii publice în restanţe şi se vor arătà şi interesele de întârziere şi drepturile de încasare, ce vor trebuì, încasate.

Dacă va efectuà execuţiunea primăria comunală (perceptoria de dare orăşenească) sau perceptoratul de dare regală, care ţine în evidenţă datoria, pentru simplificare, se va lăsà la o parte întocmirea conspectului special. In acest caz va fi suficient, dacă datele de mai sus se vor specificà în forma de conspect pe pagina primă a procesului-verbal de secfestrare, şi exactitatea acelora se va verificà prin semnăturile respectivilor şi prin punerea sigiliului oficial.

§ 45. — Efectuitorul secfestrării se va duce la locul execuţiunii şi acolo prin intervenţiunea unui estimător, în prezenţa restanţierului sau a însărcinatului său, sau în absenţa acestora, în prezenţa unui martor adus cu sine afară de estimător, va secfestrà din averea mobilă a restanţierului până la concurenţa sumei necesare pentru acoperirea restanţelor, intereselor de întârziere şi a competinţelor de încasare arătate.

Secfestrul se va efectua în ordinea următoare şi conform acesteia se vor secfestrà următoarele, ce constituesc proprietatea restanţierului:

1. Bani gata, plata sau retribuţiunea de soiul acesta, pensiunea sau alt-fel de proviziune de natura aceasta;

2. Hârtiile de valoare;

3. Pretenţiunile în numerar, cu restricţiunea în special:

Chiriile, arenzile, capitalurile debitorului depuse la institute de bani sau la casse publice, sau date împrumut la particulari și veniturile după acestea, precum și alte pretențiuni ce i se cuvin sub orice titlu;

4. Mobile dintre care în prima linie acelea, cari se pot ușor preface în bani, stipulându-se ca principiu, că restanța de dare să se asigure într'un mod cât mai puțin vătămător și păgubitor pentru contribuabil. Prin urmare atari obiecte, prin ale căror vânzare s'ar cauzà contribuabilului o pagubă mai mare, decât ar fi inevitabil necesară pentru acoperirea restanțelor de dare, întrucât se va puteà se vor cruțà și dintre obiectele de îndemână se vor secfestrà totdeauna acelea, pe cari le va designà contribuabilul, persupunând că acestea obiecte tot odată se pot vinde ușor.

§ 46. — Veniturile și pretențiunile debitorului menționate nu se vor puteà secfestra înainte de mobilele sale, decât numai dacă cu privire la cele d'întâiu vor subverzà deodată condițiunile următoare adică:

a) Dacă făptuitorul secfestrului va găsì de tot asigurate pretențiunile respective;

b) Dacă acelea vor fi scadente în timp de o jumătate de an dela secfestrare;

c) Dacă vor acoperi pe deplin datoria publică.

In caz contrar înfăptuitorul secfestrului ce va aveà libertatea respectivă va fi dator de a pune sub secfestru înainte de pretențiunile debitorului, alte mobile menționate și numai în cazul, dacă aceste mobile nu ar oferi o acoperire suficientă, de a proceda la secfestrarea pretențiunilor, ce el le va găsì relativ mai asigurate.

Tot așà va procedà efectuitorul secfestrului și atunci, dacă debitorul părții secfestrate în parte sau în total nu va recunoaște de adevărată pretențiunea respectivă conform celor cuprinse în legea de față, nu se va declarà în privința aceasta, sau dacă în ziua scadenței nu va plàtì pretențiunea secfestrată.

La secfestrarea pretențiunilor dispozițiunile în vigoare din §§ 79, 80, 81, 82, 121 și 122, ai art. de lege XL: 1881, cu modificarea și întregirea cuprinsă în art. de lege XLI: 1908, se vor aplicà în mod corespunzător pe lângă abaterile următoare:

1. Debitorul părții secfestrate se va încunoștiința în scris despre secfestrare pretențiunii, în timp de trei zile dela secfestrare pe lângă invitare:

a) Ca în timp de 8 zile dela primirea încunoștiințării de înmânat sub luare de recepisă, e dator a declarà adresându-se

către primăria comunei-execvente, fie în scris, fie verbal, — în cazul din urmă declarațiunea se va consemnà de primărie într'un proc s-verbal — că dacă :

aa) Recunoaște și întrucât recunoaște pretențiunea de adevărată, și când e scadența ;

bb) Mai e secfestrată pretențiu ea din partea altui creditoși în caz afirmativ, pentru asigurarea a ce fel de drept și pe lângă intervențiunea cărei judecătorii și sub ce număr ;

b) Ca pretențiunea în ziua scadenței până la concurența sumei secfestrate să nu o plătească contribuabilului ci la cassa de dare arătată încunoștințare, sau dacă va stà sub secfestrul judiciar și pe seama altuia, să o așeze în depozit la judecătoria a cărei delegat va fi efectuit primul secfestru.

2. In cazul secfestrărei unei pretențiuni asigurate prin ipotecă, nu numai delegatul, dară și direcțiunea financiară va aveà dreptul de a recercà nemijlocit autoritatea cărții funduare pentru înscrierea dreptului de sub secfestru.

3. Pretențiunea secfestrată, cu excepțiunea cazurilor, când creditul încă e autorizat de a-și încasà pe cale administrativă pretențiunea sa secfestrată, se va puteà încasà dela debitor numai pe cale judiciară.

4. In caz de secfestru judiciar preventiv, dacă încă nu se va fi însărcinat cu încasarea un alt secfestrat sau curator, direcțiunea financiară se va autorizà pentru încasarea pretențiunii prin judecătoria recercată de ea, preterindu-se numirea de curator. In cazul acesta, reprezentantul erariului va aveà drepturile și datoriile curatorului delegat pentru încasare (§§ 124, 125 și 126 din art. de lege IX : 1881).

Dacă în cazul de secfestru judiciar preventiv pretențiunea secfestrată din partea altui secfestrnat sau curator nu se va încasà în timp de o jumătate de an dela secfestrare și contribuabilul nu-și va achità datoria în cursul acestui timp sau nu va oferi o altă acoperire acceptabilă ; erariul va avea drept de a vinde prin licitațiune pe lângă plătire în numerar pretențiunea secfestrată. Pretențiunile de rente viagère însă nu se vor puteà supune licitațiunii, ci numai prin încasare se vor puteà pune în valoare.

Fiscalii generali municipali vor fi datori de a reprezentà, la cererea ei, direcțiunea financiară reg. la procedura de excepțiune pentru pretențiunile secfestrate, fie asigurate, fie neasigurate prin ipotecă, în procesele ce se vor pune în curgere înaintea judecătoriei și de a face înainte judecătoriei demersurile necsare executionale în privința realizării pretențiunii secfestrate (art. de lege XVIII : 1877).

§ 47. — Dacă restanțierul își va achită datoria cu ocaziunea secfest ării, sau dacă pentru acoperirea ei se vor pune sub secfestru bani gata, hârtiile de valore, aurăriile, argintăriile (scumpeturile) lui, efectuitorul secfestrului va fi dator a da părții o recunoștință despre sumele, respective valorile primite și a consemnă copia acestei în procesul-verbal de ce se va încheia.

§ 48. — Cu executarea prezentei legi se însărcinează ministrul de finanțe și ministrul de interne, cu privire la Croația și Slavonia, ministrul de finanțe, care, în privința aceasta, va proceda în co-înțelegere cu banul Croației-Slavoniei și Dalmației.

INDEX

A

Academii agricole, 123,124.
Accidente de muncă, 154.
Acid carbonic (Fabrici de), 203.
Ablepharus pannonicus F., 17.
Abrud, 20, 28, 29, 176, 321, 370, 376.
Abrud (Cercul), 46.
Abrudului (Munții), 11.
Adriatică (Marea), 1, 12, 13, 18.
Administrația financiară, 278 sq.
Administrațiuni financiare, 283.
Administrativ (Personalul), 378.
Administrativă (Impărțirea), 309, 311, 316.
Administrative (Organizații), 308 sq.
Administrative (Autorități), 309.
Aga, 18.
Agnitei (Cercul), 338.
Agricolă (Producțiunea), 59.
Agricole (Academii), 123, 124.
Agricultură, 45, 48, 50, 53, 85, 120, 377.
Agricultura (în Ungaria), 54 sq.
Agricultura ca plus-valută, 56
Agricultura și proprietatea, 56.
Agricultură (Școli de), 123, 124.
Aiud, 123, 124, 313, 321, 370.
Aiud (Cercul), 46.
Aiudul-Mare (Cercul), 320.
Ajutor la domiciliu, 310.
Alba-Iulia, 28, 29, 172, 174, 175, 313, 321, 366, 370.
Alba-Iulia (Cercul), 46
Alba-de-Jos (Comitatul), 43, 44, 45, 46, 66, 67, 83, 85, 86, 87, 89, 95, 96, 100, 104, 109, 110, 111, 114, 115, 116, 117, 119, 122, 125, 130, 133, 138, 145, 213, 235, 238, 240, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 316, 317, 319, 367, 368, 371, 376, 377.
Al-Bánya, 314.
Albany-Torna (Comitatul), 35.
Albastru (Muntele), 9.
«Albina», 209, 210, 220, 221, 294.
«Albina» (Statutele Societății), 209.
Albine (Stupi de), 74.
Albituri (Import și export), 164, 165.
Alcool, 155.
Alcool (Impozit pe), 263, 273.
Alcoolului (Industria), 196 sq.
Alegătorilor (Numărul), 318.
Alejdului (Cercul), 345.
Aletea (Cercul), 342.
Alföld, 4, 5, 9, 13, 17, 20 sq., 24, 25, 30, 35, 41, 56, 58, 59, 62, 66,
Alföld (Marele), 3, 13, 14, 15, 19, 21, sq., 61.
Alföld (Micul), 14, 21.
Alibunar (Cercul), 361.
Alimentară (Industria), 195 sq.
Alimentare (Produse), 159.
Alimentația, 152.
Alimentația (țăranului român), 121.
Alișpan, 310.
Allgau (Rasa de), 76.
Almaș (Cercul), 323.
Alpii, 2, 6, 11, 13.
Alpii Carnieni, 12.
Alpii Dinarici, 11.
Alpii Julieni, 12.
Alpii Norici, 12.
Alpii Transilvani, 27.
Alpii Ungari, 12.
Alsó-Fehér (Comitatul), 311.
Alsö Haz, 309.
Alternarea grânelor, 61.
Alunul, 19.
Alvinț (Cercul), 319, 321.
America (Emigrările în), 145.

America-de-Nord (Import şi export), 166.
Ampoiul, 176.
Ancheta Agrară din 1895, 97, 108.
Anghel Atanasie (Mitropolitul), 373.
Anglia (Import şi export), 155, 166, 168, 169.
Animale (Export şi import), 165, 167.
Animale domestice, 17, 74.
Animale sălbatice, 17.
Anotimpurile (în Ardeal), 31.
Anotimpurile (în Ungaria), 4.
Antalfalva (Cercul), 361.
Antrepozite, 162.
Anuarul Statistic al Ungariei pe 1905, 36, 144, 145.
Anuarul Statistic al Ungariei pe 1910, 182, 183, 196, 316, 317.
Aparate electrice (Import şi export), 167.
Apel (Curţi de), 318.
Ape minerale, 11, 375.
Apicultură, 118, 119.
Apponyi, 374.
Apuseni (Munţii), 20, 177, 365, 376.
Arabil (Teren) 128, 296 sq., 371.
Arad, 51, 172, 312, 314, 344, 370.
Arad (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.
Aradului (Cercul), 342.
Arad (Comitatul), 38, 49, 50, 51, 85, 87, 88, 90, 91, 95, 96, 100, 101, 102, 103, 104, 109, 110, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 125, 130, 131, 132, 138, 213, 246, 247, 274, 275, 233, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 312, 316, 317, 369, 371, 372, 376.
Arad (Dieceza), 373.
Aradului (Podgoria), 148.
Arad (Şcoala Normală din), 374.
Arad (Seminarul teologic greco-ortodox din), 374.
Aradul-Nou (Cercul), 360.
Aramă (Mine de), 8, 9, 153.
Aramon et Rupestris, 94.
Arbori, 19.
Arbori fructiferi, 19, 78, 98, 99, 100, 101.
Arboricultură, 78, 97, 98, 99, 100, 101.
„Ardeleana", 210.
Arderea varului, 175.
Ardezie, 20.
Arendare, 57.
Arendare în dijmă, 85.
Argentina (Import şi export), 168.
Argilă neagră, 21.
Argint (Mine de), 8, 9, 20, 159, 178, 181, 376.
Arhidieceza Metropolitană a Transilvaniei, 373.
Arhivistul, 310.
Arieş, 11, 28, 176, 365.
Armată, 45, 48, 50, 53, 378.
Arme şi vânat (Impozit pe), 249.
Armele Ungariei, 15.
Armeni, 366.
Armenişu-de-Câmpie (Cercul), 324.
Arpad, 33, 40.
Arpaşul-de-Jos (Cercul), 325.
Artă (Obiecte de), Import şi export, 164.
Arte grafice, 159.
Articole alimentare (Import şi export), 164.
Arţarul, 19.
Arva (Comitatul), 19, 66.
Arva (Râul), 7.
Asigurare ipotecară, 211.
Asigurare (Societăţi de), 234,307.
Asigurarea vitelor, 305.
Asistenţa publică, 310.
Aşezăminte economico-financiare, 289 sq.
Asfalt (Fabrici de), 202, 203, 377.
Asolamente, 64.
Aţă (Import şi export), 164, 165.
Ateliere (de C. F.), 380.
Attila, 40.
Aur, 8, 9, 20, 158, 176, 178, 181, 376.
„Aurora", 215.
Austria (Import şi export), 155, 166, 168.
Austrul, 32.
Automobile (Fabrici de), 378.
Autorităţi administrative, 309 sq.
Autorităţi financiare (în teritoriile locuite de Români), 282 sq.
Avarii, 40.
Avere comunală, 286.
Averea comunală a Caransebeşului, 140, 142, 143.
Averea fondurilor culturale, 142, 143.
Averea fostului Regiment de grăniceri sârbesc No. 14, 140, 141, 142, 143.
Averea foştilor grăniceri Năsăudeni, 141, 142, 143.
Averi mânăstireşti, 56.
Averea Universităţii săseşti şi a celor 7 comitate săseşti, 139, 142, 143.

B

Babia-Gura (Masivu 7.
Babolna, 75.
Băcănii, 161.
Baci-Bodrog (Comitatul), 66.
Bács-Földvár, 15.
Baia-de-Criş (Cercul), 327.
Baia-Mare, 53, 105, 107, 108, 171, 177, 178, 180, 181, 182, 314, 370, 376.
Băii-Mari (Cercul), 354.
Baia-Sprie, 370.
Baia-Sprie (Cercul), 356.
Baia-de-Sus, 53, 314.
Băieşii, 171.
Băila, 20.
Băile Herculane, 11. (v. Mehadia şi Herkulesfürdö).
Băiţa, 314, 376.
Bákony (Masivul), 12.
Bálaszfalva, 313.
Balaton (Lacul), 12, 13, 15, 16, 38.
Balaton-Füröd, 17.
Balcanii, 11.
Bâlciuri, 162.
Balneare (Staţiuni), 183.
Băltăreţul, 32.
Bălţi, 19, 61.
Banatul, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 171.
Banatul (Apicultură), 119.
Banatul (Autorităţi financiare), 282.
Banatul (Comitatele), 311.
Banatul (Fâneţe şi păşuni), 110.
Banatul (Impărţirea administrativă şi cercurile electorale), 316, 317.
Banatul (Institute de Credit), 244, 245.
Banatul (Lăptării), 116, 117.
Banatul (Păduri), 104.
Banatul (Plata muncilor agricole), 122, 123.
Banatul (Pomi), 98.
Banatul (Populaţie), 41, 46 sq., 369.
Banatul (Suprafaţa şi capitalele comitatelor), 311.
Banatul (Vii), 96.
Banatul (Vite), 112, 113, 114, 115.
Bănăţenii, 212.
Banatic (Masivul), 30.
Banca Agricolă Ungară, 294.
Banca Austro-Ungară, 214.
Banca Comercială Ungară, 294.
Banca Ipotecară Centrală a Caselor de Economii, 294.
Banca Ipotecară Ungaro-Ardelenească, 294.
Banca Naţională Austriacă, 205.
Banca de Scont şi de Schimb, 294.
Banca Ungară de Comerţ, 205.
Bănci, 204 sq., 381.
Bănci de Emisiune, 206.
Bănci ipotecare pe acţiuni, 294.
Bănci Populare, 207, 217 sq, 228 sq, 232 sq.
Bănci româneşti, 172, 173, 210, 211, 212 sq.
Bănci româneşti (Repartizarea lor după comitate), 212, 213.
Băncile româneşti şi Ungurii, 215.
Bánlak (Cercul), 362.
Bánya (Al-), 314.
Bánya (Nagy-), 314.
Bánya (Réz), 314.
Baraoltului (Munţii), 29.
„Bărăganul" ungar, 22, 59.
Bărgăul, 29.
Bariţiu G., 209.
Bars (Comitatul), 67.
Bârsei (Munţii), 29.
Bârsei (Şesul), 30.
Bártfa, 17.
Bazar, 18.
Bârzava (Râul), 28.
Basinul Dunării, 13, 14.
Basinul Tisei, 15.
Basna, 184, 375.
Bâtlanul alb, 18.
Bazalt, 9, 11, 377.
Baziaş, 14, 183, 184.
Becaţa, 18.
Becicherecul-Mare, 48, 311, 315, 364, 371.
Becicherecul-Mare (Cercul), 362.
Bega, 15, 16, 31, 314, 380.
Bega (Cercul), 349.
Beiuş, 314.
Beiuş (Cercul), 344.
Beiuş (Liceul din), 374.
Békés (Comitatul), 312.
Belényes, 314.
Belgia (Import şi export), 155, 166, 168, 169.
Belgrad, 14.
Belgrad (Tratatul de la), 171.

Beliu (Cercul), 344.
Benkö, 175.
Berbecul sălbatic, 17.
Berbecul unguresc, 17.
Bere (Fabrici de), 157, 196, 197, 378.
Bere (Impozit pe), 263, 269, 271, 272.
Berecker Gebirge, 29.
Bereg (Comitatul), 10.
Beretăul, 31.
Berettyóujfalu (Cercul), 348,
Bergner (Rudolf), 177.
„Bericht u. statistisches Jahrbuch über die Tätigkeit der k. ung. Regierung", 1911, 178.
Berzava (Canalul), 16.
Besenyö (Cercul), 321.
Beskizii, 7.
Besztercze, 313.
Bestercze bánya (Camera de Industrie şi Come din), 154.
Besztercze-Nászod, (Comitatul), 311.
Bethlen Ştefan (Contele), 83.
Betlenului (Cercul), 334.
Bezdan, 15.
Bicaz, 10, 365.
Bichiş (Comitatul), 49, 50, 51, 66, 67, 90, 91, 93, 96, 100, 101. 102, 104, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 123, 131, 246, 274, 276, 312, 316, 317.
Bicsad, 17.
Bihardioszeg, 123, 124.
Bihor (Comitatul), 49, 50, 51, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 93, 95, 96. 100, 101, 102, 103, 104. 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 121, 122, 125, 130, 131, 132, 138, 213, 246, 247, 274, 275, 283, 284, 285. 286, 296, 297, 298, 299, 311, 312, 316, 317, 369, 371, 372, 376, 377.
Bihorului (Masivul), 11, 30.
Bilete de loterii (Impozit pe), 249
Bilo (Munţii), 13.
Biserica, 372 sq.
Biserici, 373.
Biserica-Albă, 48, 361, 371.
Biserica-Albă (Cercul), 359.
Bistra, 28.
Bistriţa, 27, 29, 123, 124, 146, 148, 311, 313, 322, 370.
Bistriţa (Cercul), 46, 321.
Bistriţa-Năsăud (Comitatul), 43, 44, 45, 46, 87, 89, 96, 100, 102, 103, 104, 109, 110, 111, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 125, 130, 131, 132, 139, 145, 213, 235, 238, 241, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296. 297, 298, 299, 311, 316, 317, 321 sq, 367, 368.
Bistriţei Transilvane (Munţii), 30.
Blaj, 313.
Blaj (Arhidieceza), 373.
Blaj (Cercul), 319.
Blaj (Liceul din), 374.
Blaj (Şcoala Normală din), 374.
Blaj (Seminarul teologic greco-catolic din), 374.
Blocul maghiar, 38.
Blocul român, 38.
Blocul slovac, 38.
Bobul, 90.
Bocşa (Cercul), 349.
Bodrog, 9,15.
Bogdan (N.), 83.
Boi, 26, 73, 74, 75, 76.
Boi albi, 17, 22.
Boul unguresc, 75, 76.
Boiangerie, 153.
Boicenii, 172.
Bomboane, 153.
Bor, 175.
Bora, 32.
Borceagul, 90.
Bordeiul, 23.
Borşa, 29.
Borşa (Trecătoarea), 27.
Boroş-Ineu (Cercul), 342.
Boroş-Sebeş (Cercul), 342.
Borszek, 17, 183, 184, 375.
Borusod (Comitatul), 66.
Bosnia-Herţegovina (Exportul făinei), 155.
Bostrichidae, 546.
Bozovici (Cercul), 349.
Brad, 20, 25.
Bradului (Cercul), 327.
Brad (Gimnaziul din), 374.
Bradul, 19.
Brad (Cherestele de), 189, 190.
Bran, 173, 174, 175.
Bran (Cercul), 326.
Braşov, 146, 171, 172, 174, 311, 313, 322, 370,
Braşov (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.
Braşov (Cercul), 46.
Braşov (Comitatul), 43, 44, 46, 46, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 93, 96, 101, 104, 109, 110, 111, 115, 116, 117,

119, 122. 125, 132, 139, 145, 213, 235, 238, 241, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 316, 317, 322, 368, 371.
Braşov (Liceul din), 374.
Braşov (Şcoala Comercială din), 374.
Brassó, 313.
Brassó (Comitatul), 311.
Brazilia (Import şi export), 155, 166, 168, 169.
Bretila, 29.
Breţcu, 173.
Breţcului (Munţii), 29
Brichete (Import şi export), 170.
Bucegii, 10, 365.
Bucium, 25, 376.
Buda (Munţii), 13.
Budapesta, 4, 14, 17, 38, 39, 77.
Budapesta (Bursa de valori şi de mărfuri din), 162.
Budapesta (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.
Budgetul Austriei, 289.
Budgetul comun, 289.
Budgetul Ungariei, 289.
Bufniţa, 18
Bükk (Munţii), 9
Bulgaria (Import şi export). 155, 166, 168. 169.
„Bulletin mensuel des Institutions économiques et sociales", 293.
Bumbac, 158, 165.
Bunuri de mână-moartă, 56.
Bunuri naţionale, 56.
Bunuri particulare ale Comitatului Ciuc, 141, 142, 143.
Burse, 162.
Bursucul, 17.
Burzenland, 30.
Bustyahaza, 105, 107, 108.
Buzău, 365.
Buzăului (Munţii), 29.
Buzăului (Trecătoarea), 10, 146.
Buziaş, 375.
Buziaş (Cercul), 359.

C

Cadastrul dării de pământ, 407 sq.
Cai, 17, 26, 73, 74, 112, 113.
Căi de comunicaţie, 54, 379 sq.
Căi Ferate, 287, 288, 379 sq.
Câinele ciobănesc, 18.
Câineni, 365, 366.
Caişi, 78, 99, 100.
Calcar, 377.
Calcaroase (Terenuri), 9.
Calcularea dării (de casă), 434 sq.
Calcularea dării (pe câştig), 480 sq.
Călimani (Munţii), 28, 29.
Calvinistă (Biserica), 23.
Calwer (Richard), 3.
Camătă, 208.
Camera Deputaţilor, 309.
Camere de Industrie şi Comerţ, 153.
Camera Magnaţilor, 309.
Câmpenii, 212.
Câmpeni (Cercul), 341.
Câmpia, 22, 25, 30, 212.
Câmpiile (Ungariei), 5, 60.
Câmpului (Munca), 120 sq.
Câmpul-lui-Neagu, 175.
Câmpulung, 29.
Capital (Asigurări de), 307.
Capital social al băncilor româneşti), 212, 213 sq., 228 sq.
Capita'işti, 45, 48, 50, 53
Capnic, 377,
Capre, 17, 74, 112, 114.
Capra neagră, 17.
Căprioara, 17.
Canalele (Ungariei), 16 sq.
Canalizare, 61.
Canalul Francisc, 15.
Cancelar, 309.
Cânepă, 19, 69, 93, 158.
Cânepă (Import şi export), 165, 167, 170.
Canis aureus L., 17.
Cărămidărie, 152, 153.
Cărămidă, 277.
Cărămidă (Fabrici de), 9, 186, 187.
Caransebeş, 48, 140, 147, 314, 353, 370.
Caransebeş (Cercul), 350.
Caransebeşului (Comunitatea de avere a), 372.
Caransebeş (Dieceza), 373.
Caransebeş-Haţeg (Linia ferată), 141.
Caransebeş (Şcoala Normală din), 374.
Caransebeş (Seminarul teologic greco-ortodox din), 374.
Caraşul, 15.

Caraş-Severin (Comitatul), 46, 47, 48, 66, 68, 88, 89, 92, 96, 100, 102, 104, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 118, 119, 120, 122, 125, 130, 131, 132, 138, 140, 213, 244, 245, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 312, 316, 317, 349 sq. 369, 371, 372, 376, 377.
Cărăuşitul, 175.
Cărbunele de Petroşani, 177.
Cărbuni, 9, 11, 13, 153, 158, 376.
Cărbuni (Import şi export), 167.
Cărbuni de piatră, 11, 175, 177, 181,
Cărbuni de piatră (Import şi export), 170.
Cârceag, 123, 124.
Careii-Mari, 53, 315, 370.
Careii-Mari (Cercul), 354.
Cariere, 20, 377.
Carlowitz (Tratatul de la), 366.
Carne (Impozit pe consum de), 263, 269, 270.
Carnieni (Alpii), 12.
Carpaţi, 1, 2, 3, 4, 6, 27.
Carpaţii apuseni, 8.
Carpaţii frontierei, 10.
Carpaţi (Micii), 7, 12.
Carpaţii Transilvaniei, 10.
Carpen, 19, 25.
Cartoane de Economie, 300, 301.
Cartofi, 19, 62, 68, 73 88, 89, 90, 156, 371.
Cartofilor (Rugina şi boala), 546.
Casaba, 315.
Casă (Darea de), 418.
Casa-Verde, 123, 124.
Case (Proprietate de), 496.
Case (Impozit pe), 249.
Casele Românilor, 125.
Casele ţărăneşti, 23, 24, 25.
Casnică (Industria), 175.
Cassa de Economie a Poştelor, 300 sq.
Cassa de Economie a Statului Ungar, 300.
Cassa lucrătorilor, 154.
Cassa Naţională de Depuneri şi Economie, 205.
„Cassa de păstrare din Sălişte", 210, 215.
Cassa de Economie, 205, 206, 207, 294.
Castani, 19, 99, 101.
Castraveţi, 78.
Câştigului (Declaraţiunea), 475 sq.
Catâri 74.
Catolică (Biserica), 23.
Catolici, 44, 47, 50, 52.
Cătune, 316.
Cauciuc (Import şi export), 167.
Cauzele emigrărilor, 145.
Cavalerii Ioaniţi, 146.
Cavalerii Teutoni, 146.
Cavenţi, 211.
Cazane, 14.
Ceapă, 78.
Cercuri şi clearing, 302 sq.
Cefei (Cercul), 345.
Cehu-Sălagiului (Cercul), 356.
Ceichei-Maghiare (Cercul), 346.
Celuloză, 153, 201 sq.
Cenad (Comitatul), 49, 50, 51, 63, 66, 67, 68, 90, 91, 96 100, 101, 102, 104, 110, 112, 113, 119, 121, 123, 130, 246, 274, 275, 312, 316, 317, 369.
Central (Cercul), 345, 359.
Centrale de Consum (săseşti şi ungare), 217.
Centre de emigraţiune, 35.
Centre miniere, 376.
Centrul topografic (al Ardealului), 28.
Ceramică, 153, 161.
Ceramică (Import şi export), 164.
Cerbul, 17.
Cercul, 310.
Cercurile (din punct de vedere electoral), 317.
Cercul-de-Jos (Cercul), 322.
Cercul-de-Sus (Cercul), 322.
Cereale, 19, 65.
Cereale (Import şi export), 167.
Cerna, 15, 314.
Checheşului (Cercul), 335.
Cheltueli, 290.
Cheltueli comune (Austro-Ungaria), 279, 280.
Cherestele, 153.
Cherestea (Fabrici de), 189, 190, 191
Chezdi-Oşorhei, 371.
Chibrituri (Fabrici de), 153, 189, 203, 379.
Chichinda-Mare, 48, 315, 361, 374..
Chichinda-Mare (Cercul), 362.
Chimice (Produse), 153, 159.
Chişineu (Cercul), 343.
Ciaba, 123, 124.
Ciachi-Gârbău (Cercul), 334.
Ciacova, 123, 124.
Ciacova (Cercul), 359.
Cibinul, 27, 176.
Ciment (Fabrici de), 9, 153, 196, 377.

Cindrel (Muntele), 27.
Ciongrad (Comitatul), 63, 66, 68.
Cioplitul în piatră, 153.
Ciori, 26.
Cireşi, 78, 98, 100.
Cisleithania, 309.
Cismari, 378.
Cisnădia, 174.
Ciucea, 28.
Ciucu-Mare (Cercul), 338.
Ciuc (Comitatul), 43, 44, 45, 46, 85, 86, 87, 88, 89, 93, 96, 100, 101. 102, 104, 109, 110, 111, 118, 119, 122, 130, 131, 132, 138, 141, 145, 212, 235, 238, 241, 274, 275, 283, 284, 285, 296, 297, 299, 311, 316, 317, 368, 371, 376.
Ciucului (Munţii), 29.
Ciucului (Săreda), 123, 124, 311, 370.
Ciucului (Şesul), 30.
Clearing, 300.
Clima (Ardealului), 31, 366.
Clima (Pustei), 32.
Clima (Ungariei), 3. 5.
Clopote (Turnătorie de), 378.
Cluj, 105, 107, 108, 146, 171, 172, 311, 313, 318, 325, 370.
Cluj (Academia agricolă din), 123, 124.
Cluj (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.
Cluj (Cercul), 46, 324.
Cluj (Manufactura de tutun), 266, 267.
Cobalt (Mine de), 9, 20.
Cochylis amignella, 546.
Cocorul, 18.
Cocoşul sălbatic, 18
Cohalm (Cercul), 337.
Cojocăria, 174.
Cojocna, 183, 184, 325, 370,
Cojocna (Cercul), 46.
Cojocna (Comitatul), 45, 44, 45, 46, 85, 89, 91, 93, 96, 100, 102 103, 104, 109, 110, 111, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 125, 130, 131, 134, 138, 145, 213, 236, 239, 241, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 316, 317, 323 sq., 368, 371, 376, 377.
Coks (Import şi export), 170.
Colinele (Ungariei), 6.
Coloniale (Export şi import), 167.
Coloniştii, 147.
Colonişti germani, 146.
Colonişti romani, 366.
Colonizare, 58.
Colportori, 484.
Comasare, 417.
Comercial (Învăţământul), 161.
Comerciale (Şcoli), 374.
Comerciale (Societăţi) din Ardea 220 sq.
Comercianţi, 160, 161, 378, 484.
Comerţ, 45, 48, 50, 53.
Comerţ şi Credit, 378.
Comerţul (în Ardeal), 171.
Comerţul (în Ungaria), 160 sq.
Comision, 161.
Comitatul, 309 sq.
Comitet de Higienă, 310.
Composesorale (Fondurile culturale), 139 sq., 142, 143.
Composesorală (Proprietatea), 372.
Composesoratele, 56, 102.
Compromisul din 1867, 150, 292, 308.
Comun (Minister), 308, 309.
Comunală (Avere), 286.
Comunale (Proprietăţi), 56.
Comune, 310, 316.
Comunele locuite de Români (Nomenclatură), 319 sq.
Comunicaţie, 45, 48, 50, 53.
Comunicaţie (Căi de), 379 sq.
„Concordia", 215.
Confecţiuni, 161.
Conglomerat de naţiuni, 2.
Congregaţie, 310.
Coniac, liqueur, rachiu şi rom (Fabrici de), 153, 199.
Conifere, 11, 19.
Conserve de fructe, 78.
Conserve (Fabrici de), 195.
Consiliul judeţean, 310.
Consum (Impozite pe), 262 sq.
Consumul propriu-zis (Impozit pe), 267 sq.
Construcţii, 152.
Construcţii (Material de), 192.
Construcţii mecanice, 159.
Contingentar (Impozit), 252.
Contribuţiuni directe, 291.
Contribuţiuni indirecte, 291.
Control (Dreptul de), 263.
Controlul Statului Ungar (asupra Băncilor Româneşti), 215.
Convenţia vamală şi comercială (1868), 280.
Cooperative, 212, 381.
Cooperative comunale mutuale de Asigurare, 306.

Cooperative de Credit, (v. şi Insoţiri), 214, 215.
Cooperaţia în Ardeal (Viitorul ei), 215 sq.
Cooperaţiunea şi Economia, 207.
Cornul, 19.
Cornute (Vite), 74, 75, 76, 112, 113.
Costinescu Emil, IV.
Coţofana, 18.
Covasna, 17, 173, 174, 375.
Crânguri, 24.
Crapul, 18.
Crasna, 15.
Crasnei (Cercul), 356.
Crasnei (Munţii), 30.
Credit, 45, 48, 50, 53.
Credit (Institute de), 204 sq.
Credit funciar, 293 sq.
Credit ipotecar, 293.
Creşterea vitelor, 54, 73, 76, 81, 111sq.
Creşterea vitelor (la Români), 173.
Creştinismul social, 219.
Cristeiul, 18.
Crişana, 85, 86, 87, 88. 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99.
Crişana (Apicultură), 119.
Crişana (Autorităţi financiare), 282.
Crişana (Comitatele), 312.
Crişana (Fâneţe şi păşuni), 110.
Crişana (Impărţirea administrativă şi cercurile electorale), 316, 317.
Crişana (Institute de Credit), 246, 247
Crişana (Lăptării), 116, 117.
Crişana (Păduri), 104.
Crişana (Plata muncilor agricole), 122, 123.
Crişana (Pomi), 98.
Crişana (Populaţie), 41, 49 sq., 369.
Crişana (Suprafaţa şi capitalele comitatelor), 312.
Crişana (Vii), 96.
Crişana (Vite), 112, 113, 114,115.
Criş, 380.
Crişul Alb, 15, 31.
Crişuri (Cele trei), 11, 15, 31, 147, 176, 212, 365.
Crişul Negru, 15, 28, 31,
Crişul Repede, 15, 31.
Criştior, 376.
Crivăţul, 32.
Croaţii, 35, 36, 37, 38.
Croaţi (Munţii), 18.
Croaţia, 13, 16, 19, 39.
Croaţia-Slavonia, 2, 3, 14, 35, 36, 60.
Croitori, 878.
Csallóköz (Comitatul), 78.
Csanád (Comitatul), 312.
Csap, 6.
Csene (Cercul), 362.
Csenger (Cercul), 356.
Csepel (Insula), 14.
Cservenica, 20.
Csik (Comitatul, 311.
Cubin (Cercul), 360.
Cucul, 18.
Cuie (Fabrici de), 378.
Cultura pământului, 24, 54.
Cultura tutunului, 70, 71.
Cultura viilor (suprafaţă), 94, 95, 96.
Culturală (Starea), 372 sq.
Culturale (Fonduri), 372.
Cuman (Podişul), 30.
Cumania Mare, 41
Cumania Mică, 41.
Cumanii, 41, 146.
Cumpărarea proprietăţilor de către Români, 82, 83.
Cupru, 376.
Cuptoare de uscat fructe, 78.
Curca, 18.
Curenţii atmosferici, 4.
Curia Regală, 311.
Cursuri de apă (ale Ardealului), 30.
Cursuri de apă (ale Ungariei), 14 sq.
Cursuri de Duminică, 153.
Curtea Supremă, 311.
Curţi de Apel, 318.
Curţi Regale, 311.
Czetnek (Tutun de), 70.

D

Dacii, 40.
Dan Sever, XI.
Darea de casă, 418 sq.
Darea de câştig (a întreprinderilor obligate la dare de seamă publică), 455 sq.
Darea generală de câştig, 467 sq.
Darea de interese (după capital şi rente), 442 sq.
Darea de venit, 486.
Dări publice, 527.
Dării de pământ (Cadastrul), 407 sq.

Dării de pământ (Procentul), 407 sq.
Dările către Stat, Comitate şi comune (pe Comitate), 274 sq.
Dârste, 175.
Datoria şi averea comunală, 285.
Datoria ipotecară, 294.
Datoria publică, 291 sq.
Debite de alcool (Impozit pe), 263.
Debreţin, 25, 51, 56, 78, 294, 312, 314. 318.
Debreţin (Academia agricolă din), 123, 124.
Debreţin (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.
Debreţin (Tutun de), 70.
Debrö (Tutun de), 70.
Debuşeuri, 165.
Declaraţiunea (câştigului), 475 sq.
Dées, 313.
Defileuri, 10.
Defrişare, 61.
Degrevarea solului, 248, 249, 250.
Dej, 28, 311, 313, 337, 371.
Dej (Cercul), 46, 334.
Dejului (Ocna), 20.
Delegaţiunile, 308, 309.
Deliblat, 94.
Demografie (Ardealul), 366 sq.
Depozite, 301.
Deputaţilor (Camera), 309.
Derecske (Cercul), 348.
Detta (Cercul), 359.
Detunata, 11.
Deva, 28, 78, 311, 313, 331, 370.
Deva (Cercul). 46, 327.
Deveny, 6, 14.
Diaconovich (Dr. C.), 177.
Diamant, 20.
Dicio-Sân-Mărtin, 311.
Dicio-Sân-Martin (Cercul), 339.
Digurile Tisei, 15.
Dihorul, 17.
Direcţiuni financiare, 283.
Distilerii, 155, 273.
Doctorul, 310.
Dogăria, 175.
Dolomit, 377.
Domaşnei (Plaiul), 30.
Domenii, 23, 25, 55
Domenii (agricole ale Statului), 217.
Domiciliu (Ajutor la), 310.
Domnii de pământ, 170.
Drava, 3, 12, 13, 14, 15, 35, 39.
Drenare, 61.
Drojdie de vin, 156.
Dropia, 18.
Dualist (Regimul), 309.
Dulgheri, 378.
Dunaieţ, 13.
Dunărea, 1, 2, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 20, 27, 35.
Duzi, 99, 101, 120.

E

Economico-financiare (Aşezăminte), 289 sq.
Economie (Casse de), 205, 206, 207, 294.
„Economista", dec. 1907, 144
Ecsed (Lacul), 15,
Egipt (Import şi export), 166, 168.
Eheberg (Dr. Karl Theodor von), 291.
„Electora", 77.
„Electora-Negretti", 77.
Electoral (Cercul), 317.
Electricitate, 153.
Electrotechnică, 153, 159.
Elek (Cercul), 342.
Elisabetopol, 266, 277, 340.
Elisabetopol (Cercul), 46.
Elöpatak, 17, 184, 375, (v. şi Vâlcele)
Elveţia (Import şi export), 155, 166, 168, 169.
Embatic, 147.
Emigrări, 35, 59, 144, 145.
Emisiune (Bănci de), 206.
Enescu (Ion şi Iuliu), 85, 214, 215, 248, 258, 259. 282, 293, 305.
Enyed (Kis-), 319.
Enyed (Nagy-), 313.
Epidemii, 34.
Erdöd (Cercul), 354.
Ermihályfalva (Cercul), 346.
Erszek-Ujvar, 7.
Erzgebirge, 30.
Eszék, 13.
Esztergom, 14.
Evangelică (Biserica), 130.
Evangelici, 37, 44, 47, 50, 52, 372.
Evreii, 39, 172, 367, (v. şi Israeliţi).
Evrei-ţărani, 39.
Exploataţiunile Statului, 286, 287 sq.
Export, 54, 55.
Exportul făinei, 155.
Export şi Import, 163 sq.
Externe (Ministerul de), 309.

F

Făbrici, 9, 378.
Fabrici de zahăr, 156.
Fadd (Tutun de), 70.
Fag (Cherestele de), 191.
Fag (Păduri de), 9, 19, 102, 104, 106, 107.
Făgăraş, 75, 175, 311, 313, 370.
Făgăraş (Cercul), 46, 326.
Făgăraş (Comitatul), 43, 44, 45, 46, 87, 88, 89, 91, 96, 100, 101, 104, 109, 110, 111, 119, 122, 125, 130, 133, 138, 145, 213, 235, 238, 241, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 316, 317, 325 sq. 367, 368, 371, 378.
Făgăraşului (Munţii), 30.
Făgăraşului (Şesul), 30.
Făget (Cercul), 349.
Faianţă, 153
Făină de grâu, 65, 155.
Făină (Import şi export), 165, 167.
Făinuri (Comerţ cu), 161.
Fâneţe, 25, 64, 83, 84, 108, 109, 110, 128, 296, 297, 370.
Fâneţe naturale, 72.
Fasole, 68.
Fasole (Export de), 170.
Fauna (Ungariei), 17 sq.
Fazanul, 18.
Federalizare, 213, 214.
Fehér (Comitatul), 78.
Fehérvar (Gyula), 313.
Feldioara, 123, 124, 366.
Felix (Băile), 183,184.
Felsö Haz, 309.
Fenyöháza, 17.
Ferăstrae (mecanice), 378.
Ferate (Căi), 287, 288, 379 sq.
Ferate (Linii), 380.
Feredeu, 17.
Ferme, 23.
Ferme provizorii, 56.
Fernezeni, 377.
Feroe (Insula), 1.
Fertö (Lacul), 12, 15, 16.
Fidei-comisuri (Proprietăţi), 131.
Fier, 158, 159, 184, 185, 376.
Fier brut, 179, 181.
Fier (Comerţ cu), 161.
Fier (Import şi export), 164, 167.
Fier (Industrie de), 11.
Fier (Mine de), 8, 9, 11.
Fier (Minereuri de), 179, 376.
Fierului (Prelucrarea), 377.
Fier (Turnătorie de), 153.
Fierari, 378.
Filoxera, 19, 59, 79, 93.
Financiar (Personalul), 284 sq., 379.
Financiară (Administraţia), 278 sq.
Financiare (Institute), 381.
Fiscalul, 310.
Fiscal (Regimul) în Ungaria, 248 sq.
Fişpan, 309, 310.
Fiume, 1, 2, 60.
Fiume (Bursa din), 162.
Fiume (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.
Flexibil (Lemn), 153.
Floarea-Soarelui, 72.
Flora (Ungariei), 18 sq.
Focşani, 27.
Fogaşul, 18.
Fogaras (Comitatul), v. Făgăraş.
Földéak (A. de Návay de), v. Návay.
Földvár (Bács-), 15.
Fonduri culturale, 372.
Fonduri culturale composesorale, 139 sq.
Fonduri Metropolitane, 373.
Fondul St. Molnar, 142, 143.
Fondul Gottfried Müller, 142, 143.
Fondului religionar şi şcolar (Proprietăţile), 130.
Fondul de rezervă al celor 7 juzi, 142, 143.
Fontă, 177, 180, 181.
Fontă brută, 376.
Forestiere (Oficii), 105.
Forestieri (Şcoli de guarzi), 123, 124.
Francisc-Iosif (Canalul), 15, 16.
Franţa (Import şi export), 155, 166. 168, 169.
Frasinul, 19.
Fructe, 19, 78, 156.
Fructe (Import şi export), 167.
Fructe din Sud (Import şi export), 167.
Fruska-Gora (Munţii), 13.
Funciar (Creditul), 293 sq.
Funciar (Impozit), 249 sq.

Funciară comunală (Proprietate), 296 sq.
Funciară (Rentă), 250 sq.
Funciare (Titluri), 293.
Funcţionari, 378, 379.
Fundus regius, 139.
Furaje, 72 sq.
Furajere (Plante), 68.
Furioso (Cal), 75.
„Furnica", 209.
Furtunile (în Ungaria), 4.

G

Găina, 18.
Găina de apă, 18.
Galiţiană (Graniţa), 39.
Garam, 7, 14.
Gâsca sălbatică, 18.
Gâşte, 18, 26, 149.
Gaz, 153.
Geoagiu-Joseni, 123, 124.
Geoagiul-de-Jos (Cercul), 326.
Gepizii, 40.
Gerecse, 12.
Germanii, 35, 36, 37, 38, 39, 42, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 148, 366.
Germania (Import şi export), 155, 166, 168.
Gete, 12.
Geţii, 40.
Gherghiului (Munţii), 29.
Gherla, 313, 371.
Gherla (Cercul), 46.
Gherla (Episcopul din), 373.
Gherla (Şcoala normală din), 374.
Gherla (Seminarul teologic greco-catolic din), 374,
Ghete (Fabrici de), 201.
Gidran (Cal), 75.
Gilău (Cercul), 323.
Ghimeş, 10, 365.
Ghiorghio-Sân Miclăuş (Cercul), 40.
Giurgiu-Sân-Miclăuş, 370.
Gneiss, 8.
Gödöllö, 8.
Gonnard (René), 2, 3, 6, 21, 22, 23, 24, 25, 36, 41, 1.4.
Görgeny, 29.
Gospodărie (Şcoale de) 123, 124.
Goţii, 40.
Grădini, 60, 64, 83, 84, 128, 296 sq., 371.
Grădini de zarzavat, 77, 78.
Grădinăritul, 174.
Grădişte, 175.
Grafice (Arte), 159.
Grâne, 65.
Grâne (Comerţ de), 161.
Grâne (Export de), 165.
Grănicerii, 147, 171.
Grănicerii de la Caransebeş, 147.
Grănicerii de la Năsăud, 147.
Grănicerii Români, 140.
Grănicerii Săcui, 141, 147.
Grănicerii din Ţara-Oltului, 147.
Grănicerii din Ţinutul Haţegului, 147.
Granit, 8, 20, 377.
Graniţe, 147.
Grâu, 23, 61, 62, 65, 73, 85, 86, 89, 90.
Grâu (Export de), 170.
Grâu de primăvară, 371.
Grâu de toamnă, 371.
„Greci", 172.
Grecia (Import şi export), 166.
Greco-Catolică (Biserica), 130.
Greco-Catolici, 37, 44, 47, 50, 52, 872.
Greco-Orientali, 37, 44, 47, 50, 52, 372.
Grezie, 20.
Grindină, 63, 545.
Grindinei (Asigurări în contra), 307.
Gurghiul, 123, 124.
Gutin (Vihorlat), 10.
Guvern, 309.
Gyaparos, 183, 184.
Gyergyö, 29.
Györ, 78.
Györ (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.
Gyórgyö-St. Miklos, 30.
Gyula, 51, 312, 315.
Gyula-Fehérvár, 313.

H

Hagymas (Nagy-) Muntele, 27.
Haiduc (Comitatul), 49, 50, 51, 68, 90, 91, 95, 96, 100, 104, 109, 110, 112, 113, 119, 122, 130, 131, 246, 247, 274, 275, 312, 316, 317, 369.
Haidunanaş, 51.
Haidusăbăslău, 51.
Haine confecţionate, 159.
Haine (Import şi export), 167.
Hajdu (Comitatul), 312.

Hălmagiu (Cercul), 343.
Hameiul, 72.
„Handel und Industrie Ungarns im Jahre 1912", 170.
„Hangyia", 217.
Hărghita (Munții), 29.
Harkány, 17.
Haromszék, 30.
Haromszék (Comitatul), 311.
Harta etnografică (a Ungariei), 38.
Harta Statului-Major Austriac din 1879, 27 sq.
Hârtie, 153.
Hârtie (Fabrici de), 9, 201, 202, 378.
Hârtie (Import și export), 167.
Hârtie (Obiecte de), 153.
Hasnaș (C. Sp.), 81.
Hatas, 16
Hațeg, 174, 313, 331, 370.
Hațeganii, 212.
Hațeg-Caransebeș (Linia ferată), 141.
Hațeg (Cercul), 46, 327.
Hațegului (Munții), 30.
Hațegului (Șesul), 30.
Hațegului (Valea), 11.
„Hebe", 215.
Herculane (Băile), 11, 375, (v. și Mehadia și Herkulesfürdö).
Hergheliile Statului, 75.
Herkulesfürdö, 17, 314, 315 (v. și Mehadia).
Hermannstädter Allgemeine Sparkassa 208.
Hermina, 17.
Hernad, 9.
Heves (Comitatul), 6
Héviz, 17.
Hidrografia (Ardealului), 30.
Higienă (Comitet de), 310.
Holeră, 34.
Hongrie" („Revue de), 1910, 300.
Horticultură, 77.
Hosusăului (Cercul), 339.
Hreanul, 78.
Hrișcă, 68.
Huedin (Cercul), 323.
Huilă, 9, 181.
Hunii, 40.
Huniedoara, 331, 370.
Huniedoara (Castelul dela), 11.
Huniedoara (Cercul), 46, 327.
Huniedoara (Comitatul) 43, 44, 45, 46, 66, 85, 86, 87, 88, 89, 93, 96, 100, 101, 102, 103, 104. 109, 110, 111, 114, 115, 118, 119, 122, 130, 131, 133, 138, 139, 145, 213, 236, 239, 241, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 316, 317, 326 sq., 367, 368, 371, 376, 377, 378.
Huniedoarei (Munții), 10.
Hunyad (Comitatul), 311.

I

Iablonița (Trecătoarea), 27.
Iacobeni, 29. 146.
Iad (Cercul), 321.
Iam (Cercul), 350.
Iarei (Cercul), 340.
Iazigii, 40.
Ibașfalău, 371.
Ibașfalău (Cercul), 338.
Ibisul, 18.
Iepurele, 17.
Iernutului (Cercul), 340.
Ighiul-Unguresc (Cercul), 319.
Iliei (Cercul), 327.
Ilondei-Mari (Cercul), 336.
Imbrăcăminte (Fabrici de), 201.
Impărțirea administrativă, 309, 311, 316.
Impărțirea proprietății, 55.
Impiegați, 160.
Impletituri (Fabrici de), 193.
Imobiliară (Proprietatea), Impozit pe 253 sq.
Import și Export, 163 sq.
Impozit pe alcool, 156.
Impozit contingentar, 252.
Impozite directe, 249.
Impozite indirecte, 261 sq.
Impozite personale, 255 sq.
Impozite (în Ungaria), 248 sq.
Impunere (Procedura de), 449 sq.
In, 19, 69, 93, 158.
In (Import și export), 165, 167.
Incălțăminte (Fabrici de), 378.
Incendiu, 545.
Incendiului (Asigurări în contra), 307.
Indiile-Engleze (Import și export), 166, 168.
Indirecte (Impozite), 261.
Industria, 45, 48. 50, 53, 378.
Industria (în Ardeal), 170 sq.

Industria (în Ungaria), 150 sq.
Industria casnică, 171, 175.
Industrie şi comerţ, 120.
Industria mare, 152, 154, 159.
Industria mică, 152, 159.
Industriaşi, 484.
Industria tutunului, 70.
Ineul, 27.
„Infantado-Negretti", 77.
Ingheţul, 546.
Inginerul, 310.
Ingrăşăminte, 62.
Ingrăşăminte chimice (Fabrici de), 202, 203, 378.
Inscripţiuni ipotecare, 295.
„Insoţirea", 219.
Insoţiri (Cooperative de credit), 214, 215 sq, 219 sq., 228 sq., 232.
Inspecţiunea făbricilor, 154.
Institute de Credit, 204 sq.
Intitute Financiare, 381.
Institute româneşti de Credit, pe provincii şi comitate, 235—247.
Institutul de Credit funciar al Cassei de Economie din Mediaş, 294.
„Institutul Regal Ungar pentru clasarea lânei", 77.
Instrumente muzicale (Import şi export), 167
Intelectuali, 120.
Intreprinderi şi Societăţi (Impozit pe), 249.
Inundaţia din 1879, 15.
Inundaţii, 63, 545.
Invăţământul comercial, 161
Invăţământul industrial, 153 sq.
Invăţământul secundar, 374.
Ioaniţi (Cavalerii), 146.
Iobagii, 147, 170, 171.
Iobagii regali, 146, 147.
Iosif II, 34, 146.
Ipoly, 8, 14.
Ipotecar (Credit), 293.
Ipotecară (Datoria), 294.
Ipotecare (Bănci), 294.
Ipotecare (Inscripţiuni), 295.
Ipotecare (Radiaţiuni), 295.
Ipsos, 377.
Irigaţiuni, 61.
Irott-ko (Vârful), 12.
Islazuri, 56, 61, 72, 74.
Isvoare minerale, 16.
Isvoare termale, 13, 16.
Isvorul (Muntele), 28.
Ismaeliţi, 41.
Israeliţi, 37, 42, 44, 45, 47, 51, 52, v. şi Evrei.
Italia (Import şi export), 155, 166 168, 169.
Italieni, 120.
Iulia (Alba-), v. Alba-Iulia.
Iută, 158.
Iută (Import şi export), 167.
Ivansicza, 13.
Iza (Cercul), 353.

J

Jablonka, 7.
Japonia (Import şi export), 168.
Javorina (Masivul), 7.
Jekelfálussy (Dr. Joseph de), 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 25, 33, 34, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 72, 151. 155, 157, 161, 205, 206, 248, 267, 270, 280.
Jelepari, 172.
Jibău (Cercul), 358.
Jieţ, 176.
Jina, 173.
Jiu, 10, 28, 365.
Jiuri, 173, 175.
Jucării (Fabrici de), 193.
Judecătorii de Pace, 311.
Judecătorească (Repartizarea), 318.
Judeţean (Consiliul), 310.
Judiciar (Personalul), 379.
Jugăr cadastral, 55.
Julieni (Alpii), 12.
Justiţie, 310, 311.

K

Kalnik (Munţii), 13.
Kapella-Plesivicza (Munţii), 13.
Kápos, 16.
Károly (Nagy-), 312, 315.
Karst, 13.
Kassa, 78.
Kassa (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.

Kecskemét, 78.
Keszthely, 16.
Kiriacescu Oscar, XI.
Kisber, 75.
Kis-Enyed, 319.
Kis-Küküllö (Comitatul), 311.
Knejii, 146.
Kóka, 78.
Kolosz (Comitatul), 311.
Koloszvár, 313.
Komárom (Comitatul), 16.
„Komondor", 18.
Koritnicza, 17.
Körmóczbánya (Munţii), 20.
Körner (Friedrich), 175.
Köszeg, 12.
Kövari, 176.
Kraszá-Sör (Comitatul), 311.
Kronstädter Allgemeine Sparkassa, 208.
Kulpa, 13.

L

Laborţa, 15.
Lăcătuşerie, 153.
Lacurile (Ungariei), 15 sq.
Lainici, 146, 365.
Lână, 17, 77, 158, 199.
Lână (Import), 165.
Lapte, 81.
Lăptării, Cooperative, 115, 116, 117.
Lăpuşului-Unguresc (Cercul), 335.
Latifundii, 24, 55.
Latorca, 15.
Laz, 174.
Lebăda, 18.
Legume, 60.
Legume (Import şi export), 167.
Leguminoase, 19, 68.
Leguminoase (Export de), 165.
Legislaţia financiară şi fiscală a Ungariei, aplicată în Ardeal, 407 sq.
Leitha, 14.
Leitha (Munţii), 12.
Lemnăritul, 174.
Lemne (Comerţ de), 161.
Lemne (Import şi export), 167.
Lemn curbat (Mobilă de), 192.
Lemnului (Industria), 159, 189 sq.
Lemn şi os (Obiecte de import şi export), 164.
Librari, 161.
Licee, 374.
Lichior (Fabrici de), 153.
Lignit, 20, 158, 181, 375, 377.
Lignit (Import şi export), 170.
Liliacul balcanic, 17.
Limitele (Ungariei), 2.
Lincoln-Shire (Rassa), 114.
Linii ferate, 380.
Linte, 68, 90.
Linte (Exportul de), 170.
Liparis monacha, 546.
Lipicza (Rassa de), 75.
Lipova, 28, 105, 107, 108, 171, 212.
Lipova (Cercul), 360.
Liptó (Comitatul), 19, 66.
Liste de Impozit, 33.
Livezeni, 376.
Livezi, 61, 64, 77.
Locuinţe, 377.
Lombard, 211.
Losoncz, 39.
Losoncz (Târgul de la), 77.
Loterii (Impozit pe bilete de), 249.
Loterii (Monopolul Statului), 263.
Lubló, 17.
Lucernă, 23, 72, 371.
Lucrători, 151 sq., 159.
Lucrătorii agricoli, 58, 59 sq.
Lucrătorii agricoli ambulanţi, 58.
Lucrătorii minieri, 182.
Lucrători (din fabricile de tutun), 267.
Lugoj, 48, 105, 106, 107, 108, 123, 124, 171, 311, 314, 353, 370.
Lugoj (Cercul), 350.
Lugoj (Episcopul din), 373.
Luh, 17.
Lumânări, 153.
Lumânări şi săpun (Fabrici de), 203.
Luncă, 61.
Luncanii, 212.
Luncoiul-de-Sus, 376.
Lupeni, 175.
Lupul, 17.
Luterani, 372.
Lutrul, 17.
Lux (Articole de), 161.

M

Macău, 51, 78, 176, 312, 314.
Macedo-Românii, 171, 372.
Măcelăria, 175.
Macul, 72.
Măgarul, 74.
Maghiarii, 36, 37, 38, 40.
Maghiarilor (Năvălirea), 33.
Magnații, 25.
Magnaților (Camera), 309.
Magnet, 20.
Măgura (Vârful), 7.
Măgura-Calului, 29.
Majă metrică, 177.
Majláth (de), 144.
Majorate, 56.
Makó, 314.
Măl, 21.
Málnás, 17, 375.
Malț, 153.
Mamifere, 17.
Mană, 63.
Mână-moartă (Bunurile de), 56, 126, 127.
„Mangaliţa", 17, 114.
Mânăstireşti (Averile), 56.
Manufacturi (de tutun), 265 sq.
Maramureş, 19, 38, 146, 183.
Maramureş (Apicultură), 119.
Maramureş (Autorităţi financiare), 282.
Maramureş (Comitatele), 312.
Maramureş (Comitatul), 51, 52, 53, 66, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 109, 110, 112, 114, 115, 116, 117, 119, 122, 125, 130, 131, 132, 138, 213, 243, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 312, 316, 317, 353, 370, 371, 377.
Maramureş (Fâneţe şi păşuni), 110.
Maramureş (Impărţirea administrativă şi cercurile electorale), 316, 317.
Maramureş (Institute de Credit), 243.
Maramureş (Lăptării), 116, 117.
Maramureş (Păduri), 104.
Maramureş (Plata muncilor agricole) 122, 123.
Maramureş (Pomi), 98
Maramureş (Populaţie), 41, 51 sq., 369, 370.
Maramureş (Suprafaţa şi capitalele comitatelor), 312.
Maramureş (Vii), 96.
Maramureş (Vite), 112, 113, 114, 115.
March, 27.
Marchitănie, 161.
Marele Alföld, 3.
Margareta (Insula), 14.
„Mărginenii" 173, 174, 211.
Marghitei (Cercul), 347.
Margitta (Insula), 14.
Maria-Tereza, 146.
Marmaţia, 20.
Marmaţiei (Sigetul-), 314.
Marmură, 20, 377.
Maros-Torda (Comitatul), 311.
Máros-Vásárhely, 313.
Márosvásarhely (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.
Mărunţişuri (Prăvălii de), 161.
Maryland (Tutun), 70.
Măsline, 19.
Maşini agricole, 24.
Maşini (Import şi export), 164, 167.
Maşini şi fer (Industria de), 153.
Mătase, 158.
Mătase (Viermi de), 120.
Mătase (Import şi export), 165, 167.
Materii organice (Import şi export), 164.
Materii prime (Export şi import), 164 sq.
Matesalcei (Cercul), 356.
Matlekovits (Al. v.), 131.
Matra, 8, 9.
Matzel (Munţii), 13.
Mazărea, 68, 90.
Mazăre (Exportul de), 170.
Măzăriche, 62, 65, 68, 72, 73.
Mecsek (Piscul), 13.
Medgyes, 313.
Mediaş, 123, 124, 146, 174, 313, 338, 370.
Mediaşa, ercul), 46, 337.
Mehadi 11, 17. 183, 184, 314, 375. (v. şi Herkulesfürdö).
Meiu, 62, 68, 72, 73.
Meri, 78, 98, 100.
Meseriaşi, 378.
Meseriile (în Ardeal), 170 sq.
Meseşului (Munţii), 30.
Meseş (Trecătoarea), 28.
Mesteacănul, 19.
Mestecăneşti, 29.
Metale, 376, 377.
Metale (Import şi export), 164.

Metale prețioase, 158.
Metale neprețioase (Import și export), 167.
Metalici (Metaliferi) (Munții), 7, 9, 10, 20, 30.
Metalurgie, 8, 9, 152, 158, 497.
Meteorologie, 4.
Metropolitană (Arhidieceza), 373.
Metropolitane (Fonduri), 373.
Mezőföld, 13.
Mezőhégyes, 25, 75.
Mezőkeresztes (Cercul), 347.
Mezőseg, 30.
Miava (Râul), 7.
Miclăușului (Șesul), 30.
Miercurea (Cercul), 333.
Miere, 118.
Mierla, 18.
Migdali, 19, 99, 101.
Mileniul, 155.
Militare (Taxe), 249.
Mine, 8, 9, 45, 48, 50, 53, 374, 375.
Mine și cariere, 177 sq.
Mine de sare, 176.
Mine (Impozit pe), 249.
Minerale, 19.
Minerale (Ape), 11, 375.
Minerale (Isvoare), 16.
Minerale (Import și export), 167.
Minereuri de fier, 179, 181.
Minerit, 378.
Minieră (Industria), 158.
Miniere (Centre), 376.
Miniere (Exploatațiuni), Impozit pe, 257.
Miniere (Produse), 375 sq.
Minieri (Lucrătorii), 182.
Miniș, 123, 124.
Miniopterus Schreiberi, 17.
Minister comun, 308, 309.
Ministerul de Externe, 309.
Miskolcz (Camere de Industrie și Comerț din), 154.
Miskolcz (Târgul de la), 77.
Mitropolitul Albei-Iulii și al Făgărașului, 373.
Moară (Pietre de), 377.
Moară de sare, 378.
Moașe, 310.
Mobile, 153.
Mobile (de lemn flexibil), 153.
Mobile (Comerț cu), 161.
Mobilă (Fabrici de), 192, 378.
Mocanii, 173, 174.
Mociului (Cercul), 324.
Modă (Articole de), 161.
Modoș (Cercul), 362.
Moha, 17.
Mohaci, 14, 33, 146, 204.
Mohor, 62.
Moldova (Cercul), 351.
Moldova (Râul), 29.
Moldovan (Silvestru), 173, 177.
Molin (Muntele), 28.
Molnar St. (Fondul), 142, 143.
Monopolurile Statului, 263 sq.
Monopolul tutunului, 70.
Montă (Stațiuni de), 75.
Montafoun (Rasa de), 76.
Moor, 12.
Morăritul, 153, 154, 155.
Mori cu aburi, 155, 378.
Morilor (Industria), 194, 195.
Morminte, 22.
Moroenii, 174.
Morva (Râul), 7.
Moșnenilor (Proprietățile), 131.
Moson (Comitatul), 16. 67.
Moții, 149, 171, 172, 212.
Mozaici, 372.
Munca câmpului, 120 sq.
Munci agricole (Plata), 121 sq.
Muncitorul, 22.
Muncitorii agricoli, 56.
Muncitorii cu ziua, 45, 48, 50, 53, 120, 378.
Muntele Albastru, 9.
Muntenii, 173.
Munții Apuseni, 20, 177, 365, 376.
Munții Ardealului, 29.
Munții Croați, 18.
Munții Metalici (Metaliferi), 7, 9, 10, 20, 30.
Munții Ungariei, 2, 5.
Mura, 14.
Mura-Köz, 14.
Mureș, 3. 10, 11, 15, 28, 29, 30, 31, 146, 171, 174, 365, 366, 380.
Mureșului (Cercul), 351.
Mureșului (Târgu-), 313.
Mureș-Turda (Comitatul), 43, 44, 45, 46, 66, 83, 87, 89, 91, 96, 100, 101, 102, 103, 104, 110, 111, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 125, 130, 135, 138, 145, 213, 237, 239, 241, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 316, 317, 331, sq., 368.
Mureșului (Valea), 212.
Mureșului-de-Jos (Cercul), 331.

Murăşului-de-Sus (Cercul), 331.
Murăş-Ludoş (Cercul), 340.
Murăş-Odorheiu, 332.
Murăş-Uioara (Cercul), 320.
Murgoci (Dr. G. M.) şi Popa-Burcă (G), 312, 366, 376.
Muzeul Comercial Ungar, 162.

N

Nadăşului (Cercul), 325.
Năile, 176.
Nagy-Ag, 376.
Nagy-Bánya, 314.
Nagy-Becskerek, 315.
Nagy-Enyed, 313.
Nagy-Hagymás (Muntele), 27.
Nagy-Károly, 312, 315.
Nagy-Kikinda, 315.
Nagy-Körös, 78.
Nagy-Küküllö (Comitatul), 311.
Nagy-Petres (Insula), 14.
Nagy-Szeben, 313.
Nagy-Várad, 314.
Napi, 68, 72, 73.
Năsăud, 141, 146, 313.
Năsăud (Cercul), 322.
Năsăud (Grănicerii de la), 147.
Năsăud (Liceul din), 374.
Năsăudeni (Comunitatea de avere a foştilor grăniceri), 372.
„National Bank für Deutschland", 304.
Natriu, 21.
Naţionale (Bunurile), 56.
Năvălirea Maghiarilor, 33.
Návay de Földéak (A. de), 66, 67, 68, 70, 77, 79, 80, 150, 157, 159, 161, 278, 280.
Navigaţie, 380.
Negoiul, 10, 365.
Negustori, 160, 161.
Neguţătorii ambulanţi, 172.
Neguţătorii români, 172.
Nera, 15.
Nikel, 20.
Nisetrul, 18.
Nisip, 377.
Nisip aurifer, 20.
Nistrul, 27.
Nitra (Râul), 7, 14.
Nochrich (Cercul), 333.
Nomenclatura comunelor locuite de Români, 319 sq.
Nomenclatura geografică nemţească-română, 404.
Nomenclatura geografică româno-nemţească, 402.
Nomenclatura geografică româno-ungară, 382.
Nomenclatura geografică ungaro-română, 392.
Nonius, 75.
Norici (Alpii), 12.
Normale (Şcoli), 374.
Notar, 310.
Nuci, 78, 99, 101.
Nyárádszereda (Cercul), 332.
Nyiregyhaza, 51, 312, 315.
Nyitra (Comitatul), 67.

O

Oberinnthal (Rasa de), 76.
Obiecte de artă (Import şi export), 164.
Obiecte fabricate (Import şi export) 164.
Obiecte de metal, 153.
Ocna (oraş), 321.
Ocna-Dejului, 20.
Ocne de sare, 10, 183.
Ocna-Sibiului, 17, 20, 183, 184, 370, 375
Ocna-Sibiului (Cercul), 46.
Ocna-Slatina, 183.
Ocna-Sugotag, 183.
Ocneria dispar, 546.
Ocupaţii (după naţionalităţi), 120, 377.
Ocupaţiunea turcească, 56.
Odorheiu, 311, 313.
Odorheiu (Comitatul), 43, 44, 45, 46, 88, 89, 96, 100, 102, 103, 104, 109, 110, 111, 115, 116, 117, 118, 119, 124, 125, 131, 135, 139, 145, 212, 238, 240, 241. 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 3.6, 317, 368
Odorheiul-Săcuesc, 370.
Odorheiul-Săcuesc (Cercul), 46.
Oficii forestiere, 105.
Ofiţeri, 379.
Ogarul, 18.
Ogoare sterpe, 109.
Oi, 22, 26, 73, 74, 77, 112, 114.

O eritul, 173.
Oituz, 10, 365.
Oituzului (Munţii), 29.
Olanda (Import şi export), 155, 166, 168.
Olăritul, 175.
Oltul, 27, 31, 365, 366.
Ondava, 7. 9, 10, 15.
Opal, 9, 20.
Operaţiuni financiare, 211.
Orade, 17.
Oradia-Mare, 28, 51, 171, 172, 312, 314, 318, 349, 370.
Oradia-Mare (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.
Oradia-Mare (Dieceza), 373.
Oradia-Mare (Episcopul din), 373.
Oradia-Mare (Şcoala Normală din), 374.
Oraşe, 310, 312 sq., 316.
Oraşe rurale, 24.
„Oraşe ţărăneşti", 25.
„Oraşul-grădină", 24.
Orăştie, 146, 148, 313, 331, 370.
Orăştiei (Cercul), 46, 330.
Oraviţa, 177, 179, 180, 181, 182, 212, 376.
Oraviţa (Cercul), 351.
Orez, 72.
Organizaţia administrativă, 308 sq.
Orografia (Ardealului), 29.
Orşova, 11, 105, 106, 107, 108.
Orşova (Cercul), 351.
Orşovei (Şesul), 30.
Ortodoxă (Biserica), 130, 373.
Ortodoxi, 3 2, 373.
Orz, 65, 67, 73, 88, 89, 90, 371.
Oşorhei (Chezdi), 371.
Orz (Export de), 170.
Ovăz, 67, 73, 87, 89, 90. 371.
Ovăz (Export de), 170.

P

Pace (Judecătorii de), 311.
Pădurea, 30.
Pădurenii, 149, 173, 212.
Păduri, 11, 19, 25, 56, 60, 64, 83, 84, 101 sq., 129, 298, 299, 371.
Pădurile Statului, 105.
Păduritul, 174.
Palanca, 365, 366.
Pălării (Fabrici de), 201.
Palicz, 16.
Pământ arabil, 60, 63, 64, 85.
Pământ necultivat. 64.
Pământului (Producţia), 251.
Pământul pustei, 22.
Pământului (Valoarea), 371.
Panciova, 4, 31, 48, 315, 364, 371, 380.
Panciova (Cercul), 363.
Panonia, 33, 40.
Pănură, 174.
Pânzăria, 174, 175.
Pânzarilor (Biserica), 175.
Papa, 78.
Papetărie, 159.
Papetărie (Import şi export), 164.
Papuk (Munţii), 13.
Parád, 17.
Parajd, 20, 183.
Parâng, 177.
Părâul-Negru, 31.
Parchete (Fabrici de), 191.
Párdány (Cercul), 363.
Párkány, 14.
Parlament, 309.
Parlamentul Ungar, 280, 281.
Partoş, 176,
Păsări, 17, 18, 74.
Pasarovăţ (Tratatul de la), 171.
Păstrăvul, 18.
Păşunatul vitelor, 21.
Păşuni, 60, 74, 83, 84, 108, 109, 110, 129, 298 sq., 371.
Pătlăgele roşii, 78.
Patroni, 151 sq., 159, 160.
Patroni independenţi, 152.
Pătrunjel, 78.
Pavelescu (Lt.-Col. Ion), 29 sq.
Pecenegii, 41, 146.
Pecica (Cercul), 343.
Pécs, 13.
Pécs (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.
Pécs-Sziklós (Munţii), 13.
Pécsvárad (Piscul), 13.
Pensionari, 45, 48, 50, 53.
Penteleu, 27, 173.
Pepiniere de arbori, 78, 79.
Pepiniere de viţă americană, 80, 94.
Perceperea impozitelor pe consum, 270 sq.
Perceptorul, 310.
Peri, 78, 98, 100.

„Pericolul“ românesc, 82, 83.
Perjamos (Cercul), 363.
Perosnopora, 546.
Personal financiar, 284 sq.
Personale (Impozite), 255 sq.
Pesta, 172.
Pest (Comitatul), 67, 78.
Peşteri, 9.
Peşti, 17, 18.
Petervárad, 13.
Petra-Petrescu, 208.
Petres (Nágy-, Insula), 14.
Petrila, 175.
Petrol, 20, 153, 377.
Petrolului (Industria), 202.
Petrol (Rafinării de), 378.
Petros (Muntele), 27.
Petroşani, 175, 177, 178, 180, 365, 376.
Petroşeni (Cercul), 330.
Phylloxera vastatrix, 546.
Pianul, 176.
Piatră, 159.
Piatră (Cioplitul în), 153.
Piatră de var, 377.
Piei (Comerţ cu), 161.
Pieilor (Văpsitul), 193.
Pielărie, 153, 159, 174.
Pielărie (Import şi export), 164, 165, 167.
Pielărie şi tăbăcit (Fabrici de), 378.
Piersici, 78, 98, 100.
Piete, 24.
Pietre de moară, 377.
Pietriş, 377.
Pilis, 12, 13.
Pinzgau (Rasa de), 76.
Piscicultură, 18.
Pisica sălbatică, 17.
Plante agricole, 19.
Plante comerciale, 19.
Plante furajere, 61, 62, 68.
Plante (Import şi export), 167.
Plante industriale, 19, 68.
Plante medicinale, 19.
Plante textile, 93.
Plasmapara viticola, 546.
Plata muncilor agricole, 121 sq.
Platouri, 2.
Platoul Transilvan, 10.
Plesivicza (Kapella-), Munţii, 13.
Ploae, 5, 31.
Plopul, 19.
Plugul cu aburi, 25, 62.
Plugul de fier, 62.
Plugul de lemn, 62.
„Plugul“ 215.
Plumb (Mine de), 8, 20.
Plus-valuta proprietăţii, 56.
Podgorenii, 212.
Podgorii, 9, 10.
Podgoria Aradului, 148.
Podişuri, 30.
Podişul Cuman, 30.
Podişul Transilvan, 30.
Poiana, 173.
Poiana-Ruscăi (Munţii), 30.
Polite (Taxa de timbru pentru), 277.
Pomăritul, 174.
Pomicultură (în Ardeal), 97 sq.
Pomi fructiferi, 60.
Popa (Valeriu) şi Istrate (Nicolae), 3, 5, 6, 10. 11, 34, 83, 85, 97, 103, 106, 108, 111, 130, 139, 151, 184.
Popa-Burcă (G.), v. Murgoci.
Popp (Constantin), 211.
Poprad, 9, 13.
Populare (Bănci), 207, 217 sq., 228, 232 sq.
Populaţia comercială, 161.
Populaţia (Ardealului), 41.
Populaţia totală (a Ardealului), 367.
Populaţia (Ardealului) după limba maternă, 41.
Populaţia (Ardealului) după naţionalitate, 42.
Populaţia (Ardealului) după religie, 42.
Populaţiunea (Banatului) pe comitate şi oraşe, 48.
Populaţiunea (Banatului) după limba maternă, 46.
Populaţiunea (Banatului) după naţionalitate, 47.
Populaţiunea (Banatului) după profesiuni, 48.
Populaţiunea (Banatului) după religie, 47.
Populaţiunea (Crişanei) pe comitate şi oraşe, 51.
Populaţiunea (Crişanei) după limba maternă, 49.
Populaţiunea (Crişanei) după naţionalităţi, 49, 50.
Populaţiunea (Crişanei) după profesiuni, 50.
Populaţiunea (Crişanei) după religie, 50.
Populaţiunea (Maramureşului) pe comitate şi oraşe, 53.

Populaţiunea (Maramureşului) după limba maternă, 51.
Populaţiunea (Maramureşului) după naţionalitate, 52.
Populaţiunea (Maramureşului) după profesiuni, 53.
Populaţiunea (Maramureşului) după religie, 52.
Populaţiunea (Transilvaniei) pe comitate şi cercuri, 48.
Populaţiunea (Transilvaniei) după naţionalitate, 45.
Populaţiunea (Transilvaniei) după profesiuni, 45.
Populaţiunea (Transilvaniei) după religie, 44.
Populaţiunea (Ungariei), 33 sq.
Porci, 73, 74, 112, 113.
Porcul mistreţ, 17.
Port-altoi, 94.
Porthesia chrysonhola, 546.
Porţile-de-Fier, 6, 14, 28, 29, 39, 146, 174.
Porumb, 19, 23, 61, 62, 66, 73, 86, 89, 90, 156, 371, 372.
Postăvăria, 174.
Postăvării, 152, 153.
Postavuri (Comerţ cu), 161.
Postav (Fabrici de), 199, 200, 378.
Poştelor (Cassa de Economie a), 300 sq.
Poşte şi Telegrafe, 286, 287.
Pöstyen, 17.
Pozsony, 6, 20, 62, 78.
Pozsony (Comitatul), 67.
Predeal, 365, 366.
Predeal (Defileul), 10.
Prepeliţa, 18.
Presiune atmosferică, 4.
Pressburg, 6, 39.
Pressburg (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.
Fressburg (Comitatul), 10.
Preţul pământului, 56, 57.
Prisăcani, 365.
Priocedură de impunere, 449 sq.
Procentul dării de pământ, 407 sq.
Producţiunea agricolă, 59.
Producţia cânepei, 69.
Producţia cartofilor, 68.
Producţia grâului, 66.
Producţia inului, 69.
Producţia orzului, 67.
Producţia ovăzului, 67.
Producţia pământului, 251.
Producţia porumbului, 66.
Producţia rapiţei, 69.
Producţia secarei, 67.
Producţia sfeclei, 69.
Producţiunea tutunului (Ardeal), 92.
Producţiunea tutunului (pe comitate), 266.
Producţiunea viilor, 95, 96.
Produse animale (Import şi export), 165, 167.
Produse argiloase (Fabrici de), 188.
Produse chimice, 153, 159.
Produse chimice (Import şi export), 164.
Produse pentru construcţii, 185.
Profesional (Impozit), 258 sq.
Profesiuni libere, 45, 48, 50, 53.
Proprietăţi comunale, 56.
Proprietatea funciară comunală, 296, sq.
Proprietatea imobiliară (Impozit pe), 253 sq.
Proprietatea intermediară, 55, 56, 64, 81.
Proprietăţi de mână-moartă, 126, 127.
Proprietatea mare, 55, 56, 64, 81, 82, 138.
Proprietatea mare (românească), 372.
Proprietari (Micii), 24, 25.
Proprietatea mică, 55, 56, 64, 81, 82, 138, 139.
Proprietatea mijlocie, 138.
Proprietatea mijlocie (românească), 372.
Proprietatea particulară, 126, 127.
Proprietatea particulară (în Ardeal), 81
Proprietatea românească (Repartiţie), 138 sq.
Proprietatea rurală, 128, 129, 132, 135–139.
Proprietatea Statului, 126, 127, 130.
Proprietatea ţărănească (mică), 55.
Proprietatea (în Ungaria), 54 sq.
Prunii, 99, 100.
Prutul, 27.
Publică (Asistenţa), 310.
Publică (Datoria), 291 sq.
Puiului (Cercul), 330.
Pusta, 3, 5, 13, 20 sq., 65, 75, 314.
Pusta Ungurească, 30.
Putna (Părâul), 29.
Puţuri, 22, 23.

Q

Quarnero (Golful de), 1.

Quazii, 40.

R

Raba, 14, 16.
Raczka (Rassa), 114.
Radiaţiuni ipotecare, 295.
Radna (Cercul), 343.
Răducanu (Ioan), 215.
Rafinării de petrol, 202, 378.
Raiffeisen (Sistemul), 215.
Rajecz-Teplicz, 17.
Râjnov, 174.
Rákosi (Muntele), 27.
Râmători, 17, 22, 26.
Rapiţă, 19, 61, 65, 69, 73.
Rasse de boi, 75.
Rasse de oi, 77.
Răşinărenii, 172.
Răşinari, 173, 174, 175, 214.
Răşinarii (Masivul), 10.
Răşinoase (Păduri de), 102, 104, 106, 107.
Raţa, 18.
Raţa moţată, 18.
Recaşi (Cercul), 360.
Recensământul din 1891, 35.
Recensământul din 1900. 36.
Recensământul din 1910, 36, 37.
Recensământul Industrial din 1906, 159.
Reclus (Elysée), 40.
Recolta vinurilor, 80.
Recoltelor (Valoarea totală a), 372.
Reforma Impozitelor din 1909, 277 sq.
Reformată (Biserica), 130.
Reformaţi, 37, 44, 47, 50, 52, 372.
Regală (Curia), 311.
Regatul Sf. Ştefan, 60.
Rege, 309.
Reghin, 174.
Reghinul-Săsesc, 332, 370.
Reghinul-Săsesc (Cercul), 46.
Reghinul-de-Jos (Cercul), 332.
Reghinul-de-Sus, 332.
Regia Imperială a Austriei, 71.
Regia Regală Ungară, 71.
Regimul dualist, 309.
Regimul fiscal (în Ungaria), 248 sq.
Regimul restricţiunilor proprietăţilor, 126, 127.
Reichersdorffer, 176.
Religiuni, 37.
Rentă (Asigurări de), 307.
Rentă funciară, 57, 250 sq.
Rentei (Serviciul), 302.
Rentieri şi pensionari, 120.
Repaosul Duminical, 154.
Reparaţia maşinilor, 153.
Repartiţia băncilor după populaţie, 211, 212.
Repartiţia naţionalităţilor după regiuni, 38 sq.
Repartiţia proprietăţii (în Ardeal), 82.
Repartiţia proprietăţii româneşti, 138 sq.
Repartiţia solului de cultură, 60, 83.
Reprezentanţi diplomatici, 488.
Reşiţa 314.
Reşiţa, (Cercul), 352.
Restricţiunile proprietăţilor, 126, 127.
Retezatu, 10, 27, 28, 30, 174, 365.
Rethád (Tutun de), 70.
„Reuniunea“ din Braşov, 171.
„Revista Economică“ (Sibiu), 213,214.
Revoluţia de la 1848, 147.
„Revue de Hongrie“, 1910, 300.
Réz-Bánya, 314.
Rima, 9.
Rimaszombat, 78.
Riparia et Berlandieri, 94.
Riparia Glorie, 94.
Riparia et Rupestris, 94.
Rodna, 29, 148.
Rodnei (Cercul), 322,
Rodnei (Munţii), 30.
Rom, v. Coniac.
Rom şi Coniac (Fabrici de), 378.
Roman (Visarion), 209.
Romînia (Import şi export), 166, 168.
Românii, 36, 37, 38, 42, 43, 45, 46 47, 49, 50, 51, 52, 81, 82.
Românilor (Ocupaţiile), 120.
Romăno-Catolică (Biserica), 130.
Romano-catolici, 37, 372.
Ronasek, 183.
Roşia, 20.
Roşia (Cercul), 321.

Roşia-Montană, 376.
Rozalia (Colina), 12.
Ruini, 21.
Rupestris du Lot, 94.
Rurală (Populaţia), 378.
Rurală (Proprietatea), 128, 129, 132—135.
Rusanda, 183, 184.
Rusia (Import şi export), 166, 168, 169).
Rusu-Şirianu (I.), 121, 125, 144, 145, 208.
Rutenii, 35, 36, 37, 38, 39, 42, 47, 50, 51, 52, 120.
Ruzst (Munţii), 12.

S

Sabadca, 56.
Sabolci (Comitatul), 49, 50, 51, 67, 90, 91, 95, 96, 100, 104, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 119, 122, 130, 131, 246, 247, 274, 275, 312, 369.
Sabolcs, v. Sabolci.
Sabolci (Tutun de), 70.
Săcel, 377.
Săcele, 173, 174.
Săcuii, 45, 141, 368.
Săcuime, 82, 141, 146, 147, 211, 377.
Sajo, 8, 9.
Sălagiu, 51.
Sălagiu (Comitatul), 49, 50, 51, 86, 87, 88, 90, 91, 95, 96, 100, 101, 102, 103, 104, 109, 110, 112, 119, 122, 125, 133, 138, 213, 246, 247, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 312, 316, 317, 356 sq. 369,
Salam şi produse de carne (Fabrici de), 195.
Salardului (Cercul), 347.
Salarii, 58, 59, 121 sq.
Sălăuşul-Mare, 312.
Salcâmul, 19, 22.
Salcie, plop (Păduri de), 106.
Saline, 20.
Sălişte, 171, 173, 174, 175.
Sălişte (Cercul), 333.
Salontei (Cercul), 347.
Sămănăturile, 4, 65.
Sămănăturile de primăvară, 62, 65.
Sămănăturile de toamnă, 62, 65.
Sângătin (Cercul), 319.
Sân-Georgiul Românesc, 184, 375.
Sân-Georgiul Săcuesc, 371.
Sân-Georgiul Săcuesc (Manufactura de tutun din), 266, 267.
Sân-Miclăuş, 123, 124.
Sân-Miclăuşul-Mare (Cercul), 362.
Săpun şi lumânări (Fabrici de), 203,
Sârbii, 35, 36, 37, 38, 39, 42, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 120, 171, 172.
Sare, 11, 176, 183, 376.
Sare (Moară de), 378.
Sare (Monopolul Statului), 263, 264.
Sare (Ocne de), 10, v. şi Ocne.
Sării (Preţul), 264.
Săreda (Cercul), 46.
Sărmaşu-Mare (Cercul), 324.
Sarmisegetuza, 11, 28.
Sáros (Comitatul, 19, 35.
Sárviz, 16.
Săsciori, 174, 175.
Saşii, 44, 82, 120, 139 sq, 144, 147, 148, 217, 368.
Saşii (din Transilvania), 38.
Satele, 24, 25.
Satele ungureşti, 23.
Sătmar (Comitatul), 10, 51, 52, 53, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 100, 101, 102, 103, 104, 109, 110, 112, 113, 114, 118, 119, 121, 122, 125, 130, 131, 133, 138, 213, 243, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 312, 316, 317, 354 sq, 370, 376, 377.
Satu-Lung (Cercul), 322
Satu-Mare, v. Sătmar.
Sătmar (oraş), 53, 212, 314, 356, 370.
Sătmarului (Cercul), 355.
Sătmar (Tutun de), 70.
Sava, 3, 12, 13, 14, 15.
Scala de dare, 447 sq.
Schiopul (Ion Iosif), 213, 215.
Scopuri culturale, 211, 214, 247.
Scrobeală, 153.
Scutiri de dare, 428 sq.
Sebeşul, 146, 174, 176.
Sebeşului (Munţii), 30, 177.
Sebeşul-Săsesc, 105, 107, 108, 313, 333, 370.
Sebeşul-Săsesc (Cercul), 48, 313.

Sebeş (Szász-), 313.
Secară, 65, 66, 67, 73, 87, 89, 90, 371.
Secară (Export de), 170.
Secărâmb, 20, 376.
Secelenii, 172.
Secetă, 63, 546.
Secundar (Învăţământul), 374.
Seghedin, 15, 16, 56, 78, 148, 174, 176, 318.
Seghedin (Tutun de), 71.
Segesvár, 313.
Seini (Cercul), 355.
Selmecz (Munţii), 8, 20.
Semlin, 14, 39.
Sepsi-Sân-George, 311.
Sepsi-Sângeorz (Cercul), 46.
Sepes (Comitatul), 66.
Serbia (Import şi export), 155, 166, 168, 169.
Sereda, 366.
Sereda Ciucului, 311, 370.
Sericicultură, 120.
Servicii publice, 45, 48, 50, 53.
Serviciul Public, 378.
Serviciul Rentei, 302.
Serviciul veterinar, 306.
Servitori, 45, 48, 50, 53, 378.
Servitorii agricoli, 58, 59.
Severin (Caraş-), v. Caraş.
Sf. Andrei (Insula), 14.
Sf. Ladislau (Băile), 183, 184.
Sfeclă, 23, 62, 68, 73, 78, 156.
Sfeclă de nutreţ, 90.
Sfeclă de zahăr, 90, 272 sq.
Sfoară, frânghii (Fabrici de), 200.
Sibiu, 27, 28, 146, 172, 211, 311, 313, 333, 370.
Sibiu (Arhidieceza), 373.
Sibiu (Cercul), 46, 333.
Sibiu (Comitatul), 43, 44, 45, 46, 86, 87, 88, 89, 96, 100, 101, 102, 103, 104, 109, 110, 111, 114, 115, 116, 117, 119, 122, 125, 130, 131, 135, 138, 139, 145, 213, 237, 240, 241, 242, 274, 275, 283, 284. 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 316, 317, 333, 367, 368, 378.
Sibiu (Şcoala Normală din), 374.
Sibiu (Seminarul teologic greco-ortodox din), 374.
Sibiului (Şesul), 30.
Sibiul, 31.
Sibiului (Ocna-), 17, 20, 183, 184, 370, 375.
Siget (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.
Sigetului (Cercul), 353.
Sighetul-Marmaţiei, 53, 105, 107, 108, 312, 314, 370.
Sighişoara, 146, 311, 313, 338, 371.
Sighişoara (Cercul), 46, 338.
Silitră, 19,
Silvic (Personalul), 379.
Silvici (Şcoli de păzitori), 123, 124,
Simmenthal (Rasa de), 76.
Simonca (Masivul), 9.
Sinagogă, 23.
Sió, 16.
Sisteme de cultură, 61.
Sistemul quatrienal, 62.
Sistemul trienal, 61.
Situaţia Institutelor de Credit (din Ardeal), 220 sq.
Situaţia topografică (a Ungariei), 1 sq.
Slavici (Ion), 27, 146, 171, 173. 211, 214.
Slavii, 367.
Slovacii, 35, 36, 37, 38, 39, 42, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 120, 144.
Slovenii, 35, 39. 41.
Smalţ (Fabrici de), 9.
Smochine, 19.
Socialismul agrar, 59.
„Societatea maghiară de agricultură din Cluj", 81.
Societăţi de Asigurare, 307.
Societăţi de Asigurare (din Ardeal),234.
„Societatea mutuală ungară pentru asigurarea vitelor", 305.
Societăţi comerciale (din Ardeal), 232.
Sodă, 19.
Soimos, 28.
„Solidaritatea", 213, 214.
Solnoc-Dobâca (Comitatul), 43, 44, 45, 46, 66, 68, 83, 86, 87, 89, 93, 96, 100, 101, 102, 103, 104, 109, 110, 111, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 125, 130, 134, 138. 145, 213, 237, 240, 241, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 316, 317, 334 sq. 367, 368, 372, 376, 377.
Solonis, 94.
Solul de cultură, 60.
Solul (Ungariei), 1, 2, 5, 6.
Solnoc (Tutun de), 71.
Someş, 11, 15, 28, 30, 31, 146, 365.
Someşul-Cald, 31.

Someşul-Mare, 15, 31.
Someşul-Mic, 15, 31.
Someşul-Rece, 31.
Someşului (Valea), 212.
Somogy (Comitatul), 16.
Sopron, 12.
Sopron (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.
Sopron (Comitatul), 16.
Sovata, 183, 184.
Spalax tiphius Pall, 17.
Spania (Import şi export), 166, 168, 169.
Speciile de tutun, 70.
Spirt (Fabrici de), 197, 198.
Spirtoase, 153.
Spitale, 310.
Stanislau, 27.
Stăpânirea pământului de către Români (Privire istorică), 146 sq.
Starea actuală a industriei (în Ungaria), 151 sq.
Starea culturală, 372 sq.
Statele-Balcanice (Import şi export), 169.
Statele-Unite (Import şi export), 168.
Statistic al Ungariei pe 1905 (Anuarul), 36, 144, 145.
Statistic al Ungariei pe 1910 (Anuarul), 182, 183, 196, 316, 317.
Statistica din 1880.
Statistica din 1905, 64.
Statistica Populaţiunii din Statul Ungar, pe 1908, 271, 272.
Statisticile ungureşti, 35, 37.
Statului (Exploataţiunile), 286 sq.
Staţiuni balneare, 183.
Staţiuni de montă, 75.
Stearină (Fabrici de), 203.
Steierdorf, 314.
Stejarul, 19.
Stejar (Cherestele de), 191.
Stejar (Păduri de), 102, 104, 106, 107.
St. Gellert (Masivul), 13.
Sticlărie, 153, 159.
Sticlărie (Comerţ cu), 161.
Sticlă (Fabrici de), 188, 189, 378.
Sticlărie (Import şi export), 164.
Stiria, 12, 13, 14.
Streinii, 484.
Stramácz (Vukovár-, Canalul), 16.
Streiul, 10, 11, 176.
Stroescu (Vasile), 216, 218,
Stropirea podgoriilor, 80.
Stubnya, 17.
Stuf, 64, 83, 84, 299, 371.
Stupăritul, 174.
Stupi de albine, 74, 118, 119.
Substanţe auxiliare chimice (Import şi export), 167.
Subsolul, 374 sq.
Sub-tragerea dării, 452 sq.
Suedia (Exportul făinei), 155.
Sugabag, 20.
Sulf, 20.
Sulfur de carbon, 80, 93.
Suprafaţa arabilă, 61.
Suprafaţa Ardealului, 3.
Suprafaţa Banatului, 3.
Suprafaţa Crişanei, 3.
Suprafaţa Maramureşului, 3.
Suprafaţa Transilvaniei, 3.
Suprafaţa Ungariei, 2.
Supremă (Curtea), 311.
Surogat de cafea (Fabrici de), 195.
Şvabii, 49, 120, 148.
Şvabii (din Banat), 38, 39.
Számos-Ujvár, 313.
Szántód, 16.
Szász-Sebes, 313.
Szászváros, 313.
Szatmár (Comitatul), 312.
Szátmar-Németi, 314.
Szeben (Comitatul), 311.
Szeben (Nagy-), 313.
Székelyhid (Cercul), 348.
Székely-Udvárhely, 313.
Székesfehérvár, 78.
Szentes, 315.
Szepes (Comitatul), 19, 35.
Sziklós (Pécs-), 13.
Szilágy (Comitatul), 312.
Szliács, 17.
Szobrancz, 17.
Szolnok, 380.
Szolnok-Doboka (Comitatul), 311.
Szolyva, 17.
Szombathely, 12.
Szomorodni (Vinul), 79.
Szovata, 20.

Ş

Şacalul, 17.
Şcoala, 373, 374.
Şcoli comerciale, 161.
Şcoli de gospodărie, 123, 124.
Şcoli industriale, 153.
Şercaia (Cercul), 326.

Şesuri, 30.
Şesurile (Ungariei), 6.
Şimlău, 123, 124.
Şimleul-Sălagiului, 359.
Şimleul-Sălagiului (Cercul), 357.
Şiria (Cercul), 344.
Şoarecii de câmp, 546.
Şoborşin, 176.
Şoimul, 18.
Şoimuş, 176.
Şomcuta-Mare (Cercul), 355.
Şopârla scurtă, 17.
Şorecarul, 18.
Şosele, 380.
Şteamp, 376.
Ştefan-cel-Sfânt, 366.
Ştiuca, 18.
Şugatag (Cercul), 353.

T

Tăbăcării, 193, 194.
Tâmplărie (Fabrici de), 192.
Tâmplari, 378.
Tărâţe, 155.
Tarcza, 9.
Târguri, 162.
Târgu-Câmpului, 123, 124.
Târgu-Murăşului, 311, 313, 318, 370.
Tg.-Murăşului (Cercul), 46.
Tg.-Secuilor (Cercul), 46.
Tárkány (Tutun de), 70.
Târnava, 31.
Târnava-Mare, 31.
Târnava-Mare (Comitatul), 43, 44, 45, 46, 66, 67, 88, 89, 95, 96, 100, 101, 102, 104, 109, 110, 111, 115, 116, 117, 119, 122, 125, 130, 135, 138, 139, 145, 213, 237, 239, 241, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 316, 317, 337 sq., 368.
Târnava-Mică, 31.
Târnava-Mică (Comitatul), 43, 44, 45, 46, 66, 67, 83, 86, 87, 88, 89, 91, 95, 96, 104, 110, 111, 115, 116, 117, 119, 122, 125, 130, 134, 138, 139, 145, 213, 236, 239, 241, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 312, 316, 317, 338 sq., 368.
Târnave (Cele două), 30, 174, 212, 365.
Târnava (Cercul), 344.
Tâşnadului (Cercul), 357.
Tata (Lacul), 16.
Tatra, 2, 4, 10, 20, 39.
Tatra (Marele), 7, 8, 13.
Tatra (Micul), 7, 8.
Taxe militare 249.
Teaca (Cercul), 325.
Teascuri, 78.
Teiul, 19.
Telefon, 380.
Telegraf, 286, 287, 380.
Telegrafo-poştal (Personalul), 379.
Telur, 20.
Temeşul, v. Timişul.
Temeş (Cercul), 352.
Temesvár, 314, v. şi Timişoara.
Temperatura (Ungariei), 3, 4.
Temperatura medie anuală (a Ardealului), 31.
Teologie (Şcoli superioare de), 374.
Teplicz (Rajecz), 17.
Teplicz (Trencsén-), 17.
Teregova (Cercul), 352.
Teren arabil, 296 sq., v. şi Arabil.
Teren de cultură, 83, 84.
Teren improductiv, 83, 84.
Terenuri nisipoase, 19.
Terenuri sămănate, 63.
Terenuri-tip, 251.
Termale (Isvoare), 13, 16.
Tescovină, 156.
Teutoni (Cavalerii) 146.
Textilă (Industria), 157, sq., 159, 165.
Textile (Plante), 93.
Tihany (Mânăstirea de la), 16.
Tihuţa (Pasul), 30.
Timbru (Taxa de), 277.
Timbru şi înregistrare, 276.
Timişul, 15, 28, 31, 365, 380.
Timiş (Comitatul), 16, 38, 46, 47, 48, 66, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 93, 95, 96, 100, 101, 103, 104, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 122, 125, 130, 131, 132, 138, 140, 213, 244, 245, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 316, 317, 359 sq., 369, 371, 372.
Timişoara, 39, 48, 171, 172, 311, 314, 318, 361, 371.
„Timişoara", 210.

Timişoara (Camera de Industrie şi Comerţ din), 154.
Timişoara (Manufactura de tutun din), 266, 267.
Tincei (Cercul), 348.
Tipografii, 153.
Tipul ungar, 40.
Tisa, 2, 6, 9, 13, 14, 15, 16, 20, 25, 27, 28, 30, 31, 38, 39, 56, 365, 380.
Tisa-Albă, 15.
Tisa-Neagră, 15.
Tisa (Tutun de la), 71.
Titel, 14, 15, 31.
Titluri funciare, 293.
Tohan, 174.
Tokay (Munţii), 9, 10.
Tokay (Vinul de), 79.
Topografie (Ardealul), 365 sq.
Topoly (Râul), 10, 15.
Topliţa, 174.
Toponimie, 382—406.
Torda-Aranyos (Comitatul), 311.
Torontal (Comitatul), 16, 46, 47, 48, 63, 66, 67, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 95, 96, 100, 101, 102, 104, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117. 118, 119, 120, 122, 125, 130, 131, 133, 138, 140, 213, 244, 245, 274, 283, 284, 285. 286, 296, 297, 298, 299, 311, 312, 316, 317, 361 sq.
Torsului (Industria), 199, 200.
Tortrix pilleriana, 546.
Török-Becse (Cercul), 363.
Török-Kanisza (Cercul), 363.
Trafic (Impozite pe), 268.
Trahit, 7, 9, 10, 20.
Traian, 366.
Transilvania, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99.
Transilvania (Apicultură), 119.
Transilvania (Autorităţi financiare), 282.
Transilvania (Comitatele), 311.
Trasilvania (Fâneţe şi păşune), 110.
Transilvania (Impărţirea administrativă şi cercurile electorale), 316, 317
Transilvania (Institute de Credit), 235-242,
Transilvania (Lăptării), 116, 117.
Transilvania (Păduri), 104.
Transilvania (Plata muncilor agricole), 122, 123.
Transilvania (Pomi), 98.
Transilvania (Populaţie), 41, 43, 367
Transilvania (Suprafaţa şi capitalele comitatelor), 311.
Transilvania (Vii), 96.
Transilvania (Vite), 112, 113, 114 115.
Transporturi şi comision, 161.
Transportul pe C. F. şi vapoare (Impozit pe), 249.
Trăscăului (Cercul), 341.
Trecători, 28. sq.
Trei-Scaune, 173.
Trei-Scaune (Comitatul), 43, 44, 45, 46, 86, 87, 88, 89, 96, 101, 102, 103, 104, 110, 111, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 130, 133. 138, 145, 212, 236, 239, 241, 274, 275, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 316, 317, 368, 376.
Trei-Scaune (Şesul), 30.
Trencsén (Comitatul), 67.
Trencsén-Teplicz. 17.
Tribunale, 318.
Tribunale de comitat, 310.
Trienal (Sistemul), 61, 62.
Trifoiu, 62 72. 90, 371.
Tulgheş, 10, 365.
Turbă, 19.
Turceascâ (Ocupaţiunea), 56.
Turcia-Asiatică (Import şi export), 168.
Turcia-Europeană (Import şi export), 155, 166, 168.
Turda, 28, 29, 183, 311, 313, 342, 371.
Turda (Cercul), 46, 341, 349.
Turda (Defileul de la), 11.
Turda-Arieş (Comitatul), 43, 44, 45, 46, 83, 86, 87, 88, 89, 91, 96, 104, 109, 110, 111, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 130, 131, 134, 138, 145, 213, 238, 240, 241, 274, 275, 283, 284 285, 286, 296, 297, 298, 299, 311, 316, 317, 340 sq, 367, 368, 376.
Turnătorii de fier, 153, 184, 185.
Turnu-Roşu, 10, 28, 146, 365.
Turócz (Comitatul), 19.
Tuşnad, 17, 183, 184, 375.
Tutun, 19, 69 sq., 70, 71, 73, 91, 92, 153, 265 sq.
Tutun (Fabrici de), 378.
Tutun (Import şi export), 167.
Tutunului (Industria), 70.
Tutun (Manufacturi de), 157.
Tutun (Monopolul Statului), 263, 264, 265.

Tutun (Producțiunea pe comitate), 266.
Tutun de Czetnek, 70.
Tutun de Debrețin, 70.
Tutun de Debrö, 70.
Tutun de Fadd, 70.
Tutun „de grădină", 70. 71.
Tutun „Kapa", 70.
Tutun „Maryland", 70.
Tutun „Muskatály", 70, 71.
Tutun de Rethád, 70.
Tutun de Sabolci, 70.
Tutun de sapă, 71.
Tutun de Sătmar, 70.
Tutun de Seghedin, 71.
Tutun de Szolnok, 71.
Tutun de Tárkány, 70.
Tutun de la Tisa, 71.
Tutun de Verpelét, 70.

Ţ

Țara-Bârsei, 146, 173, 211.
Țara-Oltului, 175, 211.
Țăranul ungur, 23.
Țeline, 61, 62, 63, 64.
Țesătorie, 153.
Țesături (Import și export), 164, 165.
Țesăturilor (Industria), 199, 200.
Țesătorie (Fabrici de), 200.
Țigae, 77.
Țiganii, 39, 366.
Țigări, 157.
Țiglă (Fabrici de), 186, 187.
Țiparul, 18.
Țuțuienii, 174.

U

Ucenici, 152.
Udvárhely (Comitatul), 311.
Udvarhely (Székely-), 313.
Ugocia (Comitatul), 51, 52, 53, 90, 91, 93, 96, 104. 109, 110, 112, 119, 122, 125, 243, 274, 275, 312, 316, 317, 370.
Ugocsa, v. Ugocia.
Uioara, 20, 176, 183 184).
Uioarei (Cercul), 335.
Uleiuri minerale (Import și export), 167.
Uleiuri minerale (Impozit pe), 263.
Uliţe, 24.
Uliul, 18.
Umiditatea (în Ungaria), 4, 5.
Una, 13.
Unelte agricole, 62.
Ung, 15.
Ungaria-de-Sus, 7.
Ungurii, 42, 43, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 82, 120, 148, 149, 217, 367, 368.
Unitari, 37, 44, 47, 50, 52, 373.
Unită (Biserica), 373.
Uniunea vamală și comercială Austro Ungară, 267.
Uragane, 4.
Urbarialişti, 131.
Uzicani, 175.
Ursul, 17.
Uzine, 9.

V

Vag (Râul), 7, 14.
Vagoane (Fabrici de), 378.
Vâlcele, 17, 184, 375, v. și Elöpatak.
Valea-Arsă, 175.
Valea-Maria, 183, 184.
Vama-Cucului, 145.
Vamală (Convenția), 280.
Vandalii, 40.
Vânturile (în Ardeal), 31.
Vânturile (în Ungaria), 3, 4.
Var (Fabrici de), 185.
Var (Piatră de), 377.
Vârciorova, 365, 366.
Vârful-Omului, 29.
Vârșeț, 48, 212, 314, 361, 371.
Vârșeț (Cercul), 361.
Varză, 78.
Vas (Comitatul), 67.
Vășcăului (Cercul), 348

Vatra-Dornei, 29.
Vaţ, 6, 12, 14, 21.
Vehicule (Import şi export), 164, 167.
Velebit (Munţii), 13.
Velencze (Lacul), 16.
Venituri, 290 sq.
Venit (Impozit adiţional general pe), 249.
Venitul efectelor şi rentei (Impozit pe), 249.
Venitul personal (Impozit pe), 249, 255—261.
Verpelét (Tutun de), 70.
Vértes (Muntele), 12.
Vestminte (Import şi export), 164. 165.
Veszprém (Comitatul), 15.
Veterinar (Serviciul), 306.
„Victoria", 213.
Vidigani, 149, 212.
Viena, 172.
Vieritul, 174.
Viermi de mătase, 120.
Vihnye, 17.
Vihorlat-Gutin, 10.
Vihorlatului (Munţii), 30.
Vii, 64, 83, 84, 93 sq, 128, 296 sq. 297, 371.
Világos (Cercul), 344.
Vinga (Cercul), 361.
Vinuri, 79, 93.
Vin (Comerţ cu), 161.
Vin (Impozit pe), 263. 269.
Vinţ, 175.
Vinţul-de-Jos, 176.
Vinţul-de-Jos (Cercul), 319.
Vinţul-de Sus (Cercul), 340.
Vistula, 13.
Vişegrad, 6, 12, 14.
Vişeu (Râul), 27.
Vişău (Cercul), 353.
Vişini, 78, 98, 100.
Visó (Râul), 10.
Vite cornute, 26, 74, 75, 76, 112, 113.
Vitelor (Asigur rea), 305.
Vite (Comerţ cu), 161.
Vitelor (Creşterea), 111 sq.
Viticultură, 79.
Viticultură (Şcoli de), 123, 124.
Viţă americană, 79, 93.
Viţă de vie, 19, 60.
Vizakna, 17.
Voivozii, 146.
„Volkswirtschaftliche Mitteilungen aus Ungarn", 1912, 122.
Vopsele, 153.
Vörösvágos. 20.
Vrdnic (Munţii), 13.
Vukovár-Stramácz (Canalul), 16.
Vulcan, 10, 28, 29, 177, 365.
Vulcani, 376.
„Vulcanul", 215.
Vulpea, 17.
Vulturul, 18.
Vulturul-călugăr, 17.
Vulturul negru, 17.

W

Warante, 211.
Weinland, 174.
Windischgraetz (Prinţul), 206.

Z

Zagyva (Râul), 13.
Zahăr, (152, 153, 156.
Zahăr (Fabrici de), 195, 196, 378.
Zahăr (Import şi export), 167.
Zahăr (Impozit pe), 263, 269, 272,
Zăicani, 174.
Zaizon, 17.
Zălău, 51, 312, 359, 370.
Zălău (Cercul), 358.
Zala (Comitatul), 16, 67.
Zam, 28, 29, 174.
Zăpadă, 5.
Zărneşti, 175.
Zarzări, 78.
Zăvoae, 60.
Zengöhegy (Piscul), 13.
Zemplen, 6.
Zemplen (Comitatul), 10.
Zibelină, 17.
Zibleşului (Munţii), 30.
Zidăria, 174.
Zidari, 378.
Zilerii (Zsellér), 147.
Zinc, 20.
Ziua de lucru, 57, 58.
Zizin, 184, 375.
Zlatna, 20, 93, 177, 178, 179, 180. 181, 182, 376, 377.
Zsombolya (Cercul), 363.

TABLA CUPRINSULUI

Pag.

Precuvântare 1

CAPITOLUL I

TOPOGRAFIA. — CLIMATUL. — OROGRAFIA. — HIDROGRAFIA.

a) *Ungaria cu ţările românești :* — Situaţia topografică. — Climatul. — Date meteorologice. — Munţii. — Cursuri de apă. — Fauna. — Flora. — Alföld (Pusta). — Privire generală. . . . . 1—26

b) *Ardealul :* — Orografia. — Hidrografia. — Clima . . . . . 27—32

CAPITOLUL II

POPULAŢIUNEA

a) *Ungaria* (cifre generale): — In trecut. — Recensământul din 1891. — Recensământul din 1900. — Recensământul din 1910. — Particularităţile statisticii maghiare. — Repartiţia naţionalităţilor după regiuni . . . . . 33—40

b) *Ardealul* : — Teritoriile locuite de Români. — Populaţia după limba maternă. — Populaţia după religie (minus populaţiile din ţinuturile ocupate esclusiv de Maghiari) — Populaţia după naţionalitate. — Totalul naţionalităţilor din provinciile locuite de Români. . . . . 41—42

1) *Transilvania:* — Populaţia după limba maternă. — Populaţia după religie. — Populaţia după naţionalitate (calcule făcute pe baza religiunei). — Populaţia după ocupaţiuni şi profesiuni. — Populaţia comunelor urbane pe comitate şi cercuri . . . . . 43—46

2) *Banatul*: — Populaţia după limba maternă. — Populaţia după religie. — Populaţia după naţionalitate. — Populaţia după ocupaţiuni şi profesiuni. — Populaţia comunelor urbane pe comitate . . . . . 47—48

Pag.

3) *Crişana* : — Populaţia după limba maternă.—Populaţia după naţionalităţi.—Populaţia după religie (minus locuitorii ţinuturilor locuite exclusiv de Maghiari). —Populaţia după naţionalităţi (minus locuitorii ţinuturilor locuite exclusiv de Maghiari).— Populaţia după ocupaţiuni şi profesiuni. — Populaţia comunelor urbane pe comitate . . . . . 49—51

4) *Maramureşul:* — Populaţia după limba maternă.— Populaţia după religie. — Populaţia după naţionalitate. — Populaţia după ocupaţiuni şi profesiuni. — Populaţia comunelor urbane pe comitate . . . . . 52—53

CAPITOLUL III

AGRICULTURA ŞI PROPRIETATEA

a) *Ungaria*: — Priviri generale. — Impărţirea proprietăţii.— Agricultura şi proprietatea. —Agricultura ca plus-valută. — Renta fonciară. — Lucrătorii agricoli. — Condiţiunile de existenţă a muncitorilor agricoli. — Creşterea producţiunii agricole.— Repartiţia solului de cultură (Statistica diu 1880).—Sistemele de cultură.—Uneltele agricole. —Repartiţia solului de cultură (Statistica din 1905).—Marea şi mica proprietate. — Felul semănăturilor. — Felul cerealelor pe categorii (grâul, porumbul, secara, orzul, ovăzul).— Plante industriale (cartofii, napii şi sfecla, rapiţa, cânepa, inul, tutunul). — Cultura furajeră.— Suprafeţele cultivate. — Creşterea vitelor (calul, vitele cornute, oile).—Horticultura. — Arboricultura. — Viticultura . 54—80

b) *Ardealul*: — Priviri generale. — Impărţirea proprietăţii din Ardeal. — Cumpărări de proprietăţi de către Români.—Repartiţia suprafeţei Ungariei. — Repartiţia teritoriilor româneşti. — Agricultura în teritoriile locuite de Români (grâul, porumbul, ovăzul, secara, orzul, cartofii). — Recoltele principalelor culturi agricole în anul 1910. — Sfecla, mazărea, bobul şi lintea, tutunul. — Producţiunea tutunului, precum şi sumele plătite pentru cumpărarea recoltei în anul 1910.— Plantele textile, inul. — Viile. — Intinderea şi producţiunea viilor în anul 1910. — Pomicultura. — Numărul pomilor fructiferi (meri, peri, cireşi, vişini, piersici, caişi, pruni, nuci, migdali, castani, duzi). — Pădurile. — Suprafaţa pădurilor şi felul esenţelor. — Suprafaţa pădurilor Statului, după felul de cultură, precum şi valoarea proprietăţii forestiere.—Repartizarea pădurilor Statului după principalele esenţe lemnoase.— Producţiunea şi suprafaţa pădurilor tăiate aparţinând Statului şi rezultatele financiare în 1910. — Fâneţele şi păşunile. — Suprafaţa fâneţelor şi păşunilor. — Creşterea vitelor. — Numărul animalelor (recensământul din Februarie 1911).—Vitele cornute.—Caii.—Porcii. — Oile. — Caprele. — Lăptăriile.—Lăptăriile cooperative.—Apicultura. — Sericicultura. —Munca câmpului şi Românii.— Plata muncilor agricole. — Plata muncilor agricole în 1910. — Şcoalele de gospodărie. — Şcoalele de gospodărie din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş. — Statistică de casele Românilor.— Regimul restricţiunilor proprietăţilor. — Specificarea proprietăţii rurale. —

Pag.

Repartiția proprietății rurale în comitatele românești. — Rezumatul proprietății rurale în comitatele românești. — Repartiția proprietății românești. — Specificarea fondurilor culturale composesorale. — Averea diferitelor fonduri culturale. — Emigrările: Ungurii și Românii. — Privire istorică asupra stăpânirii pământului de Români . . . . . 81—149

CAPITOLUL IV

INDUSTRIA ȘI COMERȚUL

a) *Ungaria:* — Industria. Considerațiuni generale. — Starea actuală a industriei. — Industriile principale. — Învățământul industrial. — Cassa pentru lucrători. — Marile întreprinderi. — Morăritul. — Exportul făinei. — Industria alcoolului. — Industria zahărului. — Fabricațiunea berei. — Industria tutunului. — Industria textilă. — Industria minieră. — Recensământul industriei din 1906. . . . . 150—159

Comerțul. Privire generală. — Populația comercială. — Învățământul comercial. Bursele. — Import și export. — Repartiția exportului și importului Ungariei. — Debușeuri. — Repartiția exportului și importului Ungariei în 1906. — Repartiția comerțului exterior al Ungariei, după țări, pe 1906. — Exportul din 1912 . . . . . 160—170

b) *Ardealul:* — Industria și comerțul. Indeletnicirile Românilor. — Meseriile. — Indeletniciri speciale ale Românilor: Lemnăritul, pomăritul, păduritul, vieritul, cojocăria, cărăușitul, industria casnică, extragerea cărbunilor de pământ, extragerea aurului, extragerea sării. — Desvoltarea industrială în teritoriile românești: Mine și cariere, Petroșanii. — Aur, argint, minereuri și fier, fier brut pentru uzine, fontă brută, cărbuni de piatră, lignit. — Recapitulație. — Numărul lucrătorilor ocupați la exploatarea minelor. — Terenul concedat pentru căutarea minereurilor. — Sarea. — Stațiunile balneare. — Industria fierului. — Industria produselor pentru construcții: Fabricațiunea varului, fabrici de ciment, fabrici de țiglă, cărămidă și alte produse argiloase. — Fabrici de sticlă. — Fabrici de chibrituri. — Industria lemnului: Fabrici de cherestea, fabrici de parchete, fabrici de tâmplărie, fabrici pentru materal de construcții și mobilă, fabrici de mobilă, fabricațiunea mobilelor de lemn curbat, fabrici de bastoane, planșete și alte obiecte pentru desen, jucării de copii, etc., fabrici de împletituri. — Tăbăcării și văpsitul pieilor. — Industria morilor. — Industria alimentară: fabrici pentru surogat de cafea și conserve, fabrici de salam și alte produse de carne, fabrici de zahăr. — Industria alcoolului: fabrici de spirt, fabrici de coniac, lichior, rachiu și rom. — Industria torsului și a țesăturilor: Fabrici pentru torsul lânei, facerea postavului, de țesătorie din, cânepă, bumbac, pentru prepararea sfoarei, frânghiilor, etc. — Industria îmbrăcămintei: Fabrici de pălării și ghete. — Industria celulozei: Fabrici de hârtie și pentru extragerea materiilor brute. — Industria petrolului. — Diverse alte fabrici . . . . . 171—203

Pag.

CAPITOLUL V

INSTITUTE DE CREDIT ŞI BĂNCI

a) *Ungaria:* — Privire generală. — Primele începuturi. — Băncile de emisiune. — Casele de economie. — Cooperaţiunea şi economia. 204—207
b) *Ardealul:* — Trecutul. — „Albina". Începuturile „Albinei". — Funcţionarea şi modul de rulement. — Operaţiunile financiare. — Gruparea băncilor şi împărţirea populaţiunii. — Situaţiunea la începutul anului 1915. — „Solidaritatea". — Cooperativele de credit (Insoţirile). — Băncile româneşti şi Ungurii. — Păreri asupra îndrumării în viitor a cooperaţiei din Ardeal. — Institutele de credit din Ardeal. — Insoţirile din Ardeal (Băncile populare). — Societăţi comerciale şi alte întreprinderi din Ardeal. — Institutele de credit pe provincii . . . . . 208—247

CAPITOLUL VI

REGIMUL FISCAL ŞI IMPOZITELE DIN UNGARIA

Impozitul fonciar. — Impozitul proprietăţii imobiliare. — Impozite personale. — Impozite indirecte. — Impozite pe consum. — Loteriile. — Monopolul sării. — Monopolul tutunului. — Producţiunea tutunului pe comitate (în 1910). — Lucrătorii întrebuinţaţi în fabricile de tutun (în 1910). — Impozitele asupra consumului propriu zis. — Perceperea impozitelor asupra consumului. — Specificarea dărilor impuse populaţiunii către Stat, Comitate şi comune pe 1908, în comitatele locuite de Români. — Timbru şi înregistrare. — Taxele de timbru. — Marea reformă a impozitelor din 1909. — Administraţia financiară şi organele ei. — Autorităţile financiare în teritoriile locuite de Români. — Numărul personalului financiar, judeţean şi comunal şi retribuţiunea lui anuală în părţile locuite de Români în 1908. — Specificarea averii comunale în 1908 în părţile locuite de Români. — Exploataţiunile Statului. — Căile ferate în 1912 . . . . . 248—288

CAPITOLUL VII

INTOCMIRI ŞI AŞEZĂMINTE ECONOMICO-FINANCIARE

Bugetul. — Bugetul dela 1904 încoace. — Veniturile contribuţiunilor în 1906. — Datoria publică. — Creditul fonciar. — Mişcarea ipotecară. — Proprietatea fonciară comunală în 1908, evaluarea ei şi venitul în comitatele locuite de Români. — Casa de economie a poştelor. — Serviciul rentei. — Serviciul de cecuri şi clearing. — Asigurarea vitelor. — Cooperativele comunale mutuale de asigurare. — Societăţi de asigurare . . 289—307

Pag.

CAPITOLUL VIII

ORGANIZAŢIA ADMINISTRATIVĂ

a) *Ungaria*:—Compromisul din 1867.—Parlamentul şi guvernul.— Împărţirea administrativă: Autorităţile, Asistenţa publică, Spitalele, Ajutorul la domiciliu şi căutarea la domiciliu. — Justiţia . . . . . 308—310
b) *Ardealul*: Împărţirea administrativă. — Oraşele. — Împărţirea Ardealului după comune şi cătune.— Cercurile din Ardeal în 1911, din punct de vedere electoral. — Repartizarea judecătorească în teritoriile locuite de Români.— Nomenclatura comunelor locuite de Români . . . . . 311—364

CAPITOLUL IX

PRIVIRE REZUMATIVĂ A ARDEALULUI

Topografie. — Demografie: Populaţia totală.—Distribuţia teritoriului: Valoarea pământului, cultura pământului, proprietatea.— Starea culturală: Religia, Şcoala. — Sub-solul: băi şi ape minerale, mine şi metale, cariere, făbrici. — Ocupaţia locuitorilor: locuinţele, agricultura, meseriaşii, funcţionarii. — Căi de comunicaţie: căi ferate, telegraf şi telefon, şosele, navigaţie.— Institute financiare, bănci . . . . . 365—381

CAPITOLUL X

TOPONIMIA

Nomenclatura principalelor numiri geografice din Ardeal.— a) Româno-Ungară. — b) Ungaro-Română. — c) Româno-Nemţească. — d) Nemţesco-Română . . . . . 383—406

CAPITOLUL XI

LEGISLAŢIA FINANCIARĂ ŞI FISCALĂ A UNGARIEI CE SE APLICA IN ARDEAL

Articolul de lege V din anul 1909, *despre rectificarea cadastrului dării de pământ* şi despre stabilirea procentului dării de pământ . . . . . 407—418
Articolul de lege VI din anul 1909, *despre darea de casă* . . . 418—442
Articolul de lege VII din anul 1909, *despre darea de interese după capital şi de rente* . . . . . 442—454
Articolul de lege VIII din 1909, *despre darea de câştig a întreprinderilor obligate la darea de seamă publică* . . . . 455—467
Articolul de lege IX din anul 1909, *despre darea generală de câştig* 467—486
Articolul de lege X din anul 1909 *despre darea de venit* . . . 486—527
Articolul de lege XI din anul 1909, *despre administrarea dărilor publice* . . . . . 527—555
Index . . . . . 557—584
Tabla Cuprinsului . . . . . 585—589
Indreptări 591

INDREPTARI

Pag.	Rândul	In loc de	Se va
6	8	Csap	Csáp
»	26	Dévény	Devény
»	27	Dévény	Devény
8	38	Sajo	Sajó
10	5	Sătmar	Szatmár
»	27	Bakonj	Bakonyi
»	31	»	Bakonyi
»	34	»	Bakonyi
15	7	Pécs Siklós	Pécs-Siklós
»	15	Eszék	Esszek
17	4	Feredeu	Feredé
»	7	Elöpaták	Elöpatak
»	7	Covasna	Kovászna
29	31	Berecker Gebierge	Bereczker-Gebirge
30	30	Haromszeck	Háromszék
41	ult.	2 998 129	2.988.129
42	10	540.088	1.540.088
43	28	234.085	234.095
»	28	234.085	54.044
49	20	1.3'6 981	1 321 981
52	10	297 897	217.897
55	2	avân	avânt
56	25	de	din
57	1	vindea între	vindea atunci între
58	21	agrico	agricoli
63	11	pământ arabil	din pământ arabil
77	1	mari	n are
83	19	din urmă 52.000	din urmă 68.000 jug. pământ arabil şi 52.000
90	28	în care	cari
93	42	cât mai cu succes	cât mai mult cu succes
96	19	7	721
97	10	aci alăturat	de mai jos
106	31	7.680	7.680 ha
107	24	ost	fost
112	31	Maramureş	Crişana
113	7	11 20	9 20
121	14	Mezögazgasag	Mezögazdasági-munkabérek
123	44	Bihardioszeg	Bihardioszék
147	7	sunt două	sunt de două
148	23	Aceeaşi	Aceeaşi stare de lucruri
152	18	fie	adică
158	17	a trecut	a crescut
187	21	Medes-falău	Medes-falu
188	21	Kis-falud	Kis-falu
»	25	Medesfalău	Medes-falu
190	12	Gyulafău	Gyulafalu
217	30	şi încredinţaţi	şi fiţi încredinţaţi
218	1	organisaţi	organizaţii
»	8	aoolo	acolo

Pag.	Rândul	In loc de	Se va citi
283	10	Ujfalău	Ujfalu
»	13	Sătmar	Szatmár
»	21	Becicherecul	Becskerekul-Mare
»	22	Sân Miclăușul	Szent-Miklosul-Mare
»	27	Sereda	Szereda
»	30	Chezdi Osorhei	Kézdi-Osorhely
»	31	Covasna	Kovászna
308	19	După cum	După cum am
311	21	Sepsi Sân-George	Sepszi-Szent-György
	32	Becicherecul	Becskerekul-Mare
312	15	kilometri	kilometri p.
»	16	kilometri	kilometri p.
318	18	Zalah	Zălău
320	22	Sztbenedek	Szentbenedek
321	2	Szászujfulu	Szászujfalu
322	14	Olás:tgyörgy	Olah-Szent-György
»	16	Bacifalu	Bácsifalu
325	12	Dedradseplac	Dedraszéplak
333	14	Petrifălău	Pétrifalu
334	24	Comloșuifălău	Komlosujfalu
»	27	Pusta uj-fălău	Pusztaujfalu
335	1	Ciciogeorgifălău	Csicsogyörgyfalu
»	10	Monostorseg	Monostorszék
»	19	Ciabaujfălău	Csabaujfalu
336	16	Frincfălău	Frinkfalu
»	19	Carolifalău	Károlyfalu
337	7	Totfălău	Totfalu
480	5	se venit	pe venit
487	39	6 din 3	6 din § 3
488	38	cu	ca

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREȘTI

VERIFICAT 2007